

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КОМУНАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«ХАРКІВСЬКА ГУМАНІТАРНО-ПЕДАГОГІЧНА АКАДЕМІЯ»
ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ РАДИ
ДЕРЖАВНИЙ ЗАКЛАД «ЛУГАНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА»

Кваліфікаційна наукова
праця на правах рукопису

ПРОКОПЕНКО АЛЬОНА ОЛЕКСАНДРІВНА

УДК 378.015.31.091.2-047.81:004]:001.891.3(043.5)

ДИСЕРТАЦІЯ

**ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ПЕДАГОГІЧНОЇ
КОНЦЕПЦІЇ ЕДУКАЦІЇ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ
В УМОВАХ ДІДЖИТАЛІЗАЦІЇ ОСВІТИ**

13.00.04 – теорія та методика професійної освіти,
Освіта/Педагогіка

подається на здобуття наукового ступеня доктора педагогічних наук

Дисертація містить результати власних досліджень. Використання ідей,
результатів і текстів інших авторів мають покликання на відповідне
джерело _____ А. О. Прокопенко

Харків – 2023

АНОТАЦІЯ

Прокопенко А. О. Теоретико-методологічні засади педагогічної концепції едукації майбутніх учителів в умовах діджиталізації освіти. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти. – Комунальний заклад «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради; Державний заклад «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка». Харків, 2023.

Роботу присвячено проблемі розробки педагогічної концепції едукації майбутніх учителів в умовах діджиталізації освіти. Об'єкт дослідження – процес едукації майбутніх учителів. Предмет дослідження – теорія й методологія педагогічної концепції едукації майбутніх учителів в умовах діджиталізації освіти. Мета дослідження полягає в обґрунтуванні теоретико-методологічних засад, розробці та експериментальній перевірці ефективності впровадження педагогічної концепції едукації майбутніх учителів в умовах діджиталізації освіти.

У першому розділі дисертації автором розкриваються методологічні аспекти проблеми дослідження, зокрема проаналізовано едукацію майбутніх учителів в умовах діджиталізації освіти як проблему професійної підготовки майбутніх фахівців, представлено понятійний апарат дослідження, визначено базові та ключові поняття наукової розвідки («едукація майбутніх учителів» – суцільний триєдиний інтеграційний освітній процес, направлений на всебічний розквіт особистості майбутніх учителів, які спроможні ефективно використовувати набуті загальні, професійні та фахові компетентності під час здійснення професійної діяльності; здатні креативно і гнучко вирішувати проблемні ситуації у професійному чи суспільному середовищах; готові до саморефлексії та саморозвитку; мають розвинену громадянську позицію та почуття патріотизму, шанобливе ставлення до національних і світових культурних, духовних, матеріальних надбань людства;

«педагогічна концепція едукації майбутніх учителів в умовах діджиталізації освіти» – провідна ідея педагогічної науки, що реалізується через пріоритетний напрям модернізації освітнього процесу й спрямована на всебічний розквіт (освіченість, вихованість, розвиток) особистості майбутніх учителів в умовах масштабного процесу запровадження, інтеграції і використання цифрових технологій, оцифрованої інформації; а також обґрунтовано змістове наповнення базових понять наукової розвідки.

Схарактеризовано методологічні підходи до дослідження: загальнонаукові – системний, який дозволяє розглядати едукацію майбутніх учителів в умовах діджиталізації освіти як цілісний нелінійний педагогічний процес узаємодії і рівноправного партнерства науково-педагогічного працівника із здобувачем вищої освіти з характерними ознаками системності, наступності, структурності та взаємозалежності; синергетичний (синергізм авторської моделі проявиться у досягненні сумарного ефекту через комбінований вплив усіх компонентів моделі на кінцевий результат/досягнення мети, ураховуючи при цьому можливі флуктації); стратегічний сприяє розумінню довгострокових перспектив розвитку вищої педагогічної освіти з урахуванням міжнародних вимог до якості підготовки фахівців; прогнозуванню своєчасного реагування керівництва освітніх установ на виклики сучасності через стратегічне планування, прийняття управлінських рішень, організацію діяльності відповідальних структурних підрозділів, осіб на виконання відповідних управлінських рішень; передбачає контроль за їх виконанням, а також за реалізацією визначених довго-, середньо- та короткострокових цілей підвищення якості едукації майбутніх учителів в умовах діджиталізації освіти; аксіологічний сприяє формуванню та розвитку ціннісного ставлення майбутніх учителів до своєї професії та вихованців у сучасному цифровізованому світі; конкретно-наукові – компетентнісний сприяє досягненню поставлених цілей фахової підготовки майбутніх учителів та результативному й якісному виконанню їх професійних обов'язків згідно з чинними міжнародними й національними

нормами і стандартами; забезпечує гармонійний особистісний розвиток і виховання моральних якостей як власних, так і учнів; фреймовий забезпечує наявність ефективних шляхів реалізації даної педагогічної концепції на основі її фреймової візуалізації (розробка блок-схеми, моделі, таблиць тощо); діяльнісний спрямовує освітній процес на формування загальних, предметних та фахових компетентностей через використання едукативності (відповідних методик, методів, форм, засобів), направленої на професійну самореалізацію, розвиток здібностей, креативність на практиці тощо; особистісно-зорієнтований передбачає спрямованість едукативності майбутніх учителів на формування креативної, всебічно розвиненої особистості педагога, вмотивованого до впровадження інновацій в освітній процес в умовах діджиталізації освіти та реалізації Концепції Нової української школи.

У другому розділі авторкою розкрито сутність діджиталізації освіти в теорії та практиці професійної підготовки майбутніх учителів, розроблено фрейм педагогічної концепції едукативності майбутніх учителів в умовах діджиталізації освіти, який складається із настановчого, управлінського, системного та утилітарного концептів.

Виявлено закономірності (обрання перспективних напрямів методології едукативності майбутніх учителів в умовах діджиталізації освіти, результату едукативного генезису особистості майбутніх учителів, прискореної інтеграції різних форм освіти в процесі едукативності, онтогенезу якісної своєрідності едукативності, стрімкого впровадження інноваційних технологій едукативності в освітній процес) й визначено принципи едукативності майбутніх учителів в умовах діджиталізації освіти (інтеграції конвергенції і дивергенції фахової діяльності, коеволюції едукативності, інтеграції особистих і професійних пріоритетів, занурення в інформаційно-просвітницьке середовище, продуктивності спільної професійної діяльності).

У третьому розділі теоретично обґрунтовано модель системи едукативності майбутніх учителів в умовах діджиталізації освіти та субмоделі її

структурних компонентів, визначено організаційно-педагогічні умови (модернізація діяльності управлінського кластера, забезпечення ефективності функціонування студентоцентрованого середовища).

У четвертому розділі представлено програму організації педагогічного експерименту, охарактеризовано етапи впровадження педагогічної концепції едукції майбутніх учителів в умовах діджиталізації освіти, проаналізовано результати експериментальної перевірки її ефективності, інтерпретовано і узагальнено висновки проведеного дослідження та визначено сучасні тенденції розвитку вищої педагогічної освіти України в умовах діджиталізації освіти, а саме активне поширення: діалектичної єдності детермінант едукції здобувачів вищої освіти; консенсусу очно-дистанційних форм навчання; кіберсоціалізації особистості майбутнього учителя; випереджального характеру едукції впродовж життя; усвідомленості майбутніми учителями важливості набуття професіоналізму через використання інноваційних методик, методів, форм і засобів едукції; цифрової трансформації вищої освіти.

Наукова новизна одержаних результатів дослідження полягає в тому, що:

вперше теоретично обґрунтовано, розроблено та експериментально перевірено: педагогічну концепцію едукції майбутніх учителів в умовах діджиталізації освіти, що спрямована на інтегроване вирішення порушеної проблеми професійної підготовки фахівців через реалізацію чотирьох концептів її фрейму – настановчого, управлінського, системного та утилітарного; модель системи едукції майбутніх учителів в умовах діджиталізації освіти (методологічно-цільовий (соціальне замовлення, ціль, завдання, зміст, методологічні підходи, закономірності та принципи), організаційно-управлінський (напрями, етапи, адміністративні методи управління цим процесом), структурно-функціональний (суб'єкт, об'єкт, функції), професійно-зорієнтований (ціль професійної підготовки майбутніх учителів, загальні, фахові, предметні компетентності, методи, форми, засоби)

та діагностико-результативний компоненти (критерії, показники та рівні едукації майбутніх учителів в умовах діджиталізації освіти, діагностичний інструментарій та очікуваний результат); критеріальний апарат наукової розвідки (критерії (когнітивний, виховний, праксеологічний, процесно-результативний), показники та рівні); визначено ключові поняття дослідження; виявлені сучасні тенденції розвитку вищої педагогічної освіти України в умовах діджиталізації освіти;

– уточнено зміст базових понять дослідження («концепція», «педагогічна концепція», «едукація», «курикулум», «діджиталізація», «діджиталізація освіти»); сутність діджиталізації освіти як масового процесу запровадження, інтеграції і використання цифрових технологій, оцифрованої інформації з метою формування сучасного освітнього інформаційного середовища і розширення можливостей комунікації між суб'єктами освітньої діяльності; організаційно-педагогічні умови едукації майбутніх учителів в умовах діджиталізації освіти;

– удосконалено теоретико-методологічний базис щодо розв'язання проблеми едукації й управління нею та діагностичний інструментарій (анкети, опитувальники, тести тощо) для визначення динаміки прояву досліджуваного феномену; зміст, форми, методи й засоби едукації майбутніх учителів у процесі професійної підготовки в умовах діджиталізації освіти шляхом розробки відповідного електронного навчально-методичного комплексу;

– подальшого розвитку набули теоретичні основи професійної підготовки майбутніх учителів в умовах діджиталізації освіти; загальні наукові уявлення щодо сутності едукації майбутніх учителів в умовах діджиталізації освіти та методології наукового дослідження.

Практична значущість дослідження полягає в тому, що експериментальна перевірка авторської педагогічної концепції едукації майбутніх учителів в умовах діджиталізації освіти дозволяє її рекомендувати до впровадження в систему вищої педагогічної освіти України.

Представлені у дисертації матеріали знайшли відображення в одноосібній монографії «Теоретичні та методологічні засади едукації майбутніх учителів в умовах діджиталізації освіти», навчально-методичному посібнику «Теорія та методика діджиталізації едукації майбутніх учителів», довіднику «Бенчмаркінг діджитал ресурсів едукації суб'єктів освітнього процесу»; в написаних у співавторстві практично-методичних посібниках «Психолого-педагогічна діагностика якості освіти у педагогічних закладах вищої освіти. Частина 1. Комплексне оцінювання якості освіти у педагогічних закладах вищої освіти», «Психолого-педагогічна діагностика якості освіти у педагогічних закладах вищої освіти. Частина 2. Соціально-психологічна діагностика розвитку особистості», «Психолого-педагогічна діагностика якості освіти у педагогічних закладах вищої освіти Частина 3. Діагностика фізичного розвитку та фізичної підготовленості», «Навчання інформатики та математики в умовах інклюзивного освітнього середовища», практичних посібниках «Математичні лайфхаки – ЗНО на 200 балів», практикумах «Збірник контрольних робіт з математики», методичних рекомендаціях «Методика викладання математики в початкових класах», «Теоретичні засади підготовки здобувачів освіти до здійснення професійної комунікації у процесі проходження практики», «Професійна комунікація майбутніх педагогів у процесі професійної підготовки у ЗВО», «Основи інклюзивного навчання майбутніх фахівців педагогічної галузі», курсах лекцій «Методика навчання математики», «Дослідження автоматизованих систем педагогічного моніторингу», тлумачному словнику термінів і понять природничих та гуманітарних наук для здобувачів вищої освіти освітньо-кваліфікаційного рівня «бакалавр» та інших.

У ході наукового пошуку було запропоновано перелік спеціальних діджитал ресурсів щодо вдосконалення змістового наповнення навчально-методичних комплексів освітніх компонентів загальної – «Сучасна українська мова», «Правові засади сучасної держави», «Філософія», «Історія України» та професійної підготовки – «Педагогіка», «Психологія», «Вступ до

спеціальності», «Шкільний курс інформатики та методика його викладання», «Теоретичні основи початкового курсу математики з методикою викладання», «Музичне мистецтво з методикою викладання», «Теорія і методика фізичної культури», «Зарубіжна та українська художня культура» тощо, розроблено перелік онлайн-курсів для здійснення неформальної освіти. Підготовлено та упроваджено в освітній процес діяльність факультативів із історії України «Історія від минулого до сьогодення», правових засад сучасної України «Я громадянин України», української мови «Знання мови – мовна компетентність майбутнього вчителя»; організовані та проведені бесіди зі здобувачами освіти «Мотивація до саморозвитку – шлях до успіху», «Особливості використання ІКТ у процесі візуалізації техніки мовлення: дикція, виразність», «Особливості використання ІКТ у процесі візуалізації техніки невербального спілкування: міміка, пластика, пантоміміка», «Онлайн-платформи для розвитку комунікативних навичок майбутніх педагогів», «Актуальність використання меседжерів для професійної комунікації у роботі педагога» тощо.

Для підвищення рівня едукації майбутніх учителів розроблено та наповнено сайт для суб'єктів освітнього процесу «Виховний потенціал нації», де зібрано матеріали за національно-патріотичним, інтелектуально-духовним, громадянсько-правовим, моральним, трудовим, естетичним, екологічним напрямками виховної роботи тощо.

Основні результати та висновки наукової розвідки можуть бути використані для вдосконалення професійної підготовки майбутніх педагогів, підвищенні кваліфікації науково-педагогічних та педагогічних працівників; проведення методичних семінарів, круглих столів із обговоренням проблемних питань управління діджиталізації освіти, модернізації вищої педагогічної освіти тощо.

Ключові слова: педагогічна концепція, едукації, діджиталізації, управління, майбутні учителі.

**Наукові праці, у яких опубліковані
основні наукові результати дисертації**

Монографії:

1. Прокопенко А. О. Теоретичні та методологічні засади едукації майбутніх учителів в умовах діджиталізації освіти : монографія / Комун. закл. «Харків. гуманітар.-пед. акад.» Харків. облради. Харків : ФОП Бровін О. В., 2022. 324 с.

Навчально-методичні посібники:

2. Прокопенко А. О. Теорія та методика діджиталізації едукації майбутніх учителів : навч.-метод. посіб. Харків: ФОП Бровін О. В., 2022. 274 с.

Статті в наукових фахових виданнях:

3. Кравченя А. О. Особливості атестації педагогічних працівників. *Теорія та методика професійної освіти* : елект. наук. фах. вид. 2018. Вип. № 14. URL: <https://ivetsciencipto.wixsite.com/tmпо/kopiya-13-2017>

4. Кравченя А. О. Професійне становлення майбутніх учителів інформатики в умовах освітнього простору. *Теорія та методика професійної освіти*: елект. наук. фах. вид. 2018. Вип. 15. URL : <https://ivetsciencipto.wixsite.com/tmпо/kopiya-14-2018>.

5. Prokopenko A. Modern aspects of the use of foggy technologies in the educational process of higher educational institutions. *Освітні Обрії* : часопис / Івано-Франків. обл. ін-т післядиплом. освіти пед. працівників. Івано-Франківськ : 2020. Вип. 1(50). С. 98–101.

6. Прокопенко А. О. Застосування web-ресурсів у процесі підвищення кваліфікації науково-педагогічних працівників. *Вісник Кременчуцького національного університету імені Михайла Остроградського*. Кременчук : КрНУ, 2020. Вип. 3(122). С. 18–23.

7. Прокопенко А. О. Основні функції багаторівневого навчання інформатики та математики майбутніх учителів у процесі вирішення завдань виховання. *Педагогічна освіта: теорія і практика* : зб. наук. праць /

Кам'янець-Подільського нац. ун-т імені Івана Огієнка, Ін-т пед. НАПН України, Кам'янець-Подільський, 2020. Вип. 28(1-2020). С. 351–360.

8. Прокопенко А. О. Система багаторівневого навчання майбутніх учителів в Україні. *Гірська школа українських Карпат*. Івано-Франківськ, 2020. № 22. С. 126–128.

9. Прокопенко А. О. Сучасні проблеми едукації майбутніх учителів в умовах діджиталізації освіти в теорії та практиці педагогічної науки. *Вісник Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького. Сер. : Педагогічні науки*. 2021. № 3. С. 68–73.

10. Прокопенко А. О. Застосування хмарних і туманних технологій в освітньому процесі закладу вищої освіти. *Проблеми інженерно-педагогічної освіти* : зб. наук. пр. Харків : УПА, 2020. Вип. 68. С. 113–120.

11. Прокопенко А. О. Сутність понять «концепція», «педагогічна концепція» та «едукація». *Проблеми інженерно-педагогічної освіти*. Харків: УПА, 2021. Вип. 72. С. 60–68.

12. Прокопенко А. О. Понятійно-термінологічний апарат дослідження педагогічної концепції едукації майбутніх учителів в умовах діджиталізації освіти. *Проблеми інженерно-педагогічної освіти*. Харків: УПА, 2021. Вип. 73. С. 126–137.

13. Прокопенко А. О. Філософський та загальнонауковий рівні методологічних засад едукації майбутніх учителів в умовах діджиталізації освіти. *Науковий журнал Хортицької національної академії*. 2021. Вип. 1(4). С. 47–59.

14. Прокопенко А. О. Методологічні підходи до дослідження педагогічної концепції едукації майбутніх учителів в умовах діджиталізації освіти. *Науковий журнал Хортицької національної академії*. 2021. Вип. 2(5). С. 45–54.

15. Прокопенко А. О. Основні аспекти розвитку діджиталізації освіти в теорії та практиці педагогіки. *Вісник Луганського національного*

університету імені Тараса Шевченка : Педагогічні науки. Полтава : ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка», 2021. Вип. 8(346). С. 302–311.

16. Прокопенко А. О. Особливості розробки фрейму педагогічної концепції едукації майбутніх учителів в умовах діджиталізації освіти *Освітні Обрії* : часоп. / Івано-Франків. обл. ін-т післядиплом. освіти пед. працівників. Івано-Франківськ : 2022. Вип. 1(54). С. 8–14.

17. Прокопенко А. О. Особливості розробки методологічно-цільового та організаційно-управлінського компонентів концептуальної моделі системи управління едукацією майбутніх учителів в умовах діджиталізації освіти. *Наукові інновації та передові технології*. 2022. Вип. 11(13). С. 351–362.

18. Прокопенко А. О. Теоретичне обґрунтування концептуальної моделі системи управління едукацією майбутніх учителів в умовах діджиталізації освіти. *Проблеми інженерно-педагогічної освіти*. Харків: УПА, 2022. Вип.74. С. 49–56.

19. Прокопенко А. О. Сучасні тенденції розвитку вищої педагогічної освіти України в умовах діджиталізації освіти. *Наука і техніка сьогодні*. 2022. Вип.7 (7). С. 270–281.

20. Прокопенко А. О. Organizational and pedagogical conditions of management of the education of future teachers in the conditions of digitalization of education. *Наукове видання «Гірська школа українських Карпат»*. Івано-Франківськ, 2022. № 26. С. 76–80.

Статті в наукових періодичних виданнях, проіндексованих у базах даних Web of Science Core Collection та Scopus

21. Prokopenko A., Vozniuk A., Leshchenko H., Manchulenko L, Kramarenko A., Mondich O. Activization of Cognitive Activity of Students in Higher Education Institutions. *SRP*. 2020. 2020. № 11(10). P. 144–146. doi:10.31838/srp.2020.10.24.URL: <https://goo.su/GdyDY>.

22. Prokopenko A., Romanchenko I., Zaichko I., Rybalko P., Bobrovyytska S., Kyselyova O. Methods Of Introducing Information Technologies

Into The Educational Process Of Higher Education Institutions Of Ukraine. *International Journal of Computer Science and Network Security*. 2021. Vol. 21. No. 5, May. P. 16–22. URL:http://paper.ijcsns.org/07_book/202105/20210503.pdf.

23. Prokopenko A., Kharkivska A., Molchaniuk O., Palchyk O., Kadenko I., Borzyk O. Transformation of student-centred approach in the context of digitalisation of education. *Apuntes Universitarios*. 2021. № 11(4), octubre-diciembre. P. 323–341. URL : <https://doi.org/10.17162/au.v11i4.776>.

24. Prokopenko A., Havrylo O., Kharlamov M., Shapovalova O., Bilyk N., Zaskalieta S. Theoretical foundations of management of the education system: optimization of the complex of organizational and pedagogical conditions for effective management. *AD ALTA: Journal Of Interdisciplinary Research*. 2022. 12/01-XXVI. P. 146–150.

URL:http://www.magnanimitas.cz/ADALTA/120126/papers/A_25.pdf

25. Prokopenko A., Chukhrai L., Behal T., Pustovalov S., Kliuchko Y., Khimchuk L. Theoretical Aspects Of Innovation Processes In The Holistic Educational Process. *IJCSNS International Journal of Computer Science and Network Security*. 2022. Vol. 22 No. 6. June. P. 382–389. URL : http://paper.ijcsns.org/07_book/202206/20220648.pdf

Опубліковані праці апробаційного характеру:

26. Кравченя А. О. Використання інформаційного підходу для підвищення ефективності освітнього процесу в закладах вищої освіти. *Модернізація вищої освіти та проблеми управління якістю підготовки фахівців. Організація системи взаємодії «вища освіта – ринок праці»* : матеріали XV Всеукр. наук.-метод. конф. (Харків, 28 верес. 2018 р.) / редкол. О. І. Черевко та ін. Харків : ХДУХТ, 2018. С. 288–289.

27. Кравченя А. О. Інноваційні методи навчання у закладі вищої педагогічної освіти. *Конкурентоспроможність вищої освіти України в умовах інформаційного суспільства* : матеріали I Міжнар. наук.-практ. конф. (Чернігів, 9 листоп. 2018 р.) / Чернігів. нац. технол. ун-т. Чернігів, 2018. С. 789–790.

28. Кравченя А. О. Курикулум як парадигмальна основа розробки змісту освітньо-професійних програм. *Теорія і практика управління сучасними освітніми системами* : матеріали регіон. наук.-практ. конф. (Харків, 25 квіт. 2018 р.) / Комунал. закл. «Харків. гуманітар.-пед. акад.» Харків. облради. Харків, 2018. С. 98–100.

29. Кравченя А. О. Навчання протягом життя – запорука професійної компетентності майбутніх учителів. *Психолого-педагогічні та соціальні аспекти вдосконалення якості освіти* : матеріали Усеукр. наук.-практ. конф. (Харків, 22 листоп. 2018 р.) / Комунал. закл. «Харків. гуманітар.-пед. акад.» Харків. облради. Харків, 2018. С. 150–152.

30. Кравченя А. О. Актуальні проблеми освітнього простору в Україні *Імплементція європейських стандартів в українські освітні дослідження* : матеріали III Міжнар. наук. конф. (Київ, Дрогобич, 21 черв. 2019 р.) / Укр. асоціація дослідників освіти; за ред. С. Щудло, О. Заболотної, Л. Загоруйко. Київ ; Дрогобич :ТзОВ «Трек-ЛТД», 2019. С. 89–90.

31. Кравченя А. О. Аналіз поняття «діджиталізація». *Формування ефективного освітнього середовища у контексті сучасних викликів реформування системи освіти України*: матеріали регіон. наук.-практ. конф (Харків, 24 квітня 2019 р.) / Комунал. закл. «Харків. гуманітар.-пед. акад.» Харків. облради. Харків, 2019. С. 108–111.

32. Прокопенко А. О. Створення інтегрованого освітнього простору закладів вищої педагогічної освіти. *Передові освітні практики: Україна, Європа, Світ*: зб. тез Міжнар. наук.-практ. конф. (Київ, 16-17 листоп. 2019 р.). Київ : Педагогічна думка, 2019. С. 399–401.

33. Прокопенко А. О. Особливості використання аксіологічного підходу при розробці педагогічної концепції едукативної майбутніх учителів в умовах діджиталізації освіти. *Створення інклюзивного простору закладу освіти в контексті розбудови суспільства рівних можливостей в Україні* : матеріали усеукр. наук.-практ. конф. (Харків, 21 листоп. 2019 р.) / Комунал.

закл. «Харків. гуманітар.-пед. акад.» Харків. облради. Харків, 2019. С. 212–215.

34. Прокопенко А. О. Теоретичні основи ефективного управління закладами освіти за сучасних умов. *Наукові розробки, передові технології, інновації*: зб. наук. праць та тез наук. доп. за матеріалами VI Міжнар. наук.-практ. конф. (Прага, 06-08.10.2020 р.). Прага : Nemoros s.r.o., 2020. С. 175–177.

35. Прокопенко А. О. Сутність та особливості діджиталізації освіти. *Формування творчої особистості в системі освіти й соціальному середовищі: сучасні виклики та інновації*: матеріали регіон. наук.-практ. конф (Харків, 22 квіт. 2020 р.) / Комунал. закл. «Харків. гуманітар.-пед. акад.» Харків. облради. Харків, 2020. С. 224–226.

36. Прокопенко А. О. Педагогічна концепція – сильна та слабка версія науки. *Розвиток національної педагогічної освіти у подіях і персоналіях: особливості, здобутки та перспективи* : матеріали усеукр. наук.-практ. конф. (Харків, 19 листоп. 2020 р.). / Комунал. закл. «Харків. гуманітар.-пед. акад.» Харків. облради. Харків, 2020. С. 299–302.

37. Прокопенко А. О. Фреймовий та діяльнісний підходи до дослідження педагогічної концепції педагогічної едукатії в умовах діджиталізації освіти. *Наукові дослідження та інновації в галузі суспільно-гуманітарних наук* : зб. матеріалів I Всеукр. наук.-практ. інтернет конф. (Мелітополь, 24 листоп. 2021 р.) / ТДАТУ: ред. кол. О. П. Ломейко та ін. Мелітополь : ТДАТУ, 2021. Ч. 1. С. 260–262.

38. Прокопенко А. О. Межі застосування педагогічної концепції едукатії майбутніх учителів в умовах діджиталізації освіти. *Від науки до практики: науково-методичні аспекти якості освіти*: матеріали регіон. наук.-практ. конф (Харків, 29 квітня 2021 р.) / Комунал. закл. «Харків. гуманітар.-пед. акад.» Харків. облради. Харків, 2021. С. 163–166.

39. Прокопенко А. О. Аналіз сучасних концепцій педагогічного спрямування. *Проблеми, досвід та вдосконалення методичної*

роботи у закладах освіти: матеріали Усеукр. наук.-практ. конф. (Харків, 24 листоп. 2021 р.) / Комун. закл. «Харків. гуманітар.-пед. акад.» Харків. облради. Харків, 2021. С. 366–368.

40. Прокопенко А. О. Особливості едукації здобувачів освіти в умовах діджиталізації. *Розвиток професійної освіти регіону: інновації та перспективи: матеріали Усеукр. наук.-практ. конф. (Запоріжжя, 21 берез. 2022 р.). Запоріжжя: Наук.-метод. центр проф.-техн. освіти у Запорізькій області, 2022. С. 221–225.*

41. Прокопенко А. О. Кіберсоціалізація особистості майбутнього учителя. *Підвищення якості національної освіти у контексті викликів сьогодення: матеріали регіон. наук.-практ. конф. (Харків, 26 травня 2022 р.) / Комун. закл. «Харків. гуманітар.-пед. акад.» Харків. облради. Харків, 2022. С. 222–224.*

42. Прокопенко А. О. Організаційно-управлінський компонент концептуальної моделі системи управління едукацією майбутніх учителів в умовах діджиталізації освіти: теоретичне обґрунтування. *Актуальні проблеми формування творчої особистості педагога в контексті наступності дошкільної та початкової освіти: зб. матеріалів VI Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф. (Вінниця, 6-7 лип. 2022 р.) / за ред. Н. О. Пахальчук; Вінниц. держ. пед. ун-т імені Михайла Коцюбинського. Вінниця: ТОВ «Меркьюрі-Поділля, 2022. Вип. 11. С. 617–620.*

43. Прокопенко А. О. Етапи дослідження рівня едукації майбутніх учителів в умовах діджиталізації освіти. *Жовтневі наукові читання: матеріали СХІ Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф. (Івано-Франківськ, Черкаси, 28 жовт. 2022р.). Івано-Франківськ, 2022. С. 255-256.*

44. Прокопенко А. О. Сучасний стан едукації майбутніх учителів в умовах діджиталізації освіти. *Priority Areas of Science Innovations During Martial Law: 40th International scientific and practical conference (Washington, November 7-8, 2022). Primedia E-launch LLC, USA. Washington, 2022. С. 98–101.*

Праці, які додатково відображають наукові результати дисертації

Довідник

45. Прокопенко А. О. Бенчмаркінг діджитал ресурсів едукації суб'єктів освітнього процесу : довідник. / Комун. закл. «Харків. гуманітар.-пед. акад.» Харків. облради. Харків: ФОП Бровін О. В., 2022. 90 с.

ABSTRACT

Prokopenko A.O. Theoretical and methodological foundations of the pedagogical concept of education of future teachers in the conditions of digitalization of education. – Qualifying scientific work on manuscript rights.

Dissertation for obtaining the scientific degree of Doctor of Pedagogical Sciences on specialties 13.00.04 – theory and methods of professional education – Municipal Establishment «Kharkiv Humanitarian-Pedagogical Academy» of the Kharkiv Regional Council; State Institution «Luhansk Taras Shevchenko National University». Kharkiv, 2023.

The work is devoted to the problem of developing a pedagogical concept of educating future teachers in the conditions of digitalization of education. The object of research is the process of education of future teachers. The subject of the study is the theory and methodology of the pedagogical concept of educating future teachers in the conditions of digitalization of education. The purpose of the research is to substantiate the theoretical and methodological principles, develop and experimentally check the effectiveness of the implementation of the pedagogical concept of educating future teachers in the conditions of digitalization of education.

In the first chapter of the dissertation, the author reveals the methodological aspects of the research problem, in particular, the education of future teachers in the conditions of digitalization of education is analyzed as a problem of professional training of future specialists, the conceptual apparatus of the research is presented, the basic and key concepts of scientific intelligence are defined («education of future teachers» is a solid three-unit integration educational a

process aimed at the all-round development of the personality of future teachers, who are able to effectively use the acquired general, professional and professional competences during professional activities; are able to creatively and flexibly solve problematic situations in professional or social environments; are ready for self-reflection and self-development; have a developed civic attitude and a sense of patriotism, a respectful attitude to national and world cultural, spiritual, and material assets of humanity; «pedagogical concept of education of future teachers in conditions of digitalization of education» – the leading idea of pedagogical science, which is implemented through the priority direction of modernization of the educational process and is aimed at the comprehensive flourishing (education, upbringing, development) of the personality of future teachers in the conditions of the large-scale process of introduction, integration and use of digital technologies, digitized information; and also substantiated content of the basic concepts of scientific intelligence.

Methodological approaches to the research are characterized: general scientific – systemic, which allows considering the education of future teachers in the conditions of digitalization of education as a holistic non-linear pedagogical process of interaction and equal partnership of a scientific and pedagogical worker with a student of higher education with characteristic features of systematicity, continuity, structure and interdependence; synergistic (the synergism of the author's model will be manifested in the achievement of the total effect due to the combined effect of all components of the model on the final result/achievement of the goal, taking into account possible fluctuations); strategic contributes to the understanding of long-term prospects for the development of higher pedagogical education, taking into account international requirements for the quality of specialist training; forecasting the timely response of the management of educational institutions to the challenges of modern times through strategic planning, management decision-making, organization of the activities of responsible structural units, persons for the implementation of relevant management decisions; provides control over their implementation, as well as over

the implementation of defined long-, medium- and short-term goals of improving the quality of education of future teachers in the conditions of digitalization of education; axiological contributes to the formation and development of the value attitude of future teachers towards their profession and pupils in the modern digital world; concrete-scientific – competence contributes to the achievement of the set goals of professional training of future teachers and effective and high-quality performance of their professional duties in accordance with current international and national norms and standards; ensures harmonious personal development and education of moral qualities of both own and students; frame ensures the availability of effective ways of implementing this pedagogical concept based on its frame visualization (development of a block diagram, model, tables, etc.); activity directs the educational process to the formation of general, subject and professional competences through the use of education (appropriate methods, methods, forms, means) aimed at professional self-realization, development of abilities, creativity in practice, etc.; personality-oriented involves the orientation of the education of future teachers to the formation of a creative, comprehensively developed personality of a teacher, motivated to introduce innovations into the educational process in the conditions of digitalization of education and implementation of the Concept of the New Ukrainian School.

In the second chapter, the author revealed the essence of digitalization of education in the theory and practice of professional training of future teachers, developed a framework of the pedagogical concept of education of future teachers in the conditions of digitalization of education, which consists of instructional, managerial, systemic and utilitarian concepts.

Patterns have been identified (the selection of prospective directions of the methodology of education of future teachers in the conditions of digitalization of education, the result of the educational genesis of the personality of future teachers, the accelerated integration of various forms of education in the process of education, the ontogenesis of the qualitative originality of education, the rapid introduction of innovative educational technologies into the educational process)

and the principles of education of future teachers have been determined teachers in the conditions of digitalization of education (integration of convergence and divergence of professional activity, co-evolution, integration of personal and professional priorities, immersion in the informational and educational environment, productivity of joint professional activity).

the sub-model of its structural components are theoretically substantiated, the organizational and pedagogical conditions are determined (modernization of the activity of the management cluster, ensuring the effectiveness of the functioning of the student-centered environment).

The fourth chapter presents the program for the organization of a pedagogical experiment, describes the stages of implementation of the pedagogical concept of educating future teachers in the conditions of digitalization of education, analyzes the results of the experimental verification of its effectiveness, interprets and summarizes the conclusions of the conducted research, and determines the current trends in the development of higher pedagogical education in Ukraine in the conditions of digitalization of education , and the active spread of: dialectical unity is a determinant of the education of higher education seekers; consensus of face-to-face and distance learning forms; cyber socialization of the personality of the future teacher; anticipatory nature of lifelong education; future teachers' awareness of the importance of acquiring professionalism through the use of innovative methods, methods, forms and means of education; digital transformation of higher education.

The scientific novelty of the research results is that:

theoretically substantiated *for the first time*, developed and experimentally verified: the pedagogical concept of educating future teachers in the conditions of digitalization of education, which is aimed at the integrated solution of the raised problem of professional training of specialists through the implementation of four concepts of its frame - instructional, managerial, systemic and utilitarian; model of the system of education of future teachers in the conditions of digitization of education (methodological-target (social order, goal, task, content, methodological

approaches, regularities and principles), organizational-management (directions, stages, administrative methods of managing this process), structural-functional (subject, object, functions), professionally oriented (goal of professional training of future teachers, general, professional, subject competences, methods, forms, means) and diagnostic-resultative components (criteria, indicators and levels of education of future teachers in the conditions digitalization of education, diagnostic toolkit and expected result); criterion apparatus of scientific intelligence (criteria (cognitive, educational, praxeological, process-resultative), indicators and levels); key concepts of research are defined; modern trends of development of higher pedagogical education of Ukraine in conditions of digitalization of education are identified;

–the content of the basic concepts of the research («concept», «pedagogical concept», «education», «curriculum», «digitalization», «digitalization of education» has been clarified); the essence of digitization of education as a mass process of introduction, integration and use of digital technologies, digitized information with the aim of forming a modern educational information environment and expanding communication opportunities between subjects of educational activity; organizational and pedagogical conditions of education of future teachers in the conditions of digitalization of education;

–the theoretical and methodological basis for solving the problem of education and its management and the diagnostic toolkit (questionnaires, questionnaires, tests, etc.) for determining the dynamics of the phenomenon under study have been improved; content, forms, methods and means of education of future teachers in the process of professional training in the conditions of digitalization of education through the development of an appropriate electronic educational and methodological complex;

–the theoretical foundations of professional training of future teachers in the conditions of digitalization of education acquired further development; general scientific ideas about the essence of the education of future teachers in the

conditions of digitalization of education and the methodology of scientific research.

The practical significance of the study is in that the experimental verification of the author's pedagogical concept of education of future teachers in the conditions of digitalization of education allows it to be recommended for introduction into the system of higher pedagogical education of Ukraine.

The materials presented in the dissertation were reflected in the monograph «Theoretical and Methodological Foundations of Education of Future Teachers in the Conditions of Digitalization of Education», the educational and methodological manual «Theory and Methodology of Digitalization of Education of Future Teachers», the reference book «Bechmarking digital resources of education of the subjects of the educational process»; in the co-authored practical and methodological manuals «Psychological and pedagogical diagnosis of the quality of education in pedagogical institutions of higher education. Part 1. Comprehensive assessment of the quality of education in pedagogical institutions of higher education», «Psychological and pedagogical diagnosis of the quality of education in pedagogical institutions of higher education. Part 2. Social-psychological diagnostics of personality development», «Psychological-pedagogical diagnostics of the quality of education in pedagogical institutions of higher education, Part 3. Diagnostics of physical development and physical fitness», «Learning computer science and mathematics in the conditions of an inclusive educational environment», practical manuals «Mathematical life hacks - 200-point final exam», workshops «Collection of control papers in mathematics», methodological recommendations «Methodology of teaching mathematics in primary grades», «Theoretical principles of training students for professional communication in the process of practice», «Professional communication of future teachers in the process of professional training in higher education institutions», «Basics of inclusive education of future specialists in the field of pedagogy», lecture courses «Methodology of teaching mathematics», «Research of automated systems of pedagogical monitoring», an explanatory dictionary of terms and

concepts of natural sciences and humanities for students of higher education at the educational and qualification level «bachelor» and others.

In the course of scientific research, a list of special digital resources was proposed for improving the content of educational and methodological complexes of general educational components – «Modern Ukrainian language», «Legal foundations of the modern state», «Philosophy», «History of Ukraine» and professional training – «Pedagogy», «Psychology», «Introduction to the specialty», «School course of informatics and its teaching methods», «Theoretical foundations of the elementary course of mathematics with teaching methods», «Musical art with teaching methods», «Physical culture theory and methods», «Foreign and Ukrainian artistic culture», etc., developed a list of online courses for non-formal education. Prepared and implemented in the educational process the activities of elective courses on the history of Ukraine «History from the past to the present», legal foundations of modern Ukraine «I am a citizen of Ukraine», Ukrainian language «Knowledge of the language - language competence of the future teacher»; organized and conducted conversations with students of education «Motivation for self-development - the way to success», «Peculiarities of using ICT in the process of visualizing speech techniques: diction, expressiveness», «Peculiarities of using ICT in the process of visualizing non-verbal communication techniques: facial expressions, plasticity, pantomime», «Online platforms for the development of communication skills of future teachers», «The relevance of using messengers for professional communication in the work of a teacher», etc. In order to increase the level of education of future teachers, a site for subjects of the educational process «Educational potential of the nation» was developed and filled, where materials are collected on national-patriotic, intellectual-spiritual, civil-legal, moral, labor, aesthetic, ecological directions of educational work, etc.

Key words: pedagogical concept, education, digitalization, management, future teachers.

The main content of the thesis is reflected in the following publications:

Monographs:

1. Prokopenko A. O. Teoretychni ta metodolohichni zasady edukatsii maibutnikh uchyteliv v umovakh didzhytalizatsii osvity : monohrafiia / Komun. zakl. «Kharkiv. humanitar.-ped. akad.» Kharkiv. oblrady. Kharkiv : FOP Brovin O. V., 2022. 324 s.

Training and practical textbooks:

2. Prokopenko A. O. Teoriia ta metodyka didzhytalizatsii edukatsii maibutnikh uchyteliv : navch.-metod. posib. Kharkiv: FOP Brovin O. V., 2022. 274 s.

Articles in scientific journals:

3. Kravchenia A. O. Osoblyvosti atestatsii pedahohichnykh pratsivnykiv. Teoriia ta metodyka profesiinoi osvity : elekt. nauk. fakh. vyd. 2018. Vyp. № 14. URL: <https://ivetscienceipto.wixsite.com/tmpto/kopiya-13-2017>.

4. Kravchenia A. O. Profesiine stanovlennia maibutnikh uchyteliv informatyky v umovakh osvitnoho prostoru. *Teoriia ta metodyka profesiinoi osvity*: elekt. nauk. fakh. vyd. 2018. Vyp. 15. URL: <https://ivetscienceipto.wixsite.com/tmpto/kopiya-14-2018>.

5. Prokopenko A., Modern aspects of the use of foggy technologies in the educational process of higher educational institutions. *Osvitni Obrii* : chasop. / Ivano-Frankiv. obl. in-t pisliadyplom. osvity ped. pratsivnykiv. Ivano-Frankivsk : 2020. Vyp. 1(50). S. 98–101.

6. Prokopenko A. O. Zastosuvannia web-resursiv u protsesi pidvyshchennia kvalifikatsii naukovo-pedahohichnykh pratsivnykiv. *Visnyk Kremenchutskoho natsionalnoho universytetu imeni Mykhaila Ostrohradskoho*. Kremenchuk : KrNU, 2020. Vyp. 3(122). 2020. S. 18–23.

7. Prokopenko A. O. Osnovni funksii bahatorivnevoho navchannia informatyky ta matematyky maibutnikh uchyteliv u protsesi vyrishennia zavdan vykhovannia. *Pedahohichna osvita: teoriia i praktyka* : zb. nauk. prats /

Kamianets-Podilskoho nats. un-t imeni Ivana Ohiiienka, In-t ped. NAPN Ukrainy, Kamianets-Podilskyi. 2020. Vyp. 28(1-2020). S. 351–360.

8. Prokopenko A. O. Systema bahatorivnevoho navchannia maibutnikh uchyteliv v Ukraini. *Hirska shkola ukrainskykh Karpat*. Ivano-Frankivsk, 2020. № 22. S. 126–128.

9. Prokopenko A. O. Suchasni problemy edukatsii maibutnikh uchyteliv v umovakh didzhytalizatsii osvity v teorii ta praktytsi pedahohichnoi nauky. *Visnyk Cherkaskoho natsionalnoho universytetu imeni Bohdana Khmelnytskoho*. Ser. : Pedahohichni nauky. 2021. № 3. S. 68–73.

10. Prokopenko A. O. Zastosuvannia khmarnykh i tumannykh tekhnolohii v osvitnomu protsesi zakladu vyshchoi osvity. *Problemy inzhenerno-pedahohichnoi osvity* : zb. nauk. pr. Kharkiv : UIPA, 2020. Vyp. 68. S. 113–120.

11. Prokopenko A. O. Sutnist poniat «kontseptsiiia», «pedahohichna kontseptsiiia» ta «edukatsiiia». *Problemy inzhenerno-pedahohichnoi osvity*. Kharkiv: UIPA, 2021. Vyp. 72. S. 60–68.

12. Prokopenko A. O. Poniatiino-terminolohichniy aparat doslidzhennia pedahohichnoi kontseptsii edukatsii maibutnikh uchyteliv v umovakh didzhytalizatsii osvity. *Problemy inzhenerno-pedahohichnoi osvity*. Kharkiv: UIPA, 2021. Vyp. 73. S. 126–137.

13. Prokopenko A. O. Filosofskyi ta zahalnonaukovyi rivni metodolohichnykh zasad edukatsii maibutnikh uchyteliv v umovakh didzhytalizatsii osvity. *Naukovyi zhurnal Khortytskoi natsionalnoi akademii*. 2021. Vyp. 1(4). S. 47–59.

14. Prokopenko A. O. Metodolohichni pidkhody do doslidzhennia pedahohichnoi kontseptsii edukatsii maibutnikh uchyteliv v umovakh didzhytalizatsii osvity. *Naukovyi zhurnal Khortytskoi natsionalnoi akademii*. Vyp. 2(5). 2021. S. 45–54.

15. Prokopenko A. O. Osnovni aspekty rozvytku didzhytalizatsii osvity v teorii ta praktytsi pedahohiky. *Visnyk Luhanskoho natsionalnoho universytetu*

imeni Tarasa Shevchenka : Pedagogichni nauky. Poltava : DZ «LNU imeni Tarasa Shevchenka», 2021. Vyp. 8(346). S. 302–311.

16. Prokopenko A. O. Osoblyvosti rozrobky freimu pedagogichnoi kontseptsii edukatsii maibutnikh uchyteliv v umovakh didzhitalizatsii osvity *Osvitni Obrii* : chasop. / Ivano-Frankiv. obl. in-t pisliadyplom. osvity ped. pratsivnykiv. Ivano-Frankivsk : 2022. Vyp. 1(54). S. 8–14.

17. Prokopenko A. O. Osoblyvosti rozrobky metodolohichno-tsilovoho ta orhanizatsiino-upravlinskoho komponentiv kontseptualnoi modeli systemy upravlinnia edukatsiieiu maibutnikh uchyteliv v umovakh didzhitalizatsii osvity. *Naukovi innovatsii ta peredovi tekhnolohii*. 2022. Vyp. 11(13). C. 351–362.

18. Prokopenko A. O. Teoretychne obgruntuvannia kontseptualnoi modeli systemy upravlinnia edukatsiieiu maibutnikh uchyteliv v umovakh didzhitalizatsii osvity. *Problemy inzhenerno-pedagogichnoi osvity*. Kharkiv: UIPA, 2022. Vyp.74. S. 49–56.

19. Prokopenko A. O. Suchasni tendentsii rozvytku vyshchoi pedagogichnoi osvity Ukrainy v umovakh didzhitalizatsii osvity. *Nauka i tekhnika sohodni*. 2022. Vyp.7 (7). S. 270–281.

20. Prokopenko A. O. Organizational and pedagogical conditions of management of the education of future teachers in the conditions of digitalization of education. Naukove vydannia «*Hirska shkola ukrainskykh Karpat*». Ivano-Frankivsk, 2022. № 26. S. 152–155.

Articles in scientific periodicals indexed in the databases Articles in scientific periodicals indexed in the Web of Science Core Collection ma Scopus

21. Prokopenko A., Vozniuk A., Leshchenko H., Manchulenko L., Kramarenko A., Mondich O. Activization of Cognitive Activity of Students in Higher Education Institutions. *SRP*. 2020. № 11(10). P. 144–146. doi:10.31838/srp.2020.10.24.URL: <https://goo.su/GdyDY>.

22. Prokopenko A., Romanchenko I., Zaichko I., Rybalko P., Bobrovytska S., Kyselyova O. Methods Of Introducing Information Technologies Into The Educational Process Of Higher Education Institutions Of Ukraine.

International Journal of Computer Science and Network Security. 2021. Vol. 21. No. 5, May. P. 16–22. URL:http://paper.ijcsns.org/07_book/202105/20210503.pdf

23. Prokopenko A., Kharkivska A., Molchaniuk O., Palchyk O., Kadenko I., Borzyk O. Transformation of student-centred approach in the context of digitalisation of education. *Apuntes Universitarios*. 2021. № 11(4), octubre-diciembre. P. 323–341. URL : <https://doi.org/10.17162/au.v11i4.776> .

24. Prokopenko A., Havrylo O., Kharlamov M., Shapovalova O., Bilyk N., Zaskalieta S. Theoretical foundations of management of the education system: optimization of the complex of organizational and pedagogical conditions for effective management. *AD ALTA: Journal Of Interdisciplinary Research*. 2022. 12/01-XXVI. P. 146–150.

URL:http://www.magnanimitas.cz/ADALTA/120126/papers/A_25.pdf

25. Prokopenko A., Chukhrai L., Behal T., Pustovalov S., Kliuchko Y., Khimchuk L. Theoretical Aspects Of Innovation Processes In The Holistic Educational Process. *International Journal of Computer Science and Network Security*. 2022. Vol. 22 No. 6. June. P. 382–389. URL : http://paper.ijcsns.org/07_book/202206/20220648.pdf

Approbation publications:

26. Kravchenia A. O. Vykorystannia informatsiinoho pidkholu dlia pidvyshchennia efektyvnosti osvitnoho protsesu v zakladakh vyshchoi osvity. *Modernizatsiia vyshchoi osvity ta problemy upravlinnia yakistiu pidhotovky fakhivtsiv. Orhanizatsiia systemy vzaiemodii «vyshcha osvita – rynek pratsi»* : XV Vseukr. nauk.-metod. konf. (Kharkiv, 28 veres. 2018 r.) / redkol. O. I. Cherevko ta in. Kharkiv : KhDUKhT, 2018. S. 288–289.

27. Kravchenia A. O. Innovatsiini metody navchannia u zakladi vyshchoi pedahohichnoi osvity. *Konkurentospromozhnist vyshchoi osvity Ukrainy v umovakh informatsiinoho suspilstva* : I Mizhnar. nauk.-prakt. konf. (Chernihiv, 9 lystop. 2018 r.) / Chernihiv. nats. tekhnol. un-t. Chernihiv, 2018. S. 789–790.

28. Kravchenia A. O. Kurykulum yak paradyhmalna osnova rozrobky zmistu osvitno-profesiinykh proqram. *Teoriia i praktyka upravlinnia suchasnymy*

osvitnomy systemamy : materialy rehion. nauk.-prakt. konf. (Kharkiv, 25 kvitnia 2018 r.) / Komun. zakl. «Kharkiv. humanitar.-ped. akad.» Kharkiv. obrady. Kharkiv, 2018. S. 98–100.

29. Kravchenia A. O. Navchannia protiahom zhyttia – zaporuka profesiinoi kompetentnosti maibutnikh uchyteliv. *Psykhologo-pedahohichni ta sotsialni aspekty vdoskonalennia yakosti osvity* : materialy useukr. nauk.-prakt. konf. (Kharkiv, 22 lystopada 2018 r.) / Komun. zakl. «Kharkiv. humanitar.-ped. akad.» Kharkiv. obrady. Kharkiv, 2018. S. 150–152.

30. Kravchenia A. O. Aktualni problemy osvitnoho prostoru v Ukraini *Implentatsiia yevropeiskykh standartiv v ukrainski osvitni doslidzhennia* : III Mizhnar. nauk. konf. (Kyiv, Drohobych, 21 cherv. 2019 r.) / Ukr. asotsiatsiia doslidnykiv osvity; za red. S. Shchudlo, O. Zabolotnoi, L. Zahoruiko. Kyiv ; Drohobych :TzOV «Trek-LTD», 2019. S. 89–90.

31. Kravchenia A. O. Analiz poniattia «didzhytalizatsiia». *Formuvannia efektyvnoho osvitnoho seredovyscha u konteksti suchasnykh vyklykiv reformuvannia systemy osvity Ukrainy*: materialy rehion. nauk.-prakt. konf. (Kharkiv, 24 kvitnia 2019 r.) / Komun. zakl. «Kharkiv. humanitar.-ped. akad.» Kharkiv. obrady. Kharkiv, 2019. S. 108–111.

32. Prokopenko A. O. Stvorennia intehrovanoho osvitnoho prostoru zakladiv vyshchoi pedahohichnoi osvity. *Peredovi osvitni praktyky*: Ukraina, Yevropa, Svit: zb. tez Mizhnar. nauk.-prakt. konf. (Kyiv, 16-17 lystop. 2019 r.). Kyiv : Pedahohichna dumka, 2019. S. 399–401.

33. Prokopenko A. O. Osoblyvosti vykorystannia aksiolohichnoho pidkходу pry rozrobtsi pedahohichnoi kontseptsii edukatsii maibutnikh uchyteliv v umovakh didzhytalizatsii osvity. *Stvorennia inkluzyvnoho prostoru zakladu osvity v konteksti rozbudovy suspilstva rivnykh mozhyvostei v Ukraini* : materialy useukr. nauk.-prakt. konf. (Kharkiv, 21 lystopada 2019 r.) / Komun. zakl. «Kharkiv. humanitar.-ped. akad.» Kharkiv. obrady. Kharkiv, 2019. S. 212–215.

34. Prokopenko A. O. Teoretychni osnovy efektyvnoho upravlinnia zakladamy osvity za suchasnykh umov. *Naukovi rozrobky, peredovi tekhnologii,*

innovatsii: zb. nauk. prats ta tez nauk. dop. za materialamy VI Mizhnar. nauk.-prakt. konf. (Praha, 06-08.10.2020 r.) Praha : Nemoros s.r.o., 2020. S. 175–177.

35. Prokopenko A. O. Sutnist ta osoblyvosti didzhytalizatsii osvity. *Formuvannia tvorchoi osobystosti v systemi osvity y sotsialnomu seredovyschchi: suchasni vyklyky ta innovatsii*: materialy rehion. nauk.-prakt. konf (Kharkiv, 22 kvitnia 2020 r.) / Komun. zakl. «Kharkiv. humanitar.-ped. akad.» Kharkiv. obrady. Kharkiv, 2020. S. 224–226.

36. Prokopenko A. O. Pedahohichna kontseptsiiia – sylna ta slabka versiia nauky. *Rozvytok natsionalnoi pedahohichnoi osvity u podiiakh i personaliiakh: osoblyvosti, zdotuky ta perspektyvy* : materialy vseukr. nauk.-prakt. konf. (Kharkiv, 19 lystopada 2020 r.) / Komun. zakl. «Kharkiv. humanitar.-ped. akad.» Kharkiv. obrady. Kharkiv, 2020. S. 299–302.

37. Prokopenko A. O. Freimovy ta diialnisnyi pidkhody do doslidzhennia pedahohichnoi kontseptsii pedahohichnoi edukatsii v umovakh didzhytalizatsii osvity. *Naukovi doslidzhennia ta innovatsii v haluzi suspilno-humanitarnykh nauk* : zb. materialiv I Vseukr. nauk.-prakt. internet konf. (Melitopol, 24 lystop. 2021 r.) / TDATU: red. kol. O. P. Lomeiko ta in. Melitopol : TDATU, 2021. Ch. 1. S. 260–262.

38. Prokopenko A. O. Mezhi zastosuvannia pedahohichnoi kontseptsii edukatsii maibutnykh uchyteliv v umovakh didzhytalizatsii osvity. *Vid nauky do praktyky: naukovo-metodychni aspekty yakosti osvity*: materialy rehion. nauk.-prakt. konf (Kharkiv, 29 kvitnia 2021 r.) / Komun. zakl. «Kharkiv. humanitar.-ped. akad.» Kharkiv. obrady. Kharkiv, 2021. S. 163–166.

39. Prokopenko A. O. Analiz suchasnykh kontseptsii pedahohichnoho spriamuvannia. *Problemy, dosvid ta vdoskonalennia metodychnoi roboty u zakladakh osvity*: materialy vseukr. nauk.-prakt. konf. (Kharkiv, 24 lystopada 2021 r.). Komun. zakl. «Kharkiv. humanitar.-ped. akad.» Kharkiv. obrady. Kharkiv, 2021. S. 366–368.

40. Prokopenko A. O. Osoblyvosti edukatsii zdobuvachiv osvity v umovakh didzhytalizatsii. *Rozvytok profesiinoi osvity rehionu: innovatsii ta perspektyvy: materialy Useukr. nauk.-prakt. konf.* (Zaporizhzhia, 21 bereznia

2022 r.). Zaporizhzhia: Nauk.-metod. tsentr prof.-tekhn. osvity u Zaporizkii oblasti, 2022. S. 221–225.

41. Prokopenko A. O. Kibersotsializatsiia osobystosti maibutnoho uchytelia. *Pidvyshchennia yakosti natsionalnoi osvity u konteksti vyklyktiv sohodennia*: materialy rehion. nauk.-prakt. konf. (Kharkiv, 26 travnia 2022 r.). / Komun. zakl. «Kharkiv. humanitar.-ped. akad.» Kharkiv. obrady. Kharkiv, 2022. S. 222–224.

42. Prokopenko A. O. Orhanizatsiino-upravlinskyi komponent kontseptualnoi modeli systemy upravlinnia edukatsiieiu maibutnikh uchyteliv v umovakh didzhytalizatsii osvity: teoretychne obgruntuvannia. *Aktualni problemy formuvannia tvorchoi osobystosti pedahoha v konteksti nastupnosti doshkilnoi ta pochatkovoï osvity*: zb. materialiv VI Mizhnar. nauk.-prakt. internet-konf. (Vinnytsia, 6-7 lyp. 2022 r.) / za red. N. O. Pakhalchuk; Vinnyts. derzh. ped. un-t imeni Mykhaila Kotsiubynskoho. Vinnytsia: TOV «Merkiuri-Podillia, 2022. Vyp. 11. S. 617–620.

43. Prokopenko A. O. Etapy doslidzhennia rivnia edukatsii maibutnikh uchyteliv v umovakh didzhytalizatsii osvity. *Zhovtnevi naukovy chytannia*: mater. CXI mizhnar. nauk.-prakt. internet-konf. (Ivano-Frankivsk Cherkasy, 28 zhovtnia 2022r.), Ivano-Frankivsk, 2022. S. 255-256.

44. Prokopenko A. O. Suchasnyi stan edukatsii maibutnikh uchyteliv v umovakh didzhytalizatsii osvity. *Priority Areas of Science Innovations During Martial Law*: 40th International scientific and practical conference (Washington, November 7-8, 2022). Primedia E-launch LLC, USA. Washington, 2022. S. 98-101.

Works that also reflect the scientific results of the thesis

Handbook

45. Prokopenko A. O. Benchmarkinh didzhytal resursiv edukatsii subiektiv osvitnoho protsesu : dovidnyk / Komun. zakl. «Kharkiv. humanitar.-ped. akad.» Kharkiv. obrady. Kharkiv: FOP Brovin O. V., 2022. 90 s.

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ	32
ВСТУП	33
РОЗДІЛ 1. ЕДУКАЦІЯ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ В УМОВАХ ДІДЖИТАЛІЗАЦІЇ ОСВІТИ ЯК ПРЕДМЕТ ПЕДАГОГІЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ.....	
1.1. Едукація майбутніх учителів в умовах діджиталізації освіти як проблема професійної підготовки.....	50
1.2. Термінологічний аналіз та сутнісна характеристика понятійного апарату дослідження.....	67
1.3. Методологічні підходи дослідження	91
Висновки до першого розділу	117
РОЗДІЛ 2. ТЕОРЕТИЧНІ ТА МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ПЕДАГОГІЧНОЇ КОНЦЕПЦІЇ ЕДУКАЦІЇ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ В УМОВАХ ДІДЖИТАЛІЗАЦІЇ ОСВІТИ	
2.1. Діджиталізація освіти в теорії та практиці професійної підготовки майбутніх учителів.....	120
2.2.Розробка фрейму педагогічної концепції едукації майбутніх учителів в умовах діджиталізації освіти.....	148
2.3. Закономірності та принципи едукації майбутніх учителів в умовах діджиталізації освіти	172
Висновки до другого розділу	194
РОЗДІЛ 3. ТЕОРЕТИЧНЕ ОБГРУНТУВАННЯ МОДЕЛІ СИСТЕМИ ЕДУКАЦІЇ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ В УМОВАХ ДІДЖИТАЛІЗАЦІЇ ОСВІТИ	
3.1. Структура та зміст моделі системи едукації майбутніх учителів в умовах діджиталізації освіти	198
3.2. Методологічно-цільовий та організаційно-управлінський компоненти моделі системи едукації майбутніх учителів в умовах	

діджиталізації освіти	212
3.3 Професійно-зорієнтований та структурно-функціональний компоненти моделі системи едукації майбутніх учителів в умовах діджиталізації освіти	222
3.4 Діагностико-результативний компонент моделі системи едукації майбутніх учителів в умовах діджиталізації освіти	247
Висновки до третього розділу.....	268
РОЗДІЛ 4. ДОСЛІДНО-ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА ПЕРЕВІРКА ЕФЕКТИВНОСТІ ПЕДАГОГІЧНОЇ КОНЦЕПЦІЇ ЕДУКАЦІЇ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ В УМОВАХ ДІДЖИТАЛІЗАЦІЇ ОСВІТИ.....	271
4.1. Сучасний стан едукації майбутніх учителів в умовах діджиталізації освіти.....	271
4.2. Реалізація педагогічної концепції едукації майбутніх учителів в умовах діджиталізації освіти	303
4.3. Верифікація педагогічної концепції едукації майбутніх учителів в умовах діджиталізації освіти.....	321
4.4. Сучасні тенденції розвитку вищої педагогічної освіти України в умовах діджиталізації освіти.....	359
Висновки до четвертого розділу	376
ВИСНОВКИ	381
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	386
ДОДАТКИ	499

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ

ЕГ	– експериментальна група
ЄС	– Європейський Союз
ЗВО	– заклади вищої освіти
ЗВПО	– заклади вищої педагогічної освіти
ЗЗСО	– загальноосвітній заклад середньої освіти
ІКТ	– інформаційно-комунікаційні технології
КГ	– контрольна група
КЗ «ХГПА»	– Комунальний заклад «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради
ККД	– коефіцієнт корисної дії
КМУ	– Кабінет Міністрів України
МОН	– Міністерство освіти і науки
МУ	– майбутні учителі
НПП	– науково-педагогічні працівники
НРК	– національна рамка кваліфікації
ОПП	– освітньо-професійна програма
ПМП	– професійно-методичної підготовки (ПМП)
УІР	– управління інноваційним розвитком

ВСТУП

Актуальність дослідження. Глобальні зміни в розвитку держави, суспільства, науки та сфери освіти, що пов'язані із інтегруванням України до світової й європейської спільноти актуалізують професійні вимоги до підготовки майбутніх учителів. У сфері вищої педагогічної освіти відбуваються інтенсивні процеси гуманізації, фундаменталізації орієнтовані на професійну підготовку еліти нації.

Забезпечення якості фахової підготовки є першочерговим завданням кожного закладу вищої педагогічної освіти (ЗВПО), проте, враховуючи кризові ситуації останніх років (пандемія Covid-19, повномасштабна військова агресія росії, вимушена міграція населення, нестабільність психоемоційного стану людей у таких умовах, перехід здебільшого на дистанційну форму навчання) виникла потреба в переосмисленні, переорганізації та діджиталізації освітнього процесу з метою виконання кваліфікаційних вимог до здобувачів вищої освіти задля їх професійного зростання, підвищення конкурентоспроможності в інформаційно-технологічному, цифровому суспільстві, що в свою чергу потребує розробки сучасної інноваційної педагогічної концепції едукативної майбутніх учителів в умовах діджиталізації освіти.

Підґрунтям концептуальних основ дослідження виступають: Закони України – «Про освіту» (2017), «Про фахову передвищу освіту» (2019), «Про вищу освіту» (2014), «Про наукову і науково-технічну діяльність» (2016), «Про інноваційну діяльність» (2002), наказ Міністерства освіти і науки України «Про затвердження Концептуальних засад розвитку педагогічної освіти в Україні та її інтеграції в європейський освітній простір» (2004), Концепція Нової української школи (2016), Концепція розвитку педагогічної освіти (2018), Концепція підготовки фахівців за дуальною формою здобуття освіти (2018), Концепція національно-патріотичного виховання в системі освіти України до 2025 року (2022), професійний стандарт за професіями «Вчитель початкових класів закладу загальної середньої освіти», «Вчитель

закладу загальної середньої освіти», «Вчитель з початкової освіти (з дипломом молодшого спеціаліста») (2020) та інші; в умовах діджиталізації освіти – Концепція розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018 – 2020 роки (2018), Концепція розвитку штучного інтелекту в Україні на 2021-2024 роки (2020), Концепція розвитку природничо-математичної освіти (STEM-освіти) (2020), Концепція розвитку цифрових компетентностей (2021), проєкт Концепції цифрової трансформації освіти і науки України на період до 2026 року (2021), Цифрова програма для Європи (2010), проєкт «Цифрова адженда України – 2020» (2016) тощо. У зазначених документах наголошується на необхідності трансформаційних змін, як у теорії професійної освіти, так й у її практичній реалізації.

Науковому осмисленню проблеми едукації майбутніх учителів в умовах діджиталізації освіти присвячено дослідження вітчизняних та зарубіжних учених – питання професійної підготовки майбутніх освітян вивчали: В. Андрущенко, К. Астахова, С. Бадер, М. Євтух, М. Гриньова, С. Гончаренко, В. Желанова, С. Золотухіна, І. Зязюн, О. Караман, В. Курило, В. Лозова, Г. Луценко, Н. Ничкало, Г. Пономарьова та інші; теоретико-методологічні засади професійної підготовки майбутніх учителів за окремими напрямками – В. Безлюдна, Н. Мордовцева, С. Шехавцова та інші (філологічні дисципліни), В. Бабич, А. Турчак, О. Соколук, О. Школа та інші (фізичне виховання), М. Жалдак, Н. Морзе, С. Семеріков, О. Спирін, Я. Сікора, Т. Отрошко, Н. Хміль та інші (інформаційні технології), В. Андрієвська, О. Бабакіна, О. Біда, О. Комар, В. Литвин, О. Лінник, М. Починкова, О. Савченко, І. Упатова, Л. Хомич, Н. Шустова та інші (початкова школа); З. Бервецький, О. Костюк, О. Михайличенко, Л. Ніколаєнко, І. Полубоярина, В. Улянова, О. Щолокова та інші (музичне мистецтво); Т. Захар, І. Новіцька, О. Орданська, М. Пайкуш, Л. Фоменко та інші (фізико-математичні дисципліни); М. Лалак, О. Мілаш, О. Костенко, Г. Фінін та інші (соціально-економічні дисципліни); висвітлення суті

виховних аспектів освітнього процесу – І. Бех, М. Роганова, О. Молчанюк, Г. Пономарьова, Н. Ткачова, Х. Шапоренко, Г. Шевченко та інші;

Проблему готовності особистості до професійного та особистісного саморозвитку та самовдосконалення досліджували – Д. Богоявленська, С. Бурчак, О. Диса, С. Максименко, Ю. Лобейко, В. Штифурак та інші; загальні та окремі аспекти впровадження інноваційних технологій – Н. Волкова, В. Євдокимов, О. Касьянова, О. Пехота, О. Пометун та інші; управління розвитком освітніх систем – В. Алфімов, О. Галус, В. Докучаєва, О. Кравченко, В. Крижко, В. Лунячек, В. Олійник, Т. Сорочан, А. Харківська та інші; теоретико-методологічні проблеми управління професійною підготовкою майбутніх учителів висвітлено в наукових студіях Г. Єльнікової, Л. Петриченко, В. Пікельної, Є. Хрикова та інших.

Висвітленню змістового наповнення такої багатозначної категорії, як «едукація» приділено увагу в роботах – О. Вишневського, В. Лугового, О. Ляшенка, Л. Майбороди, Р. Скульського, М. Стельмаховича, Є. Чернишової та інших; сутність понять «діджаталізація» та «діджиталізація освіти» розкривали – Р. Барон (R. Baron), В. Бочелюк, Ю. Гаруст, Л. Гіллем (L. Gillam), О. Гусева, Д. Данн (D. Dunne), Л. Девіс (L. Davis), Д. Догерті (D. Dougherty), М. Кенні (M. Kenney); К. Купріна, Я. Кшемінські (Ja. Krzemiński), Ю. Мацунага (Y. Matsunaga), І. Мергель (I. Mergel), П. Мертенс (P. Mertens), Н. Склейтеп (N. Sclater), В. Сухонос, М. Устенко, А. Хігніте (K. Hignite), Б. Хінінгс (B. Hinings), Я. Шевцов та інші.

Представлено далеко не повний перелік напрямів у яких успішно працюють вітчизняні та зарубіжні науковці, а їх роботи є прикладом ефективного вирішення поставлених у наукових розвідках завдань.

Проте, проблема розробки педагогічної концепції едукації майбутніх учителів в умовах діджиталізації освіти не стала предметом окремого дослідження як цілісного явища з виявленими закономірностями, визначеними принципами тощо.

На підставі проведеного критично-порівняльного аналізу нормативно-правових документів, науково-педагогічних досліджень визначено **глобальну суперечність** між зростаючими вимогами світової спільноти до освітянської галузі в умовах діджиталізації суспільства та реформуванням вітчизняної системи вищої освіти.

Вирішенню цієї суперечності сприяє подолання **часткових суперечностей між:**

- соціальним замовленням на компетентних, духовнорозвинених учителів нової генерації та відсутністю педагогічної концепції едукації майбутніх учителів в умовах діджиталізації освіти;
- докорінними позитивними зрушеннями, що відбуваються у системі вищої педагогічної освіти та відсутністю узагальнених результатів щодо підвищення якості едукації майбутніх учителів;
- стратегічною метою й завданнями сучасної вищої школи, відповідними нормативними актами щодо організації освітнього процесу та недосконалістю наявних теоретичних та методологічних засад процесу едукації майбутніх учителів в умовах діджиталізації освіти та управління ним;
- потужним потенціалом науково-педагогічних розробок теоретико-методологічного базису професійної підготовки освітян та відсутністю моделі системи едукації майбутніх учителів в умовах діджиталізації освіти;
- випереджальним розвитком цифрової трансформації життєдіяльності суспільства та реально недостатнім рівнем якості діджиталізації освіти.

Із огляду на теоретичну та практичну значимість проблеми, її недостатню розробленість та необхідність розв'язання виявлених суперечностей обрано тему дисертаційної роботи **«Теоретико-методологічні засади педагогічної концепції едукації майбутніх учителів в умовах діджиталізації освіти»**.

Зв'язок праці з науковими програмами, планами, темами.

Дисертацію виконано відповідно до теми науково-дослідної роботи Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради «Модернізація педагогічної системи терціарної освіти у контексті підвищення якості професійної підготовки конкурентоспроможних фахівців і вдосконалення професіоналізму науково-педагогічних і педагогічних працівників» (державний реєстраційний номер 0120U105225), комплексної теми кафедри педагогіки, психології, початкової освіти та освітнього менеджменту «Реалізація системи фахової підготовки в інноваційному освітньому середовищі вищого педагогічного навчального закладу» (державний реєстраційний номер № 0117V007459).

Тему дослідження затверджено рішенням Ученої ради Державного закладу «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка» (протокол № 3 від 28.10.2022 р.).

Об'єкт дослідження – процес освіти майбутніх учителів.

Предмет дослідження – теорія й методологія педагогічної концепції освіти майбутніх учителів в умовах діджиталізації освіти.

Мета дослідження полягає в обґрунтуванні теоретико-методологічних засад, розробці та експериментальній перевірці ефективності впровадження педагогічної концепції освіти майбутніх учителів в умовах діджиталізації освіти.

Відповідно до мети дослідження визначено такі **завдання**:

1. Проаналізувати нормативно-правову, науково-педагогічну, методичну літературу для з'ясування проблем освіти майбутніх учителів в умовах діджиталізації освіти.

2. Визначити ключові поняття дослідження: «освіта майбутніх учителів», «педагогічна концепція освіти майбутніх учителів в умовах діджиталізації освіти».

3. Схарактеризувати методологічні підходи дослідження.

4. Розробити фрейм педагогічної концепції едукації майбутніх учителів в умовах діджиталізації освіти.

5. Виявити закономірності та визначити принципи едукації майбутніх учителів в умовах діджиталізації освіти.

6. Розробити модель системи едукації майбутніх учителів в умовах діджиталізації освіти.

7. Експериментально перевірити ефективність упровадження педагогічної концепції едукації майбутніх учителів в умовах діджиталізації освіти.

8. Визначити сучасні тенденції розвитку вищої педагогічної освіти України в умовах діджиталізації освіти.

Провідна концептуальна ідея дослідження полягає у тому, що реалізована педагогічна концепція едукації майбутніх учителів в умовах діджиталізації освіти є індикатором результативної якісної професійної підготовки майбутніх освітян, а також підґрунтям їхнього подальшого випереджального фахового та особистісного саморозвитку. Мета впровадження концепції полягає в удосконаленні системи вищої педагогічної освіти, що має призвести до переходу вітчизняних університетів на більш якісний рівень підготовки фахівців та підвищити їх конкурентоспроможність порівняно з провідними світовими університетами.

Концепцію дослідження складають три взаємопов'язані концепти, що сприяють реалізації завдань наукової розвідки відповідно до провідної ідеї роботи: методологічний, теоретичний та технологічний.

Методологічний концепт становлять:

фундаментальні ідеї філософії (філософські категорії, закони, принципи тощо), що обґрунтовують узаємозв'язок, узаємовплив та взаємозалежність явищ і процесів навколишнього світу й забезпечують об'єктивність вивчення едукації майбутніх учителів в умовах діджиталізації освіти; загальнонаукові (системний, синергетичний, стратегічний,

аксіологічний) та конкретнонаукові (компетентнісний, фреймовий, діяльнісний, особистісно-зорієнтований) методологічні підходи.

Урахування *системного підходу* дозволило розробити модель системи едукації майбутніх учителів в умовах діджиталізації освіти, простежити цілеспрямований вплив управлінського концепту педагогічної концепції досліджуваного феномену ґрунтуючись на його функціях (планування, прийняття управлінського рішення, організація його виконання, контроль) з метою своєчасного реагування на соціальне замовлення та підвищення ефективності едукації майбутніх учителів; провести критично-порівняльний аналіз, здійснити синтез та узагальнення компонентів цього процесу й їх взаємозв'язків, як цілісної динамічної, відкритої, самостійної системи, що носить інтегративний характер; вивчити особистість майбутнього вчителя як відкритої багатоскладової системи у процесі спільної діяльності суб'єктів освітнього процесу.

Застосування методології синергетики (*синергетичний підхід*) сприяло розробці педагогічної концепції едукації майбутніх учителів в умовах діджиталізації освіти, враховуючи теорію самоорганізації різнопланових складних відкритих систем, нелінійність освітнього процесу, інтерференцію сильної та слабкої версій науки тощо.

Вибір *стратегічного підходу* обумовлений необхідністю прийняття відповідних управлінських рішень щодо доцільності комплексного вирішення визначених довго-, середньо- та короткострокових цілей підвищення якості едукації майбутніх учителів в умовах діджиталізації освіти та контролем за їх виконанням.

Використання *аксіологічного підходу* зорієнтувало науковий пошук на необхідності врахування особистісних та професійних цінностей суб'єктів едукації при розробці педагогічної концепції едукації майбутніх учителів в умовах діджиталізації освіти.

Із позиції *компетентнісного підходу* з'ясовано, що підготовка висококваліфікованих, конкурентоспроможних фахівців можлива через

урахування компетентнісної парадигми, що дозволить майбутнім педагогам орієнтуватися у взаємопов'язаних і взаємозалежних напрямках його діяльності та бути компетентними фахівцями відповідної галузі.

Урахування *фреймового підходу* забезпечило можливість логічного структурування концептів в єдину цілісну педагогічну концепцію едукації майбутніх учителів в умовах діджиталізації освіти через її фреймову візуалізацію.

Використання *діяльнісного підходу* сприяло реалізації ефективної взаємодії усіх суб'єктів процесу едукації при вивченні освітніх компонентів загальної та професійної підготовки, а також у процесі самостійної (позааудиторної), виховної роботи через упровадження відповідних технологій, методик, методів, форм і засобів.

Застосування *особистісно-зорієнтованого підходу* сприяло оновленню індивідуальних освітніх траєкторій едукації майбутніх учителів в умовах діджиталізації освіти з метою формування та розвитку компетентної, духовнорозвиненої особистості педагога нової генерації через удосконалення змістового наповнення освітніх програм та освітніх компонентів.

Теоретичний концепт становлять наукові положення щодо: уточнення базових дефініцій – «концепція», «педагогічна концепція», «едукація», «курикулум», «діджиталізація», «діджиталізація освіти» та визначення ключових понять дослідження – «едукація майбутніх учителів», «педагогічна концепція едукації майбутніх учителів в умовах діджиталізації освіти»; виокремлення сутнісних ознак досліджуваного феномену й визначення теоретичних основ педагогічної концепції едукації майбутніх учителів в умовах діджиталізації освіти, що спираються на закони діалектики, обґрунтовані підходи, виявлені закономірності, визначені принципи, функції; теоретичного обґрунтування фрейму педагогічної концепції едукації майбутніх учителів в умовах діджиталізації освіти та моделі системи едукації майбутніх учителів в умовах діджиталізації освіти; визначення сучасних

тенденцій розвитку вищої педагогічної освіти України в умовах діджиталізації освіти.

Технологічний концепт передбачає: розробку уніфікованого фрейму педагогічної концепції окремого фундаментального досліджуваного феномену та фрейму педагогічної концепції едукації майбутніх учителів в умовах діджиталізації освіти за відповідними концептами; розробку та впровадження моделі системи едукації; визначення критеріального апарату дослідження, що характеризує особливості процесу едукації та управління ним. Технологічними засадами роботи є наукові доробки, в яких представлено використання та впровадження методик, методів, форм та засобів підвищення рівня якості освітнього процесу майбутніх фахівців педагогічної галузі першого бакалаврського рівня.

Теоретико-методологічну основу дослідження становлять: наукові положення філософії освіти (О. Адаменко, В. Андрущенко, Л. Ваховський, О. Базалук, О. Дольська, Б. Коротяєв, В. Курило, З. Курлянд, Г. Пономарьова, І. Прудченко, В. Цикін, Г. Шевченко, Д. Чернілевський), системного (В. Андрущенко, В. Безлюдна, Д. Бермудес, В. Беспалько, В. Виненко, О. Вознюк, М. Воллес (M. Wallace), Ю. Курнишев, М. Пфаденгауер (M. Pfadenhauer), О. Семеніхіна, Л. Суховірська, Г. Хакен (H. Naken), З. Хитра, Цюй Ге (Qu Ge), Е. Хойл (Hoyle E.) Є. Хриков), синергетичного М. Альберт (M. Albert), С. Вітвицька, О. Дубасенюк, Б. Карлоф (B. Karlof), О. Коберник, О. Кучерук, О. Мартинчук, М. Мескона (M. Mescon), Ф. Хедоурі (F. Hedouri)), аксіологічного (С. Бадер, М. Бахтін, І. Бех, М. Горлач, Г. Заїченко, І. Надольний, К. Роджерс (C. Rogers), В. Сафьянов, Н. Ткачова), компетентного (Г. Бібик, Н. Бібик, С. Бондар, Н. Брюханова, Н. Волкова, М. Головань, С. Гончаренко, Р. Горбатюк, І. Гушлевська, Г. Джонс (G. Jones), К. Ільніцька, Т. Каткова, Ю. Краснобокий, В. Кремень, В. Луговий, М. Мулдер (M. Mulder), І. Нейман (I. Neumann), І. Новіцька, О. Овчарук, Ю. Рашкевич, Л. Романишина, А. Теплицька, О. Токарчук, С. Шокалюк), фреймового (Р. Гуріна, Т. Колодочка, Т. Ларіна, А. Латишева,

С. Леонова, О. Литвинко, Т. Межова, Є. Соколова, Г. Тюріна, С. Федорова, В. Шляхов), діяльнісного (І. Бех, А. Вербицький, О. Власова, П. Гальперін, В. Давидов, О. Добротвор, О. Корнєєва, Н. Куриленко, Д. Равен (J. Raven), О. Семенюк), особистісно-зорієнтованого (В. Галатюк, Н. Лосєва, М. Оліяр, О. Попова, Н. Саєнко) методологічних підходів; теоретичні положення едукації (О. Вишневський, Д. Пащенко, О. Ляшенко, Л. Майборода, Є. Чернишова), змістові орієнтири діджиталізації освіти (Р. Барон (R. Baron), І. Березівська, В. Бочелюк, Ю. Гаруст, О. Гусєва, Д. Данн (D. Dunne), Д. Догерті (D. Dougherty), О. Жерновнікова, М. Кенні (M. Kenney), Я. Кшемінські (Ja. Krzemiński), Ю. Мацунага (Y. Matsunaga), І. Мергель (I. Mergel), Н. Склейтер (N. Sclater), О. Стасів, В. Сухонос, М. Устенко, А. Хігніте (K. Hignite), Б. Хінінгс (B. Hinings), Я. Шевцов, О. Шукатка); нормативно-правові документи освітньої галузі: Закони України «Про освіту», «Про вищу освіту», Концепція розвитку педагогічної освіти, Стратегія розвитку вищої освіти на 2021 – 2031 рр., методичні рекомендації щодо розроблення стандартів вищої освіти, Стандарти вищої освіти різних спеціальностей, професійний стандарт за професіями «Вчитель початкових класів закладу загальної середньої освіти», «Вчитель закладу загальної середньої освіти», «Вчитель з початкової освіти (з дипломом молодшого спеціаліста»).

Загальна гіпотеза дослідження полягає в тому, що розроблена та впроваджена педагогічна концепція едукації майбутніх учителів в умовах діджиталізації освіти сприятиме підвищенню рівня якості їх професійної підготовки.

Загальну гіпотезу дослідження конкретизовано в **часткових**, а саме, педагогічна концепція едукації майбутніх учителів в умовах діджиталізації освіти набуває ефективності, якщо: схарактеризовано методологічні підходи до дослідження, розроблено фрейм педагогічної концепції едукації майбутніх учителів в умовах діджиталізації освіти, що складається із чотирьох взаємодетермінуючих концептів (настановчого, управлінського, системного та утилітарного), теоретично обґрунтовано та впроваджено модель системи

едукації, що містить п'ять взаємодоповнюючих компонентів (методологічно-цільовий, організаційно-управлінський, професійно-зорієнтований, структурно-функціональний, діагностико-результативний) та організаційно-педагогічні умови (модернізація управлінського кластера, забезпечення ефективності функціонування студентоцентрованого середовища).

Відповідно до мети та завдань дослідження використано комплекс **методів**: *теоретичні* – критично-порівняльний аналіз філософської літератури, психолого-педагогічних напрацювань вітчизняних та зарубіжних науковців, нормативно-правових документів для виявлення проблем досліджуваного феномену; систематизація, узагальнення, абстрагування та синтез наукових надбань відповідної тематики для проведення контент-аналізу дефініцій базових понять, висвітлення теоретико-методологічного базису та основних концептів дослідження, визначення критеріального апарату дослідження; моделювання – для розробки уніфікованого фрейму педагогічної концепції окремого фундаментального досліджуваного феномену (різних напрямів підготовки майбутніх фахівців), фрейму педагогічної концепції та моделі системи едукації майбутніх учителів в умовах діджиталізації освіти; *емпіричні* – анкетування, тестування, індивідуальні та групові бесіди, аналіз отриманих результатів; *методи математичної статистики* для підтвердження вірогідності результатів, що отримані у ході дослідження.

Наукова новизна одержаних результатів дослідження полягає в тому, що:

вперше теоретично обґрунтовано, розроблено та експериментально перевірено: педагогічну концепцію едукації майбутніх учителів в умовах діджиталізації освіти, що спрямована на інтегроване вирішення порушеної проблеми професійної підготовки фахівців через реалізацію чотирьох концептів її фрейму – настановчого, управлінського, системного та утилітарного; модель системи едукації майбутніх учителів в умовах діджиталізації освіти (методологічно-цільовий (соціальне замовлення, ціль,

завдання, зміст, методологічні підходи, закономірності та принципи), організаційно-управлінський (напрями, етапи, адміністративні методи управління цим процесом), структурно-функціональний (суб'єкт, об'єкт, функції), професійно-зорієнтований (ціль професійної підготовки майбутніх учителів, загальні, фахові, предметні компетентності, методи, форми, засоби) та діагностико-результативний компоненти (критерії, показники та рівні едукції майбутніх учителів в умовах діджиталізації освіти, діагностичний інструментарій та очікуваний результат); критеріальний апарат наукової розвідки (критерії (когнітивний, виховний, праксеологічний, процесно-результативний), показники та рівні); визначено ключові поняття дослідження; виявлені сучасні тенденції розвитку вищої педагогічної освіти України в умовах діджиталізації освіти;

– уточнено зміст базових понять дослідження («концепція», «педагогічна концепція», «едукція», «курикулум», «діджиталізація», «діджиталізація освіти»); сутність діджиталізації освіти як масового процесу запровадження, інтеграції і використання цифрових технологій, оцифрованої інформації з метою формування сучасного освітнього інформаційного середовища і розширення можливостей комунікації між суб'єктами освітньої діяльності; організаційно-педагогічні умови едукції майбутніх учителів в умовах діджиталізації освіти;

– удосконалено теоретико-методологічний базис щодо розв'язання проблеми едукції й управління нею та діагностичний інструментарій (анкети, опитувальники, тести тощо) для визначення динаміки прояву досліджуваного феномену; зміст, форми, методи й засоби едукції майбутніх учителів у процесі професійної підготовки в умовах діджиталізації освіти шляхом розробки відповідного електронного навчально-методичного комплексу;

– подальшого розвитку набули теоретичні основи професійної підготовки майбутніх учителів в умовах діджиталізації освіти; загальні

наукові уявлення щодо сутності едукації майбутніх учителів в умовах діджиталізації освіти та методології наукового дослідження.

Практична значущість дослідження полягає в тому, що експериментальна перевірка авторської педагогічної концепції едукації майбутніх учителів в умовах діджиталізації освіти дозволяє її рекомендувати до впровадження в систему вищої педагогічної освіти України.

Представлені у дисертації матеріали знайшли відображення в одноосібній монографії «Теоретичні та методологічні засади едукації майбутніх учителів в умовах діджиталізації освіти», навчально-методичному посібнику «Теорія та методика діджиталізації едукації майбутніх учителів», довіднику «Бенчмаркінг діджитал ресурсів едукації суб'єктів освітнього процесу»; в написаних у співавторстві практично-методичних посібниках «Психолого-педагогічна діагностика якості освіти у педагогічних закладах вищої освіти. Частина 1. Комплексне оцінювання якості освіти у педагогічних закладах вищої освіти», «Психолого-педагогічна діагностика якості освіти у педагогічних закладах вищої освіти. Частина 2. Соціально-психологічна діагностика розвитку особистості», «Психолого-педагогічна діагностика якості освіти у педагогічних закладах вищої освіти Частина 3. Діагностика фізичного розвитку та фізичної підготовленості», «Навчання інформатики та математики в умовах інклюзивного освітнього середовища», практичних посібниках «Математичні лайфхаки – ЗНО на 200 балів», практикумах «Збірник контрольних робіт з математики», методичних рекомендаціях «Методика викладання математики в початкових класах», «Теоретичні засади підготовки здобувачів освіти до здійснення професійної комунікації у процесі проходження практики», «Професійна комунікація майбутніх педагогів у процесі професійної підготовки у ЗВО», «Основи інклюзивного навчання майбутніх фахівців педагогічної галузі», курсах лекцій «Методика навчання математики», «Дослідження автоматизованих систем педагогічного моніторингу», тлумачному словнику термінів і понять

природничих та гуманітарних наук для здобувачів вищої освіти освітньо-кваліфікаційного рівня «бакалавр» та інших.

У ході наукового пошуку було запропоновано перелік спеціальних діджитал ресурсів щодо вдосконалення змістового наповнення навчально-методичних комплексів освітніх компонентів загальної – «Сучасна українська мова», «Правові засади сучасної держави», «Філософія», «Історія України» та професійної підготовки – «Педагогіка», «Психологія», «Вступ до спеціальності», «Шкільний курс інформатики та методика його викладання», «Теоретичні основи початкового курсу математики з методикою викладання», «Музичне мистецтво з методикою викладання», «Теорія і методика фізичної культури», «Зарубіжна та українська художня культура» тощо, розроблено перелік онлайн-курсів для здійснення неформальної освіти. Підготовлено та упроваджено в освітній процес діяльність факультативів із історії України «Історія від минулого до сьогодення», правових засад сучасної України «Я громадянин України», української мови «Знання мови – мовна компетентність майбутнього вчителя»; організовані та проведені бесіди зі здобувачами освіти «Мотивація до саморозвитку – шлях до успіху», «Особливості використання ІКТ у процесі візуалізації техніки мовлення: дикція, виразність», «Особливості використання ІКТ у процесі візуалізації техніки невербального спілкування: міміка, пластика, пантоміміка», «Онлайн-платформи для розвитку комунікативних навичок майбутніх педагогів», «Актуальність використання меседжерів для професійної комунікації у роботі педагога» тощо. Для підвищення рівня едукативності майбутніх учителів розроблено та наповнено сайт для суб'єктів освітнього процесу «Виховний потенціал нації», де зібрано матеріали за національно-патріотичним, інтелектуально-духовним, громадянсько-правовим, моральним, трудовим, естетичним, екологічним напрямками виховної роботи тощо.

Основні результати та висновки наукової розвідки можуть бути використані для вдосконалення професійної підготовки майбутніх педагогів, підвищення кваліфікації науково-педагогічних та педагогічних працівників;

проведення методичних семінарів, круглих столів із обговоренням проблемних питань управління діджиталізації освіти, модернізації вищої педагогічної освіти тощо.

Результати дослідження впроваджено в освітній процес Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради (довідка № 01-13/179 від 09.06.2022); Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка (довідка № 945 від 20.06.2022); Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника (довідка № 01-23/90 від 21.06.2022); Житомирського державного університету імені Івана Франка (довідка № 469/01 від 21.06.2022); Криворізького державного педагогічного університету (довідка № 09/1-221/3 від 14.06.2022); навчально-наукового інституту менеджменту та психології ДЗВО «Університет менеджменту освіти» НАПН України (довідка № 20-05/902 від 16.06.2022).

Особистий внесок автора в опублікованих у співавторстві публікаціях: у [21] обґрунтовано використання методу проєктів для активізації пізнавальної діяльності здобувачів вищої освіти; у [22] охарактеризовано актуальність впровадження інформаційних технологій в освітній процес ЗВО; у [23] зазначено особливості діджиталізації освіти, враховуючи студентоцентричний підхід; у [24] визначено індикатори перевірки ефективності комплексу організаційно-педагогічних умов управління освітнім процесом; у [25] представлено класифікацію інноваційних педагогічних технологій в освітньому процесі ЗВО.

Апробація результатів дослідження. Основні теоретичні положення та результати дисертації репрезентовано на науково-практичних конференціях, форумах, круглих столах, симпозіумах, семінарах різного рівня: на *міжнародних* – «Конкурентоспроможність вищої освіти України в умовах інформаційного суспільства» (Чернігів, 2018), «Психолого-педагогічні проблеми становлення сучасного фахівця» (Харків, 2018), «Імплантація європейських стандартів в українські освітні дослідження»

(Київ, Дрогобич, 2019), «Передові освітні практики: Україна, Європа, Світ» (Київ, 2019), «Наукові розробки, передові технології, інновації» (Прага, 2020), «Актуальні проблеми формування творчої особистості педагога в контексті наступності дошкільної та початкової освіти» (Вінниця, 2022), «Розвиток професійної освіти регіону: інновації та перспективи» (Запоріжжя, 2022); «Жовтневі наукові читання» (Івано-Франківськ, 2022), *Priority Areas of Science Innovations During Martial Law* (Washington, 2022); *всеукраїнських* – «Психолого-педагогічні та соціальні аспекти вдосконалення якості освіти» (Харків, 2018); «Модернізація вищої освіти та проблеми управління якістю підготовки фахівців. Організація системи взаємодії «вища освіта – ринок праці» (Харків, 2018); «Створення інклюзивного простору закладу освіти в контексті розбудови суспільства рівних можливостей в Україні» (Харків, 2019); «Розвиток національної педагогічної освіти у подіях і персоналіях: особливості, здобутки та перспективи» (Харків, 2020); «Проблеми, досвід та вдосконалення методичної роботи у закладах освіти» (Харків, 2021); «Стратегічні пріоритети філології й лінгводидактики в умовах реформування освітньої системи в Україні» (Старобільськ, 2021); «Наукові дослідження та інновації в галузі суспільно-гуманітарних наук» (Мелітополь, 2021); *регіональних* – «Теорія і практика управління сучасними освітніми системами» (Харків, 2018); «Формування ефективного освітнього середовища у контексті сучасних викликів реформування системи освіти України» (Харків, 2019); «Формування творчої особистості в системі освіти й соціальному середовищі: сучасні виклики та інновації» (Харків, 2020); «Від науки до практики: науково-методичні аспекти якості освіти» (Харків, 2021); «Підвищення якості національної освіти у контексті викликів сьогодення» (Харків, 2022); на засіданнях кафедр педагогіки, психології, початкової освіти та освітнього менеджменту й інформатики Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради (протягом 2018 – 2022 рр.).

Кандидатську дисертацію на тему «Управління якістю професійної підготовки майбутніх учителів інформатики» за спеціальністю 13.00.06 – теорія та методика управління освітою захищено у 2017 році у спеціалізованій вченій раді Д 29.053.03 ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка». Її матеріали в тексті докторської дисертації не використовувались.

Публікації. Результати дослідження висвітлено у 45 наукових працях, зокрема: монографія, навчально-методичний посібник, довідник, 18 статей у провідних наукових фахових виданнях України, 5 статей у періодичних наукових виданнях, проіндексованих у базах даних Web of Science Core Collection та Scopus, 19 публікації у збірниках матеріалів конференцій.

Структура дисертації. Дисертація складається зі вступу, чотирьох розділів, висновків до кожного розділу, загальних висновків, списку використаних джерел (879 найменувань, з яких 172 – іноземною мовою), 22 додатки на 205 сторінках. Робота містить 47 таблиць та 45 рисунків. Загальний обсяг дисертації становить 703 сторінки, із них основного тексту – 372 сторінки.

РОЗДІЛ 1. ЕДУКАЦІЯ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ В УМОВАХ ДІДЖИТАЛІЗАЦІЇ ОСВІТИ ЯК ПРЕДМЕТ ПЕДАГОГІЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

1.1. Едукація майбутніх учителів в умовах діджиталізації освіти як проблема професійної підготовки

У реаліях сьогодення настала потреба в переосмисленні існуючих національних концепцій освіти загалом та вищої освіти зокрема, і приведення їх у відповідність до світових та, відповідно, європейських освітніх стандартів із урахуванням: існуючих соціальних, суспільних, економічних, політичних, технологічних умов; визначенням перспектив національного розвитку; необхідності прискорення модернізаційних процесів у закладах вищої педагогічної освіти. У цьому контексті особливого значення набуває розбудова педагогічної концепції едукації майбутніх учителів як висококваліфікованих педагогічних кадрів нової генерації.

Як наголошують Є. Чернишова та В. Ляхоцький «дослідження світового досвіду реалізації трансформаційних процесів у напрямі формування кадрового потенціалу вищих навчальних закладів відіграє дедалі більшу роль у розв'язанні сучасних проблем і завдань педагогічної науки та практики, зокрема теорії та методики професійної освіти. Таке спрямування пов'язано з переходом розвинутих країн на новий рівень розвитку, що характеризується інтелектуалізацією професійної діяльності людини» [401, с.13].

У Меморандумі про безперервну освіту (A Memorandum on Lifelong Learning) [317] Комісії Європейського Союзу було визначено п'ять основних принципів розвитку безперервної освіти, проаналізувавши змістове наповнення яких було виокремлено деякі з них, що відповідають специфіці наукового пошуку:

1. Нові базові знання і навички для всіх. Мета – гарантувати загальний

безперервний доступ до освіти з метою отримання і оновлення навичок, необхідних для входження в інформаційне суспільство.

2. Збільшення інвестицій в людські ресурси. Мета – значно збільшити інвестиції в людські ресурси, для підвищення пріоритету найважливішого надбання Європи – її людей.

3. Інноваційні методики викладання, навчання, виховання та розвитку особистості. Мета – розробити нові методології едукації для системи педагогічної освіти.

4. Нова система оцінки отриманої едукації. Мета – докорінно змінити підходи до розуміння та визнання едукації й її результатів, особливо у сфері неформальної і інформальної освіти.

5. Розвиток наставництва і консультування. Мета – протягом усього життя забезпечити кожному вільний доступ до інформації про освітні можливості в Європі й необхідні консультації та рекомендації.

Представлені напрями підтверджують твердження, що рівень конкурентоспроможності країни на міжнародній арені більшою мірою залежить від рівня компетентності фахівців, здатності їх до самоосвіти та освіти впродовж життя, умінь та здібностей застосовувати інноваційні, комунікаційні технології для навчання, виховання та розвитку.

На даному етапі розвитку незалежної України, із одного боку існують певні труднощі модернізаційних процесів у системі вітчизняної освіти загалом та вищої зокрема, із іншого – окреслилися зрозумілі для суспільства перспективи розвитку освітньої галузі, що будуть сприяти можливим якісним змінам усіх сфер життєдіяльності громадян.

Труднощі модернізаційних процесів у вищій педагогічній освіті, на наш погляд, є диференційованими: по-перше виокремлюємо проблеми, які притаманні не лише вітчизняному освітньому простору, а й міжнародному; по-друге – специфічні проблеми української вищої освіти.

Проаналізуємо проблеми, які притаманні не лише вітчизняному освітньому простору, а й міжнародному. На сучасному етапі розвитку

суспільства труднощі педагогічної освіти детерміновані проблемами, що стосуються усіх верст населення планети – пріоритет матеріального забезпечення особистості (техногенна цивілізація) над її духовно-ціннісним розвитком (глобальна культуро-духовна криза) і надмірна залежність від глобальної Інтернет-мережі в їх професійній діяльності.

Цілком погоджуючись із вимогами категоричного імперативу І. Канта М. Бердяєв стверджував «техніка завжди є засіб, знаряддя, а не мета. Не може бути технічних цілей життя, можуть бути лише технічні засоби, цілі ж життя завжди лежать в іншій області, в області духу» [38, с.148].

Як зазначає Н. Петрук у статті «Стратегії розвитку гуманітарної освіти в добу технократизму та глобалізації» «Стан української гуманітарної освіти сьогодні значною мірою залежить від загальних тенденцій, притаманних технократичному і глобальному світові. У такому світі панує технократизм, прагматизм і доцільність, проте очевидним стає дефіцит добра, співпереживання, духовності й гуманітарного мислення. Тотальне прагнення до прибутку і економічного зростання неминуче породжує кризу гуманітарної освіти, а отже, призводить до нівеляції (або навіть знищення) тих людських якостей, які складають основи культури» [395].

З. Бауман і Л. Донскіс зауважують, що «досить негативно на стан гуманітарної освіти й культури в цілому впливає споживацьке суспільство з цінностями «хвилинної культури», «квапливої культури» [31, с.173].

О. Мелашенко наголошує, що «сучасного технократа називають вже не інженером людських душ і суспільної свідомості, а вершителем долі держави і світу. Така постановка питання призвела до психологічного надлому в суспільній свідомості (зростання стресів, злочинності, наркоманії, тероризму), а також до технологічного та екологічного надламів» [316, с.81].

Здійснивши порівняльно-критичний аналіз психолого-педагогічної літератури [13; 31; 267; 275; 278; 279; 316; 394; 395], стосовно пріоритетності розвитку техногенної цивілізації та існуючої глобальної культуро-духовної кризи, можемо дійти висновку, що прагматична спрямованість

життєдіяльності людини в умовах технократизації обумовлює кризові явища (знецінення таких якостей особистості як добро, людяність, духовність, громадянська відповідальність, патріотизм, гуманність тощо) в гуманітарній освіті, до якої належить й педагогічна галузь.

До проблем, притаманних не тільки вітчизняному, а й міжнародному суспільству, відповідно до теми дослідження, відносимо й надмірне використання глобальної інформаційної бази в усіх сферах життєдіяльності людини в тому числі й професійній діяльності – «новітні комп'ютерні та інформаційні технології, а особливо соціальні мережі, суттєво впливають на життєдіяльність дитини та розвиток її мозку. На даний момент є небезпека того, що діти поступово переходять на підтримання мозкової активності технологічними засобами прогресу, опрацьовуючи інформацію, яку черпають з глобальної інформаційної бази – Інтернету. А відтак скорочується кількість інноваційних ідей і самостійних розумових процесів» [342].

Слушною є думка В. Курило, С. Савченко та О. Караман «людина живе в потоці інформації, продукує й використовує різні інформаційні технології, що робить її все більш залежною від них. Усе частіше інформаційні технології використовуються для маніпулювання масовою свідомістю, впливу та управління людьми» [280, с.37].

Є. Дворнікова доводить, що «сучасне суспільство, яке називають інформаційним, створило культуру, засновану на ідеології прогресизму і техніцизму, споживання і корисності, яка змінила саму людину. Міжособистісні відносини в такій культурі перестають регулюватися позараціональними способами: почуттями, звичаями, вірою, любов'ю, ідеалами, протиставленням добра і зла, прекрасного і потворного. Духовність редукується до розуму, а цінності замінюються інформацією» [125].

Проводячи бенчмаркінг щодо надмірного використання глобальної інформаційної бази та її впливу на розвиток особистості, навіть у мережі Інтернет, знаходимо цьому підтвердження – «молодь отримує великі можливості для всебічного саморозвитку, освіти та розширення

комунікативних зв'язків. Але, як не парадоксально, ці надбання призводять до зниження культурного рівня підліткового контингенту, моральних якостей, пам'яті та уваги, розвитку ізоляваності від оточуючих. У «комп'ютеризованого» покоління відмічаються зміни фундаментальних духовно-культурних засад, понять і уявлень, а інтелектуальний розвиток відбувається в іншому соціально-часовому вимірі. Інформаційні технології чинять гіпнотичний вплив на інтелект та духовність підлітків, а комп'ютерні ігри здатні довести до повного змішування реального та віртуального світу» [342].

Спираючись на результати перехресного порівняння наукових суджень, висновків провідних дослідників, виявлено надмірну залежність від глобальної Інтернет-мережі в професійній діяльності та з'ясовано, що дану проблему необхідно аналізувати й досліджувати з різних сторін.

Визначивши негативний вплив надмірної залежності від глобальної Інтернет-мережі у підрозділі 2.1 детально схарактеризуємо позитивну сторону діжиталізації освітньої галузі.

Усі вище наведені факти дозволяють констатувати, що за допомогою лише технократизму та надмірної залежності від глобальної Інтернет-мережі в освіті не вирішити загальної проблеми едукації особистості загалом та майбутнього вчителя зокрема, адже найнебезпечніший результат освіти є професійно-компетентні фахівці (професіонали своєї справи), не обтяжені сумліннями морально-етичного, духовно-естетичного, соціально-ціннісного тощо характеру.

Не претендуючи на розкриття загального спектру існуючих проблем міжнародного освітнього простору, відповідно до теми дослідження, було виокремлено та проаналізовано глобальні транснаціональні проблеми (пріоритет матеріального забезпечення особистості (техногенна цивілізація) над її духовно-ціннісним розвитком (глобальна культуро-духовна криза), надмірна залежність від глобальної Інтернет-мережі в професійній діяльності), що притаманні, зокрема й едукації майбутніх учителів в умовах

діджиталізації освіти, і які спробуємо частково вирішити під час проведення даного дослідження.

Проаналізуємо наступні проблеми національного масштабу відповідно до теми наукового пошуку.

Перехід від технократичного суспільства до антропогенного може бути здійснений лише за умов отримання якісної освіти, виховання та розвитку особистості, яке сприяло би формуванню у неї гуманістично орієнтованого мислення, переорієнтації цінностей тощо.

А. Харківська зазначає, що «особистісний розвиток створює передумови для професійного зростання – здатності особистості розуміти, формулювати і вирішувати власні життєві проблеми і виконувати завдання професійного саморозвитку, проявляти якості, що свідчать про новий, вищий рівень активності, самостійності, особистісної саморегуляції, досягнення сталого успіху в одному або декількох видах діяльності» [642, с.136].

Розвиток вітчизняної науки загалом та збільшення кількості педагогічних досліджень, зокрема на сучасному етапі, обумовлено: більш жорсткими вимогами до компетентності фахівців різних спеціальностей, а отже, посиленням вимог до якості та ефективності освітнього процесу; обґрунтуванням необхідності й доцільності здійснення модернізаційних змін в освітній діяльності з метою підвищення її результативності тощо, що своєю чергою актуалізувало проблему пошуку та розробки ґрунтовних теоретичних, теоретико-методологічних, теоретико-методичних, практико-орієнтованих засад/основ педагогічної теорії і практики, що зумовило необхідність розробки/побудови різних педагогічних парадигм, концепцій.

Не заперечуючи й не ставлячи під сумнів необхідність розробки таких концепцій, наголосимо, що в сучасній вітчизняній педагогічній науці не прослідковуються фундаментальні праці, у яких би послідовно розкривалося загальне розуміння сутності поняття «педагогічна концепція» та межі її застосування; обґрунтовувалася технологія розробки фрейму педагогічної концепції з відповідними концептами, їх цільове спрямування

та змістове наповнення тощо.

Проаналізуємо концепції підготовки (табл.1.1.), виховання (табл.1.2.), розвитку (табл.1.3.) та управління (табл.1.4.) освітньою діяльністю за відповідними критеріями: динамічність; всеохопленість процесів навчання, виховання, розвитку; уніфікована структурованість; оволодіння цифровими компетенціями.

Таблиця 1.1.

Концепції підготовки

№	ПІБ науковця	Назва концепції
1	2	3
1	В. Безлюдна [35]	Концепція професійної підготовки майбутніх учителів іноземних мов у вищих педагогічних навчальних закладах України (1948 – 2016 рр.)
2	Ю. Атаманчук [18]	Концепція підготовки магістрів з управління навчальним закладом до інформатизації управлінської діяльності
3	Н. Бахмат [32]	Концепція підготовки сучасного вчителя початкової школи
4	І. Коренева [246]	Концепція підготовки майбутніх вчителів біології до реалізації функцій освіти для сталого розвитку
5	Л. Банашко, О. Севастьянова, Б. Кришук, С. Тафінцева [25]	Концепція педагогічної компетентності майбутніх учителів у системі ступеневої підготовки спеціалістів початкової ланки освіти
6	А. Гриценко [118]	Концепція формування професійної компетентності майбутніх учителів історії у процесі фахової підготовки
7	С. Чупахіна [677]	Концепція підготовки майбутніх учителів до використання інформаційних технологій в інклюзивному навчанні дітей з інтелектуальними порушеннями
8	О. Рогульська [548]	Концепція підготовки майбутніх учителів іноземних мов в умовах інформаційно-освітнього середовища закладів вищої освіти
9	Н. Грицай [117]	Концепція методичної підготовки майбутніх учителів біології у вищому навчальному закладі
10	Н. Щерба [693]	Концепція підготовки майбутнього вчителя іноземної мови до навчання учнів з інвалідністю

Здійснивши аналіз представлених у таблиці 1.1 концепцій підготовки майбутніх учителів з'ясовано, що в їх змістовому наповненні в наявному

вигляді не розкриваються проблеми виховання та розвитку майбутніх педагогів, оволодіння цифровими компетенціями. Наприклад, Н. Бахмат обґрунтувавши концепцію підготовки сучасного вчителя початкової школи, хоча й акцентувала увагу на поетапному оволодінню здобувачами освіти професійних компетентностей за навчальним, виховним, організаційним напрямами, однак не об'єднала їх у єдине ціле; Н. Грицай розробивши концепцію методичної підготовки майбутніх учителів біології в основних положеннях не схарактеризувала важливість оволодіння цифровими компетенціями, які безперечно сприяли б підвищенню ефективності реалізації даної концепції; Н. Щерба описуючи концепцію підготовки майбутнього вчителя іноземної мови до навчання учнів з інвалідністю не охарактеризувала виховних складників підготовки майбутніх учителів тощо.

Таблиця 1.2.

Концепції розвитку

№	ПІБ науковця	Назва концепції
1	2	3
1	Кабінет Міністрів України [235]	Концепції розвитку природничо-математичної освіти (STEM-освіти)
2	Кабінет Міністрів України [238]	Концепції розвитку цифрових компетентностей
3	Кабінет Міністрів України [240]	Концепції розвитку штучного інтелекту в Україні на 2021 – 2024 роки
4	І. Козубцов [222]	Концепція розвитку методологічної компетентності аспіранта військового вищого навчального закладу
5	О. Коваленко, В. Лобунець, М. Лазарев, А. Тарасюк [216]	Концепція розвитку інженерно-педагогічної освіти в Україні
6	І. Підоричева [402]	Концепція розвитку інноваційних інтеграційних утворень в умовах України
7	В. Трегобчук [611]	Концепція сталого розвитку для України
8	В. Григораш [109]	Концепція розвитку в системі стратегічного планування школи
9.	О. Мещанінов, Н. Коваль [323]	Концепція сталого розвитку університетської освіти
10.	Г. Гондарева [103]	Концепція розвитку емоційного інтелекту старшокласників у навчально-виховному процесі

Здійснивши аналіз концепції розвитку (табл. 1.2) освітньої галузі та

професійної підготовки здобувачів освіти зазначимо, що хоча вони й характеризуються динамічністю та направлені на удосконалення освітнього процесу, проте в них не враховано складників виховної діяльності (концепція розвитку цифрових компетентностей, Концепція розвитку інноваційних інтеграційних утворень в умовах України (Концепція розвитку інноваційних інтеграційних утворень в умовах України (І. Підоричева), Концепція розвитку в системі стратегічного планування школи (Н. Григораш)) тощо.

Таблиця 1.3.

Концепції виховання

№	ПІБ науковця	Назва концепції
1	2	3
1	МОН України [442]	Концепція національно-патріотичного виховання дітей і молоді
2	МОН України [230]	Концепції національного виховання студентської молоді
3	КЗ «ХГПА» ХОР [408]	Концепції виховної роботи
4	О. Маханько [315]	Концепція національно-патріотичного виховання: дошкільний навчальний заклад – початкова школа
5	І. Бех, Н. Ганнусенко, К. Чорна [45]	Концепція виховання гуманістичних цінностей учнів загально-освітньої школи
6	Д. Алфімов [9]	Концепція виховання лідерських якостей особистості
7	М. Роганова [547]	Концепція виховання духовної культури у студентів вищого навчального закладу
8	В. Оржеховська, Т. Федорченко, Е. Єрмоменко, З. Діхтяренко, О. Мельник [356]	Концепція національної філософії виховання дітей та молоді в Україні на засадах хортингу (проект)
9	В. Івашковський [176]	Концепція військово-патріотичного виховання молоді України
10	М. Пантюк, Т. Пантюк [382]	Концепція вільного виховання

У таблиці 1.3. наведено перелік проаналізованих концепцій виховання, які представлені в держаних документах та наукових доробках вітчизняних дослідників. Наприклад у концепції вільного виховання М. Пантюк та Т. Пантюк узагальнено розуміння вітчизняних науковців щодо вільного виховання здобувачів освіти, проте не враховано аспектів використання інформаційно-комунікаційних технологій задля результативності даного

процесу; М. Рогановою у концепції виховання духовної культури здобувачів освіти, в наявному вигляді не представлено застосування діджитал ресурсів, які сприяють оволодінню цифровими компетенціями тощо.

Таблиця 1.4.

Концепції управління

№	ПІБ науковця	Назва концепції
1	2	3
1	А. Харківська [658]	Концепція управління інноваційним розвитком педагогічного ВНЗ
2	Л. Петриченко [393]	Концепція управління якістю освіти у вищому педагогічному закладі
3	Я. Малихіна [313]	Концепція управління взаємодією вищого навчального закладу із зовнішнім середовищем
4	Н. Білик [48]	Концепція управління адаптивно-педагогічним проектуванням регіональних освітніх систем підвищення кваліфікації педагогічних працівників
5	Т. Борова [56]	Концепція адаптивного управління професійним розвитком науково-педагогічних працівників вищого навчального закладу
6	А. Сельський [566]	Концепція стратегічного управління в управлінській діяльності
7	Н. Гуржій [120]	Концепція управління стратегічним маркетингом
8	Т. Дмитренко, К. Ярецько [134]	Концепція організації та управління самостійною роботою студентів
9	Г. Кравченко [252]	Концепція адаптивного управління розвитком кафедральної системи інститутів післядипломної педагогічної освіти
10	В. Ульянова [619]	Концепція адаптивного управління якістю музичної освіти у вищому педагогічному навчальному закладі
11	Г. Єльнікова [4]	Концепція адаптивного управління

Проаналізувавши значну кількість наукових доробок вітчизняних учених (див табл. 1.1; 1.2; 1.3; 1.4), з'ясовано, що всі вони динамічні та направлені на підвищення результативності освітньої діяльності (динамічність); не у всіх представлених концепціях в наявному вигляді продемонстровано всеохопленість процесів навчання, виховання, розвитку, а також врахування актуальності оволодіння цифровими компетенціями; наявні педагогічні концепції можна використовувати лише в межах конкретно обраної проблематики; вони характеризуються структурною і змістовною різноманітністю, а це унеможливорює їх практичне використання у споріднених дослідженнях.

Узагальнюючи усі вище зроблені висновки, виявлено необхідність вирішення проблеми розробки уніфікованого фрейму й обґрунтування змістового наповнення його концептів із метою використання у процесі створення педагогічної концепції окремого фундаментального досліджуваного феномену одночасно, як форми індикації результатів проведеного дослідження та як засобу вирішення виявлених глобальних проблем освіти.

Теоретичний критично-порівняльний аналіз сучасних зарубіжних [727; 752; 768; 787; 862; 868; 878], та державних нормативно-правових документів [228; 231; 232; 234; 235; 238; 240], наукових доробків вітчизняних [13; 155; 188; 189; 229; 267; 305; 312; 394; 658; 694;] та зарубіжних [744; 872; 874; 875] учених показав, що дотепер у змісті їх робіт недостатньо концептуально обґрунтовані питання присвячені едукації в освіті загалом та едукації майбутніх учителів зокрема.

У вік оцифрування усіх інформаційних систем було здійснено запит у мережі Інтернет для кількісного з'ясування частоти публікацій за словосполученнями «розвиток», «навчання», «виховання», «едукація», «розвиток освіти», «едукація освіти», «розвиток майбутніх учителів», «навчання майбутніх учителів», «виховання майбутніх учителів», «едукація майбутніх учителів» (табл. 1.5).

Таблиця 1.5.

Аналіз частоти використання словосполучень у публікаціях мережі Інтернет

Пошукова система Слово- сполучення	Meta	Ukr.net	i.ua	Microsoft Bing	yahoo	Google Акаде- мія	google
1	2	3	4	5	6	7	8
Розвиток	68 млн. 700 тис.	75 млн. 300 тис.	65 млн. 600 тис.	694 тис.	963 тис.	1 млн. 400 тис.	58 млн. 500 тис.
Навчання	31 млн. 100 тис.	27 млн. 900 тис.	31 млн. 100 тис.	1 млн. 330 тис.	1 млн. 320 тис.	860 тис.	29 млн. 300 тис.
Виховання	6 млн. 690 тис.	7 млн. 500 тис.	7 млн. 950 тис.	373 тис.	373 тис.	458 тис.	8 млн. 580 тис.
Едукація	2 тис. 310	2 тис. 310	2 тис. 310	1 тис. 760	1 тис. 700	214	2 тис. 740
Розвиток освіти	32 млн. 200 тис.	124 млн.	133 млн.	605 тис.	207 тис.	908 тис.	127 млн.

Продовження табл.1.5

1	2	3	4	5	6	7	8
Едукація освіти	5 тис. 530	5 тис. 590	5 тис. 530	1 тис. 050	624	726	6 тис. 030
Розвиток МУ	11 млн. 300 тис.	10 млн. 300 тис.	9 млн. 280 тис.	15 тис. 400	40 тис 900	126 тис.	9 млн. 700 тис.
Навчання МУ	13 млн. 400 тис.	16 млн.	13 млн. 300 тис.	67 тис. 900	71 тис. 800	142 тис.	12 млн. 300 тис.
Виховання МУ	7 млн. 550 тис.	8 млн. 920 тис.	7 млн. 400 тис.	65 тис. 300	65 тис. 200	98 тис. 100	7 млн.
Едукація МУ	2 тис. 800	2 тис. 170	2 тис. 520	161	17 тис. 100 (МУ)	367	29 тис. 300

Здійснивши запити до найбільш популярних пошукових системам мережі Інтернет (Мета, Ukr.net, i.ua, Microsoft Bing, yahoo Google академія, Google) з'ясовано, що: в українській пошуковій системі «Мета» найбільше статей у яких висвітлюються поняття «навчання» (31 млн. 100 тис. та у системі «i.ua») та «розвиток майбутніх учителів» (11 млн.300 тис.); у пошуковій системі «Ukr.net» найбільше інформаційних повідомлень – 75 млн. 300 тисяч зі словом «розвиток» та 8 млн. 920 тисяч – «виховання майбутніх учителів»; оскільки Google найпоширеніша світова пошукова система, то повідомлень, що містять слова «виховання» (8 млн. 580 тис.), «едукація» (2 тис. 740), «розвиток освіти» (127 млн.), «едукація освіти» (6 тис. 030), «навчання майбутніх учителів» (12 млн. 300 тис.), «едукація майбутніх учителів» (29 тис. 300). Однак, проаналізувавши отримані запити виявлено, що починаючи із 20 – 30 запиту словосполучення «едукація освіти» та «едукація майбутніх учителів» відображають лише другу частину запиту, а в пошуковій системі yahoo на звернення «едукація майбутніх учителів» хоча й висвітлено 17 тис. 100 результатів, однак висвітлюється лише «майбутніх учителів». У науковій пошуковій системі «Google академія», також не знайдено чіткого визначення «едукація майбутніх учителів» (рис. 1.1).

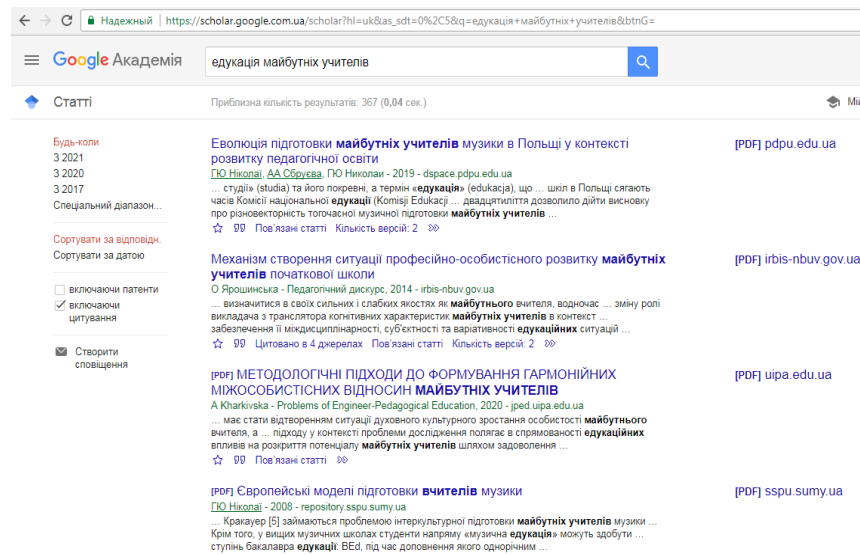

Рис. 1.1. Запит у науковій пошуковій системі «Google академія» словосполучення «ефекція майбутніх учителів»

У другому десятиріччі XXI століття у вищій педагогічній освіті відбулися значні перетворення (Закони «Про освіту», «Про вищу освіту», Закон «Про фахову передвищу освіту» тощо), що істотно вплинули на мету, завдання та сприяли суттєвим змінам змісту освітніх стандартів, освітньо-професійних програм тощо. «Метою освіти є всебічний розвиток людини як особистості та найвищої цінності суспільства, її талантів, інтелектуальних, творчих і фізичних здібностей, формування цінностей і необхідних для успішної самореалізації компетентностей, виховання відповідальних громадян, які здатні до свідомого суспільного вибору та спрямування своєї діяльності на користь іншим людям і суспільству, збагачення на цій основі інтелектуального, економічного, творчого, культурного потенціалу Українського народу, підвищення освітнього рівня громадян задля забезпечення сталого розвитку України та її європейського вибору» [478].

Аналіз цих документів показав, що орієнтири вищої освіти зсуваються в бік студентоцентризму, посилення суб'єкт-суб'єктних відносин на принципах гуманістичної освіти між науково-педагогічними працівниками та здобувачами освіти, що зорієнтовані на досягнення бажаних освітніх цілей та результатів – сьогодні виникає необхідність у майбутніх фахівцях

педагогічного профілю здатних до розкриття і використання як власних набутих компетентностей, так і учнів, яких вони навчають задля реалізації інтересів учасників освітнього процесу.

Значні реформи, що відбуваються у сучасній вітчизняній науковій та освітній сферах враховують найкращі новаторські ідеї, що наявні у світовій педагогічній практиці й спрямовані на суттєве підвищення якості підготовки майбутніх учителів відповідно до європейських та міжнародних стандартів. При цьому, наголосимо, що дані реформи зачіпають, як правило, найсуттєвіші ознаки теоретико-методологічних проблем, змушують адаптувати існуючі теорії, закони (наприклад, «закон залежності ефективності виховання від особистості вихователя, його авторитету, майстерності і тощо, який відображає особливість педагогіки як науки та як мистецтва» [156]), однак з урахуванням змін відбувається переорієнтація взаємовідносин між науково-педагогічними працівниками та здобувачами освіти, адже вони стають рівноправними учасниками освітнього процесу, і не тільки авторитет педагога впливає на майбутнього фахівця, а й навпаки), сприяють трансформації ціннісних орієнтирів, особистісних якостей через переосмислення методологічних підходів, що призводять до необхідності побудови теорій, розробки сучасних концепцій, моделей, осмисленню закономірностей досліджуваного явища. Ефективній реалізації цих реформ буде слугувати спеціальним чином організований освітній процес, що включає навчання виховання та розвиток майбутніх учителів, а отже, едукацію.

Підсумовуючи здійснений теоретико-порівняльний аналіз психолого-педагогічної [34; 51; 182; 417; 600; 604; 609; 656; 674; 679], управлінської [120; 121; 299; 304; 401] та спеціальної літератури [14; 21; 138; 208; 419; 421; 640; 679], а також наявної нормативно-правової бази [436; 478; 470; 471; 493] виявлено наступну проблему педагогічної науки – відсутність педагогічної концепції едукації майбутніх учителів в умовах діджиталізації освіти.

Для з'ясування проблем щодо необхідності едукації майбутніх учителів

в умовах діджиталізації освіти було проведено анкетування й опитування здобувачів освіти та науково-педагогічних працівників Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради та Житомирського державного університету імені Івана Франка.

Із метою з'ясування обізнаності здобувачів освіти та науково-педагогічних працівників щодо розуміння поняття «едукація» було проведено анкетування. Проаналізувавши відповіді респондентів з'ясовано, що більшість із опитаних (75 % – здобувачів освіти та 47 % – науково-педагогічних працівників) не в повному обсязі розуміють сутності триєдності «навчання-виховання-розвитку», у своїх відповідях вони наголошують, що едукація це скоріше відлуння «навчально-виховного процесу», не враховуючи той факт, що у відповідності до Закону «Про вищу освіту» це «освітній процес». Заслуговує на увагу той факт, що науково-педагогічні працівники вважають, що едукація відбувається на засадах партнерства між суб'єктами освітнього процесу.

Під час анкетування здобувачам освіти було запропоновано оцінити на скільки відбувається едукація у процесі професійної підготовки власний за 5-бальною шкалою. Результати анкетування представлено на рис. 1.2.

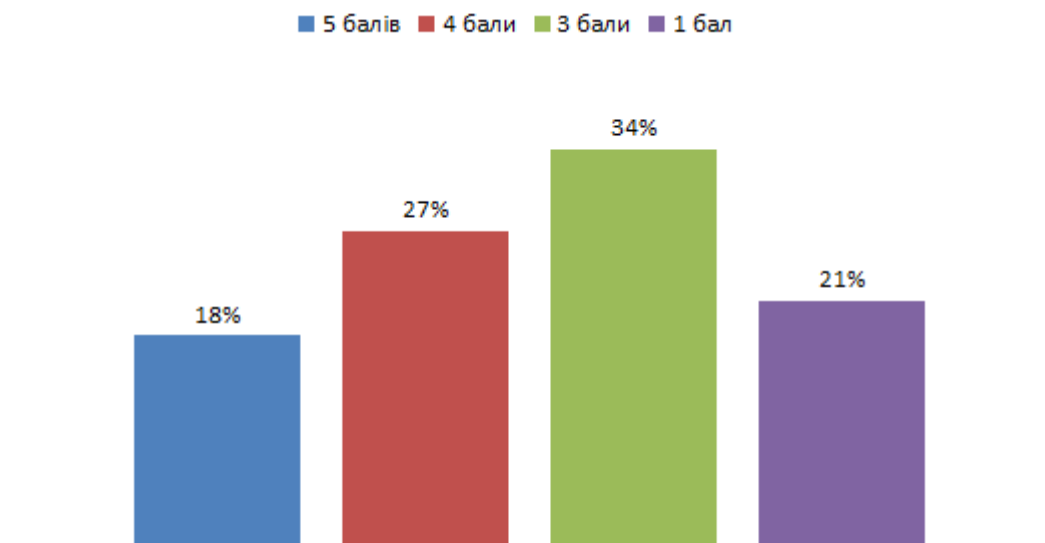

Рис. 1.2. Результати анкетування здобувачів освіти щодо виявлення рівня едукації в процесі професійної підготовки

Як видно із результатів проведеного анкетування з'ясовано, що 34 % здобувачів освіти визначають, що у процесі професійної підготовки, частково враховуються напрями виховної діяльності, 27 % – наголошують, що хоча й едукація відбувалася, однак не завжди на засадах взаємодії між учасниками освітнього процесу.

У процесі опитування науково-педагогічних працівників на запитання «Чи необхідно здійснювати едукацію майбутніх учителів у процесі професійної підготовки?» 63 % опитаних відповіли «так», адже вважають, що едукація це інновація в освітньому процесі; 28 % – не дали однозначної відповіді, адже вважають ототожнюють поняття «едукація» та «освітній процес», однак едукація відбувається саме в освітньому процесі; 9 % не вбачають необхідності у триєдності освітнього процесу.

Визначаючи види діяльності в яких найбільше відбувається едукація, респондентами визначено освітній процес (37 %), науково-дослідна робота (28 %), самостійна робота (24 %), педагогічна практика (11 %). Результати опитування представлено на рис. 1.3.

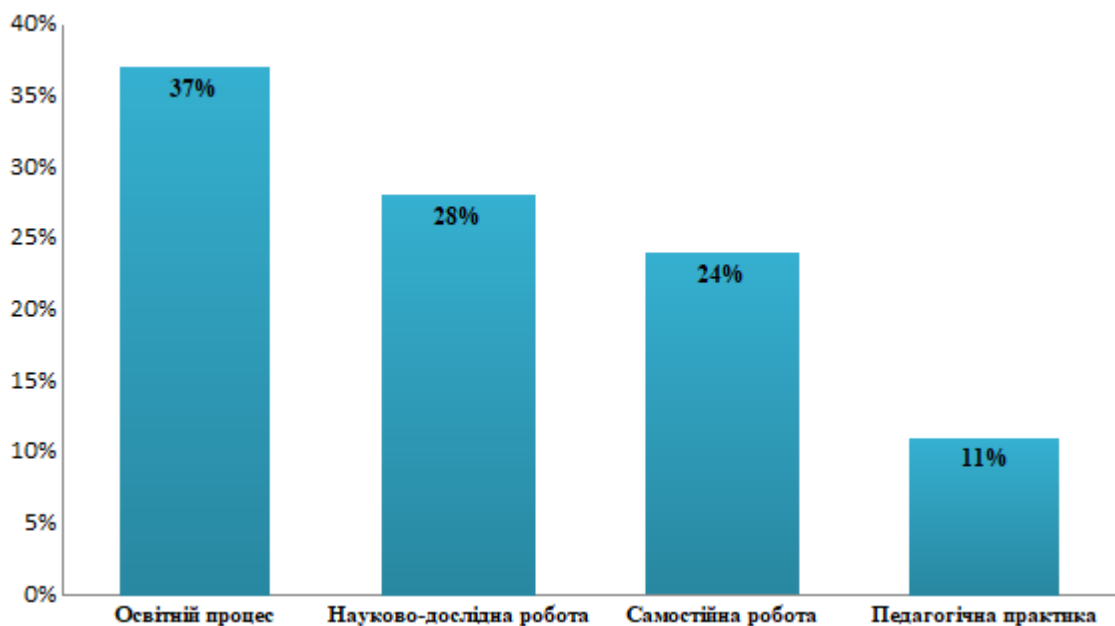

Рис. 1.3. Види діяльності, у яких найбільше відбувається едукація

Проводячи опитування респондентів щодо актуальності цифровізації

освітнього процесу 82 % науково-педагогічних працівників та 87 % здобувачів освіти зазначили на доцільності впровадження інформаційно-комунікаційних технологій в освітню діяльність; 73 % НПП наголошують, що використовують хмарні технології (Google Class, Moodle, Zoom, Telegram та інші) у процесі викладання; 93 % НПП та 87 % здобувачів освіти здійснювали підвищення кваліфікації та самоосвітню діяльність за допомогою платформ дистанційної освіти (Prometeus, Дія.Цифрова освіта, Всеосвіта, На урок тощо).

В умовах пандемії Covid-19 освітній процес перейшов із очної форми в дистанційну, що спричинило певні труднощі як у науково-педагогічних працівників, так і у здобувачів освіти. Із метою виявлення даних труднощів було проведено анкетування респондентів та з'ясовано, що до найбільш вагомих проблем відносяться: неналежний рівень володіння цифровими навичками, асинхронність проведення занять та вирішення поставлених завдань, академічна доброчесність, відсутність прямої комунікації (очі до очей).

Отже, підсумовуючи аналіз науково-педагогічної літератури, нормативно-правових документів, анкетування та опитування респондентів проблемами едукації майбутніх учителів в умовах діджиталізації освіти визначено: пріоритет матеріального забезпечення особистості (техногенна цивілізація) над її духовно-ціннісним розвитком (глобальна культуро-духовна криза), надмірна залежність від глобальної Інтернет-мережі в професійній діяльності; розробки й обґрунтування уніфікованого фрейму педагогічної концепції окремого фундаментального досліджуваного феномену різних напрямів підготовки майбутніх фахівців одночасно, як форми індикації результатів проведеного дослідження та як засобу вирішення виявлених глобальних проблем освіти, а також проблему відсутності педагогічної концепції едукації майбутніх учителів в умовах діджиталізації освіти.

Наступним відповідно до алгоритму наукової розвідки стане з'ясування термінологічного апарату дослідження.

Основні положення підрозділу викладені в 5 публікаціях автора [1; 2; 9; 30; 39] (Додаток А).

1.2. Термінологічний аналіз та сутнісна характеристика базових понять дослідження

Відповідно до теми нашої розвідки базові поняття науково-термінологічного словника дослідження об'єднано у три групи:

- загальнонаукові – розкривають зміст сучасного теоретичного базису педагогічної концепції едукації майбутніх учителів;
- конкретнонаукові – дозволяють зрозуміти специфіку педагогічної концепції едукації майбутніх учителів;
- спеціальні – розкривають сутність діджиталізації освіти.

До першої групи відносимо наступні поняття: «концепція», «педагогічна концепція», «педагогічна система», «едукація»; до другої – «едукація майбутніх учителів», «тьютор», «коуч», «едвайзер», «фасилітатор», «неформальна освіта», «інформальна освіта», «курукулум», «педагогічна концепція едукації майбутніх учителів»; до третьої – «діджиталізація», «цифрова освіта», «діджиталізації освіти».

Відповідно до алгоритму наукової розвідки здійснимо термінологічний аналіз та з'ясуємо сутнісну характеристику базових понять першої групи.

У теорії і практиці сучасної науки не існує однозначного тлумачення поняття «концепція».

В. Лук'янець у філософському енциклопедичному словнику визначає концепції науки як «концепції, що репрезентують феномен науки в культурі тієї чи тієї історичної доби» [628, с. 301]; С. Вишнякова у словнику «Професійна освіта: ключові поняття, терміни, актуальна лексика» поняття «концепція» трактує як «систему поглядів на процеси і явища в природі і суспільства» [78]; у філософському енциклопедичному словнику «концепція

(від лат. *сопсергіо* – сприйняття) – система понять про ті чи інші явища, процеси; спосіб розуміння, тлумачення якихось явищ, подій; основна ідея будь-якої теорії. Даний термін вживають також для позначення головного задуму в науковій, художній політичній та інших видах діяльності людини» [628, с. 301]. В. Рижко в «Енциклопедії Сучасної України» тлумачить концепцію як «систему поглядів, понять про ті чи інші явища або процеси, спосіб їхнього розуміння, тлумачення; основна ідея будь-якої теорії, головний задум; ідея чи план нового, оригінального розуміння; конструктивний принцип художньої, технічної та інших видів діяльності» [545]; О. Новіков під поняттям «концепція» розуміє «провідну ідею, основну думку чогось або синонім теорії» [349]; А. Яковлева і Т. Афонська у «Сучасному тлумачному словнику української мови» зазначили: «під поняттям «концепція» необхідно розуміти: 1) систему поглядів на певне явище; 2) спосіб розуміння, тлумачення яких-небудь явищ, основну ідею будь-якої теорії» [701] тощо.

Проаналізувавши вищенаведені тлумачення поняття «концепція», з'ясовано, що його сутнісну характеристику за різними джерелами складають феномен науки, система поглядів, система понять, провідна ідея тощо.

В управлінському аспекті «призначення концепції – визначення ключових напрямків діяльності об'єкта управління, яке включає виявлення шляхів і технологій досягнення поставлених цілей з виділенням головних факторів їх досягнення [244].

Слушним, відповідно до теми дослідження, є судження, що «не слід плутати концепцію зі стратегічним або тактичним плануванням, мета яких полягає в конкретних заходах щодо реалізації стратегії і рішенням короткострокових завдань або виниклих проблем. Добре продумана концепція – це, насамперед, напрями, пріоритети і технології розвитку об'єкта управління на довгострокову перспективу» [244].

Відтак, під концепцією можна розуміти інтегроване системне бачення напрямів розвитку об'єкта управління від існуючих до напрямів майбутньої

інноватики. У такому значенні дане термінологічне трактування можна віднести до концепції управління.

Ґрунтовне вивчення дефініцій поняття «концепція» (С. Вишнякова [78], Г. Мотова [308], А. Новіков [349], В. Рижко [545]; Є. Яковлев [700], А. Яковлева і Т. Афонська [701] та інші) доводить, що термін «концепція», здебільшого, вживається у двох основних контекстах: внутрішньому (провідна концептуальна ідея або форма реалізації концептів визначеної концепції, що сприяють реалізації поставленої мети/представленню результатів наукового дослідження) чи зовнішньому (загальна теоретична логічно структурована конструкція, яку можна застосовувати при вивченні досліджуваного феномену).

Отже, під поняттям «концепція» розуміємо провідну ідею будь-якої теорії; систему соціально-ціннісних / загальнонаукових поглядів або засіб/форму розуміння, тлумачення певних явищ / процесів / феноменів у природі та суспільстві.

Відповідно до алгоритму дослідження, наступним здійснимо порівняльний аналіз дефініцій поняття «педагогічна концепція».

У психолого-педагогічній літературі вивченню педагогічної концепції присвячено праці наступних науковців: Є. Бондаревської [54], С. Гончаренка [106], С. Кульневич [54], К. Кучиної [284], Н. Ничкало [344] та інших.

С. Гончаренко в «Українському педагогічному словнику» педагогічну концепцію визначає як «систему поглядів на те чи інше педагогічне явище, процес спосіб розуміння, тлумачення якихось педагогічних явищ, подій; провідна ідея педагогічної теорії» [106].

К. Кучина під педагогічною концепцією розглядає «сукупність узагальнених положень або систему поглядів на розуміння суті, змісту, методики і організації навчального процесу, а також особливостей навчальної діяльності суб'єктів у ході його здійснення» [284, с.138].

Є. Бондаревська і С. Кульневич у роботі «Педагогіка: особистість

у гуманістичних теоріях і системах виховання» зазначили, що «в педагогіці концепція в основному визначається як “основоположний задум, ідея педагогічної теорії, яка показує спосіб побудови системи засобів навчання та виховання на основі цілісного розуміння сутності цих процесів. Вона і представляє собою стратегію педагогічної діяльності, визначаючи розробку відповідних теорій» [54].

Пошук за відповідним запитом у мережі Інтернет виявив наступні визначення: «педагогічна концепція – складна, цілеспрямована, динамічна система фундаментальних знань про педагогічний феномен, що повно і всебічно розкриває його сутність, зміст, особливості, а також технологію оперування з ним в умовах сучасної освіти» [245]; «педагогічна концепція – це система поглядів на певне педагогічне явище, процес, спосіб розуміння, тлумачення будь-яких педагогічних явищ, подій; провідна ідея педагогічної теорії» [388].

Слушним стало обґрунтування Н. Ничкало педагогічної концепції неперервності в освітньому процесі. Академік-секретар Відділення професійної освіти і освіти дорослих, член Президії НАПН України наголошує, що дана концепція «передбачає такий підхід, що детермінований особистісним, соціальним та професійним розвитком та спрямований на удосконалення професійних знань, умінь, навичок і особистих якостей майбутніх соціальних педагогів та соціальних працівників» [344].

Здійснивши критичне, творче переосмислення дефініцій поняття «педагогічна концепція», з'ясовано, що педагогічна концепція виступає одночасно як орієнтир будь-якої науково-педагогічної розвідки, так і засіб, що сприяє ефективному вирішенню проблем і досягненню передбачуваних результатів в умовах сучасної освіти.

Слушною є думка Є. Яковлева і Н. Яковлевої, що: «Загальне функціональне призначення педагогічної концепції для теорії педагогіки: синтезувати окремі знання в єдину логічну систему; пояснити суттєві характеристики, зв'язку, закономірності виникнення та розвитку

досліджуваного явища; представити методологію його дослідження; передбачити перспективи його розвитку і розкрити особливості пов'язаних із ним факторів об'єктивної реальності; представити практичний апарат для ефективного оперування з досліджуваним явищем» [700, с. 13].

Аналіз сутності категорії «педагогічна концепція» призвів до розуміння її специфічних ознак: «її предмет пов'язаний з динамічними процесами, у яких беруть участь педагоги та вихованці, які змінюють педагогічну реальність і змінюються самі; наповнення концепції детерміновано ціннісними орієнтаціями учасника, що відображають його наукові знання і представлення; основні методологічні інструменти отримання нового наукового знання в рамках концепції носять абстрактний характер, пов'язані з розумовими операціями; завершена концепція завжди має матеріальний носій, закріплена в текстовій, знаково-символьній формі» [245; 344; 388; 700; 216; 802; 824].

Підсумовуючи усе вищезазначене, зауважимо, що під педагогічною концепцією будемо розуміти: актуальний, пріоритетний напрям розвитку освіти загалом (визначає стратегічну мету; проблеми, які необхідно розв'язати; завдання та шляхи і способи їх вирішення; очікувані результати); передова, авангардна ідея педагогічної науки; процес визначення сутності певних педагогічних феноменів; комплексна взаємопов'язана система поглядів на педагогічний феномен, що потребує удосконалення / модернізації / упровадження суттєвих інновацій тощо.

Аналіз змістового наповнення категорії «педагогічна концепція» дозволив з'ясувати, що існує тісний зв'язок між поняттями «педагогічна концепція» і «педагогічна система».

Грунтовному вивченню «педагогічної системи» присвячено праці Г. Александрова [7], В. Беспалька [44], О. Дисої [129], Т. Жижко [149], І. Каньковського [185], Н. Кузьміної [271], Д. Малкін [813], В. Прошкіна [533], Р. Рек [848] та інших.

Н. Кузьміною уведено до наукового обігу поняття педагогічної системи:

«це множина взаємопов'язаних структурних та функціональних компонентів, що підпорядковані меті виховання, освіти та навчанню людей» [129; 271].

Як визначає В. Беспалько, «педагогічна система – це сукупність взаємопов'язаних засобів, методів і процесів, необхідних для створення організованого, цілеспрямованого педагогічного впливу на формування особистості із заданими якостями» [44, с.27]. На його думку, «специфіка систем полягає в тому, що в них відбуваються педагогічні процеси, тобто дослідник визначає педагогічну систему як систему управління педагогічними процесами. Сутність педагогічної системи полягає не у співвідношенні змісту й форми діяльності людей, а в співвідношенні цієї діяльності загалом з педагогічним результатом» [129, с. 15].

О. Діса трактує педагогічну систему як «сукупність елементів, які перебувають між собою у взаємозв'язку, взаємозалежностях і створюють певну ієрархічну, структуровану цілісність і єдність» [129, с.15].

Т. Жижко зазначає, що «педагогічна система – це динамічно функціональний комплекс діалектично пов'язаних між собою компонентів і елементів, які створюють оптимальні умови для розв'язання завдань навчання, освіти і виховання людей» [149, с.148]. «Компоненти цілісної системи набувають значущості лише у своїй органічній єдності з іншими компонентами. Зміна одного з них діалектично веде до зміни інших компонентів (елементів). Тому так важливо дотримуватися системності, закономірностей функціонування конкретної педагогічної системи у розв'язанні цілої низки освітньо-виховних проблем» [129, с. 15; 149].

Здійснивши критично-порівняльний аналіз визначень категорій «педагогічна концепція» і «педагогічна система» та розмірковуючи над їх сутністю, будемо дотримуватися думки, що хоча ці категорії і мають тісний взаємозв'язок, проте поняття «педагогічна концепція» дещо ширше, оскільки його змістове наповнення містить у собі всі елементи й характерні особливості педагогічної системи, а в деяких визначеннях цієї категорії навіть включено поняття «система» (С. Гончаренко, Є. Бондаревська,

С. Кульнєвич, К. Кучина, Є. Яковлєв, Н. Яковлєва та інші).

Наступним, відповідно до теми наукової розвідки, з'ясуємо сутність поняття «едукація».

Ціла плеяда науковців-вивчала питання едукації: О. Вишневський [77], С. Гончаренко [105], І. Зязюн [174], О. Ляшенко [307], Л. Майборода [310], Д. Пащенко [385], І. Підласий [407], Р. Скульський і М. Стельмахович [577] та інші.

Для всеохоплюючого аналізу цієї категорії наведемо фрагмент із наукової праці «З досвіду створення едукаційного середовища в навчальному закладі» Д. Пащенко: «Термін «едукація» походить від англійського education, у якому воєдино поєднані навчання, виховання і розвиток. І хоч цей термін не згадується в словнику слів іншомовного походження, в сучасних педагогічних і психологічних словниках та енциклопедіях, професор О. Вишневський не даремно поновив його у вітчизняному науково-педагогічному обігу. Саме так: не запозичив у англійській педагогіці, а поновив. Адже ще в 1773 р. у Польщі був створений і проіснував до 1794 р. перший у світі центральний урядовий світський орган управління освітою (прототип міністерства освіти), що називався «Едукаційна комісія». Центри двох із десяти навчальних округів, на котрі було поділено Польську державу, розташовувалися на території сучасної України – в Кременці та Вінниці» [385].

Перш ніж навести визначення терміну «едукація», розтлумачимо поняття «навчання», «виховання», «розвиток».

Слушним для нас є визначення І. Підласого навчання як «спеціально організованого, цілеспрямованого і керованого процесу взаємодії вчителів і учнів, спрямованого на засвоєння знань, умінь, навичок, формування світогляду, розвиток розумових сил і потенційних можливостей учнів, закріплення навичок самоосвіти відповідно до поставлених цілей» [405]; виховання як «комплексного процесу, що означає єдність цілей, завдань, змісту, форм і методів виховного процесу, підпорядковане ідеї цілісності

формування особистості» [406]; розвитку як «процесу і результату кількісних і якісних змін людини. Воно пов'язане з постійними, безперервними змінами, переходами з одного стану в інший, сходженням від простого до складного, від нижчого до вищого [405].

Продовжуючи вивчати питання доцільності введення у науково-педагогічний обіг терміну «едукація», О. Вишневський у праці «Сучасне українське виховання: Педагогічні нариси» наголошував, що «специфікація понять «навчання», «розвиток» і «виховання» дещо збіднює термін «навчально-виховний процес», бо з нього випадає поняття «розвиток». Цим він обумовлює ідею, що варто замінити вираз «навчально-виховний процес» на поширений у всіх педагогіках світу термін «процес едукації», як триєдиного поняття, що органічно включає в себе «навчання», «розвиток» і «виховання»» [77; 385].

Дещо по-іншому визначають сутність поняття «едукація» Р. Скульський і М. Стельмахович – «наукове поняття едукація, котре трактується як «виведення» чогось із гіршого стану до кращого, вищого, досконалішого, «що відповідає вимогам до справжнього виховання –формування досконалішої (елітарної) особистості, «виведення» її вгору по висхідній, піднесення її до культурного стану людства»» [577, с. 102].

Цілком погоджуючись із твердженнями О. Вишневського – «специфікація понять «навчання», «розвиток» і «виховання» дещо збіднює термін «навчально-виховний процес», бо з нього випадає поняття «розвиток»» і Д. Пашенко – «у терміні «едукація» «воедино поєднані навчання, виховання і розвиток», вважаємо, що Р. Скульський, М. Стельмахович у наданому виначенні не чітко прописали взаємозв'язок трьох понять.

Відтак, під поняттям «едукація» розуміємо суцільний триєдиний освітній процес (навчання, виховання, розвиток), що направлений на всебічний розквіт особистості.

Незаперечною є думка К. Ушинського: «зміст едукації є елементом

підстановчим, «ненаслідковим», залежним від домінуючої у суспільстві системи цінностей і чутливим до суспільним перемін, а відтак з тієї причини саме він стає предметом дискусій і суперечностей. Кожне покоління пропонує свій зміст – чого навчати, на яких цінностях виховувати і які якості в людині розвивати. Він і «вмонтовується» у стару матрицю едукації, у процесі чого, звісно, відповідно уточнюється і функція її складових (суб'єктів, способу діяльності тощо)» [645, с. 34].

Підсумовуючи усе вищезазначене, можемо дійти висновку, що використання едукації як основи нової концепції (педагогічна концепція едукації майбутніх учителів в умовах діджиталізації освіти) сприяє подоланню штучного розмежування понять «навчання», «виховання», «розвиток», демонструє нерозривний взаємозв'язок теорії з практикою. Адже робота над собою з метою набуття знань і практичного досвіду (навчання) має виховний характер. У той же час процес виховання неможливий без використання навчальних елементів, що й підтверджує їх взаємозалежність. Звідси обґрунтованим є гасло «навчаючи – виховуємо, виховуючи – навчаємо», яке підтримують більшість педагогів, науковців і здобувачів вищої освіти. Так, наприклад, на сайті Хмельницького політехнічного фахового коледжу Національного університету «Львівська політехніка» знаходимо аналогічне гасло [381]. При цьому вважаємо, що навчання є основою забезпечення бажаного, за новою концепцією, результату підвищення освіченості, вихованості, а відтак, і розвитку особистості, що проявляється через дію фундаментального філософського закону переходу кількісних змін у якісні і навпаки (п. 1.3). А отже, відбувається процес суцільної едукації майбутніх фахівців – майбутніх компетентних спеціалістів відповідної сфери професійної діяльності.

Відповідно до алгоритму дослідження здійснимо термінологічний аналіз, з'ясуємо сутнісну характеристику базових понять другої групи та визначимо одне із ключових понять дослідження «педагогічна концепція едукації майбутніх учителів».

О. Вишневський вважає, що «процес едукації у вищій школі повинен відбуватись через реалізацію ідеї партнерства викладача і студентів, рівність учасників цього процесу, чітку розмежованість функцій» [76].

На думку Є. Кулик, «забезпечення високого рівня якості підготовки можливе за умов запровадження неперервних едукаційних заходів, забезпечення їх наступності й системності» [273].

І. Підласий визначає наступні головні особливості процесу едукації: «а) єдність педагога, учня і предмета навчання, б) спеціально створені умови, розроблені плани і програми, в) відповідність цілей потребам суспільства, досягненням науки та загальнолюдським цінностям, г) висока кваліфікація викладача, д) гарантований результат, є) відповідальність учасників за діяльність і поведінку» [405, с.185-186].

А. Кочубей – «едукація в навчально-виховному процесі допоможе подолати комплекс меншовартості, провінційності, маргінальності, позбутися бездуховності та манкуртизму» [251, с.34].

Не порушуючи логіку дослідження, вважаємо за необхідне акцентувати увагу на те, що едукація у закладах вищої освіти передбачає формування загальних, професійних та фахових компетентностей майбутніх учителів. У сучасній вітчизняній та світовій науково-педагогічній скарбниці знаходимо безліч праць, присвячених формуванню чи розвитку різних видів компетентностей для майбутніх учителів будь-яких спеціальностей [320; 462-470; 725; 751; 863].

Так, наприклад, «інформаційну та технічну компетентності майбутніх учителів необхідно розглядати як інтегральну якість особистості, що є результатом відображення процесів відбору, засвоєння, переробки, трансформації та генерування інформації в особливий тип наочно-специфічних знань, дозволяє виробляти, приймати, прогнозувати та реалізовувати оптимальні рішення у педагогічній діяльності вчителя» (за А. Харківською) [653, с.174].

Вивчаючи необхідні методичні компетентності майбутніх учителів

фізики, В. Ніжегородцев виділяє «сукупність особистісних якостей майбутніх учителів фізики (мотивації, знань, умінь, навичок, ціннісно-сміслових орієнтацій, емоційно-вольової регуляції діяльності), які дозволяють продемонструвати готовність, обізнаність, відповідальність за реалізацію власної методичної діяльності у навчанні фізики» [345, с.7].

Л. Шкеріна, характеризуючи професійно-педагогічну компетентність вчителя, обґрунтовує, що вона визначається через «його готовність до реалізації основних видів професійної діяльності, саморозвитку та самовдосконалення як особистості, так і професіонала, засновану на синтезі прояву (реалізації) його особистісних якостей, предметних і надпредметних знань, умінь і навичок, ціннісного ставлення до них, до себе і своєї професії, потреби в самоосвіті й професійному самовдосконаленні» [687].

Розмірковуючи над сутністю поняття «едукатор майбутніх учителів», також вважаємо за необхідне звернутися до тезаурусу сучасної педагогіки. Оскільки нині актуальними стають такі професії, як тьютор, коуч, едвайзер, фасилітатор тощо. «У зв'язку з цим варто говорити про нову роль учителя – не як єдиного наставника та джерело знань, а як коуча, фасилітатора, тьютора, модератора в індивідуальній освітній траєкторії дитини» [347, с. 16].

Сутність поняття «тьютор» і «тьюторство» знаходимо в наукових працях Л. Бендової [37]; Г. Беспалої [42]; А. Бойко [53]; Т. Ковальнової [217]; Н. Рибалкіної [544]; С. Сіроткіного і Д. Гребьонкіної [574]; Л. Цветкової [668].

Тьютор (від англ. tutor – учитель) – «особа, що веде індивідуальні або групові заняття із учнями, студентами, репетитор, наставник» [616]; «педагог, котрий працює на основі принципу індивідуалізації та супроводжує побудову індивідуальної освітньої програми» [668]; «педагогічна професія з якісно вищою педагогічною позицією і потенціалом» [53].

Ф. Баркер, аналізуючи роль тьюторства в електронному навчанні, визначає його «як модель викладання і навчання, яка може бути використана

як основа для створення нових видів освітньої інфраструктури, заснованої на використанні веб-ресурсів, взаємодії однолітків та онлайн-навчанні» [712, с.3].

Погоджуємося із С. Сіроткіним і Д. Гребьонкіною, які, досліджуючи роль тьюторства в педагогічній практиці, доводять важливість виховної складової цього процесу: «тьюторство – антропопрактика, пов'язана із реалізацією гуманітарних підходів і цінностей, а також тенденціями подолання відчуження людини, розвитку культурних цінностей, становлення постмодерністського мислення, розвитку критичної педагогіки і психології і в цілому розробки кроків цивілізації» [566, с. 57].

Отже, тьюторство є важливою складовою процесу едукації, що призначене сприяти зростанню особистісного та професійного потенціалу суб'єктів цього процесу, а тьютор є його ключовою фігурою.

Використання в науковому обігу понять «коуч» і «коучинг» набуває все більшої актуальності серед дослідників сучасної наукової, науково-педагогічної і психолого-педагогічної літератури (Т. Борова [56; 57], Л. Зданевич [170], Т. Кожухова [218], С. Романова [552], С. Ромашина [553], С. Симодейко [573], І. Цюпак [670] та інші).

Коуч (англ. coach – персональний тренер) – «професіонал, який, по-перше, вмє бачити і цінити в людині позитивний потенціал і, по-друге, володіє спеціальними знаннями і навичками, що дозволяють йому допомогти людині самій побачити і розвинути цей потенціал за дуже короткий термін» [218]; «допомагає знайти відповіді на власні запитання підопічних, відпрацьовує (відтреновує) до автоматизму різні життєві та професійні ситуації» [670, с.53]; «провідник у світ самоусвідомлення, творчості, ефективності своєї діяльності, активної життєвої позиції, досягнення успіху» [552, с.87].

Яскраво дав визначення цього поняття М. Доуней, який розглядає його як «мистецтво координування діяльності, навчання та розвитку інших людей» [744].

Професійний коучинг – «це безперервні професійні стосунки, які допомагають людям створювати видатні результати у своєму особистому житті, кар'єрі, бізнесі або організації. За допомогою процесу коучингу клієнти поглиблюють свої знання, покращують свій коефіцієнт корисної дії (ККД) та підвищують якість свого життя» [774].

Відтак, можна впевнено стверджувати, що під коучингом розуміємо сучасну технологію координації професійної діяльності й едукації інших людей (повноцінне розкриття потенціалу суб'єктів процесу едукації через поглиблення знань, покращення рівня вихованості та розвитку їх пріоритетних особистісних стратегій), у процесі якої відбувається підвищення не лише ефективності професійної діяльності, а й самооцінки особистості. При цьому основна функція коуча – встановити взаємозв'язок між «персональним тренером» і учасниками процесу едукації, направити/підштовхнути / надихати їх на знаходження шляхів досягнення бажаної мети, розробивши при цьому певний алгоритм дій щодо її реалізації.

Не менш важливою є професія едвайзера (едвайзора), що в перекладі із старофранцузького «avisen» означає «роздумувати».

Визначення сутності поняття «едвайзер» зустрічаємо в роботах, А. Заїчко [163], Н. Карлової та І. Котєнєвої [193], К. Курмакаєва [281], Т. Лелеки [291], Є. Соколової [586], С. Ястремської [703] та інших.

Едвайзер (від англ. – Adviser) «радник, консультант» [10, с. 35.]; «людина з більшими й глибшими знаннями в конкретній галузі; ... практик, на відміну від викладачів та вчителів, які є більше теоретиками» [630]; «радник, викладач, який виконує функції академічного наставника студента, що навчається за певним напрямом підготовки, та сприяє у виборі його індивідуальної освітньої траєкторії (формуванні індивідуального навчального плану, індивідуального освітнього маршруту) і опануванні освітньої програми. Едвайзер представляє академічні інтереси студентів і бере участь у підготовці всіх необхідних інформаційних матеріалів щодо організації освітнього процесу в ЗВО» [630].

Проаналізувавши надані вище тлумачення поняття «едвайзер», зазначимо, що, на наш погляд, останнє з них не коректно відображає сутність цього поняття, оскільки не акцентується увага, передусім, на практичній складовій професіоналізму цієї людини.

У межах реалізації сучасних бізнес-проектів К. Курмакаєв обґрунтовує функцію едвайзера як «порадника, консультанта, що володіє в силу свого практичного досвіду запасом типових патернів, пов'язаних з рішенням часто повторюваних ситуацій» [281].

Отже, роль едвайзера в процесі едукації полягає у наданні консультацій / порад щодо обрання освітніх компонентів за вибором здобувачів вищої освіти, вибору місця проходження різних видів практики (виробничої, переддипломної, педагогічної тощо), роботи після закінчення ЗВО тощо.

Вивчення дефініцій поняття «фасилітатор» здійснено в наукових доробках таких дослідників: І. Авдєєвої [2], Н. Волкової і А. Степанової [84], О. Галіцян [94], А. Заїчко [163], Т. Лелеки [291], А. Орлова [357], Є. Соколової [586], О. Фісун [631], С. Ястремської [703] та інших.

Фасилітатор (англ. Facilitator, від лат. Facilis – «легкий, зручний») – «фахівець, який не зацікавлений у підсумках обговорення, не представляє інтереси жодної з груп-учасників і не бере участі в обговоренні, але несе відповідальність за якісне виконання завдань [631]; «людина, яка забезпечує успішну групову комунікацію» [624]; «вчитель, основне завдання якого полягає в стимулюванні та направленні процесу самостійного пошуку інформації та спільної діяльності учнів» [351].

Просуванню цього поняття сприяли фундаментальні праці американського психолога Карла Роджерса [549; 550; 852; 853], який основними характеристиками учителя-фасилітатора вважав: «відвертість (здатність відкрито виражати і транслювати власні думки і переживання в міжособистісному спілкуванні з учнями); ухвалення, довіра (упевненість вчителя в можливостях і здібностях кожного учня або «педагогічний

оптимізм», опора на позитивні якості вихованця); емпатійне розуміння (бачення вчителем внутрішнього світу і поведінки кожного учня ніби його очима)» [1].

І. Пундік у роботі «Фасилітація педагогічних технологій у діяльності викладача ЗВО» доводить, що «у педагогіці поняття «фасилітація» використовується в дослідженнях міжособистісної взаємодії викладача і студента в навчально-виховному процесі. Вона визначається як стимулюючий, ініціюючий, заохочуючий вплив на саморозвиток, самовиховання того, хто навчається» [537].

Підсумовуючи, можемо дійти висновку, що в контексті особистісно-зорієнтованого підходу функції фасилітатора під час процесу едукації спрямовані на заохочення, мотивацію та стимулювання здобувачів освіти (учні, студенти, науково-педагогічні працівники та інші) до самостійного проведення бенчмаркінгу (системний пошук інформації з метою знаходження найкращих варіантів вирішення того чи іншого питання) та забезпечення ефективної комунікації в групі / колективі з метою досягнення інтелектуальної комфортності для кожного з учасників цього процесу. При цьому, фасилітатор виступає лідером, який методично грамотно організовує та проводить зустрічі, зберігає неупередженість, забезпечує сприятливі умови для ефективної інтелектуальної комунікації (бажання почути один одного).

Актуалізує діяльність тьютора, коуча, едвайзера, фасилітатора і прийняття Національної рамки кваліфікації (НРК), адже кожен кваліфікаційний рівень має свою специфіку і, відповідно, потребує особливих форм і методів комунікації. Отже, у процесі дослідження будемо враховувати вимоги Національної рамки кваліфікацій.

На державному сайті МОН України знаходимо трактування НРК: «це системний і структурований за компетентностями опис кваліфікаційних рівнів освіти. Кожен рівень – це завершений етап освіти, що характеризується рівнем складності освітньої програми, сукупністю компетентностей

особистості, які визначені, як правило, стандартом освіти та відповідають певному рівню Національної рамки кваліфікацій» [336].

Аналізуючи нормативно-правові документи [166; 336; 462-470; 478], у яких роз'яснюється сутність НРК, виокремимо, відповідно до теми дослідження, один із її базових принципів – забезпечення якості освіти (відповідність сформованих загальних, професійних, фахових компетентностей існуючим державним вітчизняним стандартам та світовим вимогам). Узагалі в НРК, для оцінювання результатів навчання, виокремлено наступні дескриптори: знання, уміння/навички, комунікація, відповідальність і автономія. Проте, на жаль, у запропонованому описі кваліфікаційних рівнів знову ж не враховано оцінювання рівнів вихованості та розвитку (як професійного, так і особистісного) здобувачів освіти. Це упущення, на наш погляд, і вирішить розроблення педагогічної концепції едукації майбутніх фахівців загалом і майбутніх учителів зокрема.

Ураховуючи вимоги до кваліфікаційних рівнів НРК, доцільним буде введення замість освітніх програм курикулумів.

Багатовимірність сутності поняття «курикулум» актуалізує доцільність його впровадження у теоретичну і практичну площину вітчизняної педагогічної науки з метою модернізації традиційних підходів до впорядкування освітніх траєкторій здобувачів освіти зокрема, підвищення рівня ефективності здійснення процесу едукації і структурування змісту освіти загалом.

Є. Чернишова, В. Ляхоцький, Н. Гузій наголошують, що: «Аналіз історико-педагогічного досвіду проектування змісту підготовки доводить, що найяскравішою спробою системного опису для позначення існуючого договору між суспільством, державою і сферою освіти є теорії курикулуму (curriculum) [401].

Дослідженню теорії курикулуму присвячено праці як вітчизняних (І. Борисенко [55], В. Гуцу [122], О. Жижко і Л. Балахадзе [148], О. Караманов [192], С. Клепка [209; 210], В. Савченко [560],

В. Сидоренко [276], Т. Сорочан [591], Г. Фінін [630] та інші), так і зарубіжних (М. Бен-Перець (M. Ben-Peretz) [714], С. Браславські (S. Braslavski) [721], Д. Харгрівс (D. Hargreaves) [769], А. Келлі (A. Kelly) [784], В. Койпер (W. Kuiper) [793], А. Леві (Arieh Lewy) [795], Дж. Маршалл (G. Marshall) [801], Д. Соєр (D. Sawyer) [855], Б. Торн (B. Thorne) [867] та інші) науковців.

Представниця ЮНЕСКО в Міжнародному Бюро з Освіти С. Браславські узагальнила визначення поняття «курикулум» в освіті: «Це існуючий договір між суспільством, державою та фахівцями у галузі освіти щодо курсу навчання, який учні мають пройти у певний період свого життя» [60, с. 1]. На її думку, «на сучасному етапі курикулум визначає: для чого вчитися; що вчити; коли вчитися; де вчитись; як учитися; з ким учитися» [60, с. 1].

А. Леві (Arieh Lewy) розробив наступну класифікацію рівнів курикулуму: «плановий (імплементация суспільної ідеї щодо еталона освіченості випускника школи у форматі нормативних документів, які існують у державі щодо шкільної освіти); впроваджуваний (досвід та особистість учителя, який впливає на вибір та співвідношення між формами, методами та прийомами навчання; шкільне середовище, включаючи наявне в школі та класі дидактичне та технічне забезпечення; рівень розвитку та особистісні характеристики учня, а також ті можливості, які надаються учневі для опанування курикулуму); досягнутий (набуття учнем у процесі навчання суспільного досвіду) [795].

Доктор філософських наук, професор Г. Фінін у статті «Специфіка розробки курикулуму в сучасній освіті та інноваційний потенціал курикулярних пропозицій» розмірковує над сутністю поняття «курикулум»: «в англійській освітній літературі позначається як основна одиниця освітнього процесу – курс вчення, навчальний план, програма науки, а в найширшому сенсі – як сукупність навчального вмісту, планів, методів, структур, ілюстративного матеріалу, усіх видів посібників, включаючи паперові, матеріальні, аудіовізуальні, комп'ютерні і так далі» [209; 630, с. 88].

Підсумовуючи зазначимо, на сучасному етапі розвитку вищої освіти курикулум стає парадигмальною основою розробки змісту освітньо-професійних програм з орієнтацією на кінцеві результати (згідно вимог державних освітніх стандартів) і, враховуючи можливості освітньої установи, характеризує специфіку освітнього процесу (терміни навчання; послідовність викладання освітніх компонентів з урахуванням інноваційних технологій, методик, методів, форм та засобів навчання, що мають використовуватися в цьому процесі), визначає необхідні матеріально-технічні та інтелектуальні ресурси, які необхідно використовувати для здійснення результативного процесу едукації особистості.

Досліджуючи процес едукації майбутніх учителів, стисло схарактеризуємо види освіти, які безпосередньо впливають на ефективність цього процесу. Зазначимо, що окрім формальної освіти, враховуючи вимоги сучасності, актуальними є неформальна та інформальна освіта, дослідниками якої є: О. Баніт [27; 28], Л. Лук'янова і О. Аніщенко [299], О. Луценко [306], Н. Павлик [380], О. Самойленко [563] та інші.

У Положенні «Про порядок визнання результатів навчання, отриманих у неформальній освіті» 2019 року констатується, що «неформальна освіта – це освіта, яка здобувається, як правило, за освітніми програмами та не передбачає присудження визнаних державою освітніх кваліфікацій за рівнями освіти, але може завершуватися присвоєнням професійних та/або присудженням часткових освітніх кваліфікацій. Інформальна освіта (самоосвіта) – це освіта, яка передбачає самоорганізоване здобуття особою певних компетентностей, зокрема під час повсякденної діяльності, пов'язаної з професійною, громадською або іншою діяльністю, родиною чи дозвіллям» [409].

У періодичному виданні «Публічне право» О. Луценко, досліджуючи питання неформального професійного навчання працівників, зазначає, що «неформальна та інформальна освіта як складові освіти упродовж життя набувають усе більшої вагомості на сучасному етапі розвитку

суспільства завдяки глобалізаційно-інформаційним процесам. Останні зумовлюють надзвичайно стрімке оновлення знань та потребу постійного особистісного та професійного розвитку людини. Формальна освіта з такими темпами не завжди справляється, тим часом, як «неформальна освіта є однією із сил, яка, пропонуючи альтернативні форми навчання та новий зміст, допомагає людям пристосуватися до постійних трансформацій суспільства»» [306, с. 241].

Представники Незалежної Освітньої Корпорації «ТЕАСННУВ» надали наступні визначення неформальної та інформальної освіти: «Неформальна освіта – це освіта, що інституціолізована, навмисна і спланована суб'єктом освітньої діяльності. ... Неформальна освіта зазвичай веде до отримання кваліфікацій, що не визнаються як формальні відповідними національними органами управління освітою, або взагалі не передбачає надання кваліфікацій. ... Інформальна освіта – це форми здобуття освіти, що є навмисними або свідомими, але не інституціолізованими; ... може охоплювати освітню діяльність, що відбувається в сім'ї, на робочому місці, у локальній спільноті та повсякденному житті на самостійно, сімейно або соціально спрямованій основі» [633].

Л. Лук'янова і О. Аніщенко в короткому енциклопедичному словнику «Освіта дорослих» увели до наукового обігу визначення неформальної та інформальної освіти: «неформальна освіта – структуровані програми, які формально не визнаються національними системами освіти, здійснюється в освітніх установах або громадських організаціях (клубах, гуртках), під час індивідуальних занять з репетитором, тренером і зазвичай не підтверджується наданням документа. ... Інформальна освіта – неофіційна, самоорганізована (самоосвіта), індивідуальна пізнавальна діяльність (життєвий, соціальний досвід); неорганізоване опанування інформації, що зазвичай не має цілеспрямованості. Здійснюється зокрема через самоосвіту, відвідування бібліотек, театрів, музеїв, під час подорожей, у ході спілкування з друзями» [299]. Отже, ці види освіти набувають

першорядного значення в едукаційному процесі навчання особистості протягом життя.

Здійснивши порівняльно-критичний аналіз базових понять другої групи, що дозволяють зрозуміти специфіку едукації майбутніх учителів, під одним із ключових понять дослідження – «едукація майбутніх учителів», будемо розуміти суцільний триєдиний інтеграційний освітній процес, направлений на всебічний розквіт особистості майбутніх учителів, які спроможні ефективно використовувати набуті загальні, професійні та фахові компетентності під час здійснення професійної діяльності; здатні креативно і гнучко вирішувати проблемні ситуації у професійному чи суспільному середовищах; готові до саморефлексії та саморозвитку; мають розвинену громадянську позицію та почуття патріотизму, шанобливе ставлення до національних і світових культурних, духовних, матеріальних надбань людства. Ознаками даного процесу є: інституційна інтеграція, що направлена на взаємозближення різних інституціоналізованих форм (формальна, неформальна та інформальна) освіти; посилення взаємозв'язку між суб'єктами процесу едукації завдяки створенню цілісності процесу навчання-виховання-розвитку.

Підсумовуючи проведений порівняльно-критичний аналіз базових понять дослідження першої і другої групи, сформулюємо поняття «педагогічна концепція едукації майбутніх учителів».

Під «педагогічною концепцією едукації майбутніх учителів» будемо розуміти авангардну ідею педагогічної науки, що реалізується через пріоритетний напрям осучаснення освітнього процесу, метою якого є всебічний розквіт (освіченість – ефективне використання набутих загальних, професійних та фахових компетентностей під час здійснення професійної діяльності; здатний креативно і гнучко вирішувати проблемні ситуації у професійному чи суспільному середовищах; вихованість – розвинена громадянська позиція, свідоме почуття патріотизму, шанобливого ставлення до національних і світових культурних, духовних, матеріальних

надбань людства; розвиток – саморефлексія та саморозвиток) особистості майбутніх учителів.

Наступним проаналізуємо спеціальні поняття, що розкривають сутність діджиталізації освіти, згідно з темою дослідження. Питання діджиталізації викликало неабияку зацікавленість у таких науковців: Р. Барон [713], В. Бочелюк [59], О. Гусева і С. Легомінова [121], Л. Девіс [734], Д.Догерті і Д. Данн [743], М. Кенні [785], Ю. Мацунага [805], І. Мергель [809], П. Мертенс [810], О. Халапсіс [638], Б. Хінінгс [771] та інших.

2019 року слово «діджиталізація» було визнане словом року в Україні. На сучасному етапі розвитку освіти та враховуючи ситуацію, що склалася із грудня 2019 року (пандемія Covid-19), цей процес набув особливої актуальності. Наведемо дефініції поняття «діджиталізація» (табл. 1.6).

Таблиця 1.6.

Дефініції поняття «діджиталізація»

№	ПІБ науковців	Дефініція
1	2	3
1	С. Бренен, Д. Крайс	запровадження або збільшення використання організаціями, в певній галузі, країні тощо цифрових і комп'ютерних технологій [723].
2	Ж.-П. де Клерк	полягає у використанні цифрових технологій та даних (оцифрованих (діджитизованих) та існуючих у цифровій формі спочатку) з метою одержання прибутку, поліпшення бізнесу, зміни/трансформації бізнес-процесів (відмінних від суто діджиталізації останніх) та створення належного середовища для їх реалізації, в основі якого – використання цифрової інформації [736].
3	О. Халапсіс	масове поширення цифрових технологій та процес, який умовно можна назвати «оцифруванням буття» і який пов'язаний з тенденцією перекладу в електронний вигляд самих різних типів використовуваної людиною інформації. Оцифроване буття, вірніше, інформація про буття, володіє як набором відмінних експлуатаційних характеристик, так і властивостей, що виявляються в процесі оцифровки. Діджиталізація знаменує собою перемогу над простором, оскільки «цифра» майже повністю нейтральна по відношенню до території та відстані [638].
4	Вікіпедія. Оцифрування	цифрова трансмісія даних, закодованих у дискретні сигнальні імпульси. Переведення інформації в цифрову форму [379].
5	Оксфордський словник	процес перетворення даних в цифрову форму, яка може бути легко прочитана і оброблена комп'ютером [828].
6	Л. Тамбирадж	процес інтеграції оцифрованих об'єктів в технологічний процес [797].

Продовження табл.1.6

1	2	3
7	С. Бренен, Д. Крайс	спосіб, за допомогою якого багато сфер соціального життя реструктуруються навколо цифрової комунікації і медіа-інфраструктур [724].
8	М. Муру, С. Зелл	процес використання цифрових технологій і інформації для перетворення бізнес-операцій [814].
9	ІТ Словник Гартнера	використання цифрових технологій для зміни бізнес-моделі і забезпечення нових можливостей отримання прибутку і створення цінності. Це процес переходу до цифрового бізнесу [758]
10	Джейсон Блумберг	обробка аналогової інформації та її кодування в нулі і одиниці, щоб комп'ютери могли зберігати, обробляти і передавати таку інформацію [779].
11	Словник англійської мови Collins	перетворювання інформації, яка легко читається комп'ютером [731].

Проаналізувавши дефініції цього поняття, вважаємо за необхідне провести контент-аналіз його ключових ознак (табл. 1.7).

Таблиця 1.7.

Контент-аналіз поняття «діджиталізація»

№	Ключові ознаки	ШБ науковців										
		С. Бренен, Д. Крайс	Ж.-П. де Клерк	О. Халапсіс	Вікіпедія.	Оксфордський словник	Л. Тамбирадж	Л. Тамбирадж	С. Бренен, Д. Крайс	М. Муру, С. Зелл	Джейсон Блумберг	Словник англійської мови Collins
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
1	способи приведення будь-якого різновиду інформації в цифрову форму					+						
2	запровадження цифрових комп'ютерних технологій	+										
3	поширення цифрових технологій			+								
4	цифрова трансмісія даних				+							
5	процес інтеграції оцифрованих об'єктів в технологічний процес				+		+					

Продовження табл.1.7

6	процес використання цифрових технологій		+						+	+		
7	обробка аналогової інформації та її кодування					+					+	
8	перетворювання інформації					+				+		+

Порівняльно-критичний контент-аналіз поняття «діджиталізація» показав, що найбільш уживаним є визначення діджиталізації як процесу використання цифрових технологій (Ж.-П. де Клерк, М. Муро, С. Зелл, IT-словник Гартера) і перетворювання інформації (Оксфордський словник, IT-словник Гартера, Collins English Dictionary); також дослідники асоціюють діджиталізацію із способом приведення будь-якого різновиду інформації в цифрову форму (К. Купріна, Оксфордський словник), процесом інтеграції оцифрованих об'єктів у технологічний процес (Вільна енциклопедія (Вікіпедія), Л. Тамбирадж), обробкою аналогової інформації та її кодування (Оксфордський словник, Джейсон Блумберг).

Отже, під «діджиталізацією» будемо розуміти масштабний процес запровадження, інтеграції і використання цифрових технологій, оцифрованої інформації у повсякденне і професійне життя з метою формування сучасного інформаційного середовища для забезпечення нових та розширення існуючих можливостей їх використання особистістю.

Перш ніж уточнити базове поняття дослідження «діджиталізації освіти» вважаємо за необхідне проаналізувати дефініції поняття «цифрова освіта» (табл. 1.8).

Таблиця 1.8.

Дефініції поняття «цифрова освіта»

№	ПБ науковців	Дефініція
1	2	3
1.	К. Краус	освіта, яка головним чином функціонує за рахунок цифрових технологій, тобто електронних транзакцій, які реалізуються шляхом використання Інтернету [265].

Продовження табл.1.8

2.	Концепція розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018 – 2020 роки	об'єднання різних компонентів і найсучасніших технологій завдяки використанню цифрових платформ, впровадженню нових інформаційних та освітніх технологій, застосуванню прогресивних форм організації освітнього процесу та активних методів навчання, а також сучасних навчально-методичних матеріалів [239].
3.	С. Карплюк	включає в себе інформаційні ресурси, телекомунікації та систему управління [194].
4.	К. Краус, Н. Краус	освіта, яка забезпечує інноваційні можливості комунікацій, обміну знаннями, ідеями і досвідом між викладачем та студентом шляхом використання цифрових комп'ютерних технологій [266]
5.	Джош Берсін	Забезпечення можливостей для навчання в тому місці, де знаходиться співробітник [716].

Проаналізувавши дефініції цього поняття здійснимо контент-аналіз його ключових ознак (табл. 1.9).

Таблиця 1.9.

Контент-аналіз поняття «цифрова освіта»

№	Ключові ознаки поняття «цифрова освіта»	ПІБ науковців				
		Краус К. М.	Концепція розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018 – 2020 роки	Карплюк С.О.	Краус К., Краус Н.	Джош Берсін
1	2	3	4	5	6	7
1.	Інтернет-середовище	+				
2.	Цифрові інструменти					
3.	Цифрові технології	+	+		+	
4.	Комбінація технологій		+			
5.	Цифрові процеси організації освітнього процесу			+	+	+
6.	Способи навчання (методи, шляхи, форми ...)		+		+	

Порівняльно-критичний контент-аналіз поняття «цифрова освіта» показав, що найбільш уживаним є визначення цифрової освіти як сукупність цифрових технологій (К. Краус, Н. Краус, Концепція розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018 – 2020 роки), цифрові процеси

організації освітнього процесу (С. Карплюк, К. Краус, Н. Краус, Джош Берсін). Звідси випливає, що в процесі діджиталізації освіти безумовно необхідно враховувати розвиток цифрової освіти.

Підсумовуючи проаналізовані базові поняття, під «діджиталізацією освіти» будемо розуміти масовий процес запровадження, інтеграції і використання цифрових технологій, оцифрованої інформації з метою формування сучасного освітнього інформаційного середовища і розширення можливостей комунікації, процесів набуття й оновлення знань, обміну інформацією, ідеями і досвідом між науково-педагогічними, педагогічними, науковими працівниками, стейкхолдерами тощо та здобувачами освіти.

Виконуючи друге завдання дослідження, визначимо наступне ключове поняття наукової розвідки – під «педагогічною концепцією едукації майбутніх учителів в умовах діджиталізації освіти» будемо розуміти провідну ідею педагогічної науки, що реалізується через пріоритетний напрям модернізації освітнього процесу й спрямована на всебічний розквіт (освіченість, вихованість, розвиток) особистості майбутніх учителів в умовах масштабного процесу запровадження, інтеграції і використання цифрових технологій, оцифрованої інформації; а також обґрунтовано змістове наповнення базових понять наукової розвідки.

Наступним, відповідно до алгоритму дослідження, визначимо методологічні підходи до дослідження педагогічної концепції едукації майбутніх учителів в умовах діджиталізації освіти.

Основні положення підрозділу викладені в 7 публікаціях автора [1; 2; 11; 12; 28; 29; 32] (Додаток А).

1.3. Методологічні підходи дослідження

Для розкриття методології досліджуваного феномену вагоме значення має правильний вибір методологічних підходів до обґрунтування педагогічної

концепції едукації майбутніх учителів в умовах діджиталізації освіти, що дозволить здійснити об'єктивний і комплексний аналіз сучасних теорій і практик існуючих концепцій та розробити авторську педагогічну концепцію.

У полі дослідницької проблематики слушною є думка С. Гончаренко, який наголошував, що «особливо гостро сьогодні стоїть проблема методологічних досліджень у галузі педагогіки. Вони мають розкривати специфіку педагогіки, її зв'язки з іншими науками, умови формування педагогічної теорії, проблеми педагогічного факту, логіку педагогічного дослідження, межі й умови застосування формалізації в педагогічних дослідженнях, знання про предмет і об'єкт педагогіки в цілому й окремо взятого педагогічного дослідження» [104].

Погоджуючись із С. Гончаренко, зазначимо, що під час розробки педагогічної концепції едукації майбутніх учителів в умовах діджиталізації освіти з'ясовано – в сучасних наукових доробках замало існує теоретико-, практико-орієнтованих праць, присвячених вивченню питань едукації, терціарної едукації [251; 662; 401]. Авторкою не знайдено наукових робіт, у яких би висвітлювались методологічні підходи до розв'язання проблем едукації майбутніх фахівців різних галузей в умовах діджиталізації освіти (особливо у 2019 – 2022 рр., коли людство зіткнулося із глобальною проблемою – пандемією Covid-19, воєнною агресією росії, яка торкнулась усіх сфер життєдіяльності людини і викликала потребу у введенні в науковий словообіг педагогічної науки стійкого словосполучення «едукація майбутніх фахівців/учителів в умовах діджиталізації освіти».

У словниках з педагогіки поняття «методологія» трактується як «система принципів і способів організації та побудови теоретичної та практичної діяльності, а також вчення про цю систему» [581; 582; 591, с. 365].

Л. Ваховський, при розкритті сутності методології, наголошує на вагомості наступних її сутнісних ознак: «бачення в пізнанні не тільки його відбиваючої, а й конструктивної основи; рефлексивне ставлення до наявних

структур науково-пізнавальної діяльності, вихід за їх межі з метою створення проєкту плану нової діяльності» [68, с. 18; 69]; Т. Сорочан під методологією дослідження розуміє «вчення про структуру, логічну організацію, методи і засоби діяльності; вчення про принципи побудови, форми та способи наукового пізнання» [589].

Є. Хриков вважає, що правильно розроблена методологія – це «обґрунтування проєкту майбутнього педагогічного дослідження. Обґрунтована та реалізована методологія дозволяє досліднику отримати нове наукове знання ... і вирішити наступні *завдання*: визначити що буде робити науковець – які джерела вивчати, які емпіричні факти збирати, яку експериментальну систему впроваджувати; обґрунтувати, чому він буде це робити (це зумовлюють методологічні засади, які обирає вчений); визначити, як він це буде робити – які методи та методики він буде застосовувати» [664, с. 129].

Н. Кушнарєнко та В. Шейко в підручнику «Організація та методика науково-дослідницької діяльності» обґрунтували наступні *функції методології*: «обґрунтування способів здобуття наукових знань, які відтворюють динамічні процеси та явища; орієнтація на виявлення шляху, на якому досягається мета та завдання; забезпечення всеосяжності знаходження інформації щодо досліджуваного процесу чи явища; створення та надання нової інформації до фонду теорії науки; забезпечення трактування, збагачення, класифікації й систематизації термінів і понять у науці; розробка системи наукової інформації, що базується на об'єктивних фактах, і логіко-аналітичний інструмент наукового пізнання» [680, с. 56].

Спираючись на надані вище визначення філософської категорії «методологія», під «методологією дослідження» будемо розуміти теоретичні засади наукового пізнання досліджуваного феномену, що включають систему фундаментальних, загальнонаукових, конкретнонаукових та технологічних підходів, закономірностей, принципів і методів, способів логічної організації та структурування теоретичної і практичної складових досліджуваного

процесу.

Здійснюючи власне дослідження, ми спиралися на загальну чотирьохрівневу класифікацію методології за Е. Юдіним [695]: перший рівень – фундаментальний (філософський) – рівень методології наукового пізнання, що слугує методологічним базисом для здійснення подальших досліджень і розробок нових теорій, обґрунтування загальнонаукових, конкретнонаукових та технологічних підходів, фундаментальних ідей філософії (філософських категорій, законів, принципів тощо); другий рівень – загальнонауковий – визначення методологічних підходів (системний, синергетичний, стратегічний, аксіологічний) та методів (п. 2.3) для розробки педагогічної концепції едукації майбутніх учителів в умовах діджиталізації освіти; третій рівень – конкретно науковий – обґрунтування авторської моделі системи едукації майбутніх учителів в умовах діджиталізації освіти, що складається з методологічно-цільового, структурно-функціонального, організаційно-управлінського, професійно-зорієнтованого, діагностико-результативного компонентів і ґрунтується на конкретно-наукових підходах (компетентнісному, фреймовому, діяльнісному, особистісно-зорієнтованому), методах; четвертий рівень – технологічний – розробка спеціальних методик підвищення ефективності едукації майбутніх учителів в умовах діджиталізації освіти.

Д. Чернілевський разом із колективом науковців у фундаментальній роботі «Методологія наукової діяльності» визначили два типи функцій філософського рівня: «по-перше, виявляє зміст наукової діяльності та її взаємозв'язки з іншими сферами діяльності, тобто розглядає науку стосовно практики, суспільства, культури людини. Це – філософська проблематика. Методологія не є особливим розділом філософії: методологічні функції щодо спеціальних наук виконує філософія в цілому. По-друге, методологія на філософському рівні сприяє вирішенню завдання вдосконалення, оптимізації наукової діяльності, виходячи за межі філософії, хоча й спирається на розроблені нею світоглядні й загально-методологічні

орієнтири та постулати» [321, с. 169].

Методологічними основами розробки педагогічної концепції едукації майбутніх учителів в умовах діджиталізації освіти є основи філософської діалектики як вчення про найбільш узагальнені закони та аксіоми розвитку природи, суспільства і мислення.

З. Курлянд доводить, що «діалектичний підхід до пізнання явищ педагогічної дійсності полягає у вивченні суперечностей у самій сутності предметів. Водночас діалектична суперечність визначається як взаємодія протилежних, взаємовиключних сторін об'єкта чи системи, які одночасно діють у внутрішній єдності та взаємопроникненні і є джерелом саморуху та розвитку об'єктивного світу й пізнання. Тому проблемою номер один вважають вивчення суперечливості педагогічного явища чи процесу. Без суперечностей немає розвитку; там, де є рух, зміна, треба шукати суперечність» [387, с. 24].

Із метою виконання завдань дослідження та враховуючи вимоги діалектичного підходу, ми вважали за необхідне спиратися на взаємопов'язані та взаємообумовлені закони діалектики (закон єдності і боротьби протилежностей, закон переходу кількісних змін у якісні, закон заперечення заперечення). Як зазначає З. Курлянд, «поняття закону фіксує один зі ступенів пізнання людиною єдності і зв'язку, взаємозалежності й цілісності світового процесу. Водночас поняття закону може виявляти зв'язки між явищами, між сторонами явищ і основними елементами всередині явищ» [387, с. 29].

Отже, закон єдності і боротьби протилежностей впливає майже на всі аспекти педагогічної концепції едукації майбутніх учителів в умовах діджиталізації освіти (педагогічні суперечності едукації (визначені у вступі) можуть спостерігатися як безпосередньо при здійсненні освітнього процесу, який взагалі є нелінійним, (відставання теорії від практики; зміст освітніх компонентів не відповідає сучасним вимогам; існуючі традиційні уявлення щодо засобів отримання знань відстають від можливостей сучасного

цифрового інформаційного простору тощо), так і при розробці педагогічних концепцій (виявляється невідповідність: існуючих концепцій новим умовам розвитку суспільства).

Наголосимо, що закон переходу кількісних змін у якісні і навпаки є особливо характерним саме до педагогічних феноменів, адже у процесі едукації відбувається перехід поступово накопичувальних знань, умінь, навичок у загальні, професійні та фахові компетентності; процес виховання та розвитку особистості здобувача вищої освіти дає змогу бачити через відстрочений проміжок часу (момент закінчення ЗВО) досягнення якісно нового рівня особистісних характеристик майбутнього вчителя (моральні якості, ціннісні орієнтації, професійна вмотивованість тощо).

Закон заперечення заперечення при розбудові педагогічної концепції едукації майбутніх учителів в умовах діджиталізації освіти сприяє розумінню необхідності викоринення застарілих положень, ідей, теорій, концепцій і підтримці сучасних новітніх ідей, наукових доробків, що в кінцевому результаті забезпечать якісну едукацію майбутніх учителів. При цьому, кожний період розвитку вищої освіти є запереченням минулого, але виступає як період її прогресивного розвитку.

Відтак, розробку педагогічної концепції едукації майбутніх учителів в умовах діджиталізації освіти будемо здійснювати з урахуванням наведених вище фундаментальних ідей філософії, а також вимог діалектичного методу, які обґрунтувала О. Адаменко: «розглядати предмет дослідження в його розвитку; вивчати досліджуване явище в його зв'язках і взаємодії з іншими явищами, в першу чергу з тими, що визначають його появу, впливають на його сучасний стан і визначають тенденції його подальшого розвитку; простежувати поступовий розвиток явища, що досліджується, виявляти моменти переходу кількісних змін в якісні; розглядати процес розвитку як саморозвиток, що відбувається за рахунок притаманних цьому явищу внутрішніх суперечностей або протилежностей, які і є джерелом розвитку (Л. Ваховський, В. Лекторський, А. Сохор, В. Симонов, О. Шевченко

та інші)» [3, с. 17–18].

Відповідно до алгоритму наукової розвідки обґрунтуємо методологічні підходи дослідження.

У науковій літературі зустрічаються наступні визначення «методологічного підходу»:

- «визначена позиція, що зумовлює дослідження, проектування, організацію будь-якого явища, процесу» [387, с. 450];
- «принципова методологічна орієнтація дослідження, як точка зору, з якої розглядається об'єкт вивчення (спосіб визначення об'єкта), як поняття або принцип, який керує загальною стратегією дослідження» [50, с. 74];
- «спосіб вивчення об'єкта, що ставить кордони його пізнання і визначає загальну стратегію дослідження» (Л. Шипіліна) [684, с. 29]. тощо.

Відтак, під поняттям «методологічний підхід» розуміємо провідну наукову позицію, що покладена в основу дослідження будь-якого феномену.

Отже, правильність обрання методологічних підходів дозволить визначити стратегічні напрями дослідження, забезпечуючи тим самим вирішення низки проблем, а саме: аналіз едукції майбутніх учителів в умовах діджиталізації освіти як проблема педагогічної науки і практики; визначення і впорядкування критеріально-понятійного апарату та його сутнісних характеристик; обґрунтування теоретичних та методологічних основ педагогічної концепції едукції майбутніх учителів в умовах діджиталізації освіти (виявлення закономірностей, визначення принципів та організаційно-педагогічних умов, розробка фрейму педагогічної концепції досліджуваного феномену); розробка та експериментальна перевірка авторської моделі системи досліджуваного процесу; виявлення тенденцій едукції майбутніх учителів в умовах діджиталізації освіти.

Відтак, розробку педагогічної концепції едукції майбутніх учителів в умовах діджиталізації освіти необхідно досліджувати із застосуванням науково обґрунтованих теоретико-методологічних підходів як цілісну, комплексну проблему.

А. Харківська зазначає, що «методологічну основу дослідження становлять ... підходи: системний (І. Блауберг, М. Євтух, В. Луговий, Н. Тализіна, В. Садовський, Є. Хриков та інші); синергетичний (Л. Даниленко, В. Докучаєва, Г. Єльнікова, О. Єльнікова, В. Паламарчук та інші); компетентнісний (В. Бондар, В. Гринькова, Н. Кічук, З. Курлянд, В. Козаков, О. Мороз, В. Олійник, В. Паламарчук, І. Прокопенко, О. Пехота, М. Поташник, М. Снаткін, Т. Сущенко, Г. Троцько, А. Хуторський та інші); ... особистісно орієнтований (Є. Бондаревська, В. Гінецинський, О. Доценко, М. Євтух, В. Луговий, В. Мирошніченко, О. Пехота, О. Попова, М. Сергєєв, В. Сєриков, І. Якиманська та інші); стратегічний (М. Альберт, Б. Карлофф, М. Мескон, В. Пікельна, Ф. Хедоурі, Є. Хриков та інші)» [659].

У цілому, погоджуючись із науковцем, базовими загальнонауковими методологічними підходами визначено системний, синергетичний, стратегічний, аксіологічний; конкретно-науковими – компетентнісний, фреймовий, діяльнісний, особистісно-зорієнтований.

Обґрунтуємо доцільність застосування кожного з визначених методологічних підходів відповідно до теми дослідження.

Послідовниками вивчення системного підходу є В. Безлюдна [35], Д. Бермудес [41], В. Беспалько [43], А. Жиліна [150], Ю. Курнишев [282]; Я. Малихіна [313], Н. Мойсеюк [332], М. Починкова [429]; М. Пфаденгауер [834], О. Семеніхіна [567], О. Халабузар [637], А. Харківська [645], Е. Хойл і М. Воллес [773], Є. Хриков [663; 667], Е. Юдін [695] та інші.

Є. Хриков у монографії «Методологія педагогічного дослідження» зазначив, що «системний підхід (системний метод у деяких науковців) у педагогічних дослідженнях, як відомо, передбачає виокремлення структурних та функціональних компонентів педагогічної системи (мети, змісту, форму, методів, технологій, суб'єктів тощо)» [663, с. 214].

А. Жиліна визначає «системний підхід як методологічний напрям у науці, завданням якого є розробка методів дослідження і проектування

складних організаційних об'єктів і процесів, заснованих на понятті «система» і на ідеї ієрархії систем» [150].

А. Харківська, при вивченні проблеми використання системного підходу в освітньому просторі та сучасній педагогічній науці, доводить актуальність даного дослідження, адже «сучасна освіта, спираючись на системний підхід та постійне впровадження інновацій, готує випускників до адаптації в різних умовах і обставинах професійної діяльності, розвиває в них здатність до самонавчання та самовдосконалення, сприяє швидкому освоєнню нових умінь та навичок» [645].

Погоджуємося з думками більшості науковців, які доводять, що системний підхід до педагогічних явищ дозволяє: «цілісно розуміти інтеграційні процеси педагогічних систем. Саме цілісність і системність дають можливість осмислити багатоаспектність професійного саморозвитку майбутніх учителів фізичної культури» (Ю. Курнишев) [282]; «розглядати відносно самостійні компоненти не ізольовано, а у взаємозв'язках, у системі з іншими; виявлення інтегративних системних властивостей і якісних характеристик, які відсутні в окремих компонентах, що складають систему» (Н. Мойсеюк) [332]; «розкрити цілісність педагогічних об'єктів, виявлених у них різноманітних типів зв'язків та зведення їх у єдину теоретичну картину. У свою чергу, складові системи – підсистеми – можна розглядати як самостійні системи» (С. Гончаренко) [106, с. 305]; «урахувати тісний взаємозв'язок із поняттям цілісності, структури, зв'язку, елемента, відносини, підсистеми» (О. Халабузар) [637, с. 286]; «сприяти постійному перетворенню та вдосконаленню системи освіти» (А. Харківська) [645, с. 34].

Отже, всебічне опанування наведених вище дефініцій поняття «системний підхід» й обґрунтування його науковцями як методологічного напрямку дослідження дозволили дійти висновку, що едукація майбутніх учителів в умовах діджиталізації освіти повинна розглядатися як цілісна динамічна, відкрита, самостійна система, що носить системний та інтегративний характер її формування; вивчення особистості майбутнього

вчителя як відкритої багатоскладової системи у процесі спільної діяльності науково-педагогічного працівника і здобувача вищої освіти з метою навчання, виховання та розвитку (едукації) особистості здобувача освіти.

Аналіз психолого-педагогічної літератури [34; 35; 41; 43; 150; 282; 313; 331; 567; 637; 645; 663; 681; 683; 786; 766; 807; 876] показав, що системний підхід доречно використовувати при вирішенні задач управління освітою загалом та едукацією майбутніх учителів зокрема.

Є. Хриков зазначає, що «використання системного підходу вимагає розгляду управління освітніми установами як певної множини елементів, взаємозв'язок яких зумовлює її цілісні властивості, розкриття цієї цілісності та умов, що її забезпечують, виявлення внутрішніх зв'язків і відносин у системі «управління загальноосвітньою школою» та його взаємозв'язків із більш широкими системами і зведення їх до єдиної теоретичної моделі» [663, с. 291].

Я. Малихіна при розробці теоретичних і методичних засад управління взаємодією ЗВО із зовнішнім середовищем зазначає, що «з позицій системного підходу до функціонування освітніх установ, інтеграція, стабілізація і розвиток тих чи інших явищ, процесів і структур, що функціонують в одній сфері, можливі тільки за умови їх організації в єдину систему, компоненти якої взаємодоповнюють один одного, що призводить до появи нових інтегративних якостей та забезпечення високого результату функціонування системи» [313, с. 119].

На відміну від інших підходів, системний в управлінні характеризується: «багатомірністю організації та відповідного їй управління; управлінськими теоріями, які використовують системний підхід і більшою чи меншою мірою виходять з наявності синергетичного ефекту, суть якого в тому, що ціле завжди якісно відрізняється від простої суми його складових; при системному підході, на противагу процесуальному, зміну кожного елемента управлінської діяльності розглядають як зміну інших елементів і організації в цілому» (за Є. Хриковим) [331, с. 21].

Отже, управлінський аспект досліджуваного феномену ґрунтується на методології системного підходу, оскільки у процесі розробки педагогічної концепції едукації майбутніх учителів в умовах діджиталізації освіти необхідно враховувати цілеспрямований вплив управлінського концепту даної концепції з урахуванням його функцій (планування, прийняття управлінського рішення, організація його виконання, контроль) і з метою своєчасного реагування на соціальне замовлення та підвищення ефективності едукації майбутніх учителів.

Відповідно до алгоритму дослідження з'ясуємо доцільність використання системного підходу у процесі фахової підготовки майбутніх учителів за різними напрямками, що відповідає темі наукової розвідки – педагогічна концепція едукації майбутніх учителів в умовах діджиталізації освіти.

В. Безлюдна у докторській дисертації «Теорія і практика професійної підготовки майбутніх учителів іноземних мов у вищих педагогічних навчальних закладах України (1948 – 2016 рр.)» обґрунтовує використання системного підходу «для розгляду професійної підготовки майбутніх учителів іноземних мов як складного системного педагогічного явища із властивими йому характеристиками та взаємозв'язками» [35, с. 31–32].

Системний підхід у процесі підготовки вчителя фізичної культури за Д. Бермудес розглядається «як система, у якій усі компоненти структури готовності взаємозв'язані й взаємозалежні. Такий підхід передбачає, що відносно самостійні компоненти системи підготовки розглядаються не ізольовано, а у їх взаємозв'язку. На наш погляд, системний підхід сприяє значному підвищенню ефективності педагогічного процесу й дозволяє виявляти загальні системні властивості та якісні характеристики окремих компонентів» [41].

О. Семеніхіна визначає системний підхід, як такий, що «охоплює проблему з усіх боків її дослідження й дозволяє розглядати процес формування професійної готовності майбутнього вчителя до використання

ЗКВМЗ (засобів ком'ютерної візуалізації математичних знань) як динамічну систему з усіма її властивостями, особливостями та закономірностями. Система досліджується як єдине ціле, де враховуються внутрішні зв'язки між елементами та зовнішні зв'язки елементів системи з іншими системами й об'єктами. До якісних характеристик системи формування професійної готовності вчителя математики відносять: цілісність, структурність, системність, взаємозв'язок навчання в університеті і професійного середовища, ієрархічність, наступність» [567, с. 130].

Підсумовуючи усе вищезазначене, можна дійти висновку, що застосування загальнонаукового системного підходу дозволяє розглядати едукацію майбутніх учителів в умовах діджиталізації освіти як цілісний нелінійний педагогічний процес взаємодії і рівноправного партнерства науково-педагогічного працівника із здобувачем вищої освіти з характерними ознаками системності (наявність компонентів, що можуть функціонувати як відокремлено, так і у взаємозв'язку між собою задля досягнення бажаного інтегрального результату), наступності, структурності та взаємозалежності тощо.

Педагогічну концепцію едукації майбутніх учителів в умовах діджиталізації освіти із позицій системного підходу можна розглядати, по-перше, як модель досліджуваного процесу, що включає систему взаємопов'язаних компонентів, які виконують наступні функції (методологічну, цільову, діагностичну, організаційно-управлінську, професійно-зорієнтовану тощо) та організаційно-педагогічні умови, що сприяють реалізації даної моделі. По-друге, як складний багатогранний феномен – педагогічна концепція едукації майбутніх учителів в умовах діджиталізації освіти, що складається з настановчого, управлінського, системного і утилітарного компонентів, кожен із яких характеризується певними системними ознаками. Більш детально розробку фрейму педагогічної концепції буде здійснено у п. 2.3, а обґрунтування моделі системи – у розділі 3.

Питанням вивчення і застосування синергетичного підходу присвячено низку наукових доробків вітчизняних і зарубіжних учених (В. Андрущенко, В. Виненко, О. Вознюк, І. Войтович, В. Гапонцев, С. Курдюмов, А. Новіков, Л. Суховірська, Г. Хакен, А. Халабузар, З. Хитра, Цюй Ге та інші).

Синергетичний підхід (від грецьк. *sinergeia* – співробітництво) – комплекс взаємопов'язаних принципів функціонування різних систем, здатних до самоорганізації. Синергетичний підхід розглядається в сучасному наукознавстві як загальнонаукова методологія педагогіки [250].

У межах дослідження вважаємо за необхідне використовувати синергетичний підхід, адже, як уважає О. Бабакіна, «на сучасному етапі розвитку наукових досліджень поширюється обґрунтування доцільності використання синергетичного підходу, що направлений на визначення загальних ознак розвитку й самоорганізації складних, цілісних, нестійких, нелінійних систем» [19, с. 61].

Цієї ж думки дотримується і З. Курлянд, яка доводить, що застосування синергетичного підходу «розширює інформацію про об'єкти, дає змогу глибше зрозуміти зв'язки, закономірності розвитку об'єктів, дає нове бачення їх і новий погляд на довкілля» [387, с. 21]. Авторка наголошує, що «в усіх складних системах, що розвиваються, виявляє себе властивість синергії. Це означає, що розвиток цих систем протікає як самоорганізація або структурна перебудова; удосконалювання зв'язків і якісні зміни відбуваються за рахунок взаємодії компонентів, підсистем, елементів і частин цілого. Ці зміни на різних рівнях (у параметрах систем) можна виявити, обміряти й осмислити як закономірності системних перетворень і загального еволюційного процесу» [387, с. 21].

А. Халабузар зазначає, що «синергетичний підхід акцентує увагу вчених на відкритих системах, невпорядкованості, нестійкості, на існуванні та функціонуванні нелінійних відносин» [637, с. 289].

Згідно із синергетичним баченням всесвіту більшість існуючих у природі систем відкритого типу спричиняє постійний обмін енергією чи інформацією.

Тому педагогічні процеси й явища через наявність несталості відносяться до складних систем відкритого типу (за І. Костіковою) [250, с. 80].

Відтак, застосування методології синергетики, для пошуку шляхів підвищення ефективності едукації майбутніх учителів, сприятиме формуванню педагогічної концепції едукації майбутніх учителів в умовах діджиталізації освіти, враховуючи теорію самоорганізації різнопланових складних відкритих систем, нелінійності освітнього процесу, інтерференції сильної та слабкої версій науки тощо. Адже, теорія синергетики допомагає зрозуміти і показати взаємозв'язок явищ і процесів, зокрема педагогічних, у результаті чого у досліджуваній системі можуть виявитися ознаки, не характерні жодній із частин новоствореної педагогічної системи.

Визначимо доцільність застосування синергетичного підходу під час дослідження проблем управління освітою загалом та едукацією майбутніх учителів в умовах діджиталізації освіти зокрема.

Я. Малихіна, здійснивши критично-порівняльний аналіз сучасних наукових доробків, доводить, що «зустрічаються розробки, присвячені застосуванню синергетичного підходу управління ВНЗ (В. Аршинов, В. Буданов, В. Віненко, М. Таланчук, С. Амірова, С. Кульневич, О. Князева, С. Курдюмов та ін.). В освіті трапляються ті чи інші об'єкти, явища, процеси, які за своєю суттю є полісистемними, неоднорідними й належать до особливого типу систем взаємодії. Їм властиві відкритість (стійкий обмін інформацією й усередині системи, і з навколишнім середовищем), динамічність (постійний процес структуризації, переструктурування елементів), нелінійний спосіб розвитку, що припускає можливість спонтанного виникнення інтерсуб'єктних структур, появи нової якості, порядку з хаосу» [313, с. 119].

Т. Сич наголошує, що використання синергетичного підходу забезпечить «детальний, якісний та об'єктивний його аналіз і допоможе: системно вивчити всі сторони, складники методології дослідження проблем управління освітою; простежити поступовий розвиток методології

дослідження проблем управління освітою у вітчизняній історії педагогічної науки; визначити моменти переходу методології дослідження проблем управління освітою у вітчизняній історії педагогічної науки до іншого рівня розвитку залежно від змін наукових парадигм, які характеризують певну етапність цього процесу; здійснити порівняльний аналіз цих етапів із метою виділення особливостей кожного з періодів; визначити тенденції подальшого розвитку методології дослідження проблем управління освітою в Україні» [576, с. 24].

О. Халабузар, досліджуючи імплементацію синергетичного підходу у підготовці майбутніх філологів, констатує про «синергетичну сутність педагогічного управління самостійної роботи студентів» [637].

Підсумовуючи усе вищезазначене, вважаємо за доцільне наголосити на важливості врахування методології відповідного підходу при розробці педагогічної концепції едукації майбутніх учителів в умовах діджиталізації освіти, а саме необхідності виокремлення управлінського концепту в даній концепції.

Проаналізуємо застосування вітчизняними науковцями даного методологічного підходу у процесі професійної підготовки майбутніх фахівців.

О. Халабузар, досліджуючи імплементацію синергетичного підходу у підготовці майбутніх філологів, стверджує, що «синергетичний підхід є розвитком системно-функціональних методів, застосовуваних у педагогіці. Результати синергетичного аналізу деяких питань педагогіки включає: цілі і структури освіти; нову парадигму вибору змісту навчання; нові технології навчання як інтенсифікації обміну інформацією» [637].

Відповідно до теми наукової розвідки, синергетичний підхід, як вважає В. Безлюдна, характерний «для виявлення ефектів змін професійної підготовки, шляхом їхнього вивчення в тих системах, елементи яких є частиною педагогічної системи» [35].

Ураховавши думки вищезитованих науковців, розглядаємо підготовку

студентів як спрямовану самоорганізующуся систему, найважливішою характеристикою якої є закон мінімуму дисипації (розсіювання) енергії, або принцип економії ентропії, що «дає перевагу в реалізації складних систем перед простими системами» [330, с. 53.].

Отже, методологічні основи синергетичного підходу стануть підґрунтям при розробці педагогічної концепції едукації майбутніх учителів в умовах діджиталізації освіти, оскільки синергізм авторської моделі проявиться у досягненні сумарного ефекту (що є більшим за ефект впливу окремого компоненту) через комбінований вплив усіх компонентів моделі на кінцевий результат/досягнення мети і забезпечить ефективність концепції, що розробляється, урахувавши при цьому можливі флуктуації і різні шляхи руху майбутніх учителів у професійному розвитку.

Вивчення і використання стратегічного підходу знаходимо в роботах наступних вітчизняних і зарубіжних учених: М. Альберта, С. Вітвицької, О. Дубасенюк, Б. Карлофа, О. Коберника, О. Кучерук, Я. Малихіної, О. Мартинчук, М. Мескона, І. Новіцької, О. Пинзеник, В. Пікельної, Т. Поясок, Т. Сорочан, В. Ульянової, Ф. Хедоурі, Є. Хрикова та інших.

Фундатор основ менеджменту М. Портер наголошує, що ««стратегія – це створення унікальної й вигідної позиції, що передбачає певний набір видів діяльності. Якби була тільки одна ідеальна позиція, не було б ніякої потреби в стратегії» [426]. Г. Мінцберг виділяє 5 визначень стратегії: стратегія як план – система послідовних дій; стратегія як позиція – визначення положення організації в зовнішньому середовищі і щодо своїх головних конкурентів; стратегія як «спритний прийом»; стратегія як принцип поведінки; стратегія як перспектива» [209; 324].

Здійснивши порівняльний аналіз спеціальної літератури [54; 223; 313; 426; 618; 648; 733; 816; 829; 849 тощо], А. Харківська зазначає: «Прихильники стратегічного підходу під стратегією розуміють загальну концепцію досягнення мети організації, вирішення її проблем та розподіл необхідних для цього обмежених ресурсів. Така концепція передбачає

наявність таких елементів: 1) система цілей, яка включає місію, загальноорганізаційні та специфічні цілі; 2) пріоритети, тобто провідні принципи розподілу ресурсів (для вирішення найважливіших проблем, відповідно до потреб або порівну між усіма підрозділами); 3) правила здійснення управлінських дій (оцінювання роботи співробітників, регламентація внутрішніх взаємин, виконання різних спеціальних операцій, встановлення контактів з оточуючим середовищем тощо)» [648].

Т. Сорочан під стратегією розуміє «довгостроковий, якісно визначений напрям розвитку навчального закладу, який інтегрує місію, цілі, норми та дії в єдине ціле, визначає ресурсне забезпечення з урахуванням внутрішніх переваг і недоліків організації» [312; 591].

Вітчизняні науковці, обґрунтовуючи доцільність використання стратегічного підходу, вважають, що: «стратегічний підхід дає змогу визначити можливі вектори реагування ВНЗ на зміни зовнішнього середовища за рахунок планування, організації та здійснення стратегічних змін, а також контролю за виконанням місії, реалізацією цілей, стратегій і стратегічних пріоритетів» (Я. Малихіна) [313]; «стратегічний підхід передбачає: зменшення до мінімуму негативних наслідків змін, що відбуваються, а також факторів «невизначеності майбутнього»; можливість урахувати об'єктивні (зовнішні та внутрішні) фактори, що формують зміни, зосередитись на вивченні цих факторів; можливість зробити ВПНЗ більш керованим, оскільки за наявності системи стратегічних планів, як довго-, так і короткострокових, є змога порівнювати досягнуті результати з поставленими цілями, конкретизованими у вигляді планових завдань; можливість встановлення системи мотивації для розвитку та саморозвитку учасників освітнього процесу» (В. Ульянова) [618].

Для досягнення мети дослідження важливими є висновки Т. Сорочан щодо принципово важливих засад стратегічного менеджменту: «чітке уявлення щодо перспективних цілей організації; поняття про зовнішнє середовище як основне джерело проблем; наявні можливості організації

щодо вирішення та подолання проблем; превентивний характер управлінських рішень щодо можливих негативних тенденцій; мінімізація або недопущення втрат; спрямування внутрішнього потенціалу організації та оперативного менеджменту на досягнення стратегічних цілей [313; 591].

Отже, застосування стратегічного підходу для розробки педагогічної концепції едукації майбутніх учителів в умовах діджиталізації освіти: обумовлено необхідністю розуміння довгострокових перспектив розвитку вищої педагогічної освіти з урахуванням міжнародних вимог до якості підготовки фахівців; сприяє передбаченню та можливості своєчасного реагування керівництва освітніх установ (МОН, ЗВО тощо) на виклики сучасності через стратегічне планування, прийняття управлінських рішень, організацію діяльності відповідальних структурних підрозділів, осіб на виконання відповідних управлінських рішень; передбачає контроль за їх виконанням, а також за реалізацією визначених довго-, середньо- та короткострокових цілей підвищення якості едукації майбутніх учителів в умовах діджиталізації освіти.

Питанням вивчення і застосування аксіологічного підходу присвячено низку наукових доробків вітчизняних і зарубіжних учених (І. Бех, М. Горлач, О. Леонт'єв, І. Надольний, К. Роджерс, Н. Ткачова, В. Ядов та інші) [615].

Здійснивши критично-порівняльний аналіз низки праць, Н. Головановою виокремлено три позиції вчених «щодо проблеми вираження ціннісного результату виховання як однієї з найскладніших питань виховної практики взагалі і в рамках аксіологічного підходу зокрема: засвоєння цінностей безпосередньо залежить від їх усвідомлення вихованцями. ... результат виховання на аксіологічному рівні пов'язаний з ціннісним відношенням вихованців» [379].

Слушною є думка Н. Ткачової, яка наголошує, що «кожна особистість повинна мати власну систему ціннісних орієнтирів, у якій оптимальним чином ураховувалися б її індивідуальні потреби й інтереси. Використовуючи різноманітні педагогічні засоби в межах аксіологічного підходу, необхідно

цілеспрямовано впливати на формування індивідуальних цінностей кожної молодої особи так, щоб вони набули в цілому соціально значущого характеру [608; 615].

Як зазначає член-кореспондент Національної академії педагогічних наук України В. Лозова «аксіологічний (ціннісний) підхід дозволяє вивчати явища з точки зору виявлення їх можливостей задовольняти потреби людини, розв'язувати завдання гуманізації суспільства. «Людина розглядається як найвища цінність суспільства й мета його розвитку. Такі цінності, як життя, здоров'я, любов, освіта, праця, мир, краса, Батьківщина, завжди привертала увагу людей у різні часи. Моральні, естетичні, економічні, екологічні та інші цінності характеризують особистість, а їх розвиток – основне завдання гуманістичної педагогіки»» [250; 296].

У докторській дисертаційній роботі «Теоретичні і методичні засади формування комунікативної компетентності майбутніх фахівців із документознавства та інформаційної діяльності в процесі професійної підготовки» О. Тур доводить, що «важливою умовою підвищення ціннісного значення комунікативного, компетентнісного, синергетичного, культурологічного й інших методологічних підходів та їхньої ролі у формуванні КК майбутніх фахівців із ДтаІД є запровадження аксіологічного підходу, який покликаний визначити значущі комунікативні цінності, відповідні ціннісні орієнтації, а також принципи та практичні методи їх формування й переведення на рівень персональних ціннісних пріоритетів майбутніх фахівців» [250].

Н. Нікандров, Л. Новікова та Т. Сергєєва констатують, що «саме цінності визначають сутність сучасної освіти, а виховання спрямоване на формування ціннісного відношення до світу у сучасної студентської молоді. Таким чином, під час навчання в університеті у студентів поступово формуються різноманітні аксіологічні орієнтири поведінки й відношення до себе й до оточуючих» [36, с. 28-29].

У полі дослідницької проблематики важливим є висновок

Л. ТОВАЖНЯНСЬКОГО, О. РОМАНОВСЬКОГО, О. ПОНОМАРЬОВА ТА ІНШИХ: «СУТНІСТЬ АКСІОЛОГІЧНИХ АСПЕКТІВ ОСВІТИ ПОЛЯГАЄ В ТИХ СПЕЦИФІЧНИХ ЦІННІСНИХ СМИСЛАХ, ЯКІ НАБУВАЄ ОСВІТА ДЛЯ ТИХ, ХТО ЇЇ ОТРИМУЄ, ХТО ВЧИТЬСЯ (ДЛЯ СТУДЕНТІВ)» [559].
Науковці виділили «три основні прояви аксіологічних аспектів освіти, які являють собою взаємопов'язані та взаємообумовлені частини єдиної цілісної системи освіти: цінність освіти для студента, цінність освіти для викладача та цінність освіти для суспільства» [36].

Урахувавши погляди та позиції вищезитованих науковців, можемо дійти висновку, що аксіологічний підхід при розробці педагогічної концепції едукції майбутніх учителів в умовах діджиталізації освіти сприятиме усвідомленню цінності едукції для здобувача вищої освіти (підвищення рівня загальних та професійних знань, умінь та навичок, власної вихованості, здатності до рефлексії та подальшої самоосвіти як однієї із найважливіших цінностей у житті особистості); цінності едукції для науково-педагогічного працівника (визначається не тільки їх професійною компетентністю, а й отриманням задоволення від своєї професійної діяльності (гордість за досягнення студентів, яких вони навчали, за їх професійний, культурний, духовний розвиток тощо)). Використання цього підходу зорієнтує авторську модель системи едукції майбутніх учителів в умовах діджиталізації освіти на формування та розвиток ціннісного ставлення майбутніх учителів до своєї професії та вихованців у сучасному цифровізованому світі.

Обґрунтувавши загальнонаукові методологічні підходи, відповідно до алгоритму дослідження визначимо конкретно-наукові підходи, які необхідно враховувати при розробці педагогічної концепції едукції майбутніх учителів в умовах діджиталізації освіти.

Аналіз сутності понять «компетенція», «компетентність», «компетентнісний підхід», формування професійної компетентності майбутніх учителів знаходимо у працях С. Архангельського, Г. Бібік, Н. Бібік, С. Бондар, Н. Брюханової, Н. Волкової, О. Галус, М. Головань, С. Гончаренко, Р. Горбатюка, І. Гушлевської, Г. Джонса, І. Єрмакова, М. Жалдак, Л. Зданевич,

К. Ільніцької, Д. Катахана, Т. Каткової, О. Коваленко, О. Козлової, Ю. Краснобокого, В. Кременя, М. Лазарева, В. Лугового, Г. Луценко, М. Мулдер, І. Нейман, І. Новіцької, О. Овчарук, Ю. Рашкевича, Л. Романишиної, С. Семерикова, Л. Сущенко, А. Теплицької, О. Токарчук, С. Шокалюк, І. Шоробури та інших [61].

Доцільність використання компетентнісного підходу для розв'язання визначеної проблеми не викликає сумнівів. Існуюча величезна кількість робіт, у яких у якості одного з методологічних підходів використовується саме цей підхід, є тому підтвердженням. Тому наведемо лише декілька цитувань щодо доцільності його використання й обґрунтуємо специфіку його застосування у даній науковій роботі.

І. Костікова доводить, що «компетентнісний підхід отримує все більше поширення. Освітніми цілями визначаються важливі компетентності, на формування яких має спрямовуватися сучасна підготовка вчителя. ... Одним із провідних напрямів діяльності міжнародних організацій (ЮНЕСКО, ЮНІСЕФ, Ради Європи, Організації європейського співробітництва та розвитку, Міжнародного департаменту стандартів), які опікуються проблемами розвитку міжнародної освіти, є виконання ряду ініціатив, спрямованих на науково-методичне, організаційне та моніторингове забезпечення процесу підготовки міжнародних фахівців на засадах компетентнісного підходу» [250].

А. Харківська та інші при дослідженні проблеми вивчення і використання компетентнісного підходу в освіті, акцентують увагу на тому, що даний методологічний підхід значно «посилює практичну орієнтацію освіти, забезпечує спроможність особистості відповідати новим запитам ринку, мати відповідний потенціал для практичного розв'язання професійних завдань. У цьому підході не заперечується значення знань, але акцентується увага на здатності використовувати отримані знання, застосовувати досвід успішних дій у ситуаціях навчальної та професійної діяльності» [650].

І. Мединцева визначає, що «головною метою впровадження

компетентнісного підходу в систему вищої професійної освіти є підготовка конкурентоспроможних на ринку праці спеціалістів високого рівня, здатних самостійно розв'язувати різні проблеми (пізнавальні, комунікативні, світоглядні, моральні, організаційні тощо), реалізувати набуті знання, уміння, навички в практичній діяльності, здійснювати постійний саморозвиток і самовдосконалення» [615].

Відтак, проаналізувавши поняття «компетентнісний підхід» [142; 169; 250; 334; 424; 615], можна дійти висновку, що реалізація цього підходу при розробці педагогічної концепції едукції майбутніх учителів в умовах діджиталізації освіти забезпечує досягнення однієї із головних її цілей – підготовку висококваліфікованого, конкурентоспроможного фахівця через призму компетентнісної парадигми, що дозволить майбутньому вчителю орієнтуватися у взаємопов'язаних і взаємозалежних напрямках його діяльності; сприятиме результативному та якісному виконанню професійних обов'язків, згідно з чинними міжнародними й національними нормами і стандартами; забезпечить гармонійний особистісний розвиток і виховання моральних якостей як власних, так і учнів.

Обґрунтуванню доцільності використання фреймового підходу при вирішенні проблем навчання, виховання та розвитку особистості присвячені наукові доробки таких учених, як: Т. Колодочка (розгляд фреймового навчання як педагогічної технології); Р. Гуріна і Т. Ларіна (реалізація фреймового підходу у навчанні дисциплін природничого циклу: фізики, астрономії, математики); Є. Соколова і С. Федорова (застосування фреймового підходу у навчанні предметів гуманітарного циклу: лінгвістики, історії); В. Шляхов (використання сценарію як особливого типу фрейму для рішення мовленнєвих завдань); А. Латишева, Г. Тюріна (застосування фреймового способу організації лексики для укладання навчального словника); С. Леонова (запровадження фреймового підходу для навчання розуміння текстів ЗМІ); О. Литвинко, А. Латишева, Т. Межова (запровадження фреймового підходу для навчання іноземної мови);

Л. Тьорьочик (запровадження фреймового підходу для навчання іноземної мови на початковому етапі) та інші [562].

Н. Саєнко доводить, що «підвищення ефективності навчання іноземних мов студентів технічних спеціальностей значною мірою залежить від використання підходів до навчання і технологій, які враховують особливості менталітету майбутніх інженерів, яким здебільшого притаманний так званий математичний інтелект, серед характеристик якого називають здатність кращого засвоєння матеріалу, представленого в структурованому вигляді. У цьому сенсі потужний потенціал має фреймовий підхід до навчання, можливості якого у навчанні різних дисциплін детально досліджувалися науковцями останні десять років» [562].

Фреймовий підхід до навчання, виховання та розвитку особистості «базується на даних психології про те, що знання впорядковуються і зберігаються в довготривалій пам'яті в скомпресованому вигляді, а саме у вигляді когнітивних ментальних структур. Основними структурами знань виступають: фрейми – структури даних, призначених для представлення стереотипної ситуації (М. Мінський), структури знання про певний фрагмент людського досвіду. Таке знання включає лексичне значення, енциклопедичне знання та екстралінгвістичне знання; схеми – структури, що організують попередній досвід (F. Bartlett); скрипти або сценарії – ментальні репрезентації каузально пов'язаних дій (R. Abelson, R. Schank)» [562].

Відтак, під фреймовим підходом, який віднесено до конкретно-наукових підходів, до розробки педагогічної концепції едукативної майбутніх учителів в умовах діджиталізації освіти розуміємо вивчення, індукцію, дедукцію, формалізацію, адаптацію, аналогію, запозичення, концептуальне абстрагування, моделювання і узагальнення існуючих концепцій, зокрема педагогічних, задля послідовного логічного їх структурування в єдину цілісну концепцію. Доцільність його використання – забезпечення ефективних шляхів реалізації даної педагогічної концепції на основі її фреймової візуалізації (розробка блок-схеми, моделі системи, таблиць тощо).

Теорію використання в методології педагогічного дослідження діяльнісного підходу знаходимо у наукових працях І. Беха, А. Вербицького, О. Власової, П. Гальперіна, В. Давидова, О. Добротвора, О. Корнєєвої, Н. Куриленко, Д. Равена, О. Семенюк, В. Сластьоніна, Е. Юдіна та інших [615].

Наведемо декілька прикладів застосування діяльнісного підходу, що найбільш наближені до теми нашого дослідження: «спрямованість освітнього процесу на розвиток ключових компетентностей, умінь студента, застосування теоретичних знань на практиці, формування здібностей до самоосвіти, успішну інтеграцію в професійну самореалізацію» (за Д. Бермудес) [41]; «використовується для визначення організаційних засад підготовки вчителів іноземних мов на основі моделі майбутньої діяльності, спостереження за активізацією залучення студента до різноманітних професійно-педагогічних зв'язків за допомогою засвоєння системи особистісних, регулятивних, пізнавальних і комунікативних універсальних навчальних дій» (за В. Безлюдною) [35]; «для реалізації діяльнісного підходу важливо не лише організувати продуктивну освітню діяльність, але зробити її цілеспрямованою у межах культурного контексті життєдіяльності студентів» [282].

При розробці педагогічної концепції едукації майбутніх учителів в умовах діджиталізації освіти діяльнісний підхід є одним із основних підходів, що входить до професійно-зорієнтованого компоненту моделі системи досліджуваного процесу. Даний підхід дозволяє визначити специфічні ознаки та освітньо-професійні характеристики з конкретного напрямку підготовки майбутніх учителів. Через урахування діяльнісного підходу реалізується ефективна взаємодія як науково-педагогічних працівників між собою, так і зі здобувачами вищої освіти. При застосуванні даного підходу використовуються відповідні технології, методики, методи форми, та засоби, призначені, передусім, для самостійної (поза аудиторної) та виховної роботи. Більш детально розкриємо реалізацію діяльнісного підходу в п. 3.4.

Наступним проаналізуємо доцільність використання особистісно-зорієнтованого підходу при розробці педагогічної концепції едукації майбутніх учителів в умовах діджиталізації освіти.

У межах дослідницької проблематики вельми важливим став досвід багатьох науковців (В. Галатюк, Н. Куриленко, В. Краєвський, А. Леонт'єв, Н. Лосєва, М. Оліяр, О. Попова, С. Рубінштейн, Н. Саєнко, О. Хуторський та інші) [615].

І. Мазайкіна в роботі «Особистісно-орієнтований підхід як необхідна умова підготовки іноземних студентів» здійснила історико-порівняльний аналіз використання особистісно-зорієнтованого підходу в педагогіці: «Ідея особистісно-орієнтованого підходу з'явилася ще у Сократа та Аристотеля, котрі стверджували, що навчання повинно базуватись на основі діалогу вчителя та учня. ... Особистісно-орієнтований характер взаємодії викладача і студентів, учителя і учнів буде встановлений тоді, коли їх відносини поступово перейдуть від суб'єктно-об'єктних до суб'єктно-суб'єктних. Г. С. Сковорода вважав, що особистісно-орієнтований підхід у педагогічній системі виявляється у розумінні вихователем думок, переживань, прагнень вихованця, у вірі в його благодатне особистісне начало. Відомий український педагог К. Д. Ушинський [623] також зробив значний внесок у розвиток ідей особистісно-орієнтованої педагогіки. Він вимагав будувати виховний процес із урахуванням природи вихованця і розглядав виховання у тісному взаємозв'язку з психологією, анатомією та фізіологією людини» [309].

Наведемо декілька прикладів використання особистісно-зорієнтованого підходу, що найбільш наближені до теми нашого дослідження: «для розкриття суб'єктності педагогічного процесу, що має значення для опису якості професійної підготовки майбутніх учителів, їхньої професійної свідомості, а також актуалізації поняття іншомовної особистості (В. Безлюдна) [35]; «для орієнтації в процесі професійної підготовки вчителя на особистість як на мету, суб'єкт, результат і головний критерій

ефективності й продуктивності підготовки. ... Даний підхід вимагає визнання особистості як продукту суспільного розвитку, носія культури, унікальності, інтелектуальної, моральної свободи» (І. Костікова) [250]; «спрямований на формування ціннісного характеру взаємин між учасниками освітнього процесу, на формування відчуттів і світогляду майбутніх учителів, на створення сприятливих умов для їх вихованості та особистісного розвитку і саморозвитку, самореалізації індивідуальних здібностей та формування відповідних компетентностей» (В. Ульянова) [618]; «має значно гуманізувати навчально-виховний процес, максимально розкрити потенційні творчі можливості студента, стимулювати його до особистісно-розвиваючої творчості» (Г. Кособуцька, І. Мазайкіна) [249].

На думку М. Савельєва, «особистісно-орієнтований підхід у першу чергу повинен реалізуватися на рівні особистісної взаємодії учасників едукативного процесу. Завданням викладачів вищих педагогічних навчальних закладів, які забезпечують підготовку майбутніх вчителів технологій в умовах навчально-наукового комплексу «коледж-університет» є орієнтація особистості вчителя на професійне самоствердження та усвідомлення особливостей й важливості власної професійно-педагогічної діяльності» [559].

Проаналізувавши наведені вище приклади використання особистісно-зорієнтованого підходу, з'ясовано, що даний підхід необхідно є важливим при розробці педагогічної концепції едукативної майбутніх учителів в умовах діджиталізації освіти.

В умовах діджиталізації освіти та поширення дистанційного навчання (пандемія XXI століття – Covid-19, воєнна агресія росії) значно підвищується роль людського потенціалу (як науково-педагогічних працівників в якості педагога, тьютора, методиста тощо, так і здобувачів вищої освіти) при здійсненні освітнього процесу, а отже, його гуманізація. Урахування даного підходу при розробці педагогічної концепції едукативної майбутніх учителів в умовах діджиталізації освіти дозволить вдосконалити індивідуальні траєкторії

едукації майбутніх фахівців, а диверсифіковані освітні програми та освітні компоненти об'єднати за обраними провідними концептуальними напрямками розвитку вищої освіти. При цьому, особистісно-зорієнтований підхід передбачає спрямованість едукації майбутніх учителів на формування креативної, всебічно розвиненої особистості педагога, вмотивованого до впровадження інновацій в освітній процес в умовах діджиталізації освіти та реалізації Концепції Нової української школи.

Обґрунтовані у підрозділі положення загально філософського значення, загальнонаукові (системний, синергетичний, стратегічний, аксіологічний) і конкретнонаукові (компетентнісний, фреймовий, діяльнісний, особистісно-зорієнтований) методологічні підходи, що будуть застосовані при розробці педагогічної концепції едукації майбутніх учителів в у мовах діджиталізації освіти, взаємопов'язані між собою та взаємодоповнюють один одного. Їх використання забезпечить вирішення поставлених у дослідженні цілей та завдань і дозволить визначити спрямованість, за якою буде здійснюватися розробка теоретичних концептів даної педагогічної концепції та авторської моделі системи едукації майбутніх учителів в у мовах діджиталізації освіти.

Наступним відповідно до алгоритму дослідження обґрунтуємо теоретичні та методологічні основи педагогічної концепції едукації майбутніх учителів в у мовах діджиталізації освіти.

Основні положення підрозділу викладені в 6 публікаціях автора [1; 2; 13; 14; 33; 37] (Додаток А).

Висновки до першого розділу

1. На основі аналізу науково-педагогічної, методичної літератури, наявних педагогічних концепцій з'ясовано, що на сьогодні у вищій педагогічній освіті виникають труднощі модернізаційних процесів. У процесі

наукового пошуку зроблено їх диференціацію та виокремлено специфічні проблеми української вищої освіти й проблеми, які притаманні не лише вітчизняному освітньому простору, а й міжнародному. До першої групи відносимо: жорсткі вимоги до компетентності фахівців різних спеціальностей, а отже, посиленням вимог до якості та ефективності освітнього процесу; обґрунтування необхідності й доцільності здійснення модернізаційних змін в освітній діяльності з метою підвищення її результативності тощо, й як наслідок проблема пошуку та розробки ґрунтовних теоретичних, теоретико-методологічних, теоретико-методичних, практико-орієнтованих засад/основ педагогічної теорії і практики, що зумовило необхідність розробки/побудови різних педагогічних парадиг, концепцій, необхідність вирішення проблеми розробки уніфікованого фрейму й обґрунтування змістового наповнення його концептів із метою використання у процесі створення педагогічної концепції окремого фундаментального досліджуваного феномену, відсутність педагогічної концепції едукатії майбутніх учителів в умовах діджиталізації освіти тощо.

До другої групи: пріоритет матеріального забезпечення особистості над її духовно-ціннісним розвитком (глобальна культуро-духовна криза) і надмірна залежність від глобальної Інтернет-мережі в усіх сферах життєдіяльності людини, в тому числі й професійній.

2. Визначено три групи базових понять науково-термінологічного словника дослідження: загальнонаукові – «концепція», «педагогічна концепція», «педагогічна система», «едукатія»; конкретнонаукові – «тьютор», «коуч», «едвайзер», «фасилітатор», «неформальна освіта», «інформальна освіта», «курикулум»; спеціальні – «діджиталізація», «цифрова освіта», «діджиталізації освіти», подано їх змістове наповнення, а також вперше визначено сутність ключових понять наукової розвідки – «едукатія майбутніх учителів», «педагогічна концепція едукатії майбутніх учителів в умовах діджиталізації освіти».

3. Схарактеризовано методологічні підходи дослідження відповідно до загальної чотирьохрівневої класифікації методології: перший рівень – фундаментальний (філософський) – рівень методології наукового пізнання, що слугує методологічним базисом для здійснення подальших досліджень і розробок нових теорій, обґрунтування загальнонаукових, конкретноюнаукових та технологічних підходів, фундаментальних ідей філософії (філософських категорій, законів, принципів тощо); другий рівень – загальнонауковий – визначення методологічних підходів (системний, синергетичний, стратегічний, аксіологічний) для розробки педагогічної концепції едукації майбутніх учителів в умовах діджиталізації освіти; третій рівень – конкретно науковий – обґрунтування авторської моделі системи едукації майбутніх учителів в умовах діджиталізації освіти, що складається з методологічно-цільового, структурно-функціонального, організаційно-управлінського, професійно-зорієнтованого, діагностико-результативного компонентів і ґрунтується на конкретно-наукових підходах (компетентнісному, фреймовому, діяльнісному, особистісно-зорієнтованому); четвертий рівень – технологічний – розробка спеціальних методик підвищення ефективності едукації майбутніх учителів в умовах діджиталізації освіти.

РОЗДІЛ 2. ТЕОРЕТИЧНІ ТА МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ПЕДАГОГІЧНОЇ КОНЦЕПЦІЇ ЕДУКАЦІЇ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ В УМОВАХ ДІДЖИТАЛІЗАЦІЇ ОСВІТИ

2.1. Діджиталізація освіти в теорії та практиці професійної підготовки майбутніх учителів

Сучасна життєдіяльність майже кожної особистості дедалі більше набуває ознак інформаційно-комунікаційного, технологічного характеру, а в пріоритеті стають інформація та знання. Відтак, змінюються і вимоги суспільства до стандартів освіти будь-якого рівня (середня, фахова передвища, вища освіта тощо), а відповідно – до якості підготовки здобувачів вищої освіти.

В. Желанова зазначає: «У контексті модернізації вищої освіти в Україні змінюються базові освітні орієнтири – від «освіти на все життя» – до «освіти через все життя», до самоосвіти. Тобто метою сучасної вищої школи є підготовка фахівця, здатного працювати не на рівні дій та операцій, коли мета відома й не підлягає рефлексії, а на рівні діяльності, коли мета обумовлюється смислом і в людини є альтернатива вибору, що потребує рефлексії» [145, с. 88–89].

М. Гриньова також вважає, що «реалізація сучасних вимог спрямована на формування здатності майбутніх учителів оперативно вирішувати нові завдання, порівнювати, аналізувати, узагальнювати та знаходити ефективні рішення, втілювати творчу думку в кінцевий продукт професійної діяльності, орієнтуватися в русі інформації, що постійно змінюється» [115, с. 13].

Інноваційні процеси й особливо стрімкий розвиток новітніх ІКТ в освіті та науці вимагають, з одного боку, розробки принципово нових форм та методів взаємодії теорії з практикою, з іншого – змушують людей різних вікових груп, із різним рівнем освіти пристосовуватися до їх використання як у повсякденному житті, так і в професійній діяльності. «Розвиток нових

освітніх технологій призвів до створення дистанційного навчання та генерації навчальних закладів – віртуальних університетів, які повинні зробити освіту доступнішою та якіснішою. Упровадження інформаційно-комунікаційних технологій в освітній галузі дає змогу усунути бар'єри, пов'язані з фізичними проблемами та географічними відстанями, наблизити освіту до студента. Саме тому впровадження і популяризація технологій та моделей дистанційного навчання є актуальним завданням» [606, с. 118].

Слушною є думка С. Бадер, яка зазначає, що «сучасний світ є динамічним і таким, що постійно змінюється, удосконалюється. З одного боку, це є запорукою поступового прогресу, з іншого – наслідком втрати ціннісно-сміслових орієнтирів, заміною провідних життєвих, духовно-моральних цінностей матеріальними, формуванням споживчого суспільства тощо» [23, с. 10].

Нині у системі освіти загалом та вищої зокрема відчуваються суттєві зміни у розвитку: перехід від інформатизації як «процесу забезпечення» сфери освіти методологією та практикою розробки й ефективного впровадження сучасних засобів ІКТ, орієнтованих на реалізацію психолого-педагогічних, виховних тощо цілей освітнього процесу до діджиталізації освіти – «масштабного процесу запровадження, інтеграції і використання цифрових технологій, оцифрованої інформації з метою формування сучасного освітнього інформаційного середовища і розширення можливостей комунікації, процесів набуття й оновлення знань, обміну інформацією, ідеями і досвідом між науково-педагогічними, педагогічними, науковими працівниками, стейкхолдерами тощо та здобувачами освіти» (п. 1.2); створення нового освітнього продукту в цифровій формі з новими можливостями, що наразі, безсумнівно, є вельми актуальним і дозволить підвищити якість едукції МУ в умовах діджиталізації освіти загалом та цифрового навчання зокрема.

А. Харківська в науковому дослідженні «Формування та розвиток цифрової компетентності педагога в системі навчання впродовж життя –

вимога часу» підтверджує масштабність діджиталізації освіти і зазначає: «Діджиталізація освіти є сукупністю процесів, що включає: переклад змісту освітніх програм у цифрову форму і створення онлайн-курсів, які дозволяють здобувачам освіти самостійно отримувати знання; оснащення закладів освіти необхідною інфраструктурою, що дозволяє здобувачам освіти, науковим, науково-педагогічним і педагогічним працівникам, співпрацівникам використовувати цифровий інформаційно-орієнтований контент; підвищення кваліфікації/перепідготовку педагогів для ефективного його застосування в освітньому процесі» [660, с. 99].

«Людина живе в потоці інформації, продукує й використовує різні інформаційні технології, що робить її все більш залежною від них. Усе частіше інформаційні технології використовуються для маніпулювання масовою свідомістю, впливу та управління людьми» [280, с. 37].

Як слушно зазначає А. Сбруєва у статті «Порядок денний ЄС у сфері вищої освіти: пріоритети програми «освіта та професійна підготовка 2020»»: «Протягом останніх 15 – 20 років у вищій освіті України та світу в цілому відбуваються суттєві зміни, пов'язані з інноваціями у сфері інформаційних технологій, науки, економіки тощо. Змінюється характер соціального замовлення на вищу освіту, структура і культура вищої школи, кількісні та якісні характеристики студентських і викладацьких контингентів, шляхи реалізації освітньої і наукової складових місії університету, принципи управління вищою школою та її взаємодії із зовнішнім середовищем (локальним, національним, глобальним), методи оцінки якості діяльності вишу тощо. Стає очевидним, що як зовнішнє середовище, у якому відбувається діяльність вишу, так і його внутрішній ландшафт, все більше набувають ознак змінюваності, турбулентності, непередбачуваності, що спонукає до поглибленого аналізу процесів, які мають місце» [565, с. 110].

У проєкті Концепції цифрової трансформації освіти і науки на період до 2026 року, наголошується, що «ця Концепція представляє комплексне стратегічне бачення цифрової трансформації освіти і науки, яке відповідає

засадам реалізації органами виконавчої влади принципів державної політики цифрового розвитку, що затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 30 січня 2019 р. № 56» [496] і таке стратегічне бачення є вельми сучасним, адже ще у Всесвітній доповіді щодо освіти 1998 року [542], підготовленій експертами ЮНЕСКО, зазначалося, що у глобальній перспективі є два основних напрями стратегії розвитку освіти: освіта для всіх і протягом усього життя та тенденції на підвищення якості освіти через розробку та впровадження інноваційних технологій.

У монографії «Освіта дорослих: світові тенденції, українські реалії та перспективи» за загальною редакцією академіка Н. Ничкало наведено такі факти: «До технологічних перегонів залучилась і Україна, запустивши у 2014 році освітній проект Prometheus, Eduget, EdEra та ряд інших проєктів. Окрім цього, у 2013 році Україна стала одним із партнерів Coursera. У рамках співпраці відбувається субтитрування окремих навчальних курсів українською мовою» [33, с. 713–715; 374, с. 90, 592, с. 178–179].

Відповідно до цих тенденцій, у сфері освіти більш значущим стає її діджиталізація та використання сучасних ІКТ у педагогіці, передусім і в педагогіці вищої освіти, зокрема – системі едукації бакалаврів і магістрантів; орієнтації на відкриту для усіх бажаючих освіту, що використовує інформаційні та дистанційні форми едукації. Слушною є думка науковців: Т. Лазоренко: «Діджиталізація є однією з тих тенденцій, яка з великою часткою ймовірності проявиться в найближчі два десятки років і матиме найсильніший вплив (порівняно з іншими процесами) на реальність вищої освіти» [287, С. 50–51; 851]; В. Сухонос, Ю. Гаруст та Я. Шевцов: «Питання діджиталізації є неймовірно актуальним сьогодні, оскільки воно на пряму пов'язано з іншим актуальним питанням вдосконалення державної галузі освіти в Україні, в умовах її пристосування до європейських стандартів» [599, с. 80–81]; В. Жуковський та С. Галецький: «На сьогодні концепція дистанційної освіти широко відома у всьому світі. З розвитком нових засобів мультимедіа та комунікаційних технологій

дистанційне навчання широко запроваджується як різноманітними установами, так і університетами по всьому світу» [152, с. 155]; до переваг процесу діджиталізації І. Варжанський відносить: «підвищення ефективності адміністративних процесів; інтеграція звичайної та оцифрованої системи записів для більш швидкого пошуку; покращення доступності та сприяння кращому обміну інформацією з колегами по всьому світу; збільшення швидкості реагування на зауваження та побажання набувачів освіти; скорочення витрат та сприяння захисту довкілля; можливість вчасно користуватися точною аналітикою; допомога у гнучкості персоналу; забезпечення безперервності учбового процесу навіть у випадках надзвичайних ситуацій (дефіцит коштів на опалення корпусів, карантин тощо)» [67, с. 29]; П. Андерссон (Per Andersson) і Л.-Г. Матссон (Lars-Gunnar Mattsson): діджиталізація відкрила можливості для нових форм взаємодії між викладачами та здобувачами вищої освіти, між викладачами, а також між самими здобувачами вищої освіти. Ці нові форми взаємодії є основою цифровізації освітніх систем і вже мають вплив, наприклад, на цінні пропозиції постачальників освітніх послуг, які надають доступ до освітніх платформ і дозволяють користуватися освітніми технологіями [708, с. 14]; О. Мачехіна (O. Machekhina): «одна з основних переваг інтеграції цифрових технологій в освітньому процесі полягає в тому, що викладач може контролювати практичну ефективність освітнього процесу, якість засвоєння навчального матеріалу, час, витрачений здобувачем вищої освіти на вирішення будь-якого певного завдання, рівня осмислення нової інформації тощо, тоді як традиційні методи контролю забезпечують «грубу» оцінку діяльності (наприклад, на основі підсумкових оцінок). Цифрові технології допомагають вчителям скоротити паперову роботу: зошити та звіти замінено на ноутбуки або планшети з наявністю всієї необхідної академічної інформації; домашні завдання здобувачів, за винятком випадків, коли потрібні спеціальні рекомендації викладача, можуть автоматично згенерувати програмні засоби» [798].

Отже, як бачимо, у вітчизняній [8; 287; 592; 599; 606; 835] та зарубіжній [709; 710; 711; 717; 718; 719; 720; 724; 738; 739; 740; 741; 778; 783; 804; 812; 818; 820; 847; 854; 856; 858; 860; 864; 866; 871] психолого-педагогічній, філософській та спеціальній літературі [67; 152; 708; 728; 748; 749; 760; 798; 800; 815; 817; 819], нормативно-законодавчих документах [436; 478; 496], міжнародних актах [542] сьогодні у світі є розуміння діджиталізації як однієї з головних сучасних тенденцій, водночас наукова спільнота приділяє значну увагу розв'язанню існуючих проблем діджиталізації освіти, цифрової трансформації освіти і науки, використанню новітніх інформаційних технологій (у системах загально-середньої, вищої та післядипломної освіти), пошуку та розробці нових інформаційних платформ для ефективно організації дистанційного, онлайн навчання тощо.

Авторка цього дослідження для вирішення поставлених завдань орієнтується на теоретико-методологічний плюралізм – критично аналізуючи, порівнюючи та синтезуючи ідеї вітчизняних [67; 152; 287; 592; 599; 606] і зарубіжних [708; 798; 821; 830; 832; 836; 877] учених, педагогів, управлінців. Як концептуальний фундамент дослідження нами використовується теоретико-методологічні положення обґрунтовані у першому розділі цієї роботи.

Аналіз нормативно-правових документів ЄК, а саме: комплексної стратегії розвитку ЄС «Європа 2020», програми «Освіта та професійна підготовка 2020» (Education and Training 2020 – ET 2020) [861], «Європейська вища освіта у світі» (European higher education in the world), 2013 р. [732]; «Інвестиції в освіту та професійну підготовку» (Investing in education and training), 2013 р. [775]; «Перехід до відкритої освіти: Інноваційне викладання та навчання для всіх за допомогою нових технологій та відкритих освітніх ресурсів» (Opening up Education: Innovative teaching and learning for all through new Technologies and Open Educational Resources), 2015 р. [827], «ЄС та Болонський процес – працюємо разом для змін» (The EU and the Bologna Process – working together for change), 2015 р. і аналітичних звітів

експертів – Дж. Бреннона [722], А. Каміллері [726], М. Гаєбела, В. Купріянової, Р. Мораіса та Є. Колуччі [757], А. Говера і Т. Луколла [764] та інших дозволяє констатувати, що стратегічні напрями модернізації системи освіти загалом і вищої зокрема, сформульовані у вищеназваних документах, протягом 2012 – 2015 рр. були конкретизовані та доповнені у наступні роки, а саме: «Директива (ЄС) 2019/790 Європейського Парламенту та Ради від 17 квітня 2019 року про авторські та суміжні права на єдиному цифровому ринку та внесення змін до Директив 96/9/ЕС та 2001/29/ЕС» (2019) [742]; «Закон про освіту» (Латвія, 2021) [777]; «Паризьке комюніке, міністерська конференція в Парижі» (Франція, 2018) [831]; Положення про класифікацію освіти Латвії Освіта (РКНО) 2017 (ЛВ) [823] тощо. Зокрема, це і вирішення проблем діджиталізації та дистанційної освіти, підвищення якості освіти, й активізації наукової та науково-проектної діяльності ЗВО, і збільшення взаємозв'язків ЗВО зі стейкхолдерами та підвищення їх результативності, і розвитку академічної мобільності здобувачів вищої освіти і НПП, й удосконалення системи навчання впродовж життя тощо.

О. Шнирков у статті «ЄС: від єдиного цифрового ринку до цифрового союзу країн-членів» також відмічає, що «Суттєво посилене права захисту інтелектуальної власності на Єдиному цифровому ринку ЄС нова Директива Європейського Парламенту та Європейської Ради 2019 р. [742]. Нові правила, зокрема, передбачають зобов'язання онлайн платформ укладати ліцензійні угоди з правовласниками з метою використання онлайн їх робіт та надавати їм пропорційну винагороду за це; стежити за тим чи не публікують їхні користувачі контент, на який поширюються авторські право. Директива також впроваджує виняток із захисту прав інтелектуальної власності для пошуку тестів та інформації з метою наукових досліджень; для цифрової та транскордонної діяльності у сфері навчання з метою ілюстрації матеріалу» [688].

Із критично-порівняльного аналізу, наведених вище, міжнародних нормативно-правових документів, що визначають зокрема й мету діджиталізації освіти, можна дійти висновку – вирішення цієї мети забезпечить широку доступність до інформаційно-цифрових комунікаційних ресурсів та сприятиме пришвидшеним темпам розробки, впровадження і використання новітніх цифрових технологій в освітньому процесі.

Проаналізуємо існуючі вітчизняні законодавчі акти. У Законі України «Про освіту» достатньо непогано прописано нормативну базу для впровадження і реалізації в освітньому середовищі інновацій та цифрових технологій.

У частині I, статті 9, розділі 1 міститься перелік навчальних форм, серед яких визначено й дистанційну. Тут же, у частині 4, дистанційна форма освіти трактується як форма, заснована на використанні ІКТ (прямий дозвіл на забезпечення та реалізацію навчальної діяльності за використанням інноваційних технологій). Спеціальна норма частини 3 статті 8 розділу XII дозволяє закладам загальної середньої освіти (ЗЗСО) створювати класи (групи) із заочною (вечірньою), дистанційною (елементи онлайн-школи, подібні до шкіл США) формами навчання.

Окрім того, дистанційна освіта, відповідно до Закону України «Про освіту», також передбачає: безкоштовний та вільний доступ до навчальних матеріалів, зокрема й окремих електронних навчальних матеріалів і доступу до мережі Інтернет (частина 4 стаття 3 розділ I); доступ до спеціальних інформаційних ресурсів в мережі Інтернет, створених центральним органом виконавчої влади у сфері освіти і науки, на яких розміщено безкоштовні електронні навчальні матеріали (частина 5 стаття 75 розділ IX); доступ до безкоштовної аналітики та статистичних даних щодо вітчизняної освіти у вільному користуванні в мережі Інтернет (частина 3 стаття 72 розділ VIII). У пункті 5 частини 1 статті 1 розділу 1 надано тлумачення цифрових навчальних матеріалів, як систематизованих, що відповідають сучасним вимогам освіти і включають об'єкти різних

форматів (тобто не лише текстова форма, але й інший зміст, наприклад, відео, аудіо тощо) [478]. Відповідно до загального освітнього законодавства України, у пункті 2 частини 1 статті 49 Закону України «Про вищу освіту» передбачено заочну форму навчання (дистанційну) [436]. Також розроблена та вже набуває чинності електронна система технічної реєстрації з віддаленим доступом (дистанційний доступ) завдяки удосконаленню реєстраційної процедури технологій та їхніх компонентів (постанова Кабінету Міністрів № 145 від 27.02.2019) [437].

Постановою Кабінету Міністрів № 526-р від 10 липня 2019 року затверджено Стратегію розвитку сфери інноваційної діяльності на період до 2030 року [494], реалізація якої повинна забезпечити сталий розвиток інноваційної сфери; залучення інвестицій, зокрема і в освіту; збільшення обсягу впроваджуваних проєктів; Постановою Кабінету Міністрів України від 18 вересня 2019 р. № 856 «Питання Міністерства цифрової трансформації» [396], задля здійснення централізації і, відповідно, підвищення якості та забезпечення реалізації державної політики, зокрема у сферах цифровізації, цифрового розвитку, з приводу електронного урядування тощо, затверджено Положення про створення Міністерства цифрової трансформації України [396].

На виконання прийнятих рішень у 2019 році «відкрито 45 навчально-практичних центрів з новим обладнанням та технікою, де учні можуть опанувати практичні навички, а дорослі – пройти підвищення кваліфікації або перенавчання. У бюджет 2020 року на створення таких центрів закладено у 5 разів більше коштів – 259 млн грн.» [167, с. 67]. У цьому ж документі зазначалось, що відновлено «міжнародну інноваційну співпрацю в рамках Міжнародної європейської інноваційної науково-технічної програми «EUREKA» – вперше для українських учених та представників малого і середнього бізнесу 2019 року проведено інформаційно-комунікативний захід «EUREKA Info Day» у формі вебінару із залученням спікера з ЄС. Вперше в Україні проведено інформаційний захід за участі експертів Європейської

ради інновацій, яка підтримує інноваторів, підприємців, невеликі компанії та вчених з яскравими ідеями та амбіціями» [167, с. 67].

Основними цілями Міністерства та Комітету цифрової трансформації України (до 2024 року) є: стовідсоткова цифровізація бізнесу (переведення 100 % адміністративних послуг для українців і бізнесу в онлайн-режим); здійснення інтернетизації (забезпечення високошвидкісним інтернетом 95 % населених пунктів, соціальної і транспортної інфраструктур тощо); залучення як мінімум шести мільйонів громадян України до розвитку й удосконалення цифрових навичок і компетенцій; збільшення обсягу інноваційних інформаційних і цифрових технологій у валовому внутрішньому продукту України (до 10 %) [327]; у розпорядженні Кабінету Міністрів України від 17 січня 2018 року «Про схвалення Концепції розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018 – 2020 роки та затвердження плану заходів щодо її реалізації» схвалено «Концепцію розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018 – 2020 роки...», основним завданням якої є цифровізація економіки, суспільної та соціальної сфер, усвідомлення громадян важливості цифровізації і набуття ними цифрових компетентностей тощо. Основною метою цифровізації є: забезпечення цифрової трансформації усіх галузей економіки, передусім і освітньої, та сфер життєдіяльності людини в більш ефективні, нові й осучаснені; і безпосередньо реалізація прискореної стратегії цифрового розвитку «як найбільш релевантного для України з погляду викликів, потреб і можливостей» [491; 546, с. 70]; у нормативному документі «Проект Закону про стимулювання розвитку цифрової економіки в Україні», прийнятого від 15.07.2021 року і підписаного Головою Верховної Ради України 22.07.2021 року, зазначається зокрема про правову діяльність резидентів Дія Сіті, від якої безпосередньо також залежить підвищення якості й рівня освіти України, розвиток талантів та сприяння розвитку професій у цифровій галузі, упровадження нових цифрових технологій і розвитку умінь ними користуватися [481] тощо. Однак, усі вищезазначені нормативні й розпорядчі документи не вичерпують

перелік усіх відповідних норм, прав, завдань цифровізації тощо, але навіть цього вистало для того, щоб дійти висновку про наявність достатньої законодавчої забезпеченості/бази з питань діджиталізації освіти в Україні.

Отже, процес діджиталізації став важливим питанням безпосередньо державної компетенції, оскільки, саме за участю держави розвиток подібних / відповідних процесів гарантовано призведе до реальних досягнень.

Проте, спираючись на вищенаведені документи, О. Жерновникова наголошує, що «Основною проблемою реалізації державної політики України у сфері стимулювання розвитку цифрових технологій (діджиталізації) є фрагментарність, брак системності, послідовності, завершеності, узгодженості між ухваленням нормативно-правових актів і подальшою розробкою механізмів їх реалізації. Сукупність законодавчих та нормативних документів у сфері цифрових технологій має багато невизначеностей і суперечностей, а саме: забагато регулюючих норм та інститутів, адміністративного і податкового тиску на суб'єктів діяльності; спроможність держави ефективно справлятися із взятими на себе повноваженнями є низькою» [147].

Підсумовуючи проаналізовані вище державні документи та враховуючи їх аналіз, здійснений О. Жерновниковою, можемо дійти висновку, що на сьогодні проблема діджиталізації освіти в Україні не вирішена в повному обсязі. Хоча досягнення все ж таки наявні, проте вони носять локальний характер і, на нашу думку, свідчать про спроможну матеріально-технічну базу конкретних ЗВО, інноваційний склад мислення їх керівництва та власні ініціативи самих ЗВО, а не про наявність чіткої стратегії, щодо діджиталізації освіти з боку керівництва держави та МОН.

Узагалі, вважаємо за необхідне підкреслити, що взаємозв'язок змін у діяльності ЗВО із діджиталізацією суспільства та самого університету став загальноприйнятою політикою. На жаль, сучасний етап діджиталізації в Україні, скоріш за все, можна схарактеризувати лише як перший крок, за яким мають бути розв'язані проблеми технічного оснащення, підключення

до Інтернету, придбання ліцензованого програмного забезпечення усім освітнім установам України тощо. Хоча, ще 2016 року в аналітичному звіті OECD [825] наголошувалося на доцільності використання різних видів діджиталізації університетів: «онлайн-освіта; електронні освітні ресурси; електронний документообіг; навчання за допомогою тренажерів, віртуальної реальності; формування компетенцій, необхідних у цифровому світі тощо».

Водночас серед основних викликів, з якими зіткнуться університети експерти виділяли наступні: «1) необхідність розробки нових технологій навчання та мотивації навчання; 2) перерозподіл освітнього середовища: конкуренція з глобальними університетами та консорціумами провідних світових університетів за талановитих студентів, перспективних дослідників та викладачів; 3) інтернаціоналізація: необхідність забезпечення викладання англійською мовою, міжнародної акредитації програм; 4) діджиталізація: необхідність широкомасштабного використання нових цифрових технологій в освіті та управлінні університетом (Big Data, розумні роботи, всебічне цифрове середовище університету тощо); 5) наслідки когнітивної революції: поява нових способів вироблення та відтворення знань, типів мислення та спілкування; утворення нових типів колективного та гібридного (людина-комп'ютер) інтелекту; глибокі зміни когнітивних здібностей людини; б) витіснення університетів на периферію наукових процесів: виробництво знань, інновацій, «процес розвитку» людини, формування «колективних інтелектів», відтворення знань відбуватиметься поза університетами – в інноваційних компаніях, «think tanks», інтелектуальному цифровому навколишньому середовищі тощо [746].

До аналогічних висновків, щодо поширення процесу діджиталізації освіти в Україні, приходять і О. Жерновникова: «Для вирішення цих та інших проблем – з огляду на сучасний стан і потенціал розвитку цифрового сектора України – потрібне узгодження основних стратегічних цілей, механізмів і нормативного забезпечення розвитку інформаційного

суспільства в Україні на найближчу перспективу шляхом створення «Єдиної цифрової платформи в освіті»» [147].

Схожі проблеми, але більш деталізовані, були виокремлені А. Терентьевим, який пише: «По-перше, перед соціумом постала суттєва проблема сьогодення і майбутнього – створення єдиного інтегрованого, але в той же час різноманітного як освітнього, так й інформаційного простору. ...По-друге, у наші дні динаміка розвитку науки, техніки та економіки така, що професійні знання старіють кожні 2 – 4 роки. Для того, щоб це уникнути необхідно ефективно запроваджувати дистанційну освіту на основі сучасної комп'ютерної і телекомунікаційної техніки. ...По-третє, за останні тридцять років у закордонних системах освіти відбулися істотні структурні зміни, обумовлені розвитком науково-технічного прогресу і його зростаючим впливом на всі сфери життя суспільства. Світова тенденція переходу до нетрадиційної форм освіти просліджується також у зростанні кількості вищих навчальних закладів, які ведуть підготовку за цими технологіями. У світі за період з 1900 по 1960 р. їх було створено 79, за 1960 – 1970 р. – 70, за 1970 – 1980 р. – 187, а тільки за 1980 – 1995 – 700. По-четверте, дистанційна освіта – як нова перспективна синтетична, гуманістична й інтегральна форма навчання вимагає підготовки нового покоління викладачів, психологів, тьюторів, які супроводжуватимуть процес навчання» [153].

Погоджуючись із науковцем, додамо, що, на нашу думку, саме педагогічний потенціал діджиталізації освіти безперервно росте. Таке зростання пов'язане з дією та взаємодією таких чинників, як: з одного боку, залучення до активної професійної діяльності мільйонів молодих людей, які володіють сучасними ІКТ; наявністю великої кількості ПК; цифровим кодуванням інформації тощо, з іншого – підвищенням вимог до вчителів, НПП. Так, у звіті про виконання Угоди про асоціацію між Україною та ЄС за 2019 рік, зазначається «у 2019 році відбувся пілот сертифікації вчителів. У 2020 році сертифікація продовжиться у більшому масштабі

та буде складатися з кількох етапів: експертного оцінювання професійних компетентностей учасників сертифікації шляхом вивчення практичного досвіду їх роботи, само оцінювання учасником сертифікації власної педагогічної майстерності, оцінювання фахових знань та умінь учасників сертифікації шляхом їх незалежного тестування» [167, с. 67].

Для підтвердження зазначеного вище наведемо низку статистичних даних, зокрема надамо інформацію щодо динаміки збільшення кількості зареєстрованих учасників та слухачів (здобувачів освіти (учнів), здобувачів вищої освіти (студентів), педагогічних працівників (вчителів), науково-педагогічних працівників (викладачів) та всіх охочих) на освітніх онлайн-платформах, що доводить їх активну діяльність в інноваційному, цифровізованому середовищі, а відтак і прагнення до освоєння нових ІКТ.

У дослідженні О. Касьянової зазначено: «Інформаційне суспільство, яке виникло в наш час під впливом процесу інформатизації, характеризується високим рівнем інформаційних технологій, розвинутими інфраструктурами, що забезпечують виробництво інформаційних ресурсів і можливості доступу до інформації, процесами прискореної автоматизації та роботизації всіх галузей виробництва й управління, радикальними змінами соціальних структур, наслідком чого є розширення сфери інформаційної діяльності» [195, с. 194].

Принагідно відмітити й наголосити, що загальної статистики кількості зареєстрованих користувачів/учасників/слухачів на освітніх онлайн-платформах немає. Усі дані й цифри, наведені на рисунках/діаграмах, скомпоновані зокрема на основі інтерв'ю із засновниками чи представниками конкретних освітніх онлайн-платформ або знайдені на основних сайтах відповідних онлайн-платформ.

Першою розглянемо українську онлайн-платформу Дія.Цифрова освіта [131]. На рисунку 2.1. представлено динаміку збільшення кількості зареєстрованих учасників на освітній онлайн-платформі Дія.Цифрова освіта від початку її створення (початок 2020 року) і дотепер. Наприкінці 2020 року

на платформі вже нараховувалось близько 420 000 зареєстрованих учасників. Уже в жовтні 2021 року – 800 000 зареєстрованих учасників, 19 листопада 2021 року – 900 000, 25 листопада 2021 року – 1 000 000 [132].

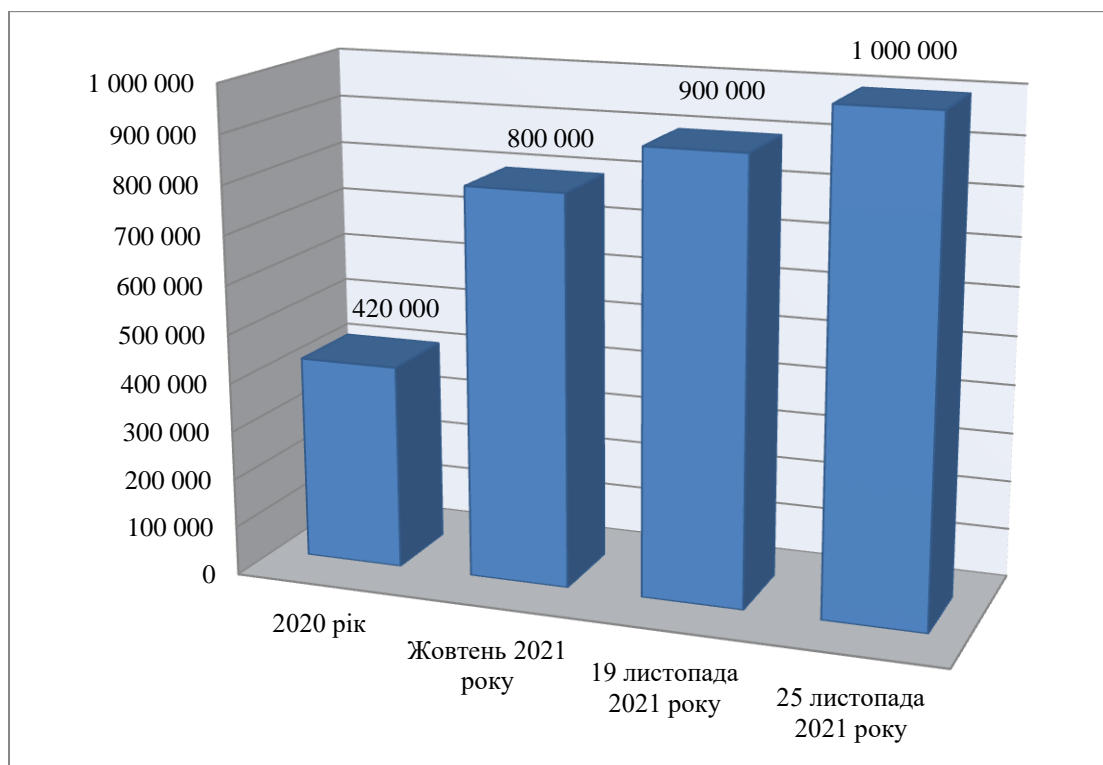

Рис. 2.1. Динаміка збільшення кількості зареєстрованих учасників на освітній онлайн-платформі Дія. Цифрова освіта

Отже, на платформі Дія. Цифрова освіта помітно виріс відсоток зареєстрованих учасників, що говорить про бажання людей будь-якого віку розширювати свої знання, уміння, навички і загальні компетентності у сфері інноваційних технологій і навчатись не лише очно, а й дистанційно.

Досить відомою в Україні наразі є платформа Prometheus [844]. Для з'ясування кількості зареєстрованих користувачів на онлайн-платформі у процесі пошуку статистичних даних ми користувались різними інформаційними джерелами, зокрема: офіційний сайт платформи Prometheus; основна сторінка платформи у Facebook; різноманітні інтерв'ю з Іваном Примаченко, співзасновником безкоштовних освітніх курсів Prometheus, для різних видань та журналів тощо. 2014 року на Prometheus уже було

zareєстровано понад 70 000 слухачів і доступно 20 курсів [587]; 2015 року – 150 000 слухачів [355]; у вересні 2016 року – понад 250 000 слухачів [354]; у січні 2017 року – 300 000 слухачів [39.]; у травні 2018 року – понад 550 000 слухачів [186]; станом на 2019 рік – початок 2020 року було понад 1 200 000 зареєстрованих слухачів [80]; 2020 року – 1 500 000 слухачів [845]; наприкінці 2021 року – 1 800 000 слухачів і понад 250 курсів, 95 % з яких – безкоштовні [295; 844].

На рис. 2.2 добре видно результати діяльності Prometheus за 2020 рік [845] та динаміку реєстрацій зі старту проєкту [846]:

Рис. 2.2. Результати діяльності Prometheus за 2020 рік

Рис. 2.3. Динаміка реєстрацій зі старту проєкту

На рис.2.3 представлено динаміку збільшення кількості зареєстрованих користувачів від старту проєкту до 2021 року.

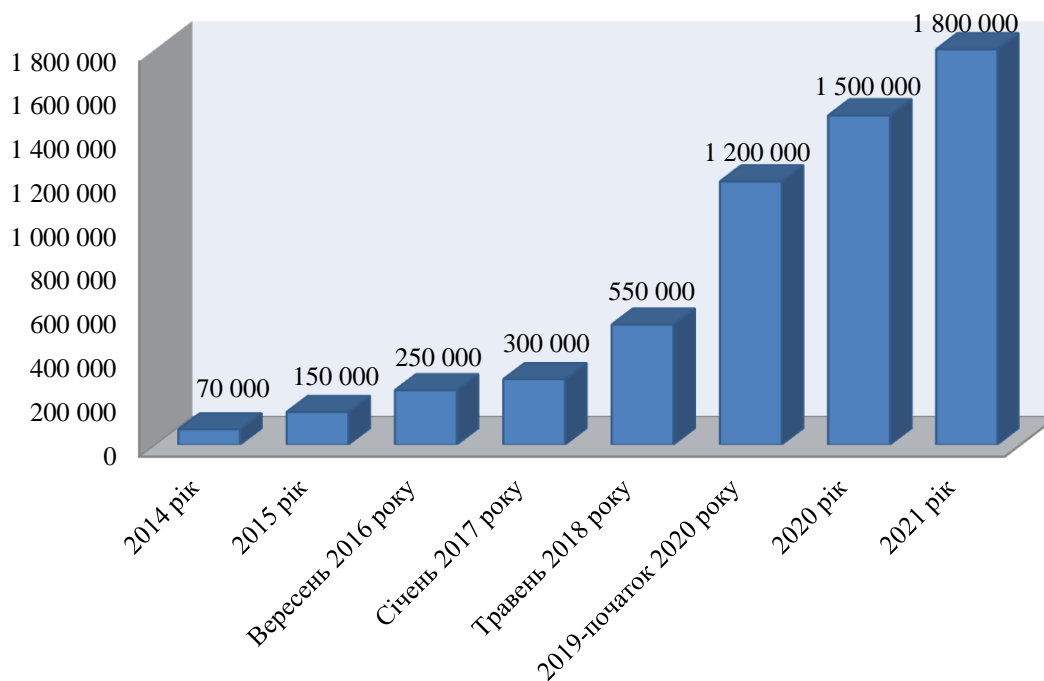

Рис. 2.4. Динміка збільшення кількості зареєстрованих користувачів на платформі Prometheus від старту проєкту до 2021 року

Отже, на освітній онлайн-платформі «Prometheus» на основі статистичних даних можемо також стверджувати, що кількість зацікавлених в онлайн-освіті користувачів щороку збільшується, що говорить про безсумнівну діджиталізацію освіти в Україні.

Наступною розглянемо дистанційну платформу громадянської освіти з рівним доступом до знань для кожного громадянина України – «ВУМ онлайн» («Відкритий Університет Майдану») [90]. Для знаходження статистичних даних і підбиття підсумків щодо кількості зареєстрованих учасників на дистанційній платформі «ВУМ онлайн» (рис. 2.4) доречними також стали різні інформаційні джерела: офіційна сторінка «ВУМ онлайн»; офіційний сайт «Великої ідеї»; різноманітні інтерв'ю з Остапом Стасовим, співзасновником «Відкритого Університету Майдану», і Катериною Баценко,

менеджеркою з навчання проєкту «ВУМ online», для різних видань та журналів тощо. 2016 року на дистанційній платформі налічувалось понад 5 550 зареєстрованих користувачів [203]. Запуск платформи відбувся 1 жовтня 2015 року, коли стартували перші курси. І вже 2018 року було розроблено близько 50 курсів (скільки учасників – не відомо) [74].

На рис. 2.5 зображено досягнення проєкту «ВУМ онлайн» на серпень 2016 року (зауважимо, що на рисунку представлено тільки кількість відвідувачів, а не зареєстрованих користувачів) [74]:

Рис. 2.5. Досягнення «ВУМ онлайн» на серпень 2016

Уже станом на 2017 рік на платформі кількість зареєстрованих користувачів зросла до 13 000 [202]; 1 серпня 2018 року на платформі було понад 31 000 зареєстрованих користувачів [691]; у березні 2021 року – 100 000 [567]; у листопаді 2021 року – 131 482 [90]; у грудні 2021 року – 132 225 зареєстрованих користувачів, 79 курсів, 175 викладачів і видано 65 669 сертифікатів [90].

Як зазначено на офіційному сайті «Великої ідеї», співзасновники дистанційної платформи «ВУМ онлайн» убачають такі перспективи її розвитку: «У ближчій, 2-річній перспективі, ми бачимо такі результати нашої діяльності: 500 тис. унікальних користувачів платформи online.vum.org.ua; 24 навчальних подій по усій Україні; 1000 проєктів активної дії і їх донесення суспільству; 25 активних осередків ВУМ

в усіх ключових містах України; 3 освітні програми offline з виведенням їх у подальшому у online формат» [73].

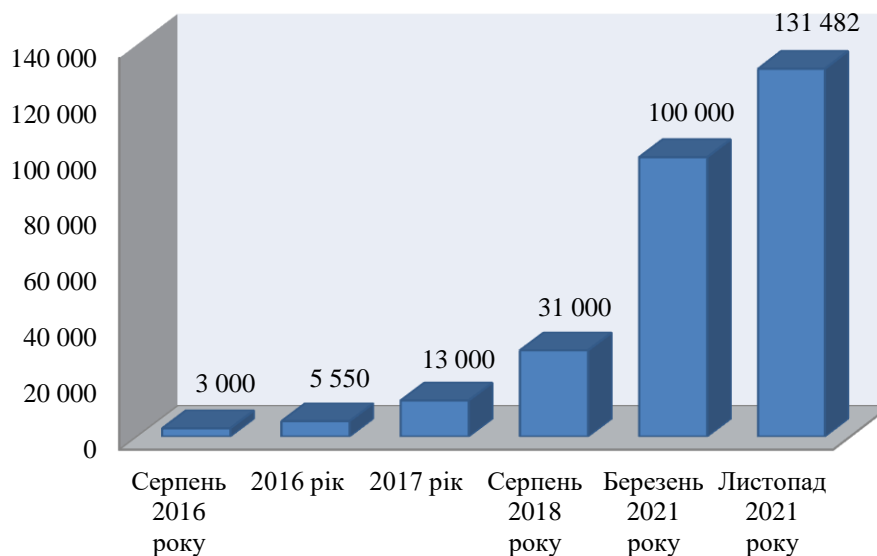

Рис. 2.6. Динаміка збільшення зареєстрованих користувачів на дистанційній платформі «ВУМ онлайн»

Тобто, доцільно відмітити, що знову ж таки щорічно можемо спостерігати динамічний зріст (рис.2.6) зацікавлених осіб у дистанційній освіті та тих, хто прагне розширювати свої компетенції, знання, уміння і навички за допомогою цифрових технологій.

Якщо говорити про онлайн-освіту зокрема вчителів, то необхідно відмітити, що їх рівень комунікаційної компетентності та цифрової грамотності також нараз поступово зростає. Однак, порівняно із підготовкою молодих учителів, відомо, що старше покоління досить відстає. Відповідно зростає і потреба серед досвідчених учителів у користуванні новими цифровими технологіями та їх участь в освітній діяльності саме онлайн. А якщо говорити по-сучасному – цей процес стає трендом сучасної освіти, коли вчителі грамотно й логічно вибудовують структуру уроків за допомогою впровадження в освітній процес інноваційних та цифрових технологій.

Наприклад, 11 грудня 2020 року було створено платформу для дистанційного та змішаного навчання під назвою «Всеукраїнська школа онлайн» [88]. Загальна кількість зареєстрованих осіб (станом на січень 2021 року) становить 60 317 [154], серед яких, окрім школярів (40 340), зареєстровані й учителі – 16 509 осіб та інші слухачі (рис. 2.7.).

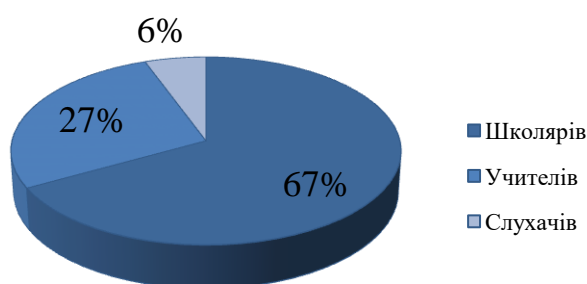

Рис.2.7. Кількість зареєстрованих користувачів на платформі «Всеукраїнська школа онлайн» (станом на січень 2021 року)

На відповідній освітній платформі кожен учитель, як і здобувач освіти, має змогу пройти курс із будь-якого предмета (відповідно до програм для 5 – 11 класів) і відповідно підвищити чи перевірити свої знання.

На сайті Міністерства освіти і науки України розміщено інформацію з приводу проходження освітян онлайн-курсу з дистанційного та змішаного навчання [411]. Станом на 3 листопада 2020 року їх кількість сягнула понад 34 тисячі учасників, серед яких найбільше пройшло курс вчителів та керівників шкіл – 30 562, а от управлінців та педагогів закладів профтехосвіти – 3 675 осіб [411].

У результаті проведеного критично порівняльного аналізу статистичних даних (рис. 2.1. – 2.7.) з'ясовано, що на сучасному етапі діджиталізації вітчизняної освіти питання про просте використання комп'ютера вчителем, НПП у своїй роботі вже не варто – кожен викладач

у власній фаховій діяльності апріорі вважає використання комп'ютера нормою. Сучасний учитель уже має низку спеціальних компетенцій, а саме: володіння цифровою грамотністю, включаючи інформаційну, медійну, комп'ютерну, комунікативну; знання інноваційних технологій тощо. Для порівняння – програми підготовки вчителів більшість американських коледжів та університетів [745; 796; 870] і деяких вітчизняних ЗВО (Комунальний заклад «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради, Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна, Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди, Українська інженерно-педагогічна академія, Київський національний університет імені Тараса Шевченка тощо) включають організацію навчання використання інформаційних технологій та сучасних комунікацій на трьох різних рівнях: короткострокові курси комп'ютерної та інформаційної грамотності; базове навчання з природних та гуманітарних напрямів для отримання необхідних компетенцій із використання ІКТ; позапрограмна діяльність у межах освітніх, наукових проєктів. Уважаємо за необхідне наголосити, що в розвинених країнах світу [796; 833] практично припинено викладання курсу інформатики, адже технології пошуку і збору інформації, а також найбільш поширені технології комунікацій розглядаються як освітні компоненти як вже опрацьовані під час навчання у закладах загальної середньої освіти та передвищих фахових коледжах. Винятками є лише короткострокові комп'ютерні курси для недосвідчених у галузі інформатики (short-term programs) чи для тих, хто не зумів засвоїти інформаційні технології і сучасні комунікації повноцінно за період навчання у школі чи коледжі. Водночас, американські фахівці вважають за необхідне реалізацію відповідних профільних курсів у фаховій підготовці зі спеціальностей, пов'язаних із використанням ІКТ (наприклад, computer networks, telecommunication engineering, information science), з одного боку, і активне застосування ІКТ у процесі навчання вчителів-предметників у межах як освітніх програм, так і самостійного використання в наукових

дослідженнях, проєктах та іншій позапрограмній діяльності, з іншого боку. На нашу думку, це сприяло тому, що «американський індекс рівня освіти у 2019 році став дорівнювати 0,903 при максимально можливому значенні 1» [377]. Значною мірою, такі показники завдячують діджиталізації освіти.

Зауважимо, що тенденції розвитку вітчизняної освіти в умовах діджиталізації аналогічні тенденціям у західних країнах, але з певним періодом запізнення (на наш погляд, близько 5–8 років), що мотивує до вивчення зарубіжного, і передусім американського та європейського, досвіду освоєння інформаційних технологій і сучасних комунікації в освітньому процесі. Водночас ті дії, що робляться на державному рівні, демонструють розуміння необхідності розвитку інновацій та впровадження інноваційної освітньої політики загалом і діджиталізації освіти зокрема, навіть 27 грудня 2019 року, слово «діджиталізація» за версією словника сучасної української мови та сленгу «Мислово» визначено словом року [130; 172; 583].

Підтвердження сучасної модернізації освіти через широке використання ІКТ, упровадження дистанційного навчання, інформаційних платформ тощо знаходимо у колективній монографії «Педагогічні аспекти відкритого дистанційного навчання» (О. Андрєєв, К. Бугайчук, Н. Каліненко та інші), автори якої доводять, що «педагогіка як наука еволюційно перероджується в електронну (e-pedagogy)» [391, с. 67].

Поділяючи думки вчених, уважаємо, що едукація МУ в умовах діджиталізації освіти стає більш результативною за рахунок використання сучасних мобільних технологій, що розширюють можливості для пізнання, комунікації та обміну досвідом, а завдяки цьому здійснюється: принцип навчання протягом життя; упровадження цифрових технологій у зміст освітніх компонентів; використання великого обсягу загальної та професійної інформації; включення учасників процесу едукації у самостійний пошук і відбір необхідної інформації тощо.

Проте, звідси випливає наступна проблема – нарощування в демонстраційних темпах обсягу та змісту інформації за відсутності у МУ можливостей їх своєчасного опрацювання, сортування, аналізу та синтезу і, як наслідок, зростання інформаційного навантаження на неї. Адже, зростання кількості та різноплановості ІКТ змусило показово зростати обсяг доступної інформації. Водночас таке зростання створює ефект «тунелю». Бажана інформація виявляється унікальною і важкодоступною у потоці небажаної інформації, інформаційні технології та інформаційні шляхи не забезпечують необхідною допомогою.

Отже, наступним кроком діджиталізації освіти має стати запровадження нових інформаційних технологій, створення єдиного освітнього середовища, те, чим зараз активно займаємося Міністерство освіти і науки України для того, щоб кожен педагогічний працівник, НПП могли б мати при собі плани проведення уроків з конкретного предмету в електронному вигляді разом із методичними посібниками, методами й ефективними прийомами та засобами проведення цього уроку, зі створенням єдиної інформаційно-комунікаційної бази та безсумнівно якісного контенту.

Першими результатами, що вже досягнуті у цьому напрямі, можна вважати імплементацію Угоди про асоціацію між Україною та ЄС у галузі «Освіта, навчання та молодь» [167], що сприяє досягненню поставлених цілей сталого розвитку 4 «Якісна освіта» та 8 «Гідна праця та економічне зростання» [167]; придбання Міністерством освіти і науки України Національної освітньої електронної платформи [335], з метою забезпечення вільного доступу до електронних освітніх ресурсів усіх суб'єктів процесу едукатії в освітніх установах усіх рівнів у межах реформи «Нова українська школа» [346; 348]. У звіті про виконання Угоди про асоціацію між Україною та ЄС за 2019 рік відмічається: «У 2019 році продовжено імплементацію реформи «Нова українська школа», яка базується на кращих європейських практиках та пропонує перехід до компетентнісного навчання. У бюджеті на

2020 рік закладено рекордні 1,4 млрд. грн на НУШ – на оновлення освітнього простору в школах та професійний розвиток вчителів» [167, с. 67]; «концептуальними засадами розвитку педагогічної освіти України та її інтеграцією в Європейський освітній простір передбачено підготовку нової генерації педагогічних працівників, підвищення їхнього професіоналізму, національної самосвідомості, готовності до творчої діяльності» [329, с. 8].

Характерною ознакою діджиталізації освіти в Україні також вважаємо й специфічну взаємодію учасників процесу едукації ЗВО.

У науково-педагогічній та психолого-педагогічній літературі [12; 389] знаходимо, що специфічна взаємодія наближена до педагогічної, оскільки також спостерігається взаємодія між усіма учасниками освітнього процесу, у нашому випадку – процесу едукації в умовах діджиталізації освіти.

Наприклад, у підручнику І. Зязюна, Л. Крамущенко та інших, у якому досліджено й схарактеризовано особливості педагогічної взаємодії, зокрема у школі, зазначено: «Спілкування педагога з учнями є специфічним тому, що за статусом вони виступають з різних позицій: учитель організовує взаємодію, а учень сприймає її і включається в неї. Треба допомогти учневі стати активним співучасником педагогічного процесу, забезпечити умови для реалізації його потенційних можливостей, тобто забезпечити суб'єкт-суб'єктний характер педагогічних стосунків» [389.]. У науковому дослідженні І. Андрощук під назвою «Взаємодія як педагогічна категорія» наголошено: «... кожна з наукових галузей у поняття «взаємодія» вносить свою специфіку, яка накладається на означене поняття. Наприклад, у педагогічній психології процес взаємодії розглядають як цілеспрямований взаємообмін та взаємозбагачення змістом діяльності, досвідом, емоціями, установками, різними позиціями» [12]. Або, наприклад, у методичних рекомендаціях упорядниць І. Коберник, З. Звиняцьківської «Організація дистанційного навчання в школі» також можна спостерігати характерні особливості специфічної взаємодії між учасниками освітнього процесу: «Взаємодія між

учнями та вчителями в дистанційному навчанні відбувається в межах штучно створеного комунікативного простору. Комунікативний простір передбачає сформовану ситуацію взаємодії, в якій є місце, час та взаємне бажання для спілкування, спрямовані на досягнення цілей процесу навчання. В умовах дистанційного навчання цей процес складніший, породжений необхідністю спільної діяльності, сприйняття та розуміння інших у віртуальному просторі» [215].

А відтак, специфічна взаємодія учасників процесу едукації в умовах діджиталізації освіти дозволила виділити новий вид професійної діяльності педагогічних та науково-педагогічних працівників, що характеризується:

- зміною філософії освіти: полягає в самій побудові процесу едукації (на відміну від традиційної методичної системи, в умовах діджиталізації освіти планування заняття (шкільного курсу, освітнього компонента тощо) починається не з постановки педагогом мети заняття та відбору ним його змісту, а з погодження викладачем зі здобувачами вищої освіти бажаної мети і завдань, відповідно до їх запиту (безумовно з урахуванням змісту робочої програми); відбору викладачем відповідного цифрового інструментарію, що сприяє вирішенню поставлених дидактичних завдань даного заняття (шкільного курсу, освітнього компоненту тощо);

- обов'язковим розміщенням змісту освітнього компонента у відкритому доступі (репозитарії, онлайн-бібліотеці, особистій веб-сторінці викладача тощо), що, на відміну від традиційного підходу, вимагає від педагогічних працівників та НПП переструктурування навчального матеріалу і пошуку нових форм подання (вебінар, панель інтерактивних лекцій тощо);

- розробкою (або адаптацією) електронного освітнього ресурсу для ефективної організації процесу едукації, що включає формування персоналізованого освітнього середовища;

- проєктуванням гнучких моделей організації процесу едукації, що забезпечую навчання здобувачів вищої освіти за власним ритмом та у зручний для себе час;

– розробкою системи оцінювання, що дозволяє, на відміну від традиційної системи, викладачеві визначити базові та додаткові критерії, а також можливість урахувати ступінь опрацьованості певного завдання. Прозорість системи оцінювання дає змогу здобувачам вищої освіти відстежувати власне професійне зростання, проводити саморефлексію, вибудовувати індивідуальну траєкторію для професійного розвитку, ставити нові завдання та знаходити шляхи для їх вирішення;

– активним використанням сучасних ІКТ навчання, що передбачають: організацію доступу до навчальної інформації у будь-якому місці та в будь-який час; проведення інтерактивної роботи з науковими, психолого-педагогічними текстами; здійснення спільної роботи зі здобувачами вищої освіти очної та віддаленої форми навчання; миттєве оцінювання та коментування їх освітньої діяльності;

– управлінням новими ризиками у фаховій діяльності, що полягає у визначенні зон ризиків (педагогічні кадри, НПП, здобувачі вищої освіти, інформаційні технології, методики, методи, форми едукації), чинників, що впливають на ймовірність їх виникнення та наслідки від них; шляхів їх подолання (наприклад, відмові від використання невідомих чи недостатньо апробованих інформаційних технологій, пошуку та застосування замінних ресурсів; здійсненні диверсифікації ризиків через збільшення кількості опрацьованих сучасних ІКТ, наявності резервних педагогічних рішень.

Підсумовуючи зазначене вище, наголосимо, що специфічна взаємодія учасників процесу едукації в умовах діджиталізації освіти вносить зміни й до кваліфікаційних вимог як педагогічних працівників, так і НПП. «У 2019 році затверджено 69 стандартів професійної (професійно-технічної) освіти, розроблених на основі компетентнісного підходу. Всього таких стандартів затверджено 179» [167, с. 67]. Така специфічна взаємодія сприяє зміні їх традиційних ролей. Нові формати спільної роботи та навчання, що спираються на особистісно-орієнтований підхід, будуються з урахуванням інтересів, бажань і можливостей здобувачів вищої освіти, вимагають

розуміння здобувачами більшої власної відповідальності за якість своєї освіти і більшої відповідальності з боку НПП за якість змістовного компонента та використані технології. Як зазначає М. Гриньова: «Особистісно орієнтоване навчання і виховання є основою створення в навчальному закладі освітньо-виховного середовища, організації педагогічно доцільного вербального та невербального спілкування та високої педагогічної майстерності викладацького колектив» [114]. Так, у процесі освіти МУ в умовах діджиталізації освіти зменшується значення викладачів як «трансляторів знання» та збільшується їх значення як тих, які супроводжують та координують індивідуальний процес освіти здобувачів вищої освіти.

Відтак, діджиталізація процесу освіти сьогодні є єдиною можливою відповіддю системи освіти на об'єктивні зміни, що відбуваються в суспільстві. З іншого боку, діяльність освітніх установ багато в чому залежить від того, якою мірою вчителі, НПП, тьютори, фасалітатори та сама адміністрація володіють цифровими технологіями та вмінням ефективно користуватися цифровою інформацією, наскільки продуктивно вони можуть самостійно або з використанням ІКТ проаналізувати та обробити її, а також довести її до кінцевого споживача, тобто до здобувача вищої освіти. Учителі, педагогічні працівники, НПП, інші представники освітньої ниви повинні сформувати у себе вміння навчитися застосовувати нові технологічні інструменти та практично необмежені інформаційні ресурси. Вони мають усвідомлювати, що володіння цифровими технологіями та їх застосування у власній професійній діяльності є нагальною вимогою сучасності. Отже, пришвидшений темп діджиталізації освіти безпосередньо залежить від їх рівня володіння цифровими технологіями. В освіті діджиталізація має бути спрямована на забезпечення безперервності процесу освіти, зокрема й навчання протягом життя з урахуванням особистісно орієнтованого, системного та синергетичного методологічних підходів.

Виявлені проблеми, з одного боку, детермінують низку питань та ускладнень, з іншого, – містять у собі інноваційні можливості підвищення рівня якості освіти, зокрема підвищення рівня едукації МУ в умовах діджиталізації освіти.

При цьому, вважаємо за потрібне акцентувати на тому, що важливо розуміти: діджиталізація освіти – це не панацея, яка «приведе» освіту до суттєвого якісного її покращення. Лише наявність педагогічної концепції едукації в умовах діджиталізації, яка б супроводжувала і змістовно визначала доцільність використання в педагогіці комп'ютера або ІКТ, зможе сприяти розумінню, бо головна цінність діджиталізації полягає, передусім, у змозі ефективним способом подавати зміст необхідної інформації.

Як запевняють А. Харківська, О. Молчанюк та інші у науковому психолого-педагогічному дослідженні «Трансформація студенто-орієнтованого підходу в контексті цифровізація освіти» («Transformation of student-centred approach in the context of digitalisation of education»): «Розвиток цифрових освітніх технологій супроводжується дедалі новими проблемами, які необхідно вирішувати вчасно та якісно. Тому питання впливу цифровізації щодо трансформації студенто-орієнтованого підходу не залишилося без уваги дослідників, що вивчають розвиток освітнього процесу. Дослідження виявило певні тенденції у сприйнятті здобувачами вищої освіти впровадження цифровізації в освітнє середовище. Більшість учнів звертають увагу на якість навчального матеріалу і висловлюють певну стурбованість з цього приводу, оскільки навчальні матеріали зазвичай низької якості» [789, с. 338].

Особливого значення має те, що діджиталізація освіти це зміна парадигми комунікацій та взаємодії один з одним і з соціумом, це не лише переведення інформації в цифрову форму, але й комплексне рішення освітнього, інфраструктурного, управлінського характеру тощо. Діджиталізація освіти веде до якісних змін на ринку праці, неформального перегляду освітніх стандартів, формуванні нових компетенцій

та компетентностей й орієнтована на модернізацію освітнього процесу, переосмислення ролі педагогічного працівника, НПП та інших учасників процесу едукації в освітніх установах усіх рівнів. З одного боку, діджиталізація освіти підриває традиційну методичну основу, що є підґрунтям освітнього процесу в закладах освіти різних рівнів, з іншого, – породжує доступність інформації в різних її формах (текстовій, звуковій, візуальній тощо). Отже, діджиталізація освіти веде до її корінної, якісної перебудови й модернізації.

Побудова якісно нової концепції едукації МУ в умовах діджиталізації освіти повинна визначати інноваційне реформування освітньої системи України з використанням сучасних інформаційних технологій та педагогічну інноваційну діяльність.

З позиції системного підходу, інновація базується на синергетичному принципі, згідно з яким усі компоненти, що становлять систему, взаємопов'язані. Система ЗВО, що створена з низки взаємозалежних підсистем, буде модернізована, якщо відбудуться зміни в одній із цих підсистем, адже системний підхід передбачає, що на меті системи – прагнення безперервно розширюватись і змінюватись.

Отже, наступним етапом дослідження стане розробка фрейму педагогічної концепції едукації майбутніх учителів в умовах діджиталізації освіти з відповідними концептами.

Основні положення підрозділу викладені в 5 публікаціях автора [1; 2; 15; 23; 35] (Додаток А).

2.2. Розробка фрейму педагогічної концепції едукації майбутніх учителів в умовах діджиталізації освіти

На сучасному етапі розвитку вищої освіти в Україні, ураховуючи наявні чинники (глобалізація і загострення конкурентної боротьби на

національних та світовому рівнях в усіх сферах життєдіяльності людини, передусім й у сфері освіти; діджиталізація освіти (особливо з початком пандемії 2019 року – COVID-19 та воєнної агресії росії); стрімкий розвиток дистанційної освіти, а отже, і відповідних ІТ-технологій та Інтернет-платформ (Moodle, Google Classroom, Mozaik education, Zoom тощо), як наслідок – докорінні зміни в умовах праці; зростання транскордонної міграції; демографічна криза тощо), спостерігаються зміни пріоритетів у вимогах до підготовки компетентних педагогічних кадрів.

У Концепції розвитку педагогічної освіти зазначається, що її метою «є вдосконалення системи педагогічної освіти для створення бази підготовки педагогічних працівників нової генерації, створення умов для залучення до педагогічної діяльності фахівців інших професій та забезпечення умов для становлення і розвитку сучасних альтернативних моделей безперервного професійного та особистісного розвитку педагогів, які, у тому числі, стануть ключовою умовою впровадження Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року» [445].

Ураховуючи вищенаведені міркування (розділ 1), у даному підрозділі проведемо ґрунтовний критичний аналіз та систематизацію концептуальних результатів, здійснених у наукових дослідженнях та існуючих нормативних документах; розробимо уніфікований фрейм педагогічної концепції окремого фундаментального досліджуваного феномену ((англ. frame – «каркас», «рамка») – це структура, що описує деякий складний об'єкт або абстрактний образ або модель для представлення деякої концепції (метод представлення знань). Із такої моделі певної концепції нічого не можна забрати, атрибути моделі можна лише заповнити [634] та фрейм авторської педагогічної концепції едукативної майбутніх учителів в умовах діджиталізації освіти та обґрунтуємо її структуру.

Не порушуючи логіку дослідження, вважаємо за доцільне співвіднести поняття «теорія» і «концепція», оскільки в багатьох наукових доробках зустрічаємо заміну поняття «теорія» поняттям «концепція».

У філософському енциклопедичному словнику поняття «теорія» трактується так: «Теорія (Т.) – форма вірогідних наукових знань, що дає цілісне і систематичне уявлення про закономірності та сутнісні характеристики об'єктів. Т. є найрозвинутішою і найдосконалішою формою організації наукового знання. ... У процесі пізнання Т. виступає як система понять, висловлювань, умовиводів, зведених до єдиного об'єднавчого начала, роль якого відіграє певна узагальнююча ідея. Т. є формою систематизації наукових знань, способом опису об'єктивної дійсності та засобом пояснення її закономірностей. Т. здатна передбачати нові явища, закономірності, тенденції розвитку тощо» [628, с. 633–634].

О. Новіков поділяє існуючі теорії на два типи: «Теорії першого типу – математизовані наукові теорії, що використовують математичні моделі і докази (сильна версія науки). Теорії другого типу – описові теорії, що мають якісний характер, у яких не формулюються явно логічні правила і не наводяться строгі докази через неможливість кількісного опису явища (процесу), що визначає їх обмеженість (слабка версія науки)» [349, с. 34–35].; «усі суспільні, економічні та гуманітарні науки, належать до наук «слабкої версії» через значну складність об'єкта обліку (господарської діяльності), слабку передбачуваність явищ та процесів, що складають предмет його діяльності» [214 с. 414].

Відтак, до слабкої версії науки відносять і педагогічну галузь науки, хоча у психолого-педагогічних дослідженнях, що здійснюються із початку XXI століття, майже відсутні роботи, які б не спиралися на емпіричну базу (констатувальний етап педагогічного експерименту), використовували методи математичної статистики, дискретної математики, теорії ймовірностей для обробки експериментальних даних, кількісного й якісного аналізу емпіричного матеріалу, верифікації висунутої гіпотези тощо.

Підсумовуючи усе вище зазначене та враховуючи проведений аналіз дефініцій понять «концепція», «педагогічна концепція», «педагогічна система», «едукація», «тьютор», «коуч», «едвайзер», «фасилітатор», «неформальна освіта», «інформальна освіта», «курикулум», «діджиталізація», «діджиталізації освіти» і надані визначення ключових понять дослідження «едукація майбутніх учителів», «педагогічна концепція едукації майбутніх учителів» і «педагогічна концепція едукації майбутніх учителів в умовах діджиталізації освіти» (п. 1.2), вважаємо, що поняття «теорія» ширше, ніж поняття «концепція». А отже, сучасна педагогічна концепція як вагома складова педагогічної галузі науки являє собою конвергенцію ознак сильної і слабкої версій науки

При розробці фрейму педагогічної концепції едукації майбутніх учителів в умовах діджиталізації освіти ми спиралися на конвергенцію цих версій, а саме: структурні компоненти методології сильної версії науки, до яких науковці відносять: «1) вихідну емпіричну основу, що включає безліч у даній області експериментальних фактів, що вимагають теоретичного пояснення; 2) вихідну теоретичну основу – безліч первинних припущень, постулатів, аксіом, загальних законів, що описують ідеалізований об'єкт; 3) логіку теорії – докази, правила логічного висновку (допустимих у межах теорії); 4) сукупність виведених у теорії тверджень, теорем, принципів, умов тощо (з їх доказами), що становлять основний масив теоретичного знання» [538, с. 13; 626, с. 560.]; структурні компоненти методології слабкої версії науки – «комплекс поглядів, уявлень, ідей, систему принципів, спрямованих на пояснення будь-якого явища» [538, с. 14].

Отже, враховуючи усе вищезазначене, підґрунтям для розробки фрейму педагогічної концепції за темою наукової розвідки стануть: вихідна емпірична база вживаності базових та ключових понять дослідження (сильна версія науки); закони, постулати, принципи загально філософського значення, загально наукові та конкретно наукові методологічні підходи дослідження (сильна версія науки); правила логічного висновку –

закономірності досліджуваного феномену (сильна версія науки); понятійно-категоріальний апарат дослідження (слабка версія науки); принципи на підставі яких будується авторська педагогічна концепція едукації МУ в умовах діджиталізації освіти (слабка версія науки) тощо. Конфєргенція цих версій сприятиме: науково-методичному пізнанню досліджуваного феномену, у межах якого едукація майбутніх учителів в умовах діджиталізації освіти виступатиме одночасно як суб'єкт, об'єкт або засіб досягнення поставленої мети; розширенню знань про досліджуваний об'єкт, розумінню їх співвідношення з феноменом едукації майбутніх учителів як засобом вирішення поставлених завдань, а також зіставленню ціннісно-цільових орієнтацій суб'єкта із цінностями і цілями вищої освіти.

Для вирішення поставлених у дослідженні завдань були враховані: концепції освіти впродовж життя (І. Анненкова [16]; М. Бирка [47]; О. Дубасенюк [139]; М. Ілляхова [177]; Г. Кравченко [252]; Т. Левченко [289]; Т. Сорочан [590]; В. Сидоренко [572]; А. Харківська [655]) та інші; психолого-педагогічні концепції (О. Баніт [29]; М. Білоцерковець [49]; О. Пінська [403]; В. Серікова [571]; І. Якиманської [698] та інші; концепції освітнього середовища (Л. Макаренко [311]; Я. Малихіна [313]; Л. Панченко [383]; М. Шишкіна [685]) та інші; сучасні концепції та ідеї модернізації освіти (Ю. Атаманчук [17]; І. Бех [45]; Т. Борова [58]; М. Гриньова [116]; М. Євтух, В. Ханенко [629]; В. Камишин [184, с. 14–15]; О. Касьянова [195, с. 11–14; 196]; О. Кравченко [254, с.30–33]; Л. Петриченко [393]; Г. Пономарьова [425]; О. Співаковський, Г. Кравцов [594, с. 9–22.]; В. Ульянова [619, с. 11–15]; Н. Шарата [678, с. 9–11]; А. Харківська [648; 657] та інші, не менш важливі, концепції та положення едукації майбутніх учителів, а також існуючі педагогічні концепції, затверджені на державному рівні Постановами Кабінету міністрів України: Концепція комунікації у сфері гендерної рівності від 16 вересня 2020 р. № 1128-р [228]; Концепція підготовки фахівців за дуальною формою здобуття освіти від 19 вересня 2018 р. № 660-р [231]; Концепція реалізації державної політики у сфері професійної (професійно-технічної)

освіти «сучасна професійна (професійно-технічна) освіта» на період до 2027 року від 12 червня 2019 р. № 419-р [232]; Концепція розвитку природничо-математичної освіти (Stem-освіти) від 5 серпня 2020 р. № 960-р [235]; Концепція розвитку цифрових компетентностей від 3 березня 2021 р. № 167 [238]; Концепція розвитку штучного інтелекту в Україні від 2 грудня 2020 р. № 1556-р [240]; Концепція розвитку педагогічної освіти від 16 липня 2018 року № 776 [234]; Розпорядження Кабінету Міністрів України від 17 лютого 2021 р. № 365-р про «Деякі питання цифрової трансформації» [127] тощо.

Проаналізувавши зміст наведених вище концепцій різних напрямів, зокрема, педагогічних, з'ясовано, що їх структури дотичні. Вони складаються з розділів педагогічного та управлінського напрямів: розкриття актуальних проблем, які потребують вирішення; мети та термінів реалізації концепцій; планування (план заходів), прийняття управлінського рішення (створення відповідних структурних підрозділів, вироблення стратегічного бачення концепцій, що впроваджуються тощо); шляхів і способів розв'язання проблем; прогнозу впливу на ключові інтереси заінтересованих сторін; очікуваних результатів; обсягу фінансових, матеріально-технічних, трудових ресурсів; контроль виконання прийнятих управлінських рішень. Дещо по-іншому розроблена Концепція цілісної системи підготовки і підвищення кваліфікації педагогічних кадрів у м. Києві [243], яка складається з: основних положень (мета, основні нормативні документи, актуальність концепції), основних параметрів функціонування та розвитку системи (місія, елементи, принципи функціонування, пріоритетні завдання і шляхи розвитку), пріоритетних завдання і шляхів розвитку системи (удосконалення кадрового та соціального забезпечення системи, оптимізація структури та управління системою, наукове забезпечення функціонування системи, оптимізація підвищення кваліфікації педагогічних працівників системи).

Аналіз змістового наповнення вищенаведених концепцій дозволив дійти висновку, що в галузі педагогічної науки спостерігається тісний зв'язок

між поняттями «педагогічна концепція» і «педагогічна система» (розділ 1, п. 1.2). Підтвердження такого зв'язку спостерігаємо й при проведенні даної наукової розвідки, оскільки розробка фрейму і створення структури більшості педагогічних концепцій неможлива без урахування структурних елементів, із яких формується педагогічна система підготовки здобувачів освіти та педагогічних кадрів зокрема.

Наступним, відповідно до алгоритму дослідження, здійснимо порівняльно-критичний аналіз та систематизацію концептуальних досягнень, отриманих під час проведення фундаментальних наукових розвідок вітчизняними та зарубіжними дослідниками, щодо обґрунтування необхідних структурних компонентів концепції.

Однією із основоположників теоретико-методологічних засад загальної педагогіки та теорії педагогіки є відома вчена в галузі акмеології, педагогіки і психології, організатор освіти, доктор педагогічних наук, професор Н. Кузьміна [270]. Концепція педагогічних здібностей, обґрунтована як у наукових працях ученої, так і в доробках її послідовників – учнів наукової психолого-педагогічної школи Н. Кузьміної, складається з п'яти структурних компонентів (мета, навчальна інформація, засоби комунікації, здобувачі освіти та педагогічні працівники) і п'яти функціональних концептів, на основі яких у подальшому розроблено і сформовано низку педагогічних моделей і концепцій. Пізніше до фрейму вищенаведеної концепції додалися ще два функціональних концепти: оцінний і прогностичний.

Т. Борова у дослідженні «Теоретичні та методичні засади адаптивного управління професійним розвитком науково-педагогічних працівників вищого навчального закладу» зазначає: «Концепція дослідження спирається на фундаментальні філософські ідеї, передусім філософії освіти та управління, філософської антропології, а також відбиває взаємозв'язок різних підходів загальнонаукової й конкретно-наукової методології до вивчення досліджуваної проблеми. В основу покладені концепції сталого розвитку, інформаційного суспільства, концепція антропосоціального

управління суспільством; спрямованої організації та теорія адаптивного управління» [58, с. 11–12].

Слушною є думка Н. Пуришевої і Р. Гуріної, які зауважили, що «структура концепції залежить від її типу, від специфіки розглянутого процесу, явища, предмета, системи – об'єкта даної теорії, а також визначається особливостями розумової діяльності її творця. Незважаючи на відмінності в структурі концепцій, запропонованих різними авторами, у них є спільні риси» [538, с. 14–15].

Науковці вважають, що за аналогією з теоріями сильної версії науки компоненти педагогічних концепцій можна об'єднати в більш об'ємні блоки: підстава (емпіричний базис, ідеалізований об'єкт), ядро (поняття, закони, фундаментальні положення, засади), слідства (практичне застосування теорії, тлумачення фактів, прогнозування), інтерпретація (пояснення законів, розуміння меж використання концепції).

Т. Ломакіна у роботі «Концепція неперервної професійної освіти» (концепція НПО) розглядала наступні структурні компоненти: «I. Сучасний стан освітньої системи, тенденції та чинники її розвитку. II. Поняття і теоретичні основи (передумови) безперервної освіти. III. Наукові підходи до формування та розвитку НПО: напрямки, фактори, принципи побудови системи НПО. IV. Завдання і структура НПО. V. Основні напрями реалізації концепції НПО» [298].

В. Ваганова до концепції системи професійно-методичної підготовки (ПМП) викладача фізики в класичному університеті включила наступні компоненти: «I. Теоретичні основи концепції (відомі теорії та концепції ПМП викладача в класичному університеті і загальні теорії професійної педагогічної освіти). II. Основні положення ПМП викладача фізики в класичному університеті. III. Принципи, що лежать в основі концепції. IV. Модель системи ПМП викладача фізики в класичному університеті» [65].

Г. Кравченко розробила Концепцію адаптивного управління розвитком кафедральної системи, що включає методологічний, теоретичний

і технологічний концепти. «Методологічний концепт дослідження включає: діалектичні закони; найзагальніші закони розвитку природи, суспільства; синергетичну концепцію самоорганізації у відкритих системах на основі неврівноваженості; ... системний підхід і системний аналіз, синергетичний підхід. Теоретичний концепт становлять ідеї та наукові узагальнення щодо: методології та загальної теорії управління; теорії управління освітніми системами; ... конкретно-історичних досліджень розвитку системи післядипломної педагогічної освіти України. ... Технологічний концепт дослідження розкриває: необхідність розроблення та запровадження в практику діяльності ППО системи адаптивного управління, ... необхідність створення комплексу кваліметричних субмоделей для відстеження змін розвитку досліджуваного феномену» [255, с. 10–14].

Здійснивши порівняльно-критичний аналіз дисертаційної роботи В. Ульянової «Теоретичні і методичні засади адаптивного управління якістю музичної освіти у вищому педагогічному навчальному закладі» з вище проаналізованими роботами, зазначимо, що розроблена концепція дослідження також містить три аналогічних концепти: методологічний, теоретичний, технологічний. Однак, зміст їх наповнення відрізняється. У методологічному концепті, окрім загальних положень (фундаментальні філософські ідеї, діалектичну теорію про загальний зв'язок, теорію нестабільності тощо), авторка пропонує враховувати проблемно-орієнтований, стратегічний, особистісно зорієнтований, системний та компетентнісний підходи. У теоретичному – в систему теоретичних положень В. Ульянова включає: «формування й уточнення дефініцій основних понять; виокремлення сутнісних характеристик і визначення теоретичних засад для розробки системи адаптивного управління якістю музичної освіти та художньо-естетичного виховання у ВПНЗ» [619, с. 11–15]. Фрейм технологічного концепту В. Ульянової, що передбачає розробку системи адаптивного управління якістю музичної освіти та художньо-естетичного виховання у ВПНЗ, за своєю суттю є подібним до

технологічного концепту Г. Кравченко (розробка системи адаптивного управління відповідно до досліджуваної теми).

Н. Шарата [678, с. 9–11], вирішуючи проблему управління інноваційно-педагогічною діяльністю у ЗВО, розробила концепцію, що містить, аналогічні попередньому дослідженню, три концепти. У методологічному концепті, окрім загальних положень (філософські положення теорії наукового пізнання про активну роль особистості в перетворенні дійсності, діалектичну теорію про загальний зв'язок, взаємозумовленість і цілісність явищ об'єктивної дійсності), учена пропонує включити такі взаємопов'язані підходи: гносеологічний; аксіологічний; герменевтичний; системний і діяльнісний. У теоретичному – авторка обґрунтувала сукупність закономірностей, принципів, функцій, методик щодо педагогічного моделювання як провідного методу дослідження. Аналогічно до концепцій В. Ульянової і Г. Кравченко технологічний концепт Н. Шарати передбачає розробку науково обґрунтованої моделі системи управління відповідно до теми дослідження.

Порівняльно-критичний аналіз наукової роботи Я. Малихіної «Теоретичні і методичні засади управління взаємодією вищого навчального закладу із зовнішнім середовищем» дозволяє стверджувати, що авторка при розробці концептуальних положень дослідження також визначила три, аналогічних до вище проаналізованих робіт, взаємопов'язаних концепти: методологічний, теоретичний і технологічний. Методологічний концепт відрізняється від концептів вищенаведених науковців лише визначеними методологічними підходами, а саме: системний, стратегічний, соціально-маркетинговий, ситуаційний і проблемно-орієнтований. Фрейми теоретичного і технологічного концептів Я. Малихіної за своєю суттю подібні до відповідних концептів вищенаведених науковців [312, с. 9–12].

Обґрунтувавши сучасну технологію педагогічної експертизи розвитку загальної середньої освіти регіону, О. Касьянова [200, с. 11–14] в концепцію дослідження включила аналогічні вищенаведеним роботам три концепти,

а саме: методологічний, який окрім загальних філософських ідей і положень, включає такі взаємопов'язані підходи: онтологічний, гносеологічний, аксіологічний, телеологічний аспект, герменевтичний, системний і діяльнісний; фрейми теоретичного та технологічного концептів дослідниці збігаються із наведеними вище структурами концепцій.

У докторських дисертаційних роботах О. Кравченко «Теоретико-методологічні засади моделювання стратегічного розвитку університету» [254, с. 30-33] та Ю. Атаманчука «Теоретичні і методичні засади підготовки магістрів з управління навчальним закладом до інформатизації управлінської діяльності» [18, с. 12-16] розроблено відповідні концепції, що також складаються із методологічного, теоретичного та технологічного концептів. Порівняльно-критичний аналіз наведених вище концепцій, свідчить, що фрейми проаналізованих концепцій дослідників дотичні фреймам концепцій попередніх наукових доробків.

Аналіз фундаментальних наукових досліджень Т. Смиковської «Теоретико-методологічні основи проектування методичної системи вчителя математики та інформатики» [585] та І. Анненкової «Теорія і методика моніторингу якості професійної діяльності науково-педагогічних працівників вищих навчальних закладів» [15, с. 12-14] показав, що розроблені ними педагогічні концепції складаються з теоретичних основ, розробки відповідних систем і методики організації моніторингу формування, становлення, розвитку та функціонування вивчаємого феномену.

Проаналізувавши фрейми педагогічних концепцій, розроблених О. Єпіщевою «Діяльнісний підхід як теоретична основа проектування методичної системи навчання математики» [141], М. Невзоровим «Теоретичні основи проектування антропоорієнтованого педагогічного процесу» [341] та В. Радіоновим «Теоретичні основи педагогічного проектування» [540], можна дійти висновку, що в їх основі лежать принципи (теоретичний концепт) та структурна основа освітнього процесу, критерії вибору методичного інструментарію вчителя (за концепцією О. Єпіщевої),

стадії створення антропоорієнтованого педагогічного процесу (за концепцією М. Невзорова), характеристики особливостей досліджуваного феномена й умови успішності його функціонування (за концепцією В. Радіонова); фрейм педагогічної концепції за Є. Яковлевим і Н. Яковлевою складається з: загальних положень, понятійно-категоріального апарату, теоретико-методологічних основ, ядра, змістовно-сміслового наповнення; педагогічних умов ефективного функціонування і розвитку досліджуваного феномена; верифікації [700, с. 16].

М. Курач та С. Шабага у науковій праці «Компоненти педагогічної концепції формування цілісного художньо-проектного знання майбутнього вчителя технологій» визначили й обґрунтували наступні компоненти відповідної педагогічної концепції: мотиваційний, когнітивний, діяльнісний, творчий, моніторинговий компоненти, «які детермінують її як систему, діяльність і процес, повинні складати ядро формування цілісного художньо-проектного знання майбутніх учителів технологій» [274, с. 49].

Не заперечуючи наукової цінності і значущості отриманих дослідниками результатів, що й було метою їх наукової роботи, акцентуємо увагу на загальному серйозному недоліку: усі вище проаналізовані концепції носять конкретно-науковий характер, на жаль, вирішуючи при цьому безумовно актуальну, але конкретно виокремлену проблему. Загальну суть запропонованих вище концепцій як у фреймовому, так і в змістовному планах не завжди можна спроектувати у процесі дослідження на аналогічні феномени. Так, наприклад, розроблену концепцію підготовки магістрів з управління навчальним закладом до інформатизації управлінської діяльності (за Ю. Атаманчуком) не можна спроектувати підготовку бакалаврів-психологів; концепцію проектування методичної системи навчання математики (за О. Єпіщевою) не коректно адаптувати на проектування методичної системи навчання гуманітарним наукам тощо. Крім цього, маючи ознаки системності, цілісності та використовуючи як підґрунтя методологічний концепт із відповідними до обраної теми підходами, дані

концепції, в силу конкретного змістовного наповнення, допускають неоднозначність при практичному використанні в споріднених напрямках галузі освіти, що іноді призводить до зниження результативності освітньої діяльності.

Теоретичний і ґрунтовний аналіз наукових розвідок вітчизняних [15; 18; 141; 200; 254; 274; 312; 341; 540; 585; 619; 678; 700 тощо] і зарубіжних [707; 715; 730; 735; 737; 753; 756; 759; 765; 770; 772; 776; 780; 781; 782; 790; 791; 792; 794; 799; 803; 806; 808; 811; 826; 850; 857; 859; 865; 869; 873; 879 тощо] науковців дозволив дійти висновку, що фрейм педагогічної концепції (як системи наукових положень і як шляхів досягнення та форм представлення результатів її реалізації) має складатися із: чітко обґрунтованих концептів, на підставі яких можна розробляти будь-яку педагогічну концепцію конкретного досліджуваного феномену.

Підтвердженням чого є висновки відомих учених В. Загвязинського і Р. Атаханова, які виділили наступні положення методології педагогіки: 1) учіння щодо структури та функцій педагогічного знання; 2) базові, ключові, фундаментальні педагогічні положення (теорії, концепції, гіпотези), що мають загальнонауковий сенс; 3) учіння про логіку та методи педагогічного дослідження; 4) учіння про засоби використання отриманих знань для удосконалення практики [159., с. 40]. На їх базі можна проводити загальнонаукові, конкретно наукові дослідження, а також розробляти рекомендації щодо їх практичного використання.

Дослідники феномену педагогічної концепції Є. Яковлев і Н. Яковлева при розробці її фрейму спиралися на нелінійність педагогічного процесу (акцентуючи увагу, передусім, на своєрідність та індивідуальність викладача і здобувача вищої освіти при їх взаємодії, а не на результати навчання), яку запозичили у Дж. Нонака: «хаос розширює спектр сил і можливостей організації для пошуку нових точок зору. Для того щоб організація оновлювала себе, вона повинна постійно підтримувати нестійкий стан» [700, с. 60–61; 822].

О. Князева у роботі «Одисея наукового розуму. Синергетичне бачення наукового прогресу» констатує, що «поняття нелінійності є фундаментальним концептуальним вузлом нової парадигми, а нова парадигма є парадигмою нелінійності. На її думку, особливості цього феномена полягають у тому, що завдяки нелінійності набуває значення принцип «посилення флуктуацій». За деяких умов нелінійність може посилювати флуктуації. Також певні класи нелінійних відкритих систем наділені іншою властивістю – пороговістю чутливості. Нижче порога все зменшується, зникає, а вище – багаторазово розростається. Ще однією властивістю нелінійності є дискретність шляхів еволюції нелінійних систем, тобто на певному нелінійному середовищі можливим є лише визначений спектр цих шляхів» [213, с.45; 214; 224]. У подальших дослідженнях авторка у співавторстві із С. Курдюмовим у науковій праці «Основи синергетики» надають наступне визначення категорії нелінійності – «багатоваріантність шляхів еволюції, наявність вибору з альтернативних шляхів і визначеного темпу еволюції, а також необоротність еволюційних процесів» [213, с. 364-365].

Погоджуючись із Є. Яковлевим, Н. Яковлевою, О. Князевою і С. Курдюмовим, вважаємо, що при розробці будь-якої педагогічної концепції необхідно враховувати нелінійність освітнього процесу, а отже й нелінійність процесу едукції майбутніх учителів в умовах діджиталізації освіти.

Також, вважаємо, спираючись на положення синергетичного підходу (п.1.3), педагогічна концепція має ознаки саморозвиваючої цілісності (розвиток відповідно до змін в концептах).

При розробці педагогічної концепції необхідною умовою є визначення меж її застосування – окреслення кола її ефективного впровадження і розвитку, що сприятиме забезпеченню чіткості, конкретності та ясності розуміння основних змістових положень концепції. При цьому, необхідно враховувати, що авторська позиція використання концепції може бути більш

конкретизована, відповідно до теми наукової розвідки, ніж запропонована область її загального використання в освітньому процесі.

При визначенні меж застосування педагогічних концепцій варто наголосити, що ці межі є дещо умовними, адже вони залежать від зовнішніх і внутрішніх чинників розвитку не лише конкретної освітньої установи, а й розвитку як самої педагогічної концепції, так і педагогічної науки в цілому. До таких чинників Є. Яковлев і Н. Яковлева відносять: «об'єкти, на які поширюються положення педагогічної концепції, тобто ті аспекти педагогічного процесу, які можуть бути вдосконалені при її використанні; досягнутий рівень знання в галузі педагогічної теорії, методології та технології, тобто наявні в науці досягнення, що становлять область проблем, що ефективно вирішуються в даний час; ближні і перспективні цілі і завдання, що стоять в освітній сфері, які з одного боку, обґрунтовують потребу створення педагогічної концепції, а з іншого, – визначають перелік найважливіших питань і глибину їх вирішення» [700, с. 31].

Відповідно до затвердженої Концепції розвитку педагогічної освіти «заклади вищої освіти можуть самостійно визначати предметні спеціальності, спеціалізації та додаткові спеціалізації і реалізувати їх у межах освітніх програм відповідного рівня» [234], тому ОП різних спеціальностей мають розроблятися, реалізовуватися та оновлюватися у відповідності до наявних авторських педагогічних концепцій та освітніх стандартів різних напрямів, затверджених МОН України. Отже, при розробці концепції едукації майбутніх учителів в умовах діджиталізації освіти будемо враховувати вищенаведені межі застосування.

Також слушною для нас є думка В. Загвязинського і Р. Атаханового [159]: для розробки педагогічних концепцій, передусім, необхідно виявити й обґрунтувати загальнонаукові методи, які доцільно буде використовувати у процесі створення відповідних концепцій. Є. Хриков доводить доцільність використання наступних загальнонаукових методів дослідження: «індукцію, дедукцію, узагальнення, ідеалізацію, формалізацію,

абстрагування, системний аналіз, елементи моделювання наявних фактів та ідей» [663, с. 160.].

Є. Яковлев і Н. Яковлева зазначають, що існує різноманітна кількість взаємопов'язаних загальнонаукових методів, передусім, інваріантних, які доцільно використовувати при розробці більшості педагогічних концепцій, зокрема: «контент-аналіз, понятійно-термінологічний, теоретико-методологічний, каузально-функціональний аналіз, конкретизація теоретичного знання, метод дискурсної рефлексії, педагогічне моделювання, педагогічний експеримент тощо» [700, с. 21].

Ураховуючи думки цих науковців, для розробки уніфікованого фрейму педагогічної концепції пропонуємо використовувати наступні загальнонаукові методи: індукції («являє собою висновок, який ґрунтується на положенні «від часткового до загального, від окремих фактів до узагальнень», коли на основі знань про частину предметів класу робиться висновок про клас у цілому» [157]), дедукції («метод, у якому висновок про деякий елемент множини робиться на основі знання про загальні властивості всієї множини» [157]), узагальнення («метод наукового пізнання, за допомогою якого фіксуються загальні ознаки та властивості певного класу об'єктів та здійснюється перехід від одиничного до загального, від менш загального до більш загального» [157]), формалізації («вивчення різноманітних об'єктів шляхом зображення їхньої структури у знаковій формі за допомогою штучних мов, наприклад, мовою математики» [157]), адаптації («метод пристосування до мінливих умов зовнішнього або внутрішнього середовищ» [5, с. 201]), запозичення (використання інноваційних ідей, поглядів, технологій, методик, методів, засобів, розроблених конкретними особистостями або колективами авторів), аналогії («дає змогу встановити відношення еквівалентності (відповідності, схожості) між двома системами, що розглядаються, за деякими ознаками» [318]) і концептуального абстрагування («дає змогу виділити групу можливих стратегічних альтернатив без урахування найменш значущих деталей,

характеристик, властивостей, зосередившись на дослідженні найбільш значущих сторін, та обрати оптимальну з них» [268, с. 73.]). Обґрунтування використання вищеперерахованих методів для розробки фрейму педагогічної концепції едукатії майбутніх учителів в умовах діджиталізації освіти буде здійснено нижче.

Підсумовуючи усе вище проаналізоване, можемо стверджувати, що уніфікований фрейм педагогічної концепції окремого фундаментального досліджуваного феномену (рис. 2.8) має складатися із чотирьох концептів:

1. Наставчий (сучасні проблеми досліджуваного феномену; загальні положення (фундаментальні філософські закони, діалектичні найзагальніші теорії про загальний зв'язок, взаємозв'язок природи та суспільства, спіральний розвиток суспільства, теорію нестабільності тощо); нормативно-правові документи, затверджені на міжнародному, державному або регіональному рівнях; предметна область концепції (система базових та ключових понять/категорій; визначення предмету концепції (наприклад, усунення недоліків відповідно до мети концепції, що розробляється через вдосконалення сутнісних характеристик / ознак / технологій / методик тощо), межі її застосування)).

2. Управлінський (планування (визначення стратегічної цілі, завдань, плану заходів); прийняття управлінського рішення щодо створення відповідних структурних підрозділів; організацій і контроль їх виконання.

3. Системний (авторська теоретична модель / блок-схема / система досліджуваного феномену, що включає: мету, завдання, теоретико-методологічні основи (підходи, принципи, функції), обґрунтування методик, методів, форм, засобів спрямованих на досягнення результату та педагогічні умови (за необхідністю).

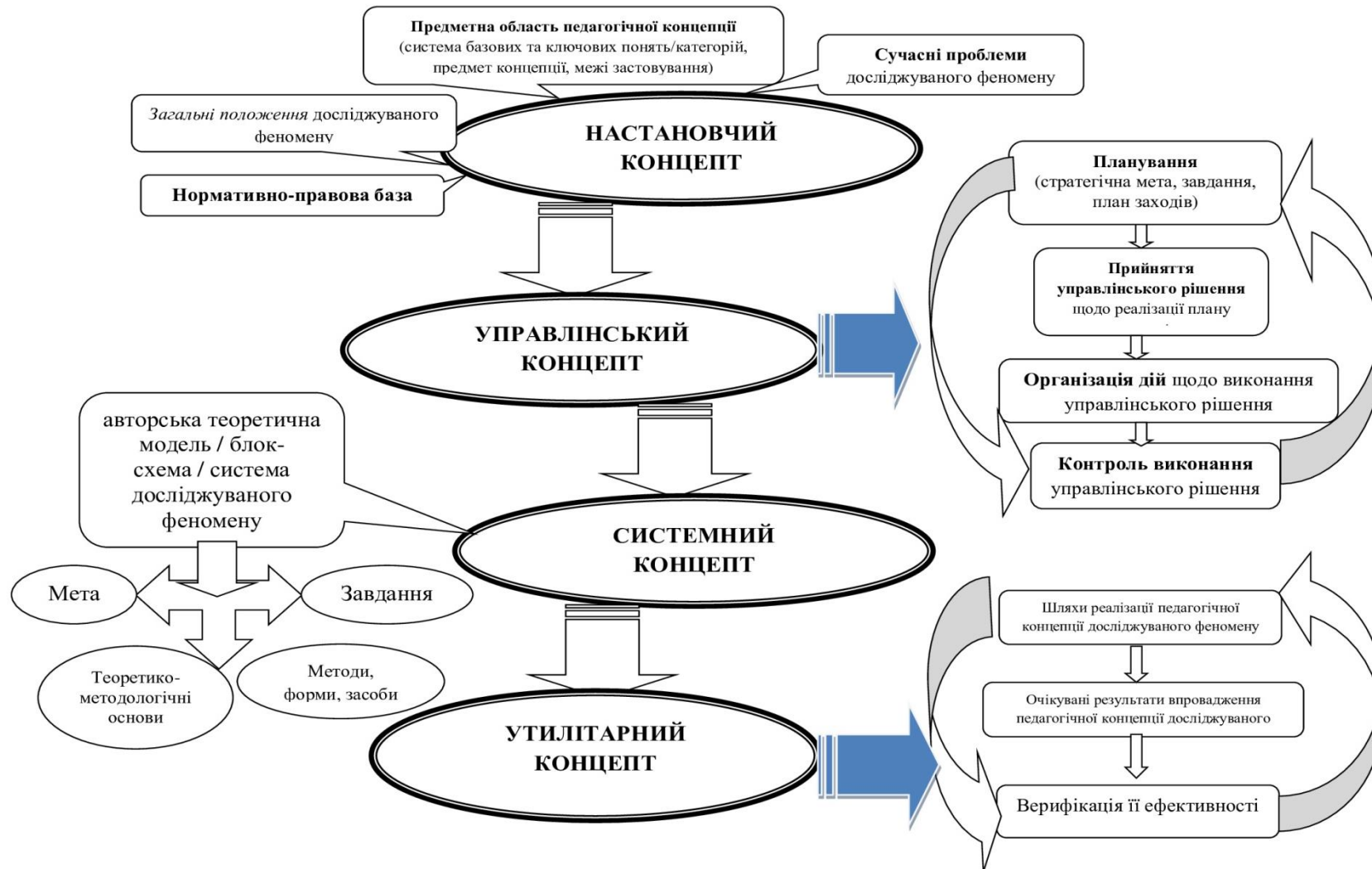

Рис.2.8.Модель уніфікованого фрейму педагогічної концепції окремого фундаментального досліджуваного феномену

4. Утилітарний (шляхи реалізації педагогічної концепції; очікувані результати; верифікація її ефективності).

Назва і зміст настановчого концепту було обрано з метою відображення тих фундаментальних положень та базових категорій, з яких, на наш погляд, доцільно починати розробку будь-якої педагогічної концепції

Шляхом аналізу наявних концепцій визначено зміст даного концепту, який є підґрунтям авторської педагогічної концепції і складається з фундаментальних філософських ідей, передусім філософії освіти та управління, філософської антропології (Т. Борова); діалектичних законів, найзагальніших законів розвитку природи, суспільства, синергетичної концепції самоорганізації у відкритих системах на основі неврівноваженості (Г. Кравченко)); діалектичної теорії про загальний зв'язок, теорії нестабільності тощо (В. Ульянова); філософських положень теорії наукового пізнання про активну роль особистості в перетворенні дійсності, діалектичної теорії про загальний зв'язок, взаємозумовленість і цілісність явищ об'єктивної дійсності (Н. Шарата)).

Також пропонуємо в зміст даного концепту включати не лише загальні положення, а й сучасні проблеми, нормативно-правові документи, категорійно-поняттєвий апарат, предмет концепції та межі її застосування тощо.

Управлінський концепт доцільно включати у фрейм педагогічної концепції, тому що, як слушно зазначає Є. Хриков, «ефективність освітніх процесів значною мірою залежить від ефективності управлінської діяльності» [666, с. 5].

Наявність управлінського концепту дозволяє здійснювати узгодженість (варіативну) із національними, загальноєвропейськими та світовими стратегічними нормативно-правовими та програмними документами; проводити (за необхідністю) SWOT – аналіз; формувати системне уявлення щодо стратегічних шляхів досягнення окресленої мети концепції; визначати

терміни досягнення поставленої стратегічної цілі та виконання сформованих завдань тощо.

Відповідно до теми наукової розвідки вважаємо за доцільне виокремити системний концепт концепції, що розробляється, оскільки саме в ньому розкрито концептуальне бачення теоретичної моделі досліджуваного процесу/явища/феномену: мета, завдання, теоретико-методологічні основи (підходи, принципи, функції тощо), її сутнісні характеристики, обґрунтування методик, методів, форм, засобів направлених на досягнення результату педагогічні умови (за необхідністю).

На наш погляд, при розробці педагогічних концепцій досліджуваних феноменів, четвертий концепт доцільно визначити як утилітарний.

Зміст цього концепту відповідатиме слушному для нас твердженню Є. Яковлевого і Н. Яковлевої, які «відображає основні положення практичного підтвердження результативності використання розробленої концепції» [700, с. 10].

Тому, утилітарний концепт включатиме: впровадження обґрунтованих методик, методів, форм, засобів, розробку шляхів реалізації педагогічної концепції, верифікацію її ефективності.

Представлення педагогічної концепції за розробленим уніфікованим фреймом, на нашу думку, сприятиме розгляду її, з точки зору конвергенції сильної та слабкої версій науки, як цілісної, логічно структурованої, завершеної науково-педагогічної теорії із визначеними межами її застосування та можливістю отримання ефективного практико-орієнтованого результату через його верифікацію.

Таким чином, розроблений загальний уніфікований фрейм педагогічної концепції може бути застосований при створенні будь-якої конкретно-наукової педагогічної концепції, що характеризується саморозвиваючою цілісністю.

Згідно з логікою дослідження у процесі побудови фрейму педагогічної концепції окремого фундаментального досліджуваного феномену було

використано наступні загальнонаукові методи: здійснено порівняння та інтегрування схожих ознак локальних концептів, що дозволило обґрунтувати загальну структуру педагогічної концепції едукації майбутніх учителів в умовах діджиталізації освіти (методи індукції та узагальнення); схарактеризовано кожний із концептів фрейму (настановчий, управлінський, системний, утилітарний), що розробляється, на підставі розуміння загальної характеристики відповідної педагогічної концепції (метод дедукції); обрані концепти структуровано в єдину цілісну педагогічну концепцію окремого фундаментального досліджуваного феномену (метод формалізації); застосовано модифікацію (використання окремих концептів, ідей, теоретико-методологічних положень тощо) сучасних педагогічних концепцій (О. Бабакіна «Формування громадянськості майбутнього вчителя початкових класів у процесі професійної підготовки» [20]; О. Мілаш «Формування дослідницької культури майбутніх учителів сторії та суспільствознавства у процесі фахової підготовки» [326]; О. Шквир «Теоретичні і методичні засади ступеневої підготовки майбутніх учителів початкової школи до проведення педагогічних досліджень» [686]) до розробки затребуваної концепції (метод адаптації); використано інноваційні ідеї, педагогічні нововведення (технології, методики, форми та засоби) новаторів сучасної педагогіки у процесі формування власної концепції (В. Андрієвська «Теоретичні і методичні засади підготовки майбутнього вчителя початкової школи до використання інформаційно-комунікаційних технологій у професійній діяльності» [11]; І. Богданова «Професійно-педагогічна підготовка майбутніх учителів на основі застосування інноваційних технологій» [52]; О. Трофимов «Підготовка майбутніх учителів до використання аудіовізуальних і комп'ютерних технологій навчання» [614]; Г. Шугайло «Диференційований підхід до навчання комп'ютерних технологій майбутніх учителів інформатики» [689]; О. Фуштей «Формування професійної компетентності майбутніх учителів фізики засобами мультимедіа» [636];) (метод запозичення); проведено аналогію щодо подібності основних ознак концептів існуючих педагогічних концепцій (метод аналогії); виокремлено найбільш значущі

стратегічні альтернативи та обрано оптимальний варіант серед них, не враховуючи при цьому менш значущі характеристики досліджуваного феномену (метод концептуального абстрагування); О. Касьянова «Моделювання діяльності фахівця» [201] доведено доцільність розробки авторської теоретичної моделі /блок схеми/системи досліджуваного феномену (метод моделювання).

На підставі розробленого уніфікованого фрейму педагогічної концепції окремого фундаментального досліджуваного феномену, представимо фрейм педагогічної концепції едукації майбутніх учителів в умовах діджиталізації освіти (рис.2.9).

Перший концепт – настановчий – включає проблеми (п.1.1), положення загально філософського значення (закон єдності і боротьби протилежностей, закон переходу кількісних змін у якісні і навпаки, закон заперечення заперечення) (п. 1.3); національні, загальноєвропейські та світові стратегічні нормативно-правові документи (зокрема, Закони України «Про професійну (професійно-технічну) освіту» [480], «Про фахову передвищу освіту» [493], «Про вищу освіту» [436], «Про наукову і науково-технічну діяльність» [475], «Про інноваційну діяльність» [474]; Концепція розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018 – 2020 роки [239], схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 17 січня 2018 р. № 67 (Офіційний вісник України, 2018 р., № 16, ст. 560); «Цифрова програма для Європи» [706]; «Програма політики в галузі ІКТ на 2015 рік для майбутнього суспільства знань Європи. Підсумковий звіт» [754] тощо), затверджені на міжнародному, державному або регіональному рівнях; предметну область концепції (система базових «концепція», «педагогічна концепція», «едукація», «діджиталізація», «діджиталізації освіти») та ключових понять «едукація майбутніх учителів», «педагогічна концепція едукації майбутніх учителів», «педагогічна концепція едукації майбутніх учителів в умовах діджиталізації освіти» (п.1.2); визначення предмету концепції та межі її застосування).

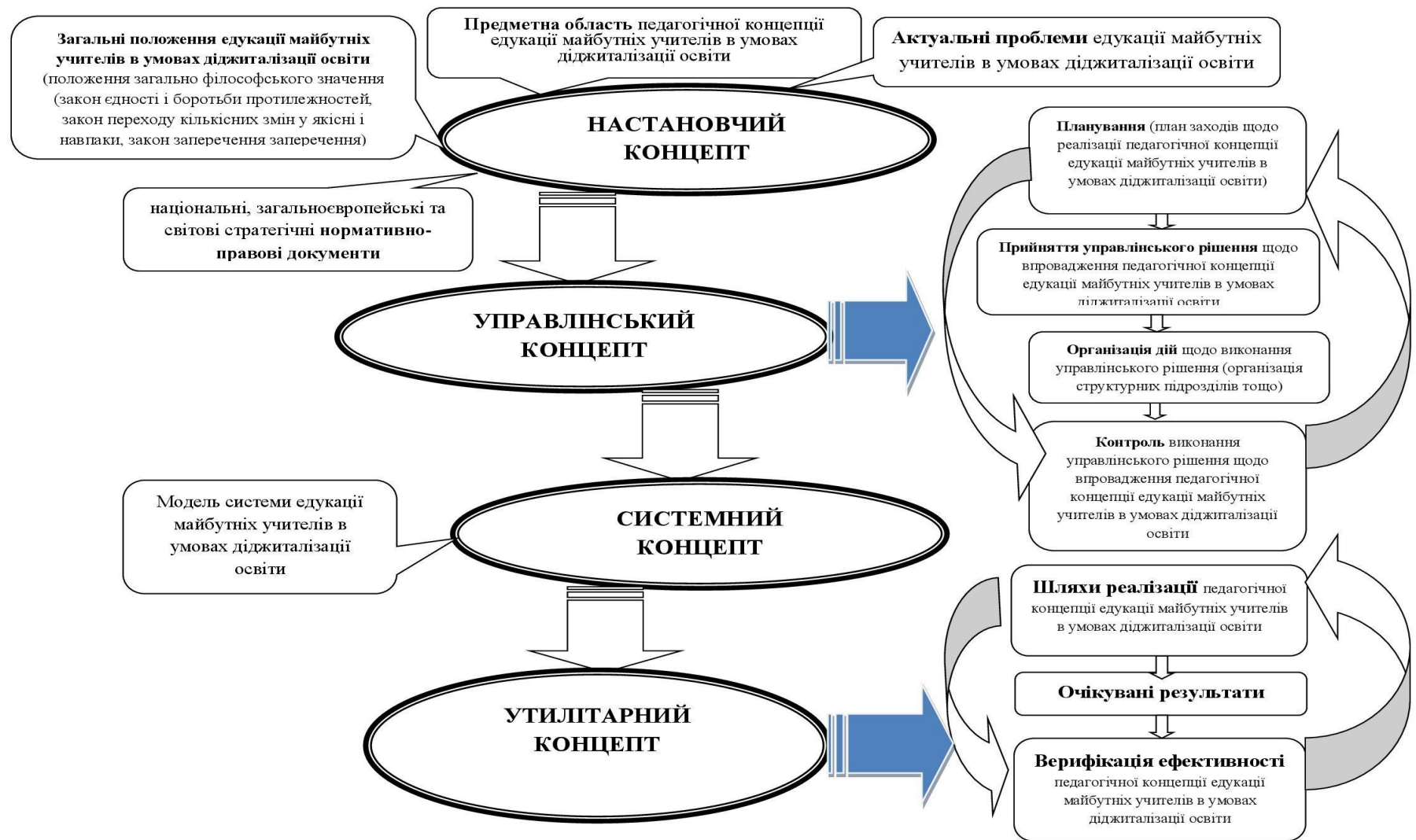

Рис.2.9. Модель фрейму педагогічної концепції едукції майбутніх учителів в умовах діджиталізації освіти

У полі дослідницької проблематики, характеризуючи управлінський концепт, слушним є висновки Є. Хрикова, що «першим етапом та функцією управління є планування — вид управлінської діяльності, спрямований на визначення мети, завдань управління, змісту управлінської діяльності, відповідальних за ті чи інші заходи та терміни їх виконання» [666, с. 89-90].

Відтак, другий концепт – управлінський – містить: планування (стратегічна ціль, завдання педагогічної концепції едукації МУ в умовах діджиталізації освіти; план заходів (шляхів) щодо реалізації даної концепції); прийняття управлінського рішення (накази, розпорядження адміністрації ЗВО) та організації дій щодо впровадження педагогічної концепції едукації МУ в умовах діджиталізації освіти, створення відповідних структурних підрозділів; контроль виконання управлінського рішення тощо.

Третій концепт – системний – модель системи едукації майбутніх учителів в умовах діджиталізації освіти, що включає: мету, завдання, теоретико-методологічні основи (методологічні підходи (загальнонаукові (системний, синергетичний, стратегічний, аксіологічний) і конкретнонаукові (компетентнісний, фреймовий, діяльнісний, особистісно-зорієнтований)), принципи, функції, обґрунтування методик, методів, форм, засобів підвищення ефективності едукації майбутніх учителів в умовах діджиталізації освіти, організаційно-педагогічні умови тощо) та характеризується саморозвиваючою цілісністю.

Четвертий концепт – утилітарний – впровадження обґрунтованих методик, методів, форм, засобів підвищення ефективності едукації майбутніх учителів в умовах діджиталізації освіти, шляхи реалізації педагогічної концепції; очікувані результати; верифікація ефективності даної концепції.

Отже, спираючись на розроблений уніфікований фрейм педагогічної концепції окремого фундаментального досліджуваного феномену було створено фрейм педагогічної концепції едукації майбутніх учителів в умовах діджиталізації освіти, який містить чотири взаємопов'язані концепти: настановчий, управлінський, системний, утилітарний.

Наступним, відповідно до алгоритму дослідження, визначимо теоретико-методологічний базис педагогічної концепції едукації майбутніх учителів в умовах діджиталізації освіти.

Основні положення підрозділу викладені в 5 публікаціях автора [1; 2; 16; 36; 38] (Додаток А).

2.3. Закономірності та принципи едукації майбутніх учителів в умовах діджиталізації освіти

Розробку теоретико-методологічного базису педагогічної концепції едукації майбутніх учителів в умовах діджиталізації освіти вважаємо за доцільне розпочати із визначення загальної стратегічної мети даної концепції та її декомпозиції за умовними рівнями, як запропонували Є. Яковлев і Н. Яковлева «декомпонувати кожен мету верхнього рівня необхідно не менше ніж на дві мети нижнього рівня» [700, с. 30].

При визначенні стратегічної мети даної педагогічної концепції було враховано: сучасне соціальне замовлення суспільства; цілі, що визначені у наявних чинних державних педагогічних концепціях та теоретико-практичних концепціях представлених у фундаментальних наукових працях вітчизняних учених; міжнародний досвід у системі вищої освіти з метою вибірки інновацій, що сприятимуть найефективнішому досягненню бажаної стратегічної мети.

А. Харківська наголошує, що «мета державної політики щодо розвитку освіти полягає у створенні умов для розвитку особистості й творчої самореалізації кожного громадянина України, вихованні покоління людей, здатних ефективно працювати та навчатися протягом життя, оберігати й примножувати цінності національної культури та громадського суспільства, розвивати й зміцнювати суверенну, незалежну, демократичну, соціальну

та правову державу як невід'ємну складову європейської та світової спільноти» [658, с. 265].

Відповідно до алгоритму дослідження наведемо стратегічну мету представлену у наявних в Україні Концепціях, які стосуються освітньої галузі.

Таблиця 2.1

Стратегічна мета держаних концепцій педагогічної галузі

№	Концепція	Мета
1	Концепція підготовки фахівців за дуальною формою здобуття освіти [483]	вироблення засад державної політики щодо підвищення якості професійної підготовки фахівців на основі дуальної форми здобуття освіти
2	Концепція реалізації державної політики у сфері професійної (професійно-технічної) освіти «Сучасна професійна (професійно-технічна) освіта» [485]	проведення реформи професійної (професійно-технічної) освіти задля формування всебічно розвиненої особистості, здатної до вибору індивідуальної освітньої траєкторії, навчання впродовж усього життя, розвитку професійної кар'єри, підприємництва та самозайнятості; конкурентоспроможного та мобільного на ринку праці фахівця; успішної особистості з активною громадянською позицією, морально-етичними якостями, відповідальної за результати власної діяльності
3	Концепція розвитку природничо-математичної освіти (STEM-освіти) [488]	сприяння розвитку природничо-математичної освіти (STEM-освіти); комплексне поширення інноваційних методик викладання та об'єднання зусиль учасників освітнього процесу і соціальних партнерів у формуванні необхідних компетентностей здобувачів освіти
4	Концепція розвитку цифрових компетентностей та затвердження плану заходів з її реалізації [489]	визначення пріоритетних напрямів і основних завдань з питань розвитку цифрових навичок та цифрових компетентностей, підвищення рівня цифрової грамотності населення, зокрема працездатних осіб, громадян похилого віку, малозабезпечених сімей, осіб з інвалідністю, інших вразливих груп населення, в умовах розвитку цифрової економіки та цифрового суспільства
5	Концепція розвитку штучного інтелекту в Україні [492]	визначення пріоритетних напрямів і основних завдань розвитку технологій штучного інтелекту для задоволення прав та законних інтересів фізичних та юридичних осіб, побудови конкурентоспроможної національної економіки, вдосконалення системи публічного управління.

Продовження табл.2.1

1	2	3
6	Концепція цілісної Системи підготовки і підвищення кваліфікації педагогічних кадрів у м. Києві [243]	створення та реалізація необхідних умов для ефективного та результативного функціонування та розвитку системи, що забезпечить оптимальні умови для неперервної (ступеневої) педагогічної освіти, її наступності, координації діяльності всіх її складових, ефективності управління освітньою системою, підвищення наукового потенціалу сфери освіти української столиці.
7	Концепція державної системи професійної орієнтації населення [440]	забезпечення розвитку державної системи професійної орієнтації населення згідно з пріоритетами державної економічної та соціальної політики і світовим досвідом та конкурентоспроможності національного ринку праці.

Проаналізувавши інформацію подану у табл.2.1 виявлено, що ключовими моментами у стратегічній меті представлених концепцій визначено: вдосконалення системи педагогічної освіти; вироблення засад державної політики; проведення реформи; сприяння розвитку; модернізація; комплексне поширення інноваційних методик викладання; визначення пріоритетних напрямів і основних завдань з питань розвитку цифрових навичок та цифрових компетентностей; підвищення рівня цифрової грамотності населення; побудова конкурентоспроможної національної економіки; створення та реалізація необхідних умов; забезпечення розвитку державної системи професійної орієнтації населення тощо.

На підставі вищезазначеного та ґрунтуючись на виявлених проблемах (п. 1.1), методологічних підходах (п. 1.3), розробленому уніфікованому фрейму педагогічної концепції досліджуваного феномену (п. 2.2) наданих визначеннях ключових понять дослідження, урахувавши виокремленні ключові словосполучення наведених педагогічних концепцій, потреби та можливості суб'єктів освітнього процесу, рівень прогресуючого росту діджиталізації освіти стратегічною метою розробляємої концепції є вдосконалення системи вищої педагогічної освіти України.

Для ефективної реалізації визначеної стратегічної мети вважаємо за необхідне здійснити її декомпозицію за умовними ієрархічними рівнями (рис.2.10).

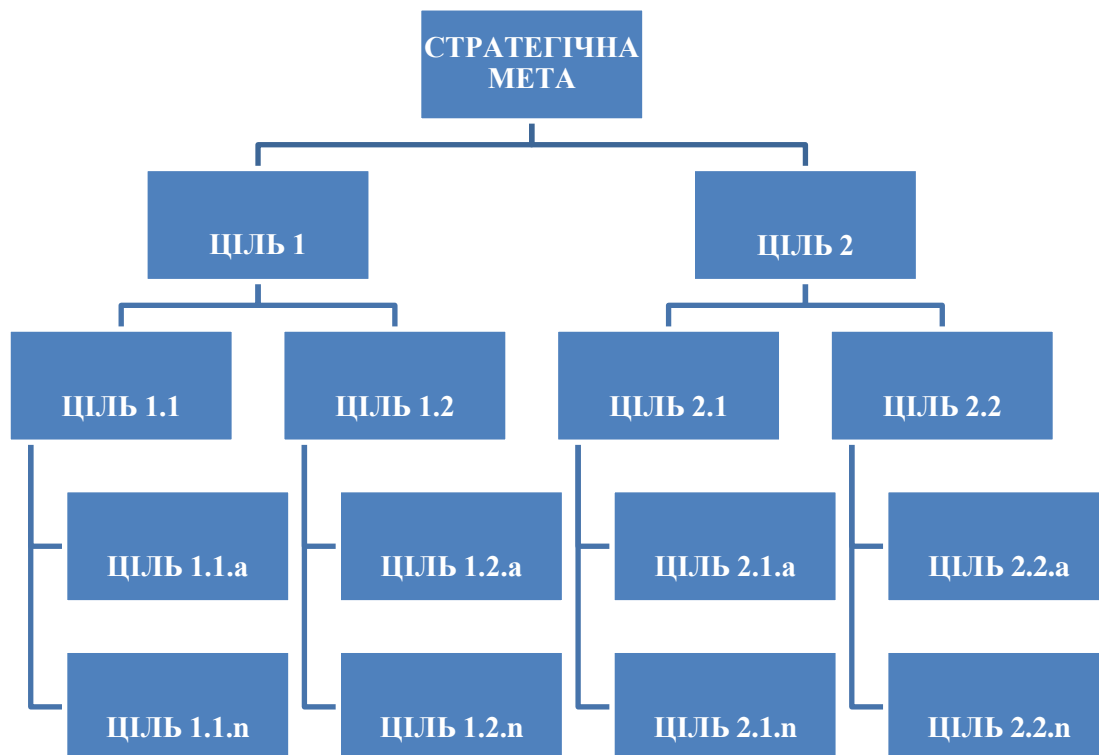

Рис. 2.10. Уніфікований фрейм ієрархії цілей загальної стратегічної мети

Як видно із рис.2.10 : цілі 1.1, 1.2 та 2.1., 2.2 повинні бути сформульовані більш конкретно порівняно із цілями 1 й 2; цілі 1.1.a,..... 1.1n; 2.2.a.....2.2 n мають формувати мету досягнення певного кінцевого результату.

На підставі уніфікованого фрейму ієрархії цілей загальної стратегічної мети розробимо фрейм ієрархії цілей загальної стратегічної мети педагогічної концепції едукції майбутніх учителів в умовах діджиталізації освіти рис.2.11.

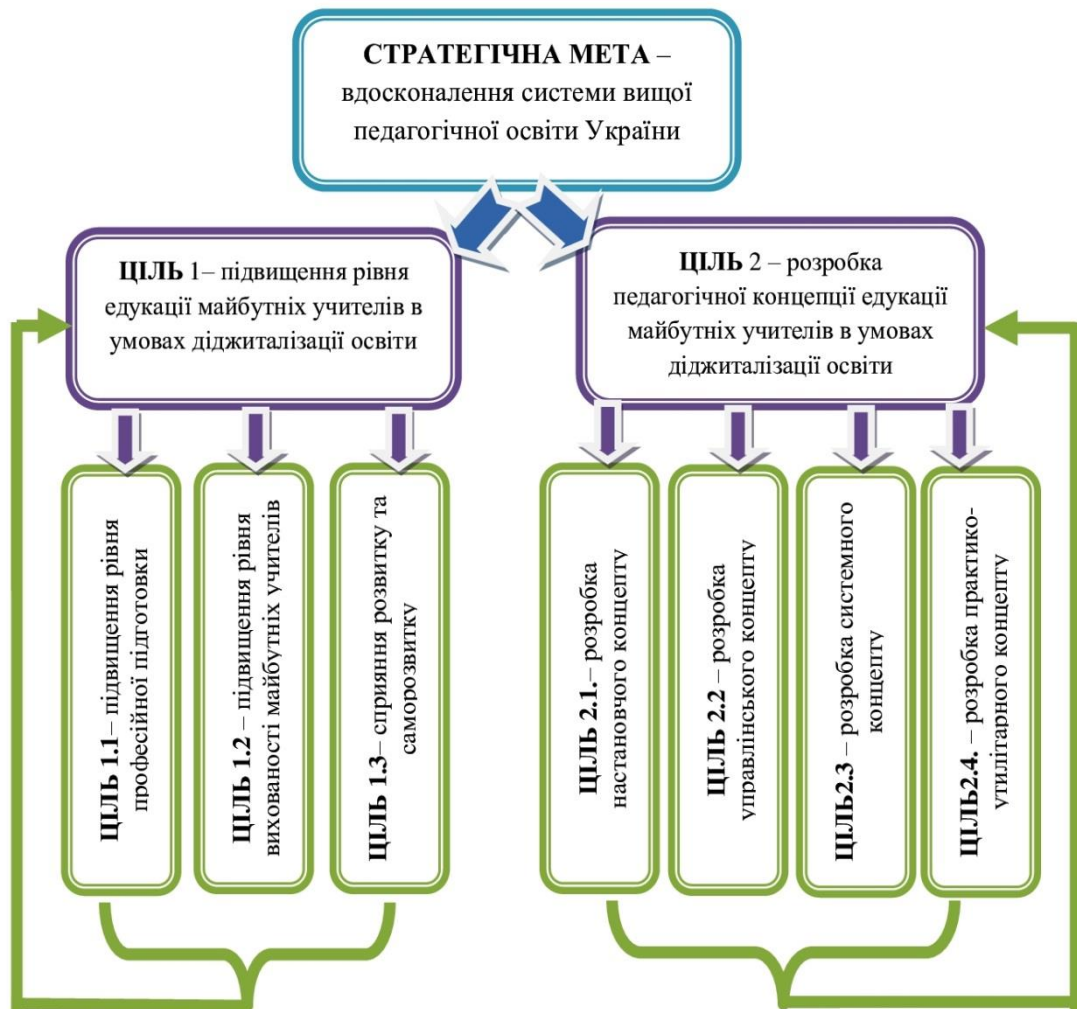

Рис.2.11. Фрейм ієрархії цілей загальної стратегічної мети педагогічної концепції едукції майбутніх учителів в умовах діджиталізації освіти

Отже, стратегічна мета педагогічної концепції едукції майбутніх учителів в умовах діджиталізації освіти, що декомпозиційована на кілька цілей задля конкретизації завдань та якісного їх виконання для отримання конкретних результатів за визначеними цілями. У сукупності отримані результати формують загальний результат стратегічної мети, через досягнення цілі 1 та цілі 2 (ЦІЛЬ 1 → СТРАТЕГІЧНА МЕТА ← ЦІЛЬ 2). Більш детально зміст цілі 1 та її цілей 1.1.1, 1.1.2, 1.1.3 буде представлено

у п. 3.2. (в якому дана ціль представлена як ціль авторської моделі управління едукацією МУ в умовах діджиталізації освіти). Зміст цілі 2 розкрито у п. 2.2. Методики, методи, форми та засоби цілей 1 та 2 буде представлено у п. 4.2.

Розробивши фрейм ієрархії цілей та виділивши стратегічну мету педагогічної концепції едукації майбутніх учителів в умовах діджиталізації освіти визначимо завдання даної концепції.

Для цього проаналізуємо напрями/завдання, що висунуті у державних концепціях педагогічної галузі.

Серед напрямів реформування освіти передбачених Концепцією розвитку педагогічної освіти є:

«І. Розроблення сучасної моделі педагогічної професії в контексті потреб суспільства», цілком підтримуючи актуальність реформування освіти за вищенаведеним напрямом вважаємо за необхідне для розробки ефективної сучасної моделі педагогічної професії спиратися на педагогічну концепцію едукації майбутніх учителів в умовах діджиталізації, стратегічна мета якої визначена вище.

«ІІ. Трансформація вищої та фахової передвищої освіти за педагогічними спеціальностями», головним завданням «трансформації педагогічної освіти є забезпечення її випереджувального розвитку. ...Завданням першого (бакалаврського) рівня вищої педагогічної освіти є підготовка кваліфікованих педагогічних працівників для закладів освіти, які здатні вирішувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми навчання, виховання та розвитку (у тому числі, такі, що характеризуються комплексністю та невизначеністю умов). Особи з першим (бакалаврським) рівнем вищої педагогічної освіти мають заохочуватись до здобуття другого (магістерського) рівня вищої педагогічної освіти, передусім у межах системи безперервного професійного розвитку» [445].

Проаналізувавши завдання, що безпосередньо стосуються теми даної наукової розвідки, представлене у концепції до другого напрямку, зазначимо,

що хоча в наявному виді термін едукація не зустрічається, утім при його роз'ясненні наголошується на важливості підготовки компетентних фахівців через поєднання навчання, виховання та розвиток особистості, враховуючи вимоги сучасного інформаційного суспільства та всеохоплюючу діджиталізації освіти в яких «педагог є одночасно і об'єктом, і провідником позитивних змін» [445 с. 2].

«III Визначення перспективних шляхів безперервного професійного розвитку та підвищення кваліфікації педагогічних працівників» [445, с. 5]. Стосовно третього напрямку, зазначимо, що він не є предметом даного наукового доробку, утім є перспективним напрямком дослідження.

Наступним проаналізуємо основні завдання, що представлені у Концепції розвитку природничо-математичної освіти (STEM-освіти): «формування навичок розв'язання складних (комплексних) практичних проблем, критичного мислення, креативних якостей та когнітивної гнучкості, організаційних та комунікаційних здібностей, вміння оцінювати проблеми та приймати рішення, готовності до свідомого вибору та оволодіння майбутньою професією, фінансової грамотності, цілісного наукового світогляду, ціннісних орієнтирів, загальнокультурної, технологічної, комунікативної і соціальної компетентностей і математичної та природничої грамотності; всебічний розвиток особистості шляхом виявлення її нахилів і здібностей; оволодіння засобами пізнавальної та практичної діяльності; виховання особистості, яка прагне до здобуття освіти упродовж життя, формування вмінь практичного і творчого застосування здобутих знань» [488].

Критично-порівняльний аналіз завдань даної концепції дозволяє стверджувати, що вони є надто узагальнені та не розкривають специфіку природничо-математичної галузі, а лише направлені на формування та розвиток загальних компетентностей представлених у проєкті Тюнінг [763], утім, відповідно до теми наукового дослідження, дані завдання охоплюють аспекти як навчання, так і виховання й розвитку особистості,

що безумовно потребує розробки педагогічної концепції едукації майбутніх учителів в умовах діджиталізації освіти.

Завданнями концепції вважаємо:

1. Удосконалення системи вищої педагогічної освіти України.
2. Створення організаційно-педагогічних умов едукації майбутніх учителів в умовах діджиталізації освіти.
3. Підвищення рівня едукації майбутніх учителів в умовах діджиталізації освіти через використання інноваційних методик, методів, засобів тощо.
4. Створення ефективних партнерських мереж співпраці стейкхолдерів із суб'єктами освітнього процесу в умовах діджиталізації освіти.

Визначивши стратегічну мету та цілі педагогічної концепції едукації майбутніх учителів в умовах діджиталізації освіти виявимо закономірності цього процесу.

Дослідженням питань визначення теоретико-методологічних основ (закономірностей, принципів) освітнього процесу у закладах вищої освіти займалися вітчизняні та зарубіжні науковці, а саме: Ю. Бабанський, І. Бех, А. Богуш, Л. Ваховський, М. Данилов, І. Зайченко, О. Караман, О. Касьянова, В. Курило, С. Мартиненко, Н. Мордовцева, О. Мельничайко, Н. Мойсеюк, В. Онищук, Т. Сорочан, М. Стельмахович, М. Фіцула, А. Харківська, Є. Хриков та інші.

Критично-порівняльний аналіз наукових, психолого-педагогічних та спеціальних джерел дозволи дійти висновку, що в процесі виявлення комплексу закономірностей і визначення принципів едукації МУ в умовах діджиталізації освіти необхідно дотримуватися відповідних вимог.

Підґрунтям для визначення вимог є висновки зроблені А. Харківською [658, с.167], що були адаптовані відповідно до теми дослідження:

- обґрунтування системи закономірностей і принципів можливе лише на підставі однозначного визначення:

- «педагогічної концепції едукації майбутніх учителів в умовах діджиталізації освіти» як авангардної ідеї педагогічної науки, що реалізується через пріоритетний напрям осучаснення освітнього процесу, метою якого є всебічний розквіт особистості майбутніх учителів в умовах масштабного процесу запровадження, інтеграції і використання цифрових технологій, оцифрованої інформації;

- педагогічної концепції едукації майбутніх учителів в умовах діджиталізації освіти як сукупності концептів фрейму, а саме: настановчого, управлінського, системного, утилітарного (п.2.1);

- педагогічної концепції едукації майбутніх учителів в умовах діджиталізації освіти складовою якої є авторська модель системи едукації майбутніх учителів в умовах діджиталізації освіти, що включає: мету, завдання, теоретико-методологічні основи (закономірності, підходи, принципи, функції), обґрунтування методик, методів, форм, засобів спрямованих на досягнення результату та педагогічні умови (за необхідністю) та складається із методологічно-цільового, організаційно-управлінського, структурно-функціонального, професійно-зорієнтованого та діагностико-результативного компонентів;

- едукації майбутніх учителів в умовах діджиталізації освіти як нелінійного процесу з визначеними межами його застосування (п.2.1);

- педагогічної концепції едукації майбутніх учителів в умовах діджиталізації освіти є «цілісною системою, що має певні ознаки, як-от: цілісність, структурність, цілеспрямованість, ієрархічність, детермінованість, варіативність, взаємозалежність системи та навколишнього середовища, ізольованість» [658, с.168];

Отже, враховуючи вищезазначені вимоги, можуть бути виявлені закономірності та визначені принципи едукації майбутніх учителів в умовах діджиталізації освіти, що є теоретико-методологічним базисом педагогічної концепції даного процесу.

Едукація майбутніх учителів в умовах діджиталізації освіти буде ефективною, якщо:

➤ процес професійного становлення майбутнього учителя відбуватиметься через взаємодію між усіма суб'єктами освітнього процесу у аудиторній, поза аудиторній, науково-дослідній, самостійній роботах та спиратиметься на загальнонаукові (системний, синергетичний, стратегічний, аксіологічний) і конкретно наукові (компетентнісний, фреймовий, діяльнісний, особистісно-зорієнтований) методологічні підходи (п.1.3). *(закономірність обрання перспективних напрямів методології едукації майбутніх учителів в умовах діджиталізації освіти).*

Виявлена закономірність узгоджується із настановчим та системним концептами уніфікованого фрейму досліджуваного феномену та фрейму педагогічної концепції едукації МУ в умовах діджиталізації освіти.

Підтвердженням актуальності обрання даної закономірності слугують й представлені закономірності Є. Хрикова [666, с.110], а саме: «ефективність управління навчальним закладом тим вища, чим повніша управлінська діяльність спирається на положення наук, що лежать у її основі», тобто використання системного, фреймового, діяльнісного підходів є аргументованим

- «ефективність управління навчально-виховною роботою визначається впливом зовнішніх і внутрішніх умов, в яких відбувається процес управління» (А. Орлов, Є. Хриков) [358; 666, с. 102];
- «висока ефективність управління й розвитку учнів досягається, якщо суб'єкти управління спираються на систему постійно повторюваних замкнутих циклів» (А. Орлов, Є. Хриков) [358; 666, с. 102];
- «чим вищий рівень забезпечення суб'єкта управління інформацією, тим вища ефективність управління й функціонування навчально-виховної роботи» (А. Орлов, Є. Хриков) [358; 666, с. 102];
- «чим вищий рівень вимог щодо підготовки майбутніх фахівців, тим якіснішим має бути навчально-виховний процес та професійна

компетентність професорсько-викладацького складу» [658, с. 164];

- «чим повніше забезпечується взаємодія керівника та персоналу в змістовій, процесуальній й організаційній сторонах діяльності педагогічного колективу, тим ефективніше керівництво й вищі результати діяльності колективу» [658, с. 164];

- «чим ґрунтовніше здійснюється пошук, вивчення та впровадження передового педагогічного досвіду, інноваційних технологій, методик управління педагогічними закладами вищої освіти, застосовуваних у різних країнах, тим ефективніше управління інноваційним розвитком» [658, с. 165] тощо.

Визначені підходи допомагають зрозуміти, (враховуючи теорію самоорганізації складних відкритих систем, інтеграції сильної та слабкої версій науки тощо) найактуальніші напрями, довгострокові перспективи (з урахуванням міжнародних вимог до вищої освіти) та шляхи підвищення якості досліджуваного феномену, розглядаючи його як цілісну динамічну, відкриту систему; взаємозв'язок педагогічних явищ і процесу едукації; а також визначити ефективний фарватер реалізації педагогічної концепції едукації майбутніх учителів в умовах діджиталізації освіти на основі її фреймової візуалізації (інваріантної (концепти) та варіативної (їх змістове наповнення) складових) й вдосконалити індивідуальні освітні траєкторії едукації майбутніх фахівців з метою формування всебічно розвиненої, компетентної особистості.

➤ едукаційний генезис становлення особистості майбутнього вчителя буде спиратися на науково обґрунтоване управління цим процесом (*закономірність результату едукаційного генезису особистості МУ*), що сприятиме: формуванню нової генерації сучасних вітчизняних учителів, педагогів, науково-педагогічних працівників, а отже національної освітньо-наукової інтелігенції; своєчасному реагуванню на запити суспільства, соціальне/державне замовлення на підготовку кадрів за відповідними напрямами/спеціальностями. Схарактеризована закономірність узгоджується

із управлінським концептом уніфікованого фрейму досліджуваного феномену та фрейму педагогічної концепції едукації МУ в умовах діджиталізації освіти.

Цілком влучно із цього приводу у статті «Управління якістю підготовки фахівців як складова процесу формування професійної компетентності майбутнього вчителя правознавства» зазначає Г. Кашкар'юв – «нові умови розвитку нашого суспільства потребують значних змін у управлінні підготовкою фахівців до педагогічної діяльності, підвищення вимог до якості їхньої освіти, яка безумовно впливає на формування професійної компетентності вчителя» [204].

Свідченням доречності управлінської складової для забезпечення едукаційного генезису становлення особистості майбутнього вчителя є висновки, зроблені С. Фурдуй, яка наголошує: «становлення педагога як професіонала, управлінця у сфері виховання є наслідком професійно-особистісного росту, який починається від стихійно сформованого рівня його компетентності в управлінській діяльності до оптимального управління цим процесом» [635, с. 51].

➤ відбувається інтеграція формальної, неформальної та інформальної освіти, що сприяє: формуванню унікального внутрішнього потенціалу майбутнього вчителя, як професіонала, так і особистості; зростанню впевненості здобувачів освіти у правильності використання набутих компетенцій та компетентностей; прояву ініціатив, у межах виконання фахових обов'язків та вирішення відповідних задач та завдань, для досягнення вершин професіоналізму як особистого так і учнів (*закономірність прискореної інтеграції різних форм освіти в процесі едукації*). Виявлена закономірність узгоджується із системним концептом уніфікованого фрейму досліджуваного феномену та фрейму педагогічної концепції едукації МУ в умовах діджиталізації освіти.

Як влучно зазначає О. Баніт на сьогодні «одним із ключових стратегічних завдань освітньої політики нашої держави є забезпечення

конкурентоспроможності української освіти на ринку світових освітніх послуг, а це наголошує на доцільності розширення діяльності закладів освіти із неформальним та інформальним навчанням» [28].

Погоджуємося із судженнями В. Горшкової щодо взаємодії та доцільності інтеграції даних форм отримання освіти: «формальну освіту людина отримує в межах відповідного соціального інституту, у сучасному світі – у школах, вишах тощо; неформальна освіта відбувається часто поза спеціальним освітнім простором, у якому чітко позначені цілі, методи й результат навчання; в освітніх установах або громадських організаціях, клубах і гуртках, під час індивідуальних занять із репетитором або тренером, на різних курсах, тренінгах, які пропонуються на будь-якому етапі освіти або трудової діяльності, і які, як правило, не супроводжується видачею документа; – інформальну освіту людина отримує значною мірою спонтанно в процесах і ексцесах спільної життєдіяльності: трудових процесах, святах, у театрі, у сім'ї, у туристичних поїздках. Особливе місце в сучасній інформальній освіті посідає система засобів масової комунікації (телебачення, Інтернет, радіо, кінематограф, музика тощо)» [108].

Таким чином, виявлена закономірність означає, що у МУ з'являється можливість здійснення власних креативних, інноваційних проєктів та їх реалізацію на практиці через активізацію руху особистості МУ від інтеріоризації до екстеріоризації їх особистісних і професійних якостей, здібностей тощо; розробка авторських технологій, методик, методів, форм для власної професійної діяльності.

У той же час, зазначимо, що едукація майбутніх учителів в умовах діджиталізації освіти є нелінійним процесом, який проявляється через зміну нерівноважних (невідповідність наявного рівня знань, умінь, навичок та особистісних якостей здобувача освіти самостійно розв'язувати навчально-виховні, педагогічні, науково-дослідні задачі, проблеми і рівнем його потенційного розвитку) і рівноважних (рівень знань, умінь, навичок та особистісних якостей здобувача освіти дозволяє своєчасно знаходити

правильні рішення наявних професійних задач, проблем, конфліктів) станів, де каталізатором виступає синергізм суб'єктів процесу едукації, у наслідок чого виникають суперечності при вирішенні професійно-орієнтованих, проблемно-орієнтованих задач, проблем тощо. Наявність цих станів й обумовлює нелінійність даного процесу, а періодична їх зміна забезпечує результативність едукації майбутніх учителів. Уважаємо за необхідне наголосити, що з виявленої закономірності логічно слідує висновок, що за таких умов (інтеграції формальної, неформальної та інформальної освіти) едукація майбутніх учителів виражається у розширенні спектру форм, методів, засобів саморозвитку особистості (його особистісного, професійного потенціалу).

➤ відбувається детермінація едукації для професійного становлення МУ (*закономірність онтогенезу якісної своєрідності едукації*), що є стимулом для визначення перспектив їх неперервної едукації МУ в умовах модернізації вищої освіти (із метою професійно вирішувати складні фахові задачі та проблеми) є подолання суперечності між зростаючими професійними потребами МУ та їх здатностями досягати бажаних результатів у межах власної діяльності. Виявлена закономірність узгоджується із системним концептом уніфікованого фрейму досліджуваного феномену та фрейму педагогічної концепції едукації МУ в умовах діджиталізації освіти.

У підтвердження зазначеного вище В. Іванько та С. Морозова зазначають, що «навчання протягом життя проходить через весь життєвий шлях людини із раннього дитинства до глибокої старості. Включає формальну освіту, неформальну освіту та інформальну форму навчання. Освітні системи повинні зосередитися на розвитку в учнів умінь приймати рішення і розв'язувати завдання, а також вчити їх навчатися самостійно та разом з іншими. Навчання людей вимагає нової системи освіти» [175, с. 34], що підтверджує доцільність розробки нової педагогічної концепції едукації МУ в умовах діджиталізації освіти.

Щодо об'єктивності та виваженості виявленої закономірності, вважаємо за доречне навести висновки А. Харківської, яка наголошує, що у сучасному суспільстві «мова йде не тільки про підготовку професіоналів, майстрів своєї справи, бо в цьому питанні ми завжди пишалися нашою системою освіти, але сьогодні підіймає питання і про функціональну компетентність особистості в усіх сферах життєдіяльності, про вихід за рамки виконавської функції людини, про професійну мобільність, здатність до знаходження своїх шляхів вирішення проблем, що виникають на кожному кроці» [655, с. 147], тож поза увагою не залишаються питання безперервної освіти.

Отже, виявлена закономірність означає, що суб'єкти освітнього процесу в інтегрованому освітньому середовищі ЗВО (для задоволення власних професійних потреб) мають можливість самовизначення, вибору форм отримання інформації та розвитку особистісних здатностей через саморегуляцію, самоорганізацію, самодетермінованість.

Грунтуючись на окремих положеннях компетентнісного, діяльнісного, особистісно-орієнтованого, стратегічного методологічних підходів, відповідно до яких освоєння компетенцій і досягнення рівнів відповідних загальних та фахових компетентностей передбачає досвід самостійної практичної діяльності – тільки проходження МУ усіх видів практики (навчальна, позакласна виховна робота, перші дні дитини в школі тощо) забезпечує якісне освоєння компетенцій здобувачами вищої освіти для досягнення бажаних результатів.

Спираючись на все вищезазначене вважаємо, що детермінація едукативної, відповідно до теми наукового пошуку, проявляється саме під час освітнього процесу і пов'язана зі зростанням здатностей та можливостей МУ самостійно досягати поставлених цілей.

➤ відбудуватиметься на підставі всеосяжного поєднання інноваційних технологій, методів, форм, засобів навчання, виховання, розвитку майбутніх учителів (як під час очного та онлайн навчання),

що відповідають поставленим навчально-методичним цілям, а у процесі дистанційного навчання є універсальними, сумісними для різних платформ із зрозумілим інтерфейсом і доступністю програмних засобів, інформаційно захищеними тощо (*закономірність стрімкого впровадження інноваційних технологій едукції в освітній процес*). Виявлена закономірність узгоджується із утилітарним концептом уніфікованого фрейму досліджуваного феномену та фрейму педагогічної концепції едукції МУ в умовах діджиталізації освіти.

У час глобальної цифровізації освітньої галузі, одним із пріоритетних напрямків її розвитку, стає активне використання інформаційно-комунікаційних технологій, які сприяють досягнення поставлених цілей перед освітньою системою. Із цього приводу влучно зазначила О. Жук «модель сучасної освітньої установи передбачає створення єдиного освітнього простору, що формує умови для вільного руху інформації, швидкого доступу до неї всіх учасників навчального процесу. Цього можна досягти шляхом використання інформаційнокомунікативних технологій під час освітнього процесу» [151, с. 251].

Беззаперечним є той факт, що поєднання інноваційних технологій, методів, форм, засобів навчання, виховання, розвитку МУ використовуючи ІКТ запорука підвищення їх креативності, творчого мислення, професійної компетентності тощо. « Студент відходить від позиції об'єкта навчання, отримувача готової навчальної інформації, стає активним суб'єктом освітнього процесу, він може самостійно здобувати необхідну інформацію і навіть вміти винайти, сконструювати необхідні для цього способи дій» [263].

Виявивши специфічні закономірності едукції МУ в умовах діджиталізації освіти (що виступають ключовими чинниками, як теоретичного, так і практико-зорієнтованого розвитку даної педагогічної концепції), наступним, відповідно до алгоритму дослідження,

для обґрунтування теоретико-методологічного базису педагогічної концепції визначимо принципи цього процесу.

В. Загвязинський наголошує, що «принципи у сучасній педагогічній науці розглядаються як відправна точка побудови педагогічної діяльності, інструментальне, визначене в категоріях діяльності вираження педагогічної концепції, методологічне відображення пізнаних законів і закономірностей; знання про цілі, сутність, зміст, структуру навчання, виражені в формі, що дозволяє використовувати їх як регулятивні норми практики» [158, с. 67].

Н. Волкова, В. Гладуш, І. Зайченко, І. Лисенко, А. Ортинський та інші у підручниках «Педагогіка вищої освіти» і «Педагогіка» [83; 98; 162; 360] виділяють наступні загальнонаукові принципи: «суспільно-ціннісної цільової спрямованості педагогічного процесу, комплексності різних видів діяльності, колективного характеру виховання та навчання; поєднання педагогічного керівництва з організацією спільної діяльності, а також із проявом самодіяльності, творчості та ініціативи студентів у навчанні та вихованні, естетизації студентського життя, урахування індивідуальних, доступності, цілеспрямованості тощо».

Г. Товканець у статті «Закономірності і принципи стратегії формування педагогічної культури майбутнього вчителя» визначає специфічні принципи, а саме: «педагогічної доцільності, цілісності, функціональності, фасилітації, принцип когнітивності, спільної творчої діяльності, багатовимірного і множинного опису, апелювання до культури» [610, с. 292].

Відтак, ураховуючи інтеграційний характер даної педагогічної концепції, при визначенні принципів будемо спиратися на сукупність фундаментальних загальнонаукових педагогічних принципів інтеграції системи освіти з урахуванням вище виявлених закономірностей.

І. Підласий досліджуючи феномен «едукації» під принципами едукації розуміє «основні положення, що визначають зміст, організаційні форми і методи едукаційного процесу відповідно до його загальних цілей та закономірностей» [407].

У дослідження будемо спиратися на висновки науковця (І. Підласий), який доводить, що «принципи – найважливіші практично значущі закономірності навчання і виховання. Статус принципів отримують найбільш важливі закономірності, які стають основою практичної діяльності. На них спираються педагоги в повсякденній роботі. Саме тому принципи іноді розглядаються як практичні положення організації едукативного процесу. У принципах едукативності виражаються нормативні основи навчання-виховання, взятого в його конкретно-історичному вигляді. Виступаючи як категорії педагогіки, принципи едукативності узагальнюють дію багатьох закономірностей і висловлюють способи їх застосування на практиці відповідно до намічених цілей і конкретними умовами» [407].

Ураховуючи інтеграційний характер педагогічної концепції едукативності МУ в умовах діджиталізації освіти визначимо сукупність специфічних принципів даного процесу. Необхідність визначення такої сукупності принципів впливає з особливостей модернізації сучасної освіти, впровадженню різних форм отримання освіти, підвищенням вимог до якісної підготовки МУ й потребою у компетентних фахівцях із цілісним баченням їх професійної діяльності та виявлених закономірностей досліджуваного феномену.

Отже, визначаємо наступні принципи едукативності МУ в умовах діджиталізації освіти: інтеграції конвергенції і дивергенції фахової діяльності, коеволюції едукативності, інтеграції особистих і професійних пріоритетів, занурення в інформаційно-просвітницьке середовище, принцип дотримання бенчмаркінгу, продуктивності спільної професійної діяльності, фасилітації.

Головним принципом модернізації педагогічної освіти є принцип випереджаючого розвитку. Відповідно до цього рівень освіченості (включаючи усереднений рівень здобутої формальної освіти) педагогічної спільноти повинен неперервно зростати як за рахунок зростання освітнього рівня молодих фахівців, так і за рахунок професійного вдосконалення

педагогічних працівників. Усі здобувачі освіти мають отримати доступ до найсучасніших знань, які можуть бути опановані ними на відповідних освітніх рівнях, та освітніх методик (технологій), що потребує невідкладної належної підготовки педагогічних працівників. Педагогічним працівникам закладів освіти має надаватись моральне та матеріальне заохочення для підвищення рівня своєї освіти [495].

На наш погляд, модернізація педагогічної освіти може відбуватися лише за умов флуктуацій (відхилення) такої системи, що виражаються «фонтануванням» інноваційних ідей, нестандартних рішень професійних завдань і різних ініціатив по їх реалізації суб'єктами освітнього процесу.

Ураховуючи все вищенаведене сформулюємо принципи едукації майбутніх учителів в умовах діджиталізації освіти.

Принцип інтеграції конвергенції і дивергенції фахової діяльності передбачає, що майбутній професійний розвиток здобувачів освіти в умовах діджиталізації освіти вибудовується, з одного боку, як доцільність єдності процесів з'єднання, зближення методик, методів, форм взаємодії суб'єктів освітнього процесу в освітні компоненти для ефективності їх засвоєння (конвергенції), а з іншого, як процес розбіжності, розгалуження, багатоваріативності освітньо-професійних задач, що сприяє забезпеченню вибору методик, методів, форм здобувачами освіти для професійної активності через: створення різного виду професійної діяльності (НПП, куратор, тьютор тощо); включення в різні професійні спільноти, групи тощо; співпрацю із представниками різних професійних груп, організацій тощо (дивергенції).

Результатом застосування цього принципу є реалізація інтегрованих систем освіти (систематична конвергенція) та вироблення дивергентного мислення здобувачів освіти – МУ, що сприяє формуванню дослідницької компетенції майбутніх фахівців педагогічного ЗВО.

При цьому, зазначимо, що у поняття «дивергентне мислення» у науковий словобіг введено Дж. Гілфордом «дивергентне мислення – тип

мислення, що йде в різних напрямках» ще у 1967 році, науковець зазначав, що даний тип мислення ґрунтується на засадах конвергенції та дивергенції [766].

С. Сафронова, передусім, акцентує увагу на «необхідності розвитку дивергентного мислення, яке передбачає в людині здатність до розуміння того, що є ряд завдань (ситуацій), в яких потрібно усвідомлений пошук кількох способів знаходження результатів, або можлива варіативність отриманих результатів рішень» [564].

Наступним визначено принцип коеволюції едукації, як один із загальнонаукових принципів системи освіти, що характеризує рівноправний (неможливість переважання одного із процесів (навчання-виховання-розвиток)) збалансований процес спільної еволюції. У межах розробленої авторської педагогічної концепції відповідно цього принципу відбувається обґрунтування перетворень та узгодженості й сумісності освітньо-професійних програм; оновлення змісту та логіки викладання освітніх компонентів тощо. Едукація МУ в умовах діджиталізації освіти здійснюється під впливом зовнішніх та внутрішніх чинників освітнього простору, потреб стейкхолдерів й особистісних потреб самих суб'єктів освітнього процесу в умовах їх взаємовпливу, таким чином, МУ вирішують виниклі суперечності, а отже відбувається трансформаційний вплив на особистість здобувачів (розгортання його самоорганізації, професійної суб'єктності), що спрямований на досягнення уявлень бажаного професійного майбутнього.

Принцип інтеграції особистих і професійних пріоритетів – передбачає особистісне та професійне становлення МУ шляхом розробки як нормативних, так і вибіркових освітніх компонентів, що орієнтовані на забезпечення індивідуальних освітніх траєкторій здобувачів освіти відповідно до здібностей особистості МУ, адже їх майбутня фахова діяльність повинна: по-перше відповідати нормам, вимогам відповідно до НРК; по-друге сприяти гуманізації взаємовідносин між учасниками

освітнього процесу; по-третє цінувати пріоритети професійного співтовариства; по-четверте бути направленою на едукацію в учнях розуміння унікальності кожної особистості через їх цінності, духовні потреби та інтереси; по-п'яте сприяти саморозвитку, самореалізації як особистісних так і професійних потреб тощо. Дифузиційний процес інтеграції особистих і професійних пріоритетів відбувається в освітньому середовищі професійного співтовариства та в свідомості його суб'єктів. Для ефективності роботи цього принципу необхідним є забезпечення можливості у викладачів вивчати, обговорювати особистісні та професійні пріоритети із здобувачами вищої освіти, знаходити компромісні рішення й діяти на їх основі тощо.

Наступний принцип, який вважаємо за необхідне враховувати при дослідженні едукації МУ в умовах діджиталізації освіти, був запозичений із роботи Є. Енгельгáрдта й адаптований відповідно теми дослідження. «У Царськосільському ліцеї успішно використовувався принцип «засолювання огірків», запропонований Є.А. Енгельгáрдтом (1775–1862) ще при заснуванні цього закладу. Суть названого принципу полягає в тому, що огірки, постійно перебуваючи у середовищі солоного розчину, неодмінно набудуть тієї якості, яка визначається цим розчином. У такій образній формі він, фактично, акцентував увагу педагогічної громадськості на непересічному значенні оточуючого середовища в розвитку особистості» [385, с. 201].

Принцип занурення в інформаційно-просвітницьке середовище передбачає необхідність едукації МУ через отримання інформації в різних формах формальної, неформально та інформальної освіти. Це означає, що із кожним наступним отриманням нової інформації (у процесі взаємодії суб'єктів освітнього простору) відбувається нарощування загальних і фахових компетенцій, зростає розуміння ієрархії особистісно-професійних аспектів підготовки МУ, і як наслідок, підвищується якість едукації та формується новий тип особистості МУ.

Принцип продуктивності спільної професійної діяльності передбачає, що розвиток професійної діяльності майбутніх педагогів в умовах

діджиталізації освіти має відбуватися на підставі взаємоповаги, врахування інтересів усіх суб'єктів освітнього процесу, узгодженості пріоритетних цілей тощо.

«Цей принцип дидактики спрямований на подолання об'єктивних суперечностей між індивідуальним способом засвоєння досвіду, знань та умінь у процесі навчання, індивідуальним характером навчальної роботи студентів та колективним характером професійної праці, котрий вимагає обмін його продуктами, міжособистісне спілкування і взаємодію фахівців, як представників різних виробничих ланок суспільного поділу праці і складових частин складного технологічного процесу» [102, с. 94].

Отже, спільна продуктивна професійна діяльність сприяє: взаємозбагаченню особистості суб'єктів освітнього процесу через взаємозв'язок детермінації майбутньої фахової діяльності та самодетермінації суб'єкта через спільну діяльність (з професійним співтовариством і окремими його суб'єктами), включеність у вирішення важливих професійних задач; комплексному об'єднанню перспективних планів діяльності; формування стратегічних цілей та реалізації комплексу завдань щодо їх досягнення тощо. Використання принципу продуктивності спільної професійної діяльності дозволяє об'єднати освітні ресурси ЗВО, подолати організаційні труднощі, скоординувати дії щодо досягнення бажаного результату в едукації МУ.

Принцип фасилітації визначає стратегічні напрями та шляхи реалізації педагогічної концепції щодо ефективного управління процесом едукації, демонструючи можливі перспективи подальшого розвитку МУ, одночасно не розпиляючись на інші напрями діяльності.

Слушною є думка Г. Товканець, яка зазначає, що даний принцип «реалізується через взаємодію студентів і викладача в моделі особистісно-орієнтованої педагогіки на основі співуправління, відкритості, творчості, встановлення контактів для індивідуального вдосконалення, забезпечення формування якостей особистості за допомогою засобів педагогічного

навіювання і оптимістичної перспективи. Це дає можливість розширення меж свободи й відповідальності учасників освітнього процесу в практичній діяльності» [610, с. 292].

Отже, визначений теоретико-методологічний базис (закономірності та принципи) слугуватимуть основою для розробки педагогічної концепції едукації майбутніх учителів в умовах діджиталізації освіти, що є наступним етапом наукової розвідки.

Основні положення підрозділу викладені в 5 публікаціях автора [1; 2; 6; 7; 8] (Додаток А).

Висновку до другого розділу

1. На основі аналізу науково-педагогічної, методичної, управлінської, нормативно-правової літератури, а також враховуючи статистичні дані отримані у результати систематизації та узагальнення щодо використання різних онлайн платформ освітянами, з'ясовано, що специфічна взаємодія учасників процесу едукації в умовах діджиталізації освіти дозволила виділити новий вид професійної діяльності педагогічних та науково-педагогічних працівників, що характеризується: зміною філософії освіти; обов'язковим розміщенням змісту освітнього компонента у відкритому доступі; розробкою (або адаптацією) електронного освітнього ресурсу для ефективної організації процесу едукації; проектуванням гнучких моделей організації процесу едукації; розробкою системи оцінювання; активним використанням сучасних ІКТ навчання; управлінням новими ризиками у фаховій діяльності тощо.

2. На основі аналізу наявних концепції педагогічної освіти та спираючись на розроблено уніфікований фрейм педагогічної концепції на основі загальнонаукові методи (індукції, дедукції, узагальнення,

формалізації, адаптації, запозичення, концептуального абстрагування та інші) розроблено уніфікований фрейм педагогічної концепції окремого фундаментального досліджуваного феномену та фрейм педагогічної концепції едукації майбутніх учителів в умовах діджиталізації, що складається із чотирьох концентів: настановчого (включає проблеми, положення загально філософського значення, національні, загальноєвропейські та світові стратегічні нормативно-правові документи, предметну область концепції, визначення предмету концепції та межі її застосування); управлінського (планування, прийняття управлінського рішення та організація дій щодо впровадження педагогічної концепції едукації МУ в умовах діджиталізації освіти, створення відповідних структурних підрозділів, контроль виконання управлінського рішення тощо); системного (авторська модель системи управління едукацією майбутніх учителів в умовах діджиталізації освіти, що включає: мету, завдання, теоретико-методологічні основи та характеризується саморозвиваючою цілісністю); утилітарного (впровадження обґрунтованих методик, методів, форм, засобів підвищення ефективності едукації майбутніх учителів в умовах діджиталізації освіти, шляхи реалізації педагогічної концепції; очікувані результати; верифікація ефективності даної концепції).

3. Визначено стратегічну мету педагогічної концепції едукації майбутніх учителів в умовах діджиталізації освіти як вдосконалення системи вищої педагогічної освіти України, розроблено уніфікований фрейм ієрархії цілей загальної стратегічної мети та фрейм ієрархії цілей загальної стратегічної мети педагогічної концепції едукації майбутніх учителів в умовах діджиталізації освіти, який складається із двох цілей та їх під цілей, а також схарактеризовано завдання даної концепції.

4. З'ясовано, що едукація майбутніх учителів в умовах діджиталізації освіти буде ефективною, якщо: процес професійного становлення майбутнього учителя відбуватиметься через взаємодію між усіма суб'єктами освітнього процесу у аудиторній, поза аудиторній,

науково-дослідній, самостійній роботах та спиратиметься на загальнонаукові і конкретно наукові методологічні підходи; едукаційний генезис становлення особистості майбутнього вчителя буде спиратися на науково обґрунтоване управління цим процесом; відбувається інтеграція формальної, неформальної та інформальної освіти; відбувається детермінація едукації для професійного становлення МУ; відбувається на підставі всеосяжного поєднання інноваційних технологій, методів, форм, засобів навчання, виховання, розвитку майбутніх учителів (як під час очного та онлайн навчання) тощо. Виявлені закономірності узгоджується із концептами уніфікованого фрейму досліджуваного феномену та фрейму педагогічної концепції едукації МУ в умовах діджиталізації освіти.

5. Визначено принципи едукації майбутніх учителів в умовах діджиталізації освіти: інтеграції конвергенції і дивергенції фахової діяльності (передбачає, що майбутній професійний розвиток здобувачів освіти в умовах діджиталізації освіти вибудовується, з одного боку, як доцільність єдності процесів з'єднання, зближення методик, методів, форм взаємодії суб'єктів освітнього процесу в освітні компоненти для ефективності їх засвоєння, а з іншого, як процес розбіжності, розгалуження, багатоваріативності освітньо-професійних задач, що сприяє забезпеченню вибору методик, методів, форм здобувачами освіти для професійної активності; включення в різні професійні спільноти, групи тощо; співпрацю із представниками різних професійних груп, організацій тощо), коеволюції едукації (характеризує рівноправний збалансований процес спільної еволюції через обґрунтування перетворень та узгодженості й сумісності освітньо-професійних програм; оновлення змісту та логіки викладання освітніх компонентів тощо), інтеграції особистих і професійних пріоритетів (передбачає особистісне та професійне становлення майбутні учителів шляхом розробки як нормативних, так і вибіркового освітніх компонентів, що орієнтовані на забезпечення індивідуальних освітніх траєкторій здобувачів освіти відповідно до здібностей особистості майбутніх учителів тощо), занурення в інформаційно-

просвітницьке середовище (передбачає необхідність едукації майбутніх учителів через отримання інформації в різних формах формальної, неформально та інформальної освіти), продуктивності спільної професійної діяльності (передбачає, що розвиток професійної діяльності майбутніх педагогів в умовах діджиталізації освіти має відбуватися на підставі взаємоповаги, врахування інтересів усіх суб'єктів освітнього процесу, узгодженості пріоритетних цілей тощо), фасилітації (визначає стратегічні напрями та шляхи реалізації педагогічної концепції щодо ефективного управління процесом едукації, демонструючи можливі перспективи подальшого розвитку майбутніх учителів, одночасно не розпиляючись на інші напрями діяльності).

РОЗДІЛ 3. ТЕОРЕТИЧНЕ ОБГРУНТУВАННЯ МОДЕЛІ СИСТЕМИ ЕДУКАЦІЇ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ В УМОВАХ ДІДЖИТАЛІЗАЦІЇ ОСВІТИ

3.1. Структура та зміст моделі системи едукації майбутніх учителів в умовах діджиталізації освіти

Основою для розробки моделі системи едукації майбутніх учителів в умовах діджиталізації освіти стануть обґрунтований методологічний базис (філософський рівень методології), методологічні підходи загальнонаукового та конкретнонаукового рівнів (п. 1.3), закономірності, принципи (п. 2.3), а також критично-порівняльний аналіз наявних моделей підготовки майбутніх учителів.

На сучасному етапі розвитку вітчизняної педагогічної науки існує значна кількість фундаментальних праць, присвячених розв'язанню проблем підвищення якості підготовки майбутніх учителів та управління цим процесом шляхом розробки відповідних моделей системи (табл. 3.1).

У таблиці 3.1. систематизовано блоки (компоненти) моделей підготовки, розвитку та виховання майбутніх учителів: початкової школи (Н. Нікула, А. Терєпа, К. Біницька, К. Петрик, К. Степанюк, Л. Чередник, М. Нестеренко, К. Волохата, І. Бузенко, Н. Мар'євич, Т. Бережтська), інформатики (А. Федорчук, Н. Пономарьова, О. Удовиченко, О. Усата, Д. Безуглий), математики (С. Панова, О. Соє, О. Семеніхіна, О. Фонарюк, А. Клімішина), історії (О. Мілаш), філології (Т. Пешкар), а також узагальнено дані блоки за напрями – теоретико-методологічний, організаційно-змістовий, контрольньо-діагностичний.

Продовження табл.3.1

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24
Організаційно-процесуальний		+																					
Операційно-змістовий			+							+													
Операційно-діяльнісний				+								+										+	
Організаційно-діяльнісний					+																+		
Практично-професійний						+																	
Змістовий							+		+		+			+	+			+		+	+	+	
Діяльнісний							+																
Технологічний							+																
Організаційно-педагогічний								+															
Операційний									+												+		
Когнітивний												+											
Емоційно-ціннісний												+			+								
Особистісно-позиційний												+											
Змістовно-процесуальний													+				+						
Процесуальний											+			+									
Діяльнісно-творчий															+								
Реалізаційний																		+					
Організаційний																+							
Контрольно-діагностичний напрям																							
Результативний	+				+				+	+					+			+	+		+		+
Контрольно-оцінювальний			+	+																		+	
Результативно-оцінний						+																	
Контрольно-результативний								+															
Дослідно-рефлексивний												+											
Рефлексивно-оцінювальний													+										
Оцінний														+									
Рефлексивний															+								
Діагностичний																	+					+	
Аналітичний																+							

Відповідно до алгоритму дослідження проаналізуємо моделі управління, підготовки, розвитку та виховання майбутніх учителів закладів вищої освіти, акцентуючи увагу на фрейм моделі, методологічні підходи, що були використані науковцями, принципи, функції тощо.

М. Нестеренко у дослідженні «Підготовка майбутніх учителів до моделювання уроку в умовах варіативності початкової освіти» представила модель, що складається з «теоретичного (аксіологічний, особистісно зорієнтований, компетентнісний та креативний підходи), практично-професійного (етапи, зміст, форми, методи), результативно-оцінного (критерії, рівні) блоків; педагогічних умов» [343, с. 89–109]. Критично оцінюючи розроблену дослідницею модель, зазначимо, що на наш погляд, у процесі підготовки майбутніх учителів необхідно використовувати системний та стратегічний підходи, адже системний підхід є підґрунтям для розуміння цілісності функціонування даної моделі зокрема та процесу підготовки у закладі вищої освіти загалом, а стратегічний підхід є запорукою правильності обрання напрямів для досягнення поставленого результату, розбиваючи сам процес підготовки на короткострокові та довгострокові цілі; також, для всебічного розкриття теми дослідження, необхідним було б визначити окрім загальнонаукових принципів ще й специфічні відповідно до теми наукової розвідки.

А. Клімішиною розроблено структурно-функціональну модель підготовки майбутніх учителів математики до розвитку інтелектуальної культури учнів закладів загальної середньої освіти [211, с. 114–122], що містить чотири блоки – цільовий (мета, завдання), змістовий (методологічні підходи – культурологічний, особистісно орієнтований, компетентнісний, діяльнісний, системний, синергетичний, аксіологічний; принципи; складові готовність майбутніх учителів математики до розвитку інтелектуальної культури учнів ЗЗСО), організаційно-діяльнісний (педагогічні умови, форми, методи, засоби та технології їх формування), результативний (критерії, рівні готовності та результат) [211, с. 127–130].

Проаналізувавши теоретично обґрунтовану структурно-функціональну модель підготовки майбутніх учителів математики, вважаємо, що ця модель набула б цілісності, якщо враховувати нормативно-правовий аспект (Державні стандарти, накази, положення, ОПП тощо), а також зміст та структуру підготовки майбутніх учителів відповідного напрямку тощо.

І. Упатовою розроблено «систему методичної підготовки майбутніх учителів початкової школи, що реалізується через взаємодію методологічно-цільової (визначає мету, концептуальні засади, принципи здійснення методичної підготовки), структурно-змістової (розкриває зміст структурних компонентів методичної підготовки), технологічної (відображає реалізацію системи методичної підготовки на підготовчому, мотиваційно-орієнтаційному, змістовно-практичному та контрольній-корекційному етапах) і діагностичної (передбачає педагогічну діагностику процесу методичної підготовки) підсистем» [620, с. 3]. Нам імponує розроблена авторкою система методичної підготовки МУ, однак вважаємо за необхідне у процесі її реалізації враховувати можливість проведення дистанційних форм та методів роботи, адже в умовах сьогодення це нагальне питання для освітньої галузі.

А. Рощенюк обґрунтовано структурно-функціональну модель підготовки майбутніх фахівців з інформаційних технологій до творчої самореалізації в адаптаційний період, вищезгадана модель складається із орієнтаційно-цільового (мета, завдання, підходи, закономірності та принципи підготовки ІТ-фахівців), змістовно-адаптаційного (компоненти змісту професійної підготовки ІТ-фахівців в адаптаційний період), організаційно-технологічного (методи, форми, засоби та технологія підготовки ІТ-фахівців), контрольній-результативного (методи контролю, рівні, компоненти та результат готовності ІТ-фахівців) блоків [554, с. 130; 603].

Проаналізувавши запропоновану авторкою модель, зазначимо, що в ній не виділено педагогічних умов, які б сприяли адаптації майбутніх

фахівців до творчої самореалізації, на наш погляд, у даний період необхідним є створення належних умов для самореалізації; також не передбачено врахування регулятивної складової, на випадок, якщо запланований результат не буде досягнуто.

Здійснивши вибірковий аналіз дисертаційних робіт вищенаведених науковців щодо розроблених ними моделей підготовки майбутніх учителів до різних видів діяльності, можемо констатувати – авторами експериментально доведено ефективність розроблених та впроваджених в освітній процес ЗВО моделей, однак, у жодній із проаналізованих робіт, на жаль, дослідниками не зроблено акцент на необхідності у процесі професійної підготовки підвищувати рівень вихованості МУ, адже майбутні учителі повинні свою професійну діяльність спрямовувати на навчання, виховання та розвиток, тобто на едукацію.

Відповідно до логіки наукового пошуку проаналізуємо наявні моделі виховання майбутніх учителів.

Г. Пономарьова [419] обґрунтувала структурно-функціональну модель системи виховної роботи у вищих педагогічних навчальних закладах, що складається з цільового (соціальне замовлення, мета, нормативно-правове забезпечення, теоретико-методологічні засади), організаційно-змістового (етапи формування в майбутніх педагогів громадянсько-патріотичної свідомості, професіоналізму й духовності; технології, методи, форми, засоби) та критеріально-результативного (критерії, показники, рівні) блоків.

Ґрунтовний аналіз даної моделі системи дозволив дійти висновку, що система виховної роботи у педагогічних ЗВО, запропонована авторкою, охоплює аспекти навчання, виховання та розвитку МУ й лише єдине, що можна побажати для покращення цієї системи, це перехід в цифровий простір технологій, методик, методів, заходів, форм, тобто враховувати діджиталізацію освіти.

Аналіз наступних дисертаційних робіт (О. Капустіної та В. Литвин) також підтвердив зроблений вище висновок – відсутність варіантів

проведення онлайн заходів щодо підвищення рівня вихованості в умовах діджиталізації освіти. А саме, О. Капустіною [187, с. 5] розроблено структурно-функціональну модель системи виховання соціальних цінностей у майбутніх педагогів дошкільної освіти, що представлена із трьох блоків – теоретико-методологічного, змістовно-технологічного, діагностико-результативного. Нам імпонує, що авторка при розробці моделі системи опирається на аксіологічний, культурологічний, системний, компетентнісний, діяльнісний методологічні підходи. В. Литвин [292, с. 180] «теоретично обґрунтовано структурно-логічну модель системи виховання у майбутніх учителів початкової школи відповідального ставлення до взаємодії з сім'єю молодшого школяра. Головними елементами даної моделі виступають: мета, суб'єкти, завдання, зміст, форми, методи та засоби роботи, педагогічні умови, компоненти: мотиваційний; когнітивний; діяльнісний; рефлексивний» [292., с. 180].

Проаналізуємо моделі розвитку майбутніх фахівців освітянської ниви.

Н. Чувасовою у контексті розробки концепції розвитку творчого потенціалу майбутніх учителів хімії та біології у закладах вищої освіти обґрунтовано модель системи даного розвитку, що складається із методологічно-цільового, змістового, методично-організаційного, моніторингово-результативного блоків, які об'єднують педагогічні умови даного розвитку [676, с. 360].

Безсумнівно, ця модель заслуговує на увагу та використання МУ ЗВО будь-яких спеціальностей, за умови її відповідної адаптації. Однак, для здійснення повноцінного процесу едукативної необхідна інтеграція навчання, виховання та розвитку (а у Н. Чувасової не представлено складової, що характеризує виховання). Також у даній моделі відсутні настановчий та управлінський блоки, що, на наш погляд, є значним недоліком розробленої системи, адже без нормативно-правового підґрунтя (настановчий) та управлінських дій (управлінський) неможливим є повноцінне вирішення поставлених у роботі завдань.

С. Бурчак [62, с. 87] обґрунтовано модель системи розвитку творчості майбутніх учителів математики в процесі фахової підготовки, що складається із методологічного, теоретичного, практичного компонентів.

Погоджуючись із поглядами дослідниці, вважаємо, що визначення напрямів процесу розвитку творчості майбутніх учителів математики, структури й особливостей розвитку та внесення корективів за необхідності є одними із позитивних надбань даної роботи, однак авторкою наявно не запропоновано управлінський механізм впровадження даної моделі в освітній процес в умовах діджиталізації освіти.

Відповідно до поглядів І. Кондратець [225] модель розвитку рефлексивної культури педагогів дошкільних навчальних закладів складається з трьох частин: структура рефлексивної культури; педагогічні умови, необхідні для розвитку рефлексивної культури; етапи розвитку рефлексивної культури. Науковець розглядає цю модель «як засіб системного представлення процесу розвитку рефлексивної культури педагогів дошкільних навчальних закладів, а також у якості науково-практичного інструментарію системного аналізу набутого досвіду, способу об'єднання наукової, педагогічної та особистісної творчості в різних видах діяльності, активізації рефлексивних процесів» [225, с. 11].

Нам імпонує розроблена авторкою модель і, зважаючи на специфіку власного наукового пошуку, вважаємо за доцільне врахування аспектів рефлексії у процесі побудови моделі системи едукації МУ в умовах діджиталізації освіти. Однак, слід зазначити, що науковець, так само як і вищезитовані дослідники не виокремила управлінський цикл впровадження моделі в освітній процес, який забезпечує його ефективність.

Для забезпечення ефективності навчання, виховання та розвитку (едукації) майбутніх учителів в умовах діджиталізації освіти необхідним є управління даним процесом. Отже, наступним здійснимо аналіз моделей управління освітнім процесом у педагогічних ЗВО.

А. Харківською «створено теоретичну модель системи управління інноваційним розвитком педагогічного ВНЗ III–IV рівня акредитації, що складається з: цілей ІР, підходів до УІР, закономірностей УІР, принципів УІР, функцій УІР, методів УІР, організаційної структури УІР та типової програми ІР педагогічного ВНЗ III–IV рівня акредитації» [658, с. 324], яка буде взята за основу в даному дослідженні, враховуючи інноваційний характер моделі системи едукації МУ в умовах діджиталізації освіти.

А. Чала у роботі «Управління розвитком мовленнєво-комунікативної культури майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів» [672] представила модель управління цим процесом, що охоплює «сукупність наступних компонентів: методологічного, який містить мету, завдання, принципи, функції, наукові підходи; змістовного – основні етапи управління цим розвитком; технологічного – суб'єкти й об'єкти управління, методи, форми; діагностичного – критерії, показники та рівні ефективності управління розвитком цим процесом, а також методи і методики його діагностики, очікувані результати» [672, с. 16].

Критично аналізуючи дану роботу, вважаємо за необхідне акцентувати увагу на тому, що хоча дослідження присвячено розв'язуванню проблеми управління відповідним розвитком, однак поняття «мовленнєво-комунікативної культура» більш споріднене з процесом виховання, адже мовленнєво-комунікативну культуру необхідно виховувати в кожному МУ, який прагне бути високоосвіченою, розвиненою особистістю. Так, у зазначеній моделі, на наш погляд, доречно було б додати компонент, зміст якого розкриває виховні аспекти досліджуваного процесу або підсилити технологічний компонент методами та формами виховного характеру.

І. Гиркою [97, с. 145; 423] «розроблено структурно-функціональну модель системи управління формуванням професійної компетентності майбутнього вчителя інформатики в процесі фахової підготовки розроблялась як сукупність певних компонентів: цільового, організаційно-

процесного, оцінювально-діагностичного та аналітично-результативного». Актуальними в умовах діджиталізації освіти є запропоновані авторкою інтерактивні дистанційні форми, методи та засоби навчання. Ураховуючи зазначену вище модель, для вирішення проблеми цього дослідження необхідним є включення форм, методів та засобів і завдань виховання, що також сприяють саморозвитку майбутніх учителів.

Нам імпонує обґрунтована О. Соколюк [588] «модель системи моніторингу розвитку оздоровчої рухової активності майбутніх учителів фізичного виховання, що має структуру та складається з чотирьох блоків (загально-цільового, теоретико-методологічного, змістовно-організаційного, діагностичного-регулятивного)» [588, с. 108]. Проаналізувавши вищезгадану роботу, виявлено, що авторка ґрунтовно підійшла до вирішення поставленої нею проблеми, О. Соколюк було враховано, як аспекти навчання, так і виховання, і розвитку особистості майбутнього вчителя фізкультури, відтак, розроблена нею система забезпечує едукацію.

Критично проаналізувавши представлені вище моделі навчання, розвитку та виховання майбутніх учителів різних спеціальностей та врахувавши позитивні надбання авторів, розробимо модель системи едукації майбутніх учителів в умовах діджиталізації освіти. Аналіз даних моделей дав підстави стверджувати, що при їх розробці використовувалися переважно однакові блоки/складові/компоненти. Це твердження можна віднести і до методологічних підходів, принципів, функцій, форм, методів, засобів, які відрізняються конкретно змістовим (відповідно до теми дослідження) наповненням.

У контексті дослідження будемо дотримуватися висновків, зроблених Н. Кузьміною [322], яка, працюючи над поняттям «педагогічної системи», розділяє поняття структурних і функціональних елементів. Так, до структурних елементів нею віднесені «мета освіти, наукова і навчальна інформація, засоби освітньої комунікації, учні, склад викладачів, критерії оцінки якості освітньої системи, подальша освітня система. Це основні базові

характеристики педагогічних систем, сукупність яких утворюють педагогічні системи, і відрізняє їх від всіх інших (педагогічних) систем; ... функціональні елементи – визначають стійкі базові зв'язки основних структурних елементів, які виникають у процесі діяльності управлінського складу, викладацького складу і учнів, обумовлюють рух, розвиток і вдосконалення педагогічних систем, що таким чином визначає їх стійкість, життєстійкість, виживаність» [378].

Нам імпонує розроблена О. Касьяною у дослідженні «Педагогічна експертиза розвитку загальної середньої освіти регіону: теоретичний і технологічний аспекти» модель педагогічної експертизи загальної середньої освіти регіону, що містить такі компоненти: концептуально-цільовий (окреслення місії і постановка мети), теоретико-методологічний (відзеркалення ідеї системного підходу), змістовий (розкриття специфіки педагогічної експертизи через процеси аналізу, оцінювання та прогнозування), організаційно-процесуальний (репрезентування діяльності суб'єктів педагогічної експертизи), технологічний (технологія здійснення педагогічної експертизи), підсумково-аналітичний (вимірювання, впорядкування й узагальнення експертної інформації), оцінно-результативний (використання як нормативного, так і критеріального оцінювання) [198; 200, с. 418;].

При розробці моделі системи будемо дотримуватися провідних ознак до системи, які визначила С. Бадер «цілісність, цілеспрямованість, ієрархічність, структурність, відкритість, динамічність, синергетичність, концептуальність» [24, с. 339–340].

Узагальнюючи все вищезазначене розроблено модель системи едукції майбутніх учителів в умовах діджиталізації освіти містить п'ять компонентів: методологічно-цільовий, організаційно-управлінський, структурно-функціональний, професійно-зорієнтований, діагностико-результативний, що розкривають зміст та механізм їх взаємодії (рис. 3.1.).

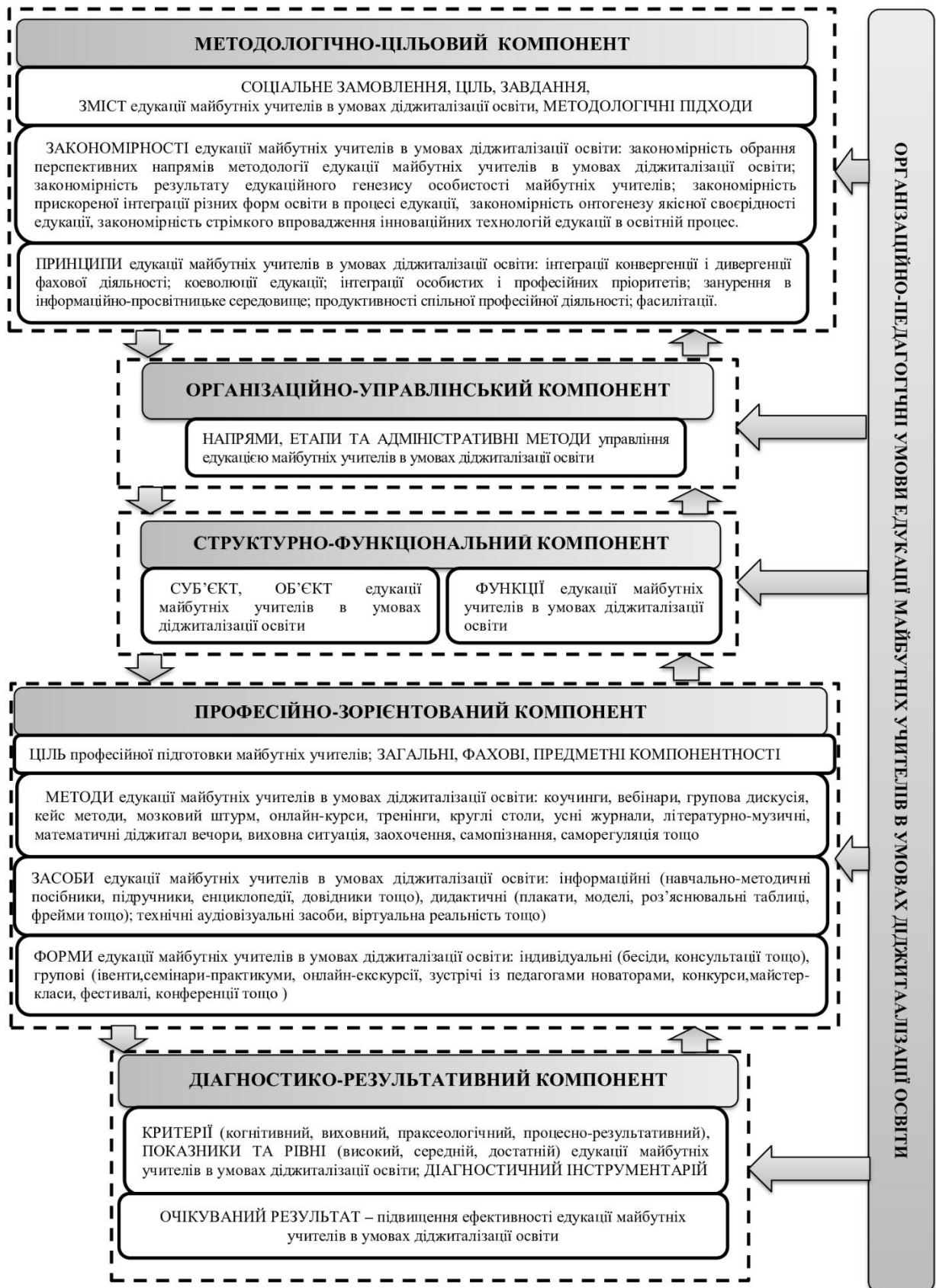

Рис. 3.1. Модель системи едукaції майбутніх учителів в умовах діджиталізації освіти

Побудову фрейму та змістовне наповнення кожного із компонентів моделі, що розробляється, будемо здійснювати, спираючись на методологічний базис (філософський рівень методології) й використовуючи як підґрунтя схарактеризовані у підрозділі 1.3. загальнонаукові (системний, синергетичний, стратегічний, аксіологічний) та конкретнонаукові методологічні підходи (компетентнісний, фреймовий, діяльнісний, особистісно-зорієнтований):

1. Методологічно-цільовий компонент – визначає зміст едукації майбутніх учителів в умовах діджиталізації освіти (за такими напрямками: професійно-орієнтований, розвивальний, виховний), соціальне замовлення (підготовка висококваліфікованих педагогічних кадрів нової генерації в умовах діджиталізації освіти), ціль (підвищення їх едукації як компетентних майбутніх учителів). До структури методологічно-цільового компонента моделі системи едукації МУ в умовах діджиталізації освіти також включено: завдання, методологічні підходи, закономірності та принципи едукації МУ в умовах діджиталізації освіти (п.3.2).

2. Організаційно-управлінський компонент – складається із напрямів, етапів та адміністративних методів (накази, розпорядження, директиви, інструкції, вказівки, тощо) управління едукацією майбутніх учителів в умовах діджиталізації освіти, що забезпечуватимуть реалізацію етапів відповідного процесу і будуть використанні у процесі реалізації педагогічної концепції едукації МУ в умовах діджиталізації освіти (п.3.2).

3. Професійно-зорієнтований компонент – сприяє досягненню інтегрованого результату едукації здобувачів освіти – рівня сформованості їх відповідних компетенцій, що характеризують здатність майбутніх учителів використовувати набуті знання, уміння, навички у професійній роботі, а отже, підкреслюють рівень оволодіння певними компетентностями. Розробка професійно-зорієнтованого компонента здійснюється на основі загальнонаукового (аксіологічного) та конкретнонаукових (компетентнісний, фреймовий, діяльнісний, особистісно-зорієнтований) методологічних

підходах. Основною ціллю компонента є комплексна теоретична та практична підготовка здобувачів освіти в умовах діджиталізації. До фрейму професійно-зорієнтованого компонента входять: компетентності (предметні, фахові, загальні) відповідно до чинного законодавства та освітніх стандартів; методи форми та засоби едукації МУ в умовах діджиталізації освіти (п.3.3).

4. Структурно-функціональний компонент – розкриває структуру процесу едукації МУ в умовах діджиталізації освіти і визначає функціональні зв'язки та взаємозв'язки між елементами, компонентами моделі системи едукації майбутніх учителів в умовах діджиталізації освіти, сприяє розумінню внутрішньої структури досліджуваного процесу. Фрейм структурно-функціонального компонента складається з: об'єктів і суб'єктів ЗВО (адміністрація, педагогічні і науково-педагогічні працівники, здобувачі освіти) та функцій едукації МУ в умовах діджиталізації освіти (мотиваційно-ціннісна, особистісно-розвиваюча, адаптаційно-ідентифікаційна, координаційно-оцінювальна), які дозволяють розкрити специфіку наукового пошуку (п.3.3).

5. Діагностико-результативний компонент – включає в себе: критерії, показники та діагностичний інструментарій, що дозволяє визначити рівень прояву управління едукацією МУ в умовах діджиталізації освіти та очікуваний результат (п.3.4).

Отже, запропонована модель системи едукації майбутніх учителів в умовах діджиталізації освіти виконує функцію інтегративної едукації МУ та забезпечує її системний синергізм. Адже, процес едукації МУ в умовах діджиталізації освіти є багаторівневим і впливає на сутнісні особливості підготовки здобувачів освіти до професійної діяльності.

У результаті взаємного функціонування усіх компонентів моделі системи створюються можливості для ефективної реалізації в педагогічній діяльності професійної адаптивності – інтегративної якості майбутніх

учителів, що виражається у здатності з легкістю і швидко пристосовуватися до тих чи інших обставин та мінливих умов професійної життєдіяльності.

Адаптивність у професійному співтоваристві зумовлюється професійно значущими й особистісними якостями МУ, що безпосередньо визначаються зовнішніми чинниками і підструктурами: готовністю до безперервної едукації, постійного професійного вдосконалення і підвищення кваліфікації, готовністю і бажанням до професійної та соціальної мобільності, саморозвитку, безперервної комунікації та здатності налагоджувати якісні міжособистісні зв'язки із професійним співтовариством (зокрема з колегами) тощо.

У контексті наукового дослідження наступним розглянемо особливості розробки субмоделі методологічно-цільового компонента моделі системи едукації майбутніх учителів в умовах діджиталізації освіти.

Основні положення підрозділу викладені в 3 публікаціях автора [1; 2; 18] (Додаток А).

3.2. Методологічно-цільовий та організаційно-управлінський компоненти моделі системи едукації майбутніх учителів в умовах діджиталізації освіти

Розробку методологічно-цільового компонента моделі системи едукації МУ в умовах діджиталізації освіти, що характеризує інтегрований результат едукації здобувачів освіти, здійснюємо спираючись на загальнонаукові (стратегічний та системний) методологічні підходи (п. 1.3).

За основу даного компонента обрано сучасне соціальне замовлення на компетентних майбутніх учителів.

Як зазначає Г. Пономарьова: «Повсякчас система освіти виконувала соціальне замовлення суспільства на гармонійно розвинену особистість, яка б відповідала тій чи іншій соціально-економічній кон'юктурі. Проте час

згадати про соціальне замовлення власне Людини – бути щасливою, вільною, розумною, здоровою, тобто покласти в основу педагогічної теорії її життєдіяльність» [419; 671, с. 35].

Нам імпонує думка А. Харківської, яка наголошує, що «стратегія розвитку вищої освіти в Україні повинна вбирати в себе загальносвітові тенденції трансформації суті і методів управління освітою, що в багатьох розвинених країнах стали прискорювачем економічного зростання, сприяли задоволенню потреб, що зростали, розкриттю творчого потенціалу особистості, забезпечили впровадження нових інформаційних технологій» [646, с. 48].

На сьогодні «постає нагальна проблема реформування національної системи освіти, яка спрямована на інформатизацію, автоматизацію та використання нових педагогічних технологій навчання, що забезпечать доступ до актуальних та потрібних знань, формування компетентної особистості вчителя, підтримки прагнення до неперервної освіти та можливостей найповнішої самореалізації, а також передумов професійного зростання і мобільності в умовах сучасного інформаційного суспільства» [66, с. 55].

Досить змістовною є думка Г. Генсерук і С. Мартинюк: «Оскільки сучасна освіта є найважливішим інструментом ціннісного, соціально-економічного, політичного, культурного розвитку соціуму, вона повинна, безумовно, мати випереджальний характер, спираючись на прогнозні вимоги економіки й соціальної сфери країни в майбутній перспективі» [96, с. 158].

Особливістю підготовки МУ у мовах сьогодні (пандемія COVID-19, дистанційне навчання) стала необхідність наявності у них розвинутих інформаційних знань, умінь та майстерності до роботи з сучасною комп'ютерною технікою, цифровими технологіями, платформами тощо.

«Розгляд проблеми інформатизації й комп'ютеризації процесу фахової підготовки майбутнього вчителя дав змогу визначити актуальність замовлення інформаційним суспільством нового фахівця, який здатен вдало

використовувати інформаційні технології у майбутній професійній діяльності в закладі середньої освіти. Виходячи з цього, фахова підготовка має бути оновлена з урахуванням використання в освітньому процесі інформаційних технологій на рівні європейських і світових стандартів інформатизації вищої освіти» [179, с. 305].

Як зазначає О. Шукатка «при аналізі соціального замовлення на підготовку і перепідготовку фахівця необхідно враховувати значення цифровізації, пов'язаної з процесом переходу до інформатичного суспільства, яке характеризується переміщенням центру ваги на виробництво, переробку і найбільш повне використання інформації в усіх видах людської діяльності» [690, с. 135].

Отже, соціальне замовлення держави та суспільства спрямоване на підготовку висококваліфікованих педагогічних кадрів в умовах діджиталізації освіти, які мають бути:

- підготовлені до рішення професійних задач, що характеризуються комплексністю та невизначеністю змінних;
- здатні до організації постійного саморозвитку, самовдосконалення, виховання себе як особистості та професіонала педагогічної ниви, який здатний до аналізу, синтезу та управління отриманою інформацією;
- налаштовані на гармонійну комунікацію із усіма суб'єктами освітнього процесу;
- із розвиненим логічним мисленням;
- спроможні до прийняття управлінських рішень у відповідних ситуаціях тощо.

Визначивши зміст соціального замовлення розкриємо цілі, що направлені на його досягнення – загальна ціль – підвищення рівня едукації майбутніх учителів в умовах діджиталізації освіти (п. 2.3) та цілей 1.1, 1.2 та 1.3 (рис. 3.2).

Дані цілі були обрані у результаті аналізу праць вітчизняних [66; 96; 300; 303; 419; 671; 646; 690 тощо] та зарубіжних [713; 716; 723; 724; 755; 767; 786; 867; 875; 876 тощо] науковців.

Рис. 3.2. Фрейм цілі моделі системи едукції майбутніх учителів в умовах діджиталізації освіти

Щодо досягнення цілі 1.1 слухним є висновки зроблені А. Харківською: «Педагоги в розвиненому суспільстві становлять дуже важливу професійну групу, що надає величезний вплив і на стан культури, і на формування ідеології та соціальної психології суспільства, і, опосередковано, на найважливіші економічні, соціальні та політичні процеси. Тому основною метою педагогічної освіти сьогодні є підготовка педагога відповідного рівня і профілю, конкурентоздатного на ринку праці, компетентної та відповідальної людини, що вільно володіє своєю професією та орієнтується в суміжних областях знань, здібної до ефективної роботи за фахом на рівні світових стандартів, готової до постійного професійного зростання, соціальної та професійної мобільності» [641, с. 277].

Щодо досягнення цілі 1.2 слухними є висновки, зроблені Г. Пономарьовою: «Духовне відродження українського народу можливе

завдяки збереженню національних культурно-історичних традицій і сповідуванню загальнолюдських цінностей. Також у суспільстві, державі відчувається об'єктивна потреба в громадянах, спроможних до їх сприйняття, збереження та збагачення. Система освіти є одним із найбільш важливих факторів досягнення цієї мети, підготовки поколінь до відтворення культурних цінностей» [414, с. 197].

Щодо досягнення цілі 1.3 слухним є висновки зроблені А. Смолюком «професійна діяльність сучасного педагога постійно ускладнюється і трансформується до вимог сучасної освітньої галузі. Сам учитель покликаний гнучко реагувати на виклики часу, бути професійно мобільним, володіти комплексом соціальних, професійних, особистісних компетентностей, які забезпечать його професійний саморозвиток» [584, с. 37].

Визначені цілі відповідають змісту едукації МУ в умовах діджиталізації за такими напрямками: професійно-орієнтованим, розвивальним та виховним.

Реалізація вище визначених цілей забезпечить освітні установи різних рівнів висококваліфікованими фахівцями/учителями, які здатні «задовольнити всебічні освітні запити й забезпечити вільний і рівний доступ усіх до цифрової освіти, важливого наукового процесу, зумовленого новими технологічними рішеннями та освітніми інноваціями» [96, с. 159].

Отже, завданнями, що постають перед закладами вищої педагогічної освіти, є:

1. Удосконалення якості викладання освітніх компонентів задля підвищення рівня сформованості та розвитку загальних, фахових та предметних компетентностей майбутніх учителів, що сприятиме визначенню їх професійних пріоритетів із урахуванням професійних норм і цінностей (ціль 1.1).

2. Упровадження інноваційних методик, методів, форм та засобів, утому числі, з використанням цифрових технологій щодо підвищення рівня

вихованості МУ за відповідними напрямками – національно-патріотичним, інтелектуально-духовним, громадянсько-правовим, моральним, трудовим, естетичним, екологічним, фізичним (ціль 1.2).

3. Залучення МУ до проходження різних видів офлайн та онлайн вебінарів, тренінгів, курсів тощо задля їх особистісного та професійного розвитку та саморозвитку з метою досягнення поставлених цілей, що забезпечують реалізацію особистісно та професійно-значущих пріоритетів (ціль 1.3).

4. Організація та координація роботи структурних підрозділів (відділів) у відповідності до прийнятих управлінських рішень, із позиції їх відповідності меті та цінностям особистості та професійної спільноти, щодо досягнення поставлених цілей (підвищення рівня едукації майбутніх учителів в умовах діджиталізації освіти).

До субмоделі методологічно-цільового компонента моделі системи управління едукацією майбутніх учителів в умовах діджиталізації освіти включено також: закономірності та принципи едукації МУ в умовах діджиталізації освіти.

Закономірностями едукації МУ в умовах діджиталізації освіти визначено: закономірність обрання перспективних напрямів методології едукації майбутніх учителів в умовах діджиталізації освіти, закономірність результату едукаційного генезису особистості МУ, закономірність прискореної інтеграції різних форм освіти в процесі едукації, закономірність онтогенезу якісної своєрідності едукації, закономірність стрімкого впровадження інноваційних технологій едукації в освітній процес. Обґрунтування виявлених закономірностей представлено у п. 2.3. Принципами едукації МУ в умовах діджиталізації освіти є: принцип інтеграції конвергенції і дивергенції фахової діяльності, принцип коеволюції едукації, принцип інтеграції особистих і професійних пріоритетів, принцип занурення в інформаційно-просвітницьке середовище, принцип

продуктивності спільної професійної діяльності, принцип фасилітації. Змістове наповнення даних принципів розкрито у п. 2.3.

На рис. 3.3. зображено фрейм субмоделі методологічно-цільового компонента моделі едукації майбутніх учителів в умовах діджиталізації освіти.

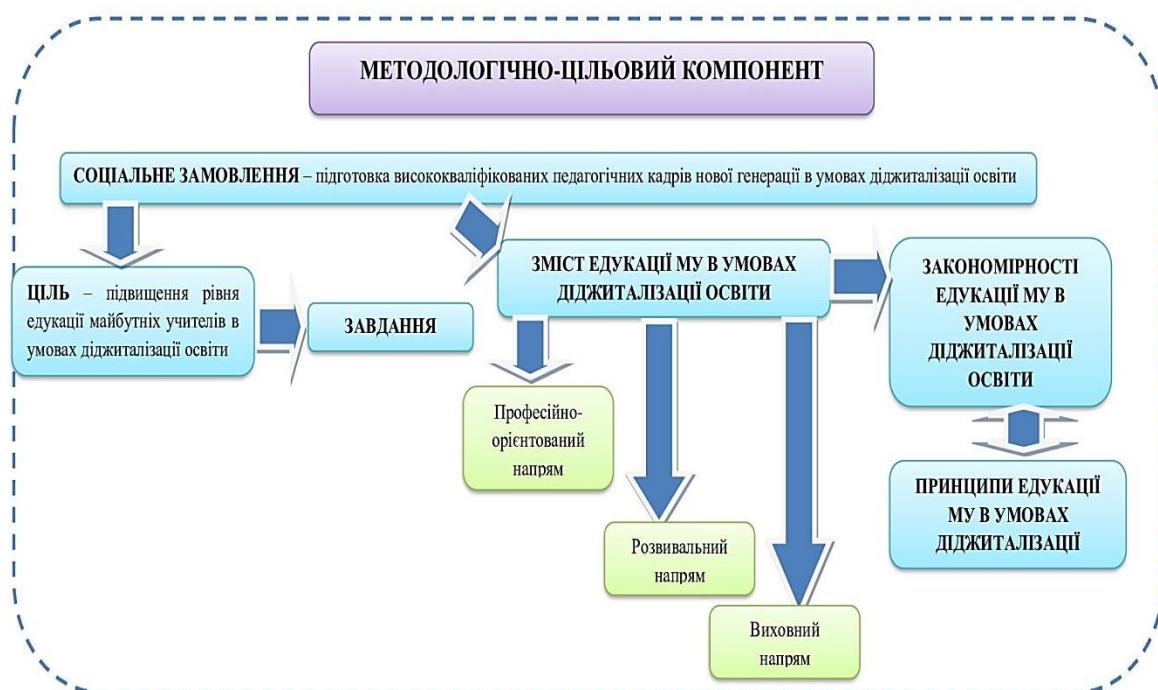

Рис. 3.3. Фрейм субмоделі методологічно-цільового компонента моделі системи едукації майбутніх учителів в умовах діджиталізації освіти

Наступним відповідно до логіки дослідження перейдемо до розробки субмоделі організаційно-управлінського компонента моделі системи едукації МУ в умовах діджиталізації освіти. Даний компонент характеризує інтегрований результат едукації здобувачів освіти, а його розробку будемо здійснювати спираючись на загальнонаукові (стратегічний, синергетичний та системний) методологічні підходи (п. 1.3).

Організаційно-управлінський компонент містить напрями, етапи та адміністративні методи управління едукацією МУ в умовах діджиталізації освіти.

Напрями управління едукації МУ в умовах діджиталізації освіти визначено: відповідність діяльності педагогічного ЗВО сучасним європейським та вітчизняним тенденціям розвитку освітньої галузі; забезпечення відповідності управління цим процесом педагогічній концепції едукації МУ в умовах діджиталізації освіти; визначення стратегічної мети, цілей і завдань, які сприятимуть ефективності едукації МУ в умовах діджиталізації освіти; запровадження педагогічної концепції едукації МУ в умовах діджиталізації освіти за відповідними концептами (настановчий, управлінський, системний, утилітарний); залучення партнерських ЗВО та стейкхолдерів до розробки освітньо-професійних програм, навчальних планів, вибіркового освітніх компонентів; координація роботи управлінського кластеру щодо підвищення рівня едукації МУ в умовах діджиталізації освіти.

Визначено наступні етапи управління едукацією МУ в умовах діджиталізації освіти:

перший етап – передбачення та планування (визначення найсуттєвіших загальних, фахових та предметних компонентностей майбутнього вчителя, що будуть актуальними найближчі п'ять років (період навчання у ЗВО) та планування відповідно до цих компетентностей освітніх компонентів.

Другий етап – збір інформації (збір інформації проводиться з метою отримання статистичних даних щодо якісного складу науково-педагогічних працівників, які забезпечують викладання на відповідній освітній програмі, матеріально-технічного та програмного забезпечення процесу едукації МУ в умовах діджиталізації освіти; якості випускників (опитування стейкхолдерів); якості створеного управлінського кластеру (якісний результат – компетентний випускник), та якості функціонування студентоцентрованого освітнього середовища (опитування здобувачів освіти) тощо.

Третій етап – аналіз зібраної інформації за напрямами: якість професійної підготовки здобувачів освіти; якість навчально-методичної, наукової, організаційної та виховної роботи з метою визначення чинників (зовнішніх та

внутрішніх), що впливають на процес едукації МУ в умовах діджиталізації освіти та сприяють прийняттю обґрунтованих управлінських рішень.

Четвертий етап – підготовка управлінських рішень на підставі отриманої та проаналізованої інформації.

П'ятий та шостий етапи – прийняття відповідних управлінських рішень та організація роботи щодо їх виконання.

Сьомий етап – контроль виконання управлінських рішень. Аналіз отриманих результатів їх упровадження. За необхідно коригування управлінського циклу.

Розглянувши етапи управління едукацією МУ в умовах діджиталізації освіти представимо адміністративні методи управління, що забезпечують реалізацію даних етапів. У Законодавстві України про працю зазначається, що «характерними особливостями адміністративних методів управління є: прямий вплив на керований об'єкт шляхом встановлення його повноважень (прав і обов'язків); односторонній вибір суб'єктом управління найближчої та кінцевої мети, завдань управлінського процесу, порядку, термінів його виконання об'єктом, ресурсного забезпечення, умов виконання завдань на кожному конкретному етапі; юридична обов'язковість актів управління (указів, постанов, рішень, розпоряджень, наказів і резолюцій), невиконання яких розглядається як порушення обов'язків» [70; 164].

Погоджуємося із С. Велещуком, який зазначає, що «загалом систему адміністративних методів можна охарактеризувати як сукупність двох рівнозначних елементів, які впливають на структуру управління (регламентація діяльності, нормування в системі управління) і на процес управління (підготовка, прийняття, організація виконання і контроль за управлінськими рішеннями)» [70]. Науковець до адміністративних методів управління відносить «...накази, постанови, розпорядження, вказівки, інструкції, що дають змогу регламентувати діяльність, забезпечують організацію нормативами й підтримують трудову дисципліну [70].

Дані методи управління будуть використанні у процесі реалізації педагогічної концепції едукації МУ в умовах діджиталізації освіти. Фрейм субмоделі організаційно-управлінського компонента моделі системи едукації майбутніх учителів в умовах діджиталізації освіти представлено на рис. 3.4.

Рис. 3.4. Фрейм субмоделі організаційно-управлінського компонента моделі системи едукації майбутніх учителів в умовах діджиталізації освіти

Фрейм субмоделі організаційно-управлінського компонента моделі системи едукації майбутніх учителів в умовах діджиталізації освіти складається із напрямів та етапів управління едукацією, а також містить адміністративні методи управління.

Наступним етапом наукової розвідки стане розробка субмоделей професійно-зорієнтованого та структурно-функціонального компонентів моделі системи едукації майбутніх учителів в умовах діджиталізації.

Основні положення підрозділу викладені в 5 публікаціях автора [1; 2; 17; 34; 42] (Додаток А).

3.3. Професійно-зорієнтований та структурно-функціональний компоненти моделі системи едукації майбутніх учителів в умовах діджиталізації освіти

Модернізаційні зміни в освітній галузі, активне впровадження реформ Нової української школи (перехід учнів із початкової до основної, а потім профільної школи), глобальна діджиталізація освіти (дистанційне навчання), спричинили необхідність у пошуку та розробці унікальних інноваційних моделей підготовки майбутніх учителів – «процеси модернізації, які відбуваються в системі вищої освіти, потребують наукового осмислення, системного дослідження та перспективного моделювання освітнього процесу у вищих закладах освіти» [328, с. 17].

У монографії «Моделювання професійної підготовки фахівців в умовах євроінтеграційних процесів» С. Вітвицька зазначає, що «Україна, як і багато інших країн світу, переходить від усталеної адаптивної моделі вищої освіти, яка була притаманна індустріальному та постіндустріальному суспільстві, до якісно нової моделі вищої освіти яка характерна для інформаційного суспільства, суспільства знань. Мета нової моделі полягає у тому, щоб підготувати фахівців з вищою освітою, які б не тільки оволоділи фундаментальними науковими знаннями, навичками та уміннями, але й сформувалися як особистості, які здатні відчувати нові ідеї, сприймати їх, мають чутливість до новацій, оволоділи інноваційними технологіями, вміннями проектувати, моделювати власну діяльність» [328, с. 4].

Н. Орлова у досліджуючи питання професійної підготовки майбутніх учителів акцентує увагу на тому, що «нові соціально-економічні умови, визначені реформуванням системи освіти в Україні, необхідністю

вдосконалення фахової підготовки майбутніх учителів, інтеграційним перетворенням різних галузей науки та народженням на їх стику нових дисциплін, збільшення інформаційних потоків потребують розробки і використання нових моделей і сучасних технологій навчання, які будуть відповідати оновленій освітній системі й ефективно працюватимуть у мінливих умовах сьогодення» [359, с. 89].

Розробку професійно-зорієнтованого компонента моделі системи едукації МУ в умовах діджиталізації освіти, що характеризує інтегрований результат едукації здобувачів освіти, здійснюємо спираючись на загальнонауковий (аксіологічний) і конкретнонаукові (компетентнісний, фреймовий, діяльнісний, особистісно-зорієнтований) методологічні підходи (п. 1.3).

У Національній стратегії розвитку освіти в Україні на 2012 – 2021 роки, наголошується: «зусилля органів управління освітою всіх рівнів, науково-методичних служб за підтримки всього суспільства, мають бути зосереджені на реалізації пріоритетних напрямів її розвитку, подоланні наявних проблем, вирішенні перспективних завдань, серед яких головні – оновлення цілей і змісту освіти на основі компетентнісного підходу та особистісної орієнтації, урахування світового досвіду та принципів сталого розвитку; перехід від процесуальної до результативної компетентнісної парадигми освіти» [337].

Питання пов'язані із дослідженням змістового наповнення понять «компетенція» та «компетентність» стали предметом дослідження І. Беха, Н. Бібик, Р. Горбатюка, Л. Зданевич, О. Караман, В. Кременя, В. Курила, В. Лугового, В. Лунячека, Г. Луценка, О. Овчарук, Ю. Рашкевича, А. Харківської, Є. Хрикова та інших.

Критично-порівняльний аналіз низки нормативно-правових документів [166; 320; 462-470; 478; тощо], зокрема, міжнародних та наукових праць вітчизняних [26; 40; 63; 64; 72; 82; 85; 111; 112; 123; 146; 160; 173; 302; 304; 532; 632; 647; 649; 788 та інші] та зарубіжних [755; 767 та інші]

дослідників дозволи дійти висновку, що на сьогодні, як на рівні МОН, так і всередині наукової спільноти не існує чітко прописаної різниці між поняттями «компетенція» та «компетентність».

У методичних рекомендаціях щодо розроблення стандартів вищої освіти затверджених Наказом МОН України від «01» червня 2017 № 600 (у редакції наказу Міністерства освіти і науки України від «21» грудня 2017 року № 1648) [320] у розділі «Основні терміни та їх визначення (тезаурус)» надається визначення лише поняття «компетентність» – «Компетентність – динамічна комбінація знань, вмінь, навичок, способів мислення, поглядів, цінностей, інших особистих якостей, яка визначає здатність особи успішно соціалізуватися, провадити професійну та/або подальшу навчальну діяльність» [320, с. 4].

У Законі України «Про освіту» компетентність визначено, як «динамічна комбінація знань, способів мислення, поглядів, цінностей, навичок, умінь, інших особистих якостей, що визначає здатність особи успішно провадити професійну та/або подальшу навчальну діяльність» [478]. При цьому, у тексті цього закону нами не знайдено роз'яснення поняття «компетенція», що стосується саме здобувачів освіти.

У той же час, цей Закон визначає компетенцію державних органів та органів місцевого самоврядування у сфері освіти. Установчі документи закладу освіти повинні передбачати розмежування компетенції засновника (засновників), інших органів управління закладу освіти та його структурних підрозділів відповідно до законодавства [478].

У цитованому багатьма науковцями [178; 241; 338; 570; 575 тощо] найбільшому європейському проєкті TUNING [89], в одному абзаці, ці поняття використані, як синоніми «компетентності набуваються або розвиваються в процесі навчання студентами/особами, що навчаються. Іншими словами: результати навчання – це формулювання того, що повинен знати, розуміти, бути здатним продемонструвати студент після завершення навчання; компетенції являють собою динамічне поєднання знань, розуміння,

навичок, умінь та здатностей. Розвиток компетентностей є метою навчальних програм. Компетентності формуються різних навчальних дисциплінах і оцінюються на різних етапах» [89, с. 3].

Розроблена методологія проєкту Tuning стала підставою для побудови опорних контрольних точок (по завершення визначеного етапу навчання – Змістовий модуль 1, Змістовий модуль 2.....) освітніх компонентів ОП, які повинні сприяти академічній мобільності здобувачів освіти та забезпечувати прозорість оцінювання їх досягнень. За цим проєктом «точки прив'язки формулюються в термінах кінцевих результатів навчання та компетентностей» [89, с. 3].

Отже, в проєкті Tuning поняття «компетенція» та «компетентність» не розмежовуються, проте критично-порівняльний аналіз методичних рекомендацій із цього проєкту [89] дав підстави для висновку, що результати навчання (термінологія проєкту Tuning), які набуваються здобувачами освіти в процесі вивчення освітніх компонентів формуються науково-педагогічними працівниками, за своєю суттю є компетенціями, тобто очікуваними параметрами (на певному етапі навчання – змістовий модуль, освітній компонент або поєднання ОК тощо) того, що здобувачі освіти повинні знати, уміти і/або бути в змозі використовувати після закінчення певного етапу навчання.

Такої ж думки дотримуються й укладачі Національного освітнього глосарію І. Бабин, Я. Болубаш, А. Гармаш та інші, які вважають, що «слід відрізнити поняття компетенції/компетенцій від компетентності/компетентностей як набутих реалізаційних здатностей особи» [338]; А. Харківська наголошує – «компетенція – інтегроване поєднання знань, здібностей та установок, оптимальних для виконання трудової діяльності в сучасному виробничому середовищі» [643, с. 142].

А. Дрокіна, аналізуючи дефініції понять «компетентність» та «компетенція» в англійських джерелах, доходить висновку, що «обидва терміни «компетентність» та «компетенція» англійською мовою

позначаються спільним терміном «competence» та «competent», тому досить часто при неправильному перекладі вченими співвітчизниками обидва терміни прирівнюються та втрачається суть поняття..... Сучасні зарубіжні учені (Р. Вайт, Е. Стрінгфеллоу, Дж. Равен, Д. Макклелланд, Л. Холмс) пропонують власні трактування. Деякі дослідники визначають «компетентність» в освіті та психології як здатність суб'єкта приймати логічні рішення в ідеальних умовах, тобто компетентність у побудові суджень виводиться з прихованого стану за допомогою зовнішніх чинників (Р. Вайт, Е. Стрінгфеллоу, Дж. Равен, Л. Холмс); а дехто – як індивідуальні та організаційні характеристики, що, у свою чергу, тісно пов'язані з ефективною поведінкою або роботою (Д. Макклелланд)» [137, с. 46].

О. Дрогайцев досліджуючи питання формування професійної компетентності майбутнього вчителя іноземної мови вважає, що «компетентність – це володіння відповідною компетенцією разом з особистісним ставленням до неї та до предмету діяльності. Компетентність – особистісна якість, яка вже сформувалася. Компетенція – це вимога до освітньої та професійної підготовки студента (учня; того, хто навчається)» [136, с. 64].

Цілком слушно проводячи розмежування даних понять авторка, на наш погляд, не коректно надає їх визначення, адже компетентність це не володіння..., а рівень володіння...; а компетенція це не вимога..., а здатність особистості використовувати набуті знання, уміння, навички у професійній діяльності.

За переконанням Г. Вяликова «компетенція – це інформаційна усвідомлюваність, глибокі знання конкретного предмета, з одного боку, і круг повноважень, прав, з іншого боку. Компетентність – це специфічне утворення, характеристика особистості, свідчить про її здатність і готовність виконувати будь-які функції в межах певної компетенції» [91, с. 29].

Варто відзначити, що досить влучним у визначені поняття «компетенція» є включення «круг повноважень, прав», однак трактування

даного поняття через «усвідомленість» або звуження змісту лише до «глибоких знань» є категорично не вірним (згідно аналізу понять «компетенція» та «компетентність», що представлено у Додатку Б).

Стосовно змісту поняття «компетентність» – вважаємо, що дидактично не вірно тратувати його як «готовність виконувати будь-які функції в межах певної компетенції», адже зміст цього поняття є ширшим й показує рівень оволодіння компетенціями.

Підсумовуючи все вищезазначене під компетенцією будемо розуміти здатність особистості використовувати набуті знання, уміння, навички (ЗУН) у сучасному професійному середовищі; під компетентністю – сукупність особистісних якостей людини, які визначають рівень оволодіння відповідними компетенціями та здатностями професійно здійснювати фахову діяльність й рефлексію зумовлену власним досвідом роботи.

Відтак, ми врахуємо проведений детальний критично-порівняльний аналіз проєкту Tuning, вітчизняних нормативно-правових документів, робіт провідних науковців та надані уточнення трактування понять «компетентність», «компетенція» при розробці професійно-зорієнтованого компонента моделі управління едукацією МУ в умовах діджиталізації освіти.

Також для розробки даного компонента важаємо за доцільне навести декілька визначень поняття «професійна компетентність».

Професійну компетентність науковці визначають, як:

- певна система, що інтегрує знання, уміння, навички, професійно значущі якості особистості, яка забезпечує виконання особистих професійних зобов'язань (Л. Дибкова) [128, с. 45];
- складний комплекс, який включає професійні знання, вміння, навички, готовність до діяльності, а також цілий ряд професійно важливих особистісних якостей (О. Шупінська) [692];
- сукупність професійних компетенцій (Н. Красицька) [264].

Здійснивши порівняльний аналіз сутності поняття «професійна компетентність» наданий вищеназваними науковцями під цим поняттям

будемо розуміти – інтегральну характеристику особистості (сукупність особистісних якостей людини) – демонструє рівень оволодіння відповідними компетенціями (свідчить про здатності успішно й якісно виконувати професійні обов'язки) й уміння проводити рефлексію зумовлену власним досвідом роботи.

Г. Рурик у статті «Формування професійної компетентності майбутнього вчителя в умовах вищого навчального закладу» наводить таке трактування поняття «професійна компетентність учителя» – «інтегративне особистісне утворення на засадах теоретичних знань, практичних умінь, особистісних якостей та досвіду, що зумовлюють готовність учителя до виконання педагогічної діяльності та забезпечують високий рівень її самоорганізації» [555, с. 348].

Н. Сергієнко під професійною компетентністю вчителя розуміє «інтегративну властивість особистості, що володіє комплексом професійно значущих для вчителя якостей, має високий рівень науково-теоретичної й практичної підготовки до творчої педагогічної діяльності та ефективної взаємодії з учнями в процесі педагогічної співпраці на основі впровадження сучасних технологій для досягнення високих результатів» [569, с. 10–11].

На думку Я. Сікори «професійна компетентність майбутнього вчителя інформатики формується у цілісному навчально-виховному процесі, який реалізується в єдності й взаємозв'язку виховання й навчання, спрямованих, з одного боку, на всебічний розвиток особистості, з іншого боку – на засвоєння майбутніми вчителями систематизованих знань, умінь і навичок, необхідних у їх подальшій професійній діяльності, розвиток розумових і потенційних можливостей, вироблення і закріплення навичок самоосвіти» [328, с. 189].

Отже, «професійна компетентність учителя» – інтегрована якість особистості, що демонструє рівень оволодіння відповідними компетенціями, які характеризують його здатність результативно виконувати професійну

діяльність через прояв професіоналізму та педагогічної майстерності й уміння проводити рефлексію зумовлену власним досвідом роботи.

Ураховучи все вищезазначене, а також представлені уточнення трактувань понять «компетенція», «компетентність», «професійна компетентність», «професійна компетентність учителя», перейдемо до розробки професійно-зорієнтованого компонента моделі едукації МУ в умовах діджиталізації освіти.

Субмодель професійно-зорієнтованого компоненту сприяє досягненню інтегрованого результату – рівня сформованості відповідних компетенцій, що характеризують здатність МУ використовувати набуті знання, уміння, навички (ЗУН) у професійній роботі, а отже, рівня оволодіння цими компетенціями.

Субмодель професійно-зорієнтованого компонента є ієрархічно вибудованою за структурою і змістом (враховує склад і взаємозв'язок компетентностей), інтегративною (зв'язує цілі і результати едукації МУ в студеноцентрованому середовищі ЗВО).

Перераховані ознаки даної субмоделі будуть враховані при розробці її змістового наповнення, що сприятиме забезпеченню процесу результативної едукації МУ в умовах діджиталізації освіти, із цією метою проаналізуємо та здійснимо контент-аналіз загальних компетентностей та їх відповідність у стандартах вищої освіти, а також з'ясуємо відмінності фахових та предметних компетентностей.

Перелік компетентностей представлений у нормативно-правових документах (стандарти вищої освіти, методичні рекомендації щодо розроблення стандартів вищої освіти, освітньо-професійні програми ЗВО тощо), які регламентують освітню діяльність ЗВО у відповідності до спеціальностей майбутніх фахівців відповідної сфери трудової діяльності. Згідно з алгоритмом дослідження проаналізуємо загальні та спеціальні (предметні, фахові) компетентності, що надані у Стандартах вищої

освіти [166; 462-470] та освітньо-професійних програмах, що розкривають зміст підготовки МУ.

Перебуваючи під впливом чиників швидко мінливого суспільства, у якому вимоги до фахівців із кожним роком змінюються, якраз загальні компетентності слугують базою для підвищення рівня самоосвіти, саморозвитку, здатності швидко адаптуватися до нових умов сьогодення.

Проаналізуємо загальні компетентності [166] (табл. 3.2), які віднесено до всіх або більшості галузей знань (спеціальностей 1. 035 «Філологія» [469]. 2. 025 «Музичне мистецтво» [467]. 3. 032 «Історія та археологія» [468]. 4. 091 «Біологія» [470]. 5. 013 Початкова освіта [466]. 6. 017 Фізична культура і спорт [463]. 7. 023 «Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація» [462]. 8. 106 – Географія» [464]. 9. 111 – Математика) [465].

Проаналізувавши дев'ять Стандартів вищої освіти України, зокрема, першого (бакалаврського) рівня, з'ясовано, що зміст загальних компетентностей, які розкриті у цих методичних рекомендаціях, найбільш приближений до характеристики компетенцій, адже компетенція це здатність до....., а компетентність – це особистісна якість, що характеризує рівень оволодіння відповідними компетенціями. Доведемо цей висновок аналізом табл. 3.2.

Відповідно до даних таблиці 3.2 у всіх стандартах враховано рекомендації МОН щодо включення двох обов'язкових компетентностей (№ 28 та 29), які направлені на виховання особистості майбутніх педагогів, як свідомих громадян українського суспільства, здатних примножувати та поширювати цінності нації.

Аналізуючи зміст компетентності № 28 можна виокремити декілька компетенцій, наприклад «здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства», «усвідомлення цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідності його сталого розвитку», «усвідомлення верховенства права», «усвідомлення прав і свобод людини», «усвідомлення прав і свобод громадянина в Україні».

Таблиця 3.2.

Контент-аналіз загальних компетентностей та їх відповідність у стандартах вищої освіти

№ з/п	Методичні рекомендації щодо розроблення стандартів вищої освіти	1	2	3	4	5	6	7	8	9
1.	Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.	+	+	+	+			+		+
2.	Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.	+	+	+	+		+	+	+	+
3.	Здатність планувати та управляти часом.						+			
4.	Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.		+						+	+
5.	Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.	+	+	+	+		+	+	+	+
6.	Здатність спілкуватися іноземною мовою.	+	+	+	+		+	+	+	+
7.	Здатність використовувати інформаційні та комунікаційні технології	±	±				±	±	±	±
8.	Здатність проводити дослідження на відповідному рівні.	±							+	
9.	Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.	+	+		+		+			+
10.	Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.	+	+	+	+	+		+	+	+
11.	Здатність бути критичним і самокритичним.	+	+	+			+			
12.	Здатність генерувати нові ідеї (креативність).		+					+		
13.	Здатність виявляти, ставити та вирішувати проблеми.	±	±	+		+				
14.	Здатність приймати обґрунтовані рішення.									+
15.	Здатність працювати в команді.	±		+	+	+	+			+
16.	Здатність до міжособистісної взаємодії.		±				±	±	±	
17.	Здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня									+
18.	Цінування та повага різноманітності та мультикультурності.							+		
19.	Здатність працювати в міжнародному контексті.							+		
20.	Здатність працювати автономно.		+						+	+
21.	Здатність здійснювати безпечну діяльність.								±	
22.	Здатність виявляти ініціативу та підприємливість.		+							
23.	Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів).					+	+			
24.	Здатність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт.		+			+		+		
25.	Визначеність і наполегливість щодо поставлених завдань і взятих обов'язків.									+
26.	Прагнення до збереження навколишнього середовища.									
27.	Здатність діяти соціально відповідально та свідомо.					+				
28.	Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства; усвідомлення цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідності його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні	+	+	+	+	+	+	+	+	+
29.	Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.	+	+	+	+	+	+	+	+	+
Кількість компетентностей		13	17	10	10	8	12	13	12	15

У компетентності «Здатність використовувати інформаційні та комунікаційні технології» слово «здатність» у Стандартах вищої освіти взагалі замінено на «навички», так само й в компетентностях «Здатність до міжособистісної взаємодії» та «Здатність здійснювати безпечну діяльність»; у Стандартах спеціальності 035 «Філологія» та 025 «Музичне мистецтво» в компетентності «Здатність виявляти, ставити та вирішувати проблеми» слово «здатність» замінено на «уміння» тощо. Такі компетентності, як «здатність до адаптації та дії в новій ситуації», «здатність мотивувати людей та рухатися до спільної мети», «здатність розробляти проекти та управляти ними», «усвідомлення рівних можливостей та гендерних проблем» не відображені у жодному з проаналізованих стандартів, хоча, на наш погляд, дані компетентності є важливими для формування висококваліфікованих спеціалістів, а саме: перша – наприклад, під час пандемії COVID-19, саме здатності до швидкої адаптації деяким фахівцям не вистачало, адже перехід від очного до онлайн навчання викликав деякі труднощі (володіння ІКТ, хмарними технологіями, проведення онлайн занять, оцінювання тощо); друга – слугує поштовхом, спонукання до певного виду діяльності з метою досягнення бажаного результату в команді; третя – необхідна для підвищення рівня зацікавленості стейкхолдерів долучатися до освітнього процесу, а також для підвищення кваліфікації фахівців; четверта – направлена на розвиток soft skills. Отже, перераховані компетентності за своїм змістом є поєднанням декількох компетенцій, рівень яких й визначає розвинену інтегровану якість особистості.

Варто відзначити, що в методичних рекомендаціях МОН щодо розроблення стандартів вищої освіти зазначено, що «перелік загальних компетентностей має містити 3 – 10 компетентностей з врахуванням рівня освіти», однак у Стандартах спеціальностей 035 «Філологія», 025 «Музичне мистецтво», 017 Фізична культура і спорт, 023 «Образотворче мистецтво, 106 – Географія» та 111 – Математика визначено 13, 17, 12, 13, 12 та 15 компетентностей відповідно, що суперечить рекомендаціям.

Також було проаналізовано відповідність загальних компетентностей та Освітньо-професійних програм закладів вищої педагогічної освіти (Додаток В) методичним рекомендаціям МОН.

Проведений аналіз загальних компетентностей (Стандарти вищої освіти, ОПП), дозволив дійти висновку, що для здійснення якісної едукції майбутнього фахівця загалом та МУ зокрема, необхідним є врахування компетентностей № 2, 5, 6 для досягнення цілі 1.1. – підвищення рівня професійної підготовки; № 10 – цілі 1.3. – сприяння розвитку та саморозвитку; «№ 28, 29 – цілі 1.2. – сприяння розвитку та саморозвитку згідно даних таблиці 3.1. У методичних рекомендаціях МОН обов'язковими визначено загальні компетентності № 28 та 29, однак вважаємо, що компетентності № 2, 5, 6, 10 також необхідно додати до обов'язкових, так як їх зміст можна рахувати як найбільш узагальнений й доповнювати іншими загальними компетентностями у відповідності до спеціальностей.

У методичних рекомендаціях МОН щодо розроблення стандартів вищої освіти спеціальні (фахові, предметні) компетентності не відокремлені фахові та предметні, а тільки зазначено, що «перелік рекомендованих спеціальних (фахових, предметних) компетентностей корелює з описом відповідного кваліфікаційного рівня НРК».

Уважаємо такий розподіл компетентностей не є правомірним, адже, на нашу думку, фахові компетентності визначають специфіку саме педагогічної діяльності майбутніх фахівців («здатність до формування в учнів ключових і предметних компетентностей та здійснення міжпредметних зв'язків, відповідно до вимог стандарту базової середньої освіти», «здатність до критичного аналізу, ре-інженірингу, діагностики та корекції власної педагогічної діяльності, оцінки педагогічного досвіду» [362, с. 10] тощо), а предметні – це вузьконаправлені («здатність розробляти, досліджувати, реалізовувати мовами програмування алгоритми розв'язування задач з інформатики»; «здатність до створення концептуальної, логічної та фізичної моделей проектування систем

керування базами даних» [362, с. 11-12] тощо) до спеціальності, яку здобувають майбутні педагоги.

Аналізуючи стандарти вищої освіти першого (бакалаврського) рівня, з'ясовано, що у стандарті спеціальності 035 «Філологія» із 12 запропонованих спеціальних (фахові, предметні) компетентностей, лише одна – «Здатність до організації ділової комунікації» може бути віднесена до фахових, а й навіть до загальних, інші компетентності – предметні й розкривають специфіку підготовки майбутніх учителів української мови та літератури; у стандарті спеціальності 013 Початкова освіта із 12 запропонованих компетентностей чотири можна віднести до фахових (розробники лише в кінці додали «початкової освіти/школи»), а саме «здатність орієнтуватися в інформаційному просторі, використовувати відкриті ресурси, інформаційно-комунікаційні та цифрові технології, оперувати ними в професійній діяльності», «здатність до проектування осередків навчання, виховання й розвитку здобувачів початкової освіти», «здатність до професійно-педагогічної діяльності в інклюзивному середовищі з різними категоріями дітей з особливими освітніми потребами», «Здатність доносити до фахівців і нефахівців інформацію, ідеї, проблеми, рішення, власний досвід та аргументувати їх на засадах партнерської взаємодії в умовах початкової школи», також в даному стандарті до спеціальних (фахових, предметних) віднесено «Здатність спілкуватися державною та іноземною мовами як усно, так і письмово» [466, с. 8], однак це загальна компетентність за проєктом Tuning та даними методичними рекомендаціями, інші компетентності є предметними; у стандарті спеціальності 091 «Біологія» взагалі представлено лише предметні компетентності; у стандарті спеціальності 025 «Музичне мистецтво» компетентності – «здатність володіти науково-аналітичним апаратом та використовувати професійні знання у практичній діяльності», «здатність оперувати професійною термінологією», «здатність використовувати широкий спектр міждисциплінарних зв'язків», «здатність демонструвати

базові навички ділових комунікацій» [467, с. 6-7] розкривають специфіку педагогічної діяльності майбутніх фахівців й можуть бути віднесені до різних спеціальностей, тому вони є фаховими, а всі інші 14 представлених компетентностей є предметними та розкривають особливості професійної підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва; у стандарті спеціальності 032 «Історія та археологія» із 12 спеціальних (як зазначено у стандарті) компетентностей три є фаховими, а саме: «здатність використовувати у професійній діяльності наукові праці та інформаційно-довідкові видання (бібліографічні довідники, путівники до архівних фондів, архівні описи тощо), сучасні інформаційно-пошукові системи»; «здатність використовувати у фаховій діяльності знання гуманітарних та соціальних наук, вміння аналізувати, оцінювати і прогнозувати політичні, економічні, культурні й соціальні події та явищ», «здатність вільно оперувати спеціальною термінологією» [468, с. 6], остання представлена й у стандарті спеціальності 025 «Музичне мистецтво», що свідчить про правильність наших суджень стосовно розподілу фахових та предметних компетентностей.

Аналогічна ситуація спостерігається й в ОПП вище проаналізованих спеціальностей [362-373].

Ґрунтовне вивчення й критично-порівняльний аналіз стандартів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня та ОПП дав підстави зробити висновок, що при розробці педагогічної концепції едукатії майбутніх учителів в умовах діджиталізації освіти доцільним буде виокремлювати загальні, фахові та предметні (спеціальні, орієнтовані на конкретну професійну кваліфікацію, наприклад – вчителі історії, фізики, хімії тощо) компетентності.

Аналіз і вивчення результатів вищенаведених досліджень [328; 555; 569 тощо] та нормативно-правових документів [166; 320; 462-470; 478 тощо], дав підстави стверджувати щодо правильності вибору, при розробці авторської субмоделі професійно-зорієнтованого компонента едукатії майбутніх учителів в умовах діджиталізації освіти, у якості підґрунття, таких

методологічних підходів, як компетентнісного, фреймового, діяльнісного, особистісно-зорієнтованого, що дозволяють визначити бажані цілі кожного МУ, реалізувати власний план опанування обраної спеціальності, відповідно до ОПП та навчального плану.

Здобувачі освіти, опановуючи обрану педагогічну професію, зазвичай поглиблюють свої знання, виходячи за межі змісту нормативних освітніх компонентів, так і за рахунок вибіркового освітніх компонентів, вебінарів, тренінгів, курсів тощо, відповідно до власних особистісно-професійних уподобань, які використовують під час проходження різних видів педагогічної парктики. Так, відбувається (відповідно до ОПП та навчального плану) формування та розвиток здібностей і готовності МУ до вирішення професійних завдань, тобто тих чи інших загальних, фахових та предметних компетентностей. Таке тлумачення дозволяє, окрім загальної, використати ще дві складові моделі професійно-зорієнтованого компонента едукації майбутніх учителів в умовах діджиталізації освіти – фахову та предметну:

перша складова – загальні компетентності: 1) обов'язкові – здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях; здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово; здатність спілкуватися іноземною мовою; здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел; здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства; усвідомлення цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідності його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні; Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя – інваріантні для всіх МУ;

2) компетентності, що доповнюються із інших загальних компетентностей у відповідності до спеціальності – варіативні для всіх МУ;

друга складова – фахові, що розкривають специфіку педагогічної діяльності та є інваріантними для всіх МУ. Ця складова є універсальною для здобувачів освіти педагогічних ЗВО; змістовне наповнення освітніх компонентів даної складової схарактеризовано в стандартах вищої освіти (при наявності) або ОПП;

третя складова – предметні (спеціальні), що включають формування у МУ компетентностей, пов'язаних із реалізацією особистісних здібностей, майбутніх професійних планів тощо та є, як інваріантними, так і варіативними для всіх МУ, відповідно до ОПП.

Отже, при розробці субмоделі професійно-зорієнтованого компонента едукації майбутніх учителів в умовах діджиталізації освіти (рис.3.5) необхідним є врахування цих трьох складових, які взаємопов'язані та взаємодоповнюють одна одну.

Рис. 3.5. Фрейм субмоделі професійно-зорієнтованого компонента моделі системи едукації майбутніх учителів в умовах діджиталізації освіти

Розроблена субмодель професійно-зорієнтованого компонента авторської моделі системи едукації МУ в умовах діджиталізації освіти визначає ціль та запланований результат, а також включає: загальні, фахові, предметні компетентності, які сприяють вирішенню професійних завдань, підвищенню рівня мотивації МУ до саморозвитку, самоосвіти та здійсненню рефлексії власної діяльності й забезпечують розвиток особистісних якостей, таких як відповідальність, творчість, комунікабельність тощо.

Методи, форми та засоби, які сприятимуть підвищенню рівня едукації МУ в умовах діджиталізації освіти та управління даним процесом будуть представлені під час формувального етапу педагогічного експерименту у п. 4.2.

Відповідно до логіки дослідження наступним етапом стане розробка субмоделі структурно-функціонального компонента моделі системи едукації МУ в умовах діджиталізації освіти, що характеризує інтегрований результат едукації здобувачів освіти. Розробку даного компоненту здійснюємо спираючись на конкретнонаукові (компетентнісний, фреймовий, синергетичний) методологічні підходи (п. 1.3).

Даний компонент є теоретичним конструктом (відповідно до обґрунтованих у п. 1.3. положеннях фреймового підходу), що визначає функціональні зв'язки та взаємозв'язки між елементами, компонентами розробляємої моделі; сприяє розумінню внутрішньої структури досліджуваного процесу. Відповідно до обґрунтованих у п. 1.3. положеннях синергетичного підходу та виявленої у п. 2.2 закономірності детермінації при розробці структурно-функціонального компонента будемо враховувати саморозвиваючу цілісність даної системи.

Ураховуючи висновки Н. Кузьміної (п. 3.1) у субмоделі даного компонента виділено: об'єкт, суб'єкт та функції, які мають бути сформовані у процесі едукації МУ як суб'єктів власної професійної підготовки в умовах діджиталізації освіти (рис. 3.6).

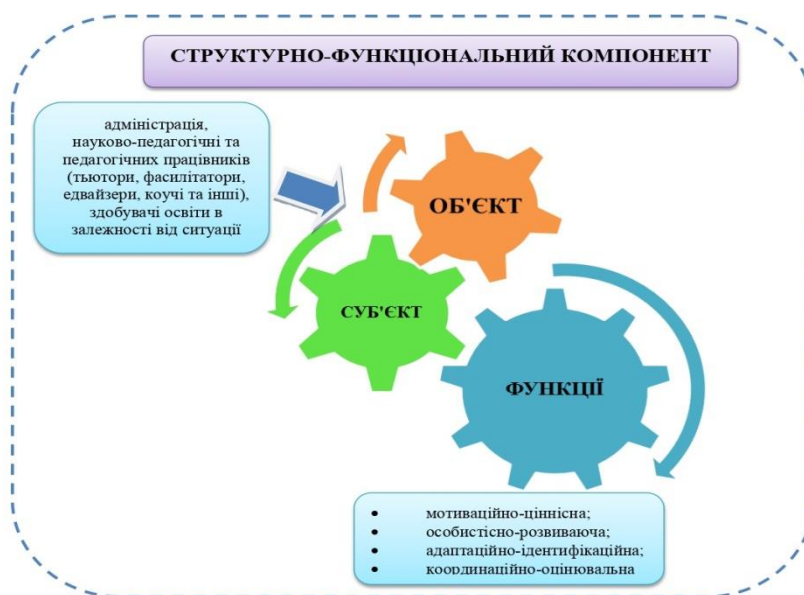

Рис. 3.6. Фрейм структурно-функціонального компонента моделі системи едукації майбутніх учителів в умовах діджиталізації освіти

Як зазначає Є. Хриков у педагогічній системі необхідно виокремлювати «компонент педагогічної системи – це її суб'єкт (викладач, керівник, вихователь)..... наступний компонент педагогічної системи – це її об'єкт (учень, студент, працівник навчального закладу)»[663, с. 139].

Т. Кричківська ґрунтуючись на дослідженнях А. Брушлинського, І. Зимньої, Н. Кузміної, та інших приходять до висновку, що «характеризуючи суб'єктів педагогічної та навчальної діяльності, необхідно перш за все зазначити, що кожен педагог і учень, представляючи собою суспільний суб'єкт (педагогічну спільноту й учнівство), разом утворюють сукупний суб'єкт всього освітнього процесу. Сукупний суб'єкт, репрезентуючи суспільні цінності, представлений в кожній освітній системі, закладі адміністрацією, викладацьким колективом, учнівською спільнотою (у вузах це ректорат, кафедра, деканат, академічні студентські групи)..... Кожен конкретний суб'єкт, який входить в сукупний, має свої, але узгоджені, спільні цілі, а також вони представлені у формі певних результатів,

але з розмежуванням функцій і ролей, в силу чого освітній процес є складною поліморфною діяльністю [269].

У процесі дослідження будемо дотримуватися зроблених науковцем висновків і вважати, у той же час, враховуючи систему їх взаємовпливів, вважаємо, що вони одночасно є й об'єктами дослідження, кожен із яких має свої особистісні та професійні цілі, виконує відповідні функції задля досягнення бажаного результату.

В. Жамін, проаналізувавши спеціальну літературу, з'ясував, що існують різні дефініції поняття «функція». «Одні автори подають функцію як окремий вид управлінської діяльності, використання якої спрямоване на досягнення цілей організації. Інші визначають її як окремий вид діяльності, що відповідає критеріям специфічності мети, цілеспрямованості характеру діяльності, специфічності та однорідності виду діяльності, специфіки структури, функціональної інтегративності, наскрізного характеру цього виду діяльності, системного змісту тощо» [143, с. 48]; «освітня функція передбачає, в першу чергу, засвоєння наукових знань, формування спеціальних і загально-навчальних умінь і навичок; виховна – формування в учнів світогляд, моральні, трудові, естетичні, етичні уявлення, погляди, переконання, способи відповідної поведінки і діяльності в суспільстві, систему ідеалів, відношень, потреб, фізичну культуру, тобто сукупність якостей особистості; розвиваюча – передбачає орієнтацію на розвиток особистості як цілісної системи» [161].

Сформовані або розвинуті функції майбутнього вчителя мають характеризувати підготовку саме компетентного фахівця, який спроможний вирішувати особистісні та професійні завдання (відповідно до компетентного підходу) через саморозвиток (спираючись на синергетику цього процесу).

Ефективність процесу едукації майбутніх учителів в умовах діджиталізації освіти стане вищою, якщо будуть реалізовані специфічні функції, що притаманні даному процесу. Для цього наведемо функції, які найбільш відповідають специфіці дослідження, тобто функції навчання,

виховання та розвитку, що представлені у роботах вітчизняних учених. Г. Пономарьова у докторській дисертації «Система виховної роботи у вищих педагогічних навчальних закладах» наголошує, що «результативність системи виховної роботи у педагогічному ЗВО буде вищою, якщо нею забезпечиться найбільш повна реалізація таких функцій, як: аналітично-діагностична, проєктивно-прогностична, організаційно-діяльнісна, оцінно-результативна, корекційно-регульовальна [419, с. 255].

Функції управління є фундаментальними, незмінними видами управлінської діяльності, які відображають загальну логіку управління [665, с. 89] (Є. Хриков); «сукупність спеціалізованих дій, у результаті яких суб'єкт управління створює умови для досягнення цілей організації. Щоб вважатися такою»..., «функція управління повинна мати чіткий зміст, розроблений процес її здійснення і певну структуру, у межах якої завершується її організаційне відокремлення» (О. Виханський, А. Наумов) [75, с. 192].

А. Харківська визначає такі функції управління інноваційним розвитком педагогічного ЗВО «інформаційно-аналітичну, мотиваційно-цільову, планову, організаційно-виконавчу, координаційну й контрольну-аналітичну. Такий їх склад і послідовність можуть забезпечити реалізацію мети управління» [658, с.183].

Для визначення функцій едукативної МУ в умовах діджиталізації наведемо характеристики функцій, які розкривають специфіку наукового пошуку та представлені в роботах вітчизняних дослідників (табл. 3.3, 3.4, 3.5, 3.6).

Таблиця 3.3.

Визначення мотиваційно-ціннісної функції в роботах науковців

ПБ науковців	Назва функції	Трактування
1	2	3
Г. Брославська [61, с. 73]	мотиваційна	носить системний характер і спонукає майбутніх учителів математики та фізики до організації та планування процесу самовдосконалення щодо розвитку здатностей та інструментальних компетенцій (через застосування системи заохочень, мотивів або стимулів тощо), ціннісного ставлення до професії, прагнення до реалізації творчого потенціалу;

Продовження табл.3.3

1	2	3
В. Федоренко [625]	мотиваційна	процес спонукання працівників, трудового колективу до активності і підвищення продуктивності праці заради досягнення визначеної мети через стимулювання особистих і колективних інтересів;
М. Каленик [183]	мотиваційно-ціннісна	полягає в розвитку у вчителя позитивного ставлення до педагогічної діяльності, яке виражається через його гуманістичну спрямованість, прагнення до реалізації творчого потенціалу і ціннісне ставлення до професії вчителя;
Л. Горшкова, Л. Коваль [107]	мотиваційно-ціннісна	пов'язана із світоглядною і визначає мотиви науково-дослідної діяльності, які зумовлені сформованою системою цінностей;
В. Лівенцова [293]	мотиваційно-ціннісна	характеризується ієрархічною структурою основних орієнтацій, які визначають спрямованість спілкування майбутнього фахівця: орієнтація на інтереси професійної діяльності, її кінцеві результати; орієнтація на людей, формування сприятливих міжособистісних стосунків і позитивного психологічного мікроклімату в колективі; орієнтація на себе, прагнення до першості і престижу; орієнтація на офіційну субординацію, дисципліну і порядок в очолюваному колективі.

Отже, мотиваційно-ціннісна функція – сприяє інтеграції цінностей (загальнолюдських, європейських, національних, особистісних), пов'язаних із соціокультурними аспектами професійної роботи та особистісного життя МУ, мотивів для забезпечення професійного занурення здобувачів освіти у фахову діяльність; налаштовує на формування фахової ідентичності як інтегрованого результату, що представлений в освітньо-професійній характеристиці у відповідності до НРК.

Таблиця 3.4.

Визначення особистісно-розвивальної функції в роботах науковців

ПІБ науковців	Назва функції	Трактування
1	2	3
І. Упатова [620, с.132]	розвивально-виховна	сприяє формуванню певних фахових якостей і педагогічного світогляду, уможливорює професійне становлення й особистісний розвиток у прискорені терміни;
Ю. Барабаш, Р. Позінкевич [390]	особистісно-розвивальна	спрямована на розвиток головних, особистісних якостей учнів: стимулювання їхньої мотиваційної сфери та навчально-пізнавальної активності,

Продовження табл.3.4

1	2	3
		формування морально-естетичної спрямованості, творчих здібностей, культури міжособистісних стосунків;
Ю. Сенько [568]	особистісно-розвивальна	передбачає розвиток особистісних якостей студентів, формування емоційної сфери;
В. Кизенко [205]	особистісно-розвивальна	передбачає розроблення і виконання індивідуальних програм навчання і розвитку деяких здобувачів освіти. Темп і режим навчання, що встановлюються нормативними документами для загалу, не є оптимальними для цих певної категорії здобувачів із огляду на їхні психофізичні, інтелектуальні й інші особливості (обдаровані; з уповільненим розвитком; ослаблені тощо);
М. Воровка, А. Проценко [86, с. 59]	розвивальна	розвиток мотивів професійної діяльності й саморозвитку професійної майстерності; педагогічного мислення; розвиток умінь і навичок професійної діяльності студентів у реальних професійних ситуаціях; формування і розвиток педагогічних здібностей; вироблення компенсаторних умінь, коли якісь із цих здібностей сформовані недостатньо.

Отже, особистісно-розвиваюча функція – забезпечує розширення кругозору щодо уявлень про зміст професійної діяльності, інтеграцію особистісного і професійного розвитку МУ, де об'єктом розвитку є їх узагальнені особистості якості: педагогічна майстерність, комунікабельність (педагогіка партнерства як провідний механізм досягнення бажаних професійних результатів), креативність, лідерство тощо; налаштовує на саморозвиток (планування перспектив особистісних та фахових – кар'єрний ріст, підвищення кваліфікації, розкриття внутрішнього потенціалу тощо), самовдосконалення, самопізнання тощо;

Слушною є думка Е. Зеер [171], який наполягає, що для професійного становлення особистості педагога, окрім процесу придбання знань, умінь і навичок, характерний процес формування особистісних якостей (ерудиція, цілепокладання, практичне і діагностичне мислення, інтуїція, спостережливість, передбачення, рефлексія) педагога актуальних для професії.

Таблиця 3.5.

Визначення адаптаційно-ідентифікаційної функції в роботах науковців

ПІБ науковців	Назва функції	Трактування
1	2	3
М. Воровка, А. Проценко [86, с. 59]	адаптаційна	знайомство студентів з різними типами закладів освіти, з організацією роботи в них; вивчення та пристосовування до освітнього середовища конкретного навчального закладу, особливостей його роботи; адаптація до умов і ритму педагогічної праці; звикання до учнів; пізнання труднощів і можливостей самореалізації в педагогічній діяльності;
В. Ягупов [697]	адаптаційна	полягає в забезпеченні входження здобувачів освіти у ритм освітнього середовища;
Л. Притула [435]	адаптаційна	функція дає можливість кожному індивідууму, який включається в процес функціонування і розвитку прилаштовуватись до існуючих у суспільстві оцінок і форм поведінки;
Ю. Пінчук [404]	ідентифікаційна	полягає у тому, що мова виступає засобом ідентифікації, тобто засобом вияву належності до однієї спільноти, певного ототожнення.

Отже, адаптаційно-ідентифікаційна функція – забезпечує врахування майбутніми фахівцями швидких темпів розвитку науки та техніки в умовах діджиталізації суспільства загалом та освіти зокрема задля ефективної професійної діяльності / едукації; сприяє комфортній професійній та особистісній мобільності, гнучкості до мінливих умов життєдіяльності особистості МУ, визначенню власного покликання – ідентифікації себе як фахівця, у відповідності з вимогами професійного співтовариства; формує адекватну особистісну позицію МУ у процесі комунікації із суб'єктами освітнього процесу.

Таблиця 3.6.

Визначення координаційно-оцінювальної функції в роботах науковців

ПІБ	Назва функції	Трактування
1	2	3
І. Упатова [620, с.132]	діагностично-корекційна	передбачає встановлення відповідності рівня методичної підготовки студентів вимогам галузевих стандартів, спрямована на осмислення (рефлексію) фактичного стану власної методичної підготовки й

Продовження табл.3.6

1	2	3
		діяльності, об'єктивну оцінку результатів, їх коригування, планування нових методичних досягнень;
С. Вольнянська [319]	діагностична	комплексне психолого-педагогічне вивчення якості освіти, виховання, розвитку учня в навчальному закладі, а також рівня професійної компетентності вчителя;
М. Воровка, А. Проценко [86, с. 60]	діагностична	визначення, оцінювання та самооцінка рівня власної професійної майстерності та її відповідності потребам професійної діяльності; виявлення недоліків теоретичної підготовки; вивчення вікових та індивідуальних особливостей учнівства; виявлення на цій основі напрямів навчально-виховної роботи;
А. Губа [119]	координаційна	розкриває систему встановлення зв'язку та взаємодії елементів різних рівнів відповідно до їхніх повноважень;
І. Співакова [593]	координаційна	здійснення взаємодії окремих напрямків, служб, груп, проектних колективів, що забезпечують реалізацію програми закладу освіти, координація індивідуальних досліджень та виконання методичних тем викладачів тощо;
В. Радкевич [541]	оцінювальна	передбачає: розкриття у текстах комплексного методичного забезпечення цінності того, що вивчається; розробку завдань та оцінку

Визначаючи наступну функцію, будемо спиратися на класичне трактування функцій управління А. Файодем «управляти» – це означає: передбачати – вивчати майбутнє й встановлювати програму дій; організувати – будувати подвійний організм організації – матеріальний і соціальний; розпоряджатися – приводити в дію персонал; погоджуватися – пов'язувати та об'єднувати, координувати всі дії і зусилля; контролювати – спостерігати за тим, щоб все відбувалось відповідно до встановлених правил і розпоряджень [81, с. 7].

Отже, наступною функцією визначено координаційно-оцінювальну, що передбачає виявлення та аналіз існуючих проблем процесу едукації МУ в умовах діджиталізації; обґрунтування шляхів їх вирішення (план дій, та прийняття управлінського рішення щодо його реалізації); координацію

діяльності суб'єктів освітнього процесу; контроль виконання управлінського рішення; оцінювання досягнутих результатів.

Оволодіння цими функціями відповідно до компетентнісного підходу забезпечує формування інваріантних та варіативних компетентностей МУ.

У період проведення наукової розвідки, на освітянській ниві відбулися значні зрушення, так МОН України було розроблено та затверджено 46 Стандартів вищої освіти із них для педагогічної галузі, що стало поштовхом для розробки і реалізації авторських освітньо-професійних програм підготовки МУ (з можливістю включення, за рішенням ЗВО, сучасних додаткових кваліфікацій, що конкретизує їх зміст шляхом орієнтації на певну область професійної діяльності, наприклад учитель початкової школи з додатковою кваліфікацією керівник гуртка інформатики/ образотворчого мистецтва/вчитель англійської мови тощо) з урахуванням побажань стейкхолдерів і здобувачів освіти (шляхом визначення варіативних освітніх компонентів, типів професійних завдань тощо), особливостей геополітичного розташування ЗВО тощо. Це дозволило вперше розробляти перелік загальних, фахових та предметних компетентностей на основі: стандартів вищої освіти (2018 – 2021 рр), здійснювати аналіз та оновлення цих компетентностей відповідно до вимог ринку праці, врахування науково-практичних надбань вітчизняних та зарубіжних вчених, а також побажань роботодавців та інших зацікавлених осіб.

Відповідно оновлено й завдання, які постали перед адміністрацією, факультетом, кафедрами, гарантами ОПП та іншими, а саме: розробка ОПП, навчального плану із урахуванням визначеної додаткової кваліфікації та відповідних професійних завдань; визначення переліку обов'язкових загальних компетентностей та розмежування фахових і предметних; розробка переліку освітніх компонентів (інваріантних та варіативних) для формування та розвитку відповідних компетентностей тощо.

Підсумовуючи все вищезазначене, можемо дійти висновку, що одночасно з визначеними у професійно-зорієнтованому компоненті

моделі системи едукації МУ в умовах діджиталізації освіти компетентностями (загальними, фаховими, предметними), методами, формами, засобами едукації МУ в умовах діджиталізації освіти та представленими у структурно-функціональному компоненті даної моделі системи суб'єктами та об'єктами дослідження, а також функціями едукації МУ в умовах діджиталізації освіти (мотиваційно-ціннісною, особистісно-розвивальною, адаптаційно-ідентифікаційною, координаційно-оцінювальною) для ефективного здійснення професійної діяльності МУ необхідним є формування особистісних якостей (відповідальності, комунікабельності, старанності, доброзичливості, порядності, цілеспрямованості тощо) та розвиток здібностей (індивідуальних, інтелектуальних, творчих тощо), що представлені в стандартах вищої освіти та ОПП.

Відтак, для отримання ефективного результату едукації МУ в умовах діджиталізації освіти необхідним є створення педагогічної концепції едукації МУ в умовах діджиталізації освіти.

Основні положення підрозділу викладені в 4 публікаціях автора [1; 2; 4; 5] (Додаток А).

3.4 Діагностико-результативний компонент моделі системи едукації майбутніх учителів в умовах діджиталізації освіти

Розробку діагностико-результативного компонента моделі системи едукації МУ в умовах діджиталізації освіти, що характеризує інтегрований результат едукації здобувачів освіти, здійснюємо спираючись на загальнонауковий (системний) та конкретнонаукові (особистісно-зорієнтований, компетентнісний, діяльнісний) методологічні підходи (п. 1.3).

Із метою визначення рівня едукації МУ в умовах діджиталізації освіти вважаємо за необхідне визначити рівні професійної підготовки зокрема та

едакації МУ загалом для прийняття відповідних управлінських рішень щодо підвищення ефективності даного процесу.

В. Галузяк та І. Холковська наголошують, що «діагностика є невід'ємною частиною педагогічного процесу, за допомогою якої можливо визначити вихідний стан сформованості досліджуваного явища в суб'єктів діагностування, результативність здійснення едакаційних впливів на особу, а також прогнозувати можливі тенденції формування особистості та здійснювати корекцію педагогічного процесу» [95, с. 5].

Як влучно зазначають автори практично-методичного посібника «Психолого-педагогічна діагностика якості освіти у педагогічних закладах вищої освіти»: «Основна сфера практичного застосування діагностики – це управління, а точніше інформаційне обслуговування управління в різних галузях діяльності. Діагностика є досить складним і неоднозначним явищем. Діагностика – процес спостереження за об'єктом, оцінювання його стану, здійснення контролю за характером подій, що відбуваються, попередження небажаних тенденцій розвитку. Діагностичні дослідження здійснюються через певні системи, що виконують відповідні функції» [534, с. 11–12].

Проведення діагностичних досліджень має відбуватися, відповідно до розробленого критеріального апарату, з метою виявлення рівня прояву досліджуваного феномену. Проаналізуємо поняття критерій та показник, що представлено в наукових доробках вітчизняних дослідників.

Дані поняття розглядалися багатьма науковцями [46; 93; 277; 580 тощо], наведемо лише кілька визначень цих понять, зміст яких найбільш допомагає вирішити завдання, що поставлені в нашому дослідженні. А. Галімов зазначає, що «критерій виражає найзагальнішу сутнісну ознаку, на основі якої здійснюють оцінку, порівняння реальних педагогічних явищ, при цьому ступінь вияву, якісна сформованість, визначеність критерію визначають у конкретних показниках, для яких, своєю чергою, характерна низка ознак» [93, с. 93]. В. Курило визначає термін «критерій» як якість явища, що відбивають його суттєві характеристики і саме тому підлягають

оцінці» [277, с. 36]. У словнику української мови показник – це «свідчення, доказ, ознака чого-небудь; наочні дані про результати якоїсь роботи, якогось процесу; дані про досягнення в чому-небудь» [580, с. 10]. І. Бизюкова наголошує, що «показник виступає кількісною характеристикою явищ і процесів, які дають змогу зробити висновок про їх стан у динаміці» [46, с. 10]. Отже, у процесі наукового дослідження будемо дотримуватися визначення сутності цих понять наданих В. Курилом та І. Бизюковою відповідно.

Для з'ясування рівня едукації майбутніх учителів в умовах діджиталізації освіти та управління цим процесом необхідним є підбір об'єктивних критеріїв та показників.

Із цією метою, по-перше, проаналізуємо критеріальний апарат визначення рівнів сформованості професійної компетентності, готовності майбутніх учителів різного профілю підготовки.

В. Баркасі для з'ясування рівня сформованості професійної компетентності в майбутніх учителів іноземних мов визначає наступні критерії та показники: процесуально-змістовий із показниками: знання, уміння, навички; оволодіння основами педагогічних технологій; використання прийомів педагогічного менеджменту; суспільно-громадянський із показниками: громадянська відповідальність; розуміння значущості педагогічної діяльності; суспільна активність; культурологічний із показниками: усвідомлення себе носієм національних цінностей; толерантність, повага до мови, релігії, культури різних націй; планетарне мислення; регулятивно-оцінний із показниками: мотивація досягнення компетентності; рівень професійної самосвідомості; емоційна гнучкість; професійно-особистісний із показниками: гуманність; мобільність; комунікативність [30, с. 74].

Проаналізувавши запропоновані науковцем критерії та показники сформованості професійної компетентності, відповідно до теми дослідження, при визначенні рівня едукації МУ в умовах діджиталізації освіти, будемо

враховувати окремі характеристики процесуально-змістового та професійно-особистісного критеріїв, що демонструють рівень оволодіння загальними, фаховими та предметними компетентностями, основами управлінської діяльності щодо організації процесу підготовки МУ; суспільно-громадянського і культурологічного критеріїв, що розкривають виховну складову едукції МУ (національно-патріотичне, духовне, громадянське виховання тощо); регулятивно-оцінного – аспекти розвитку МУ як особистісного, так і професійного, однак, на наш погляд, назва даного критерію дещо не коректна.

Також наголосимо, що при розробці критеріального апарату В. Баркасі не враховано аспектів цифровізації освіти, що є нагальним питанням в умовах цифрової трансформації.

М. Ячменик, досліджуючи формування готовності майбутніх учителів-словесників до використання засобів медіаосвіти у професійній діяльності, обґрунтувала такі критерії: мотиваційно-ціннісний, медіа-когнітивний, операційно-дійовий та рефлексивно-оцінювальний. Відповідно до критеріїв науковцем було визначено показники: аналітико-інтерпретаційні, текстово-жанрові, мовно-комунікативні, редакторські, проектні вміння, що виявляються у здатності здобувачів освіти творчо мислити, доводити, обґрунтовувати; знаходити, відбирати, аналізувати, інтерпретувати інформацію з різних, зокрема й електронних, медіа-джерел; створювати усний і писемний медіа-текст з урахуванням структурно-сміслових, жанрово-композиційних, мовностилістичних особливостей [705].

Досліджуючи питання едукції МУ в умовах діджиталізації, вважаємо за доцільне враховувати медіаосвідченість майбутніх фахівців, здатність їх до професійної комунікації, креативність тощо, адже для МУ ці показники є край важливими тому, що сучасний педагог повинен не тільки мати відповідний рівень компетентності, а ще й замотивувати, сприяти саморозвитку здобувачів освіти, бути медіаосвідченим тощо.

В. Черноус [675] обґрунтовує критерії та показники сформованості професійної компетентності здобувачів вищої освіти педагогічних спеціальностей, а саме: мотиваційний (спрямованість особистості до творчості; прагнення до отримання знань у навчальному процесі; творча спрямованість особистості на вирішення визначених завдань; прагнення студента до самостійних дій у творчому процесі); когнітивний (сформованість нестандартного мислення, уміння порівнювати, зіставляти, комбінувати, генерувати нові ідеї; виявлення образної пам'яті, уяви, фантазії у творчому процесі); діяльнісний (виявлення вольових якостей особистості в навчальному процесі; оцінювання власних дій; використання набутих знань і вмінь у професійній діяльності); результативний (самоаналіз, самовдосконалення творчої особистості, уміння оцінювати результати майбутньої творчої діяльності) [675, с. 235].

Критично проаналізувавши запропоновані критерії та показники з'ясовано – дослідницею не враховано виховної складової освітнього процесу, хоча для майбутніх учителів даний аспект, у процесі здійснення професійної діяльності, є обов'язковим, адже навіть мета уроку є триединою. В. Черноус, крім того, в наявному вигляді не представлено, як визначається рівень володіння МУ цифровими технологіями, що в умовах цифровізації освіти є нагальним питанням.

Проаналізувавши запропоновані науковцями критерії та показники розроблено критеріальний апарат моделі системи едукації майбутніх учителів в умовах діджиталізації освіти. У процесі досягнення мети дослідження з'ясовано (п. 3.3.), що основною цінністю нових освітніх стандартів є їх орієнтація на результат навчання, який представлено компетентнісною моделлю випускника педагогічного ЗВО.

Отже, когнітивний критерій обрано, враховуючи знаннєву складову процесу едукації, що спрямована на вирішення цілі 1.1. – підвищення рівня професійної підготовки (методологічно-цільовий компонент п. 3.2) та розкривається через систему загальних, фахових чи предметних

компетентностей, які повинні бути сформовані або розвинуті у процесі освітньої діяльності МУ в умовах діджиталізації освіти; аналіз показників даного критерію, інтегруючись із певними видами діяльності суб'єктів освітнього процесу, сприяє прийняттю відповідних управлінських рішень задля покращення результатів за даними показниками. Так, наприклад, «когнітивний критерій сформованості готовності майбутнього вчителя музики до створення музично-естетичного простору школи ж своєрідним інформаційним «полем», що відображає сукупність знань про концепції, закономірності, принципи естетичного виховання учнів, дозволяє визначити ставлення педагога до педагогічної дійсності, виховної системи школи та функцій учителя як ядра цієї системи. Показники когнітивного критерію розкривають можливості варіативного вибору студентом власної позиції щодо набутих нових знань, нових цілей, цінностей і особистісних сенсів, обумовлюють здатність тих, хто навчається, до педагогічного пошуку, дозволяють вирішувати складні професійні завдання, виконуючи орієнтовну функцію в становленні знанневої основи готовності» [135, с. 75].

Показниками когнітивного критерію визначено: рівень оволодіння загальними компетентностями; рівень оволодіння фаховими компетентностями; рівень оволодіння предметними компетентностями, що перевіряються за допомогою адаптованого й авторського діагностичного інструментарію, представленого у таблиці 3.7.

Таблиця 3.7.

Діагностичний інструментарій за когнітивним критерієм

Показник	Діагностичний інструментарій
рівень оволодіння загальними компетентностями	Анкета «Загальні компетентності педагога»; контрольні роботи, семестрові оцінки, результати іспитів, заліків;
рівень оволодіння фаховими компетентностями	анкета «Виявлення професійно важливих якостей майбутніх учителів»; контрольні роботи, семестрові оцінки, результати іспитів, заліків;
рівень оволодіння предметними компетентностями	контрольні роботи, семестрові оцінки, результати іспитів, заліків та державних атестаційних іспитів із фахових освітніх компонентів професійної підготовки МУ.

Наступним, згідно зі звуженим трактуванням поняття едукації – навчання, виховання, розвиток, обґрунтуємо виховний критерій едукації МУ в умовах діджиталізації та його показники.

Як наголошує Г. Пономарьова: «духовне відродження українського народу можливе на основі національних культурно-історичних традицій і загальнолюдських цінностей, тому держава й суспільство мають об'єктивну потребу в громадянах, здатних до їх сприйняття, збереження й розвитку. Система освіти загалом та вищої освіти зокрема є одним із найважливіших чинників у задоволенні цієї потреби, вихованні поколінь, здатних до відтворення культурних цінностей, що не може бути забезпечено тільки предметною, спеціальною підготовкою майбутнього фахівця. Освіта відповідатиме вимогам сьогодення і стане повноцінною лише в тому випадку, коли її зміст визначатиметься виховними цілями» [419, с. 237; 420; 422; 536, с. 9].

Отже, виховний критерій обрано, враховуючи виховну складову процесу едукації, що спрямована на вирішення цілі 1.2. – підвищення рівня вихованості МУ (методологічно-цільовий компонент п. 3.2) та розкривається через гуманізацію та гуманітаризацію освітнього процесу, ґрунтуючись на аксіологічному підході; сприяє формуванню всебічно розвиненої особистості (МУ). Відповідний критерій характеризує рівень знань МУ про національну та світову культури, рівень сформованості ціннісних орієнтацій (сімейних, особистісних, трудових тощо), духовності, патріотичних почуттів, почуттів власної гідності, моральної культури особистості, позитивного відношення до розвитку фізичних здібностей, готовності до трудової діяльності. Розуміння наявного рівня прояву за даним критерієм сприяє прийняттю правильних управлінських рішень задля покращення результатів за даними показниками.

Показниками виховного критерію визначено: рівень сформованості світових та європейських цінностей, рівень сформованості національних цінностей, рівень сформованості особистісних цінностей (табл. 3.8).

Таблиця 3.8.

Діагностичний інструментарій за виховним критерієм

Показник	Діагностичний інструментарій
1	2
рівень сформованості світових та європейських цінностей	Моніторинг активності здобувачів освіти у заходах світового та європейського рівня; анкета «Рівень обізнаності світовими цінностями»; анкета «Рівень обізнаності європейськими цінностями»;
рівень сформованості національних цінностей	анкета «Літературна спадщина України»; анкета «Демократичні надбання українського народу»; анкета «Національна символіка України»; анкета «Історіографія України»;
рівень сформованості особистісних цінностей	анкета «Рівень сформованості патріотичних поглядів»; опитувальник «Сімейні цінності».

Наступним розробимо критерій та показники, що направлені на оцінку розвитку МУ у процесі едукації. Професійне становлення МУ в умовах діджиталізації освіти як кваліфікованих спеціалістів не можливе без постійного вдосконалення власних як фахових, так і особистісних умінь. «Саморозвиток є одним із засобів самоствердження. В умовах поширення свободи і відповідальності особистості саморозвиток стає не тільки необхідним, а й незамінним суб'єктивним фактором її становлення та розвитку, соціалізації й індивідуалізації. Без усвідомленого, вольового саморозвитку особистості не може бути досягнуто цілісності, соціальної зрілості особистості. Усвідомлений саморозвиток особистості здійснюється, як правило, у формах самовиховання і самовдосконалення» [325, с. 211].

Г. Луценко, наголошує, що мотивація є одним з критеріїв ефективності професійної освіти, характеризує спрямованість особистості, ступінь її відповідності інтересам суспільства, колективу» [305].

Отже, праксеологічний критерій характеризує: розвиток (що спрямований на вирішення цілі 1.3. – сприяння розвитку та саморозвитку (методологічно-цільовий компонент п. 3.2)) МУ в умовах діджиталізації освіти як складову процесу едукації та дозволяє визначити перспективні шляхи та прийняти відповідні управлінські рішення щодо здійснення самоосвітньої діяльності завдяки проходженню відповідних тренінгів,

вебінарів, семінарів, курсів підвищення особистісної та професійної комунікації; рівень комунікативних умінь та навичок, здатностей вирішувати конфліктні ситуації та налагоджувати ефективне спілкування із усіма суб'єктами освітнього процесу; рівень професійної та особистісної мотивації до розвитку та саморозвитку тощо.

Показниками прaxeологічного критерію визначено: готовність до інноваційної та творчої діяльності; мотивація до особистісного та професійного саморозвитку; розуміння необхідності розвитку комунікативної культури (табл. 3.9).

Таблиця 3.9.

Діагностичний інструментарій за прaxeологічним критерієм

Показник	Діагностичний інструментарій
1	2
готовність до інноваційної та творчої діяльності	анкета «Творчі здібності»; анкета «Готовність педагога до впровадження інноваційних технологій в освіті»
мотивація до особистісного та професійного саморозвитку	опитувальник «Мотивація до саморозвитку»
розуміння необхідності розвитку комунікативної культури	анкета «Діагностика комунікативної культури у сфері професійного спілкування»

Обрання наступного критерію зумовлено необхідністю управління процесом едукації МУ та прийняттям відповідних управлінських рішень на всіх етапах впровадження педагогічної концепції едукації МУ в умовах діджиталізації освіти задля досягнення стратегічної мети.

Отже, процесно-результативний критерій спрямований на з'ясування: результативності організації едукації МУ в умовах діджиталізації освіти на засадах продуктивної співпраці з суб'єктами освітньої діяльності; ефективності реалізації спільних проєктів із стейкхолдерами; дієвості управлінських дій щодо цифровізації освітнього процесу педагогічного ЗВО та контролю за виконанням прийнятих відповідних управлінських рішень.

Показниками процесно-результативного критерію визначено: ефективність роботи управлінського кластеру [621]; рівень управління цифровою трансформацією діяльності ЗВО; контроль організації едукації МУ в умовах діджиталізації освіти (табл. 3.10).

Таблиця 3.10.

Діагностичний інструментарій за процесно-результативним критерієм

Показник	Діагностичний інструментарій
1	2
ефективність роботи управлінського кластеру	анкета «Здатність до управлінської діяльності»; опитувальник «Наукова освіченість суб'єктів управлінського кластера»; моніторинг співпраці ЗВО зі стейкхолдерами;
рівень управління цифровою трансформацією діяльності ЗВО	моніторинг організації заходів щодо цифрової трансформації діяльності ЗВО;
контроль організації едукації МУ в умовах діджиталізації освіти	анкета «Контроль організації освітньої діяльності» (для суб'єктів та об'єктів освітнього процесу).

Отже, визначені критерії та показники сприятимуть отриманню інтегрованої інформації, у межах проведення педагогічного експерименту, та слугуватимуть основою для аналізу – чи досягнута загальна ціль (п. 3.2.) – підвищення едукації майбутніх учителів в умовах діджиталізації освіти та цілей 1, 2, 3 й прийняття відповідних управлінських рішень.

У Великому тлумачному словнику сучасної української мови» [71] поняття «рівень» визначено як: міру величини, ступінь якості розвитку, значущості чого-небудь [71, с. 1223]; ступінь вираження показника того чи іншого критерію [762, с. 35–36]. При проведенні дослідження будемо спиратися на зміст даних визначень.

Проаналізувавши наукові доробки вітчизняних учених з'ясовано, що переважна більшість визначає три або чотири рівня сформованості чи розвитку досліджуваного явища, найбільш часто зустрічаються наступні рівні – креативний, високий, середній, достатній, низький, репродуктивний. У межах дослідження рівня едукації МУ в умовах діджиталізації освіти

здійснено розподіл на три рівні – високий, середній, достатній, адже здобувачі освіти першого (бакалаврського) рівня вищої освіти уже мають певний рівень освіченості, тому вважаємо недоцільним визначати низький та репродуктивний рівні.

Оцінювання МУ здійснюється за 100 бальною шкалою ECTS, отже, у науковій розвідці будемо дотримуватися співвідношення 100 балів – 100 %.

Високий рівень (100 – 90 %) едукації МУ в умовах діджиталізації освіти передбачає:

- систематизоване оволодіння:

загальними (вільне спілкування українською (великий словниковий запас, як професійних, так і сучасних неологізмів, що поновлюється завдяки читанню сучасних вітчизняних наукових та літературних праць тощо) та іноземною мовами (як у професійній діяльності, так і повсякденному житті, читання наукових, професійно спрямованих статей без використання словників, отримання додаткових знань через прослуховування вебінарів. проходження курсів на мові оригіналу тощо); уміння професійно грамотно та обґрунтовано застосовувати набуті знання у практичних ситуаціях; уміння: чітко сформулювати необхідні (як професійні, так і особистісні) запити у мережі Інтернет; швидко знаходити необхідну інформацію в репозиторіях навчальних закладів та бібліотеках й аналізувати, обробляти її; знати та використовувати свої права та обов'язки як громадянина суверенної держави тощо);

фаховими (володіння широким спектром інноваційних методик та методів педагогічної діяльності та правильне використання їх у практичній професійній роботі, вільне оперування спеціальною (педагогічною термінологією), вільне використання хмарних, туманних технологій у процесі просвітницької діяльності та саморозвитку);

предметними компетентностями (професійно застосовувати спеціальні знання (відповідно до галузі знань МУ) при викладанні певних курсів, розділів, тем (анатомія людини, основи робототехніки, музичне мистецтво, хімія, фізика тощо));

- мають розвинений рівень:

світових (досконалі знання про діяльність провідних організацій, таких як ООН, ЮНЕСКО тощо; розуміння значимості та важливості підписання Болонської декларації, обізнаність у питаннях щодо входження України, як співзасновника світових спільнот тощо);

європейських (знання особливостей державотворення європейських країн, їх історії та особливостей сучасного функціонування державних органів та соціальних організацій; аналізують та роблять правильні висновки щодо важливості прийнятих правових актів, резолюцій тощо);

національних (знання Конституції України та відповідних правових актів, уміють правильно їх використовувати; обізнані в літературній спадщині та сучасних літературних новинках; поважно ставляться до духовних надбань нації тощо);

особистісних (розуміють важливість створення повноцінної родини, зберігають духовні надбання сім'ї тощо) ціннісних орієнтацій;

є щирими патріотами держави та через використання креативних виховних заходів спрямовують свою професійну діяльність на становлення та розвиток національно-патріотичної, громадянської, естетичної, фізичної, трудової свідомості та активної громадянської позиції підростаючого покоління задля забезпечення високого рівня прояву світоглядної культури; мають розвинуте креативне мислення, комунікативні уміння та навички спілкування із різними суб'єктами освітнього процесу; здатні до вирішення конфліктних ситуацій шляхом толерантного спілкування та знаходження компромісу через обґрунтування власної позиції; їм притаманна спрямованість (у процесі здійснення професійної діяльності) до саморозвитку, самовиховання, самореалізації себе як особистості та як професіонала (наявність особистісного плану саморозвитку на рік, п'ять років).

Високий рівень едукації МУ в умовах діджиталізації освіти також передбачає наявне ефективне функціонування управлінського кластеру, який забезпечує взаємодію суб'єктів освітньої діяльності та стейкхолдерів.

При цьому, мається на увазі, що науково-педагогічні працівники володіють управлінськими компетентностями, здатні креативно вирішувати поставлені задачі ґрунтуючись на творчому підході та досконалому володінні нормативно-правової бази; займаються науковою діяльністю, публікують статті у наукових виданнях категорії А (Scopus або Web of Science), мають переможців Міжнародних та Всеукраїнських конкурсів та олімпіад тощо. Також даний рівень едукції забезпечується через: наявність розробленого та функціонуючого віртуального університету (сучасне програмне забезпечення для організації дистанційного навчання та повноцінної роботи закладу освіти в цифровому просторі тощо); відповідальне відношення суб'єктів процесу едукції до освітньої діяльності.

Середній рівень (89 – 74 %) едукції МУ в умовах діджиталізації освіти передбачає:

- систематизоване оволодіння:

загальними (вільне спілкування українською мовою (проте словниковий запас, як професійних, так і сучасних неологізмів поновлюється частково тощо) та використання іноземної мови (виникають певні труднощі у процесі професійної та повсякденної комунікації, можуть читати наукові, професійні статті з використанням словників тощо); уміння професійно грамотно та обґрунтовано застосовувати набуті знання у практичних ситуаціях, проте іноді не можуть надати повноцінні відповіді на запитання учнів; уміють створювати запити у мережі Інтернет, репозиторіях освітніх закладів, бібліотек, однак не завжди знаходять необхідну інформацію та виникають певні труднощі із її обробкою; знають свої права та обов'язки, як громадянина, проте не завжди доречно використовують дані знання на практиці);

фаховими (володіння достатньою кількістю методик та методів педагогічної діяльності та вміння їх використовувати у практичній професійній роботі, добре обізнані зі спеціальної педагогічної термінології, проте не завжди використовують її на практиці; можуть використовувати в певному обсязі хмарні технології у процесі просвітницької діяльності

та саморозвитку), застосовують у професійній діяльності цифрові технології (освітні платформи (Prometeus, Edera), але не завжди досягають поставлених цілей));

предметними (відчують необхідність у підвищенні рівня професійних знань задля саморозвитку тощо) компетентностями;

частково: проявляють зацікавленість у трактування та знаннях державотворчих документах світового, європейського та національного значення; знають основні атрибути державних та національних символів України; обізнані в світових та національних надбаннях (літературних (цитують вірші Т.Г. Шевченка, Л. Українки, Л. Костенко, обізнані у творах І. Котляревського, Г. Тютюника, І. Драча та інших), музичних (знають твори Моцарта, Шопена, Леонтовича здатні розпізнати їх звучання та ідентифікувати назви) та художніх (Леонардо да Вінчі, Сальвадор Далі, Клод Моне, Катерина Білокур, Іван Марчук та інші) тощо); розуміють важливість створення повноцінної родини, проте не завжди прислуховуються до порад старших поколінь тощо;

є щирими патріотами держави та через використання традиційних виховних заходів спрямовують свою фахову діяльність на становлення та розвиток національно-патріотичної, громадянської, естетичної, фізичної, трудової свідомості та активної громадянської позиції підростаючого покоління; здатні до прояву креативу, але якщо поруч є фасилітатор; уміють грамотно побудувати розмову із різними суб'єктами освітнього процесу, проте іноді виникають конфліктні ситуації; вони налаштовані на саморозвиток, самовиховання, самореалізацію себе як особистості та як професіонала, однак наявний лише короткостроковий особистісний план саморозвитку (на рік).

Середній рівень едукації МУ в умовах діджиталізації освіти також передбачає функціонування управлінського кластеру, який забезпечує взаємодію суб'єктів освітньої діяльності та стейкхолдерів, проте оновлення переліку стейкхолдерів проходить один раз на два роки. При цьому, ідеться про те, що науково-педагогічні працівники володіють управлінськими

компетентностями, здатні вирішувати поставлені задачі, однак не завжди креативно підходять до їх вирішення; займаються науковою діяльністю, публікують статті у наукових виданнях категорії Б, мають призерів Міжнародних та Всеукраїнських конкурсів та олімпіад тощо. Також даний рівень едукації забезпечується через: наявність розробленого та функціонуючого віртуального університету (наявний пакет програм для функціонування закладу освіти, однак інформація на сайтах структурних підрозділів оновлюється із затримкою тощо); достатньо відповідальне відношення суб'єктів процесу едукації до освітньої діяльності.

Достатній рівень (73 – 60 %) едукації МУ в умовах діджиталізації освіти передбачає:

- систематизоване оволодіння:

загальними (вільне спілкування українською мовою (проте словниковий запас професійних слів опосередкований, а сучасних неологізмів частковий тощо) та використання іноземної мови (виникають значні труднощі у процесі професійної та повсякденної комунікації, можуть читати популяристичні статті, однак із науковими та професійними публікаціями виникають проблеми із розумінням термінології тощо); уміння професійно та структуровано застосовувати набуті знання у практичних ситуаціях, однак не завжди можуть надати обґрунтовані та об'єктивні відповіді на запитання учнів; уміють створювати запити у мережі Інтернет, репозиторіях навчальних закладів, бібліотек, однак лише іноді знаходять необхідну інформацію; мають загальні знання своїх прав та обов'язків, як громадянина, проте переважно використовують лише знання щодо прав, у виконання обов'язків відходить на другий план);

фаховими (володіння традиційними методиками та методами педагогічної діяльності, однак не вбачають необхідності в їх осучасненні, обізнані зі спеціальною педагогічною термінологією, проте переважно не застосовують її на практиці; за гострої потреби використовують хмарні технології у процесі просвітницької діяльності та саморозвитку);

предметними (не вбачають необхідність у підвищенні рівня професійних знань задля саморозвитку тощо) компетентностями;

епізодичний прояв зацікавленості до державотворчих світових, європейських, національних документів, проявляють зацікавленість до літературних, художніх, духовних надбань, але іноді не розуміють глибинних проявів замислів їх авторів, путаються у назвах творів та їх ідентифікації тощо; розуміють необхідність створення повноцінної родини, проте не наслідують духовних переконань та сімейних традицій;

є щирими патріотами держави та намагаються спрямовувати свою фахову діяльність на становлення та розвиток національно-патріотичної, громадянської, естетичної, фізичної, трудової свідомості та активної громадянської позиції підростаючого покоління, однак у них виникають певні методичні труднощі із розробкою виховних заходів; здатні до прояву креативу, але якщо вкажуть на необхідність його використання, здійснюють професійну діяльність переважно з використання традиційних методик; уміють побудувати розмову із різними суб'єктами освітнього процесу, проте проявляють незацікавленість у вирішенні конфліктних ситуацій; саморозвиток, самовиховання, самореалізацію себе як особистості здійснюють під чітким керівництвом фасилітаторів (план професійного та особистісного саморозвитку не вбачають за необхідне розробляти).

Достатній рівень едукації МУ в умовах діджиталізації освіти також передбачає функціонування управлінського кластеру, який забезпечує взаємодію суб'єктів освітньої діяльності та стейкхолдерів, проте оновлення переліку стейкхолдерів проходить один раз на п'ять років. При цьому, науково-педагогічні працівники володіють управлінськими компетентностями, однак до вирішення поставлених задач підходять традиційно; займаються науковою діяльністю, публікують статті у наукових виданнях, мають учасників Міжнародних та Всеукраїнських конкурсів та олімпіад тощо. Також даний рівень едукації забезпечується через наявність розробленого та функціонуючого віртуального університету (наявний пакет програм для функціонування закладу освіти застарілий,

оновлюється лише за гострої потреби, інформація на сайтах структурних підрозділів оновлюється із значною затримкою тощо); формальне відношення суб'єктів процесу едукації до освітньої діяльності.

Визначивши критеріальний апарат дослідження едукацією МУ в умовах діджиталізації освіти схематично представимо субмодель діагностико-результативного компонента моделі системи едукації майбутніх учителів в умовах діджиталізації освіти (рис. 3.7).

Рис. 3.7. Фрейм субмоделі діагностико-результативного компонента моделі системи едукації майбутніх учителів в умовах діджиталізації освіти

У процесі наукового пошуку встановлено, що для ефективної реалізації моделі системи едукації МУ в умовах діджиталізації освіти необхідним є створення відповідних управлінських умов, а саме – організаційно-педагогічних умов, які сприяють забезпеченню досягнення мети дослідження.

Ураховуючи напрацювання вітчизняних та зарубіжних дослідників зазначимо, що зміст поняття умови, педагогічні умови та організаційно-

педагогічні умови представлено у значній кількості наукових доробок. Із метою уникнення дублювання матеріалу, вважаємо за доцільне розглянути лише умови, які відповідають специфіці нашого дослідження.

При визначенні організаційно-педагогічних умов едукації МУ в умовах діджиталізації освіти будемо дотримуватися трактування поняття «організаційно-педагогічні умови» надане Б. Чижевським, який наголошував, що «організаційно-педагогічні умови відображають функціональну залежність суттєвих компонентів педагогічного явища від комплексу об'єктів (речей, їх станів, процесів, взаємодій) у різних проявах» [673, с. 82].

Г. Кравченко та Лю Мейхуань обґрунтовано організаційно-педагогічні умови для формування духовної культури у майбутніх учителів музичного мистецтва: «спрямування особистості на самореалізацію за допомогою створення та підтримки інноваційного освітнього середовища; реалізація навчально-методичних умінь і навичок у викладачів, які забезпечують розвиток їх професійних компетентностей; мотивація студентів до навчальної діяльності та розвиток їх пізнавальної активності; забезпечення якості освітнього процесу» [253, с. 57].

Дослідницями досить влучно підібрані організаційно-педагогічні умови, однак, на наш погляд, необхідним є врахування процесів цифровізації освіти, що не представлено у розкритті жодної із умов.

О. Потапчук у статті «Організаційно-педагогічні умови формування готовності майбутніх інженерів-педагогів до професійної діяльності з використанням інформаційно-комунікаційних технологій» [428] доходить висновку, що «ефективний вплив на процес підготовки із застосуванням засобів ІКТ у професійній діяльності забезпечуватимуть такі організаційно-педагогічні умови: сформованість мотивації до здійснення професійної діяльності на основі ІКТ; підвищення професійної компетентності викладачів дисциплін, в яких використання ІКТ має домінуючий характер; введення засобів сучасних ІКТ у процес підготовки студентів на різних етапах навчання; створення сприятливого інформаційного середовища для розвитку

пошуково-творчих здібностей майбутніх інженерів-педагогів в галузі КТ у процесі самостійної навчально-пізнавальної діяльності» [428, с. 141].

Нам імпонують схарактеризовані дослідницею організаційно-педагогічні умови, адже враховано створення відповідного середовища для формування готовності, доведено необхідність врахування мотивації здобувачів освіти тощо.

О. Сагач запропоновано організаційно-педагогічні умови неперервного професійного зростання майбутнього вчителя, а саме: спрямованість навчання на усвідомлення перспектив обраної професії; активний розвиток особистості майбутнього вчителя у процесі навчальної діяльності; характер організації навчального процесу [561, с. 203–204].

Проаналізувавши дані організаційно-педагогічні умови зазначимо, що дослідницею не розглянуто мотиваційної складової, а також не враховано виховних та управлінських аспектів організації освітнього процесу задля забезпечення його ефективності.

І. Кучерак у статті «Цифровізація та її вплив на освітній простір у контексті формування ключових компетентностей» [283]. «Переваги цифрової трансформації освіти очевидні. Зокрема, це забезпечення сприятливих умов для: розвитку умінь навчатися самостійно, виокремлювати найбільш цінний матеріал для саморозвитку; формування мобільності особистості, умінь швидко адаптуватися до умов, що змінюються непередбачувано і стрімко; посилення мотивації до самоосвіти та саморозвитку; охоплення різноманітної аудиторії (контент стає персоналізованим), забезпечення співпраці та інтегративності; побудови індивідуальної освітньої траєкторії; навчання у найбільш зручних умовах – комфортному темпі, але з оптимальним використанням часу, виокремленого для виконання певних завдань» [283, с. 92].

Критично проаналізувавши наведені вище організаційно-педагогічні умови, та враховуючи власний досвід роботи, організаційно-педагогічними умовами едукції МУ в умовах діджиталізації освіти визначено: модернізація

діяльності управлінського кластера та забезпечення ефективності функціонування студентоцентричного середовища.

Стосовно першої організаційно-педагогічної умови – модернізація діяльності управлінського кластера, зазначимо, що даний кластер є однією із рушійних сил, що направлений на поєднання та посилення співпраці освітньої установи та стейкхолдерів із метою накопичення та популяризації досвіду для підвищення рівня конкурентоспроможності майбутніх учителів на ринку освітніх послуг.

Управлінський кластер «стимулює продуктивні людські, матеріальні, інтелектуальні інвестиції до інноваційно-зорієнтованих освітньо-технологічних комплексів..... формують міцне підґрунтя для вирішення питання пошуку, виявлення, супроводу обдарованих здобувачів освіти, їх розвитку та можливостей реалізації на регіональному, державному, міжнародному рівнях» [595].

Основною метою управлінського кластера є об'єднання освітніх установ, стейкхолдерів задля узгодження діяльності, що направлена на підвищення рівня едукації майбутніх учителів в умовах діджиталізації освіти.

Створення управлінського кластеру передбачає здійснення супервізії «як сучасної форми науково-методичної підтримки діяльності закладів освіти та їх керівників, що передбачає консультування, коригування, наставництво, моніторинг та експертизу стану освітньої чи управлінської діяльності тощо. Однією з найбільш поширених та ефективних форм професійної підтримки є наставництво як набір корисних поведінкових методів, що орієнтують особистість на довготривалий розвиток, а не лише на короткотермінові досягнення»[212, с. 100].

Отже, управлінський кластер едукації МУ в умовах діджиталізації освіти направлений на: швидке реагування викликів суспільства й виконання державного замовлення щодо якісної підготовки висококваліфікованих МУ; організацію співпраці освітніх установ та стейкхолдерів щодо розробки та впровадження освітньо-професійних програм, навчальних планів, освітніх

компонентів; організацію індивідуальних освітніх траєкторій підвищення кваліфікації НПП, що здійснюють підготовку МУ із метою якісної едукації; організацію супервізії тощо.

Є. Хриков [666] наголошує, що «управління навчальним закладом – це складна структура, що включає духовні та матеріальні процеси. Основним компонентом навчального закладу як соціальної системи є людина. Але, крім людей, для нормального його функціонування необхідні різноманітні речі, технічні об'єкти, яких згодом стає все більше. Ці матеріальні об'єкти можуть бути розглянуті в якості самостійних елементів навчального закладу як системного утворення» [666, с. 43].

Отже, другою організаційно-педагогічною умовою є забезпечення ефективності функціонування студентоцентрованого середовища, яке, на наш погляд, сприятиме едукації та задовольняти потреби та інтереси майбутніх учителів в умовах діджиталізації освіти. Розкриємо детальніше сутність даної умови.

Дана умова є дійсно важливою для підвищення рівня едукації в умовах діджиталізації освіти, адже як зазначають Г. Полякова та О. Єрмоленко «процес сприймання освітнього середовища студентами є важливим інструментом, який дозволяє відчувати освітній процес на емоційному, когнітивному, сенсорному рівнях, реагувати на його різні подразники, і на цій основі реалізовувати різні моделі поведінки, робити вибори та приймати рішення щодо освітніх ситуацій та особистісно-професійного розвитку» [410, с. 449].

С Бадер зазначає, що «середовище ЗВО це спеціально спроектоване, насичене аксіологічним змістом середовище, що є носієм культурних цінностей, сприяє професійному становленню майбутнього фахівця з одного боку та виступає простором можливостей щодо індивідуалізації та саморозвитку особистості студента через взаємообмін цінностями та смислами між всіма суб'єктами – з іншого» [22, с. 35]

Нам імпонує думка А. Харківської, яка наголошує, що «рух до людиноцентризму є характерною рисою сучасної освіти, на яку значно впливають соціальні трансформації, що відбуваються сьогодні в суспільстві. Відповідно, сьогодні визнання людством значимості повноцінного розвитку особистості зумовлює нові підходи до організації діяльності інституту освіти» [651].

Відтак, забезпечення ефективності функціонування студентоцентрованого середовища із урахуванням викликів сьогодення направлене на: створення належних умов щодо задоволення здобувачів освіти освітніх (забезпечення вільного вибору освітніх компонентів (індивідуальна освітня траєкторія)), особистісних (безперешкодне проходження вебінарів, тренінгів, участь у круглих столах, конференціях тощо) та духовних (формування почуттів патріотизму, активної громадянської позиції, особистісних та сімейних цінностей) потреб тощо.

Таким чином, ефективна реалізація визначених організаційно-педагогічних умов сприятиме ефективному управлінню процесом едукації МУ в умовах діджиталізації освіти.

Відповідно до алгоритму наукового пошуку наступним етапом дослідження стане з'ясування сучасного стану едукації майбутніх учителів в умовах діджиталізації освіти.

Основні положення підрозділу викладені в 4 публікаціях автора [1; 2; 20; 31] (Додаток А).

Висновки до третього розділу

1. На основі аналізу науково-педагогічної, методичної літератури та нормативно-правових документів було розроблено модель системи едукації майбутніх учителів в умовах діджиталізації освіти. Підґрунтям для кожного із компонентів виступають загальнонаукові (системний, синергетичний,

стратегічний, аксіологічний) та конкретнонаукові методологічні підходи (компетентнісний, фреймовий, діяльнісний, особистісно-зорієнтований).

2. Теоретично обґрунтовано змістове наповнення кожного із компонентів: методологічно-цільового (соціальне замовлення – підготовка висококваліфікованих педагогічних кадрів нової генерації в умовах діджиталізації освіти; ціль – підвищення едукації майбутніх учителів в умовах діджиталізації освіти; завдання; зміст едукації майбутніх учителів в умовах діджиталізації освіти за професійно-зорієнтованим, розвивальним, виховним напрямками; методологічні підходи, закономірності та принципи едукації майбутніх учителів в умовах діджиталізації освіти), організаційно-управлінського (напрями й етапи управління едукацією майбутніх учителів в умовах діджиталізації освіти – передбачення та планування, збір, аналіз зібраної інформації, підготовка управлінських рішень, прийняття відповідних управлінських рішень, організація роботи щодо їх виконання, контроль виконання управлінських рішень; адміністративні методи – накази, розпорядження, директиви, інструкції, вказівки тощо), професійно-зорієнтованого (ціль – комплексна теоретична та практична підготовка майбутніх учителів в умовах діджиталізації освіти; загальні, фахові та предметні компетентності; методи, форми та засоби едукації майбутніх учителів в умовах діджиталізації освіти), структурно-функціонального (об'єктів і суб'єктів – адміністрація, педагогічні і науково-педагогічні працівники, здобувачі освіти; функції едукації майбутніх учителів в умовах діджиталізації освіти – мотиваційно-ціннісна, особистісно-розвиваюча, адаптаційно-ідентифікаційна, координаційно-оцінювальна), діагностико-результативного критерії (когнітивний, виховний, праксеологічний, процесно-результативний); показники; та рівні прояву едукації майбутніх учителів в умовах діджиталізації освіти; діагностичні інструментарій (анкети, опитувальники, тести тощо); очікуваний результат).

Визначено організаційно-педагогічні умови едукації майбутніх учителів в умовах діджиталізації освіти, а саме: модернізація діяльності

управлінського кластеру едукації МУ в умовах діджиталізації освіти (направлений на: швидке реагування викликів суспільства й виконання державного замовлення щодо якісної підготовки висококваліфікованих МУ; організацію співпраці освітніх установ та стейкхолдерів щодо розробки та впровадження освітньо-професійних програм, навчальних планів, освітніх компонентів; організацію індивідуальних освітніх траєкторій підвищення кваліфікації НПП, що здійснюють підготовку МУ із метою якісної едукації; організацію супервізії тощо), забезпечення ефективності функціонування студентоцентрованого середовища (направлене на: створення належних умов щодо задоволення здобувачів освіти освітніх (забезпечення вільного вибору освітніх компонентів (індивідуальна освітня траєкторія)), особистісних (безперешкодне проходження вебінарів, тренінгів, участь у круглих столах, конференціях тощо) та духовних (формування почуттів патріотизму, активної громадянської позиції, особистісних та сімейних цінностей) потреб тощо).

РОЗДІЛ 4. ДОСЛІДНО-ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА ПЕРЕВІРКА ЕФЕКТИВНОСТІ ПЕДАГОГІЧНОЇ КОНЦЕПЦІЇ ЕДУКАЦІЇ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ В УМОВАХ ДІДЖИТАЛІЗАЦІЇ ОСВІТИ

4.1. Сучасний стан едукації майбутніх учителів в умовах діджиталізації освіти

Основою для дослідження сучасного стану едукації майбутніх учителів в умовах діджиталізації освіти виступає фрейм педагогічної концепції едукації майбутніх учителів в умовах діджиталізації освіти, який детально схарактеризований у п.2.2.

Педагогічний експеримент проходив із 2018 по 2022 рік.

На першому – дослідницько-аналітичному – етапі (2018 р.) було здійснено теоретичний аналіз філософської, педагогічної, методичної, управлінської літератури, нормативно-правових документів із метою детального вивчення сучасних проблем навчання, виховання, розвитку майбутніх учителів в умовах цифровізації освітнього простору й дослідження рівня вивченості даної проблематики; визначено понятійно-термінологічний апарат дослідження, об'єкт, предмет, мета, гіпотеза, завдання, загальну концепцію наукової розвідки та алгоритм проведення дослідно-експериментальної роботи.

Наступні етапи педагогічного експерименту проходили дистанційно з використанням діджитал технологій у зв'язку з пандемією Covid-19 (з березня 2020 року введено повний тотальний локдаун, який через деякий час перейшов в адаптовану форму й було запроваджено змішана форма (офлайн і онлайн) навчання (наказ МОН України «Про організаційні заходи для запобігання поширенню корона вірусу Covid-19» № 406 від 16.03.2020 р., лист МОН України «Про організацію освітнього процесу в закладах освіти під час епідеміологічної небезпеки» від 27.01.2022 р. №01-34/407 та інші)) та

відкритим воєнним вторгненням росії на територію України (Указ Президента України №64/2022 «Про введення воєнного стану в Україні» затвердженого Законом України «Про затвердження Указу Президента України «Про введення воєнного стану в Україні» від 24 лютого 2022 року №2102-IX, наказ МОН «Про деякі питання організації роботи закладів фахової передвищої, вищої освіти на час воєнного стану» від 07.03.2022 № 235 та інші).

Під час другого – проектно-методологічний – етапу (2019 – 2020 рр.) – розроблено фрейм педагогічної концепції едукації майбутніх учителів в умовах діджиталізації освіти та визначено її теоретико-методологічний базис; розроблено модель системи управління едукацією майбутніх учителів в умовах діджиталізації освіти; визначено критеріальний апарат (критерії, показники та рівні) та розроблено й адаптовано відповідний діагностичний інструментарій; проведено констатувальний етап педагогічного експерименту.

На третьому – формувальному – етапі (2020– 2022 рр.) – впроваджено в освітній процес педагогічну концепцію едукації майбутніх учителів в умовах діджиталізації освіти (формувальний етап педагогічного експерименту).

Під час четвертого – контрольного-аналітичного етапу (2022 р.) – проведено контрольний етап педагогічного експерименту, проаналізовано отримані результати й здійснено математичну обробку результатів дослідження; уточнено висновки та визначено тенденції розвитку вищої педагогічної освіти в Україні; здійснено літературне оформлення результатів наукової розвідки.

До проведення педагогічного експерименту було залучено 2620 суб'єктів освітнього процесу, із них 120 науково-педагогічних та педагогічних працівників із закладів вищої освіти, що приймали участь у педагогічному експерименті. Утворено дві групи: експериментальну (ЕГ) та контрольну (КГ) по 1250 здобувачів вищої освіти (першого бакалаврського рівня вищої освіти). Кількість учасників експерименту (обсяг вибірки)

забезпечив репрезентативність отриманих даних.

Головною метою констатувального етапу педагогічного експерименту визначено – з'ясування сучасного стану едукації МУ в умовах діджиталізації освіти та управління даним процесом.

По-перше, перед нами постало питання «Чи наявна педагогічна концепція едукації МУ в умовах діджиталізації освіти або її окремі елементи на сучасному стані?».

На це питання ми даємо відповідь «Так. Наявні окремі елементи даної концепції».

Стосовно змісту першого концепту – настановчого.

Загальні положення едукації МУ учителів в умовах діджиталізації освіти – в дидактиці педагогіки, й особливо в докторських дисертаційних роботах існує достатньо визначень теоретичних засад наукового пізнання окремої проблематики, що включають систему фундаментальних, загальнонаукових, конкретнонаукових та технологічних підходів тощо, однак дані напрацювання не розкривають особливостей досліджуваного феномену.

Нормативно-правові документи – станом на 2018 рік у наявності були наступні: нормативно-правові документи (Закони України «Про професійну (професійно-технічну) освіту», «Про фахову передвищу освіту», «Про вищу освіту», «Про наукову і науково-технічну діяльність», «Про інноваційну діяльність»; Концепція розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018 – 2020 роки; «Цифрова програма для Європи»; «Програма політики в галузі ІКТ на 2015 рік для майбутнього суспільства знань Європи. Підсумковий звіт» тощо), затверджені на державному або регіональному рівнях.

Предметна область – з'ясовано, що предметна область концепції представлена широкою системою дефініцій базових понять – «концепція», «педагогічна концепція», «едукація», «діджиталізація», «діджиталізації освіти» (п.1.2), проте не виявлено визначень ключових дослідження – «едукація майбутніх учителів», «педагогічна концепція едукації майбутніх

учителів», «педагогічна концепція едукації майбутніх учителів в умовах діджиталізації освіти».

До першого концепту також віднесено з'ясування сучасних проблем едукації МУ в умовах діджиталізації освіти. Здійснивши критично-порівняльний аналіз наукової, психолого-педагогічної періодики та результатів провідних наукових досліджень, було виявлено ряд проблем: посилення вимог до якості та ефективності освітнього процесу; пріоритет матеріального забезпечення особистості над її духовно-ціннісним розвитком (глобальна культуро-духовна криза); надмірна залежність від глобальної Інтернет-мережі в професійній діяльності МУ; недостатня розробленість ґрунтовних теоретичних, теоретико-методологічних, теоретико-методичних, практико-орієнтованих основ едукації в умовах діджиталізації освіти, відсутність педагогічної концепції едукації МУ в умовах діджиталізації освіти тощо.

Стосовно змістового наповнення другого концепту – управлінського.

На констатувальному етапі – педагогічна концепція едукації МУ в умовах діджиталізації освіти відсутня, й тому планування (розробка плану заходів щодо реалізації даної концепції), прийняття управлінського рішення щодо її впровадження, організація дій щодо виконання даного рішення та контроль їх виконання є неможливим.

Для отримання інформації та її подальшого аналізу (з'ясування відповідного рівня едукації МУ в умовах діджиталізації освіти) за третім концептом – системним – було проведено: анкетування (анкета «Загальні компетентності педагога», «Виявлення особистісних та професійно важливих якостей майбутніх учителів», «Рівень обізнаності світовими цінностями», «Рівень обізнаності європейськими цінностями», «Літературна спадщина України», «Демократичні надбання українського народу», «Національна символіка України», «Історіографія України», «Рівень сформованості патріотичних поглядів», «Творчі здібності», «Готовність педагога до впровадження інноваційних технологій в освіті» тощо));

опитування (опитувальник «Сімейні цінності», «Мотивація до саморозвитку» тощо); аналіз результатів ректорських контрольних робіт, підсумкових оцінок, складання заліків, іспитів, державних атестаційних іспитів тощо; здійснено математичну обробку отриманих результатів. Коефіцієнт надійності для всіх анкет мав значення від 0,87 до 0,92 (при $p < 0,01$), що доводить їх високу надійність.

Математичний розрахунок достовірності отриманих результатів едукації МУ в умовах діджиталізації освіти здійснювався за критерієм χ^2 . Перевірка гіпотези дослідження за допомогою критерію χ^2 дозволяє підрахувати значення статистики критерію Т за такою формулою:

$$T = \frac{1}{n_1 \cdot n_2} \sum_{i=1}^c \frac{(n_1 O_{2i} - n_2 O_{1i})^2}{O_{1i} + O_{2i}}, \text{ де } n_1 \text{ та } n_2 \text{ – обсяги двох вибірок}$$

із двох сукупностей;

$O_{1i}(i=1,2...C)$ – кількість об'єктів першої вибірки;

$O_{2i}(i=1,2...C)$ – кількість об'єктів другої вибірки;

C – кількість результатів досліджуваних властивостей [340].

Аналіз отриманої інформації будемо проводити за визначеними у п. 3.4. критеріями, показниками та рівнями едукації МУ в умовах діджиталізації освіти. Математичну обробку результатів дослідження представлено у Додатку Г.

Із метою з'ясування сучасного стану едукації МУ в умовах діджиталізації за когнітивним критерієм серед респондентів ЕГ та КГ було проведено анкетування та проаналізовано семестрові оцінки, результати заліків, іспитів, а також державних іспитів. Так за першим показником «рівень оволодіння загальними компетентностями» проведено анкетування (анкета «Загальні компетентності педагога»). За основу взяті загальні компетентності, що запропоновані в методичних рекомендаціях щодо розроблення стандартів вищої освіти [320]. Результати анкетування подано в таблиці 4.1 (ЕГ) та 4.2. (КГ).

Таблиця 4.1.

Результати анкетування респондентів ЕГ щодо визначення рівня оволодіння загальними компетентностями педагога

№	Компетентність	Рівень прояву компетентності (у %)				
		1	2	3	4	5
1	Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.	0,32	3,2	8,16	14,48	73,84
2	Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.	0,64	2,72	10,24	10,80	75,6
3	Здатність планувати та управляти часом.	0,48	2,56	9,76	13,60	73,6
4	Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.	0,88	2,96	10,4	17,28	68,48
5	Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.	-	0,56	3,20	14,64	81,6
6	Здатність спілкуватися іноземною мовою.	2,24	3,6	6,24	16,16	71,76
7	Здатність використовувати інформаційні та комунікаційні технології	0,48	0,8	4,88	15,84	78
8	Здатність проводити дослідження на відповідному рівні.	0,96	4,48	6,72	16,08	71,76
9	Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.	0,4	1,6	11,6	14,48	71,92
10	Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.	0,96	3,2	9,84	13,52	72,48
11	Здатність бути критичним і самокритичним.	0,32	1,28	9,44	16,16	72,8
12	Здатність генерувати нові ідеї (креативність).	0,48	1,92	10,16	13,6	73,84
13	Здатність виявляти, ставити та вирішувати проблеми.	0,64	1,84	11,44	14,16	71,92
14	Здатність приймати обґрунтовані рішення.	1,2	2,32	10,72	15,52	70,24
15	Здатність працювати в команді.	0,96	1,12	8,24	18,56	71,12
16	Здатність до міжособистісної взаємодії.	0,8	1,52	8,96	19,28	69,44
17	Здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня.	0,32	0,64	10,8	14,4	73,84
18	Цінування та повага різноманітності та мультикультурності.	0,32	0,8	9,6	14,88	74,4
19	Здатність працювати в міжнародному контексті.	1,52	2,24	7,44	10,8	78
20	Здатність працювати автономно.	0,24	0,96	9,92	16,48	72,4
21	Здатність здійснювати безпечну діяльність.	0,96	1,12	9,6	16,56	71,76
22	Здатність виявляти ініціативу та підприємливість.	0,4	1,04	10,72	13,44	74,4
23	Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів).	0,08	0,64	10,4	16,24	72,64
24	Здатність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт.	0,16	1,60	8,56	19,68	70
25	Визначеність і наполегливість щодо поставлених завдань і взятих обов'язків.	0,96	3,68	9,6	12,16	73,6
26	Прагнення до збереження навколишнього середовища.	0,32	1,04	8,64	11,60	78,4
27	Здатність діяти соціально відповідально та свідомо.	0,4	1,12	9,92	14,96	73,6
28	Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства; усвідомлення цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідності його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні	-	0,16	6,8	10,08	82,96
29	Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.	-	0,16	5,76	10,96	83,12
СЕРЕДНЄ ЗНАЧЕННЯ		0,6	1,8	8,9	14,7	74

Таблиця 4.2.

Результати анкетування респондентів КГ щодо визначення рівня оволодіння загальними компетентностями педагога

№	Компетентність	Рівень прояву компетентності (у %)				
		1	2	3	4	5
1	Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.	0,32	3,12	8,08	14,56	73,92
2	Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.	0,64	2,4	10,4	10,8	75,76
3	Здатність планувати та управляти часом.	0,48	2,24	9,84	13,6	73,84
4	Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.	0,8	3,04	10,08	17,28	68,8
5	Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.	-	0,48	3,28	14,56	81,68
6	Здатність спілкуватися іноземною мовою.	2	3,76	6,16	16,24	71,84
7	Здатність використовувати інформаційні та комунікаційні технології	0,48	0,72	4,64	16	78,16
8	Здатність проводити дослідження на відповідному рівні.	0,96	4,48	6,72	16,08	71,76
9	Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.	0,4	1,36	11,6	14,64	72
10	Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.	0,96	3,28	9,6	13,6	72,56
11	Здатність бути критичним і самокритичним.	0,24	1,2	9,28	16,32	72,96
12	Здатність генерувати нові ідеї (креативність).	0,4	1,84	10,4	13,52	73,84
13	Здатність виявляти, ставити та вирішувати проблеми.	0,56	1,76	11,2	14,24	72,24
14	Здатність приймати обґрунтовані рішення.	1,28	2,24	10,56	15,68	70,24
15	Здатність працювати в команді.	0,88	1,04	8,4	17,6	72,08
16	Здатність до міжособистісної взаємодії.	0,72	1,44	8,8	19,52	69,52
17	Здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня.	0,32	0,72	10,32	14,64	74
18	Цінування та повага різноманітності та мультикультурності.	0,24	0,72	9,6	14,88	74,56
19	Здатність працювати в міжнародному контексті.	1,44	2,16	7,36	10,96	78,08
20	Здатність працювати автономно.	0,24	0,88	9,92	16,64	72,32
21	Здатність здійснювати безпечну діяльність.	0,88	1,04	9,44	16,8	71,84
22	Здатність виявляти ініціативу та підприємливість.	0,32	1,04	10,56	13,6	74,48
23	Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів).	0,08	0,56	10,4	16,16	72,8
24	Здатність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт.	0,16	1,52	8,24	19,76	70,32
25	Визначеність і наполегливість щодо поставлених завдань і взятих обов'язків.	0,88	3,6	9,2	12,4	73,92
26	Прагнення до збереження навколишнього середовища.	0,24	0,96	8,4	11,76	78,64
27	Здатність діяти соціально відповідально та свідомо.	0,32	1,04	9,04	15,04	74,56
28	Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства; усвідомлення цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідності його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні	-	0,16	6,72	10,08	83,04
29	Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.	-	0,16	5,68	10,96	83,2
СЕРЕДНЄ ЗНАЧЕННЯ		0,6	1,7	8,7	14,8	74,2

Проаналізувавши отримані дані зафіксовано середній рівень (74 % – 925 респондентів ЕГ та 74,2 – 928 респондентів КГ) прояву щодо оволодіння загальними компетентностями суб'єктів процесу едукації.

Однак, зазначимо, що 81,6 % ЕГ та 81,68 % КГ вільно спілкуються державною мовою як усно, так і письмово, під час індивідуальних та групових бесід з'ясовано, що вони добре обізнані з новим правописом, володіють сучасними неологізмами, у них не виникають труднощів із орфографією та пунктуацією тощо, однак наявний також відсоток респондентів (ЕГ – 0,56% та КГ – 0,48%), які зазначають, що у них виникають певні труднощі при написанні текстів професійно-орієнтованого спрямування, через необізнаність у сучасній термінології тощо. Зазначимо, що у 82,96 % (1037 осіб) ЕГ та 83,2 % (1038 осіб) КГ опитаних зазначили, що вони добре обізнані у нормативно-правових державотворчих документах і, як наслідок, здатні використовувати дані знання щодо свої прав та обов'язків як громадянина України, а також усвідомлюють значення верховенства права та свободи особистості у вільному демократичному суспільстві; 83,12% (1039 осіб) ЕГ респондентів та 83,2% (1040 осіб) КГ дотримуються моральних, культурних, наукових цінностей ґрунтуючись на знаннях з історії, філософії, права та закономірностей розвитку предметної області, ведуть здоровий спосіб життя та дотримуються моральних етичних принципів; 75,6 % (945 респондентів) ЕГ та 75,76 % (947 респондентів) КГ наголошують, що рівень їх знань достатній для вирішення поставлених перед ними професійних та особистісних задач/завдань, однак 305 ЕГ та 303 КГ опитаних відповідно зазначають про необхідність удосконалення теоретичних знань нормативних освітніх компонентів циклу загального циклу підготовки здобувачів освіти (Українська мова за професійним спрямуванням/ Сучасна українська мова; Філософія; Правові засади сучасної держави тощо); як наслідок лише 906 респондентів (72,48 %) ЕГ та 907 опитаних (72,56 %) КГ здатні до грамотної та чіткої постановки запитів у мережі Інтернет, репозиторіях навчальних закладів щодо пошуку, оброблення та аналізу інформації тощо.

Із метою з'ясування рівня сформованості загальних компетентностей також було проаналізовано результати семестрових оцінок, заліків та іспитів. Результати моніторингу представлені в таблиці.4.3.

Таблиця 4.3

Результати моніторингових досліджень вивчення освітніх компонентів загальної підготовки респондентами ЕГ та КГ (у %)

Освітній компонент	Семестрові оцінки		Заліки		Іспити	
	ЕГ	КГ	ЕГ	КГ	ЕГ	КГ
Українська мова за професійним спрямуванням	82	82,16	84	84,16	86	86,32
Історія України/Історія світової та української культури	80	80,16	81,04	81,64	83,2	83,36
Правові засади сучасної держави	69,12	69,28	75,04	75,2	76	76,24
Філософія	69,2	69,39	70	70,16	76	76,24

Слід відзначити, згідно моніторингових досліджень результатів вивчення освітніх компонентів загальної підготовки виявлено середній рівень знань за даними компонентами – 77,6 % (960 осіб) ЕГ та 77,86% (985 осіб) КГ. Так, 1050 осіб ЕГ та 1053 репонденти КГ проявляють високий рівень (відповідно до силабусу освітнього компоненту «Сучасна українська мова» розробленого к.п.н., доцентом, доцентом кафедри української лінгвістики, літератури та методики навчання Чалою А.Г. та к.п.н, доцентом, викладачем кафедри української лінгвістики, літератури та методики навчання Давидченко І. Д. [601]) знань із освітнього компоненту «Українська мова за професійним спрямування/Сучасна українська мова» вони здатні аналізувати структуру мовних одиниць, особливості їхнього вживання й функціонування; вони здатні редагувати слова, словосполучення, речення й тексти на предмет порушення орфоепічних, акцентуаційних, графічних, орфографічних, лексичних, фразеологічних, граматичних, пунктуаційних і стилістичних норм; уміють складати правильні мовні та мовленнєві конструкції, добирати лексично й граматично нормативні та стилістично вмотивовані мовні засоби у фаховому спілкуванні тощо [601].

Стосовно знань із освітнього компоненту «Історія України/Історія світової та української культури» у 81,4 % респондентів (1018 осіб) ЕГ та 81,72 % (1022 осіб) КГ виявили високий рівень (відповідно до силабусу освітнього копоненту «Історія світової та української культури» розроблено кандидатом мистецтвознавства, доцентом, професором кафедри культурологічних дисциплін та образотворчого мистецтва, гарантом освітньої програми 034Культурологія Бескорсою В.М [180]), що свідчить про обізнаність їх у розумінні генезису, закономірностей розвитку історії та культури людства й прогнозуванні можливих шляхів розвитку в майбутньому; опитані усвідомлюють, що наука, техніка, технології, мистецтво, релігія, тощо є органічними й суттєвими складовими культури, і знання специфіки їх культурного функціонування постають необхідною умовою отримання якісної професійної освіти, однак значна частина опитаних не вбачають смислових акцентів на вивченні періодів розквіту світової культури, з огляду на те, що саме на цих етапах закладаються світоглядні характеристики ментальності, які у подальших періодах розвитку культури знаходять відображення в формуванні цілісної системи культурного буття, інтеграції в Європейський культурно-освітній простір [180].

Аналізуючи результати вивчення освітнього компоненту «Правові засади сучасної держави» зазначимо, що 917 респондентів (73,36%) ЕГ та 919 (73,57%) КГ володіють базовими положеннями теорії правознавства, закономірностями та специфікою розвитку держави та права, основних положень Конституції України, які стосуються регламентування діяльності держави та організації суспільного життя, прав та обов'язків людини і громадянина. Проте, аналізуючи результати відповідей респондентів зазначимо, що хоча вони й обізнані з положеннями основних галузей права, однак у здобувачів освіти виникають труднощі з їх практичним застосуванням (відповідно до силабусу освітнього компоненту «Правові засади сучасної держави» розроблено кандидатом юридичних наук,

доцентом, професором кафедри історії та суспільно-економічних дисциплін Пироженко О.С. [434]).

Зазначимо, що 897 респондентів (71,76%) ЕГ та 899 (71,93%) – КГ із освітнього компоненту «Філософія» проявляють інтерес до фундаментальних знань, стимулювання потреби до філософських оцінок історичних подій і фактів дійсності, однак у процесі засвоєння ідеї єдності світового історико-культурного процесу при одночасному визнанні різноманіття його форм, виховання толерантного відношення до різних філософських концепцій та релігійних конфесій, а також розвиток навиків читання і розуміння філософського тексту виникають певні труднощі (відповідно до силабусу освітнього компоненту «Філософія» розроблено доктором філософських наук, професором кафедри історії та суспільно-економічних дисциплін, завідувачем кафедри Фініним Г. І. [627]).

Для виявлення рівня едукативності МУ в умовах діджиталізації освіти за другим показником «рівень оволодіння фаховими компетентностями» було проаналізовано підсумкові здобутки: семестрові оцінки, заліки, іспити здобувачів вищої освіти з освітніх компонентів професійної підготовки, що спрямовані на оволодіння фаховими компетентностями, а також проведено анкетування щодо виявлення професійно важливих якостей МУ. Результати моніторингових досліджень представлено в табл. 4.4

Таблиця 4.4.

Результати моніторингових досліджень вивчення освітніх компонентів професійної підготовки респондентами ЕГ та КГ (у %)

Освітній компонент	Семестрові оцінки		Заліки		Іспити	
	ЕГ	КГ	ЕГ	КГ	ЕГ	КГ
Педагогіка	72,16	72,24	75,44	75,6	76,32	76,48
Психологія	66,88	67,04	68,32	68,48	72,24	72,4
Теорія та методика виховної роботи	77,52	77,68	77,76	77,92	78,24	78,32
Вступ до спеціальності	73,6	73,76	75,6	75,76	76,24	76,4

Проаналізуємо отримані результати, на прикладі освітнього компоненту «Педагогіка», так як отримані знання у ході його вивчення слугують основою для формування фахових компетентностей МУ та є підґрунтям для успішної педагогічної діяльності загалом і підвищення рівня едукації зокрема. Зазначимо, що 933 (74,64 %) респондентів ЕГ та 934 (72,77%) КГ проявили високий рівень (відповідно до силабусу освітнього компоненту «Педагогіка» розроблено к.п.н., викладачем кафедри педагогіки, психології, початкової освіти та освітнього менеджменту Павловою О.Г. [386]) сформованості фахових компетентностей, так здобувачі освіти добре обізнані із теоретичними засадами педагогіки як науки, у них не виникає труднощів щодо виявлення, опису та аналізу педагогічних фактів, явищ і процесів; однак, після проведення індивідуальних та групових бесід з'ясовано, що 343 респонденти ЕГ та 340 опитаних КГ не вбачають доречності здійснення рефлексії власної діяльності, а також зазначають, що цифровізація освіти не слугує катализатором до удосконалення методик, методів та форм здійснення педагогічної діяльності.

Із метою всебічного аналізу рівня прояву едукації МУ в умовах діджиталізації за показником «рівень оволодіння фаховими компетентностями» було проведено анкетування (Анкета «Виявлення особистісних та професійно важливих якостей майбутніх учителів»[535, с. 72-74]). Узагальнені результати анкетування представлені у таблиці 4.5.

Таблиця 4.5

Результати анкетування респондентів ЕГ та КГ щодо визначення рівня прояву особистісних та професійно важливих якостей МУ

Якості	Рівень прояву якості (у %)									
	1		2		3		4		5	
	ЕГ	КГ	ЕГ	КГ	ЕГ	КГ	ЕГ	КГ	ЕГ	КГ
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Моральні якості	0,16	0,16	0,8	0,72	10,4	10,48	13,04	12,88	75,6	75,76

Продовження табл.4.5

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Комунікативні якості	0,32	0,24	2,24	1,92	8,72	8,24	14,64	15,2	74,08	74,4
Емоційно-вольові якості	0,24	0,4	3,92	3,44	6,8	6,72	14,8	14,88	74,24	74,56
Індивідуально-типологічні якості	0,4	0,32	3,52	3,28	9,36	9,2	14,24	14,4	72,48	72,8
Когнітивні якості	0,24	0,24	2,48	2,56	9,92	9,68	13,44	13,52	73,92	74
Рефлексивні якості	0,32	0,32	2,4	2,4	12,24	12,16	13,2	13,12	71,84	72
Професійна мотивація	1,44	1,44	6,24	6,16	7,36	7,44	7,6	7,52	77,36	77,44

Примітка 1 – дуже слабо позначаються якості; 2 – слабо позначаються якості; 3 – середньо позначаються якості; 4 – високо позначаються якості; 5 – дуже високо позначаються якості.

Аналізуючи отримані (табл. 4.5) дані з'ясовано, що у 928 (74,22%) респондентів ЕГ та 930 (74,42%) КГ проявляють середній рівень (нижня границя) сформованості особистісних та професійно важливих якостей.

Під час проведення уточнюючої бесіди із респондентами з'ясовано, що 945 осіб (75,6%) ЕГ та 947 (75,76%) КГ проявляють ввічливість, тактовність, порядність, вони принципово дотримуються моральних принципів, однак 305 опитаних ЕГ 303 респонденти КГ вважають, що моральні якості ні яким чином не впливають на рівень прояву фахових компетентностей, адже основою для результативної професійної діяльності є когнітивні знання; аналізуючи рівень прояву когнітивних якостей МУ зафіксовано, що 924 респонденти ЕГ та 925 КГ проявляють креативність у процесі здійснення фахової діяльності, гнучкість розумових процесів, їм притаманна висока концентрація уваги та продуктивність діяльності, однак значна частина опитаних не можуть зосередити увагу при вирішенні конкретних професійних чи особистісних задач, й якщо виникають труднощі, вони залишають відповідний вид діяльності та не досягають бажаного результату.

Також зазначимо, що 967 (77,36 %) МУ ЕГ та 968 (77,44%) КГ притаманний високий рівень прояву професійної мотивації, у них сформована позитивна спрямованість до здійснення педагогічної діяльності, вони проявляють інтерес до самоосвіти, саморозвитку, однак 283 (22,64%) та 282 (22,56%) респонденти ЕГ та КГ відповідно зазначили, що вони не вбачають, що підвищення рівня професійної майстерності впливає на подальшу професійну діяльність.

За третім показником – «рівень оволодіння предметними компетентностями» – когнітивного критерію було проаналізовано результати семестрових оцінок, заліків, іспитів та державних атестаційних іспитів із фахових освітніх компонентів професійної підготовки МУ ЕГ та КГ (взяті на прикладі освітніх програм «Початкова освіта», «Культурологія», «Історія та археологія», «Середня освіта (Інформатика)», «Українська мова та література», «Біологія», «Середня освіта (Музичне мистецтво)», «Англійська мова і література в закладах освіти») (табл.4.6).

Таблиця 4.6.

**Рівень оволодіння предметними компетентностями
респондентів ЕГ та КГ (у %)**

Освітня програма	Семестрові оцінки		Заліки		Іспити		Державний атестаційний іспит	
	ЕГ	КГ	ЕГ	КГ	ЕГ	КГ	ЕГ	КГ
Початкова освіта	74,96	75,04	75,84	76	76,56	76,64	85,04	85,2
Культурологі	75,04	75,12	76,72	76,8	76,88	77,04	84,96	85,04
Історія та археологія	75,44	75,44	76,16	76,24	76,56	76,64	86,96	87,12
Середня освіта (Інформатика)	75,04	75,2	76,4	76,56	77,04	77,12	86,24	86,32
Українська мова та література	75,52	75,6	77,2	77,28	77,6	77,76	85,44	85,6
Біологія	75,76	75,68	77,36	77,44	77,84	77,92	84,56	84,56
Середня освіта (Музичне мистецтво)	75,44	75,6	76,24	76,4	76,72	76,88	84,32	84,48
Англійська мова і література в закладах освіти	75,84	75,92	76,48	76,56	77,12	77,2	85,28	85,36

Отримані результати проведеного моніторингу щодо рівня оволодіння предметними компетентностями дозволяють зафіксувати середній рівень прояву за всіма проаналізованими освітніми програмами (982 (78,58%) особи ЕГ та 983 (78,68%) респондентів КГ). Так, наприклад здобувачі освіти освітньої програми Середня освіта (Інформатика) під час складання державного атестаційного іспиту продемонстрували високий рівень обізнаності в питаннях теоретичної та практичної підготовки щодо здійснення едукації суб'єктів освітнього процесу у ЗЗСО, вони добре обізнані у питаннях організації освітнього процесу з інформатики та інформаційних технологій, продемонстрували уміння ефективно використовувати діджитал технології та прикладне програмне забезпечення у процесі вирішення поставлених професійних завдань, вони проявляють готовність до саморозвитку, самовдосконалення та професійної діяльності тощо.

Здобувачі вищої освіти освітньої програми Біологія продемонстрували високий рівень знань та умінь щодо здійснення аналізу «форми взаємовідносин між мікро- та макроорганізмами з визначенням основних напрямів цих процесів, вони обізнані з будовою та функціями імунної системи, клітинними та молекулярними механізмами імунних реакцій, їх регуляцію, генетичним контролем, видами імунітету та методами оцінки імунного статусу організму; розуміють роль еволюційної ідеї органічного світу; уміють прогнозувати ефективність та наслідки реалізації природоохоронних заходів тощо»[470].

Однак, значна частина респондентів (10-15% осіб із ЕГ та КГ) кожної із проаналізованих програм, у ході уточнюючої бесіди, зазначають, що для них не в пріоритеті удосконалення предметних компетентностей, адже на їх погляд їх рівень обізнаності у фахових методиках, формах та методах здійснення освітньої діяльності є достатнім задля організації результативної освітньої діяльності загалом та процесу едукації зокрема.

Отже, наведемо узагальнюючи результати рівня прояву едукації МУ в умовах діджиталізації за когнітивним критерієм у респондентів ЕГ та КГ (рис. 4.1).

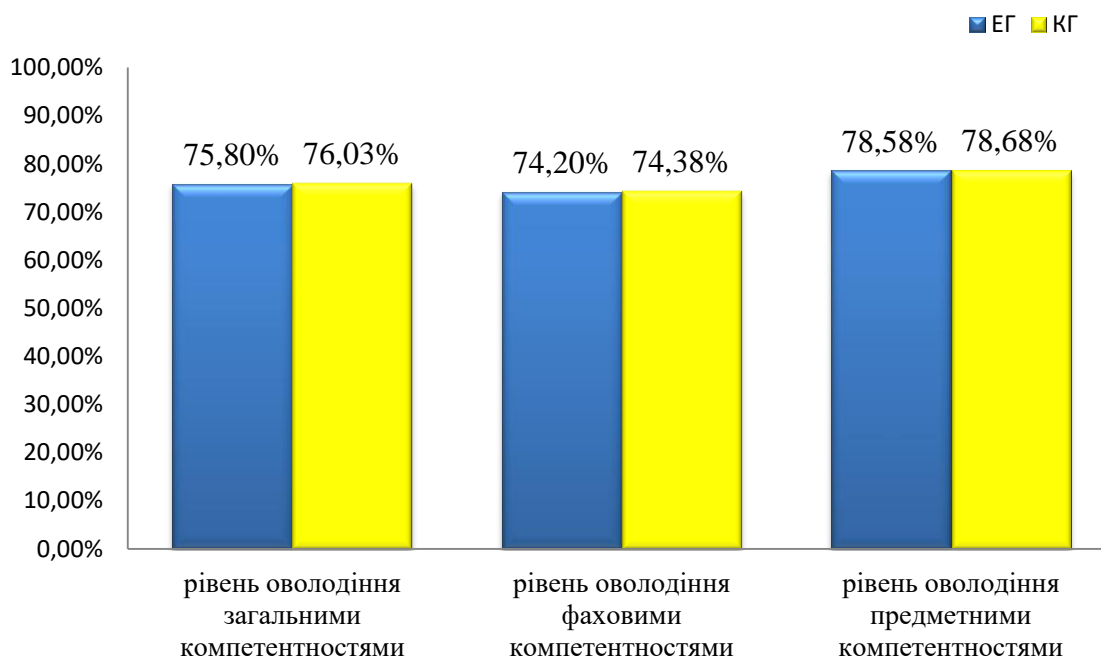

Рис. 4.1. Узагальнені результати рівня прояву едукації МУ в умовах діджиталізації за когнітивним критерієм на констатувальному етапі педагогічного експерименту у респондентів ЕК та КГ (у %)

Отже, проаналізувавши отримані дані зафіксовано середній рівень прояву едукації МУ в умовах діджиталізації за когнітивним критерієм у респондентів ЕГ та КГ за всіма показниками – «рівень оволодіння загальними компетентностями» – 75,8% опитаних ЕГ та 76,03% КГ продемонстрували здатність вільно спілкуватися українською мовою, однак словниковий запас, як професійних, так і сучасних неологізмів у них поновлюється частково, виникають деякі труднощі із сучасним правописом тощо, використанням іноземної мови у процесі професійної та повсякденної комунікації, можуть читати наукові, професійні статті з використанням словників тощо, респонденти уміють професійно грамотно та обґрунтовано застосовувати набуті знання у практичних ситуаціях, проте іноді не можуть

надати повноцінні відповіді на запитання учнів, здобувачі освіти уміють створювати запити у мережі Інтернет, репозиторіях навчальних закладів, бібліотек, однак не завжди знаходять необхідну інформацію та виникають певні труднощі із її обробкою, вони знають свої права та обов'язки, як громадянина, проте не завжди доречно використовують дані знання на практиці тощо, «рівень оволодіння фаховими компетентностями» – 74,2% ЕГ та 74,38 % КГ володіють достатньою кількістю методик та методів педагогічної діяльності та вміють їх використовувати у практичній професійній роботі, добре обізнані зі спеціальної педагогічної термінології, проте не завжди використовують її на практиці, можуть використовувати в певному обсязі хмарні технології у процесі просвітницької діяльності та саморозвитку, застосовують у професійній діяльності цифрові технології (освітні платформи (Prometeus, Edera), але не завжди досягають поставлених цілей тощо, «рівень оволодіння предметними компетентностями» – 78,58% опитаних ЕГ та 78,68% КГ відчують необхідність у підвищенні рівня професійних знань задля саморозвитку тощо.

За другим критерієм – виховним – та його показниками було здійснено аналіз активності здобувачів освіти ЕГ та КГ у заходах світового та європейського рівня, проведено анкетування (анкети: «Рівень обізнаності світовими цінностями», «Рівень обізнаності європейськими цінностями», «Літературна спадщина України», «Демократичні надбання українського народу», «Національна символіка України», «Історіографія України», «Рівень сформованості патріотичних поглядів») та опитування (Опитувальник «Сімейні цінності»), а також індивідуальні та групові бесіди.

За першим показником – «рівень сформованості світових та європейських цінностей» – з'ясовано, що науково-педагогічні та педагогічні працівники співпрацюють із зарубіжними освітніми установами (табл. 4.7), проте, на жаль, на час проведення констатувального етапу педагогічного експерименту у ЗВО не існувало структурного підрозділу, який би цілеспрямовано займався даним видом діяльності.

Таблиця 4.7.

**Інформація про співпрацю КЗ «ХГПА» із закордонними закладами
вищої освіти і науковими установами**

№	Назва країни	Навчальний заклад	Термін дії угоди	Головні напрями співробітництва
1	Словакія	Академічне товариство ім. М. Блудянського	Договір від 19.11.2010 року (безстроковий)	Пошук шляхів і засобів модернізації вищої педагогічної освіти.
2	Сполучені Штати Америки	Корпус Миру Сполучених Штатів Америки в Україні	Договір про співпрацю від 12.09.2010 року (безстроковий)	Спільне англomовне викладання освітніх компонентів суміжних спеціальностей для здобувачів вищої освіти.
		Інститут комунальної інтеграції Університету Міннесоти	Договір від 31.10.2017 року (безстроковий)	
3	Латвія	Даугавпільський університет	Договір від 20.05.2013 року (безстроковий)	Формування педагогічної культури та професійної майстерності майбутніх фахівців у галузі освіти.
4	Республіка Польща	Природничо-гуманітарний університет	Договір від 2017 року (до 2023 року)	Реалізація освітніх програм, підвищення кваліфікації викладачів.
5	Республіка Польща	Університет суспільних наук	Договір від 20.04.2017 року (безстроковий)	

Для з'ясування рівня прояву едукативності МУ в умовах діджиталізації за даним показником проведено анкетування респондентів ЕГ та КГ (анкети подано у Додатках Д, Е).

Під час аналізу результатів анкетування виявлено, що здобувачі освіти ЕГ та КГ показали середній рівень сформованості світових та європейських цінностей – 80,8% ЕГ та 81,04 % КГ, вони обізнані у державотворчих документах провідних світових та європейських країн, знають їх історію, особливості становлення суверенітету держави, мають достатній рівень знань щодо функціонування провідних світових та європейських організацій (ООН,

ЮНЕСКО та інші), однак допускають помилки при ідентифікації творів музичного, літературного чи художнього мистецтва тощо.

За показником «рівень сформованості національних цінностей» результати анкетування (анкети подано у Додатках Ж, К, Л, М, Н) засвідчили високий рівень його прояву у 1128 осіб ЕГ та 1130 респондентів КГ. Зазначимо, що опитані є щирими патріотами України, вони добре обізнані у літературній спадщині, знають сучасних поетів та письменників, володіють знаннями щодо демократичних надбань суверенної держави (знають Конституцію України, правові засади державотворення тощо), знають та поважають державну та національну символіку України, а також спрямовують дані знання на використання у практичних ситуаціях.

Однак, під час уточнюючих бесід було з'ясовано, що МУ не достатньо обізнані у формах та методах виховної роботи за умов діджиталізації освіти й проводять виховні заходи переважно за традиційними методиками.

Стосовно отриманих результатів щодо рівня сформованості особистісних цінностей зазначимо – у респондентів ЕГ та КГ виявлено середній рівень прояву едукції МУ в умовах діджиталізації за даним показником – 82,08% та 82,16% відповідно.

Опитувальник за яким проводилося дослідження представлено у Додатку П. Опитані розуміють важливість формування сімейних цінностей, вони поважають звичаї та традиції українського народу, родинні цінності, однак не завжди їх дотримуються у процесі професійної діяльності та особистого життя.

Узагальнені результати рівня прояву едукції МУ в умовах діджиталізації освіти за виховним критерієм у респондентів ЕГ та КГ представлено на рис.4.2.

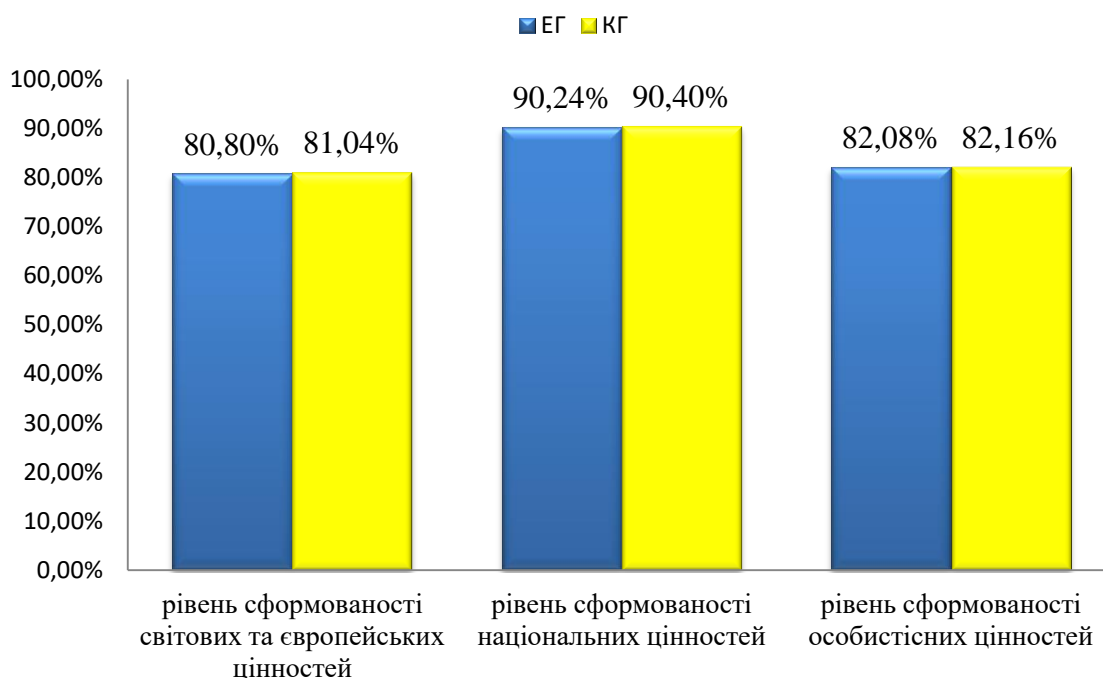

Рис. 4.2. Узагальнені результати рівня прояву едукації МУ в умовах діджиталізації за виховним критерієм на констатувальному етапі педагогічного експерименту у респондентів EG та KG (у %)

Проаналізувавши отримані дані зафіксовано середній рівень прояву едукації МУ в умовах діджиталізації за виховним критерієм, так – «рівень сформованості світових та європейських цінностей» – 80,8% опитаних EG та 81,04 % KG продемонстрували знання про діяльність провідних організацій, таких як ООН, ЮНЕСКО тощо, респонденти розуміють значимість підписання Болонської декларації, проявляють обізнаність в питаннях щодо входження України, як співзасновника світових спільнот тощо, знають особливості державотворення європейських країн, їх історії та особливостей сучасного функціонування державних органів та соціальних організацій тощо; «рівень сформованості національних цінностей» – 90,24 % респондентів EG та 90,4% KG проявили високий рівень за даним показником, адже вони є щирими патріотами держави, знають державні та національні символи України; обізнані в літературних, художніх, духовних надбаннях (цитують вірші Т.Г. Шевченка, Л. Українки, Л. Костенко, обізнані у творах

І. Котляревського, Г. Тютюника, І. Драча та інших) тощо; «рівень сформованості особистісних цінностей» – 82,08% опитаних ЕГ та 82,16% КГ розуміють важливість створення повноцінної родини, проте не завжди прислуховуються до порад старших поколінь тощо.

За третім критерієм – праксологічним – та його показниками проведено анкетування (анкети: «Творчі здібності», «Готовність педагога до впровадження інноваційних технологій в освіті» [535, с. 146-147]) та опитування (Опитувальник «Мотивація до саморозвитку»), а також індивідуальні та групові бесіди із респондентами ЕГ та КГ.

За першим показником – «готовність до інноваційної та творчої діяльності» – із респондентами ЕГ та КГ проведено анкетування щодо з'ясування рівня прояву у них гнучкості мислення, новаторських ідей, здатність виходити за власні рамки, долати інерційність мислення, проявляти оригінальність винахідливість, проявляти дивергентність тощо.

Аналізуючи отримані дані (анкети: «Творчі здібності» (Додаток Р), «Готовність педагога до впровадження інноваційних технологій в освіті» [535, с.146-147]) зазначимо, що 943 здобувача освіти ЕГ та 945 опитаних КГ у процесі професійної та особистісної діяльності використовують креативний підхід, налаштовані на саморозвиток власних творчих здібностей, проявляють винахідливість та педагогічну майстерність («здатність працівника освіти доносити знання у стислій, цікавій до сприйняття формі для здобувача освіти, використовуючи різноманітний набір навичок» [390]) тощо.

Так, на запитання «Якщо не виходить вирішити проблему традиційним способом, чи будете використовувати інші інноваційні методики, методи, засоби її вирішення», 929 респондентів ЕГ та 931 КГ надали позитивну відповідь, що свідчить про їх педагогічну майстерність, здатність вирішувати поставлені задачі, як професійні, так і особистісні.

Стосовно відповідей на запитання «Чи замислюєтеся Ви, які причини змушують Вас створювати що-небудь нове?» тільки 74,08 % опитаних ЕГ та

74,16% КГ надали відповідь «так», зазначаючи при цьому, що однією із основних причин є удосконалення фахової діяльності, професіоналізму та налаштованості їх на саморозвиток.

На запитання «Чи здійснюєте Ви саморозвиток та самоосвіту для розвитку своїх творчих здібностей» 74,88% опитаних ЕГ та 74,96% КГ наголошують, що хоча вони й налаштовані на самовдосконалення креативності, однак, не завжди вбачають в цьому необхідність, адже отриманих знань у процесі навчання достатньо для здійснення професійної діяльності.

За показником «мотивація до особистісного та професійного саморозвитку» було проведено опитування (Опитувальник «Мотивація до саморозвитку») та уточнюючі бесіди із респондентами ЕГ та КГ. Наведемо, як приклад деякі відповіді респондентів. На запитання «Чи налаштовані Ви на постійний професійний саморозвиток» 74% опитаних ЕГ та КГ відповіли «так», однак під час уточнюючої бесіди з'ясовано, що більшість із них здійснюють його під чітким керівництвом фасилітатора. «Чи відвідуєте Ви художні виставки, театральні вистави, переглядаєте кіно бестселери?» позитивну відповідь надали 80% респондентів ЕГ та 80,64% КГ, зазначаючи при цьому, що вони не завжди розуміють сучасні перфоменси, однак розуміють, що це сприяє їх саморозвитку. «Чи розумієте Ви, що здійснення професійного саморозвитку впливає на Вашу професійну майстерність?» більшість здобувачів освіти (78,56% ЕГ та 78,72 % КГ) зазначили, що «так», адже вони мотивують себе престижністю професії педагога, можливістю кар'єрного росту й взагалі, наголошують на тому, що професійна майстерність педагога це шлях до розквіту підростаючого покоління, держави.

Аналізуючи результати анкетування (анкета «Діагностика комунікативної культури у сфері професійного спілкування» [652, с. 141-143]) респондентів ЕГ та КГ щодо визначення рівня розуміння необхідності розвитку комунікативної культури МУ (третій показник праксеологічного

критерію) зафіксовано середній рівень (75,6% – 945 здобувачі освіти ЕГ та 75,73% – 947 опитаних КГ). Результати анкетування респондентів ЕГ представлено в табл.4.8.

Таблиця 4.8.

Результати діагностування розуміння необхідності розвитку комунікативної культури у сфері професійного спілкування респондентами ЕГ (за авторською методикою А. Харківської)

№	Запитання	Відповіді (у %)			
		так	швидше так, чим ні	швидше ні, ніж так	ні
1.	Чи відчуваєте Ви потребу у вдосконаленні своїх комунікативних можливостей у діловому спілкуванні?	74,8	20,48	3,28	1,44
2.	Чи можливий, на Вашу думку, розвиток КК у процесі діджиталізації освіти?	75,44	19,76	3,76	1,04
3.	Чи ставите Ви перед собою конкретні цілі самовдосконалення в комунікативній сфері в умовах діджиталізації освіти?	74,88	19,36	4,4	1,36
4.	Чи відбивається, на Вашу думку, комунікативна культура майбутнього учителя на поведінці та діяльності?	75,36	19,44	4,24	0,96
5.	Чи відчуваєте Ви потребу долати у професійній діяльності комунікативні труднощі?	76,32	19,36	2,96	1,36
6.	Чи сприяли Ви вирішенню ситуацій комунікативного ускладнення у процесі проходження педагогічної практики ?	75,6	19,36	3,36	1,68
7.	Чи маєте Ви потребу розвивати в собі такі індивідуальні якості (наполегливість, рішучість, креативність, толерантність, комунікабельність тощо), які сприяють подоланню комунікативних труднощів в умовах діджиталізації освіти?	75,84	19,44	3,2	1,52
8.	Чи відрізняєте Ви специфіку комунікацій: «майбутній учитель – майбутній учитель», «майбутній учитель – викладач», «майбутній учитель – учень», «майбутній учитель – клас», «майбутній учитель – колектив освітньої установи», «майбутній учитель – батьки дитини», «майбутній учитель – учитель», «майбутній учитель – представник адміністрації»?	75,6	20	2,96	1,44
9.	Чи цікаво Вам апробувати в професійному спілкуванні нові комунікативні техніки, прийоми, засоби?	77,12	19,84	2,08	0,96
10.	Чи цікаво Вам аналізувати власні комунікативні дії у сфері професійного спілкування?	75,12	19,44	4,08	1,36

Результати анкетування респондентів КГ представлено в табл.4.9.

Таблиця 4.9.

Результати діагностування розуміння необхідності розвитку комунікативної культури у сфері професійного спілкування респондентами КГ(за авторською методикою А. Харківської)

№	Запитання	Відповіді (у %)			
		так	швидше так, чим ні	швидше ні, ніж так	ні
1.	Чи відчуваєте Ви потребу у вдосконаленні своїх комунікативних можливостей у діловому спілкуванні	74,96	20,48	3,2	1,36
2.	Чи можливий, на Вашу думку, розвиток КК у процесі діджиталізації освіти	75,6	19,68	3,68	1,04
3.	Чи ставите Ви перед собою конкретні цілі самовдосконалення в комунікативній сфері в умовах діджиталізації освіти?	74,96	19,44	4,32	1,28
4.	Чи відбивається, на Вашу думку, комунікативна культура майбутнього учителя на поведінці та діяльності?	75,44	19,52	4,16	0,88
5.	Чи відчуваєте Ви потребу долати у професійній діяльності комунікативні труднощі?	76,48	19,28	3,04	1,2
6.	Чи сприяли Ви вирішенню ситуацій комунікативного ускладнення у процесі проходження педагогічної практики ?	75,68	19,44	3,28	1,6
7.	Чи маєте Ви потребу розвивати в собі такі індивідуальні якості (наполегливість, рішучість, креативність, толерантність, комунікабельність тощо), які сприяють подоланню комунікативних труднощів в умовах діджиталізації освіти	76	19,52	3,04	1,44
8.	Чи відрізняєте Ви специфіку комунікацій: «майбутній учитель – майбутній учитель», «майбутній учитель – викладач», «майбутній учитель – учень», «майбутній учитель – клас», «майбутній учитель – колектив освітньої установи», «майбутній учитель – батьки дитини», «майбутній учитель – учитель», «майбутній учитель – представник адміністрації»?	75,68	19,92	2,88	1,52
9.	Чи цікаво Вам апробувати в професійному спілкуванні нові комунікативні техніки, прийоми, засоби?	77,36	19,84	1,92	0,88
10.	Чи цікаво Вам аналізувати власні комунікативні дії у сфері професійного спілкування?	75,2	19,6	3,92	1,28

Надамо аналіз отриманих відповідей на декілька запитань: 74,8% опитаних ЕГ та 74,96% КГ відчують потребу у вдосконаленні своїх комунікативних можливостей у діловому спілкуванні, адже вони не здійснюють самоосвітню діяльність у цьому напрямі; 75,84% здобувачів освіти ЕГ та 76% КГ проявляють наполегливість, креативність, толерантність, комунікабельність, адже це сприяє подоланню комунікативних труднощів в умовах діджиталізації освіти; 75,12% респондентів ЕГ та 75,2% КГ зазначають, що вони здійснюють рефлексію наскільки правильно вони використовують власні комунікативні уміння у сфері професійного спілкування тощо.

Узагальнені результати рівня прояву едукативності МУ в умовах діджиталізації освіти за практикологічним критерієм у респондентів ЕГ та КГ представлено на рис.4.3.

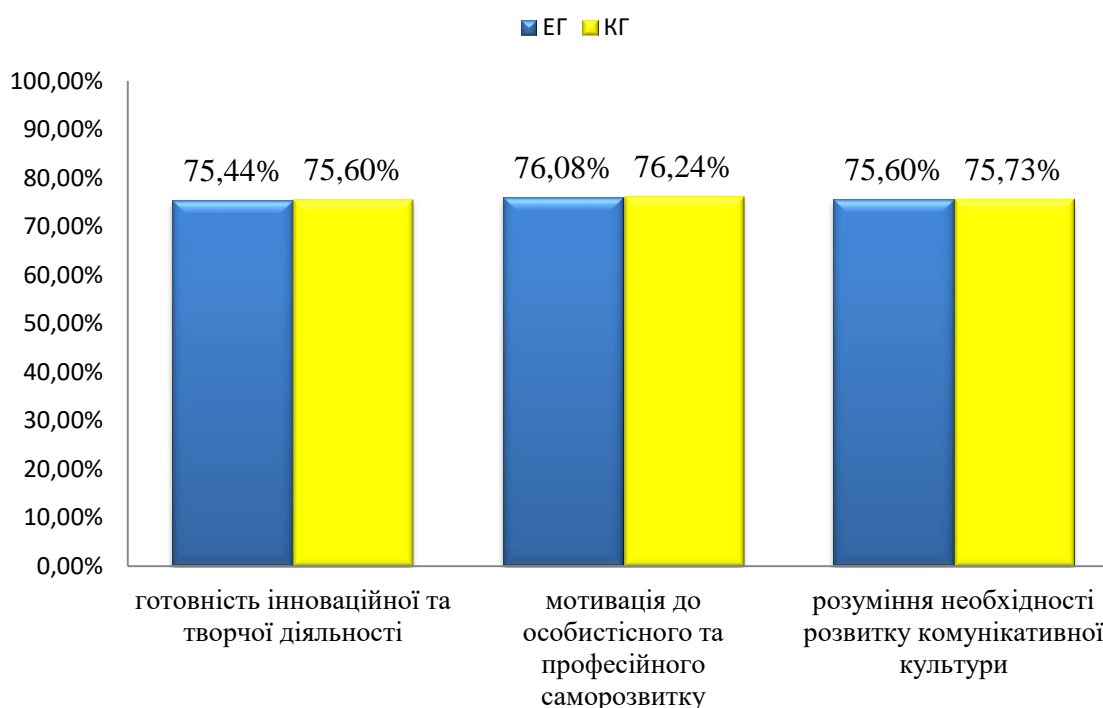

Рис. 4.3. Узагальнені результати рівня прояву едукативності МУ в умовах діджиталізації за практикологічним критерієм на констатувальному етапі педагогічного експерименту у респондентів ЕГ та КГ (у %)

Проаналізувавши отримані дані зафіксовано середній рівень прояву едукації МУ в умовах діджиталізації за праксеологічним критерієм у респондентів ЕГ та КГ, так – «готовність до інноваційної та творчої діяльності» – 75,44% опитаних ЕГ та 75,6% КГ здатні проявляти креативність під час вирішення поставлених завдань, але при цьому їм необхідно постійна допомога фасилітатора; «мотивація до особистісного та професійного саморозвитку» – 76,08 % респондентів ЕГ та 76,24 % КГ налаштовані на саморозвиток, самовиховання, самореалізацію себе у професійній та особистісній діяльності, у них розроблений особистісний план саморозвитку, однак він короткостроковий; «розуміння необхідності розвитку комунікативної культури» – 75,6% здобувачів освіти ЕГ та 75,73 КГ уміють налагоджувати комунікацію із різними суб'єктами освітнього процесу, однак у них іноді виникають конфліктні ситуації, які не завжди вирішуються толерантно тощо.

За четвертим критерієм – процесно-результативним – та його показниками було проведено анкетування (анкети: «Здатність до управлінської діяльності», «Контроль організації освітньої діяльності» (для суб'єктів та об'єктів освітнього процесу), опитування (Опитувальник «Наукова освіченість суб'єктів управлінського кластера»), а також здійснено моніторинг діяльності сайтів структурних підрозділів, проведено уточнюючі індивідуальні та групові бесіди із респондами ЕГ та КГ.

Уважаємо за необхідне, аналізувати результати за цим критерієм для всіх суб'єктів процесу едукації МУ в умовах діджиталізації освіти, адже в процесі управління педагогічним ЗВО задіяні, як науково-педагогічні, педагогічні працівники, співпрацівники, здобувачі освіти та стейкхолдери.

За першим показником – ефективність роботи управлінського кластеру – здійснено моніторинг співпраці ЗВО зі стейкхолдерами, анкетування щодо здатності до управлінської діяльності (табл. 4.10) та опитування науково-педагогічних та педагогічних працівників щодо їх наукової освіченості. Проведений моніторинг співпраці ЗВО зі

стейхолдерами засвідчив, що під час його проведення (2018 р.) існували договори із 53 закладами дошкільної освіти, 72 – загальної середньої освіти, 3 – спеціальними закладами, 1 – вищої освіти, 16 – оздоровлення та відпочинку дітей та 8 соціальними центрами. На наш погляд, наявність такої кількості освітніх установ для проходження педагогічної практики є занадто великою, адже таким чином розпорошуються матеріальні та освітні ресурси суб'єктів освітнього процесу (одному викладачу-методисту треба відвідувати та контролювати проходження педагогічної практики в різних установах (зайва витрата часу та грошей; аналіз проведення занять та наявних недоліків проводиться з один, максимум трьома здобувачами); здобувачі освіти не мають можливості спостерігати за проведенням показових занять своїх одногрупників; вибір освітніх установ здійснювався географічно не раціонально тощо). Із адміністрацією, науково-педагогічними та педагогічними працівниками, ЗВО, що приймали участь у експерименті було проведено анкетування. Результати якого представлено у табл.4.10

Таблиця 4.10

Результати анкетування щодо визначення рівня здатності до управлінської діяльності

№	Запитання	Відповіді (у %)					
		так		швидше так, чим ні		швидше ні, ніж так	
		ЕГ	КГ	ЕГ	КГ	ЕГ	КГ
1	2	3	4	5	6	7	8
1.	Чи впроваджуєте Ви в своїй роботі інноваційні форми та методи організації освітнього процесу?	82,4	82,56	15,12	15,2	2,48	2,24
2.	Чи знаходит Ви компроміс, якщо виникають труднощі у процесі комунікації з підлеглими?	83,04	83,2	16,24	16,32	0,72	0,48
3.	Чи вважаєте Ви за потрібне обґрунтовувати прийняті Вами управлінські рішення?	83,36	83,36	16,4	16,24	0,24	0,4
4.	Чи користуєтесь Ви повагою серед підлеглих?	86,96	87,04	12,88	12,88	0,16	0,08

Продовження табл.4.10

1	2	3	4	5	6	7	8
5.	Чи використовуєте Ви різні форми та методи моральної мотивації підлеглих до виконання поставлених завдань?	84,48	84,56	14,32	14,32	1,2	1,12
6.	Чи спонукаєте Ви науково-педагогічних, педагогічних працівників проявляти ініціативу, креативність у процесі виконання поставлених завдань?	83,12	83,12	14,24	14,32	2,64	2,56
7.	Чи виступаєте Ви фасилітатором для науково-педагогічних, педагогічних працівників у процесі виконання певних освітніх завдань?	86,24	86,32	13,44	13,36	0,32	0,32
8.	Чи існує графік підвищення кваліфікації працівників у ЗВО?	92	92,08	7,84	7,68	0,16	0,24
9.	Чи вважаєте Ви за доцільне оприлюднювати прізвища підлеглих, які досягли знаних професійних результатів на загальних зборах трудового колективу?	83,84	84	14,96	15,04	1,2	0,96
10.	Чи здійснюєте Ви SWOT аналіз власної професійної діяльності?	82,24	82,4	15,84	16	1,92	1,6

Згідно отриманих результатів (табл.4.10) 84,7% ЕГ та 84,86% КГ надали позитивні відповіді на запитання анкети, що свідчить про їх здатність до управлінської діяльності, адже вони впроваджують у своїй роботі інноваційні форми та методи організації освітнього процесу (82,4% ЕГ та 82,56% КГ); адміністрація та науково-педагогічні працівники вбачають за необхідне обґрунтовувати прийняті управлінські рішення (83,36% ЕГ та КГ); адміністрація спонукає науково-педагогічних, педагогічних працівників проявляти ініціативу, креативність у процесі виконання поставлених завдань (83,12% ЕГ та КГ) та заохочує їх використовуючи різні форми та методи моральної мотивації до виконання поставлених завдань (84,48% ЕГ та 84,56 % КГ) тощо.

Після проведення опитування щодо наукової освіченості суб'єктів управлінського кластера з'ясовано, що станом на 2018 рік 88% НПП мають науковий ступінь доктора і кандидата наук та учене звання професора і

доцента; 78% науково-педагогічних, педагогічних працівників і співпрацівників нагороджені державними, відомчими нагородами та нагородами місцевих органів влади. Так, наприклад у КЗ «ХГПА» у 2018 р. було захищено дисертацію на здобуття наукового ступеня доктора мистецтвознавства; 10 викладачів захистили дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук.

За 2018 рік опубліковано 305 наукових статей, з яких 130 – у фахових виданнях України, 69 – у виданнях, що індексуються в міжнародних наукометричних базах та за кордоном (Болгарія, Іспанія, Латвія, Молдова, Польща, Румунія, США, Словаччина, Чехія, Угорщина). Підготовлено та опубліковано 608 тез доповідей. 399 викладачів взяли участь у 170 Міжнародних, 166 Всеукраїнських, 160 регіональних та міжвузівських конференціях.

В академії плідно працюють наукові школи педагогічного спрямування: «Система виховної роботи у закладах вищої педагогічної освіти» Пономарьової Галини Федорівни, доктора педагогічних наук, професора, заслуженого працівника народної освіти України, Почесного громадянина Харківської області; «Менеджмент інноваційного розвитку вищої освіти України» Харківської Алли Анатоліївни, доктора педагогічних наук, професора; «Теорія і практика розвитку інклюзивної освіти» Рассказової Ольги Ігорівни, доктора педагогічних наук, професора; «Виховання духовної культури молоді» Роганової Марини Вікторівни, доктора педагогічних наук, професора.

За другим показником – рівень управління цифровою трансформацією діяльності ЗВО – з'ясовано, що адміністрацією академії було прийнято ряд управлінських рішень, а саме: провести підготовчу роботу щодо створення репозиторію КЗ «ХГПА»; розробити положення про репозиторій; здійснити моніторинг провідних організацій, що займаються питаннями академічної доброчесності суб'єктів освітньої діяльності; проаналізувати наявні онлайн-

платформи для реалізації якісного процесу едукації МУ в умовах діджиталізації освіти тощо.

За третім показником – контроль організації едукації МУ в умовах діджиталізації освіти – проведено анкетування (Анкета «Контроль організації освітньої діяльності» (для суб'єктів та об'єктів освітнього процесу)) із респондентами ЕГ та КГ (табл. 4.11).

Таблиця 4.11

Результати анкетування ЕГ та КГ щодо задоволеністю організацією освітнього процесу (у %)

№	Запитання	Відповіді (у %)					
		так		швидше так, чим ні		швидше ні, ніж так	
		ЕГ	КГ	ЕГ	КГ	ЕГ	КГ
1.	Чи влаштовує Вас організація освітнього процесу у ЗВО?	82,64	82,8	17,12	17,04	0,24	0,16
2.	Чи достатня кількість виховних заходів з використанням сучасних цифрових технологій?	83,04	83,12	15,84	15,84	1,12	1,04
3.	Чи залучені здобувачі освіти до удосконалення процесу едукації в ЗВО?	84	84,16	15,2	15,04	0,8	0,8
4.	Чи об'єктивно проходить оцінювання здобутих компетентностей учасниками процесу едукації?	82,96	82,96	16,32	16,4	0,72	0,64
5.	Чи враховуються інтереси та потреби здобувачів освіти у процесі едукації адміністрацією та науково-педагогічними працівниками ?	84,24	84,24	15,2	15,28	0,56	0,48
6.	Чи маєте Ви вільний доступ до репозиторію навчального закладу у зручний для Вас час?	85,92	86	13,76	13,6	0,32	0,4
7.	Чи забезпечений процес едукації в ЗВО оцифрованою інформацією за всіма формами навчання (лекції, практичні, семінарські, орієнтований перелік питань до заліку/іспиту тощо)?	85,52	85,6	14,08	14,08	0,4	0,32

Таким чином, проаналізувавши отримані результати анкетування зазначимо, що 1051 респондентів ЕГ та 1052 опитаних КГ вважають, що контроль організації едукації МУ в умовах діджиталізації освіти на середньому рівні, адже здобувачі освіти залучені до удосконаленні освітнього процесу (84% ЕГ та 84,16% КГ), їх інтереси та запити враховуються адміністрацією та науково-педагогічними працівниками під час занять та позааудиторних заходів (84,24% ЕГ та КГ); 85,92% опитаних ЕГ 86% КГ відзначили, що мають вільний доступ до репозиторію, респонденти під час уточнюючих бесід зазначили, що за потреби для них проводять консультації щодо роз'яснення питань, які виникають у процесі використання бази тощо.

Узагальнені результати рівня прояву едукації МУ в умовах діджиталізації освіти за процесно-результативним критерієм у респондентів ЕГ та КГ представлено на рис.4.4.

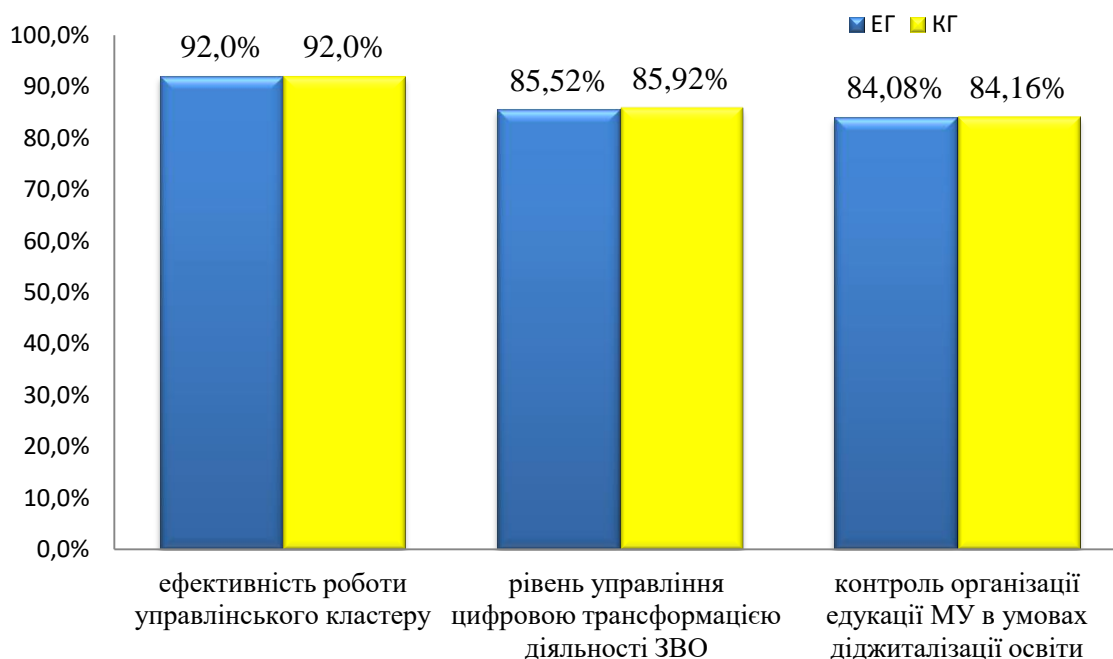

Рис. 4.4. Узагальнені результати рівня прояву едукації МУ в умовах діджиталізації за процесно-результативним критерієм на констатувальному етапі педагогічного експерименту у респондентів ЕГ та КГ (у %)

Таким чином, аналіз отриманих даних свідчить про середній рівень прояву едукації МУ в умовах діджиталізації за процесно-результативним критерієм, зазначимо, що за показником «ефективність роботи управлінського кластеру» прослідковується високий рівень, адже 92 % опитаних ЕГ та КГ відзначили, що у ЗВО налагоджена ефективна взаємодія між суб'єктами освітньої діяльності та стейкхолдерами; науково-педагогічні працівники володіють управлінськими компетентностями, творчо підходять до вирішення поставлених задач тощо; «рівень управління цифровою трансформацією діяльності ЗВО» – 85,52% опитаних ЕГ та 85,92 % КГ, зазначили, що хоча у ЗВО ведеться активна робота щодо створення та цифровізації освітньої діяльності, однак інформація на сайтах структурних підрозділів оновлюється із затримкою тощо; «контроль організації едукації МУ в умовах діджиталізації освіти» – 84,08% опитаних ЕГ та 84,12 % КГ позитивно оцінюють діяльність адміністрації та науково-педагогічних працівників щодо проведення контрольних заходів, адже звітня документація щодо організації едукації МУ знаходиться у вільному доступі, здобувачів освіти залучають, як до удосконалення освітнього процесу, так і до проведення моніторингу ефективності прийнятих управлінських рішень.

Узагальнені результати оцінювання рівня едукації МУ експериментальної та контрольної груп в умовах діджиталізації освіти на констатувальному етапі педагогічного експерименту представлено на рис.4.5.

Проаналізувавши отримані дані, під час констатувального етапу експерименту виявлено середній рівень (80,9% ЕГ та 81% КГ) прояву едукації МУ в умовах діджиталізації освіти за всіма критеріями, що свідчить про необхідність провадження в освітню діяльність моделі системи управління едукацією майбутніх учителів в умовах діджиталізації освіти для підвищення ефективності даного процесу.

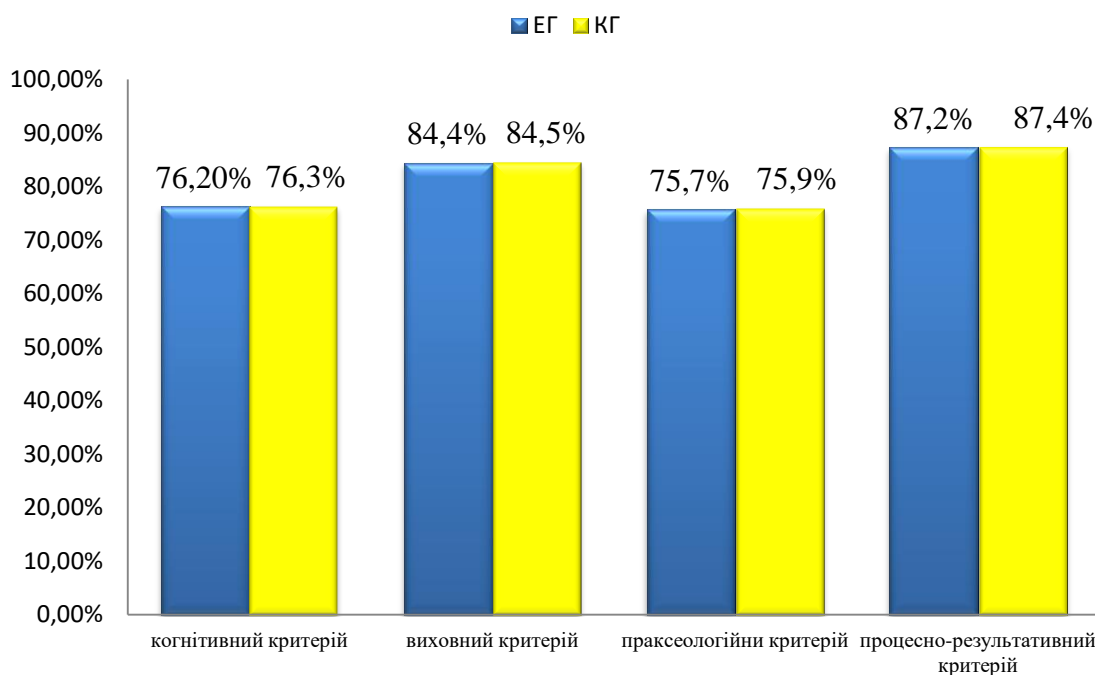

Рис. 4.5. Узагальнені результати оцінювання рівня едукції МУ в умовах діджиталізації освіти ЕГ та КГ на констатувальному етапі педагогічного експерименту (у %)

За четвертим концептом – утилітарним впровадження методик, методів, форм та засобів є неможливим, адже на момент проведення констатувального етапу педагогічного експерименту була відсутня педагогічна концепція едукції МУ в умовах діджиталізації освіти. Таким чином, наступним етапом наукового пошуку стане реалізація педагогічної концепції едукції майбутніх учителів в умовах діджиталізації освіти.

Основні положення підрозділу викладені в 2 публікації автора [43; 44] (Додаток А).

4.2. Реалізація педагогічної концепції едукції майбутніх учителів в умовах діджиталізації освіти

Реалізація педагогічної концепції едукції майбутніх учителів в умовах діджиталізації освіти (формульальний етап педагогічного експерименту)

здійснювалася протягом 2020 – 2022 років. Оскільки метою даної наукової розвідки є модернізація освітньої діяльності педагогічних ЗВО в умовах діджиталізації освіти, а розроблена педагогічна концепція едукації майбутніх учителів в умовах діджиталізації освіти надає можливість, як уніфікувати педагогічні системи відповідних досліджуваних феноменів, так і масово її впровадити у практичну освітню діяльність ЗВО, то формувальний етап педагогічного експерименту був направлений на впровадження даної концепції у освітній процес Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради та Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка. У подальшому педагогічна концепція едукації майбутніх учителів в умовах діджиталізації освіти та її окремі елементи впроваджені в освітню діяльність ЗВО, що приймали участь у педагогічному експерименті.

У ході проведення дослідження були визначені організаційно-педагогічні умови едукації МУ в умовах діджиталізації освіти впровадження яких сприяло ефективності роботи системи управління даним процесом. Стосовно першої організаційно-педагогічної умови здійснено модернізація діяльності управлінського кластера, який займався організацією налагодження співпраці із ЗДО, ЗЗСО, ЗВО, ПЗО, соціальними центрами, музеями, закладами оздоровлення та відпочинку, товариствами з обмеженою відповідальністю тощо, як України так і міжнародними освітніми, науковими та громадянськими товариствами задля удосконалення освітньої діяльності загалом та управління процесом едукації зокрема. Діяльність даного кластеру сприяла підвищенню рівня здатності до управлінської діяльності та наукової освіченості суб'єктів освітнього процесу.

Стосовно другої організаційно-педагогічної умови – функціонування студентоцентричного середовища – залучення здобувачів освіти до вільного вибору освітніх компонентів; проводилася фасилітаційна робота щодо проходження МУ вебінарів, тренінгів учасників процесу едукації залучали до участі у круглих столах, конференціях тощо задля розвитку у них творчих

здібностей, інтелектуальних, прогностичних, аналітичних та рефлексивних умінь; організовувалася освітня діяльність щодо задоволення потреб МУ через залучення їх до гурткової, факультативної, секційної роботи тощо.

Упровадження педагогічної концепції едукції майбутніх учителів в умовах діджиталізації освіти в освітню діяльність закладів освіти здійснювалося відповідно до концептів даної концепції.

Стосовно змісту першого концепту – настановчого.

Загальні положення едукції МУ учителів в умовах діджиталізації освіти – у ході наукового пошуку обрано та адаптовано, відповідно до теми дослідження, методологічні підходи (положення загально філософського значення (закон єдності і боротьби протилежностей, закон переходу кількісних змін у якісні, закон заперечення заперечення), загальнонаукові (системний, синергетичний, стратегічний, аксіологічний) і конкретнонаукові (компетентнісний, фреймовий, діяльнісний, особистісно-зорієнтований) та розроблено теоретико-методологічний базис (стратегічну мету, завдання, закономірності, принципи тощо (п.2.3)). Нормативно-правові документи – станом на 2022 рік у наявності були наступні: нормативно-правові документи, які представлені у п.4.1 із урахуванням внесених змін; а також нові – накази «Про затвердження плану впровадження Концепції розвитку педагогічної освіти» [449]; «Про затвердження плану заходів МОН на 2019 рік щодо реалізації Концепції вдосконалення інформування громадськості з питань євроатлантичної інтеграції України на 2017 – 2020 роки» [457] тощо; розпорядження «Про затвердження плану заходів з реалізації Концепції підготовки фахівців за дуальною формою здобуття освіти» [451]; «Про схвалення Концепції реалізації державної політики у сфері професійної (професійно-технічної) освіти «Сучасна професійна (професійно-технічна) освіта» на період до 2027 року» [485], «Про затвердження плану заходів щодо реалізації Концепції розвитку природничо-математичної освіти (STEM-освіти) до 2027 року» [461], Розпорядження «Про схвалення Концепції розвитку цифрових компетентностей та затвердження плану заходів її

реалізації» [489], Розпорядження «Про затвердження плану заходів з реалізації Концепції розвитку штучного інтелекту в Україні на 2021 – 2024 роки» [454] тощо; проєкт «Цифрова аджента України - 2020» [669] (Додаток С). Діяльність управлінського кластера була направлена на вирішення актуальних проблем едукації МУ в умовах діджиталізації освіти; сформована предметна область дослідження – визначено ключові поняття дослідження – «едукація майбутніх учителів», «педагогічна концепція едукації майбутніх учителів», «педагогічна концепція едукації майбутніх учителів в умовах діджиталізації освіти» (п.1.2).

Стосовно змістового наповнення другого концепту – управлінського.

Управлінську функцію планування було реалізовано через визначення: стратегічної мети – вдосконалення системи вищої педагогічної освіти України, яка декомпозиційована на кілька цілей задля конкретизації завдань та якісного їх виконання для отримання конкретних результатів за визначеними цілями (п.2.3); завдань педагогічної концепції едукації МУ в умовах діджиталізації освіти, які представлені у п. 2.3; а також розробки плану заходів щодо реалізації даної концепції за концептами.

Прийняття управлінського рішення щодо необхідності розробки та впровадження педагогічної концепції едукації МУ в умовах діджиталізації освіти було прийнято на основі результатів констатувального етапу педагогічного експерименту.

Організація дій щодо виконання даного управлінського рішення: модернізовано діяльність управлінського кластера; створено відділ міжнародних зв'язків та академічної мобільності, репозиторій навчального закладу eKhNPAR тощо (перша організаційно-педагогічна умова управління едукацією МУ в умовах діджиталізації освіти); організовано роботу щодо удосконалення змістового наповнення освітніх компонентів загальної та професійної підготовки, переліку вибіркового освітніх компонентів задля створення індивідуальної освітньої траєкторії; роботи факультативів, секцій, гуртків враховуючи студеноцентрований напрям освітньої діяльності (друга

організаційно-педагогічна умова управління едукацією МУ в умовах діджиталізації освіти) тощо.

Контроль виконання управлінського рішення щодо впровадження педагогічної концепції едукації МУ в умовах діджиталізації освіти буде здійснено під час контрольного етапу педагогічного експерименту.

За третім концептом – системним – впроваджено модель системи едукації майбутніх учителів в умовах діджиталізації освіти.

За четвертим концептом було проведено формувальний етап педагогічного експерименту, для респондентів ЕГ розроблені та впровадженні в освітню діяльність заходи, у відповідності до критеріїв едукації майбутніх учителів в умовах діджиталізації освіти (п.3.4).

Проведений формувальний етап педагогічного експерименту був зорієнтований на здобувачів освіти першого бакалаврського рівня ЕГ. Наведемо приклади організації освітнього процесу та заходів, що були проведені для МУ різних освітніх програм КЗ «ХГПА».

Із метою підвищення рівня прояву едукації МУ в умовах діджиталізації за когнітивним критерієм було прийнято та впроваджено управлінське рішення щодо удосконалено змістове наповнення навчально-методичних комплексів освітніх компонентів загальної підготовки – «Сучасна українська мова», «Правові засади сучасної держави», «Філософія», «Історія України» (рівень оволодіння загальними компетентностями), професійної підготовки – «Педагогіка», «Психологія», «Вступ до спеціальності» (рівень оволодіння фаховими компетентностями), «Шкільний курс інформатики та методика його викладання», «Теоретичні основи початкового курсу математики з методикою викладання», «Музичне мистецтво з методикою викладання», «Теорія і методика фізичної культури», «Зарубіжна та українська художня культура» тощо (рівень оволодіння фаховими компетентностями). Розроблено навчально-методичний посібник «Теорія та методика діджиталізації едукації майбутніх учителів» [531].

Крім цього, до кожного освітнього компоненту було розроблено перелік онлайн-курсів для здійснення неформальної освіти.

Наприклад, для підвищення рівня сформованості предметних компетентності за освітнім компонентом «Шкільний курс інформатики та методика його викладання» здобувачам освіти запропоновано проходження наступних курсів, прослуховування вебінарів тощо (табл. 4.12)

Таблиця 4.12

Неформальна освіта

№	Назва курсу/вебінару	Платформа проведення
1	3	3
1	вебінар «Вчимося навчати на засадах компетентнісного підходу»	
2	вебінар «Як ефективно планувати та організовувати освітній процес: лайфхаки методичного конструктора»	
3	вебінар «Як ефективно планувати та організовувати освітній процес: лайфхаки методичного конструктора»	
4	вебінар «Освітнє середовище Нової української школи»	
5	вебінар «Як розробити систему забезпечення якості освіти у школі»	
6	вебінар «Медіація: розвиваємо навички розв'язання конфліктів у шкільному колективі»	
7	вебінар «Zoom у дистанційному освітньому процесі: алгоритм роботи».	
8	вебінар «Дистанційне навчання: психологічні та методичні аспекти».	
9	вебінар «Інтернет-олімпіади як інструмент урізноманітнення освітнього процесу»	
10	вебінар «Особливості цифрового простору»	

1	2	3
11	онлайн-курс «Медіаграмотність: для освітян»	
12	онлайн-курс «Цифрові комунікації в глобальному просторі»	
13	онлайн-курс «Освітні інструменти критичного мислення»	
14	онлайн-курс «Медіаграмотність: практичні навички»	
15	онлайн-курс «Word та Excel: інструменти і лайфхаки»	
16	курс «Побуду STEM-освіту цифровими інструментами»	

Також для здобувачів освіти було розроблено перелік онлайн ресурсів (платформи професійного та особистісного розвитку, онлайн-сервіси, подкасти), що сприяли підвищенню рівня прояву за даним критерієм (рис. 4.6.). Повний перелік онлайн-платформ представлено у довіднику «Бенчмаркінг діджитал ресурсів едукації суб'єктів освітнього процесу», а сам перелік подано у Додатку Т.

Рис. 4.6. Фрагмент довідника «Бенчмаркінг діджитал ресурсів едукації суб'єктів освітнього процесу»

Також упроваджено в освітню діяльність академії факультативи із історії України, правових засад сучасної України «Я громадянин України», української мови «Знання мови – мовна компетентність майбутнього вчителя» (Додаток У) задля підвищення рівня управління едукацією.

Наведемо фрагмент розробленого факультативу з історії України у таблиці 4.13.

Таблиця 4.13

Фрагмент факультативу з історії України «Історія від минулого до сьогодення»

№ з/п	Тема	Анотація	Діджитал сервіси
1	2	3	4
1.	Давня історія України (від кам'яного віку до епохи «Великого переселення народів»). Давньоруська доба (IX ст.-XIII ст.)	Слов'яни під час Великого переселення народів. Венеди, анти і склавини: розселення, спосіб життя, заняття. Поглиблене вивчення теорій походження держави у давніх слов'ян. Заснування перших міст. Етнічні і державотворчі процеси на теренах України до часу утворення Київської Русі. Визначення характерних особливостей сусідів східнослов'янських племінних союзів: кіммерійці, скіфи, сармати, гуни, хозари. Історія українського державотворення. Князювання Кия. Аналіз зовнішньої політики Аскольда та Діра. Аналіз політичної діяльності князів: Олега, Ігоря, Ольги, Святослава, Володимира, Ярополка, Олега Святославовича. Хрещення Русі. Розквіт Київського Великого князівства. Початок князівських міжусобиць і занепаду. Розпад Русі: причини та наслідки. Діяльність Володимира Мономаха та Мстислава	1. Тест «Стародавня історія України» [596]. 2. ЗНО-онлайн. Стародавня історія України [596]. 3. ЗНО-онлайн. Королівство Руське. Монгольська навала [248]. 4. ЗНО-онлайн. Русь-Україна: виникнення Київської держави [556]. 5. ЗНО-онлайн. Русь-Україна: розквіт Київської держави [558]. 6. ЗНО-онлайн. Русь-Україна: культура IX–XIV століть [557]. 7. Тренажер №1 для ЗНО з історії України з теми «Стародавня історія України» [612]. 8. Тренажер №2 для ЗНО з історії України з теми «Стародавня історія України» [613]. 9. Завдання «Давня історія України» LearningApps.org [124] 10. Тест «Київська Русь». Online Test Pad [206]

Продовження табл.4.13

1	2	3	4
2	Українські землі у складі Галицько-Волинського князівства та після його занепаду (XIII ст. - XVI ст.)	Висвітлення передумов утворення Галицького та Волинського князівств. Політична діяльність князя Романа Мстиславовича. Утворення Галицько-Волинського князівства. Визначення ролі Данила Галицького у процесі українського державотворення. Боротьба із монголо-татарськими загарбниками. Династія Романовичів: Василька, Володимира, Лева I,	1. Тест «Галицько-Волинська держава». Online Test Pad [92] 2. Курс «Історія України. Повний курс підготовки до ЗНО». Prometheus [181] 3. Курс «Історія України в історіях: Модуль 1. Від найдавніших часів до першої половини XVI ст.» [79] 4. Вебінар «Королівство Руське (Галицько-Волинська держава)» [247]
3	Нова історія України. Козацька доба (XVI ст. – сер. XVII ст.)	Систематизація знань щодо походження козацтва: причини, перші згадки в історичних джерелах. Версії щодо появи перших Січей. Запорізька Січ. Поглиблення знань щодо життя та побуту козаків. Козаки як воїни та політики. Утворення та занепад Речі Посполитої. Роль реєстрового козацтва в обороні кордонів Речі Посполитої. Військове мистецтво запоріжців. Козацтво як явище світової історії. Узагальнення політичної діяльності історичних персоналій.	1. ЗНО-онлайн. Козацька Україна наприкінці 50 – 80-х рр. XVII ст. 220] 2. Курс «Історія України. Повний курс підготовки до ЗНО». [181] 3. Вебінар «Козацька Україна наприкінці 50-80 рр. XVII ст.» [221] 4. Вебінар «Українські землі у складі Речі Посполитої в другій половині XVI ст.» [617] 5. Завдання «Діячі другої половини XVI ст.». Learning.ua [133]

Для підвищення рівня управління едукацією МУ в умовах діджиталізації освіти за виховним критерієм було прийнято рішення щодо необхідності перегляду змістовного наповнення (особливий акцент на виховання патріотизму, національної гідності, активної громадянської

позиції тощо) виховних заходів та удосконалення форм та методів їх проведення враховуючи цифровізацію освіти. Із цією метою розроблено сайт для суб'єктів освітнього процесу «Виховний потенціал нації» (рис.4.7) посилання на сайт – <https://cutt.ly/pMbo0vI>, де зібрано матеріали за національно-патріотичним, інтелектуально-духовним, громадянсько-правовим, моральним, трудовим, естетичним, екологічним напрями виховної роботи.

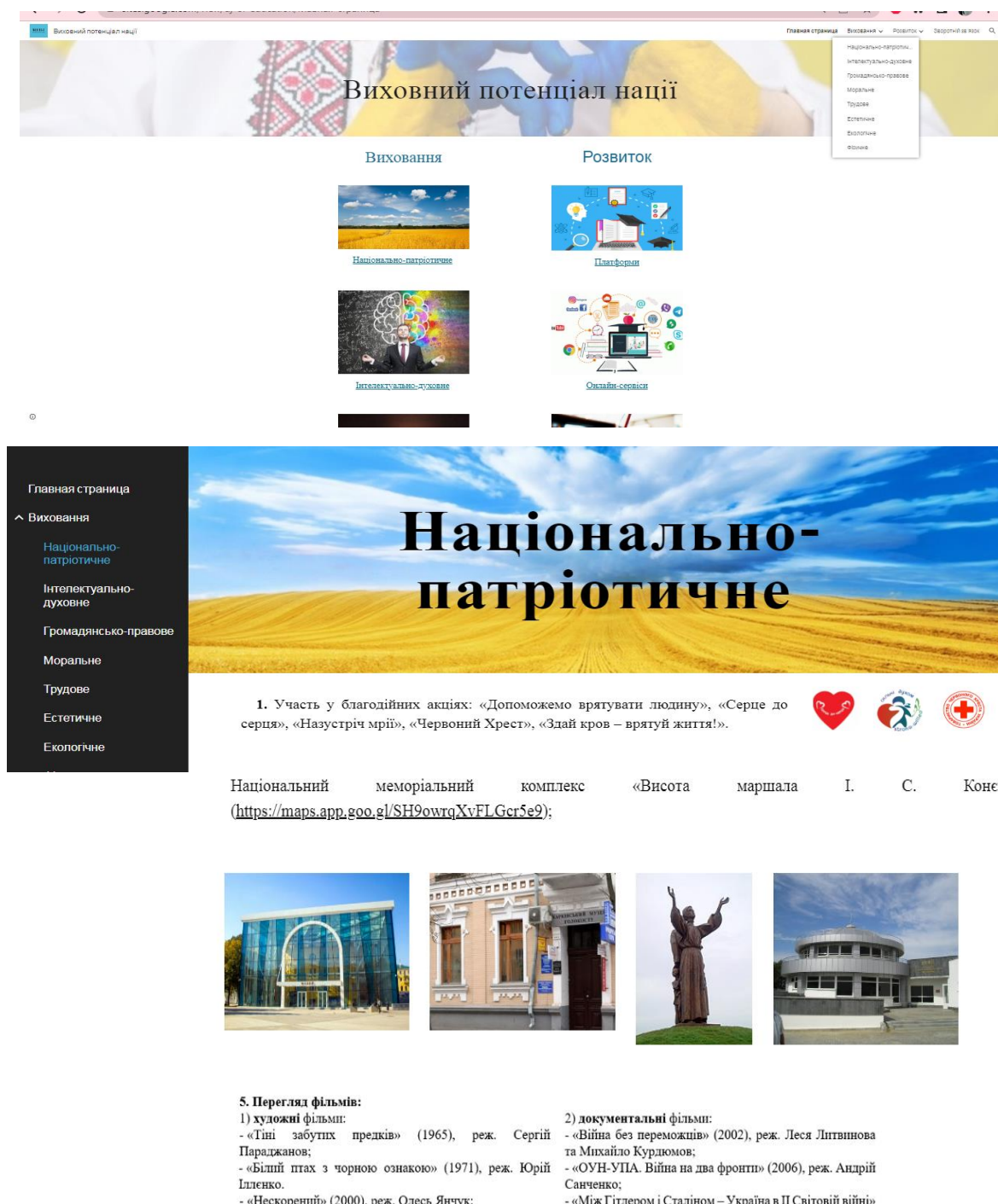

Рис.4.7. Екранна копія сайту «Виховний потенціал нації»

Наведемо фрагмент підібраних матеріалів за громадянсько-правовим напрямом вихованої роботи.

1. Ознайомлення з нормативно-правовими документами, що регламентують життєдіяльність студентства, зокрема як членів суспільства – громадян України: Конституція України (1996), Загальна декларація прав людини (1948), Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод (1950), Стокгольмська декларація (1972), Кодекс академічної доброчесності Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради (2017), Статут Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради (нова редакція) (2020) тощо.

2. Проведення тематичних заходів до державних свят: Дня Конституції, Дня Соборності України, Дня Небесної сотні, Дня Незалежності, Дня Державного Гімну України, Дня пам'яті та примирення, Дня захисників України, Дня української мови та писемності, Дня Гідності та Свободи, Дня Героїв Небесної Сотні тощо.

3. Залучення до участі в державотворчому процесі: молодіжна рада України, Молодіжна рада при Харківському міському голові.

Проектна робота: за підтримки UPSHIFT, «Харків – місто молодіжних ініціатив», «Scholarship в Україні», «SMART БЕЗПЕКА», «Цифрові права та інновації в праві», ПРООН «Громадянське суспільство задля розвитку демократії та прав людини в Україні», Школа демократії участі «Пункт 7» тощо.

4. Зустрічі із працівниками відділу у справах сім'ї та молоді, працівниками суду, прокуратури, кримінальної поліції у справах неповнолітніх, добровільними громадськими організаціями.

5. Проведення інструктажів із техніки безпеки, з питань пожежної безпеки, правила безпечної поведінки в надзвичайних ситуація тощо.

6. Проведення заходів до тижня права, охорони праці тощо.

7. Участь у конкурсах: Усеукраїнський конкурс з української мови ім. П. Яцика, Міжнародний мовно-літературний конкурс учнівської та студентської молоді ім. Т. Шевченка, Усеукраїнський конкурс з українознавства «Патріот», конкурс коміксів «Права людини очима молоді», конкурс «Сприяння участі України у Європейському зеленому курсі», конкурс «Кращі практики місцевого самоврядування» 2021 року тощо.

8. Прослуховування аудіо матеріалів: «Україно» СКАЙ, «Господи, помилуй нас» Тарас Петриненко, «Героям» СКАЙ, Without Limits (Без Обмежень), Kozak System, *Ніхто Крім Нас* (Висота) ТАРТАК, «Подай зброю» Kozak System, «Україно моя, Україно» Вікторія Сорочик, «Україна це ти» Тіна Кароль, «Вільна» Тіна Кароль та Юлія Саніна, «Україна» Ірина Федішин, «Моя країна» Без Обмежень, «Вічно живи, Україно моя!» (автор невідомий) тощо.

– Самоосвіта через онлайн-курси: «Демократія: від теорії до практики» [126]; «Впливай – викривай!» [87]; «Права людини в освітньому просторі» [433]; «Академічна доброчесність» [6].

Крім цього, започатковано проведення щорічного конкурсу щодо написання есе. Здобувачам освіти у 2020/2021 навчальному році було запропоновано наступний перелік тем щодо написання даної роботи, який подано у Додатку Ф. Наведемо приклад фрагменту одного із есе здобувача освіти спеціальності 035 Філологія Михайличенко Наталії на тему «Національно-патріотичне виховання в умовах діджиталізації» (повний текст есе надано у Додатку Ф).

«..... У сучасних умовах онлайн можна навіть відвідувати виставки різних напрямів (літературні, наукові, публіцистичні, мистецькі тощо), музеї та картинні галереї. А реалізувати це можна завдяки сучасним 3D-технологіям, де кожен може, не виходячи з дому, відвідати ті цікаві музеї, помилуватись картинами в галереї, здійснити екскурсію містом, у якому давно мріяв побувати. У цьому навіть є деякі переваги: немає черг

(роздивлятися пам'ятки можна без поспіху та натовпів туристів, зі зручного крісла, загорнувшись в улюблену ковдру із горнятком запашної кави); екскурсії можна повторювати безліч разів, а після екскурсії не втомлюються ноги. Це може бути цікавим навіть дітям.

... Так, можливо, це здається не практично, однак для більшості українців – зручно, цікаво, пізнавально й по-новому. Так і відбувається формування національно-патріотичного виховання в умовах діджиталізації, оскільки вся потрібна інформація для цього процесу – оцифрована і щодня удосконалюється, доповнюється, модернізується, осучаснюється. Навіть прослуховування музики, як і раніше, може популяризувати українську культуру, оскільки в піснях можуть оспівуватися як минуле, так і сьогодення.....».

Також у 2021 році, враховуючи пандемію Covid-19 було прийнято управлінське рішення щодо організації та проведення: онлайн-екскурсій до музею Дробицького яру з нагоди роковин масових розстрілів мирного населення нацистськими окупантами 1941-1942 рр.; онлайн-лекції до Дня пам'яті героїв Крут спеціаліста інституту національної пам'яті Тахтаулової М. Ю. (трансляція у прямому ефірі на офіційній сторінці Instagram); онлайн-фестивалю «Масляний тиждень» (конкурс рецептів, фотозвіти, відео процесу приготування) проведено на офіційній сторінці Instagram). На платформах Kahoot та Zoom проведено онлайн-вікторину до Великодня «Великодній квіз» (рис. 4.8)

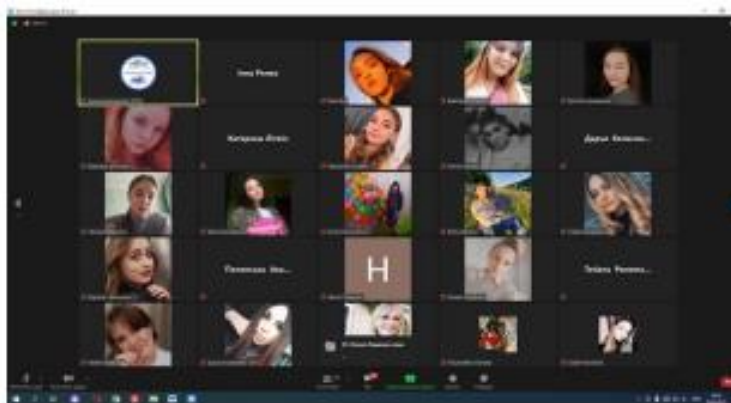

Рис.4.8.Онлайн-вікторина «Великодній квіз»

Автор роботи виступила спікером практичного онлайн-семінару «Шляхи та джерела формування педагогічної майстерності куратора групи закладу фахової передвищої освіти» організованим науково-методичним центром вищої та фахової передвищої освіти для членів Ради з виховної, спортивно-масової роботи та студентських справ, заступників директорів з виховної роботи, кураторів груп (з досвідом роботи до 5 років) із доповіддю «Квінтесенція роботи куратора академічної групи в умовах діджиталізації освіти» в якій презентувала власний досвід роботи щодо едукації здобувачів освіти в цифровому освітньому середовищі. Кількість учасників заходу перевищувала 300 осіб (рис.4.9).

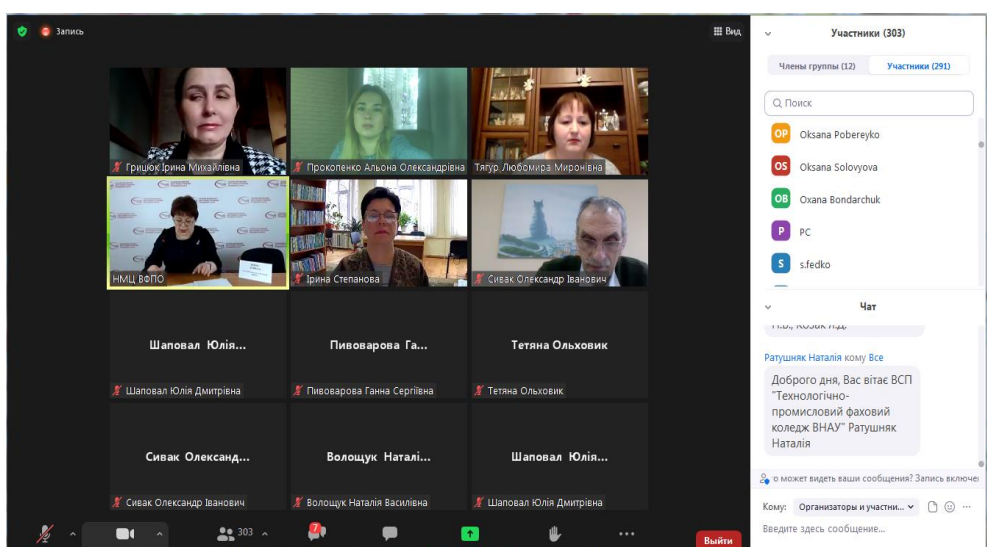

Рис. 4.9. Екранна копія пленарного засідання практичного онлайн-семінару «Шляхи та джерела формування педагогічної майстерності куратора групи закладу фахової передвищої освіти»

Для підвищення рівня едукації МУ в умовах діджиталізації освіти за праксеологічним критерієм було прийнято рішення щодо необхідності науково-педагогічним, педагогічним працівникам виступати у якості фасилітаторів самоосвітньої діяльності суб'єктів освітнього процесу через проходження онлайн-курсів, прослуховування вебінарів тощо. Орієнтований перелік пропонованих здобувачам освіти курсів представлено у таблиці 4.14.

15 квітня 2022 року відбулася XII Всеукраїнська студентська науково-практична конференція «Мова й література у проєкції різних наукових парадигм» автор роботи виступила модератором секції «Формування комунікативної культури здобувачів освіти у процесі вивчення предметів мовно-літературного циклу» (рис.4.11). Під час роботи конференції модератор разом із здобувачами освіти були розглянуті актуальні проблеми педагогічної галузі та обговорені перспективні шляхи їх вирішення.

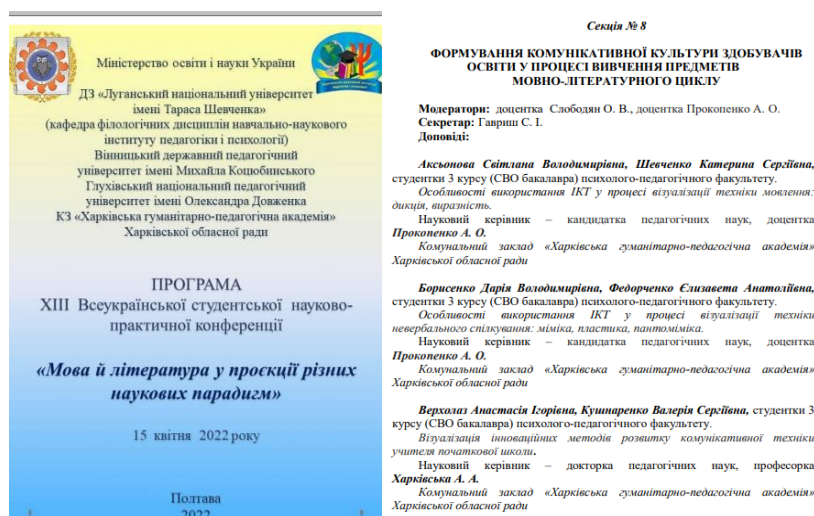

Рис. 4.11. Фрагмент програми конференції «Мова й література у проєкції різних наукових парадигм»

Також було проведено цикл онлайн-бесід зі здобувачами освіти «Мотивація до саморозвитку – шлях до успіху», «Особливості використання ІКТ у процесі візуалізації техніки мовлення: дикція, виразність», «Особливості використання ІКТ у процесі візуалізації техніки невербального спілкування: міміка, пластика, пантоміміка», «Онлайн-платформи для розвитку комунікативних навичок майбутніх педагогів», «Актуальність використання меседжерів для професійної комунікації у роботі педагога» тощо.

Для підвищення рівня едукативності МУ в умовах діджиталізації освіти за процесно-результативним критерієм було прийнято рішення щодо контролю осучаснення наявної бази договорів про співпрацю та унормування кількості

баз практик для зручності, як науково-педагогічних, педагогічних працівників, так і здобувачів освіти.

Починаючи із 2019 року на виконання цього рішення проведено оптимізації баз практик (за необхідності були укладені нові договори з базами практики, які є провідними освітніми установами міста та географічно розташовані ближче й мають сучасну матеріально-технічну базу), про що свідчать відповідні накази адміністрації КЗ «ХГПА» (Додаток X)

Налагоджена співпраця із освітніми установами та стейкхолдерами сприяла проходженню педагогічної практики на базі відповідних установ, проведення спільних заходів, що були направлені на підвищення рівня едукції МУ, а також, важливим аспектом діяльності управлінського кластера є удосконалення змісту освітніх програм, адже залучені стейкхолдери до їх оновлення надавали цінні рекомендації, які в подальшому забезпечували високий рівень сформованості професійно важливих компетентностей, якостей та особистісних характеристик здобувачів освіти та високі показники затребуваності фахівців на ринку освітніх послуг.

Задля підвищення рівня управлінської компетентності та наукової освіченості науково-педагогічних та педагогічних працівників із 2019 року надано безкоштовний доступ до електронних наукових баз даних в режимі онлайн, зокрема електронних інформаційних ресурсів науко метричних баз Scopus та Web of Science, сайту ScienceDirect (Elsevier) та EBSCO (платформи EBSCOhost). Також було підібрано перелік онлайн-курсів, вебінарів, що представлені у табл.4.15

Таблиця 4.15

Перелік онлайн курсів для адміністрації та науково-педагогічних працівників з метою удосконалення управлінських компетентностей

№	Назва	Посилання
1	2	3
1	вебінар «Як ефективно планувати та організовувати освітній процес: лайфхаки методичного конструктора»	
2	вебінар «Організація інклюзивного простору в школі: що має зробити директор»	

Продовження табл.4.15

1	2	3
3	вебінар «Інтернет-сервіси для роботи заступника директора школи»	
4	вебінар «Ситуації-провокації як засіб формування звичок сталої поведінки»	
5	вебінар «Як розробити систему забезпечення якості освіти у школі»	
6	онлайн курс «Медіаграмотність: для освітян»	
7	онлайн курс «Освітні інструменти критичного мислення»	
8	онлайн курс «Цифрові комунікації в глобальному просторі»	
9	онлайн курс «Протидія та попередження булінгу (цькування) в закладах освіти»	
10	онлайн курс «Академічна доброчесність: онлайн-курс для викладачів».	

Для підвищення рівня едукції МУ в умовах діджиталізації освіти та рівня управління цифровою трансформацією діяльності ЗВО у 2019 році було створено робочу групу (наказ № 381-к від 30.08.2019 р. КЗ «ХГПА») та почато розробку репозиторію академії – eKhNPAR (Додаток Ц); розроблено положення про репозиторій (Додаток Ц).

Також із 2019 року академія пролонговано співпрацює із 32 закладами вищої освіти України підтвердженням чого є наявні договори із метою підвищення обізнаності суб'єктів освітньої діяльності щодо питань академічної доброчесності.

Для підвищення рівня едукції МУ в умовах діджиталізації освіти та рівня управління цифровою трансформацією діяльності ЗВО з 2019 року ведеться активне наповнення матеріалами освітніх компонентів на платформах Google Classroom та Moodle (є безкоштовними, зі зрозумілим інтерфейсом, як для науково-педагогічних, педагогічних працівників, так і для здобувачів освіти). Для організації ефективної едукції МУ для науково-педагогічних, педагогічних працівників було проведено майстер класи, тренінгові заняття та вебінари, а також було запропоновано прослухати вебінари А.Букач «Академія цифрового розвитку», а саме – «Освітня

інфографіка» та «Оновлення і доповнення цифрових інструментів GOOGLE для оптимізації освітнього процесу онлайн».

Стосовно змісту четвертого концепту – утилітарного. У підрозділі представлено шляхи реалізації педагогічної концепції едукації МУ в умовах діджиталізації освіти за відповідними концептами.

Очікувані результати – після проведення формувального етапу педагогічного експерименту підвищиться рівень едукації МУ в умовах діджиталізації освіти та управління даним процесом.

Верифікація ефективності педагогічної концепції едукації МУ в умовах діджиталізації освіти є наступним етапом наукової розвідки.

Основні положення підрозділу викладені в 4 публікаціях автора [10; 21; 41; 45] (Додаток А).

4.3. Верифікація педагогічної концепції едукації майбутніх учителів в умовах діджиталізації освіти

Основною метою контрольного етапу педагогічного експерименту було з'ясування ефективності впровадження в освітню діяльність ЕГ концептів педагогічної концепції едукації майбутніх учителів в умовах діджиталізації освіти. Відповідно до алгоритму дослідження визначення результативності запропонованої педагогічної концепції едукації майбутніх учителів в умовах діджиталізації освіти (за відповідними концептами) у Комунальному закладі «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради та Сумському державному педагогічному університеті імені А.С. Макаренка здійснювалося за ідентичним діагностичним інструментарієм, що й під час констатувального етапу педагогічного експерименту із подальшою математичною обробкою та порівняльним аналізом отриманих результатів.

Відтак, на контрольному етапі педагогічного експерименту було отримано наступні результати.

Стосовно змісту першого концепту – настановчого – встановлена ефективність обрання його змістового наповнення (загальних положень едукативної, нормативно-правових документів, предметної області) задля реалізації педагогічної концепції едукативної МУ в умовах діджиталізації освіти; вирішено коло сучасних проблеми відповідно до теми дослідження.

Стосовно змістового наповнення другого концепту – управлінського – досягнуто стратегічну мету – вдосконалення системи вищої педагогічної освіти України.

Реалізовано відповідні управлінські рішення щодо досягнення стратегічної мети. Так, наприклад, відповідно до першої організаційно-педагогічної умови едукативної МУ в умовах діджиталізації освіти, у межах модернізації діяльності управлінського кластеру у КЗ «ХГПА» функціонує створений даний кластер, що займається організацією співпраці із 44 ЗДО, 75 ЗЗСО, 1 ЗВО, 4 ПЗО, 5 соціальними центрами, 3 музеями, 4 закладами оздоровлення та відпочинку, 2 ТОВ, а також інститутом тваринництва Національної академії аграрних наук України, Комунальним закладом «Обласний організаційно-методичний центр культури і мистецтва» Харківської обласної ради, Комунальним закладом «Харківський міський центр комплексної реабілітації для осіб з інвалідністю «Промінь» України.

Також даний управлінський кластер, із метою накопичення та популяризації досвіду для підвищення рівня конкурентоспроможності МУ на ринку освітніх послуг не тільки України, а за кордоном координував співпрацю із закордонними закладами освіти, так тільки за 2020-2021 навчальний рік було укладено: 3 нових договори про міжнародну співпрацю із Балтійською міжнародною академією (м. Рига, Латвія) 20.10.2020 р., Європейським інститутом безперервної освіти (м. Подгайська, Словачка Республіка) 12.11.2020 р., Павлодарським державним педагогічним

університетом (м. Павлодар, Казахстан) 03.11.2020р.; 2 нових меморандуми про міжнародну співпрацю із Громадською організацією «Міжнародна фундація науковців і освітян» (м. Київ, Україна) 17.03.2021 та Бельгійською радою з питань освіти (м. Брюссель, Бельгія) 30.04.2021 р.

Налагоджена співпраця із освітніми установами та стейкхолдерами сприяла проходженню педагогічної практики на базі відповідних установ, проведення спільних заходів, які направленні на підвищення рівня едукації МУ, а також, важливим аспектом діяльності управлінського кластера було удосконалення змісту освітніх програм, адже залучені стейкхолдери до їх оновлення надавали цінні рекомендації, які в подальшому забезпечили високий рівень сформованості професійно важливих компетентностей, якостей та особистісних характеристик здобувачів освіти та високі показники затребуваності фахівців на ринку освітніх послуг.

Підтвердженням даної тези слугують статистичні дані щодо працевлаштування випускників КЗ «ХГПА» ХОР, що переставлені на рис. 4.12.

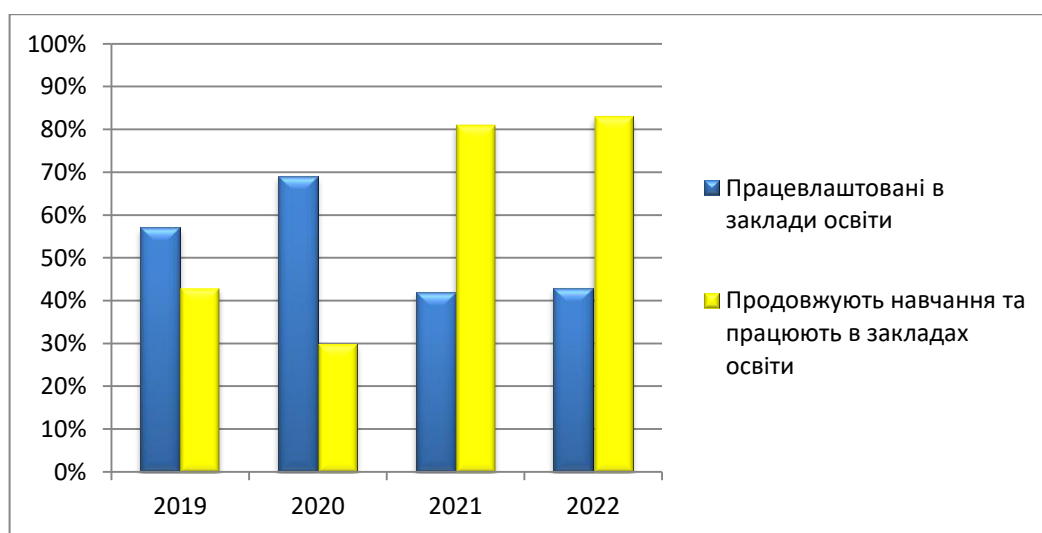

Рис. 4.12. Статистичні дані щодо працевлаштування випускників КЗ «ХГПА» ХОР у 2019-2022 роках.

Так, у 2019 році було випущено 398 здобувачів освіти освітнього ступіння «бакалавр», із них 225 (57%) продовжили навчання, а 173 (43%) працевлаштовано в заклади освіти; у 2020 році випуск – 386 бакалаврів, із

них 109 (30%) продовжили навчання за індивідуальним графіком та працювали в закладах освіти, а 251 (69%) – працевлаштовані; у 2021 році освітній ступінь «бакалавр» присвоєно 456 здобувачам вищої освіти, із них денна форма – 337, із їх числа продовжують навчання – 272 (81%), працевлаштовано – 143 (42%), що свідчить про високі показники ефективності діяльності управлінського кластера й як наслідок затребуваність фахівців на ринку освітніх послуг.

У відповідності до завдань управлінського концепту було створено відділ міжнародних зв'язків та академічної мобільності, положення про відділ представлено у Додатку III. Контроль виконання управлінських рішень щодо організації роботи даного відділу представлено на сайті відділу у звітній документації [168] та рис. 4.13

Рис.4.13. Екранна копія сайту відділу міжнародних зв'язків та академічної мобільності КЗ «ХГПА».

Також, завдяки налагодженій управлінській діяльності було створено репозиторій навчального закладу eKhNPAR наказ про створення репозиторію та положення щодо його функціонування представлено у Додатку X. Підтвердженням високого рівня ефективності діяльності репозиторію наведемо статистичні дані наповнення навчально-методичних комплексів, а також наукової літератури (монографії, автореферати, статті тощо) науково-

педагогічних працівників академії та кількість запитів до репозиторію суб'єктами освітнього процесу представлено у Додатку Щ.

У відповідності до другої організаційно-педагогічної умови управління едукацією МУ в умовах діджиталізації освіти було організовано роботу гуртків, секцій, факультативів враховуючи студеноцентрований напрям освітньої діяльності. Так, наприклад на кафедрі інформатики КЗ «ХГПА», відповідно до запитів здобувачів освіти організовано діяльність таких гуртків, як «Інформаційний простір самоосвіти», «Сучасні технології програмування», «Світ комп'ютерних комунікацій», «Технології штучного інтелекту», «Методика використання лепбуків в освітньому процесі». План роботи гуртків та результати їх діяльності представлено у Додатку Ю.

Для здійснення контролю щодо удосконалення змістового наповнення освітніх компонентів загальної та професійної підготовки, переліку вибіркового освітніх компонентів задля створення індивідуальної освітньої траєкторії було проведено засідання кафедр, вчених рад факультетів та Вченої ради академії.

За третім концептом – системним – було проаналізовано ефективність впровадження моделі системи едукації майбутніх учителів в умовах діджиталізації освіти. Контроль щодо ефективності впровадження даної моделі системи здійснювався аналогічно констатувальному етапу педагогічного експерименту за відповідними критеріями та аналогічним діагностичним інструментарієм.

За когнітивним критерієм та його показниками було проведено анкетування, проаналізовано семестрові оцінки, результати заліків, іспитів та державних іспитів, а також проведено індивідуальні та групові уточнюючі бесіди із респондентами ЕГ та КГ. За першим показником «рівень оволодіння загальними компетентностями» проведено анкетування. Результати анкетування на контрольному етапі педагогічного експерименту респондентів ЕГ та КГ за анкету «Загальні компетентності педагога» представлено в таблиці 4.17. та 4.18 відповідно.

Таблиця 4.17

Результати анкетування щодо визначення рівня оволодіння загальними компетентностями педагога під час контрольного етапу педагогічного експерименту респондентів ЕГ

№	Компетентність	Рівень прояву компетентності (у %)				
		1	2	3	4	5
1	Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.	0,08	0,56	0,8	6,56	92
2	Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.	0,08	0,32	0,56	3,04	96
3	Здатність планувати та управляти часом.	0,08	0,48	0,96	7,28	91,2
4	Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.	0,16	0,64	4,80	6,40	88
5	Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.	-	-	-	0,16	99,84
6	Здатність спілкуватися іноземною мовою.	-	0,16	0,8	1,44	97,6
7	Здатність використовувати інформаційні та комунікаційні технології	-	0,16	1,04	8,00	90,80
8	Здатність проводити дослідження на відповідному рівні.	0,24	0,56	1,2	7,36	90,64
9	Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.	0,4	0,64	1,6	6,8	90,56
10	Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.	0,08	0,56	0,8	6,96	91,6
11	Здатність бути критичним і самокритичним.	0,16	0,32	1,2	6,24	92,08
12	Здатність генерувати нові ідеї (креативність).	0,16	0,64	1,28	6,64	91,28
13	Здатність виявляти, ставити та вирішувати проблеми.	0,08	0,4	1,2	6,56	91,76
14	Здатність приймати обґрунтовані рішення.	0,16	0,56	1,36	6,88	91,04
15	Здатність працювати в команді.	0,08	0,48	0,96	6,24	92,24
16	Здатність до міжособистісної взаємодії.	0,24	0,64	1,2	6,64	91,28
17	Здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня.	0,16	0,72	1,28	6,32	91,52
18	Цінування та повага різноманітності та мультикультурності.	0,08	0,32	1,52	6,88	91,2
19	Здатність працювати в міжнародному контексті.	0,08	0,4	1,44	7,04	91,04
20	Здатність працювати автономно.	0,16	0,72	1,2	7,12	90,8
21	Здатність здійснювати безпечну діяльність.	0,24	0,56	1,28	6,8	91,12
22	Здатність виявляти ініціативу та підприємливість.	0,16	0,4	1,12	6,56	91,76
23	Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів).	0,08	0,24	1,44	7,04	91,2
24	Здатність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт.	0,08	0,56	1,28	6,72	91,36
25	Визначеність і наполегливість щодо поставлених завдань і взятих обов'язків.	0,24	0,72	1,12	6,8	91,12
26	Прагнення до збереження навколишнього середовища.	0,16	0,4	0,96	6,72	91,76
27	Здатність діяти соціально відповідально та свідомо.	0,16	0,64	1,36	7,04	90,8
28	Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства; усвідомлення цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідності його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні	-	-	1,36	7,12	91,52
29	Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.	-	-	1,20	7,20	91,6
СЕРЕДНЄ ЗНАЧЕННЯ		0,1	0,4	1,3	6,3	91,9

Таблиця 4.18

Результати анкетування щодо визначення рівня оволодіння загальними компетентностями педагога під час контрольного етапу педагогічного експерименту у респондентів КГ

№	Компетентність	Рівень прояву компетентності (у %)				
		1	2	3	4	5
1	Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.	0,16	1,04	5,04	18,32	75,44
2	Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.	0,16	1,28	5,84	16,64	76,08
3	Здатність планувати та управляти часом.	0,24	1,68	5,76	17,92	74,4
4	Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.	0,16	1,52	6,08	18,64	73,6
5	Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.	-	-	0,16	7,84	92
6	Здатність спілкуватися іноземною мовою.	0,16	0,88	3,84	21,52	73,6
7	Здатність використовувати інформаційні та комунікаційні технології	0,08	1,04	3,84	15,12	79,92
8	Здатність проводити дослідження на відповідному рівні.	0,32	0,72	3,76	22,16	73,04
9	Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.	0,72	0,8	1,52	24,16	72,8
10	Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.	0,16	0,72	1,84	23,68	73,6
11	Здатність бути критичним і самокритичним.	0,32	0,8	2,8	21,68	74,4
12	Здатність генерувати нові ідеї (креативність).	0,32	0,72	2,08	22,96	73,92
13	Здатність виявляти, ставити та вирішувати проблеми.	0,24	0,56	2,56	22,32	74,32
14	Здатність приймати обґрунтовані рішення.	0,24	0,72	4,4	21,04	73,6
15	Здатність працювати в команді.	0,16	0,56	5,04	20,24	74
16	Здатність до міжособистісної взаємодії.	0,32	0,72	5,52	20,64	72,8
17	Здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня.	0,32	0,8	3,68	20,8	74,4
18	Цінування та повага різноманітності та мультикультурності.	0,16	0,96	4,88	18,56	75,44
19	Здатність працювати в міжнародному контексті.	0,24	0,56	3,04	17,76	78,4
20	Здатність працювати автономно.	0,32	0,8	2,4	22,56	73,92
21	Здатність здійснювати безпечну діяльність.	0,32	0,64	3,92	21,28	73,84
22	Здатність виявляти ініціативу та підприємливість.	0,16	0,48	4,64	19,52	75,2
23	Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів).	0,24	0,72	4,24	20,4	74,4
24	Здатність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт.	0,16	0,64	3,36	20,4	75,44
25	Визначеність і наполегливість щодо поставлених завдань і взятих обов'язків.	0,24	0,8	2,96	21,28	74,72
26	Прагнення до збереження навколишнього середовища.	0,16	0,48	1,68	17,84	79,84
27	Здатність діяти соціально відповідально та свідомо.	0,16	0,72	2,16	20,24	76,72
28	Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства; усвідомлення цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідності його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні	-	-	1,6	14,08	84,32
29	Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.	-	-	1,36	14,4	84,24
СЕРЕДНЄ ЗНАЧЕННЯ		0,2	0,7	3,45	19,4	76,2

Отже, проаналізувавши отримані дані можемо стверджувати, що завдяки організації та упровадженню в освітню діяльність факультативів «Історія від минулого до сьогодення» (історії України), «Я громадянин України» (правові засади сучасної України), «Знання мови – мовна компетентність майбутнього вчителя» (українська мова), розробленого та запропонованого для здобувачів освіти ЕГ із метою саморозвитку переліку онлайн-курсів (довідник «Бенчмаркінг діджитал ресурсів едукації суб'єктів освітнього процесу»), проведеного онлайн-квесту «Саморозвиток загальних компетентностей майбутніх учителів» (Додаток Я), а також проведеним індивідуальним бесідам, груповим консультаціям зафіксовано підвищення рівня прояву даного показника із середнього (74 %) до високого (91,9 %) рівня.

Так, 1236 респондентів ЕГ відзначають, що у них значно підвищився рівень володіння державною мовою, добре обізнані із сучасною термінологією, вони без труднощів можуть писати професійно-орієнтовані есе, тези, статті, курсові роботи тощо; більше 90 % опитаних ЕГ зазначили, що вони усвідомлюють та дотримуються цінностей громадянського суспільства, зберігають та примножують моральні, культурні, наукові цінності суспільства тощо; на 255 респондентів збільшилася кількість учасників педагогічного експерименту ЕГ, які без труднощів застосовують отримані теоретичні знання при вирішенні поставлених перед ними практичних ситуацій тощо.

У респондентів КГ також зафіксовано підвищення рівня оволодіння загальними компетентностями, однак у межах середнього рівня (із 74,2% до 76,2%), що свідчить про високий рівень компетентності та професіоналізму НПП, що приймали участь у експерименті. Заслуговує на увагу, то факт, що 92% опитаних КГ підтверджують високий рівень оволодіння українською мовою, як усно так і письмово, адже вони розуміють важливість вивчення та спілкування державною мовою, як у процесі здійснення професійної діяльності, так і у повсякденному житті; 73,6% респондентів КГ, хоча й

володіють основними навичками роботи у мережі Інтернет, однак допускають помилки при формулюванні професійно-зорієнтованих запитів тощо.

Для з'ясування рівня сформованості загальних компетентностей у респондентів ЕГ та КГ також було проаналізовано результати семестрових оцінок, заліків та іспитів (табл.4.19).

Таблиця 4.19

Результати моніторингових досліджень вивчення освітніх компонентів загальної підготовки у респондентів ЕГ та КГ на контрольному етапі педагогічного експерименту(у %)

Освітній компонент	Семестрові оцінки		Заліки		Іспити	
	ЕГ	КГ	ЕГ	КГ	ЕГ	КГ
Українська мова за професійним спрямуванням	96,8	82,8	97,6	84,8	98,4	87,12
	14,8*	0,6*	11,9*	0,64*	14,4*	0,8*
Історія України/Історія світової та української культури	92,24	81,04	94,24	82,08	96,96	84,4
	12,24*	0,88*	13,2*	0,44*	13,76*	1,04*
Правові засади сучасної держави	92	72,96	95,84	76,8	96,08	77,2
	28,88*	3,68*	19,84*	1,6*	24,04*	0,96*
Філософія	92	72,8	94,56	73,92	95,84	77,04
	22,8*	3,41*	24,56*	3,76*	19,84*	0,8*

Примітка *Приріст показників на контрольному етапі педагогічного експерименту.

Здійснивши порівняльний аналіз отриманих даних моніторингових досліджень вивчення освітніх компонентів загальної підготовки зафіксовано підвищення рівня прояву за даним показником із середнього (77,6%) до високого (95,2%) рівня у респондентів ЕГ.

Так, наприклад аналізуючи результати знань із освітнього компоненту «Українська мова за професійним спрямування/Сучасна українська мова»

з'ясовано, що після проведення педагогічного експерименту здобувачі освіти на високому рівні володіють сучасною термінологією, правильно створюють мовні та мовленнєві конструкції, із легкістю добирають лексично й граматично нормативні та стилістично вмотивовані мовні засоби у процесі комунікації, грамотно використовують пунктограми під час написання текстів відповідно до пунктуаційних норм української мови, замагаються самоосвітою для постійного вдосконалювання себе як мовної особистості тощо [601]. У респондентів КГ також зафіксовано підвищення рівня прояву за даним показником, але у межах середнього рівня (з 77,86% до 79,4%), чому сприяло виконання освітньо-професійної програми підготовки майбутніх фахівців та високий рівень компетентності НПП.

Із метою з'ясування рівня едукатії МУ в умовах діджиталізації освіти за другим показником «рівень оволодіння фаховими компетентностями» було повторно проаналізовано підсумкові результати оцінювання респондентів ЕГ та КГ (семестрові оцінки, заліки, іспити здобувачів вищої освіти з освітніх компонентів професійної підготовки) та проведено анкетування (анкета «Виявлення особистісних та професійно важливих якостей майбутніх учителів»). Результати моніторингових досліджень ЕГ та КГ представлено в табл. 4.20.

Таблиця 4.20

Результати моніторингових досліджень вивчення освітніх компонентів професійної підготовки респондентами ЕГ та КГ (у %)

Освітній компонент	Семестрові оцінки		Заліки		Іспити	
	ЕГ	КГ	ЕГ	КГ	ЕГ	КГ
Педагогіка	97,2	74,08	97,6	76,08	98,4	78,8
	24,96*	1,84*	22,16*	0,48*	22,08*	2,32*
Психологія	96	70,48	96,8	72,4	97,52	76,08
	29,12*	3,44*	28,48*	3,92*	25,28*	3,68*
Теорія та методика виховної роботи	97,2	78,48	97,44	79,04	97,6	80,08
	19,68*	0,8*	19,68*	1,12*	19,36*	1,76*
Вступ до спеціальності	98,4	76,4	98,56	78,08	98,88	78,88
	24,8*	2,64*	22,96*	2,32*	22,64*	5,8*

Примітка *Приріст показників на контрольному етапі педагогічного експерименту.

Отже, як видно із табл. 4.20 у респондентів ЕГ спостерігається підвищення результатів вивчення освітніх компонентів професійної підготовки (із 74,19% (середній рівень) до 97,6% (високий рівень)) завдяки осучасненню змістового наповнення навчально-методичних комплексів, науково-педагогічні працівники у процесі навчання виступали у ролі коучів, фасилітаторів, едвайзерів з метою зацікавлення здобувачів освіти в отриманні нових компетентностей, удосконаленні практичних навичок, а також здійсненню самоосвіти та саморозвитку (довідник «Бенчмаркінг діджитал ресурсів едукації суб'єктів освітнього процесу»).

Для респондентів ЕГ були організовані та проведені зустрічі із педагогами-методистами, які представляли свої напрацювання з метою популяризації педагогічної професії, проведено з використанням платформи відеозв'язку Zoom онлайн-бесіду «Актуальність використання меседжерів меседжерів для професійної комунікації у роботі педагога», онлайн-лекцію «Сучасні онлайн-платформи для розвитку комунікативних навичок майбутніх педагогів», та інші, організовано конкурси педагогічної майстерності під час яких здобувачі демонстрували високий рівень сформованості фахових компетентностей.

У респондентів КГ також зафіксовано підвищення рівня вивчення освітніх компонентів на 2,26% завдяки професіоналізму НПП, які викладали дані освітні компоненти та сприяли оволодінню програмованими результатами навчання у здобувачів вищої освіти.

Із метою всебічного аналізу рівня прояву едукації МУ в умовах діджиталізації за показником «рівень оволодіння фаховими компетентностями» було проведено повторне анкетування (Анкета «Виявлення особистісних та професійно важливих якостей майбутніх учителів»[535, с. 72-74]) респондентів ЕГ та КГ.

Узагальнені результати анкетування респондентів ЕГ представлені у таблиці 4.21.

Таблиця 4.21

Результати анкетування щодо визначення рівня прояву особистісних та професійно важливих якостей МУ ЕГ

Якості	Рівень прояву якості (у %)									
	1		2		3		4		5	
	1*	2*	1*	2*	1*	2*	1*	2*	1*	2*
Моральні якості	0,16		0,8	0,32	10,4	0,4	13,04	1,2	75,6	98,08
Комунікативні якості	0,32	0,08	2,24	0,32	8,72	0,56	14,64	1,36	74,08	97,68
Емоційно-вольові якості	0,24	0,08	3,92	0,4	6,8	0,48	14,8	1,6	74,24	97,44
Індивідуально-типологічні якості	0,4	0,16	3,52	0,32	9,36	1,36	14,24	1,6	72,48	96,56
Когнітивні якості	0,24		2,48	0,16	9,92	0,48	13,44	1,12	73,92	98,24
Рефлексивні якості	0,32	0,08	2,4	0,24	12,24	0,56	13,2	1,52	71,84	97,6
Професійна мотивація	1,44		6,24	0,08	7,36	0,24	7,6	1,28	77,36	98,4

Примітка 1 – дуже слабо позначаються якості; 2 – слабо позначаються якості; 3 – середньо позначаються якості; 4 – високо позначаються якості; 5 – дуже високо позначаються якості; 1* – констатувальний етап педагогічного експерименту; 2* – контрольний етап педагогічного експерименту.

Проаналізувавши отримані дані, з'ясовано, що рівень прояву особистісних та професійно важливих якостей МУ підвищився із середнього (74,16%) до високого (97,7%). Даному підвищенню сприяло проведення вебінарів «Педагог. Патріот. Новатор», коучингу «Від теорії до онлайн практики в епоху пандемії», а також тренінгів «Бренд вчителя в цифровому середовищі», «Комунікативна культура фахівця в онлайн просторі», «Діджитал технології для рефлексії», «Мотивація на успіх в умовах пандемії», індивідуальні та групові консультації та бесіди, робота із сайтом «Виховний потенціал нації» тощо.

Аналізуючи результати анкетування зазначимо, що 1226 здобувачів проявляють високі моральні якості (вихованість, справедливість, щирі, відверті, проявляють співпереживання тощо), 97,68 % опитаних на високому рівні уміють установлювати психологічний контакт з оточуючими, при

комунікації уміють знаходити компроміси та здатні до ефективної комунікації з усіма суб'єктами освітнього процесу, адже це запорука їх результативної професійної діяльності; 1207 респондентів проявляють цілеспрямованість, наполегливість у досягненні поставлених цілей, рішучість при вирішенні професійних та особистісних задач; 1230 здобувачів виявляють високий інтерес до професійної діяльності, займаються самоосвітою та прагнуть до фахового самовдосконалення.

Узагальнені результати анкетування респондентів КГ представлено в таблиці 4.22

Таблиця 4.22

Результати анкетування щодо визначення рівня прояву особистісних та професійно важливих якостей МУ КГ

Якості	Рівень прояву якості (у %)									
	1		2		3		4		5	
	1*	2*	1*	2*	1*	2*	1*	2*	1*	2*
Моральні якості	0,16	0,08	0,72	0,48	10,48	6,4	12,88	8,16	75,76	84,88
Комуникативні якості	0,24	0,16	1,92	1,12	8,24	6,08	15,2	7,84	74,4	84,8
Емоційно-вольові якості	0,4	0,32	3,44	1,84	6,72	4,48	14,88	6,88	74,56	86,48
Індивідуально-типологічні якості	0,32	0,24	3,28	1,68	9,2	7,12	14,4	8,72	72,8	82,24
Когнітивні якості	0,24	0,24	2,56	0,96	9,68	6	13,52	7,76	74	85,04
Рефлексивні якості	0,32	0,32	2,4	1,2	12,16	9,6	13,12	8,8	72	80,08
Професійна мотивація	1,44	0,8	6,16	1,6	7,44	6,32	7,52	10,32	77,44	80,96

Примітка 1 – дуже слабо позначаються якості; 2 – слабо позначаються якості; 3 – середньо позначаються якості; 4 – високо позначаються якості; 5 – дуже високо позначаються якості; 1* – констатувальний етап педагогічного експерименту; 2* – контрольний етап педагогічного експерименту.

Отримані результати анкетування респондентів КГ дозволили зафіксувати підвищення рівня прояву особистісних та професійно важливих якостей МУ на 4,18%, але у межах середнього, чому сприяло оволодіння здобувачами освіти фаховими компетентностями, що передбачені освітньо-

професійною програмою підготовки спеціалістів, а також високому рівню компетентності НПП, які задіяні у освітньому процесі. Заслуговує на увагу, що під час уточнюючої бесіди респонденти проявляють зацікавленість до професійної діяльності, їм подобається обрана професія (професійна мотивація), у них розвинута увагу, проте не завжди проявляють креативність у вирішенні поставлених професійних завдань тощо.

За третім показником – «рівень оволодіння предметними компетентностями» було повторно здійснено моніторинг результатів вивчення освітніх компонентів професійної підготовки МУ (взяті на прикладі освітніх програм «Початкова освіта», «Культурологія», «Історія та археологія», «Середня освіта (Інформатика)», «Українська мова та література», «Біологія», «Середня освіта (Музичне мистецтво)», «Англійська мова і література закладах освіти»). Проаналізувавши отримані дані зазначимо, що у респондентів ЕГ зафіксовано підвищення рівня оволодіння предметними компетентностями із середнього (78,58%) до високого (96,16%) завдяки проведеним тренінгам, зустрічам із педагогами новаторами (відповідно до спеціальностей), вебінарам «Вчимося навчати на засадах компетентнісного підходу», «Особливості цифрового простору», науково-педагогічні працівники у ролі фасилітаторів сприяли проходженню здобувачів освіти онлайн-курсів на різноманітних дистанційних платформах (повний перелік онлайн-платформ представлено у довіднику «Бенчмаркінг діджитал ресурсів едукації суб'єктів освітнього процесу»), «Медіаграмотність: для освітян», «Цифрові інструменти критичного мислення», «Побудуй STEM-освіту цифровими інструментами» тощо. Так, наприклад респонденти освітньої програми «Середня освіта (Музичне мистецтво)» під час складання державного атестаційного іспиту продемонстрували високий рівень сформованості професійних компетентностей, вони здатні «застосовувати вербальний коментар щодо виконання та розуміння музичних творів у лаконічній та доступній для школярів формі, досконало володіють методикою планування, організації та

проведення музично-виховних заходів різних типів, форм, жанрів, досконало застосовують навички публічної музично-педагогічної, музично-виконавської та художньо-просвітницької діяльності, публічної етичної поведінки тощо» [363].

Підвищення рівня прояву за даним показником зафіксовано й у респондентів КГ з 74,38% до 81,04% (середній рівень), цьому сприяло оволодіння на відповідному рівні компетентностями передбаченими освітньо-професійними програмами, а також високий професіоналізм НПП. Під час уточнюючої бесіди із респондентами КГ з'ясовано, що вони розуміють важливість оволодіння предметними компетентностями, однак вважають, що на заняттях вони отримують достатньо знань для здійснення майбутньої професійної діяльності.

Отже, наведемо узагальнюючі результати рівня прояву едукації МУ в умовах діджиталізації за когнітивним критерієм на контрольному етапі педагогічного експерименту у респондентів ЕГ та КГ (рис. 4.14 та рис. 4.15).

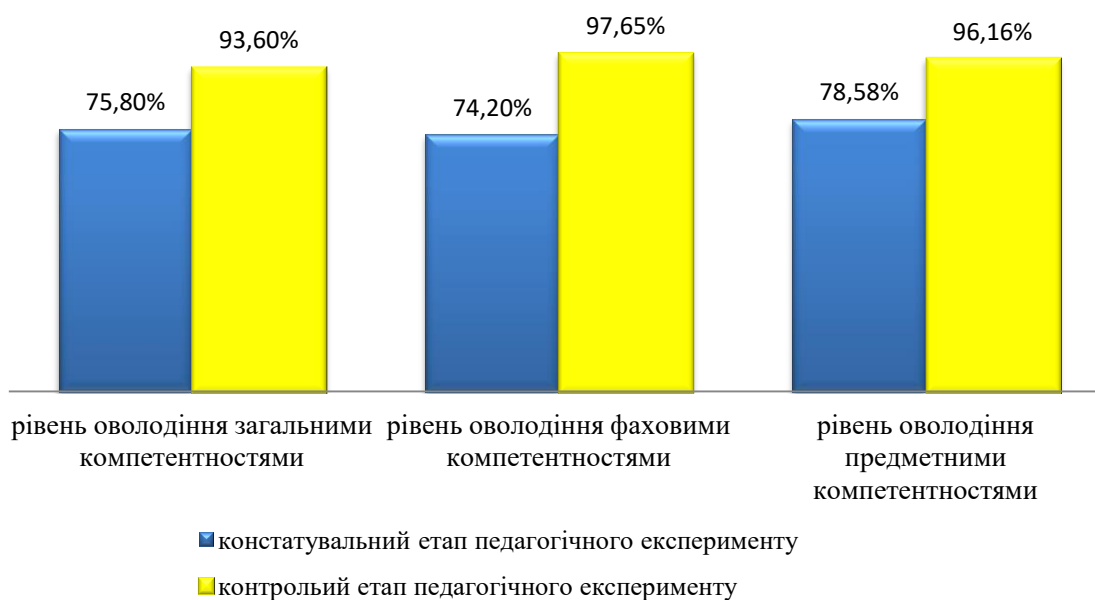

Рис. 4.14. Узагальнені результати рівня прояву едукації МУ в умовах діджиталізації за когнітивним критерієм у респондентів ЕГ (констатувальний та контрольний етапи педагогічного експерименту, у %)

Отже, проаналізувавши отримані дані на контрольному етапі педагогічного експерименту зафіксовано високий рівень прояву едукації МУ в умовах діджиталізації у респондентів за когнітивним критерієм ЕГ та всіма показниками – «рівень оволодіння загальними компетентностями» – 93,6%, опитаних продемонстрували великий словниковий запас, як професійних, так і сучасних неологізмів, що поновлюється завдяки читанню сучасних вітчизняних наукових та літературних праць тощо, здатні спілкуватися іноземною мовою як у професійній діяльності, так і повсякденному житті, читання наукових, професійно спрямованих статей без використання словників, отримання додаткових знань через прослуховування вебінарів. проходження курсів на мові оригіналу тощо, уміють професійно грамотно та обґрунтовано застосовувати набуті знання у практичних ситуаціях; респонденти уміють чітко сформулювати необхідні (як професійні, так і особистісні) запити у мережі Інтернет, швидко знаходити необхідну інформацію в репозиторіях навчальних закладів та бібліотеках й аналізувати, обробляти її, знати та використовувати свої права та обов'язки як громадянина суверенної держави тощо; «рівень оволодіння фаховими компетентностями» – 97,65% володіють широким спектром інноваційних методик та методів педагогічної діяльності та правильно використовують їх у практичній професійній роботі, вільно оперують спеціальною (педагогічною термінологією), вільно використовують хмарні, туманні технології у процесі просвітницької діяльності та саморозвитку, «рівень оволодіння загальними компетентностями» – 96,16%, опитаних професійно застосовують спеціальні знання (відповідно до галузі знань МУ) при викладанні певних курсів, розділів, тем (анатомія людини, основи робототехніки, музичне мистецтво, хімія, фізика тощо).

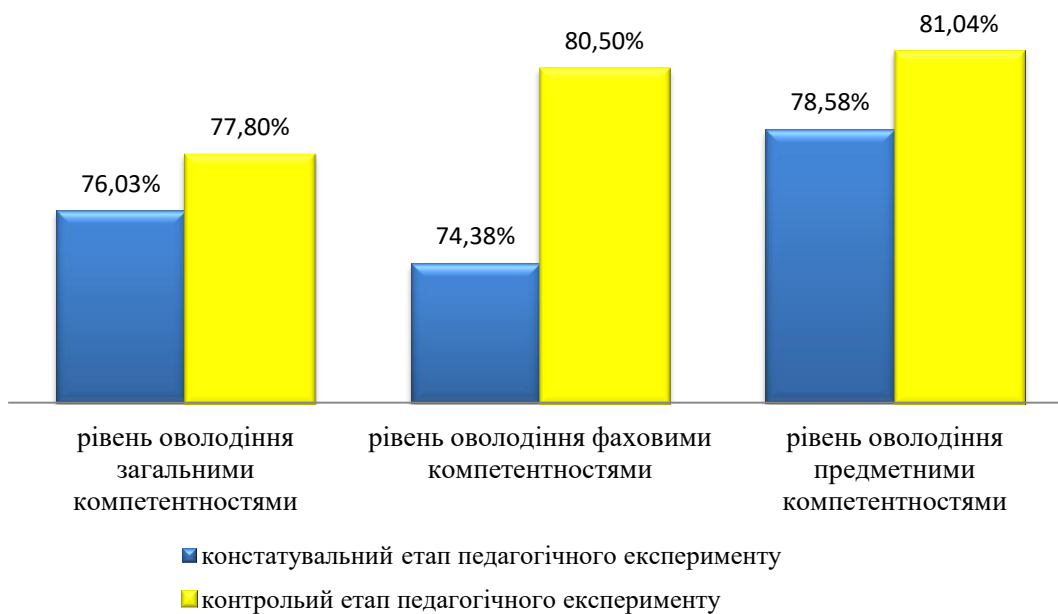

Рис. 4.15. Узагальнені результати рівня прояву едукації МУ в умовах діджиталізації за когнітивним критерієм у респондентів КГ (констатувальний та контрольний етапи педагогічного експерименту, у%)

У респондентів КГ також зафіксовано підвищення рівня прояву когнітивного критерію, однак у межах середнього рівня (з 76,3% до 79,78%), а саме за показниками: «рівень оволодіння загальними компетентностями» на 3,42%, здобувачі освіти все ще допускають помилки при використанні неологізмів, під час спілкування іноземною мовою допускають неточності у формулюванні власних висловлювань, не завжди точно формулюють запит в мережі Інтернет чи репозиторії ЗВО тощо; «рівень оволодіння фаховими компетентностями» на 6,12% у респондентів виникають все ще труднощі із підбором відповідних методик та методів педагогічної діяльності задля виконання поставлених задач, іноді прослуховують вебінари, відвідують тренінги задля підвищення рівня професійної підготовки тощо, «рівень оволодіння предметними компетентностями» на 2,36 %, здобувачі освіти використовують отримані знання, однак не вбачають необхідність у постійному самовдосконаленні та саморозвитку тощо.

За виховним критерієм та його показниками було здійснено аналіз активності здобувачів освіти ЕГ та КГ у заходах світового та європейського

рівня, проведено анкетування та опитування, а також індивідуальні та групові бесіди. Із метою підвищення рівня освіти МУ було модернізовано діяльність управлінського кластера (перша організаційно-педагогічна умова управління освітою МУ в умовах діджиталізації освіти), створено відділ міжнародних зв'язків та академічної мобільності, організовано роботу щодо удосконалення роботи факультативів, секцій, гуртків враховуючи студентоцентричний напрям освітньої діяльності (друга організаційно-педагогічна умова управління освітою МУ в умовах діджиталізації освіти) тощо; розроблено та впроваджено матеріали сайту «Виховний потенціал нації».

Так, за першим показником виховного критерію з'ясовано, що науково-педагогічні та педагогічні працівники продовжують активно співпрацюють із зарубіжними освітніми установами (табл. 4.23), заключні нові договори про співпрацю, в академії створено підрозділ міжнародних відносин та академічної мобільності, який сприяє налагодженню контактів між зарубіжними партнерами (проведення спільних заходів, конференцій, круглих столів, підписання меморандумів тощо).

Таблиця 4.23

Інформація про співпрацю КЗ «ХГПА» із закордонними закладами вищої освіти і науковими установами

№	Назва країни	Навчальний заклад	Термін дії угоди	Головні напрями співробітництва
1	3	3	4	5
1	Англія	Коледж David Game College Group	Договір від 03.03.2020 року до 03.03.2023 року	Спільна розробка освітніх і наукових проєктів, підвищення кваліфікації науково-педагогічних працівників.
2	Фінляндія	Освітня фундація EduFuture	Договір від 12.03.2020 року (безстроковий)	Розробка і втілення освітніх та інформаційних програм, спрямованих на впровадження інноваційних підходів до підготовки фахівців згідно зі світовими кваліфікаційними рамками.
		Західно-Фінлянський коледж	Договір від 16.03.2020 року (безстроковий)	
3	Італія	БО Благодійний фонд «Дон Калабрія Україна»	Договір від 19.05.2020 року до 19.12.2023 року	Спільна розробка освітніх і наукових проєктів, підвищення кваліфікації науково-педагогічних працівників.

Продовження табл.4.23

1	2	3	4	5
4	Латвія	Балтійська міжнародна академія	Договір від 20.10.2020 року (безстроковий)	Спільна участь в обговоренні та вирішенні актуальних проблем, обмін освітніми, науковими та інформаційними технологіями, створення спільних освітніх програм та курсів, спільне використання інтелектуальних та матеріальних ресурсів, доступних Сторонам.
5	Словацька Республіка	Європейський інститут безперервної освіти	Договір про співпрацю від 12.11.2020 року (безстроковий)	Спільна наукова, науково-дослідна та науково-методична робота. Організація і проведення спільних заходів (підвищення кваліфікації, стажування, симпозиуми, семінари, конференції) щодо проблем розвитку освіти.
6	Казахстан	Павлодарський державний педагогічний університет	Договір про співпрацю від 03.11.2020 року до 03.11.2025 року	Співпраця з науково-дослідною лабораторією «Умай», зокрема у рамках міжнародного проекту Margulan Centre. Створення спільних авторських колективів для розробки монографій, підручників, посібників тощо.
7	ЄС	Міжнародна фундація освітян	Договір про співпрацю від 17.03.2021 року до 31.03.2026 року	Організація підготовки наукових видань та опублікування наукових доробків (монографій, підручників, навчальних посібників та інше), членів організації у міжнародних науково-періодичних журналах.
8	Бельгія	Бельгійська рада з питань освіти	Договір про співпрацю від 30.04.2021 року до 30.04.2026 року Меморандум про співпрацю від 05.09.2022 року до 05.09.2024 року	Спільна розробка й участь у міжнародних освітніх та наукових проєктах, участь у конкурсах на отримання спільних грантів щодо реалізації проєктів, спрямованих на розвиток професійної і наукової кар'єри.
9	США	Національний університет Луї	Договір про співпрацю від 14.09.2021 року до 14.09.2026 року	Спільне англomовне викладання освітніх компонентів суміжних спеціальностей для здобувачів вищої освіти ступеня магістра, доктора філософії.
10	Швеція	Стокгольмський університет	Договір про співпрацю від 26.10.2021 року до 26.10.2026 року	Проведення наукових, науково-практичних конференцій, семінарів, круглих столів. Створення умов для освітніх візитів, обмінів.

Продовження табл.4.23

1	2	3	4	5
11	Канада	Університет Торонто	Договір про співпрацю від 30.11.2021 року до 30.11.2026 року	Спільна розробка й участь у міжнародних освітніх та наукових проєктах, участь у конкурсах на отримання спільних грантів щодо реалізації проєктів, спрямованих на розвиток професійної і наукової кар'єри.

Із метою з'ясування рівня прояву едукції МУ в умовах діджиталізації за даним показником проведено анкетування «Рівень обізнаності світовими цінностями», «Рівень обізнаності європейськими цінностями» респондентів ЕГ та КГ. Проаналізувавши отримані дані з'ясовано, що здобувачі освіти ЕГ продемонстрували високий рівень сформованості світових та європейських цінностей – 95,04%, вони проявляють досконалі знання про діяльність провідних організацій, таких як ООН, ЮНЕСКО, обізнані в особливостях державотворення європейських країн, їх історії та особливостей сучасного функціонування державних органів та соціальних організацій тощо. Даному підвищенню сприяло проведення проведення онлайн екскурсі до провідних музеї світу, знайомство із творчістю сучасних поетів, письменників, художників, музичних виконавців тощо. У респондентів КГ також зафіксовано підвищення за даним показником на 2,16% (з 81,04% до 83,2% – середній рівень), цьому сприяли проведенні НПП виховні заходи, участь здобувачів освіти у виставках та семінарах практикумах передбачених програмою виховної роботи у ЗВО задля всебічного розвитку та обізнаності здобувачів освіти світовими та європейськими літературними, театральними, художніми та іншими надбаннях.

За показником «рівень сформованості національних цінностей» результати анкетування («Літературна спадщина України», «Демократичні надбання українського народу», «Національна символіка України», «Історіографія України», «Рівень сформованості патріотичних поглядів»),

засвідчили високий рівень його прояву (98,08%) у респондентів ЕГ та КГ (92,08%). Слід акцентувати, що респонденти ЕГ та КГ є щирими патріотами України, вони обізнані у літературній спадщині, знають сучасних поетів та письменників, поважно ставляться до духовних надбань нації тощо. Підвищенню рівня едукації МУ в умовах діджиталізації освіти сприяло участь респондентів ЕГ у онлайн-конкурсах («Академія/коледж має талант», «Студентська весна – 2022», «Музична Слобожанщина», «ZORI: музика почуттів», «Творчий політ», «Битва жанрів – ART»), проведення виховних годин, круглих столів, усних журналів, літературно-музичні вечори («Моя мова – вічна таємнице!», «Сім кольорів щастя», «Дарунки осені», «Краса людської душі», «Щедроти твої, Слобожанщино», «Культура та освіта: проблеми і перспективи»), онлайн відвідування музеїв, виставок (Пархомівський художній музей імені П. Ф. Луньова, Краснокутський дендропарк, Художньо-меморіальний музей І. Ю. Рєпіна, Харківський художній музей, Сумський обласний краєзнавчий музей, музей кролевецького ткацтва та інші) тощо. Здобувачі освіти КГ приймали участь тільки в загальноакадемічних заходах передбачених планом виховної роботи ЗВО.

Високому рівню прояву едукації МУ респондентів ЕГ (95,92%) за показником «рівень сформованості особистісних цінностей» сприяло проведення онлайн-бесід «Одна родина – одна країна», «Моя сім'я – моя опора», екскурсій до православних храмів м. Харкова та області (Покровський собор, Успенський собор та інші), квізів на ознайомлення зі Слобожанськими народними традиціями, звичаями, обрядами (до Дня Масляної, Великодня, Нового року та Різдва) тощо. У респондентів сформовані ціннісні орієнтації, вони розуміють важливість створення повноцінної родини, зберігають духовні надбання сім'ї. У респондентів КГ також відбулося підвищення за даним показником з 82,16% до 84,4%, але у межах середнього рівня, чому сприяло проведення НПП виховних заходів, які запропоновані у плані виховної роботи ЗВО.

Узагальнені результати рівня прояву едукації МУ в умовах діджиталізації освіти за виховним критерієм на констатувальному та контрольному етапах педагогічного експерименту у респондентів ЕГ та КГ представлено на рис. 4.16 та 4.17.

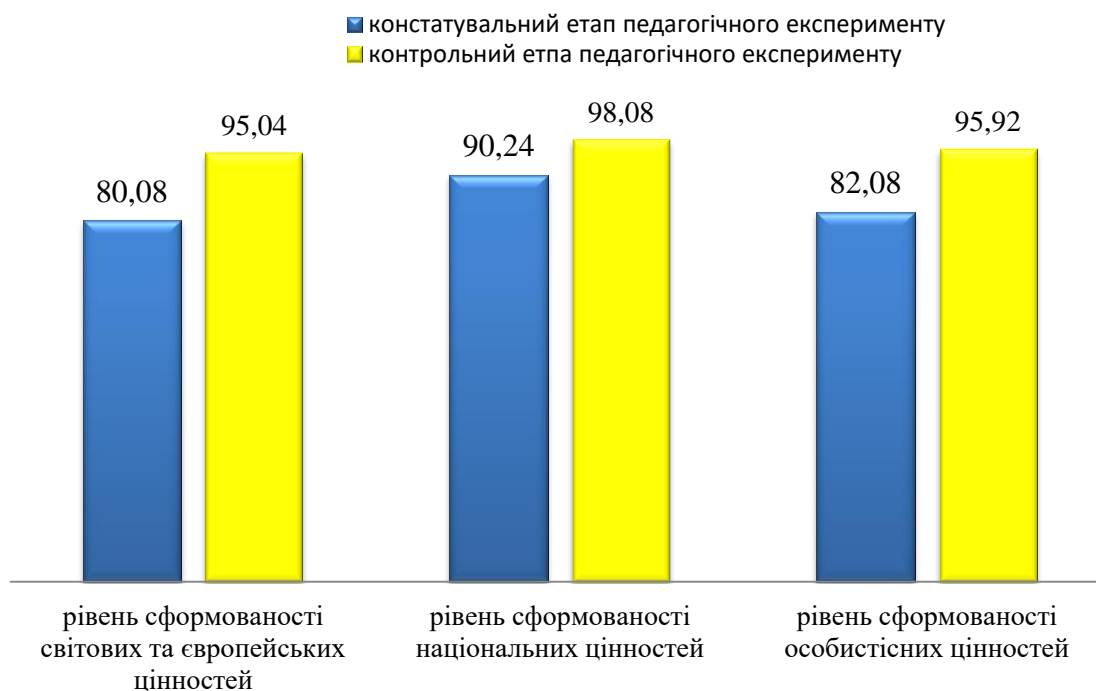

Рис. 4.16. Узагальнені результати рівня прояву едукації МУ в умовах діджиталізації за виховним критерієм у респондентів ЕГ (констатувальний та контрольний етапи педагогічного експерименту, у %)

Проаналізувавши отримані дані зафіксовано підвищення рівня прояву едукації МУ в умовах діджиталізації з 84,4% (середній рівень) до 96,32% (високий рівень) за виховним критерієм, так – «рівень сформованості світових та європейських цінностей» – 95,04% опитаних продемонстрували розуміння значимості та важливості підписання Болонської декларації, обізнаність у питаннях щодо входження України, як співзасновника світових спільнот тощо; «рівень сформованості національних цінностей» – 98,08% обізнані із національними надбаннями українського народу, аналізують та роблять правильні висновки щодо важливості прийнятих правових актів, резолюцій тощо; «рівень сформованості особистісних цінностей» – 95,92%

респондентів розуміють важливість родини, збереження її цінностей та надбань тощо.

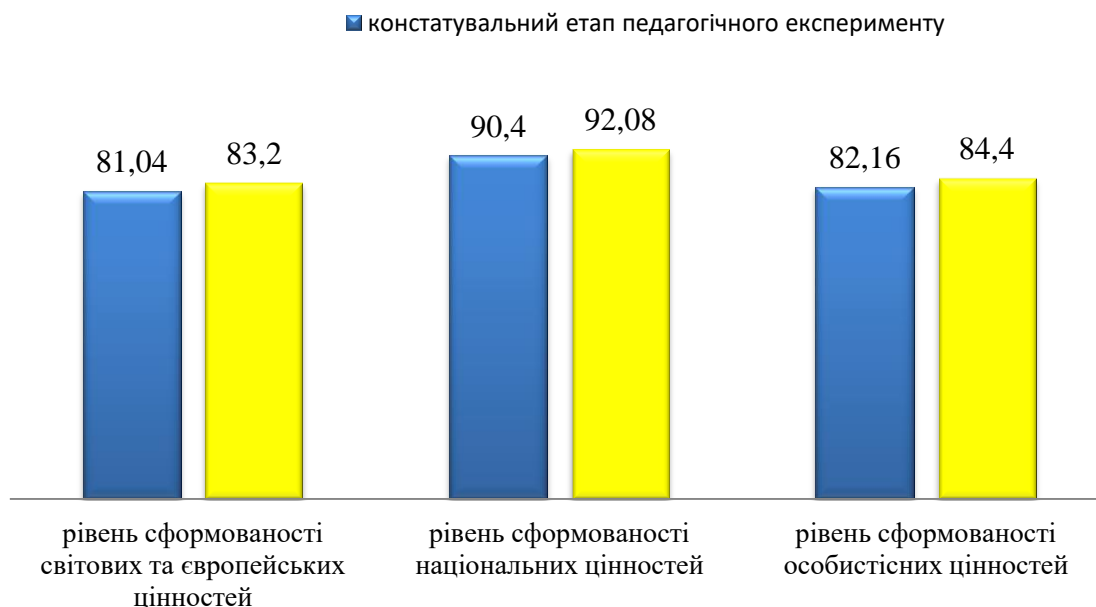

Рис. 4.17. Узагальнені результати рівня прояву едукації МУ в умовах діджиталізації за виховним критерієм у респондентів КГ (констатувальний та контрольний етапи педагогічного експерименту, у %)

Проаналізувавши отримані дані у респондентів КГ також підвищився рівень показників виховного критерію з 84,5% до 86,56% (середній рівень). Даному підвищенню сприяла проведена НПП робота зі здобувачами освіти щодо важливості сформованості світових, європейських, національних та особистісних цінностей, адже вони є основою для формування всебічно розвиненої особистості майбутнього педагога – еліти нації, а також участь респондентів КГ у загально академічних, факультетських виховних заходах.

За третім критерієм – праксологічним – та його показниками проведено анкетування, опитування, а також індивідуальні та групові бесіди із респондентами ЕГ та КГ. Для підвищення рівня едукації за даним критерієм для респондентів ЕГ було розроблено перелік онлайн-курсів на платформі Prometheus (довідник «Бенчмаркінг діджитал ресурсів едукації суб'єктів освітнього процесу»), проведено бесіди «Мотивація до саморозвитку – шлях до успіху», «Актуальність використання меседжерів для професійної

комунікації у роботі педагога», онлайн-лекція «Сучасні онлайн-платформи для розвитку комунікативних навичок майбутніх педагогів», коучинг «Діджитал самоосвіта педагога – запорука якості освіти», онлайн-квест «Саморозвиток загальних компетентностей майбутніх учителів» тощо.

У майбутніх учителів ЕГ за першим показником – «готовність до інноваційної та творчої діяльності» зафіксовано підвищення рівня прояву едукації з середнього (75,44%) до високого (95,04%) рівня. Даному підвищенню сприяло проведення коучингу «Креативні педагоги-креативні учні», бесіди «Творчість. Креативність. Інноваційність», організовано діяльність творчої лабораторії «Я педагог-новатор», яка направлена на розвиток критичного мислення, творчого потенціалу, дивергентності тощо.

Проаналізувавши результати анкетування (анкети «Творчі здібності», «Готовність педагога до впровадження інноваційних технологій в освіті») здобувачів освіти ЕГ зазначимо, що 1212 здобувачів освіти ЕГ у процесі свого професійного та особистісного становлення та фахової діяльності використовують творчість, креативність, завжди налаштовані на саморозвиток, проявляють винахідливість тощо. Так, на запитання «Якщо не виходить вирішити проблему традиційним способом, чи будете використовувати інші інноваційні методики, методи, засоби її вирішення», 98,72% опитаних ЕГ надали позитивну відповідь, адже у процесі своєї професійної діяльності та фахового й особистісного становлення вони завжди креативно підходять до вирішення поставлених; «Чи замислюєтеся Ви, які причини змушують Вас створювати що-небудь нове?» 95,84 % респондентів ЕГ зазначили, що вони проводять рефлексію своєї діяльності, яка направлена на їх професійне та особистісне удосконалення, саморозвиток тощо; «Чи здійснюєте Ви саморозвиток та самоосвіту для розвитку своїх творчих здібностей» 96,4% здобувачів освіти ЕГ наголошують, що вони налаштовані на самовдосконалення креативності, проходять додаткові курси, прослуховують вебінари та коучинги.

Аналізуючи відповіді респондентів КГ з'ясовано, що рівень прояву за даним показником підвищився у межах середнього рівня на 1,6%, здобувачі освіти зазначили, що хоча вони й розуміють важливість здійснення самоосвітньої діяльності, однак для ефективного виконання професійних обов'язків їм достатньо використовувати традиційні методи та форми роботи; зауважимо, що майбутні учителі КГ проводять рефлексію власної діяльності, проте переважно усно, вони не вбачають необхідність застосовувати творчість, креативний підхід для вирішення професійних задач тощо, а дане підвищення відбулося саме завдяки професіоналізму НПП та заохоченню здобувачів до прослуховування додаткових вебінарів, хоча й у межах вивчення освітніх компонентів.

За показником «мотивація до особистісного та професійного саморозвитку» було повторно проведено опитування та уточнюючі бесіди із респондентами ЕГ та КГ. Так, на запитання «Чи налаштовані Ви на постійний професійний саморозвиток» 97,92% ЕГ надали позитивну відповідь аргументуючи це тим, що для професійного виконання обов'язків учителя необхідно постійно здійснювати самоосвітню діяльність, адже педагог зараз виступає у ролі фасилітатора, коуча, едвайзери тощо; «Чи відвідуєте Ви художні виставки, театральні вистави, переглядаєте кіно бестселери?» 96,4% опитаних ЕГ надали позитивну відповідь, хоча відзначили, що в сучасних умовах це складно (пандемія, воєнні дії на Сході країни), однак вони виявляють творчий підхід та відвідують музеї, виставки, переглядають фільми онлайн; «Чи розумієте Ви, що здійснення професійного саморозвитку впливає на Вашу професійну майстерність?» 98,08% здобувачів освіти ЕГ надали відповідь «так», адже престижність та затребуваність на ринку праці педагогів-професіоналів, на сьогодні дуже висока, опитані відзначають, що професійний саморозвиток сприяє також кар'єрному росту тощо. У респондентів КГ за даним показником також зафіксовано підвищення із 76,4 % до 79,52% завдяки компетентності НПП, які задіяні в освітньому процесі та постійно проходять курси підвищення

кваліфікації, осучаснюють форми, методи взаємодії із здобувачами освіти та сприяють їх мотивації щодо необхідності самоосвітньої діяльності та саморозвитку особистості МУ.

Проведено повторне анкетування (анкета «Діагностика комунікативної культури у сфері професійного спілкування» [652, с.411-413]) респондентів ЕГ та КГ щодо визначення рівня розуміння МУ необхідності розвитку комунікативної культури (третій показник праксеологічного критерію) Результати діагностики представлено в табл. 4.24 та 4.25

Таблиця 4.24.

Результати діагностування комунікативної культури у сфері професійного спілкування на контрольному етапі педагогічного експерименту респондентів ЕГ (за авторською методикою А. Харківської)

№	Запитання	Відповіді (у %)			
		так	швидше так, чим ні	швидше ні, ніж так	ні
1	2	3	4	5	6
1.	Чи відчуваєте Ви потребу у вдосконаленні своїх комунікативних можливостей у діловому спілкуванні	92,4	6,48	0,96	0,16
2.	Чи можливий, на Вашу думку, розвиток КК у процесі діджиталізації освіти	96,8	2,16	0,72	0,32
3.	Чи ставите Ви перед собою конкретні цілі самовдосконалення в комунікативній сфері в умовах діджиталізації освіти?	96,24	2,16	1,36	0,24
4.	Чи відбивається, на Вашу думку, комунікативна культура майбутнього учителя на поведінці та діяльності?	96	2,56	1,2	0,24
5.	Чи відчуваєте Ви потребу долати у професійній діяльності комунікативні труднощі?	94	4,72	1,12	0,16
6.	Чи сприяли Ви вирішенню ситуацій комунікативного ускладнення у процесі проходження педагогічної практики ?	94,96	3,68	1,28	0,08
7.	Чи маєте Ви потребу розвивати в собі такі індивідуальні якості (наполегливість, рішучість, креативність, толерантність, комунікабельність тощо), які сприяють подоланню комунікативних труднощів в умовах діджиталізації освіти	94,64	4	1,12	0,24

Продовження табл.4.24

1	2	3	4	5	6
8.	Чи відрізняєте Ви специфіку комунікацій: «майбутній учитель – майбутній учитель», «майбутній учитель – викладач», «майбутній учитель – учень», «майбутній учитель – клас», «майбутній учитель – колектив освітньої установи», «майбутній учитель – батьки дитини», «майбутній учитель – учитель», «майбутній учитель – представник адміністрації»?	94,88	4	1,04	0,08
9.	Чи цікаво Вам апробувати в професійному спілкуванні нові комунікативні техніки, прийоми, засоби?	96,32	2,64	0,96	0,08
10.	Чи цікаво Вам аналізувати власні комунікативні дії у сфері професійного спілкування?	95,68	1,92	1,04	1,36

Проаналізувавши результати опитування респондентів зафіксовано високий рівень (96,96%) прояву едукативності МУ за даним показником. Респонденти наголошують, що вони з легкістю відрізняють специфіку комунікацій з різними суб'єктами освітнього процесу (майбутніми учителями, науково-педагогічними працівниками, колективом освітньої установи, учнями, батьками дітей, учителями, представниками адміністрації), у процесі удосконалення комунікативних навичок в умовах діджиталізації освіти проявляють наполегливість, креативність, толерантність, комунікабельність тощо.

Таблиця 4.25

Результати діагностування комунікативної культури у сфері професійного спілкування на контрольному етапі педагогічного експерименту респондентів КГ (за авторською методикою А. Харківської)

№	Запитання	Відповіді (у %)			
		так	швидше так, чим ні	швидше ні, ніж так	ні
1	2	3	4	5	6
1.	Чи відчуваєте Ви потребу у вдосконаленні своїх комунікативних можливостей у діловому спілкуванні	81,44	14,56	3,12	0,88

Продовження табл.4.25

1	2	3	4	5	6
2.	Чи можливий, на Вашу думку, розвиток КК у процесі діджиталізації освіти	81,04	14,64	3,36	0,96
3.	Чи ставите Ви перед собою конкретні цілі самовдосконалення в комунікативній сфері в умовах діджиталізації освіти?	81,12	14,32	3,44	1,12
4.	Чи відбивається, на Вашу думку, комунікативна культура майбутнього учителя на поведінці та діяльності?	81,52	13,92	3,84	0,72
5.	Чи відчуваєте Ви потребу долати у професійній діяльності комунікативні труднощі?	82,56	13,6	2,72	1,12
6.	Чи сприяли Ви вирішенню ситуацій комунікативного ускладнення у процесі проходження педагогічної практики ?	81,6	14	3,12	1,28
7.	Чи маєте Ви потребу розвивати в собі такі індивідуальні якості (наполегливість, рішучість, креативність, толерантність, комунікабельність тощо), які сприяють подоланню комунікативних труднощів в умовах діджиталізації освіти	81,92	14,72	2,24	1,12
8.	Чи відрізняєте Ви специфіку комунікацій: «майбутній учитель – майбутній учитель», «майбутній учитель – викладач», «майбутній учитель – учень», «майбутній учитель – клас», «майбутній учитель – колектив освітньої установи», «майбутній учитель – батьки дитини», «майбутній учитель – учитель», «майбутній учитель – представник адміністрації»?	81,12	15,36	2,32	1,2
9.	Чи цікаво Вам апробувати в професійному спілкуванні нові комунікативні техніки, прийоми, засоби?	80,8	17,12	1,28	0,8
10.	Чи цікаво Вам аналізувати власні комунікативні дії у сфері професійного спілкування?	81,6	14,72	2,56	1,12

Аналізуючи відповіді респондентів КГ зафіксовано підвищення рівня середнього рівня прояву за даним із 75,73% до 81,47%, адже вони розуміють важливість комунікації в професійній діяльності, під час уточнюючих бесід респонденти зазначили, що в них виникають труднощі комунікації саме при вирішенні конфліктних ситуацій, вони не завжди можуть правильно підібрати необхідний стиль спілкування із різними суб'єктами освітнього процесу тощо.

Узагальнені результати рівня прояву едукативності МУ в умовах діджиталізації освіти за психологічним критерієм на когнітивному та

контрольному етапах педагогічного експерименту у респондентів ЕГ та КГ представлено на рис. 4.18. та 4.19.

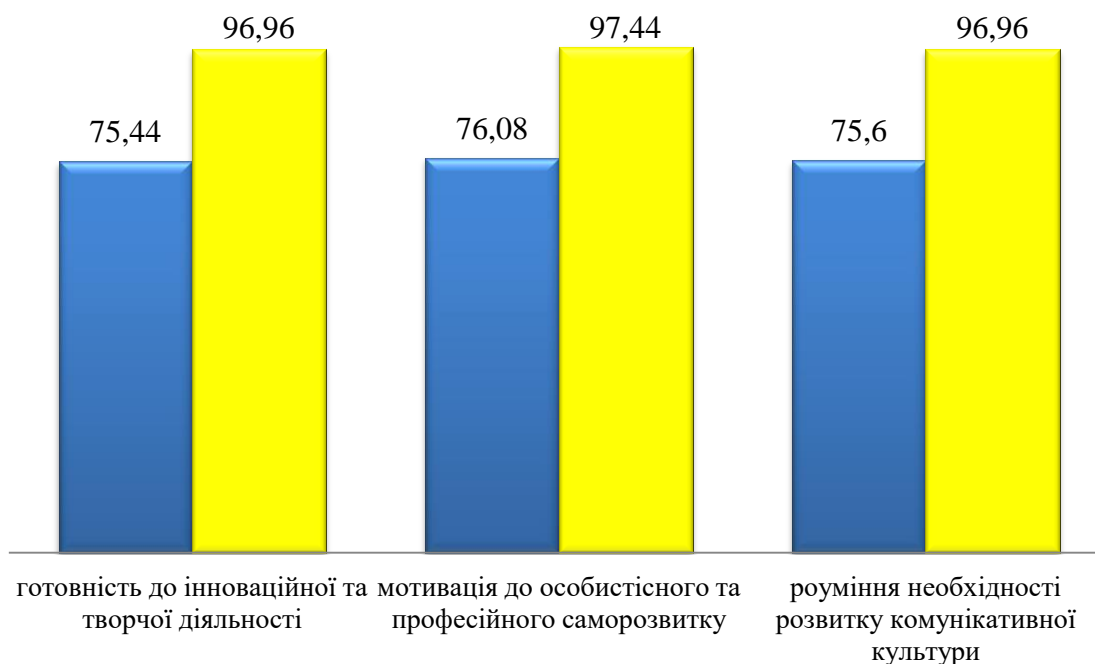

Рис. 4.18. Узагальнені результати рівня прояву едукації МУ в умовах діджиталізації за праксеологічним критерієм у респондентів ЕГ (констатувальний та контрольний етапи педагогічного експерименту, у %)

Проаналізувавши отримані дані на контрольному етапі зафіксовано підвищення рівня прояву едукації МУ в умовах діджиталізації освіти у респондентів ЕГ із середнього (75,68%) до високого (96,48%) рівня за праксеологічним критерієм, так – «готовність до інноваційної та творчої діяльності» – 96,96% опитаних мають розвинуте креативне мислення, комунікативні уміння та навички спілкування із різними суб'єктами освітнього процесу; «мотивація до особистісного та професійного саморозвитку» – 97,44 % респондентам притаманна спрямованість (у процесі здійснення професійної діяльності) до саморозвитку, самовиховання, самореалізації себе як особистості та як професіонала (наявність особистісного плану саморозвитку на рік, п'ять років); «розуміння необхідності розвитку комунікативної культури» – 95,12% здобувачів освіти

здатні до вирішення конфліктних ситуацій шляхом толерантного спілкування та знаходження компромісу через обґрунтування власної позиції.

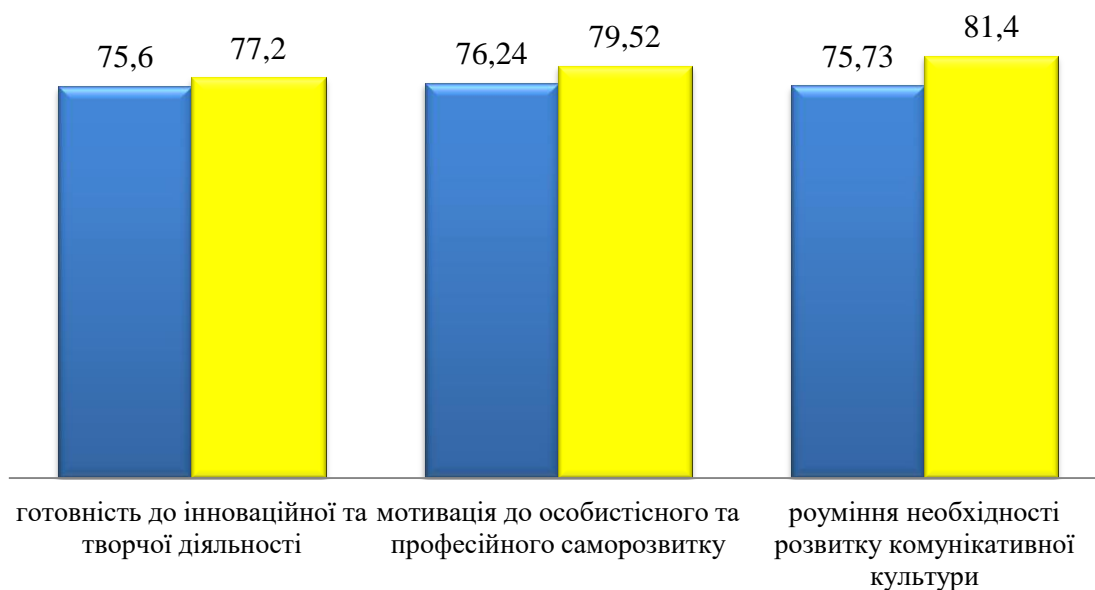

Рис. 4.19. Узагальнені результати рівня прояву едукації МУ в умовах діджиталізації за праксеологічним критерієм у респондентів КГ (констатувальний та контрольний етапи педагогічного експерименту, у %)

Проаналізувавши отримані дані за праксеологічним критерієм у респондентів КГ також підвищився рівень показників з 75,9% до 79,37% (середній рівень), цьому сприяло проведення НПП для здобувачів освіти бесід щодо важливості самоосвітньої діяльності, постійному вдосконаленню комунікативних навичок, необхідності використання інноваційних, творчих методів, форм роботи задля ефективного здійснення майбутньої професійної діяльності тощо.

За першим показником процесно-результативного критерію – ефективність роботи управлінського кластеру – здійснено моніторинг співпраці ЗВО зі стейкхолдерами, анкетування щодо здатності до управлінської діяльності (табл. 4.26) та опитування науково-педагогічних та педагогічних працівників щодо їх наукової освіченості. Зазначимо, що заходи, які були проведені із метою підвищення рівня едукації за даним критерієм

упроваджувалися в освітній процес ЗВО загалом, а не тільки ЕГ, адже вони були спрямовані на удосконалення організації освітнього процесу загалом.

Таблиця 4.26

**Результати анкетування щодо визначення рівня здатності до
управлінської діяльності**

№	Запитання	Відповіді (у %)					
		так		швидше так, чим ні		швидше ні, ніж так	
		ЕГ	КГ	ЕГ	КГ	ЕГ	КГ
1	2	3		4		5	
1.	Чи впроваджуєте Ви в своїй роботі інноваційні форми та методи організації освітнього процесу?	98,72	98,4	0,96	1,28	0,32	0,32
2.	Чи знаходите Ви компроміс, якщо виникають труднощі у процесі комунікації з підлеглими?	97,6	95,84	2,24	3,92	0,16	0,24
3.	Чи вважаєте Ви за потрібне обґрунтовувати прийняті Вами управлінські рішення?	99,44	95,44	0,48	4,4	0,08	0,16
4.	Чи користуєтесь Ви повагою серед підлеглих?	99,28	96,48	0,48	3,44	0,24	0,08
5.	Чи використовуєте Ви різні форми та методи моральної мотивації підлеглих до виконання поставлених завдань?	98,72	96,32	1,12	3,12	0,16	0,56
6.	Чи спонукаєте Ви науково-педагогічних, педагогічних працівників проявляти ініціативу, креативність у процесі виконання поставлених завдань?	99,2	99,2	0,72	0,56	0,08	0,24
7.	Чи виступаєте Ви фасилітатором для науково-педагогічних, педагогічних працівників у процесі виконання певних освітніх завдань?	99,68	99,44	0,16	0,4	0,16	0,16
8.	Чи існує графік підвищення кваліфікації працівників у ЗВО?	100	100	-	-	-	-
9.	Чи вважаєте Ви за доцільне оприлюднювати прізвища підлеглих, які досягли знаних професійних результатів на загальних зборах трудового колективу?	96,96	95,2	2,96	3,68	0,08	1,12
10.	Чи здійснюєте Ви SWOT аналіз власної професійної діяльності?	98,72	95,92	0,96	3,6	0,32	0,48

Згідно отриманих результатів (табл. 4.26) 100 % респондентів ЕГ та КГ зазначили, що у них розроблений графік підвищення кваліфікації, адже саморозвиток, самовдосконалення сприяє їх професійному та особистісному становленню; 98,72% опитаних ЕГ та 98,4 % КГ зазначили, що вони у своїй роботі інноваційні форми та методи організації освітнього процесу із метою зацікавленості здобувачів освіти та урізноманітнення навчального матеріалу; 98,72% ЕГ та 95,95 % КГ проводять SWOT аналіз власної професійної діяльності задля виявлення сильних та слабких сторін у фаховій діяльності тощо.

Після проведення опитування щодо наукової освіченості суб'єктів управлінського кластера з'ясовано, що станом на 2022 рік (у КЗ «ХГПА») 75% науково-педагогічних працівників академії мають науковий ступінь доктора і кандидата наук та вчене звання професора і доцента. 80% науково-педагогічних і педагогічних працівників нагороджені державними, відомчими нагородами та нагородами місцевих органів влади, 6 – мають почесні звання.

У період із 2019-2021 рік було захищено 42 дисертації на здобуття наукового ступеня доктора наук, доктор філософії та кандидата наук.

Наприклад за 2021 рік науково-педагогічними працівниками опубліковано 329 наукових статей, з яких 171 – у фахових виданнях України, 91 – у країнах економічного та європейського союзів (Болгарія, Іспанія, Латвія, Молдова, Польща, Румунія, США, Словаччина, Чехія, Італія, Японія, Швеція). 2021 року на 32 публікації збільшилась кількість наукових праць у виданнях, що індексуються в наукометричних базах Scopus та Web of Science, з 70 до 102.

Упродовж 2021 року науково-педагогічні працівники академії долучалися до роботи спеціалізованих учених рад у якості членів рад (3), офіційних опонентів (24), готували відгуки на автореферати дисертаційних

досліджень (54), виконували функції членів редакційних колегій наукових видань України (категорія Б) – 7.

Підвищення рівня едукації суб'єктів освітнього процесу за умов діджиталізації освіти за показником «ефективність роботи управлінського кластеру» відбулося завдяки налагодженій співпраці з освітніми установами та стейкхолдерами (з 52 закладами вищої освіти, академічними товариствами та громадськими організаціями України) через проведення спільних заходів (вебінарів тренінгів, коучингів тощо); респондентам було запропоновано проходження онлайн курсів, які представлені у довіднику «Бенчмаркінг діджитал ресурсів едукації суб'єктів освітнього процесу» (наприклад: онлайн курс «Академічна доброчесність: онлайн-курс для викладачів», онлайн курс «Протидія та попередження булінгу (цькування) в закладах освіти», онлайн курс «Медіаграмотність: для освітян» тощо), проведено тренінги «Етичні принципи – основа педагогічної професії», онлайн-лекція «Етика науки у Франції: теми, проблеми, рішення» тощо.

За другим показником – рівень управління цифровою трансформацією діяльності ЗВО – також зафіксовано підвищення рівня з середнього (85,52%) до високого (97,2%) у ЕГ та КГ.

Даному підвищенню сприяло прийняття ряду управлінських рішень та організації дій щодо їх виконання, так було проведено роботу й створено репозиторій КЗ «ХГПА», розроблено положення про репозиторій; заключені пролонговані договори про співпрацю із провідних організацій, що займаються питаннями академічної доброчесності суб'єктів освітньої діяльності (Unicheck, StrikePlagiarism.com); розроблено довідник «Бенчмаркінг діджитал ресурсів едукації суб'єктів освітнього процесу» де представлено наявні онлайн-платформи для реалізації якісного процесу едукації МУ в умовах діджиталізації освіти тощо.

За третім показником – контроль організації едукації МУ в умовах діджиталізації освіти – було повторно проведено анкетування (Анкета

«Контроль організації освітньої діяльності» (для суб'єктів та об'єктів освітнього процесу)) респондентів ЕГ та КГ.

Результати анкетування представлено в таблиці 4.27.

Таблиця 4.27

**Результати анкетування щодо визначення рівня здатності до
управлінської діяльності на контрольному етапі педагогічного
експерименту**

№	Запитання	Відповіді (у %)					
		так		швидше так, чим ні		швидше ні, ніж так	
		ЕГ	КГ	ЕГ	КГ	ЕГ	КГ
1.	Чи влаштовує Вас організація освітнього процесу у ЗВО?	99,44	98,4	0,48	1,52	0,08	0,08
2.	Чи достатня кількість виховних заходів з використанням сучасних цифрових технологій?	98,56	97,6	1,2	2,24	0,24	0,16
3.	Чи залучені здобувачі освіти до удосконалення процесу едукації в ЗВО?	99,76	97,76	0,24	1,92	-	0,32
4.	Чи об'єктивно проходить оцінювання здобутих компетентностей учасниками процесу едукації?	99,44	97,68	0,48	2	0,08	0,32
5.	Чи враховуються інтереси та потреби здобувачів освіти у процесі едукації адміністрацією та науково-педагогічними працівниками ?	98,4	99,2	1,44	0,64	0,16	0,16
6.	Чи маєте Ви вільний доступ до репозиторію навчального закладу у зручний для Вас час?	97,68	97,6	2,24	1,2	0,08	-
7.	Чи забезпечений процес едукації в ЗВО оцифрованою інформацією за всіма формами навчання (лекції, практичні, семінарські, орієнтований перелік питань до заліку/іспиту тощо)?	100	99,68	-	0,16	-	0,16

Таким чином, проаналізувавши отримані результати анкетування зазначимо, що 99,44% респондентів ЕГ та 98,4 % КГ влаштовує організація

освітнього процесу у ЗВО; 97,68% опитаних ЕГ та 97,6 % КГ відзначили доступність 24/7 до матеріалів розміщених у репозиторію навчального закладу тощо. Даному підвищенню сприяло проведення тренінгів «Особливості організації освітнього процесу за умов діджиталізації освіти», проходженню суб'єктами освітньої діяльності онлайн-курсів направлених на підвищення управлінської компетентності тощо.

Узагальнені результати рівня прояву едукації МУ в умовах діджиталізації освіти за процесно-результативним критерієм на контрольному та констатувальному етапах педагогічного експерименту у респондентів ЕГ та КГ представлено на рис.4.20, 4.21.

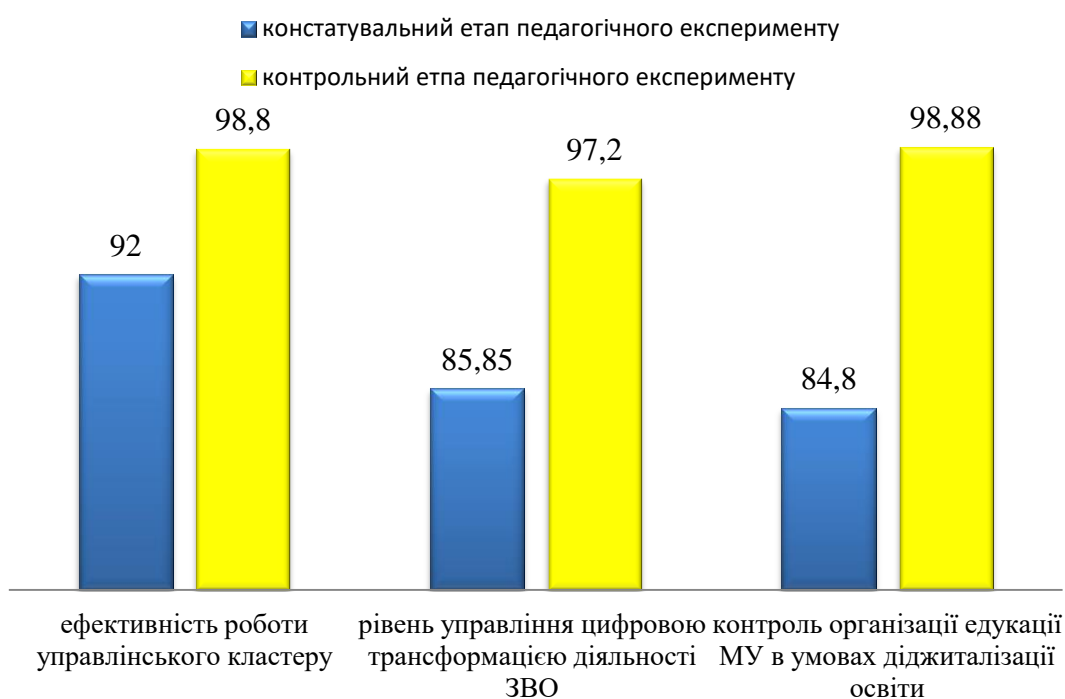

Рис. 4.20. Узагальнені результати рівня прояву едукації МУ в умовах діджиталізації за процесно-результативним критерієм у респондентів ЕГ (констатувальний та контрольний етапи педагогічного експерименту, у %)

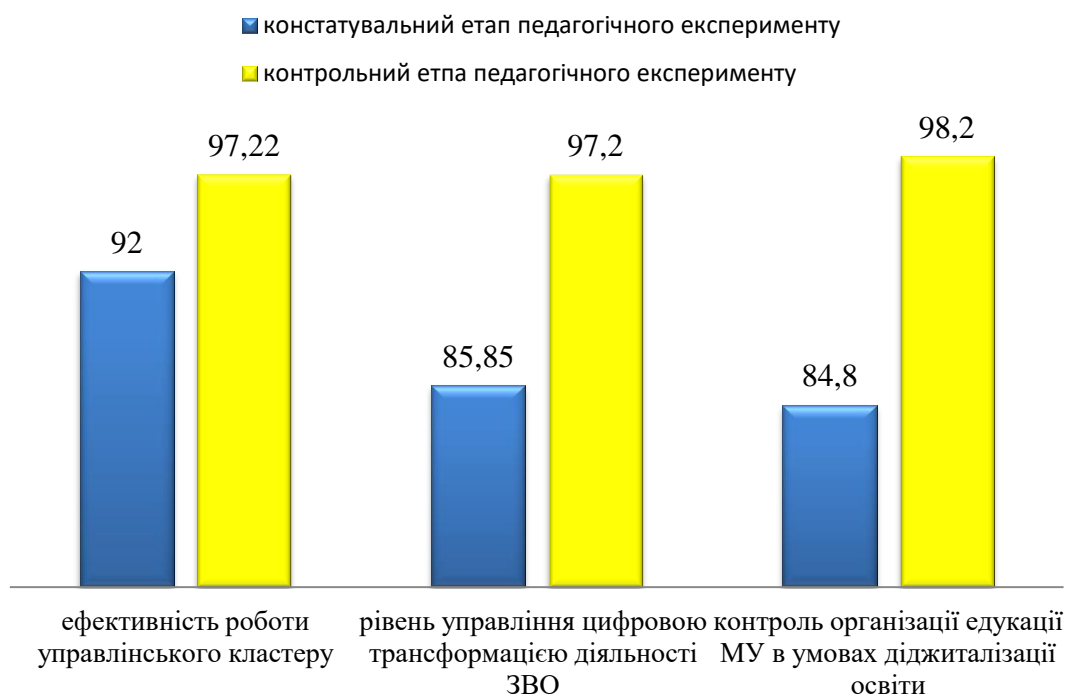

Рис. 4.21. Узагальнені результати рівня прояву едукції МУ в умовах діджиталізації за процесно-результативним критерієм у респондентів КГ (констатувальний та контрольний етапи педагогічного експерименту, у %)

Таким чином, аналіз отриманих даних свідчить про підвищення рівня (з середнього до високого) прояву едукції МУ в умовах діджиталізації за процесно-результативним критерієм у респондентів ЕГ та КГ, зазначимо, що за показником «ефективність роботи управлінського кластеру» – 98,8% % ЕГ та 97, 22 % КГ опитаних зазначають про ефективність функціонування управлінського кластеру, який забезпечує взаємодію суб’єктів освітньої діяльності та стейкхолдерів, проаналізувавши відповіді НПП з’ясовано, що вони на високому рівні володіють управлінськими компетентностями, здатні креативно вирішувати поставлені задачі ґрунтуючись на творчому підході та досконалому володінні нормативно-правової бази, займаються науковою діяльністю, публікують статті у наукових виданнях категорії А (Scopus або Web of Science), мають переможців Міжнародних та Всеукраїнських конкурсів та олімпіад тощо; «рівень управління цифровою трансформацією діяльності ЗВО» – 97,2% опитаних ЕГ та КГ наголошують на ефективності

функціонування віртуального університету (сучасне програмне забезпечення для організації дистанційного навчання та повноцінної роботи закладу освіти в цифровому просторі тощо) відповідальне відношення суб'єктів процесу едукації до освітньої діяльності тощо; «контроль організації едукації МУ в умовах діджиталізації освіти» – 98,88% опитаних ЕГ та 98,2% КГ повністю задоволені діяльністю адміністрації та науково-педагогічних працівників щодо проведення контрольних заходів, адже звітня документація щодо організації едукації МУ знаходиться у вільному доступі, здобувачів освіти залучають, як до удосконалення освітнього процесу, так і до проведення моніторингу ефективності прийнятих управлінських рішень.

Узагальнені результати рівня прояву едукації МУ в умовах діджиталізації освіти у респондентів ЕГ та КГ на констатувальному та контрольному етапах педагогічного експерименту представлено на рис.4.22, 4.23 та 4.24.

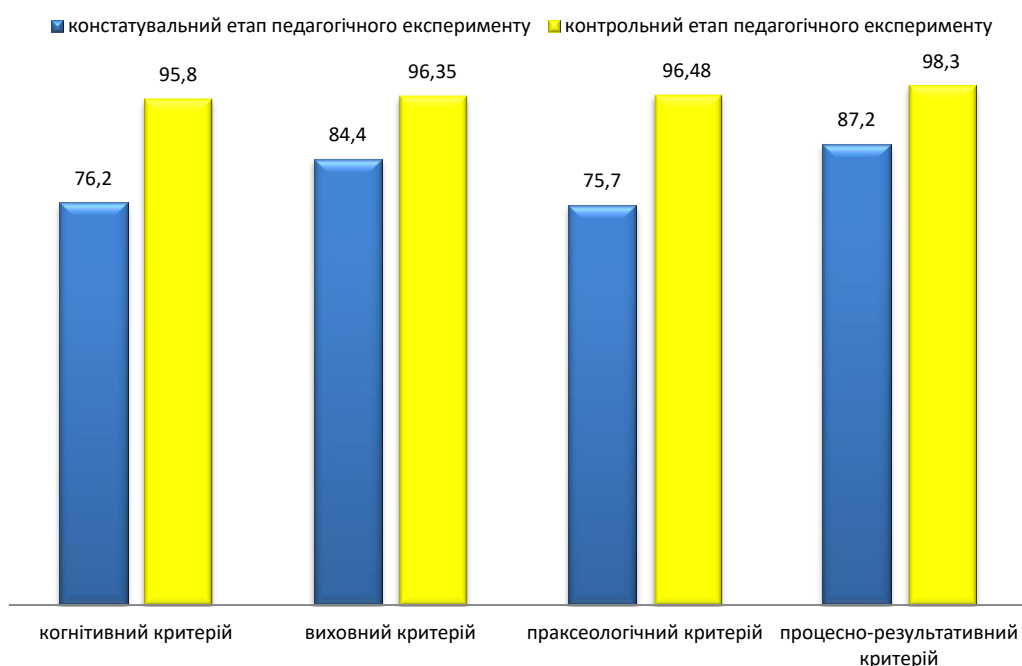

Рис. 4.22. Порівняльний аналіз результатів констатувального та контрольного етапів педагогічного експерименту ЕГ (у %)

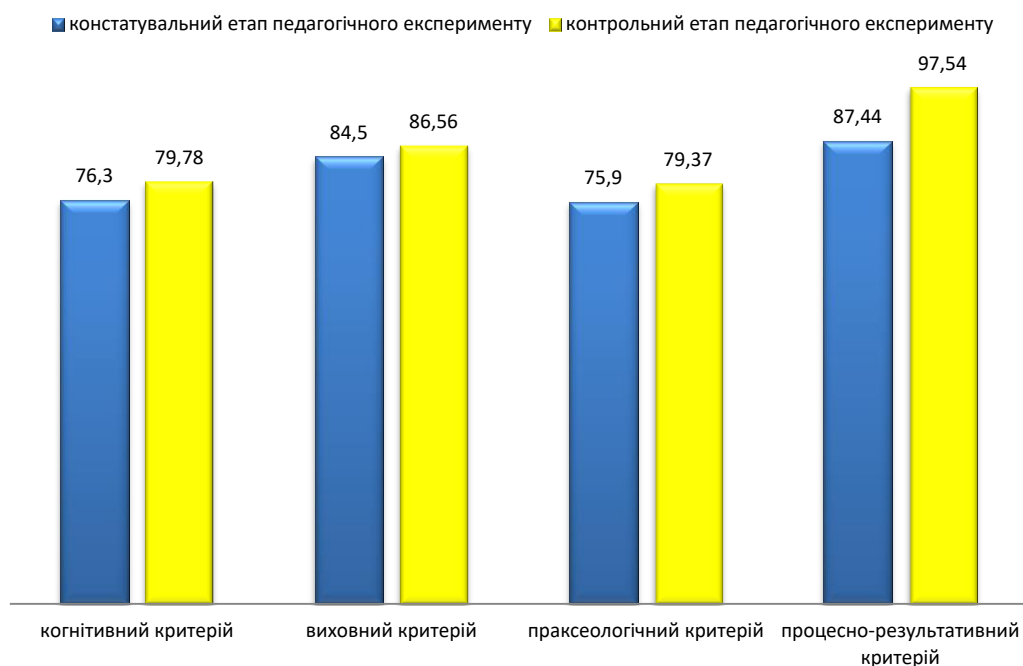

Рис. 4.23. Порівняльний аналіз результатів констатувального та контрольних етапів педагогічного експерименту КГ (у %)

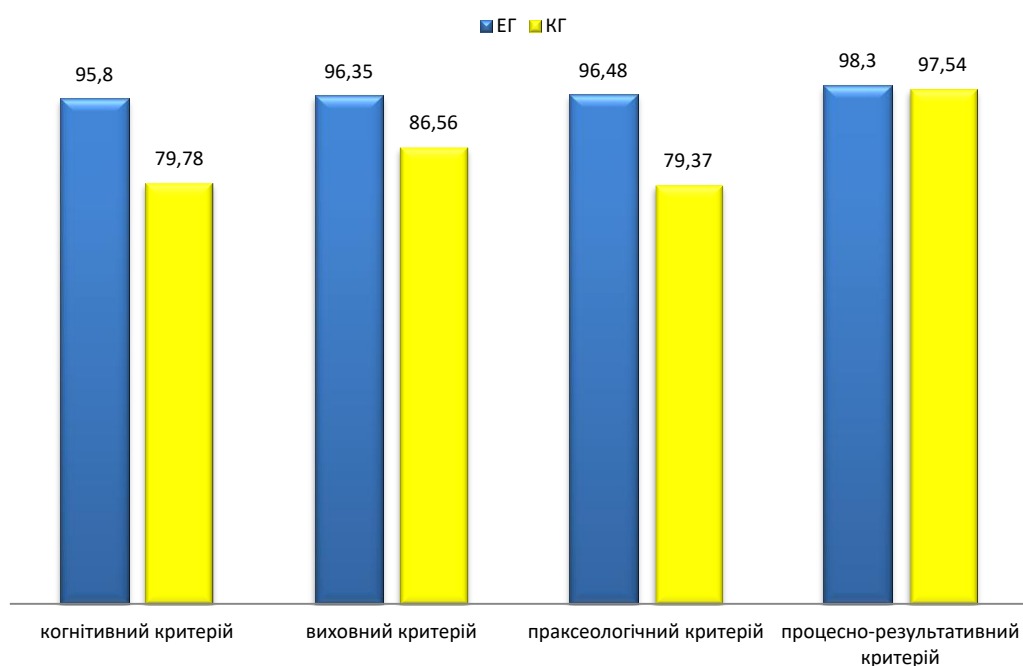

Рис. 4.24. Порівняльний аналіз результатів контрольної та експериментальної груп наприкінці експерименту (у %)

Проаналізувавши отримані дані отримані після контрольного етапу педагогічного експерименту зазначимо підвищення рівня прояву едукації МУ в умовах діджиталізації освіти із середнього (80,9%) до високого (96,64%) у

респондентів ЕГ за всіма критеріями, що свідчить про ефективність впровадженої в освітню діяльність моделі системи управління едукацією майбутніх учителів в умовах діджиталізації освіти. У респондентів КГ також зафіксовано підвищення рівня за всіма показниками, але в межах середнього рівня (із 81% до 85,56%), що свідчить про високий рівень професіоналізму НПП та адміністрації ЗВО, що приймали участь у експериментів.

Таким чином, отримані результати на контрольному етапі педагогічного експерименту із впевненістю дають підстави стверджувати, що завдання педагогічної концепції едукації майбутніх учителів в умовах діджиталізації освіти вирішено а саме: дана концепція сприяє удосконаленню системи вищої педагогічної освіти України; створені організаційно-педагогічні умови сприяють підвищенню ефективності управління едукацією майбутніх учителів у ЗВО; підвищення рівня едукації майбутніх учителів в умовах діджиталізації освіти відбувається через використання інноваційних методик, методів засобів (утилітарний концепт); створена ефективна партнерська мережа співпраці стейкхолдерів із суб'єктами освітнього процесу в умовах діджиталізації освіти забезпечує діяльність управлінського кластеру.

Основні положення підрозділу викладені в 3 публікації автора [3; 24; 40] (Додаток А).

4.4. Сучасні тенденції розвитку вищої педагогічної освіти України в умовах діджиталізації освіти

Нині українська система вищої освіти загалом та педагогічної зокрема перебувають у стані реформування. Із одного боку, як в громадянському суспільстві, і в освіті протягом останніх років спостерігаються досить серйозні кризові явища (повномасштабна війна (початок 24 лютого 2022 р.) на території України, кількість біженців за межі держави, у зв'язку

із агресією росії, перевищує 6 млн. (дані на травень 2022 року), занепад економіки, пандемія COVID-19, демографічна криза (кількість жертв цивільного населення рівень смертності перевищує рівень народжуваності), тимчасова еміграція заробітчан, яка з кожним роком, на жаль, лише зростає й відповідно зменшується кількість працездатного населення тощо), а з іншого – визначилися чіткі перспективи модернізації та інноваційного розвитку освітньої галузі (від дошкільної до післядипломної освіти), що демонструють безумовно правильну прогресивну політику керівництва держави, МОН направлену на впевненість позитивних зрушень у всіх сферах суспільних відносин та життєдіяльності особистості.

Домінуюча за часів радянського союзу репродуктивно-авторитарна освітня модель стала перешкодою сучасного оновлення освіти на шляху реформування вітчизняної освіти загалом, та вищої зокрема, відповідно до європейських вимог, що характеризується пріоритетністю просвітницької тенденції – переходу від «людини освіченої» до «людини зданої до саморозвитку протягом життя», а її практична цінність полягає у розробці таких індикаторів майбутньої фахової діяльності, що сприятимуть модернізації традиційного освітнього процесу та поступову його діджиталізацію.

Український сайт «Словотвір» надає таке визначення поняття «тенденція» — можливість тих чи інших подій розвиватися в даному напрямку [392]; у словнику термінів з професійної освіти зміст даного поняття трактується як: спрямування в поглядах чи діях, схильності, наміри властиві будь-кому, будь-чому; спрямованість розвитку будь-якого процесу, явища, поглядів, думок, ідей тощо [578, 243]. Н. Лавриченко досліджуючи педагогічну галузь, приходять до висновку, що тенденція «служує формою визначення закономірностей, які загалом не мають іншої реальності, крім тенденції, крім наближення до чогось у тенденції [286, с.21].

Таким чином, при визначенні сучасних тенденцій розвитку вищої педагогічної освіти України в умовах діджиталізації освіти будемо

дотримуватися змісту даного поняття наведеного у словниках та у дослідженнях Н. Лавриненко.

Перш ніж виявити сучасні тенденції розвитку вищої педагогічної освіти України в умовах діджиталізації освіти представимо схарактеризовані тенденції вітчизняними науковцями, до найактуальніших тенденцій вищої педагогічної освіти (В. Андрущенко, І. Бех, І. Бабин, О. Дубасенюк; В. Ликова, Н. Мосеюк, В. Курило, І. Човган, А. Харківська, Є. Хриков та інші), що дало змогу дійти висновку – виявлені тенденції одночасно зумовлюють і визначають перспективні напрями розвитку педагогічної науки.

О. Ярова визначила ключові тенденції підготовки педагогів для початкової освіти в країнах Європейського Союзу в контексті вимог сьогодення, а саме: «орієнтація на вищу освіту як неодмінну умову педагогічної кар'єри; запровадження в європейських університетах відбору або додаткового вступного тестування на педагогічні спеціальності; подовження терміну навчання від 3 до 4–5 років; збільшення частини практичної підготовки майбутніх учителів по відношенню до теоретичних курсів; ускладнення й посилення психолого-педагогічної підготовки; формування дослідницьких умінь майбутніх учителів та обов'язкове написання випускної кваліфікаційної роботи; різноманітність спеціалізацій у програмах підготовки» [702].

А. Осмолівська [375] ґрунтуючись на дослідженнях Н.Протасової В. Лугового, Ю.Молчанової та інших схарактеризувала сучасні тенденції формування освітньої політики України, а саме: «загострення глобальних проблем, які можуть бути вирішені тільки завдяки співробітництву між державами та всіма суб'єктами міжнародних відносин; прискорення темпів розвитку суспільства, а отже й, необхідність підготовки людей до життя в умовах, які швидко змінюються; перехід до постінформаційного суспільства, розширення масштабів міжкультурної взаємодії та необхідності збереження культурної ідентичності; формування принципово нового світогляду

молодого покоління, який базується на тенденціях, що перераховані вище; зростання необхідності навчання протягом усього життя (lifelong learning) у зв'язку зі швидкими темпами розвитку та змінами у звичному середовищі людини, від яких залежить конкурентоспроможність на ринку праці, а також загальний психоемоційний стан людини; демократизація та лібералізація суспільства, розширення можливостей для кожної окремої людини: можливостей вибору, можливостей мобільності та можливостей розвитку; прискорений розвиток економіки, структурні зміни на ринку праці, глобалізаційні процеси в економіці, перетворення світу у світ можливостей» [543, с. 23].

М. Роганова виявила тенденції розвитку сучасної освіти і педагогіки вищої школи спираючись на теоретичному осмисленні та аналізі практики виховання особистості у закладі вищої освіти: «на рівні концептуалізації освітньої діяльності – між двома підходами до освіти, як гуманітарної сфери діяльності в цілому: класичним (природничо-науковим) і некласичним (інтеграція природничо-наукового і гуманітарного знання: діалог, повернення до духовних основ буття, до культуротворчої діяльності й інших гуманістичних принципів); між достатньо високим рівнем розробленості загальної теорії гуманістичного виховання, сучасних концепцій особистісно-орієнтованого навчання і виховання і недостатньою розробленістю концептуальних основ культурологічного професійно-особистісного підходу до вищої освіти; між сучасною тенденцією створення відкритого культуровідповідного освітньо-виховного простору вищого навчального закладу і сьогоднішньою орієнтацією на дотримання корпоративних інтересів, як в рамках навчального закладу в цілому, так і на рівні окремих його структур; на рівні визначення мети підготовки сучасних фахівців – між об'єктивною потребою суспільства у вищому рівні розвитку загальної культури майбутніх фахівців, що базується на єдності духовних, інтелектуальних, моральних і технологічних компонентів культури, і реальним станом підготовки, орієнтованим в основному на формування

професійно-функціональної готовності випускників вузів до діяльності; між традиційним розумінням функції вищого навчального закладу як установи цілеспрямованої трансляції професійного досвіду і сучасним уявленням про нього, як про Центр освіти, науки і культури, орієнтованому на досягнення гуманістичних цілей в процесі становлення і розвитку властивостей і якостей особистості студента і викладача, що характеризуються узагальненим поняттям «інтелігент»» [547, 6-7].

Серед тенденцій розвитку вищої освіти В. Андрущенко, І. Бабин, В. Безлюдна, І. Богданова, О. Дубасенюк, М. Кірик, А. Харківська, І. Човган, Г. Шевченко виділяють наступні:

- відкритість системи освіти – визначення цілей освіти не обмежується державним замовленням, а розширюється потребами в освіті, що залежать від культурних, регіональних, етнічних та інших умов освіти; перенесення акценту з навчальної діяльності педагога на продуктивну навчально-пізнавальну, трудову, художню та іншу діяльність особистості;
- підвищення ролі педагогічного та психологічного забезпечення в досягненні ефективності та якості професійної підготовки [34];
- підготовка майбутніх учителів упродовж усього періоду становлення професійної школи і педагогічної думки, що відбувається таким чином, щоб цей процес сприяв перманентному оновленню, усвідомленню і впровадженню нових ідей і технологій [51, с. 30-31];
- пошук інноваційних підходів до розвитку фахівців, що суттєво прискорюють підготовку висококваліфікованих спеціалістів, полегшують засвоєння знань, роблять навчання інтерактивним, комунікативно-спрямованим, особистісно-орієнтованим [208];
- перехід від переважно інформативних форм до методів, форм і технологій навчання з використанням елементів проблемності, наукового пошуку, резервів самостійної роботи, взаємодії тих, хто навчається [376];

- створення умов для самоствердження, самореалізації і самовизначення особистості, що є результатом її самоорганізації [376];
- перетворення позиції педагога і позиції здобувачів освіти в особистісно-рівноправні, в позиції людей-співробітників [376];
- творча спрямованість освітнього процесу [376];
- перехід від суворо регламентованих контрольованих способів організації освітнього процесу до розвивальних, активізуючих, що передбачає стимулювання, організацію творчої, самостійної діяльності здобувачів освіти [376];
- безперервність освіти, яка направлена на загальноосвітню підготовку, досягнення цілісності і наступності у навчанні та вихованні; перетворення набуття освіти у процес, що триває упродовж всього життя людини [376];
- концептуалізація сучасного етапу розвитку виховання, яка знаходить своє відображення в інтеграції різновекторних підходів до виховної практики на різних рівнях [419, с.26]
- концептуалізація виховання призводить до зміни уявлень про його сутність і функції, яке поступово відходить від вузького розуміння виховання як «процесу», як управління розвитком особистості й переходить до його розуміння як гуманітарної практики з навчання здобувачів освіти людинотворчості, життєтворчості, духотворчості, самоорганізації, зміцнення духовно-моральних основ особистості [140]
- глобалізація, варіативність, гуманізація, особистісна орієнтація, інформатизація освіти, орієнтація на формування професійної компетентності майбутнього фахівця вимагають випереджального характеру управління системою вищої освіти й формування сучасної моделі майбутнього фахівця [658, с. 393];

- в педагогічній діяльності актуалізується суб'єктно-авторська позиція педагога, яка обумовлює можливість зміщення педагогічних цілей в область особистісно-розвиваючих функцій [14; 21; 138; 376; 600; 604; 674].

Аналіз виділених тенденції, відповідно до теми наукового пошуку, свідчить, що вчені окремо виявляють тенденції навчання (професійна підготовка, формування фахових компетентностей, професійної майстерності тощо), виховання (соціальних цінностей, особистісних якостей, громадянської відповідальності, міжособистісних гармонійних відносин тощо), розвитку (професійних компетентностей, здійснення самоосвіти та рефлексії тощо), однак, нами не виявлено тенденцій едукції майбутніх учителів, що є перспективним напрямом розвитку педагогічної науки.

Отже, узагальнюючи напрацювання вітчизняних науковців виявимо сучасні тенденції розвитку вищої педагогічної освіти України в умовах діджиталізації освіти.

Тенденція – *активне поширення діалектичної єдності детермінант едукції здобувачів вищої освіти.*

І. Маркова у статті «Тенденції універсалізації вищої освіти в Україні: тенденції, проблеми та перспективи» наголошує, що «універсальність вищої освіти повинна бути спрямована не тільки на надання знань, а й в першу чергу – здійснення функції соціального виховання. Не доцільно обмежуватися підготовкою, здобуттям компетентностей, необхідно зміцнювати освітню місію, сприяючи розширенню можливостей людини у всіх їх проявах, підвищенню її добробуту. Головна місія вищої освіти – підготовка і виховання людей в довгостроковій перспективі, а не вирішення короткострокової задачі, пов'язаної з адаптацією робочої сили до потреб ринку; розвиток людини та збільшення її внеску в зростання соціально-економічного добробуту шляхом виховання суспільної свідомості та створення умов для навчання «протягом усього життя»» [314, с. 95]

Погоджуючись із дослідницею, зазначимо, що тенденція поширення діалектичної єдності детермінант едукції здобувачів вищої освіти

ґрунтується на трьох законах діалектики ((закон єдності і боротьби протилежностей, закон заперечення заперечення, закон переходу кількісних змін у якісні), що конкретизовані відповідно до теми дослідження та обґрунтовані у п.1.3.) та розуміні того, що кожен наступний етап розвитку вищої освіти з одного боку руйнує застарілі теорії, парадигми, концепції, а з іншого – ґрунтуючись на позитивних надбаннях минулого виступає як період її прогресивного розквіту; обумовлена сучасними вимогами до підготовки компетентних фахівців (соціальним замовленням, вимогами стейкхолдерів тощо).

Доцільність обрання даної тенденції знаходимо у дослідженнях О. Лободинська [294], В. Огнев'юк [353] Л. Пуховської [539], А. Сбруєвої [565], Н. Терентьєвої [605], А. Харківської [639], які «розглядають освіту у контексті цивілізаційного розвитку на основі філософського осмислення історично зумовлених тенденцій у розвитку сучасної освіти що формується в процесі трансформації українського суспільства та глобальних змін у світі. освіта, долучаючи нові покоління до освоєння життєвих цінностей, звичаїв формує цілісне явище культури, тим самим сприяючи модернізації вітчизняної освіти відповідно до потреб розвитку особистості й суспільства, динамізації соціокультурних змін, утвердженню пріоритетного розвитку освіти як важливого чинника утвердження сталого людського розвитку»; «проблема освіти виходить на передній план у зв'язку зі становленням нового типу суспільних відносин Наразі в Україні склалася суперечлива ситуація між вимогами суспільства до фахівця, з одного боку, і реальним рівнем його підготовки у вищих навчальних закладах – з іншого» [661].

Наступною тенденцією розвитку вищої освіти в Україні визначено – *активне поширення консенсусу очно-дистанційних форм навчання.*

Із метою розвитку дистанційної освіти, поширення європейської мережі дистанційного навчання та на виклики сучасності 1987 року засновано Європейську асоціацію університетів дистанційного навчання,

діяльність якої була направлена на «підтримку дво- і багатосторонніх контактів між викладачами університетів; співпрацю у сфері наукових досліджень, розробки курсів, обміну курсами і визнання дипломів; розробку нових методів і технологій дистанційного навчання, уключаючи нові технологічні і інформаційні системи; організацію нових проєктів у цій сфері спільно з європейськими урядами і промисловими підприємствами; розширення доступу до можливостей отримати вищу освіту в Європі» [165]

Враховуючи виклики сьогодення, що постали перед українською державою та внутрішні й зовнішні чинники, які неможливо передбачити (коронавірусна інфекція «Covid-19», агресивні дії з боку росії та її прибічників, нестабільна економічна ситуація, природні катаклізми тощо), у процесі едукації здобувачів вищої освіти актуальності набуває активне поширення очно-дистанційної освіти.

Слушною для нас є думка Г. Луценко, який наголошує, що «Пандемія коронавірусу в Україні влаштувала більшості учасникам освітнього процесу технічний дискомфорт. Це змусило усіх почати застосовувати сучасні технології освітнього процесу незалежно від того подобається їм це чи ні..... дистанційне навчання відбувається через те, що до цього змушують обставини, хоча насправді воно збільшує доступність освіти, а змішане навчання, цілком може стати нашим майбутнім» [301].

На підставі аналізу тенденцій зарубіжної системи вищої освіти М. Гагарін приходять до висновку, що в Україні «основою нової освітньої парадигми стала дистанційна освіта (distance education) – якісно прогресивний вид навчання, що базується на активному використанні у навчальному процесі сучасних інформаційних технологій та засобів комунікації, а отже, дозволяє викладачеві та студенту, роз'єднаними у просторі, інтерактивно взаємодіяти на всіх етапах навчального процесу» [165, с. 20-21].

Із активним поширенням очно-дистанційної вищої освіти в Україні, як зазначають Є. Чернишова, Н. Гузій, В. Ляхоцький та інші «в її основу

покладено керовану самостійну роботу здобувачів із використанням сучасних інформаційно-комунікаційних технологій та мережі Інтернет» [401., с. 203].

Відтак, проаналізувавши нормативно-правові акти [226; 242], науково-педагогічну та спеціальну літературу [99; 100; 110; 113; 144; 190; 191; 197; 199; 285; 295; 350; 397-400; 412; 412-416; 418; 430; 431; 432; 444; 682; 729; 747; 750; 761] виявлено, що сьогодні існує консенсус інтеграції різних форм навчання (онлайн, офлайн), який стає провідним підходом до викладання та навчання у ЗВО.

Наступною тенденцією розвитку вищої освіти в Україні визначено – *активне поширення кіберсоціалізації особистості майбутнього учителя.*

XXI століття характеризується надшвидкими темпами розвитку ІКТ та їх упровадженням в усі сфери життєдіяльності особистості. Реальне спілкування (офлайн) здебільшого переходить в віртуальний простір (соціальні мережі (Facebook, Instagram, Telegram), e-mail, Viber, WhatsApp, форуми, освітній процес (онлайн лекції, тренінги, індивідуальна та групові консультавання тощо)), яке на наш погляд, можна вважати кіберсоціалізацією особистості.

Як зазначається у Вільній енциклопедії «Вікіпедія» «кіберсоціалізація – це локальний процес якісних змін структури особистості, який відбувається в результаті соціалізації людини в кіберпросторі віртуального соціалізуючого Інтернетсередовища, тобто у процесі використання його ресурсів і комунікації з віртуальними агентами соціалізації, які зустрічаються людині у глобальній мережі Інтернет» [207].

С. Бондаренко характеризує «кіберсоціалізацію як інтеграцію користувача у соціокультурне середовище, що проходить за допомогою засвоєння технологій комунікації, інформаційної культури, соціальної навігації, інформаційної грамотності, а також соціальних норм, цінностей і рольових вимог» [207].

Погоджуючись із визначеннями наданими вище, та враховуючи визначену у п.1.1. проблему «надмірна залежність МУ від глобальної Інтернет-мережі», відповідно до теми дослідження, зазначимо, що кіберсоціалізація освіти має безперечно ряд переваг, а саме: від дошкільної до вищої освіти можливість перегляду навчальних відео та проходження ігор, програм тощо; доступність до освітніх продуктів 24/7 у зручному для здобувача місці (адже Інтернет як глобальна інформаційна мережа не має державних кордонів); отримання неформальної й інформальної освіти як у період навчання в освітніх установах, так й протягом життя (для забезпечення особистісних та професійних потреб); із метою саморозвитку для здобувачів освіти, науковців існує можливість користуватися електронними версіями автентичних цифрових наукових ресурсів, що розташовані в найпрестижніших бібліотеках, музеях світу, а також відвідувати віртуальні екскурсії, що проводять дані установи; віртуальні мандрівки до різних куточків світу відповідно до інтересів відвідувача певного сайту тощо.

Підтвердженням існування даної тенденції є висловлювання А. Тадаєвої, яка вважає, що «для дітей соціалізація в умовах інформаційного суспільства (кіберсоціалізація) є цілком природня, бо вони народилися в цьому суспільстві, а її наслідки можуть бути як позитивними, так і негативними. За допомогою технічних новинок можна розвивати пам'ять, увагу, логіку, креативність то що, використовуючи, наприклад, спеціальні комп'ютерні та онлайн-ігри [602].

Разом із тим, дана тенденція окрім позитивних ознак має й низку негативних: нагромадження великої кількості неперевіреної та застарілої інформації; у деяких випадках, можливим є незахищеність авторських прав, даних тощо. «Небажані впливи на здоров'я, спричинені надлишковим використанням комп'ютерних технологій, можуть негативно позначитися на подальшому фізичному і психічному розвитку дитини (погіршення

здоров'я, Інтернет- та ігрова залежність, копіювання асоціальної поведінки, кібертретирування тощо)» [602].

О. Кузьміна у статті «Кіберсоціалізація – невід'ємна частина процесу формування життєвої компетентності сучасної молоді» виокремлює наступні негативні ознаки даної тенденції: «розповсюдження персональних даних, які можуть використовуватися злочинцями; перегляд дітьми і підлітками порнографії; перегляд ними сцен насильства і жорстокості, що деформує уявлення про цінності; кібербулінг» [272].

Таким чином, суспільні, політичні, економічні та соціальні зрушення, що пов'язані з розвитком ІКТ обумовлюють виявлену тенденцію.

Наступною тенденцією розвитку вищої освіти в Україні визначено – *активне поширення випереджального характеру едукації впродовж життя.*

На сучасному етапі розвитку суспільства заклади вищої педагогічної освіти у своїй діяльності ґрунтуються на створенні системи постійного оновлення знань і компетентностей майбутніх фахівців, адже від цього залежить економічне процвітання країни на міжнародній арені. Важливою складовою даного процесу стає впровадження едукаційної системи освіти, яка забезпечує підготовку кадрів нової генерації здатних освоювати нові піходи до професійної діяльності, бути конкурентоспроможними та висококваліфікованими фахівцями. Важливість, актуальність, затребуваність і перспективність безперервної освіти як освітньої парадигми, стратегії, що реалізується в практиці функціонування освітніх систем визначено у Концепції розвитку педагогічної освіти зазначено, що «Майбутнє характеризується зростанням невизначеності. Багато традиційних професій можуть зникнути впродовж жодні є її зміни поколінь, натомість з'являтимуться інші, з невідомими на сьогодні характеристиками. Саме тому в змісті формальної загальної середньої, професійної (професійно-технічної), фахової передвищої та вищої освіти всебільша увага приділяється формуванню й розвитку загальних (універсальних, ключових тощо)

компетентностей і наголошується на необхідності вміти безперервно вчитися впродовж життя» [445, с.2].

В. Іванько та С. Морозова досліджуючи питання вищої освіти, приходять до висновку, що «навчання впродовж життя полягає в утвердженні людини як найвищої суспільної цінності, створенні максимально слушних умов для сприяння її інтелектуальному, фізичному та культурному розвитку, розкриттю та задоволенню різноманітних освітніх потреб, перетворенню процесу навчання в безперервний процес самовдосконалення. Здатність швидко реагувати на запити часу, розширювати можливості участі громадян у культурній, соціальній і політичній діяльності країни стає головним питанням сьогодення. Діяльнісний і творчий характер навчання, формує відносини співробітництва між усіма учасниками навчання впродовж життя. Розвиток нової педагогічної системи вимагає від педагога не безпосередньої трансляції готових знань, а здійснення педагогічного супроводу і допомоги в організації індивідуальної навчальної діяльності впродовж життя» [175].

Прогрес та процвітання держави на світовій арені можливе лише, якщо населення країни, кожна особа без винятку матиме можливості до гідного саморозвитку, розкриттю своїх умінь та здібностей. Саме тому для реалізації даного напрямку необхідним є переосмислення цілей освіти як системи безперервного навчання та розвитку, а також завдань на її окремих рівнях.

Поширення усвідомлення у вітчизняному суспільстві необхідності едукації впродовж життя на сучасному етапі обумовлено: всеосяжністю – тобто об'єднанням спільною стратегічною метою всіх суб'єктів освітнього процесу (науково-педагогічних працівників, здобувачів освіти, адміністрацію, батьків, стейхолерів та інших); наступністю – збереженням попередніх надбань досліджень даного напрямку або їх зміність у зв'язку з сучасними аспектами розвитку суспільства; індивідуальністю – спрямованістю на забезпечення потреб кожного суб'єкта освітнього процесу; розширенням можливостей ІКТ; цифровізацією бекграунду загалом та в

освіті зокрема. Отже, визначення даної тенденції демонструє усвідомлення особистості, що навчання впродовж життя є інвестицією в ефективну майбутню професійну діяльність та процвітання країни на міжнародній арені.

Наступною тенденцією визначено – *активне поширення усвідомленості майбутніми учителями важливості набуття професіоналізму через використання інноваційних методик, методів, форм і засобів едукації*. «На сьогодні одним із головних завдань у закладі вищої освіти постає вибір оптимальних умов, форм і методів роботи, що забезпечують професійне становлення майбутнього фахівця, його самореалізацію, самовизначення, і, що є важливим, отримання задоволення від обраної професії» [654, С.144]. У контексті дослідження вважаємо за необхідне наголосити, що інноваційність є однією із найважливіших ознак процесу едукації вищої освіти як на теоретико-методологічному, так і на практичному рівнях. Усвідомлення важливості набуття професіоналізму МУ передбачає, що інновація одночасно є і метою, і умовою, і засобом, і формою їх педагогічної діяльності. При такому розумінні «інновації» відбувається активне поширення усвідомленості МУ в тому, що едукація у педагогічному ЗВО сприяє набуттю їх професіоналізму як вчителя та творчої особистості.

Таким чином, в межах розробленої педагогічної концепції едукації МУ в умовах діджиталізації освіти відбувається цілісний едукаційний процес набуття професіоналізму МУ, заснований на принципах інтеграції конвергенції і дивергенції фахової діяльності, коеволюції едукації, інтеграції особистих і професійних пріоритетів, занурення в інформаційно-просвітницьке середовище, продуктивності спільної професійної діяльності, фасилітації, що здійснюється за допомогою набуття, розвитку та вдосконалення загальних, фахових та предметних компетентностей за відповідною ОПП і забезпечує поєднання управлінської, навчальної, вихованої, розвиваючої складової, які скоординовано направлені на досягнення стратегічної мети вищої освіти.

Наступною тенденцією розвитку вищої освіти в Україні визначено – *активне поширення цифрової трансформації вищої освіти*.

Сьогодні доводить, що цифрові зрушення, що відбуваються в Україні останні кілька років стали основою для формування сучасної прогресивної країни європейського рівня. При цьому, Міністерство цифрової трансформації України «цифровізацію» бачить не лише як самоціль, а впершу чергу як інструмент досягнення розквіту держави, а розробка та впровадження новітніх діджитал технологій сприяють підвищенню освіченості як окремої особистості, так і надають широкий спектр можливостей для зростання переваг в економічній, соціальній та інших сферах загалом. «Цифрові» технології — це одночасно величезний ринок та індустрія, а також платформа ефективності й конкурентоспроможності всіх інших ринків та індустрій» [669].

Проаналізувавши проєкт «Цифрова адженда України – 2020» [669], з'ясовано, що процеси цифрової трансформації стають підґрунтям для розвитку та процвітання українського суспільства, чому сприяє робота на вітчизняному діджитал ринку таких міжнародних лідерів цієї сфери, Apple, Xiaomi, Samsung, Cisco, IBM, Intel, Ericsson, MasterCard тощо. Також, вважаємо за необхідне наголосити, що державна політика у сфері діджиталізації нашого суспільства загалом та освіти зокрема спрямована, з одного боку, на особистість і розвиток її креативності, а з іншого – на становлення та утримання лідерських позицій на світовій арені (бажано) в усіх сферах життєдіяльності, що безумовно повинно призвести до підвищення рівня якості життя. Адже розробка відповідного національного контенту, що враховує особливості та запити громадян України забезпечує економічну, медичну, соціальну, культурну, освітню та інші складові розвитку цифрового суспільства. Безперечним є той факт, що для вільного володіння усіма діджитал новинками необхідним є наявність фреймворку гармонізації едукаційних процесів в умовах діджиталізації освіти. Наведемо авторський фрейм гармонізації едукаційних процесів в умовах діджиталізації освіти (табл. 4.27).

Таблиця 4.27

Фрейм гармонізації едукативних процесів в умовах діджиталізації освіти

1. Інформаційна грамотність та грамотність щодо роботи з даними.		2. Комунікація та взаємодія		3. Цифровий контент		4. Безпека		5. Вирішення проблем	
1	2	1	2	1	2	1	2	1	2
<p>1. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.</p> <p>2. Здатність використовувати інформаційні та комунікаційні технології</p> <p>3. Здатність проводити дослідження на відповідному рівні.</p> <p>4. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.</p> <p>5. Здатність працювати в міжнародному контексті.</p>	<p>1. Вміння шукати, фільтрувати дані, інформацію та цифровий контент.</p> <p>2. Вміння оцінювати дані, інформацію та цифровий контент.</p> <p>3. Вміння використовувати та управляти даними, інформацією та цифровим контентом.</p>	<p>1. Здатність планувати та управляти часом.</p> <p>2. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.</p> <p>3. Здатність спілкуватися іноземною мовою</p> <p>4. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).</p> <p>5. Здатність працювати в команді.</p> <p>6. Здатність до міжособистісної взаємодії.</p> <p>7. Здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня (з експертами з інших галузей знань/видів економічної діяльності).</p> <p>8. Цінування та повага</p>	<p>1. Вміння спілкуватися через використання цифрових технологій.</p> <p>2. Вміння ділитися інформацією завдяки використанню цифрових технологій.</p> <p>3. Вміння контактувати із суспільством, користуватися державними та приватними послугами завдяки використанню цифрових технологій.</p> <p>4. Вміння взаємодіяти завдяки використанню цифрових технологій.</p> <p>5. Знання «нетикету», тобто володіння правилами поведінки та етикету в цифровому середовищі.</p> <p>6. Управління</p>	<p>1. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.</p> <p>2. Здатність виявляти ініціативу та підприємливість.</p>	<p>1. Створення цифрового контенту.</p> <p>2. Вміння змінювати, покращувати, використовувати контент задля створення нового контенту.</p> <p>3. Обізнаність щодо авторських прав та політики ліцензування відносно даних, інформації та цифрового контенту.</p> <p>4. Програмування, тобто вміння писати програмний код.</p>	<p>1. Здатність бути критичним і самокритичним.</p> <p>2. Здатність здійснювати безпечну діяльність.</p> <p>3. Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів).</p> <p>4. Прагнення до збереження навколишнього середовища.</p> <p>5. Здатність діяти соціально відповідально та свідомо.</p>	<p>1. Вміння захистити пристрої та контент, знання заходів безпеки, розуміння ризиків та загроз.</p> <p>2. Захист персональних даних та приватності.</p> <p>3. Охорона здоров'я, тобто знання та навички для збереження свого здоров'я та інших з точки зору як екології використання цифрових технологій, так і ризиків, загроз безпеці громадян.</p> <p>4. Захист навколишнього середовища, тобто розуміння впливу</p>	<p>1. Здатність виявляти, ставити та вирішувати проблеми.</p> <p>2. Здатність приймати обґрунтовані рішення.</p> <p>3. Здатність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт.</p> <p>4. Визначеність і наполегливість щодо поставлених завдань і взятих обов'язків.</p>	<p>1. Вміння вирішувати технічні проблеми, що виникають із комп'ютерною технікою, програмним забезпеченням, мережами і т.д.</p> <p>2. Вміння визначати потреби та знаходити відповідні технічні рішення, або кастимізувати цифрові технології до власних потреб.</p> <p>3. Креативне користування, або вміння завдяки цифровим технологіям створювати знання, процеси та продукти, індивідуально або колективно, з</p>

Продовження табл.4.27

		різноманітності та мультикультурності. 9. Здатність працювати автономно.	цифровою ідентичністю, тобто вміння створювати та управляти аккаунтами.				цифрових технологій на екологію, навколишнє середовище, з точки зору їх утилізації, а також їх використання, що може нанести шкоду, наприклад, об'єктам критичної інфраструктури і т.д.		метою вирішення повсякденних життєвих та професійних проблем і т.д. 4 Вміння самостійно визначати потребу в отриманні додаткових нових цифрових навичок.
<p>Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства; усвідомлення цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідності його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні</p> <p>Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.</p>									

Примітка 1. Методичні рекомендації МОН щодо розроблення стандартів вищої освіти. 2. Проєкт «Цифрова адженда України – 2020»

На наш погляд, структура (фрейворк) цього процесу ретельно розроблена Міністерством цифрової трансформації України й представлена у проєкті «Цифрова адженда України – 2020» та узгоджується із змістом професійно-зорієнтованого компоненту авторської моделі системи управління едукацією майбутніх учителів в умовах діджиталізації освіти (п.3.3).

У структурованому фреймі гармонізації едукаційних процесів в умовах діджиталізації освіти представлено 5 Digital Quotient та відповідні рівні: «цифрове» громадянство, тобто використання цифрових технологій у повсякденному житті, для взаємодії один з одним, спілкування, перегляду цифрового контенту і т. д; «цифрова» творчість, тобто використання цифрових технологій для створення контенту, медіа, застосувань тощо; «цифрове підприємництво», тобто використання цифрових технологій для бізнесу, професійної діяльності тощо.

Підсумовуючи все вищезазначене, сучасними тенденціями розвитку вищої педагогічної освіти України в умовах діджиталізації освіти визначено: активне поширення діалектичної єдності детермінант едукації здобувачів вищої освіти, активне поширення консенсусу очно-дистанційних форм навчання, активне поширення кіберсоціалізації особистості майбутнього учителя, активне поширення випереджального характеру едукації впродовж життя, активне поширення усвідомленості МУ у важливості набуття професіоналізму через використання едукаційних інновацій, активне поширення цифрової трансформації вищої освіти.

Основні положення підрозділі викладені в 3 публікаціях автора [36; 37; 38] (Додаток А).

Висновки до четвертого розділу

1. Дослідно-експериментальна робота тривала упродовж 2018–2022 рр. Основними базами проведення педагогічного експерименту були

Комунальний заклад «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради, Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка. Експериментом було охоплено 2620 суб'єктів освітнього процесу, із них 120 науково-педагогічних та педагогічних працівників із закладів вищої освіти, що приймали участь у педагогічному експерименті. Утворено дві групи: експериментальну (ЕГ) та контрольну (КГ) по 1250 здобувачів вищої освіти (першого бакалаврського рівня вищої освіти). Кількість учасників експерименту (обсяг вибірки) забезпечила репрезентативність отриманих даних.

2. На констатувальному етапі педагогічного експерименту, для з'ясування сучасного стану едукації МУ в умовах діджиталізації освіти та управління даним процесом було проведено анкетування, опитування, тестування, індивідуальні бесіди з респондентами. Стосовно змісту першого концепту – настановчого. Було визначено загальні положення едукації МУ учителів в умовах діджиталізації освіти, проаналізовано нормативно-правові документи (станом на 2018р), що затверджені на державному або регіональному рівнях; предметна область; з'ясовано сучасні проблеми едукації МУ в умовах діджиталізації освіти. За другим концептом – управлінським – педагогічна концепція едукації МУ в умовах діджиталізації освіти відсутня, й тому планування, прийняття управлінського рішення щодо її впровадження, організація дій щодо виконання даного рішення та контроль їх виконання є неможливим.

Для отримання інформації та її подальшого аналізу (з'ясування відповідного рівня едукації МУ в умовах діджиталізації освіти) за третім концептом – системним – було проведено: індивідуальні та групові опитування з суб'єктами процесу едукації в умовах діджиталізації освітнього простору із метою з'ясування сучасних проблем даного процесу; анкетування (анкета «Загальні компетентності педагога», «Виявлення особистісних та професійно важливих якостей майбутніх учителів», «Рівень обізнаності

світовими цінностями», «Рівень обізнаності європейськими цінностями», «Літературна спадщина України», «Демократичні надбання українського народу», «Національна символіка України», «Історіографія України», «Рівень сформованості патріотичних поглядів», «Творчі здібності», «Готовність педагога до впровадження інноваційних технологій в освіті» тощо); опитування (опитувальник «Сімейні цінності», «Мотивація до саморозвитку» тощо); аналіз результатів ректорських контрольних робіт, підсумкових оцінок, складання заліків, іспитів, державних атестаційних іспитів тощо; здійснено математичну обробку отриманих результатів. Проаналізувавши отримані дані, під час констатувального етапу експерименту виявлено середній рівень (80,9% ЕГ та 81 % КГ) прояву едукції МУ в умовах діджиталізації освіти за всіма критеріями, що свідчить про необхідність провадження в освітню діяльність моделі системи едукції майбутніх учителів в умовах діджиталізації освіти для підвищення ефективності даного процесу.

За четвертим концептом – утилітарним впровадження методик, методів, форм та засобів є неможливим, адже на момент проведення констатувального етапу педагогічного експерименту була відсутня педагогічна концепція едукції МУ в умовах діджиталізації освіти.

3. На формувальному етапі педагогічного експерименту за першим концептом – обґрунтовані загальні положення едукції МУ в умовах діджиталізації освіти; вивчені та додані нормативно-правові документи; діяльність управлінського кластера направлена на вирішення сучасних проблем едукції МУ в умовах діджиталізації освіти; сформована предметна область – визначено ключові поняття дослідження – «едукція майбутніх учителів», «педагогічна концепція едукції майбутніх учителів», «педагогічна концепція едукції майбутніх учителів в умовах діджиталізації освіти». За другим концептом – прийняті та реалізовані управлінські рішення щодо досягнення стратегічної мети через розробку та впровадження

педагогічної концепції едукації МУ в умовах діджиталізації освіти. За третім концептом впроваджено в освітню діяльність респондентів ЕГ модель системи едукації майбутніх учителів в умовах діджиталізації освіти. За четвертим концептом на формувальному етапі педагогічного експерименту для респондентів ЕГ удосконалено змістове наповнення освітніх компонентів загальної та професійної підготовки, впроваджено в освітній процес факультативи, секції, гуртки тощо, розроблено та наповнено сайт для суб'єктів освітнього процесу «Виховний потенціал нації», де зібрано матеріали за національно-патріотичним, інтелектуально-духовним, громадянсько-правовим, моральним, трудовим, естетичним, екологічним напрями виховної роботи тощо.

Укладено довідник «Бенчмаркінг діджитал ресурсів едукації суб'єктів освітнього процесу», де зібрано понад 100 дистанційних платформ направлених на саморозвиток та самовдосконалення особистості майбутніх учителів та науково-педагогічних працівників.

На контрольному етапі педагогічного експерименту зясовано ефективність впровадження впровадження в освітню діяльність концептів педагогічної концепції едукації майбутніх учителів в умовах діджиталізації освіти.

За першим концептом встановлена ефективність обрання його змістового наповнення задля реалізації педагогічної концепції едукації МУ в умовах діджиталізації освіти; вирішено коло сучасних проблеми відповідно до теми дослідження.

За другим концептом досягнуто стратегічну мету – вдосконалення системи вищої педагогічної освіти України.

За третім концептом проаналізовано ефективність впровадження моделі системи едукації майбутніх учителів в умовах діджиталізації освіти за відповідними критеріями, показниками та рівнями.

За утилітарним концептом – доведено, що завдання розробленої педагогічної концепції едукції майбутніх учителів в умовах діджиталізації освіти вирішено через її верифікацію

4. Визначено сучасні тенденції розвитку вищої педагогічної освіти України в умовах діджиталізації освіти.

ВИСНОВКИ

1. На основі аналізу нормативно-правових, науково-педагогічних, методичних та спеціальних джерел, а також проведеного анкетування серед респондентів ЗВО, що брали участь в експерименті, визначено наступні проблеми едукації майбутніх учителів в умовах діджиталізації освіти, а саме: пріоритет матеріального забезпечення особистості здобувачів освіти над духовно-ціннісним розвитком (глобальна культуро-духовна криза); надмірна залежність від глобальної Інтернет-мережі в їх професійній діяльності; необхідність розробки й обґрунтування уніфікованого фрейму педагогічної концепції окремого фундаментального досліджуваного феномену різних напрямів підготовки освітян та педагогічної концепції едукації майбутніх учителів в умовах діджиталізації освіти.

2. Визначено ключові поняття дослідження: «едукація майбутніх учителів» – суцільний триєдиний інтеграційний освітній процес, направлений на всебічний розквіт особистості майбутніх учителів, які спроможні ефективно використовувати набуті загальні, професійні та фахові компетентності під час здійснення професійної діяльності; здатні креативно і гнучко вирішувати проблемні ситуації у професійному чи суспільному середовищах; готові до саморефлексії та саморозвитку; мають розвинену громадянську позицію та почуття патріотизму, шанобливе ставлення до національних і світових культурних, духовних, матеріальних надбань людства; «педагогічна концепція едукації майбутніх учителів в умовах діджиталізації освіти» – провідна ідея педагогічної науки, що реалізується через пріоритетний напрям модернізації освітнього процесу й спрямована на всебічний розквіт (освіченість, вихованість, розвиток) особистості майбутніх учителів в умовах масштабного процесу запровадження, інтеграції і використання цифрових технологій, оцифрованої інформації; а також обґрунтовано змістове наповнення базових понять наукової розвідки.

3. Схарактеризовано методологічні підходи до дослідження педагогічної концепції едукації майбутніх учителів в умовах діджиталізації освіти, а саме: **загальнонаукові** – *системний*, який дозволяє розглядати едукацію майбутніх учителів в умовах діджиталізації освіти як цілісний нелінійний педагогічний процес взаємодії і рівноправного партнерства науково-педагогічного працівника із здобувачем вищої освіти з характерними ознаками системності, наступності, структурності та взаємозалежності; *синергетичний* (синергізм авторської моделі проявиться у досягненні сумарного ефекту через комбінований вплив усіх компонентів моделі на кінцевий результат/досягнення мети, урахуваючи при цьому можливі флуктації); *стратегічний* сприяє розумінню довгострокових перспектив розвитку вищої педагогічної освіти з урахуванням міжнародних вимог до якості підготовки фахівців; прогнозуванню своєчасного реагування керівництва освітніх установ на виклики сучасності через стратегічне планування, прийняття управлінських рішень, організацію діяльності відповідальних структурних підрозділів, осіб на виконання відповідних управлінських рішень; передбачає контроль за їх виконанням, а також за реалізацією визначених довго-, середньо- та короткострокових цілей підвищення якості едукації майбутніх учителів в умовах діджиталізації освіти; *аксіологічний* сприяє формуванню та розвитку ціннісного ставлення майбутніх учителів до своєї професії та вихованців у сучасному цифровізованому світі; **конкретно-наукові** – *компетентнісний* сприяє досягненню поставлених цілей фахової підготовки майбутніх учителів та результативному й якісному виконанню їх професійних обов'язків згідно з чинними міжнародними й національними нормами і стандартами; забезпечує гармонійний особистісний розвиток і виховання моральних якостей як власних, так і учнів; *фреймовий* забезпечує наявність ефективних шляхів реалізації даної педагогічної концепції на основі її фреймової візуалізації (розробка блок-схеми, моделі, таблиць тощо); *діяльнісний* спрямовує освітній

процес на формування загальних, предметних та фахових компетентностей через використання едукації (відповідних методик, методів, форм, засобів), направленої на професійну самореалізацію, розвиток здібностей, креативність на практиці тощо; *особистісно-зорієнтований* передбачає спрямованість едукації майбутніх учителів на формування креативної, всебічно розвиненої особистості педагога, вмотивованого до впровадження інновацій в освітній процес в умовах діджиталізації освіти та реалізації Концепції Нової української школи.

4. Розроблено фрейм педагогічної концепції едукації майбутніх учителів в умовах діджиталізації освіти, що складається із чотирьох взаємодетермінованих концептів: *настановчого* (загальні положення едукації майбутніх учителів в умовах діджиталізації освіти, національні, загальноєвропейські та світові стратегічні нормативно-правові документи, предметна область, актуальні проблеми едукації майбутніх учителів в умовах діджиталізації освіти), *управлінського* (планування, прийняття управлінського рішення, організація дій та контроль їх виконання), *системного* (модель системи едукації майбутніх учителів в умовах діджиталізації освіти) та *утилітарного* (шляхи реалізації педагогічної концепції едукації майбутніх учителів в умовах діджиталізації освіти, очікувані результати, верифікація ефективності педагогічної концепції).

5. Виявлено закономірності – обрання перспективних напрямів методології едукації майбутніх учителів в умовах діджиталізації освіти, результату едукаційного генезису особистості майбутніх учителів, прискореної інтеграції різних форм освіти в процесі едукації, онтогенезу якісної своєрідності едукації, стрімкого впровадження інноваційних технологій едукації в освітній процес; та визначено принципи едукації майбутніх учителів в умовах діджиталізації освіти – інтеграції конвергенції і дивергенції фахової діяльності, коеволюції едукації, інтеграції особистих і

професійних пріоритетів, занурення в інформаційно-просвітницьке середовище, продуктивності спільної професійної діяльності, фасилітації.

6. Розроблено модель системи едукації майбутніх учителів в умовах діджиталізації освіти, яка складається з п'яти взаємопов'язаних компонентів: *методологічно-цільового* (соціальне замовлення, ціль, завдання, зміст, методологічні підходи, закономірності та принципи едукації майбутніх учителів в умовах діджиталізації освіти), *структурно-функціонального* (суб'єкт, об'єкт, функції едукації майбутніх учителів в умовах діджиталізації освіти), *організаційно-управлінського* (напрями, етапи, адміністративні методи управління цим процесом), *професійно-зорієнтованого* (ціль професійної підготовки майбутніх учителів, загальні, фахові, предметні компетентності, методи, форми, засоби) та *діагностико-результативного* (критерії – когнітивний, виховний, праксеологічний, процесно-результативний; показники, рівні едукації майбутніх учителів в умовах діджиталізації освіти, діагностичний інструментарій та очікуваний результат) та організаційно-педагогічних умов едукації майбутніх учителів в умовах діджиталізації освіти.

7. Експериментально перевірено ефективність упровадження педагогічної концепції едукації майбутніх учителів в умовах діджиталізації освіти. Доведено, що дана концепція сприяє вдосконаленню системи вищої педагогічної освіти України; розроблена модель системи та створені організаційно-педагогічні умови едукації сприяють підвищенню результативності едукації майбутніх учителів в умовах діджиталізації освіти через використання інноваційних методик, методів, засобів навчання; створена партнерська мережа співпраці стейкхолдерів із суб'єктами освітнього процесу в умовах діджиталізації освіти забезпечує ефективну діяльність управлінського кластеру.

8. Визначено сучасні тенденції розвитку вищої педагогічної освіти України в умовах діджиталізації освіти, а саме – активне поширення:

діалектичної єдності детермінант едукації здобувачів вищої освіти, консенсусу очно-дистанційних форм навчання, кіберсоціалізації особистості майбутнього учителя, випереджального характеру едукації впродовж життя, активне поширення усвідомленості майбутніми учителями важливості набуття професіоналізму через використання інноваційних методик, методів, форм і засобів едукації, цифрової трансформації вищої освіти.

Проведене дослідження не вичерпує всієї різноманітності питань, пов'язаних із розробкою педагогічної концепції едукації майбутніх учителів в умовах діджиталізації освіти. Як можливі перспективи в подальшому вбачаємо розв'язання проблеми управління едукацією майбутніх магістрів педагогічних спеціальностей в умовах діджиталізації освіти із урахуванням змін нормативно-правового забезпечення й новітніх інформаційно-комунікаційних технологій тощо.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Авдеева И. Н. Динамика психологических особенностей педагогов-инноваторов: фасилитативный контекст. *Практична психологія та соціальна робота*. 2013. № 6. С. 25–33.
2. Авдеева І. М. Принципи педагогічної фасилітації. *Наукові записки Інституту психології імені Г. С. Костюка АПН України: у 4-х т. / за ред. С. Д. Максименко*. Київ: Главник, 2005. Т. 1. Вип. 26. С. 24–28.
3. Адаменко О. В. Розвиток педагогічної науки в Україні в другій половині ХХ століття (1950-2000 р.р.) : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.01 / МОН України, Луганський нац. пед. ун-т імені Тараса Шевченка. Луганськ, 2006. 233 с.
4. Адаптивне управління: сутність, характеристика, моніторингові системи: монографія / заг. ред. Г. В. Єльнікова. Чернівці: Технодрук, 2009. 570 с.
5. Азаренкова Г. М. Адаптація підприємства до умов зовнішнього середовища як інструмент забезпечення його фінансової безпеки. *Причорноморські економічні студії*. 2017. Вип. 13-1. С. 201–204.
6. Академічна доброчесність : онлайн-курс для вчителів старших класів. URL: <https://courses.ed-era.com/courses/course-v1:AmericanCouncils+AcIn101+AcIn2019/about> (дата звернення : 01.02.2022).
7. Александров Г. Н., Иванкова Н. И., Тимошкина Н. В., Чшиева Т. Л. Педагогические системы, педагогические процессы и педагогические технологии в современном педагогическом знании. *Educational Technology & Society*. 2000. № 3(2). Р. 134–149.
8. Алексеєва О. Р., Бутенко Л. Л., Курліщук І. І., Швирка В. М. Використання інформаційно-комунікаційних технологій у процесі викладання курсу за вибором «Трендспоттинг та професійне майбутнє

сучасного фахівця». *Інформаційні технології і засоби навчання*. 2019. Т. 72. № 4. С. 136–151.

9. Алфімов Д. В. Теорія і методика виховання лідерських якостей особистості у сучасній загальноосвітній школі: дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.07 / Східноукр. нац. ун-т імені Володимира Даля. Луганськ. 2012. 493 с.

10. Англо-український словник: у 2 т. Близько 120000слів / уклад. М. І. Балла. Київ: Освіта, 1996. Т. 1 : А-М. 752 с.

11. Андрієвська В. М. Теоретичні і методичні засади підготовки майбутнього вчителя початкової школи до використання інформаційно-комунікаційних технологій у професійній діяльності : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04 / МОН України, Харків. держ. пед. ун-т імені Г. С. Сковороди. Харків, 2019. 432 с.

12. Андрощук І. В. Взаємодія як педагогічна категорія. *Педагогічний дискурс*. 2013. Вип. 14. С. 15–19. URL : <https://cutt.ly/VMjtBcE> (дата звернення: 20.09.2018).

13. Андрущенко В. П., Предборська І. М., Пінчук Є. А., Степаненко І. В. Феномен університету в контексті «суспільства знань» : монографія. Київ, 2014. 256 с. URL : <https://cutt.ly/fMjt1IF> (дата звернення : 12.09.2018).

14. Андрущенко В.П. Основні тенденції розвитку вищої освіти на рубежі століть. *Вища освіта України*. 2001. № 1. С 11–17.

15. Анненкова І. П. Теорія і методика моніторингу якості професійної діяльності науково-педагогічних працівників вищих навчальних закладів : автореф. дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.06 / Держ. закл. «Луган. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка». Старобільськ, 2016. 43 с.

16. Анненкова І. П. Теорія і методика моніторингу якості професійної діяльності науково-педагогічних працівників вищих

навчальних закладів : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.06 / НАПН України ; Держ. вищ. навч. закл. «Університет менеджменту освіти». Київ, 2016. 517 с.

17. Атаманчук Ю. М. Теоретичні і методичні засади підготовки магістрів з управління навчальним закладом до інформатизації управлінської діяльності : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04 / Черкаський нац. ун-т імені Богдана Хмельницького. Черкаси, 2016. 486 с.

18. Атаманчук Ю. М. Теоретичні і методичні засади підготовки магістрів з управління навчальним закладом до інформатизації управлінської діяльності : автореф. дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04, 13.00.06 / Уман. держ. пед. ун-т ім. Павла Тичини. Умань, 2016. 43 с.

19. Бабакіна О. О. Розвиток системи підвищення кваліфікації науково-педагогічних працівників закладів вищої освіти України останньої чверті ХХ – початку ХХІ століття : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.01 / МОН України, Комунал. закл. «Харків. гуманітар.-пед. акад.» Харків. облради, Держ. закл. «Луганський нац. ун-т імені Тараса Шевченка». Старобільськ, 2021. 715 с.

20. Бабакіна О. О. Формування громадянськості майбутнього вчителя початкових класів у процесі професійної підготовки : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Харків. гуманітар.-пед. ін-т. Харків, 2008. 231 с.

21. Бабин І., Ликова В. Стратегія та сучасні тенденції розвитку університетської освіти України в контексті Європейського простору вищої освіти на період до 2020 р. Національний Темпус / Еразмус + офіс в Україні. URL : <http://www.tempus.org.ua/uk/national-team-here/238.html> (дата звернення: 01.01.2022)

22. Бадер С. О. Аксіологічно-сміслове середовище закладів вищої освіти : сутність та структура. *Інноваційні технології в дошкільній освіті* : зб. наук. статей за матеріалами III Міжнар. наук.-практ. інтернет-конференції, Переяслав-Хмельницький, 28-29 квіт. 2020 р. Переяслав-Хмельницький, 2020. С. 31–35.

23. Бадер С. О. Методологічні засади проблеми формування ціннісно-сміслових орієнтацій майбутніх вихователів. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Сер. 5 : Педагогічні науки: реалії та перспективи*. 2018. Вип. 64. С. 10–15.

24. Бадер С. О. Система формування ціннісно-сміслових орієнтацій майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти у фаховій підготовці : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04 / ДЗ «Луганський нац. ун-т імені Тараса Шевченка». Старобільськ, 2020. 576 с.

25. Банашко Л. В., Севастьянова О. М., Крищук Б. С., Тафінцева С. І. концепція педагогічної компетентності майбутніх учителів у системі ступеневої підготовки спеціалістів початкової ланки освіти / Хмельницька гуманітар.-пед. акад. URL : <http://www.kgra.km.ua/?q=node/233> (дата звернення :).

26. Банашко Л. В., Севастьянова О. М., Крищук Б. С., Тафінцева С. І. Концепція педагогічної компетентності майбутніх учителів у системі ступеневої підготовки спеціалістів початкової ланки освіти. URL : <http://www.kgra.km.ua/?q=node/233> (дата звернення : 21.09.2018).

27. Баніт О. В. Сучасні тенденції професійного розвитку персоналу в системі корпоративної освіти. *Освіта дорослих: теорія, досвід, перспективи*. 2015. Вип. 2. С. 28-38.

28. Баніт О. В. Інтеграційні процеси формальної та неформальної освіти в Україні. *Integration of New Knowledge, Research and Innovation Across Europe*. 2021. С. 29–31. URL : https://lib.iitta.gov.ua/720261/1/Banit_Olga.pdf (дата звернення: 13.06.2021).

29. Баніт О. В. Психолого-педагогічні орієнтири «Я-концепції» в системі внутрішньофірмової мотивації персоналу. *Витоки педагогічної майстерності* : зб. наук. праць / Полтав. нац. пед. ун-т імені В. Г. Короленка. Полтава : ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2015. Вип. 15. С. 59–63.

30. Баркасі В. В. Формування професійної компетентності в майбутніх учителів іноземних мов (1997–2004 рр.) : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Одеса, 2004. 254 с.

31. Бауман З., Донскіс Л. Моральна сліпота. Втрата чутливості у плинній сучасності / пер. з англ. О. Буценка. Київ : Дух і літера, 2014. 280 с.

32. Бахмат Н. В. Теоретичні і методичні засади педагогічної підготовки вчителів початкової школи в умовах інформаційно-освітнього середовища вищого навчального закладу : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04 / Кам'янець-Подільський нац. ун-т імені Івана Огієнка ; Нац. пед. ун-т імені М. П. Драгоманова. Київ, 2017. 497 с.

33. Беззуб І. Поширення інформаційно-комунікаційних технологій в освіті протягом життя. *Наукові праці Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського*. 2017. Вип. 48. С. 707–726.

34. Безлюдна В. В. Теорія і практика професійної підготовки майбутніх учителів іноземних мов у вищих педагогічних навчальних закладах України (1948–2016 рр.) : автореф. дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.01 ; 13.00.04 / МОН України ; Рівнен. держ. гуманітарний ін-т. Рівне, 2017. 43 с.

35. Безлюдна В. В. Теорія і практика професійної підготовки майбутніх учителів іноземних мов у вищих педагогічних навчальних закладах України : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.01 ; 13.00.04 / МОН України ; Уманський держ. пед. ун-т імені Павла Тичини, Рівненський держ. гуманітарний ун-т. Рівне, 2018. 514 с.

36. Безугла М. В. Формування у студентської молоді духовно-культурних цінностей освіти : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.07 / МОН України ; Східноукр. нац. ун-т імені Володимира Даля. Київ, 2015. 237 с.

37. Бендова Л. В. Педагогическая деятельность тьютора в сети открытого дистанционного профессионального образования : автореф. дис. ... канд. пед. наук. Москва, 2006. 250 с.

38. Бердяев Н. А. Человек и машина (Проблема социологии и метафизики техники). *Вопросы философии*. 1989. № 2. С. 147–163.
39. Березніцька І., Вебер Ю. Іван Примаченко про українську платформу масових відкритих онлайн-курсів Prometheus. *The Ukrainians* : онлайн-журнал про українців, ініціативу та відповідальність. URL : <https://theukrainians.org/prometheus/> (дата звернення: 10.02.2021).
40. Березюк О. Формування полікультурної компетентності майбутніх фахівців в сучасному освітньому просторі. Формування загальнокультурної компетенції майбутніх фахівців: зб. наук. праць / за ред. О. С. Березюк, О. М. Власенко. Житомир: ЖДУ ім. І. Франка, 2013. 122 с.
41. Бермудес Д. Обґрунтування моделі підготовки майбутніх учителів фізичної культури до реалізації варіативних модулів у процесі професійної діяльності. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. 2017. № 7(71). С. 26–36. URL: <https://cutt.ly/dMjt7mn> (дата звернення : 12.09.2018).
42. Беспалова Г.М. Тьюторской супровід: організаційні форми та освітні ефекти. *Директор школи*. 2007. № 7. С. 56.
43. Беспалько В. П. О возможностях системного подхода в педагогике. *Советская педагогика*. 1990. № 7. С. 59–60.
44. Беспалько В.П. Основы теории педагогических систем. Воронеж: Воронеж. ун-т, 1977. 304 с.
45. Бех І., Ганнусенко Н., Чорна К. Концепція виховання гуманістичних цінностей учнів загально-освітньої школи. *Українське релігієзнавство*. 2005. № 36. С. 265–281. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Ukr_2005_4_51 (дата звернення : 02.10.2018).
46. Бизюкова И. Теоретические основы оценки работников управления производством. Оценка деятельности и материальное стимулирование труда ИТР и служащих : материалы семинара. Москва : МДНТП им. Ф. Э. Дзержинского, 1978. 121 с.

47. Бирка М. Ф. Розвиток концепції неперервної освіти в Україні. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. 2014. Вип. 34. С. 69–74. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pfto_2014_34_11 (дата звернення: 20.09.2018).

48. Білик Н. І. Теоретичні і методичні засади управління адаптивно-педагогічним проектуванням регіональних освітніх систем підвищення кваліфікації педагогічних працівників : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.06 / Черкаський нац. пед. ун-т ім. Богдана Хмельницького. Черкаси, 2016. 657 с.

49. Білоцерковець М. А. Психолого-педагогічні концепції визначення теоретичних знань та їх значення у підготовці спеціалістів. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Сер. 16 : Творча особистість учителя: проблеми теорії і практики*. 2013. Вип. 21. С. 12–15.

50. Блауберг И. В. Юдин Э. Г. Становление и сущность системного подхода / АН СССР, Ин-т истории естествознания и техники. Москва : Наука, 1973. 270 с.

51. Богданова І. М. Професійно-педагогічна підготовка майбутніх учителів на основі застосування інноваційних технологій : автореф. дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04 / Ін-т педагогіки і психології проф. освіти АПН України. Київ, 2003. 38 с.

52. Богданова І. М. Професійно-педагогічна підготовка майбутніх учителів на основі застосування інноваційних технологій : дис. ... д-ра. пед. наук : 13.00.04 / Південноукр. Держ. пед. ун-т імені К. Д. Ушинського. Одеса, 2003. 440 с.

53. Бойко А.М. Тьютор – якісно вища педагогічна позиція і новий простір духовно-моральної взаємодії. *Педагогічні науки* : зб. наук. праць. Полтава, 2011. С. 4–10.

54. Бондаревская Е. В., Кульневич С. В. Педагогика: личность в гуманистических теориях и системах воспитания. Москва: Ростов-н-Д, 1999. 560 с.

55. Борисенко І. Етапи розвитку курикулуму початкової освіти у Сполученому Королівстві Великої Британії та Північної Ірландії (Англія, Уельс). *Порівняльно-педагогічні студії*. 2013. № 2-3. С. 42–49. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Ppstud_2013_2-3_8 (дата звернення : 10.12.2019).

56. Борова Т. А. Концепція адаптивного управління професійним розвитком науково-педагогічних працівників вищого навчального закладу. *Теорія та методика навчання та виховання*. 2012. Вип. 31. С. 11–24. URL : <https://cutt.ly/yMjywnb> (дата звернення: 11.12.2019).

57. Борова Т. А. Концепція освітнього коучингу. *Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту*. 2011. № 12. С. 11–12.

58. Борова Т. Теоретичні і методичні засади адаптивного управління професійним розвитком науково-педагогічних працівників вищого навчального закладу : автореф. дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.06 / Нац. акад. пед. наук України, Держ. вищ. навч. закл. «Ун-т менедж. освіти». Київ, 2012. 40 с.

59. Бочелюк В. Й. Діджиталізація як фактор формування когнітивної сфери. *Вісник ХНПУ імені Г. С. Сковороди "Психологія"*. Харків, 2020. Вип. 62. С. 87–107. doi:<https://doi.org/10.34142/23129387.2020.62.05> (дата звернення : 04.12.2021).

60. Браславскі С. Курикулум. Париж : Міжнародне бюро з освіти, 2003. 5 с.

61. Брославська Г. М. Формування інструментальних компетентностей майбутніх учителів математики і фізики у процесі професійної підготовки : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / МОН України, Комун. закл. «Харків. гуманітар.-пед. акад.» Харків. облради, Хмельницька гуманітар.-пед. акад. Харків, 2018. 316 с.

62. Бурчак С. О. Характеристика моделі системи розвитку творчості майбутніх учителів математики. *Педагогічний альманах*. 2020. Вип. 45.

С. 84–92. URL : <http://oaji.net/articles/2020/9150-1598205868.pdf> (дата звернення: 09.08.2021).

63. Бутенко Л. Л. Методологізація професійної підготовки майбутніх учителів як наукова проблема. Формування професіоналізму фахівця в системі безперервної освіти : матеріали VI Всеукр. наук.-практ. Інтернет-конф. (м. Переяслав-Хмельницький, 21-22 квіт. 2016 р.). Переяслав-Хмельницький : ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький держ. пед. ун-т імені Григорія Сковороди», 2016. С. 41–44.

64. Бутенко Л. Л. Міждисциплінарний контекст формування системи методологічних знань майбутніх педагогічних та науково-педагогічних працівників. Сучасна система освіти і виховання : досвід минулого – погляд у майбутнє : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (Київ, 7-8 жовт. 2016 р.). Київ : ГО «Київ. наук. орг. пед. та псих.», 2016. С. 46–49.

65. Ваганова В. И. Система профессионально-методической подготовки преподавателя физики в классическом университете. Москва : Прометей, 2005. 200 с.

66. Вакалюк Т. А. Підготовка майбутніх учителів інформатики до розвитку логічного мислення старшокласників: теоретико-методологічний аспект : монографія. Житомир: ЖДУ ім. І. Франка, 2013. 236 с.

67. Варжанський І. В. Виклики діджиталізації для закладів вищої освіти. *Бізнес, інновації, менеджмент: проблеми та перспективи* : зб. тез доп. I Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Київ, 23 квіт. 2020 р.). Київ, 2020. С. 28–29.

68. Ваховський Л. Ц. Конструювання методології регіонального історико-педагогічного дослідження. *Вісник Луганського національного педагогічного університету імені Тараса Шевченка. Сер. : Педагогічні науки.* 2006. № 19(114). С. 16–21.

69. Ваховський Л. Ц. Постнекласична наука й перспективи розвитку університетської освіти. *Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка: Педагогічні науки*. 2019. № 6 (329). Ч. II. С. 158–165.

70. Велешук С. Концептуальні підходи до визначення функцій та класифікації методів адміністративного менеджменту. *Ефективна економіка*. 2013. № 4. URL : <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=1952> (дата звернення: 11.12.2020).

71. Великий тлумачний словник сучасної української мови / уклад. і гол. ред. В. Т. Бусел. Київ : ВТФ «Перун», 2009. 1736 с.

72. Великий тлумачний словник сучасної української мови : 250000 / уклад. та голов. ред. В. Т. Бусел. Київ; Ірпінь: Перун, 2005. VIII, 1728 с.

73. Великий Університет Майдану. *Велика ідея : сайт*. URL : <https://biggggidea.com/project/vum/> (дата звернення: 11.12.2021).

74. Великий Університет Майдану. *Вікіпедія. Вільна енциклопедія : сайт*. URL : <https://cutt.ly/mYqvewD> (дата звернення: 11.12.2021).

75. Виханский О. С., Наумов А. И. Менеджмент: человек, стратегия, организация, процесс. Москва : Гардарика, 1995. 528 с.

76. Вишневський О. Теоретичні основи сучасної української педагогіки. Київ: Знання, 2008. 566 с. URL: <https://cutt.ly/SMjyrNU> (дата звернення : 10.02.2019).

77. Вишневський О. І. Сучасне українське виховання: Педагогічні нариси. Львів: ЛОНМ ін-т освіти; ЛО пед. т-во ім. Г. Ващенко, 1996. 238 с.

78. Вишнякова С. М. Профессиональное образование : Словарь. Ключевые понятия, термины, актуальная лексика. Москва : НМЦ, 1999. 538 с.

79. Від найдавніших часів до першої половини XVI ст. : Модуль 1. *Історія України в історіях*. Повний курс з історії України для підготовки до ЗНО. . URL : <https://znohistory.ed-era.com/m1> (дата звернення: 03.04.2020).

80. Власта Лазур «Це унікальний момент в освітній історії» – Іван Примаченко про онлайн-навчання на карантині. *Інтерв'ю : сайт*. 2020. URL: <https://cutt.ly/JMjyui6> (дата звернення: 10.02.2021).

81. Вознюк Т. Г. Менеджмент навчально-виховного процесу. Київ : Здоров'я, 2002. 128 с.

82. Волікова М. М. Сутність понять «компетенція» та «компетентність» в науковому дискурсі. Вісник Національного університету «Чернігівський колегіум» ім. Т. Г. Шевченка. Сер. : Педагогічні науки. 2019. Вип. 5. С. 37–43.

83. Волкова Н. П. Педагогіка : навч. посіб. 3-тє вид., стер. Київ : Академвидав, 2009. 616 с.

84. Волкова Н. П., Степанова А. А. Фасилітатор як важлива рольова позиція сучасного викладача вишу. *Вісник університету імені Альфреда Нобеля*. Сер. : Педагогіка і психологія. Педагогічні науки. 2018. № 1(15). С. 228–234.

85. Волкова Н. П., Тарнопольський О. Б. Моделювання професійної діяльності у викладанні навчальних дисциплін у вишах: монографія ; за заг. та наук. ред. О. Б. Тарнопольського. Дніпропетровськ: Дніпро. ун-т імені Альфреда Нобеля, 2013. 228 с.

86. Воровка М. І., Проценко А. А. Педагогічна практика як засіб формування професійної майстерності вчителя в умовах реформування освіти. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. 2020. № 69. Т. 2. С. 57–61.

87. Впливай–викривай! URL : <https://cutt.ly/mMjyoXC> (дата звернення :).

88. Всеукраїнська школа онлайн. Відеоуроки, тести та завдання для школярів 5–11 класів : онлайн-проект. URL : <https://lms.e-school.net.ua/> (дата звернення: 11.12.2020).

89. Вступне слово до Проекту ТБЮНІНГ – гармонізація освітніх структур у Європі. Внесок університетів у Болонський процес. URL : <https://cutt.ly/tMjyaFA> (дата звернення: 05.04.2021).

90. ВУМ online. Відкритий університет : офіційна веб-сторінка. URL : <https://cutt.ly/LMjyduc> (дата звернення: 10.03.2021).

91. Вяликова Г. С. Педагогическое стимулирование профессиональной компетентности учителя в условиях заочной формы обучения : автореф. дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04 / Рязанский пед. ин-т. Рязань : РПИ, 2006. 40 с.

92. Галицько-Волинська держава : тест з історії України. *Online Test Pad* : сайт. URL: <https://cutt.ly/EMjyfTk> (дата звернення: 27.10.2020).

93. Галімов А. В. Теоретико-методичні засади підготовки майбутніх офіцерів прикордонників до виховної роботи з особовим складом : монографія. Хмельницький : НАДПСУ ім. Б. Хмельницького, 2004. 376 с.

94. Галицан О. А. Сутність і структура педагогічної фасилітації вчителя. URL : <https://cutt.ly/BMjyjLU> (дата звернення: 24.08.2019).

95. Галузяк В. М., Холковська І. Л. Педагогічна діагностика : курс лекцій. Вінниця : ТОВ «Нілан ЛТД», 2015. 164 с.

96. Генсерук Г. Р., Мартинюк С. В. Розвиток цифрової компетентності майбутніх учителів в умовах цифрового освітнього середовища закладу вищої освіти. *Інноваційна педагогіка* : наук. журнал. 2019. Вип. 19. Т. 2. С. 158–161. URL : <https://cutt.ly/0MjyRgg> (дата звернення: 15.09.2021).

97. Гирка І. В. Управління формуванням професійної компетентності майбутніх учителів інформатики в процесі фахової підготовки : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.06 / ДЗ «Луганський нац. ун-т імені Тараса Шевченка». Старобільськ, 2017. 238 с.

98. Гладуш В. А., Лисенко Г. І. Педагогіка вищої школи: теорія, практика, історія : навч. посіб. Дніпропетровськ, 2014. 416 с.

99. Глобальні тенденції і проблеми розвитку освіти: наслідки для України : аналітична записка / Нац. ін-т стратегічних досліджень при Президентові України. URL : <http://www.niss.gov.ua/articles/1537> (дата звернення: 01.01.2022).
100. Голованова Н. Ф. Подходы к воспитанию в современной отечественной педагогике. *Педагогика*. 2007. № 10. С. 38–47.
101. Головань М. С. Компетенція і компетентність: досвід теорії, теорія досвіду. Вища освіта України. 2008. № 3. С. 23–30.
102. Головенкін В. П. Педагогіка вищої школи : підручник / КПІ ім. Ігоря Сікорського. 2-ге вид., перероб. і допов. Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2019. 290 с.
103. Гондарева Г. Концепція розвитку емоційного інтелекту старшокласників у навчально-виховному процесі. *Таврійський вісник освіти*. 2013. № 2. С. 260–264. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Tvo_2013_2_48 (дата звернення: 24.08.2019).
104. Гончаренко С. Методологічні засади побудови педагогічної теорії. Шлях освіти. Київ : Педагогічна преса. 2007. № 2. С. 2–10.
105. Гончаренко С. У., Козловська І. М. Теоретичні основи дидактичної інтеграції у професійній середній школі. *Педагогіка і психологія*. 1997. № 2. С. 9–18.
106. Гончаренко С. У. Український педагогічних словник. Київ : Либідь, 1997. 376 с..
107. Горшкова Л. М., Коваль Л. В. Формування дослідницької компетентності з біології рослин у майбутніх учителів біологічного профілю. *Психологія і педагогіка: на рубезжі століть*. 2015. URL : <https://cutt.ly/uOdvhFU> (дата звернення: 29.01.2022).
108. Горшкова В. В. Взаимодействие формального, неформального и информального образования как современное направление развития

человека. *Современные научные исследования: актуальные теории и концепции*. 2014. Т. 26, С. 176–180.

109. Григораш В. В. Концепція розвитку в системі стратегічного планування школи. *Актуальні проблеми державного управління, педагогіки та психології*. 2013. Вип. 2. С. 241–245.

110. Гриньова М. В., Кононец Н. В Мережеве співробітництво ВНЗ – шлях до якісної дистанційної освіти. *Неперервна педагогічна освіта в Україні: стан, проблеми, перспективи : матеріали Всеукр. наук.-практ. інтернет-конф., (Умань, 22 квіт. 2016 р.)*. Умань : ФОП Жовтий, 2016. С. 53–57.

111. Гриньова М. В., Кононец Н. В Саморегуляція як основа ресурсно-орієнтованого навчання студентів у вищій школі. *Ресурсно-орієнтоване навчання в «3D»: доступність, діалог, динаміка : матеріали II Всеукр. наук.-практ. інтернет-конф. / уклад. Н. В. Кононец, В. О. Балюк. Полтава : КУЕП ПДАА, 2018. URL: <https://rbl3d.forumotion.me/t194-topic> (дата звернення: 17.08.2022).*

112. Гриньова М.В., Варданян А.О. Сучасні підходи до формування професійно-мовленнєвої компетентності студентів вищих навчальних закладів. *Витоки педагогічної майстерності : зб. наук. праць / Полтав. нац. пед. ун-ту імені В. Г. Короленка*. 2017. Вип. 19. С. 78–83

113. Гриньова М.В., Кононец Н.В Ресурсно-орієнтоване навчання як освітня політика в контексті євроінтеграції. *Ресурсно-орієнтоване навчання в «3D»: доступність, діалог, динаміка : матеріали Всеукр.наук.-практ. інтернет-конференції / уклад. Н. В. Кононец, В. О. Балюк. Полтава : АКУП ПДАА, 2017. С. 9–12.*

114. Гриньова М. В. Особистісно орієнтована технологія навчання та виховання. *Компоненти педагогічної майстерності викладача : інтернет-методрада як інструмент відкритого ефективного співробітництва з проблем методики викладання у ВНЗ I-III рівнів*

акредитації (травень 2015). 2015. URL : <http://acup.poltava.ua/wp-content/uploads/2015/03/GrinovaM.pdf> (дата звернення: 17.08.2022).

115. Гриньова М. В. Професійна підготовка майбутніх учителів природничих спеціальностей до дослідницької діяльності. *Вища школа*. 2018. № 1(178). С. 13–18.

116. Гриньова М., Шупта І. Управління персоналом : навч.-метод. посіб. / Полтав. держ. пед. ун-т імені В. Г. Короленка. Полтава : ІОЦ ПДПУ, 2008. 47 с.

117. Грицай Н. Концепція методичної підготовки майбутніх учителів біології у вищому навчальному закладі. *Науковий вісник Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького*. Сер.: Педагогіка. 2014. Вип. 2 (13). С. 248–254.

118. Гриценко А. П. Концепція формування професійної компетентності майбутніх учителів історії у процесі фахової підготовки. *Педагогіка та психологія* : зб. наук. праць. Харків, 2019. Вип. 62. С. 68–78.

119. Губа А. В. Функції освітнього менеджменту: класифікація та зміст. Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту. 2008. № 2. URL : <https://cutt.ly/VMjyChZ> (дата звернення: 29.01.2022).

120. Гуржій Н. М. Концепція управління стратегічним маркетингом. *Вісник Східноєвропейського університету економіки і менеджменту*. Сер. : Економіка і менеджмент. 2011. № 2. С. 109–119. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vsuem_2011_2_16 (дата звернення: 21.10.2020).

121. Гусева О.Ю., Легомінова С.В., Діджиталізація – як інструмент удосконалення бізнес-процесів, їх оптимізація. *Економіка. Менеджмент. Бізнес*. 2018. № 1. С. 33–39. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/estmebi_2018_1_7 (дата звернення : 10.12.2019).

122. Гуцу В., Кришан А. Проектирование базового куррикулума. *Виклик для України : розробка рамкових основ змісту (національного*

курукулуму) загальної середньої освіти для 21-го століття : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф., (Київ, 26-27 черв., 2007 р.) / Акад. пед. наук України, Держ. установа «Директорат програм розвитку освіти» М-ва освіти і науки України. Київ, 2007. С. 153–221.

123. Гушлевська І. Поняття компетентності у вітчизняній та зарубіжній педагогіці. *Шлях освіти*. 2004. № 3. С. 22–24.

124. Давня історія України : завдання. *LearningApps.org* : сайт. URL:<https://learningapps.org/view108804/>(дата звернення: 11.12.2020).

125. Дворникова Е. И. Культура. Идентичность. Толерантность. Москва : Илекса, 2007. 320 с.

126. Демократія: від теорії до практики <https://demcourse.theworkademy.com/uk/#intros> (дата звернення : 21.08.2021).

127. Деякі питання цифрової трансформації : розпорядження Кабінету Міністрів України про від 17 лютого 2021 р. № 365-р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/365-2021-%D1%80#Text> (дата звернення: 05.06.2021).

128. Дибкова Л. М. Індивідуальний підхід у формуванні професійної компетентності майбутніх економістів: дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / АПН України ; Інститут вищої освіти. Київ, 2006. 227 с.

129. Диса О. В. Педагогічна система як основа розвитку особистісної зрілості студентів. *Вісник університету імені Альфреда Нобеля*. Сер. : Педагогіка і психологія. 2019. № 1(17). С. 13–19.

130. Діджиталізація – слово 2019 року. *Міністерство та Комітет цифрової трансформації України*. 2019. URL : <https://thedigital.gov.ua/news/didzitalizatsiya-slovo-2019-roku> (дата звернення: 01.06.2020).

131. Дія. Цифрова освіта : національна онлайн-платформа для розвитку цифрової грамотності. URL : <https://osvita.diia.gov.ua/> (дата звернення: 01.06.2020).

132. Дія. Цифрова освіта. URL : <https://cutt.ly/DMjyM8B> (дата звернення: 01.06.2020).
133. Діячі другої половини XVI ст. : завдання. *Learning.ua* : сайт. URL: <https://cutt.ly/iMjy9Fa> (дата звернення: 11.12.2020).
134. Дмитренко Т. О., Яресько К. В. Концепція організації та управління самостійною роботою студентів. *Вісник Харківської державної академії культури*. 2009. Вип. 28. С. 183–187. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/hak_2009_28_21 (дата звернення: 07.09.2018).
135. Добровольська Р. О. Критерії та показники сформованості готовності майбутніх учителів музичного мистецтва до організації музично-естетичного простору закладів загальної середньої освіти. *Молодий вчений. Педагогічні науки*. 2019. № 9(73). С. 71–77.
136. Дрогайцев О. І. Формування професійної компетентності майбутнього вчителя іноземної мови як педагогічна проблема. *Педагогіка вищої та середньої школи*. Кривий Ріг : КДПІ, 2002. Вип. 4. С. 62–70.
137. Дрокіна А. С. Формування інформаційної компетентності майбутніх учителів початкової школи в процесі професійної підготовки : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Укр. інженер.-пед. акад. Харків, 2020. 308 с.
138. Дубасенюк О.А. Розвиток вищої освіти: тенденції та перспективи. *Людиноцентризм як основа гуманітарної політики України: освіта, політика, економіка, культура* : матеріали Всеукр. конф. Київ: ІОД НАПН України. 2011. С. 135–142.
139. Дубасенюк О. А. Концептуальні засади неперервної освіти в системі педагогічної підготовки майбутніх магістрів у контексті акмеологічного підходу. *Неперервна освіта: акмеологічні студії. Педагогічні науки. Психологічні науки* : наук. журнал / за заг. ред. В. М. Гладкової. Київ : Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2017. № 2. 108 с.
140. Духовно-культурні цінності виховання людини : монографія / Г. П. Шевченко та ін. Луганськ : НОУЛІДЖ, 2013. 332 с.

141. Епищева О. Б. Деятельностный подход как теоретическая основа проектирования методической системы обучения математике : дис. ... д-ра пед. наук. Москва, 1999. 460 с.

142. Єльнікова Г. В. Про впровадження компетентнісного підходу у навчальний процес вищого навчального закладу, 2011. 11 с. URL : http://umo.edu.ua/images/content/nashi_vydanya/metod_upr_osvit/v_5/11.pdf (дата звернення : 14.09.2020).

143. Жамин В. А. Социально-экономические проблемы образования в развитии социалистическом обществе. Москва : Экономика, 1979. 183 с.

144. Желанова В. В. Контекстне навчання як умови формування соціокультурної компетентності студентів коледжу. Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка : Педагогічні науки. 2018. № 8(322) листопад. Ч. 1. С. 100–107.

145. Желанова В. В. Рефлексивно-контекстне освітнє середовище як чинник професійної підготовки майбутнього вчителя початкових класів у ВНЗ. *Педагогічний дискурс*. 2012. Вип. 11. С. 88–93.

146. Желанова В. В. Суб'єктний контекст професійної підготовки майбутнього вчителя початкової школи. Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка : Педагогічні науки. 2020. № 2(333) лютий. Ч. 1. С. 99–105.

147. Жерновникова О. А. Діджиталізація в освіті. *Психолого-педагогічні проблеми вищої і середньої освіти в умовах сучасних викликів: теорія і практика* : матеріали III Міжнар. наук.-практ. конф. (Харків, 10 квіт. 2018 р.). Харків, 2018. С. 88–90. URL : <https://cutt.ly/eTmiQMН> (дата звернення : 17.11.2021).

148. Жижко О., Балахадзе Л. Формування курикулуму професійної підготовки фахівців сфери туризму в соціально-критичній перспективі у Мексиці. *Науково-педагогічні студії*. 2019. Вип. 3. С. 65–72. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/naupedct_2019_3_7 (дата звернення: 10.12.2019).

149. Жижко Т. А. Педагогічна система один із чинників впровадження ідеї інтенсифікації у професійній підготовці майбутніх фахівців. *Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова*. Сер. № 11 : Соціологія. Соціальна робота. Соціальна педагогіка. Управління: зб. наук. праць. Київ: НПУ імені М. П. Драгоманова, 2005. Вип. 3. С. 144–151.

150. Жилина А. И. Системный подход как методология педагогического исследования. *Человек и образование*. 2007. № 10–11. С. 15–20.

151. Жук О. Застосування інформаційно-комунікаційних технологій у вивченні економіки. *Інформаційні технології та Інтернет у навчальному процесі та наукових дослідженнях*. 2016. С. 251–252. URL : <https://cutt.ly/uMjuIZ> (дата звернення: 22.09.2019).

152. Жуковський В., Галецький С. Особливості сучасного дистанційного навчання: потенціал та нові можливості використання. *Людинознавчі студії* : зб. наук. праць ДДПУ імені Івана Франка. Сер. : Педагогіка. 2018. Вип. 6/38. С. 154–165.

153. Журавльов А. В. Розвиток інфраструктури системи дистанційного навчання державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування в Україні : дис. ... канд. наук з держ. упр. : 25.00.03. Київ, 2015. 226 с. URL : <https://cutt.ly/OMjuYL1> (дата звернення: 10.09.2019).

154. За перший місяць роботи платформою «Всеукраїнська школа онлайн» скористалися майже 5 млн разів. *МОН України* : офіційна веб-сторінка. 2021. URL : <https://cutt.ly/IMjuGvH> (дата звернення: 11.12.2020).

155. Заблоцький В. Взаємодія держави та місцевого самоврядування України в історичній ретроспективі: монографія. Луганськ: ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка», 2013. 324 с.

156. Загальні основи педагогіки. Педагогічні закони і закономірності. URL : <https://studfile.net/preview/5458011/page:4/> (дата звернення: 10.10.2019).

157. Загальнонаукові поняття : лекція / Харків. нац. ун-т імені В. Н. Каразіна. 2019. URL : <https://cutt.ly/Fn98I50> (дата звернення: 11.07.2020).
158. Загвязинский В. И. Теория обучения: Современная интерпретация. Москва : Академия, 2001. 192 с.
159. Загвязинский В. И., Атаханов Р. Методология и методы психолого-педагогического исследования : учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений. 3-е изд., испр. Москва : Академия, 2006. 208 с.
160. Задунайська Ю. Формування професійної компетентності вчителя іноземної мови початкової школи. Проблеми підготовки сучасного вчителя. 2015. Вип. 11(1). С. 105–110.
161. Зайченко І. В. Педагогіка : підручник. *Навчальні матеріали онлайн* : сайт. URL : <https://pidru4niki.com/17000308/pedagogika/pedagogika> (дата звернення: 11.10.2021).
162. Зайченко І. В. Педагогіка : підручник. 3-тє вид., перероб. і допов. Київ : Ліра-К, 2016. 608 с. URL : <https://lira-k.com.ua/preview/12225.pdf> (дата звернення: 26.10.2019).
163. Заїчко А. С. Професійна підготовка майбутніх учителів початкової ланки освіти: фасилітатор, ментор, тьютор, едвайзер. URL: <https://cutt.ly/wQTVGhA> (дата звернення: 21.07.2019).
164. Законодавство України про працю : офіц. текст : за станом на 10 травня 2006 р. Київ : Істина, 2006. 328 с.
165. Зарубіжна система вищої освіти : навч. посібник / авт.-упоряд. М. І. Гагарін ; Уман. держ. пед. ун-т ім. П. Тичини. Умань : ВПЦ «ВІЗАВІ», 2017. 102 с.
166. Затверджені Стандарти вищої освіти. *МОН України* : сайт. URL : <https://cutt.ly/eMjuXzr> (дата звернення: 18.11.2021).
167. Звіт про виконання Угоди про асоціацію між Україною та ЄС за 2019 рік. Результати та плани. *Урядовий портал* : єдиний веб-портал

органів виконавчої влади України. URL : <https://cutt.ly/aMjuMZx> (дата звернення: 01.06.2020).

168. Звіти про роботу відділу міжнародних зв'язків та академічної мобільності. URL : <https://cutt.ly/9Z7DGKZ> (дата звернення: 01.06.2020).

169. Зданевич Л. В. Реалізація компетентнісного підходу як одного з інструментів професійної підготовки майбутніх педагогів у вищому навчальному закладі. *Педагогічний дискурс: зб. наук. праць* / гол. ред. І. М. Шоробура. Хмельницький: ХГПА, 2015. Вип. 18. С. 90–96.

170. Зданевич Л. В. Теоретичні і методичні основи професійної підготовки майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів до роботи з дезадаптованими дітьми : автореф. дис... д-ра пед. наук: 13.00.04 / Житомир. держ. пед. ін-т ім. І. Франка. Житомир, 2014. 44 с.

171. Зеер Э. Ф. Психология профессионального развития. Москва : Академия, 2007. 239 с.

172. Зеленський і діджиталізація: В Україні обрали слово року. Словник сучасної української мови та сленгу «Мислово» обрав слово «діджиталізація» словом 2019 року. *Дероца. Тільки Україна*. 2019. URL : <https://cutt.ly/7VJOWtL> (дата звернення: 29.12.2019).

173. Зошій І.В. Психолого-педагогічні умови формування професійної компетентності майбутніх юристів: дис. ... канд. псих. наук: 19.00.07 / МОН; Нац. ун-т «Острозька академія». Острог, 2018. 289 с.

174. Зязюн І. А. Особливості професійної підготовки педагога. *Філософія освіти XXI століття: проблеми і перспективи*: зб. наук. пр. за матеріалами методологічного семінару. 2001. № 22. С. 36–42.

175. Іванько В. В., Морозова С. М. Європейська концепція навчання протягом життя. *Молодий вчений*. 2018. № 4.3 (56.3). С. 33–36. URL : <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2018/4.3/8.pdf> (дата звернення: 20.10.2020).

176. Івашковський В. Концепція військово-патріотичного виховання молоді України. *Теорія і методика хортингу*. 2014. Вип. 2. С. 28–45. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Tmh_2014_2_6 (дата звернення: 10.10.2019).

177. Ілляхова М. В. Безперервний професійний розвиток науково-педагогічних працівників у контексті розвитку європейського освітнього простору. *Вісник Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка* : зб. наук. пр. / Нац. ун-т «Чернігів. колегіум» ім. Т. Г. Шевченка. 2019. Вип. 1 (157). С. 55–61. URL : <https://visnyk.chnpu.edu.ua/download/vs157/13.pdf> (дата звернення: 21.03.2020).

178. Інноваційний університет: концепція становлення і розвитку : монографія / за заг. ред. І. В. Артьомова. Ужгород : ДВНЗ «УжНУ», 2016. 524 с.

179. Інноваційні трансформації в сучасній освіті: виклики, реалії, стратегії : зб. матеріалів Другого Всеукр. відкр. наук.-практ. онлайн-форуму, Київ, 25-26 листоп. 2020 р. / за заг. ред. І. М. Савченко, В. В. Ємець. Київ : Національний центр «Мала академія наук України», 2020. 370 с.

180. Історія світової та української культури : силабус курсу спеціальність 014 Середня освіта ; рік підготовки четвертий. URL : <https://drive.google.com/file/d/12tAslirMd4OhkRA5vY1jE-NyFOrwOLJH/view> (дата звернення 05.05.2020).].

181. Історія України. Повний курс підготовки до ЗНО.. *Prometheus* : сайт. URL : https://courses.prometheus.org.ua/courses/course-v1:ZNO+HISTORY101+2017_T1/about (дата звернення: 03.04.2020).

182. Іщенко А. Ю. Глобальні тенденції і проблеми розвитку освіти: наслідки для України: аналітична записка. *Національний інститут стратегічних досліджень при Президентові України*. URL: <http://www.niss.gov.ua/articles/1537> (дата звернення: 10.10.2019).

183. Каленик М. В. Формування методичної компетентності майбутніх учителів фізики. *Наукові записки Кіровоградського державного*

педагогічного університету імені Володимира Винниченка. Сер. : Проблеми методики фізико-математичної і технологічної освіти. 2016. Вип. 10 (1). С. 141–147. URL : [http://nbuv.gov.ua/UJRN/nz_pmfm_2016_10\(1\)_24](http://nbuv.gov.ua/UJRN/nz_pmfm_2016_10(1)_24) (дата звернення: 29.01.2022).

184. Камишин В. В. Теоретико-методологічні основи системно-інформаційної кваліметрії в управлінні навчально-виховним процесом : автореф. дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.06 / Ун-т менеджменту освіти. Київ, 2014. 39 с.

185. Каньковський І.Є. Генезис розвитку поняття «педагогічна система». *Проблеми інженерно-педагогічної освіти: зб. праць*. Харків: УПА, 2009. Вип. 24–25. С. 25–35.

186. Капустинська Т. Всі в курсі: як онлайн-освіта Prometheus робить дива для півмільйона українців. *PLATFOR.MA* : онлайн-журнал. 2018. URL : <https://platfor.ma/topics/people/vsi-v-kursi-yak-onlajn-osvita-prometheus-robyt-dyvo-dlya-pivmilijona-ukrayintsiv/> (дата звернення: 10.02.2021).

187. Капустіна О. І. Виховання соціальних цінностей у майбутніх педагогів дошкільної освіти : дис. ... д-ра філософії : 01 Освіта/Педагогіка / Комунал. закл. «Харків. гуманітар.-пед. акад.» Харків. облради. Харків, 2021. 254 с.

188. Караман О. Л. Захист дитинства як соціально-педагогічна категорія, її сутність і зміст. *Соціальна педагогіка : теорія та практика*. 2004. № 1. С. 10–18.

189. Караман О. Л. Сутність і зміст соціально-педагогічної роботи як категорії соціальної педагогіки. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Сер.: Педагогіка. Соціальна робота*. 2011. Вип. 21. С. 69–73.

190. Караман О. Л., Юрків Я. І. Використання платформи Moodle під час організації освітнього процесу зі студентами-військовослужбовцями у ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка». *Вісник*

Луганського національного університету імені Тараса Шевченка : педагогічні науки. 2018. №1 (315). Ч. 1. С. 24–32.

191. Караман О.Л. Методологічні засади проблеми соціалізації особистості в умовах гібридної війни на сході України: філософський рівень. *Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка : Педагогічні науки.* 2020. № 2(333) лютий. Ч.2. С. 157–167.

192. Караманов О. В. Проблема співвідношення цілей очікуваних результатів уроку у процесі формування національного курикулуму. *Постметодика.* 2009. № 1(85). С. 2–7.

193. Карлова Н. М., Котенєва І. С. Сучасні ролі викладача закладу вищої освіти. *Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка.* 2021. № 1(339). Ч. І. С. 157–166.

194. Карплюк С. О. Особливості цифровізації освітнього процесу у вищій школі. *Інформаційно-цифровий освітній простір України: трансформаційні процеси і перспективи розвитку* : матеріали метод. семінару НАПН України, 4 квіт. 2019 р. / за ред. В. Г. Кременя, О. І. Ляшенка; уклад. А. В. Яцишин, О. М. Соколюк. Київ, 2019. 361 с.

195. Касьянова О. М. Педагогічна експертиза розвитку загальної середньої освіти регіону: теоретичний і технологічний аспекти. : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.06 / Нац. акад. пед. наук України, Держ. вищ. навч. закл. «Ун-т менедж. освіти». Київ, 2012. 460 с.

196. Касьянова О. М., Посохова І. С. Моніторинг ефективності підготовки магістра у системі вищої педагогічної освіти. *Проблеми інженерно-педагогічної освіти* : зб. наук. пр. / Укр. інж.-пед. акад. Харків, 2006. Вип. 13. С. 125–130.

197. Касьянова О.М. Моніторинг в управлінні навчальним закладом. Харків: Основа, 2004. 96 с.

198. Касьянова О. М. Експертиза як основа управлінської діяльності керівника закладу освіти. *Імідж сучасного педагога*. 2008. № 3-4(82-83). С. 25–29.
199. Касьянова О. М. Концептуальна модель педагогічної експертизи системи загальної середньої освіти регіону. *Теорія та методика управління освітою*. 2010. № 5.
200. Касьянова О. М. Педагогічна експертиза розвитку середньої освіти регіону: теоретичний і технологічний аспекти: автореф. дис. ... д-ра. пед. наук : 13.00.06. Київ, 2012. 74 с.
201. Касьянова О. М., Пономарьов О. С. Моделювання діяльності фахівця : підручник. Харків : НТУ «ХП», 2011. 236 с.
202. Кашина І. Вітаємо з прийдешнім Новим Роком та Різдвом. *ВУМ online*. 2017. URL : <https://vumonline.ua/blog/see-you-in-the-new-year-2018/> (дата звернення: 10.03.2019).
203. Кашина І. Підводячи підсумки 2016. URL : <https://vumonline.ua/blog/pidvodyachy-pidsumky-2016/> (дата звернення: 11.12.2021).
204. Кашкар'юв Г. В. Управління якістю підготовки фахівців як складова процесу формування професійної компетентності майбутнього вчителя правознавства. URL : https://scienceandeducation.pdpu.edu.ua/doc/2009/7_2009/25.pdf.pdf (дата звернення: 25.07.2021).
205. Кизенко В. Формування змісту курсів за вибором для допрофільної підготовки і профільного навчання: дидактичні принципи і функції, специфіка реалізації. *Дидактика: теорія і практика* : зб. наук. праць / за наук. ред. Г. О. Васьківської. Київ, 2017. С. 67–76.
206. Київська Русь : тест з історії України. *Online Test Pad* : сайт. URL: <https://onlinetestpad.com/ua/testview/45989-kiivska-rus> (дата звернення: 27.10.2020).

207. Кіберсоціалізаці. *Вікіпедія. Вільна енциклопедія* : сайт. URL : <https://uk.wikipedia.org/wiki/Кіберсоціалізація> (дата звернення: 01.01.2022).

208. Кірик М. Ю. Інноваційні підходи у підготовці вчителів початкових класів до формування початкових навичок читання, письма та мовлення першокласників у системі післядипломної освіти. *Народна освіта : сайт*. URL : http://narodnaosvita.kiev.ua/Narodna_osvita/vupysku/17/statti/kirik.htm (дата звернення: 11.06.2020).

209. Клепко С. Ф. Український курікулум у європейському контексті і система оцінювання якості освіти. *Вісник ТІМО*. Харків, 2008. № 2. С. 8–17.

210. Клепко С. Ф. Філософія освіти в європейському контексті. Полтава : ПОІППО, 2006. 328 с.

211. Клімішина А. Я. Підготовка майбутніх учителів математики до розвитку інтелектуальної культури учнів загальноосвітньої школи : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Вінницький держ. пед. ун-т імені Михайла Коцюбинського. Вінниця, 2019. 330 с.

212. Клокар Н. І. Освітній кластер як альтернативна модель професійного розвитку керівників закладів освіти. *Вісник післядипломної освіти. Сер. : Педагогічні науки*. 2018. Вип. 6. С. 94–109. URL : <https://cutt.ly/pLzUiIm> (дата звернення: 25.11.2021).

213. Князева Е. Н. Одиссея научного разума. *Синергетическое видение научного прогресса*. Москва, 1995. 228 с.

214. Князева Е. Н., Курдюмов С. П. Основание синергетики. Режимы с обострением, самоорганизация, темпомиры. СПб. : Алетейя, 2002. 414 с.

215. Коберник І., Звinyацьківська З. Організація дистанційного навчання в школі : метод. рекомендації / за ред. З. Звinyaцьківської. 2020. 71 с. URL : <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/metodichni%20recomendazii/2020/metodichni%20recomendazii-dustanciyna%20osvita-2020.pdf> (дата звернення: 10.02.2021).

216. Коваленко О. Е., Лобунець В. І., Лазарев М. І., Тарасюк А. П. Про реалізацію концепції розвитку інженерно-педагогічної освіти в Україні. *Проблеми інженерно-педагогічної освіти*. 2007. № 18-19. С. 7–18.
217. Ковальова, Т. М., Долгова, Л. М. Концепція школи «Еврика-розвиток» як школи індивідуально-орієнтованої освіти. *І Управлінняшколою індивідуального освіти*. Томськ, 2002. С. 15–19.
218. Кожухова Т. В. Коуч. *Фармацевтична енциклопедія* : сайт. URL : <https://cutt.ly/lpNzLJs> (дата звернення: 07.07.2020).
219. Козак Н. Бенчмаркінг як інструмент підвищення конкурентоспроможності компанії. *Управление компанией*. 2000. № 1-2. URL : <http://www.management.com.ua/ct/ct003.html> (дата звернення: 10.04.2019).
220. Козацька Україна наприкінці 50 – 80-х рр. XVII ст. *ЗНО-онлайн. Завдання за темою з історії України* : сайт. URL : (<https://zno.osvita.ua/ukraine-history/tag-kozacka-ukrayina-v-xvii-st/>) (дата звернення: 29.12.2019).
221. Козацька Україна наприкінці 50-80 рр. XVII ст. : вебінар. 2020. URL : <https://www.youtube.com/watch?v=gICMAayTUA> (дата звернення : 25.10.2020).
222. Козубцов І. М. Концепція розвитку методологічної компетентності аспіранта військового вищого навчального закладу. *Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України*. 2014. Вип. 1. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnadps_2014_1_6 (дата звернення: 07.07.2020).
223. Колесов О. С., Вацьківська А. В. Сучасні підходи до стратегічного управління розвитком підприємства в умовах господарювання : зб. наук. праць *Вінницького національного аграрного університету. Сер. : Економічні науки*. 2012. Вип. 2 (64). С. 43–49. URL : <http://econjournal.vsau.org/files/pdf/a/868.pdf> (дата звернення: 11.06.2020).

224. Коломієць М. Нелінійність як один з методологічних орієнтирів сучасної освітньої парадигми. *Філософія науки: традиції та інновації*. 2010. № 1 (2). С. 203–209. URL : <http://repository.sspu.sumy.ua/bitstream/123456789/781/1/Neliniinist.pdf> (дата звернення: 10.02.2019).

225. Кондратець І. В. Розвиток рефлексивної культури педагогів дошкільних навчальних закладів у системі післядипломної освіти : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Держ. вищ. навч. закл. «Донбаський держ. пед. ун-т». Слов'янськ, 2017. 22 с.

226. Концепція виховання особистості. *Радянська школа*. 1991. № 5. С. 40–47.

227. Концепція інтернаціоналізації Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини на 2020 – 2025 роки : затверджено Вченою радою УДПУ від 27.01.2020 № 8. URL : <https://cutt.ly/jQCYV8Q> (дата звернення : 25.04.2020).

228. Концепція комунікації у сфері гендерної рівності : розпорядженням Кабінету Міністрів України від 16 вересня 2020 р. № 1128-р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1128-2020-%D1%80#Text> (дата звернення: 13.06.2020).

229. Концепція національного виховання : схвалена Всеукр. пед. радою працівників освіти, 30 черв. 1994 р. / Ін-т систем. дослідж. освіти України; у розробці брали участь: П.М. Щербань, І.Д. Бех, Т.Б. Буяльська та ін. *Рідна школа*. 1995. № 6. С. 18–25.

230. Концепція національного виховання студентської молоді : додаток до рішення колегії МОН 25.06.2009 протокол N 7/2-4. URL: https://zakon.rada.gov.ua/go/vr2_4290-09 (дата звернення: 13.06.2020).

231. Концепція підготовки фахівців за дуальною формою здобуття освіти : розпорядження Кабінету Міністрів України від 19 вересня

2018 р. № 660-р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/660-2018-%D1%80#Text> (дата звернення: 11.06.2020).

232. Концепція реалізації державної політики у сфері професійної (професійно-технічної) освіти «сучасна професійна (професійно-технічна) освіта» на період до 2027 року : розпорядження Кабінету Міністрів України від 12 червня 2019 р. № 419-р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/419-2019-%D1%80#Text> (дата звернення: 11.06.2020).

233. Концепція розвитку Комунального закладу вищої освіти «Дніпровська академія неперервної освіти» Дніпропетровської обласної ради» на 2020 – 2030 роки : введено в дію наказом КЗВО «Дніпровська академія неперервної освіти» ДОР» від 27.09.2019 № 265. URL : http://www.dano.dp.ua/images/cwattachments/1293_4765bcf16cad942676ff242e97b3c0e4.pdf (дата звернення : 27.11.2020).

234. Концепція розвитку педагогічної освіти : Наказ МОН України № 776 від 16.07.2018. МОН України. URL : <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-zatverdzhennya-koncepciyi-rozvitku-pedagogichnoyi-osviti> (дата звернення: 01.01.2022)

235. Концепція розвитку природничо-математичної освіти (Stem-освіти) : розпорядження Кабінету Міністрів України від 5 серпня 2020 р. № 960-р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/960-2020-%D1%80#Text> (дата звернення: 11.06.2020).

236. Концепція розвитку університету Григорія Сковороди в Переяславі на 2021-2025 роки : затверджено Вченою радою університету від 16.12.2020 № 5. / Держ. вищ. навч. закл. «Переяслав-Хмельницький держ. пед. ун-т імені Григорія Сковороди». URL : https://drive.google.com/file/d/16uYA_tQILFzxSWRhGok4JULwLLb0lbwW/view (дата звернення : 20.08.2022).

237. Концепція розвитку Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії на 2016 – 2021 роки : погоджено рішенням Вченої ради академії від

22.02.2017 № 3. URL :
<https://drive.google.com/file/d/0B5IEIqZ057wxU0I0YThhNIRONWs/view?resourcekey=0-UDU4SUfn4i2AS4C4szotbg> (дата звернення : 20.08.2022).

238. Концепція розвитку цифрових компетентностей : розпорядження Кабінету Міністрів України від 3 березня 2021 р. № 167-р. URL :
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/167-2021-%D1%80#Text> (дата звернення: 11.06.2020).

239. Концепція розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018-2020 роки : розпорядження Кабінету Міністрів України від 17 січня 2018 р. № 67-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/67-2018-%D1%80> (дата звернення: 11.06.2020).

240. Концепція розвитку штучного інтелекту в Україні : розпорядження Кабінету Міністрів України від 2 грудня 2020 р. № 1556-р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-2020-%D1%80#Text> (дата звернення: 11.06.2020).

241. Концепція та методологія реалізації науково-дослідницької діяльності суб'єктів навчально-виховного процесу університетів : монографія / авт. : О. І. Бульвінська та ін.; за ред. О. Г. Ярошенко. Київ : Ін-т вищ. освіти НАПН України, 2016. 178 с.

242. Концепція тренерів-педагогів, Заходів щодо реалізації Концепції національно-патріотичного виховання дітей і молоді та методичних рекомендацій щодо національно-патріотичного виховання у загальноосвітніх навчальних закладах : Наказ МОН України № 641 від 16.06.2015 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/go/v0641729-15> (дата звернення: 16.01.2021).

243. Концепція цілісної системи підготовки і підвищення кваліфікації педагогічних кадрів у м. Києві. URL : <https://cutt.ly/9n3tbLj> (дата звернення: 07.06.2021).

244. Концепція. *Stud.com.ua* : сайт. URL : <https://stud.com.ua/18647/menedzhment/kontsepsiya> (дата звернення: 11.06.2020).

245. Концепція. *Вікіпедія. Вільна енциклопедія* : сайт. URL : <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9A%D0%BE%D0%BD%D1%86%D0%B5%D0%BF%D1%86%D1%96%D1%8F> (дата звернення: 11.06.2020).

246. Коренева І. М. Концепція підготовки майбутніх вчителів біології до реалізації функцій освіти для сталого розвитку : зб. наук. праць / Херсонський державний університет. *Педагогічні науки*. 2018. Вип. 82 (2). С. 148–153. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/znppn_2018_82%282%29_31 (дата звернення: 17.01.2021).

247. Королівство Руське (Галицько-Волинська держава) : вебінар. URL : <https://www.youtube.com/watch?v=o74zTU90E2E> (дата звернення : 25.10.2020).

248. Королівство Руське. Монгольська навала. *ЗНО-онлайн. Завдання за темою з історії України* : сайт. URL : https://zno.osvita.ua/ukraine-history/tag-korolivstvo_ruske_mongolska_navala/ (дата звернення: 29.12.2019).

249. Кособуцька Г. П. Основи педагогічної майстерності. Рівне : РДГУ, 2006. 356 с.

250. Костікова І.І. Сучасні методологічні підходи професійної підготовки вчителя засобами інформаційно-комунікаційних технологій. *Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту*. 2008. № 8. С. 79–83. URL : <https://www.sportpedagogy.org.ua/html/journal/2008-08/08kiiiict.pdf> (дата звернення: 12.02.2021).

251. Кочубей А. Едукація як ефективний засіб цілісності навчально-виховного процесу в технічному ВНЗ. *Нова педагогічна думка*. 2013. № 1.2. С. 32–36.

252. Кравченко Г. Ю. Теоретичні та методичні засади адаптивного управління розвитком кафедральної системи інститутів післядипломної педагогічної освіти: дис. ... д-ра. пед. наук : 13.00.06 / ДЗ «Луганський нац. ун-т імені Тараса Шевченка». Старобільськ, 2016. 561 с.

253. Кравченко Г. Ю., Мейхуань Лю Організаційно-педагогічні умови формування духовної культури у майбутніх учителів музичного мистецтва. *Імідж сучасного педагога*. 2021. № 6(201) : Базова середня освіта в умовах змін. С. 55–59. URL : <http://isp.poippo.pl.ua/article/view/247773> (дата звернення: 25.11.2021).

254. Кравченко О. І. Теоретико-методологічні засади моделювання стратегічного розвитку університету : автореф. дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.06 / Держ. закл. «Луган. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка». Старобільськ, 2018. 40 с

255. Кравченко Г. Ю. Теоретичні та методичні засади адаптивного управління розвитком кафедральної системи інститутів післядипломної педагогічної освіти : автореф. дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.06 / ДЗ «Луганський нац. ун-т імені Тараса Шевченка». Старобільськ, 2016. 42 с.

256. Кравченя А. О. Інноваційні методи навчання у закладі вищої педагогічної освіти. *Конкурентоспроможність вищої освіти України в умовах інформаційного суспільства* : I Міжнар. наук.-практ. конф. (Чернігів, 9 листоп. 2018 р) / Чернігів. нац. технол. ун-т. Чернігів, 2018. С. 492–494.

257. Кравченя А. О. Професійне становлення майбутніх учителів інформатики в умовах освітнього простору. *Теорія та методика професійної освіти*: елект. наук. фах. вид. Вип. 15. 2018. URL : <https://ivetscienceipto.wixsite.com/tmпо/кориya-14-2018> (дата звернення: 17.06.2021).

258. Кравченя А. О. Актуальні проблеми освітнього простору в Україні *Імплементція європейських стандартів в українські освітні дослідження* : III Міжнар. наук. конф. (Київ, Дрогобич, 21 черв. 2019 р.) /

Укр. асоціація дослідників освіти ; за ред. С. Щудло, О. Заболотної, Л. Загоруйко. Київ ; Дрогобич :ТзОВ «Трек-ЛТД», 2019. С. 89–90.

259. Кравченя А.О. Курикулум як парадигмальна основа розробки змісту освітньо-професійних програм. *Теорія і практика управління сучасними освітніми системами* : матеріали регіон. наук.-практ. конф. (Харків, 25 квіт. 2018 р.) / Комун. закл. «Харків. гуманітар.-пед. акад.» Харків. облради. Харків, 2018. С. 98–100.

260. Кравченя А.О. Особливості атестації педагогічних працівників. *Теорія та методика професійної освіти* : елект. наук. фах. вид. 2018. Вип. № 14. URL: <https://ivetscienceipto.wixsite.com/tmpo/kopiya-13-2017> (дата звернення : 20.09.2019)

261. Кравченя А. О. Використання інформаційного підходу для підвищення ефективності освітнього процесу в закладах вищої освіти. *Модернізація вищої освіти та проблеми управління якістю підготовки фахівців. Організація системи взаємодії «вища освіта – ринок праці»* : XV Всеукр. наук.-метод. конф. (Харків, 28 верес. 2018 р.) / редкол. О. І. Черевко та ін. Харків : ХДУХТ, 2018. С. 288–289.

262. Кравченя А. О. Проблеми підготовки майбутніх учителів в умовах євроінтеграції. *Психолого-педагогічні проблеми становлення сучасного фахівця* : IV Міжнар. наук.-практ. конф., (Харків, 18-19 трав. 2018 р.) / Нац. акад. Нац. гвардії України. Харків : ХОГОКЗ, 2018. С. 20.

263. Кравчук О. А. Переваги та недоліки використання інформаційно-комунікаційних технологій в освітньому процесі. *Сучасні досягнення в науці та освіті* : зб. пр. XV Міжнар. наук. конф., 16-23 верес. 2020 р., м. Нетанія (Ізраїль). Хмельницький : ХНУ, 2020. С. 64–67. URL : <http://elar.khmnu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/9131/1/Kravchuk.pdf> (дата звернення: 09.08.2021).

264. Красицька Н. С. Основні складові професійної компетентності викладача вищого навчального закладу основні складові професійної

компетентності викладача вищого навчального закладу. *Право – Вісник Донецького національного університету економіки і торгівлі*. URL : <http://www.stattionline.org.ua/pravo/62/8689-osnovni-skladovi-profesijnoi-kompetentnosti-vikladacha-vishhogo-navchalnogo-zakladu.html> (дата звернення: 06.10.2021).

265. Краус К. М. Імперативи формування цифрової освіти в Україні. С. 49–51. URL: <https://cutt.ly/WY6RS6a> (дата звернення: 11.06.2020).

266. Краус К., Краус Н. Цифрові компетенції в сфері вищої освіти: задум, реалізація, результат. *Економіка та підприємництво*. 2019. № 1(106). С. 132–138.

267. Кремень В. Г. Освіта в структурі цивілізаційних змін. *Вища освіта України*. 2011. № 1. С. 8–11. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/vou_2011_1_4 (дата звернення: 11.05.2020).

268. Криворучко О. М., Водолажська Т. О. Розробка стратегій управління персоналом методом концептуального абстрагування. *Економіка транспортного комплексу*. 2016. Вип. 28. С. 69–83. URL : https://dspace.khadi.kharkov.ua/dspace/bitstream/123456789/1981/1/Krivorychko_Vodolagska_6.pdf (дата звернення: 14.08.2020).

269. Кричковська Т. Д. Суб'єкти освітнього процесу. Лекції.Орг. 2016. URL : <https://lektsii.org/11-64902.html> (дата звернення: 12.10.2021).

270. Кузьміна Н. В. *Вікіпедія. Вільна енциклопедія* : сайт. URL : <https://cutt.ly/Nn3tpg9> (дата звернення: 12.08.2021).

271. Кузьміна Н. В. Методы системного педагогического исследования. Ленинград: ЛГУ, 1980. 172 с.

272. Кузьміна О. В. Кіберсоціалізація – невід'ємна частина процесу формування життєвої компетентності сучасної молоді. *Педагогічні науки : теорія , історія, інноваційні технології*. 2014. № 8(42).

273. Кулик Є. В. Теорія і практика підготовки майбутніх учителів трудового навчання до педагогічної дослідницької діяльності: автореф. дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.04. Тернопіль, 2006. 34 с.

274. Курач М., Шабага С. Компоненти педагогічної концепції формування цілісного художньо-проектного знання майбутнього вчителя технологій. *Проблеми підготовки сучасного вчителя*. 2014. № 10. Ч. 3. С. 49–53.

275. Кургузов В. Л. Гуманитарная культура (теоретическое обоснование феномена и проблемы функционирования в техническом вузе). Улан-Удэ : ВСГТУ, 2000. 553 с.

276. Курикулум підвищення кваліфікації педагогічних, науково-педагогічних працівників та керівників закладів освіти галузі знань 01 Педагогічна освіта : зб. робочих навч. програм. / заг. ред. Т. М. Сорочан ; наук. ред., упоряд. В. В. Сидоренко, М. І. Скрипник. Київ : ЦППО, 2017. 447 с.

277. Курило В. С. Моделювання системи критеріїв оцінки розвитку освіти в регіоні. *Педагогіка і психологія*. 1999. № 2. С. 35–39.

278. Курило В. С. Якість освіти в Україні: постановка проблеми та шляхи її вирішення. *Освіта та педагогічна наука*. 2013. № 2(157). С. 22–25.

279. Курило В. С., Ваховський Л. Ц. Проблеми освіти в контексті сучасних компаративних досліджень (за матеріалами XIV Всесвітнього конгресу з компаративної освіти). *Освіта та педагогічна наука*. 2012. № 5-6. С. 5–10.

280. Курило В. С., Савченко С. В., Караман О. Л. Соціалізація особистості в умовах гібридної війни на сході України : монографія. Київ : Талком, 2018. 240 с.

281. Курмакаев К. Почему эдвайзер иногда гораздо полезнее, чем ментор. URL: <http://www.firma/data/blog/492/> (дата звернення: 24.08.2019).

282. Курнишев Ю. А. Педагогічні умови професійного саморозвитку майбутніх учителів фізичної культури : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / НАПН України ; Ін-т проф.-техн. освіти. Київ, 2017. 249 с. URL : https://ivet.edu.ua/images/spets-rada/diss/dis_Kurnyshev.pdf (дата звернення: 03.04.2020).

283. Кучерак І. В. Цифровізація та її вплив на освітній простір у контексті формування ключових компетентностей. *Інноваційна педагогіка. Теорія і методика професійної освіти*. 2020. Вип. 22. Т. 2. С. 91–94. URL : http://www.innovpedagogy.od.ua/archives/2020/22/part_2/22.pdf (дата звернення: 27.11.2021).

284. Кучина К. Вітчизняні освітні концепції кінця ХХ – початку ХХІ ст. як стратегічні орієнтири модернізації системи освіти. *Нова педагогічна думка*. 2014. №. 4 (80). С. 137–141.

285. Кушнир М. Э. Цифровая образовательная среда. *Директорія онлайн*. 2017. URL: <https://medium.com/direktoria-online/the-digital-learning-environment-f1255d06942a> (дата звернення: 11.06.2020).

286. Лавриченко Н. Методологічні аспекти порівняльно-педагогічних досліджень. *Шлях освіти*. 2006. № 2. С. 17–23.

287. Лазоренко Т. В. Діджиталізація як основний фактор розвитку бізнесу. *Бізнес, інновації, менеджмент: проблеми та перспективи* : зб. тез доп. І Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Київ, 23 квіт. 2020 р.). Київ, 2020. С. 50–51.

288. Лапіна В. Питання мовленнєвої компетентності в науковій літературі. *Педагогіка вищої та середньої школи* : зб. наук. пр. ривий Ріг : КДПУ, 2011. Вип. 33. С. 123-129. URL : <http://ir.nmu.org.ua/handle/123456789/151783> (дата звернення : 19.08.2021).

289. Левченко Т. Концепція неперервної освіти у світовому контексті. *Неперерв. проф. освіта: теорія і практика*. Київ, 2001. Вип. 3. С. 7–16. URL : <https://lib.chmnu.edu.ua/pdf/metodser/111/2.pdf> (дата звернення: 12.09.2018).

290. Лейко С. В. Поняття «компетенція» та «компетентність»: теоретичний аналіз. Педагогічний процес: теорія і практика. 2013. Вип. 4. С. 128–135.
291. Лелека Т. О. Функціонування англоамериканських запозичень-синонімів сфери безперервної освіти в українській мові початку ХХІ століття. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»* / Кіровоград. держ. пед. ун-т імені Володимира Винниченка. Кіровоград, 2015. С. 341–344.
292. Литвин В. А. Виховання у майбутніх учителів початкової школи відповідального ставлення до взаємодії з сім'єю молодшого школяра : дис. ... д-ра філософії : 01 Освіта/Педагогіка / Комунал. закл. «Харків. гуманітар.-пед. акад.» Харків. облради. Харків, 2021. 277 с.
293. Лівенцова В. А. Формування культури професійного спілкування у майбутніх менеджерів невиробничої сфери : автореф. дис. ... канд. пед. наук / Тернопільський держ. пед. ун-т імені Володимира Гнатюка. Тернопіль, 2002. 20 с.
294. Лободинська О. М. Гендерні аспекти працевлаштування випускників ВНЗ (на прикладі західного регіону України) : автореф. дис. ... канд. соціол. наук : 22.00.04 / Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. Київ, 2009. 16 с.
295. Логвиненко Б. Вчитися з Prometheus. *UKRAINER*. URL : <https://ukrainer.net/prometheus/> (дата звернення: 21.10.2020).
296. Лозова В. І., Троцько Г. В. Теоретичні основи виховання і навчання : навч. посібник. Харків : ОВС, 2002. 400 с.
297. Локшина О. І. Погляди зарубіжних педагогів на сутнісні характеристики курикулуму. *Педагогічні науки*. 2015. С. 38–42.
298. Ломакина Т. Ю. Концепция непрерывного профессионального образования. Москва : ИТИП РАО, 2005. 45 с.

299. Лук'янова Л. Б., Аніщенко О. В. Освіта дорослих : короткий термінологічний словник. Київ ; Ніжин : ПП Лисенко М.М., 2014. 108 с.

300. Луценко Г. Взаємозв'язок адаптивного та рефлексивного управління. Електронне наукове фахове видання «Адаптивне управління: теорія і практика». Випуск 10(19), 2020. [https://doi.org/10.33296/2707-0255-10\(19\)-14](https://doi.org/10.33296/2707-0255-10(19)-14).

301. Луценко Г., Луценко О. Особливості дистанційної освіти в Україні під час пандемії COVID-19: управлінський аспект. Електронне наукове фахове видання «Адаптивне управління: теорія і практика». Випуск 13(25), 2022. [https://doi.org/10.33296/2707-0255-13\(25\)-010](https://doi.org/10.33296/2707-0255-13(25)-010)

302. Луценко Г. Адаптивні підходи до управління освітніми установами у процесі забезпечення інтернет–освіти Вісник Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка, 2020, Вип. 2 (43), С. 44-49 DOI: 10.31376/2410-0897-2020-2-43-44-49.

303. Луценко Г. В. Моделювання системи управління професійною підготовкою фізиків-дослідників в університетах України. Вісник Чернігівського національного педагогічного університету. Сер.: «Педагогічні науки». Чернігів, 2016. Випуск 138. С. 96-99.

304. Луценко Г. В. Компетентісний підхід до науково-дослідної роботи студентів як елемент фундаменталізації фізичної освіти. Вища освіта України. 2012. №3 (46) Додаток 1. Том 3. С. 80-89

305. Луценко Г.В. Психолого-педагогічні умови організації підготовки фахівців фізико-математичного профілю (в умовах фундаменталізації професійної освіти). Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Педагогіка. Соціальна робота». 2013. № 27. С. 109–112.

306. Луценко О. Неформальне професійне навчання працівників проблеми правового регулювання. *Публічне право*. 2016. № 1. С. 241–248.

307. Ляшенко О. І. Організаційно-методичні засади моніторингу якості освіти. *Педагогіка і психологія* 2 2007. С. 34–40.
308. Мотова Г. Н. Системы акредитации за рубежом. Москва, 1998. 180 с.
309. Мазайкіна І. О. Особистісно-орієнтований підхід як необхідна умова підготовки іноземних студентів. URL : <https://cutt.ly/bmmeuNw> (дата звернення: 27.05.2021).
310. Майборода С. В. Державне управління вищою освітою в Україні: структура, функції, тенденції розвитку (1917-1959 рр.). Київ: УАДУ. 2000: С. 104–111.
311. Макаренко Л. Л. Концепція процесу формування інформаційної культури майбутнього вчителя технологій. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова*. Сер. 05 : Педагогічні науки: реалії та перспективи 2013. Вип. 42. С. 152–163. URL : <http://enpuir.npu.edu.ua/handle/123456789/4658> (дата звернення: 20.09.2018).
312. Малихіна Я. А. Теоретичні і методичні засади управління взаємодією вищого навчального закладу із зовнішнім середовищем : автореф. дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.06 / Держ. закл. «Луган. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка». Старобільськ, 2015. 40 с.
313. Малихіна Я. А. Теоретичні і методичні засади управління взаємодією вищого навчального закладу із зовнішнім середовищем : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.06 / Держ. закл. «Луган. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка». Старобільськ, 2015. 482 с.
314. Маркіна І.А. Тенденції універсалізації вищої освіти в Україні : тенденції, проблеми та перспективи. *Причорноморські економічні студії*. 2016. Вип. 3. С. 91–97. URL : http://dspace.pdaa.edu.ua:8080/jspui/bitstream/123456789/3022/1/bses_2016_3_2_1%20%281%29.pdf (дата звернення: 01.01.2022).

315. Маханько О. Б. Реалізація концепції національно-патріотичного виховання: дошкільний навчальний заклад – початкова школа. *Таврійський вісник освіти*. 2016. № 3. С. 38–42. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Tvo_2016_3_9 (дата звернення: 27.05.2021).

316. Мелашенко О. Проблема технократизму у вищій технічній школі і розвиток особистості студента. *Наукові записки. Сер. : Педагогічні науки*. Кіровоград : РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2013. Вип. 121(І). С. 80–83.

317. Меморандум безперервного процесу освіти європейського союзу. *Адукатар*. 2006. № 2(8). С. 24–27. URL : http://adukatar.net/wp-content/uploads/2009/12/Adu_8_Pages_24-27.pdf (дата звернення: 16.02.2020).

318. Метод аналогій. *Вікіпедія. Вільна енциклопедія : сайт*. URL : <https://cutt.ly/DmorBoW> (дата звернення: 05.06.2021).

319. Методичні рекомендації щодо проведення моніторингових досліджень якості освіти / за заг. ред. С. Є. Вольянської. Харків : Харків. акад. неперервної освіти, 2011. 29 с.

320. Методичні рекомендації щодо розроблення стандартів вищої освіти : Наказ МОН України від 01.06.2017 № 600. URL : <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/rekomendatsii-1648.pdf> (дата звернення: 06.06.2022).

321. Методологія наукової діяльності : навч. посібник. / за ред. проф. Д. В. Чернілевського. Вид. 2-ге, допов. Вінниця : АМСКП, 2010. 484 с.

322. Методы системного педагогического исследования : учебное пособие / под ред. Н. В. Кузьминой. Москва : Народное образование, 2002. 208 с.

323. Мещанінов О. П., Коваль Н. В. Концепція сталого розвитку університетської освіти. *Наукові праці «Чорноморського державного університету імені Петра Могили комплексу «Києво-Могилянська академія»*. Сер. : Педагогіка. 2012. Т. 199, Вип. 187. С. 28–34.

URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npchduped_2012_199_187_7 (дата звернення: 16.02.2020).

324. Минцберг Г., Альстрэнд Б. Школы стратегий. Лэмпел Дж. СПб : Питер, 2000. С. 16–20.

325. Мирончук Н. М. Професійно-особистісний саморозвиток майбутнього педагога: сутнісні характеристики та шляхи формування. *Нові технології навчання* : наук.-метод. зб. Київ, 2013. Вип. 76. С. 209–214. URL : <http://eprints.zu.edu.ua/12402/1/10.pdf> (дата звернення: 05.04.2021).

326. Мілаш О. О. Формування дослідницької культури майбутніх учителів сторії та суспільствознавства у процесі фахової підготовки : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / МОН України, Харків. держ. пед. ун-т імені Г. С. Сковороди. Харків, 2014. 270 с.

327. Міністерство та Комітет цифрової трансформації України : офіційна веб-сторінка. URL : <https://thedigital.gov.ua/> (дата звернення: 20.12.2019).

328. Моделювання професійної підготовки фахівців в умовах євроінтеграційних процесів : монографія / за ред. С. С. Вітвицької. Житомир : Вид. О. О. Євенок, 2019. 304 с.

329. Модернізація вищої освіти України і Болонський процес. *Освіта України*. 2004. № 60-61. С. 7–10.

330. Моисеев, Н. Н. Логика универсального эволюционизма и кооперативность. *Вопросы философии*. 1989. № 8. С. 53.

331. Мойсеюк Н. Педагогіка: підручник. URL https://pidru4niki.com/15920615/pedagogika/osnovni_tendentsiyi_rozvitku_osviti (дата звернення: 25.08.2021).

332. Мойсеюк Н. Є. Педагогіка: навч. посібник. 5-е вид., допов. і перероб. Київ, 2007. 656 с.

333. Молодий вчений. 2019. № 9(73). С. 71–77. URL : <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2019/9/16.pdf> (дата звернення: 05.04.2021).

334. Мордовцева Н. В. Теоретичні аспекти формування дослідницької компетентності студентів ВНЗ. *Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка*. Педагогічні науки. 2013. №. 13 (4). С. 188–192.

335. Національна освітня електронна платформа : концепція забезпечення здобувачів середньої освіти е-підручниками та іншими електронними освітніми ресурсами. *МОН України*. 2017. URL : https://mon.gov.ua/storage/app/media/gromadske-obgovorennya/2018/02/15/BROSHURE_CONCEPT_E-BOOK.pdf (дата звернення: 17.11.2021).

336. Національна рамка кваліфікацій. *Міністерство освіти і науки України* : сайт. URL: <https://mon.gov.ua/ua/tag/natsionalna-ramka-kvalifikatsiy> (дата звернення: 24.08.2021).

337. Національна стратегія розвитку освіти в Україні на 2012–2021 роки. *Вища школа*. 2013. № 2. С. 86–106.

338. Національний освітній глосарій: вища освіта / авт.-уклад. : І. Бабин, Я. Болюбаш, А. Гармаш й ін. ; за ред. Д. Табачника і В. Кременя. Київ : ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2011. 100 с.

339. Національний освітній глосарій: вища освіта. 2-е вид., перероб. і допов. / авт.-уклад. : В. М. Захарченко та ін. за ред. В. Г. Кременя. Київ : ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2014. 100 с.

340. Начинская С. В. Спортивная метрология : учеб. пособие. Москва : Академия , 2005. 240 с.

341. Невзоров М. Н. Теоретические основы проектирования антропоориентированного педагогического процесса : дис. ... д-ра пед. наук. Хабаровск, 1999. 347 с.

342. Негативний вплив сучасного інформаційного простору на психічне та фізичне здоров'я дитини. URL : <https://cutt.ly/UmSthe8> (дата звернення: 05.09.2021).

343. Нестеренко М. М. Підготовка майбутніх учителів до моделювання уроку в умовах варіативності початкової освіти : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Бердянський держ. пед. ун-т. Бердянськ, 2019. 249 с.

344. Ничкало Н. Г. Теоретико-методологічні проблеми і перспективи розвитку досліджень з неперервної професійної освіти. *Неперервна професійна освіта: теорія і практика* : зб. наук. праць / за ред. І. Я. Зязюна, Н. Г. Ничкало. Київ, 2001. Ч. I. С. 35–43.

345. Ніжегородцев В. О. Формування методичних компетентностей майбутніх учителів фізики : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. / Нац. пед. ун-т імені М. П. Драгоманова. Київ, 2014. 22 с.

346. Нова українська школа : офіційний сайт. URL : <https://nus.org.ua/> (дата звернення: 17.11.2021).

347. Нова українська школа. Концептуальні засади реформування середньої школи : ухвалений рішенням колегії МОН 27.10.2016. URL : <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf> (дата звернення : 10.08.2020).

348. Нова українська школа. *МОН України*. URL : <https://mon.gov.ua/ua/tag/nova-ukrainska-shkola> (дата звернення: 17.11.2021).

349. Новиков А. М. Докторская диссертация? : пособие для докторантов и соискателей ученой степени доктора наук. 3-е изд. Москва : Эгвес, 2003. 120 с.

350. Нові педагогічні професії у світі. *Портал непрерывное образование*. URL: <https://cutt.ly/LpNKG2Z>(дата звернення: 24.08.2019).

351. Нові ролі вчителя в парадигмі сучасної освіти. URL: <https://naurok.com.ua/vistup-novi-roli-vchitelya-v-paradigmi-suchasno-osviti-31224.html> (дата звернення: 14.07.2019)

352. Овсієнко Л. М. Сутність понять «компетенція», «компетентність», «компетентнісний підхід», «якість освіти» у світлі сучасної освітньої парадигми. *Науковий вісник Донбасу*. 2013. № 2, 13 с.
353. Огнев'юк В. О. Розвиток в університетській освіті акмекомпетентнісного потенціалу майбутнього фахівця. *Акмеологія – наука XXI століття* : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. Київ : КУБГ, 2011. С. 6–9.
354. Омельченко В. Prometheus: «Україна не женеться за авангардом на заході чи сході, а сама формує фронт інновацій» : інтерв'ю. *Ресурсний центр ГУРТ*. 2016. URL : <https://gurt.org.ua/interviews/34446/> (дата звернення: 11.12.2019).
355. Онлайн-освіта в Україні: що нового? *Видавництво Старого Лева*. 2016. URL : <https://starylev.com.ua/news/onlayn-osvita-v-ukrayini-shcho-novogo> (дата звернення: 16.03.2021).
356. Оржеховська В., Федорченко Т., Єрмоменко Е., Діхтяренко З., Мельник О. Концепція національної філософії виховання дітей та молоді в Україні на засадах хортингу (проект). *Теорія і методика хортингу*. 2016. Вип. 5. С. 17–34.
357. Орлов А. Б. Фасилитатор и группа: от интерперсонального к транс-персональному общению. URL: https://psyjournals/files/25638/mpj_1994_n2_Orlov.pdf (дата звернення: 24.08.2019).
358. Орлов А. А. Управление учебно-воспитательной работой в общеобразовательной школе общества развитого социализма : автореф. дис. ... д-ра пед. наук. Москва, 1985. 32 с.
359. Орлова Н. С. Методика навчання художнього проектування одягу майбутніх учителів технологій : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02 / Полтав. нац. пед. ун-т імені В. Г. Короленка. Полтава, 2021. 281 с.

360. Ортинський В. Л. Педагогіка вищої школи : навч. посібник. Київ : Центр учбової літератури, 2009. 472 с. URL : <https://subject.com.ua/pdf/254.pdf> (дата звернення: 11.03.2019).

361. Освіта в Україні: нормативна база / упоряд. Є. К. Пашутинський. Київ : КНТ, 2007. 520 с.

362. Освітньо-професійна програма. Середня освіта (Інформатика) / Комунальний заклад «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради. 2020. 27 с. URL : https://drive.google.com/file/d/1gRw4kaXsH4Wb6atmvO_8dgtQtIVia0CC/view (дата звернення: 05.09.2021).

363. Освітньо-професійна програма. Біологія / Комунальний заклад «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради. 2021. 19 с. URL : <https://drive.google.com/file/d/11XiZ4IOeZz3rozCemt52abLZeg6AN-bw/view> (дата звернення: 05.01.2022).

364. Освітньо-професійна програма. Українська мова та література / Комунальний заклад «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради. 2020. 23 с. URL : <https://drive.google.com/file/d/11k2wE8rKR3Jmg5zMnZjGIuSqrVPDc8Y0/view> (дата звернення: 05.09.2021).

365. Освітньо-професійна програма. Середня освіта (Музичне мистецтво) / Комунальний заклад «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради. 2020. 32 с. URL : <https://sites.google.com/view/muzkafedra> (дата звернення: 05.09.2021).

366. Освітньо-професійна програма. Початкова освіта / Комунальний заклад «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради. 2021. 25 с. URL : https://drive.google.com/file/d/1jDP7MaMjUcEcUwCtBUF-0d_o9P9nO5Tu/view (дата звернення: 05.01.2022).

367. Освітньо-професійна програма. Середня освіта (Інформатика) / Житомирський державний університет імені Івана Франка. 2020. 21 с. URL : <https://eportfolio.zu.edu.ua/media/StudyProgram/127/o8qzes.pdf> (дата звернення: 05.09.2021).

368. Освітньо-професійна програма. Хімія / Житомирський державний університет імені Івана Франка. 2020. 21 с. URL : <https://eportfolio.zu.edu.ua/media/StudyProgram/3/eagith.pdf> (дата звернення: 05.09.2021).

369. Освітньо-професійна програма. Середня освіта (Українська мова та література) / Житомирський державний університет імені Івана Франка. 2020. 21 с. URL : <https://eportfolio.zu.edu.ua/media/StudyProgram/13/ayaniw.pdf> (дата звернення: 05.09.2021).

370. Освітньо-професійна програма. Початкова освіта / Житомирський державний університет імені Івана Франка. 2020. 23 с. URL : <https://eportfolio.zu.edu.ua/media/StudyProgram/377/ugigx1pb.pdf> (дата звернення: 05.09.2021).

371. Освітньо-професійна програма. Фізична культура / Криворізький державний педагогічний університет. 2020. 24 с. URL : <https://drive.google.com/file/d/1P0d-qVTp63-zk-WTrVK1sxGfdYZj8fXD/view> (дата звернення: 05.10.2021).

372. Освітньо-професійна програма. Образотворче та декоративне мистецтво / Криворізький державний педагогічний університет. 2021. 23 с. URL : https://drive.google.com/file/d/14LhmIwqSf0X-Ml_d9owdSZeTJoaa125W/view (дата звернення: 05.01.2022).

373. Освітньо-професійна програма. Початкова освіта. Інформатика в початковій школі / Криворізький державний педагогічний університет. 2021. 25 с. URL : <https://drive.google.com/file/d/1XqCE77TS1M5jKpR1EJ572y2JZhIsPrf8/view> (дата звернення: 05.01.2022).

374. Осецький В. Л. Роль масових відкритих онлайн-курсів у сучасному «освітньому ландшафті». *Економіка України*. 2017. № 12. С. 86–98.
375. Осмоловська А. О. Сучасні тенденції та виклики щодо формування освітньої політики України. *Політичне життя*. 2017. № 3. С. 70–74. URL : <https://jpl.donnu.edu.ua/article/view/4080> (дата звернення: 01.01.2022)
376. Основні тенденції розвитку освіти. *Педагогіка* / за ред. Н. Є. Мойсенюк. Київ, 1999. URL : https://pidru4niki.com/15920615/pedagogika/osnovni_tendentsiyi_rozvitku_osviti (дата звернення: 01.01.2022).
377. Особливості системи освіти в США. *MIGRANT.BIZ.UA. Правова та юридична підтримка мігрантів*. URL : <https://cutt.ly/QrhmcRL> (дата звернення: 20.12.2019).
378. Остапенко А. А. Теория педагогической системы Н. В. Кузьминой : генезис и следствия. *Человек. Сообщество. Управление*. 2013. № 4. С. 37–52.
379. Оцифрування. *Вікіпедія. Вільна енциклопедія : сайт*. URL : <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9E%D1%86%D0%B8%D1%84%D1%80%D0%BE%D0%B2%D1%83%D0%B2%D0%B0%D0%BD%D0%BD%D1%8F> (дата звернення: 01.06.2020).
380. Павлик Н. П. Неформальна освіта як інструмент фахового розвитку майбутніх соціальних педагогів. *Основи сценарної роботи соціального педагога: зб. сценаріїв інтерактивних вистав з дисципліни.* / уклад. І. Палько. Житомир : ЖДУ ім. І. Франка, 2016. С. 6–10.
381. Паламарчук В. Навчаючи, розвивати та виховувати. 2008. URL : <https://osvita.ua/school/method/technol/318/> (дата звернення: 14.07.2019).
382. Пантюк М., Пантюк Т. Національний підхід та концепція вільного виховання у підготовці майбутнього вчителя до виховної роботи.

Молодь і ринок. 2011. № 8. С. 22–26.

URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Mir_2011_8_6 (дата звернення: 14.07.2019).

383. Панченко Л. Ф. Теоретико-методологічні засади розвитку інформаційно-освітнього середовища університету : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.10 / Луганський нац. ун-т імені Тараса Шевченка. Луганськ, 2011. 508 с.

384. Патора Р. Ринок освіти в системі кадрового забезпечення стратегічного розвитку країни : автореф. дис. ... д-ра екон. наук : 08.09.01 / НАН України ; Ін-т регіон. дослідж. Львів, 2002. 42 с

385. Пащенко Д. З досвіду створення едукаційного середовища в навчальному закладі. *Психолого-педагогічні проблеми сільської школи.* 2007. № 22. С. 198–205. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Ppps_2007_22_34 (дата звернення: 21.08.2020).

386. Педагогіка : силабус курсу спеціальність 014 Середня освіта (Інформатика). URL : https://drive.google.com/file/d/1GVkESSPffWIF7pt0OA4V5wx3HCхра8A_/view (дата звернення 05.05.2021).

387. Педагогіка вищої школи : навч. посіб. / за ред. З. Н. Курлянд. 3-тє вид., перероб. і допов. Київ : Знання, 2007. 495 с.

388. Педагогічна концепція і методична система музичного виховання Д. Б. Кабалецького. URL : <http://www.wikipage.com.ua/1x1d6f.html> (дата звернення: 14.07.2020).

389. Педагогічна майстерність : підручник / за ред. І. А. Зязюна. Київ : Вища шк., 1997. 349 с. URL : <https://cutt.ly/UybTw85> (дата звернення: 12.09.2018).

390. Педагогічна майстерність: теоретичні й навчально-методичні основи : навч. посіб. для студ. вузів / уклад. : Ю. Г. Барабаш, Р. О. Позінкевич. Луцьк : Вежа, 2006. 476 с.

391. Педагогічні аспекти відкритого дистанційного навчання : кол. моногр. / за ред. О. О. Андрєєва, В. М. Кухаренка. Харків : Міськдрук, 2013. 212 с.

392. Перекладаємо слово «тенденція». *Словотвір* : сайт. URL : <https://slovotvir.org.ua/words/tendentsiia> (дата звернення: 01.01.2022)

393. Петриченко Л. О. Теоретико-методологічні засади управління якістю освіти у вищому педагогічному навчальному закладі : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.06 / Держ. закл. «Луган. нац. ун-т імені Тараса Шевченка». Луганськ, 2014. 598 с.

394. Петрук Н. К. Гуманітарна освіта в глобальному світі. *Філософсько-гуманітарні читання* : зб. наук. праць / Відп. ред. О. В. Добридень. Дніпропетровськ : ДЗ «ДМА», 2016. № 3. С. 38–44.

395. Петрук Н. Стратегії розвитку гуманітарної освіти в добу технократизму та глобалізації. *Філософія освіти. Philosophy of Education*. 2020. № 26(1). С. 54–67.

396. Питання Міністерства цифрової трансформації : Постанова Каб. Міністрів України від 18 вересня 2019 р. (дата оновлення: 13.11.2021 р. № 856). URL : <https://cutt.ly/KrhQz0h> (дата звернення: 20.12.2019).

397. Підвищення рівня едукатії майбутніх учителів початкової школи: прикладний аспект: кол. монографія. Кн. 2 / Г. Ф. Пономарьова, А. А. Харківська, О. О. Бабакіна та ін. ; Комунал. закл. «Харків. гуманітар.-пед. акад.» Харків. облради. Харків : ФОП Бровкін О. В., 2021. 552 с.

398. Підвищення рівня едукатії майбутніх учителів початкової школи: теоретичний аспект : кол. монографія. Кн. 1 / Г. Ф. Пономарьова, А. А. Харківська, О. О. Бабакіна та ін. ; Комунал. закл. «Харків. гуманітар.-пед. акад.» Харків. облради. Харків : ФОП Бровкін О. В., 2021. 536 с.

399. Підвищення рівня терціарної едукатії майбутніх педагогів закладів дошкільної освіти: теоретичний аспект: кол. монографія. Кн. 1 / Г. Ф. Пономарьова, А. А. Харківська, Х. А. Шапаренко та ін. ; Комунал. закл. «Харків. гуманітар.-пед. акад.» Харків. облради. Харків : ФОП Бровкін О. В., 2021. 552 с.

400. Підвищення рівня терціарної едукції майбутніх педагогів закладів дошкільної освіти: прикладний аспект: кол. монографія. Кн. 2 / Г. Ф. Пономарьова, А. А. Харківська, Х. А. Шапаренко та ін. ; Кому. закл. «Харків. гуманітар.-пед. акад.» Харків. облради. Харків : ФОП Бровкін О. В., 2021. 456 с..

401. Підготовка науково-педагогічних кадрів у системі післядипломної педагогічної освіти: зміст, організаційні форми, технології : наук. посіб. / за наук. ред. Є. Р. Чернишової ; Держ. вищ. навч. заклад «Ун-т менедж. освіти». Київ : ДВНЗ «Ун-т менеджменту освіти» НАПН України, 2014. 318 с.

402. Підоричева І. Ю. Концепція розвитку інноваційних інтеграційних утворень в умовах України. *Управління економікою: теорія та практика*. 2012. 2012. С. 151–159.

403. Пінська О. Психолого-педагогічні засади організації особистісно орієнтованого навчання майбутніх педагогів. *Педагогіка вищої та середньої школи*. 2013. Вип. 38. С. 398–401. URL : <https://journal.kdpu.edu.ua/ped/article/download/3257/2979/5449> (дата звернення: 12.09.2018).

404. Пінчук Ю. В. Риторика, культура та техніка мовлення корекційного педагога : навч.-метод. посіб. Київ : КНТ, 2015. 160 с.

405. Подласый И. Педагогика : учебник: в 2-х т. Т. 1 : Теоретическая педагогика. Москва: Юрайт, 2013. 777 с.

406. Подласый И.П. Педагогика: 100 вопросов – 100 ответов : учеб. пособие для вузов. Москва : ВЛАДОС-пресс, 2004. 365 с.

407. Подласый И. П. Педагогика. Теоретическая педагогика : учебник. Москва : Юрайт, 2013. Т. 1.

408. Положення про організацію виховної роботи в академії : від 16 червня 2016 р. / Кому. закл. «Харків. гуманітар.-пед. акад.» Харків. облради. URL: <https://cutt.ly/2Y5Kknt> (дата звернення: 14.06.2020).

409. Положення про порядок визнання результатів навчання, отриманих у неформальній освіті : постанова вченої ради від 23.12.2019 № 16. / Вінницький торговельно-економічний ун-т. Вінниця, 2019. URL : http://www.vtei.com.ua/doc/2020/pol/pol_2.pdf (дата звернення: 14.06.2020).

410. Полякова Г. А., Єрмоленко О. А. Дослідження сприйняття іноземними студентами освітнього середовища як інструмент внутрішнього забезпечення якості. *Психологічні аспекти освітнього процесу*. 2018. С. 446–460. URL : <https://osvita.eeipsy.org/index.php/eeip/article/download/208/207> (дата звернення: 03.12.2021).

411. Понад 34 тис. освітян вже пройшли онлайн-курс про дистанційне та змішане навчання. *МОН України* : офіційна веб-сторінка. 2020. URL : <https://mon.gov.ua/ua/news/ponad-34-tis-osvityan-vzhe-projshli-onlajn-kurs-pro-distancijne-ta-zmishane-navchannya> (дата звернення: 11.12.2020).

412. Пономарьова Г. Ф. Виховання майбутнього педагога: теорія і практика: монографія. Харків: Ранок. 2014.

413. Пономарьова Г. Ф. Досвід використання дистанційних технологій в організації виховної роботи педагогічних закладів вищої освіти в умовах карантину. *Духовність особистості: методологія, теорія і практика* : зб. наук. праць присвяч. ювілею академіка НАПН України, професора СНУ імені В. Даля Г. П. Шевченко. Северодонецьк : СНУ імені В. Даля, 2020. Вип. 2(95). С. 149–159.

414. Пономарьова Г. Ф. Змістові домінанти виховання як процес сходження особистості майбутнього педагога до духовно-моральних цінностей. *Духовність особистості: методологія, теорія і практика* : зб. наук. праць : за матеріалами VIII Міжнар. наук.-практ. конф. «Формування духовної безпеки особистості в умовах сьогодення: виклики і проблеми» (м. Київ, 24 трав. 2017 р.) / гол. ред. Г. П. Шевченко. Северодонецьк : СНУ імені В. Даля, 2017. Вип. 3(78). Ч. 1. С. 197–207. URL : <https://oaji.net/articles/2017/690-1507113961.pdf> (дата звернення: 17.09.2021).

415. Пономарьова Г. Ф. Педагогічні умови формування екологічної культури студентів педагогічного коледжу: дис. ... канд. пед. наук: 13.00. 01. Харків. 1997. 175 с.

416. Пономарьова Г. Ф. Підвищення якості вищої освіти: виклики і перспективи. *Образовательные риски: суть и подходы к решению* : матеріали XVI щорічної Міжнарод. науч.-практ. конф. (15 лютого 2018 г.) / Ін-т вищого освіти НАПН України, Харків. гуманітар. ун-т «Народна українська академія». Харків : НУА, 2018. С. 226–228.

417. Пономарьова Г. Ф. Підготовка майбутніх педагогів у контексті розбудови Нової української школи: із досвіду Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради. *Формування ефективного освітнього середовища у контексті сучасних викликів реформування системи освіти України* : матеріали Регіон. науч.-практ. конф. (м. Харків, 24 квітня 2019 р.) / за заг. ред. Г. Ф. Пономарьової ; Комунал. закл. «Харків. гуманітар.-пед. акад.» Харків. облради. Харків: ФОП В. В. Петров, 2019. С. 172–176.

418. Пономарьова Г. Ф. Розвиток освітнього процесу в закладі вищої освіти в контексті нової парадигми – smart-освіти. *SMART- образование в SMART-обществе : возможные пути адаптации* : матеріали XVII щорічної міжнарод.науч.- практ. конф.(Харків, 14 лютого 2019 г.) / М-во освіти і науки України, Ін-т вищого освіти НАПН України, Харківський гуманітарний університет «Народна українська академія» [ідр.; редкол.: Е.В.Астахова і др.]. Харків : НУА, 2019. С. 172–176.

419. Пономарьова Г. Ф. Система виховної роботи у вищих педагогічних навчальних закладах : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.07 / Східноукр. нац. ун-т імені Володимира Даля. Сєвєродонецьк, 2016. 540 с.

420. Пономарьова Г. Ф. Сутність та структура системи виховної роботи в закладах вищої педагогічної освіти. *Психолого-педагогічні та соціальні аспекти вдосконалення якості освіти* : матеріали Усеукр. науч.-

практ. конф., (м. Харків, 22 листоп. 2018 р.). Харків : ФОП Петров В. В., 2018. С. 249–256.

421. Пономарьова Г. Ф. Тенденції розвитку виховного процесу у педагогічних ВНЗ в контексті духовного відродження України. *Стратегія якості в промисленості и образованні* : матеріали XII Междунар. конф. (30 мая-2 июня 2016 г., Варна, Болгария) = Strategy of Quality in Industry and Education science and technology : Proceedings XII International Conference (may 30 – june 2 2016, Varna, Bulgaria. Днепропетровск: Варна, 2016. С. 498–503.

422. Пономарьова Г. Ф. Теоретико-методологічні засади самовиховання майбутніх педагогів у процесі модернізації вищої педагогічної освіти. *Наукові записки кафедри педагогіки* : зб. наук.праць / Харківський нац. ун-т імені В. Н. Каразіна, Комунал. закл. «Харків. гуманітар.-пед. акад.» Харків. облради. Харків, 2018. Вип. 42. С. 139–145.

423. Пономарьова Г. Ф., Харківська А. А., Петриченко Л. О., Щербак І. В. Управлінський аспект формування професійної компетентності у майбутніх учителів інформатики в процесі фахової підготовки : монографія / Комунал. закл. «Харків. гуманітар.-пед. акад.» Харків. облради. Харків : ФОП Бровін О. В., 2021. 222 с.

424. Пономарьова Г. Ф., Харківська А. А., Петриченко Л. О., Отрошко Т. В., Прокопенко А. О. Менеджмент якості професійної підготовки майбутніх учителів інформатики : монографія / Комунал. закл. «Харків. гуманітар.-пед. акад.» Харків. облради. Харків : ФОП Бровін О. В., 2021. 186 с.

425. Пономарьова Г. Ф., Харківська А. А., Рябокінь С. І. Концептуальні підходи до моніторингу якості виховного процесу в педагогічному коледжі : монографія / Комунал. закл. «Харків. гуманітар.-пед. акад.» Харків. облради. Харків : ФОП Петров В. В., 2018. 268 с.

426. Портер М. Е. Конкуренція. Москва : Вільямс, 2001. 495 с.

427. Поскрипко Ю. А., Данченко О. Б. Компетенція і компетентність: консенсус. Вчені записки Університету «КРОК». 2019. № 3(55). С. 117–127.

428. Потапчук О. І. Організаційно-педагогічні умови формування готовності майбутніх інженерів-педагогів до професійної діяльності з використанням інформаційно-комунікаційних технологій. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Сер. : Педагогіка, соціальна робота.* 2015. Вип. 37. С. 141–143.

429. Починкова М. М. Системний та синергетичний підходи у формуванні критичного мислення майбутніх учителів початкової школи. *Education and Pedagogical Sciences ("Освіта та педагогічна наука")* / гол. ред. А. В. Жучок; ДЗ "Луганський національний університет імені Тараса Шевченка". 2019. № 3(172). С. 44–54.

430. Починкова М. М. Критичне мислення в контексті вимог нової української школи. *Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка : Педагогічні науки.* 2019. №1 (324) березень. Ч. 2. С. 260–267.

431. Починкова М. М. Роль методу моделювання в розробці системи формування критичного мислення майбутніх учителів початкової школи. *Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка : Педагогічні науки.* 2020. № 2(333) лютий. Ч.1. С. 154–162.

432. Починкова М. М. Методи і прийоми критичного мислення у процесі професійної підготовки як засіб соціалізації майбутніх учителів початкової школи. *Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка : Педагогічні науки.* 2018. № 6(320) червень. С. 73–78.

433. Права людини в освітньому просторі. URL : https://courses.edera.com/courses/course-v1:EDERA_OSCE+HRE101+2019/about (дата звернення : 12.03.2022).

434. Правові засади сучасної держави : силабус курсу спеціальність 014.09 Середня освіта. URL :

<https://drive.google.com/file/d/1aNQljsokDqjWlpnSMNDXfFp4eY7Hv14p/view>

(дата звернення 05.05.2022).]

435. Притула Л. Основні характеристики та функції педагогічної культури. URL : http://www.nauka.com/SND_2007/Pedagogica/18111.doc.htm

(дата звернення: 17.01.2022).

436. Про вищу освіту : Закон України від 01.07.2014 р. № 1556-VII.

URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text> (дата звернення: 02.10.2018).

437. Про внесення змін до Порядку реєстрації технологій та їх складових, що створені чи придбані за бюджетні кошти або створені чи придбані підприємствами державної форми власності : Постанова Кабінету Міністрів України від 27.02.2019 № 145. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/145-2019-%D0%BF#Text> (дата звернення: 21.10.2020).

438. Про деякі питання організації у 2019 році підвищення кваліфікації педагогічних працівників у зв'язку із запровадженням Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» : Наказ МОН України від 01 квітня 2019 р. № 415. URL : <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-deyaki-pitannya-organizaciyi-u-2019-roci-pidvishennya-kvalifikaciyi-pedagogichnih-pracivnikiv-415> (дата звернення : 13.07.2020).

439. Про затвердження галузевої Концепції розвитку неперервної педагогічної освіти : Наказ МОН України від 14.08.2013 № 1176 (втрата чинності від 12.10.2018, підстава - v1103729-18). URL : <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1176729-13#Text> (дата звернення : 19.04.2021).

440. Про затвердження Концепції державної системи професійної орієнтації населення : Постанова Кабінету Міністрів України від 17.09.2008

№ 842. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/go/842-2008-%D0%BF> (дата звернення: 07.06.2021).

441. Про затвердження Концепції літературної освіти : Наказ МОН України від 26.01.2011 № 58. URL : <https://mon.gov.ua/storage/app/media/npa/5a1fe82d79202.pdf> (дата звернення : 13.09.2021).

442. Про затвердження Концепції національно-патріотичного виховання дітей і молоді, Заходів щодо реалізації Концепції національно-патріотичного виховання дітей і молоді та методичних рекомендацій щодо національно-патріотичного виховання у загальноосвітніх навчальних закладах : Наказ МОН України від 16.06.2015 № 641 (втрата чинності від 06.06.2022, підстава - v0527729-22). URL : <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0641729-15#Text> (дата звернення : 12.07.2021).

443. Про затвердження Концепції профільного навчання у старшій школі : Наказ МОН України від 21 жовтня 2013 р. № 1456. URL : <https://mon.gov.ua/storage/app/media/npa/5a1fe82a9c95d.pdf> (дата звернення : 27.02.2020).

444. Про затвердження Концепції розвитку інклюзивної освіти : Наказ МОН України від 01 жовтня 2010 р. № 912. URL : <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-zatverdzhennya-kontseptsii-rozvitku-inklyuzivnogo-navchannya> (дата звернення : 06.05.2021).

445. Про затвердження Концепції розвитку педагогічної освіти : Наказ Міністерства освіти і науки України «» від 16 липня 2018 р. № 776. URL : <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-zatverdzhennya-koncepciyi-rozvitku-pedagogichnoyi-osviti> (дата звернення: 05.06.2021).

446. Про затвердження Концепції розвитку педагогічної освіти : Наказ МОН України від 16 липня 2018 р. № 776. URL :

<https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-zatverdzhennya-konceptsiyi-rozvitku-pedagogichnoyi-osviti> (дата звернення :05.06.02).

447. Про затвердження Концепції соціальної адаптації осіб з розумовою відсталістю : розпорядження Кабінету Міністрів України від 25 серпня 2004 р. № 619-р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/619-2004-%D1%80#Text>

448. Про затвердження переліків тренерів для підготовки тренерів-педагогів з підвищення кваліфікації педагогічних працівників відповідно до Концепції «Нова українська школа : Наказ МОН України від 23 жовтня 2019 р. № 1330. URL : <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-zatverdzhennya-perelikiv-treneriv-dlya-pidgotovki-treneriv-pedagogiv-z-pidvishennya-kvalifikaciyi-pedagogichnih-pracivnikiv-vidpovidno-do-konceptsiyi-nova-ukrayinska-shkola> (дата звернення :20.03.2020).

449. Про затвердження плану впровадження Концепції розвитку педагогічної освіти : Наказ МОН України від 03 січня 2019 р. № 7. URL : <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-zatverdzhennya-planu-vprovadzhennya-konceptsiyi-rozvitku-pedagogichnoyi-osviti> (дата звернення : 20.03.2020).

450. Про затвердження плану заходів з реалізації Концепції державної системи професійної орієнтації населення : розпорядження Кабінету Міністрів України від 04 липня 2018 р. № 469-р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/469-2018-%D1%80#Text> (дата звернення : 20.03.2020).

451. Про затвердження плану заходів з реалізації Концепції підготовки фахівців за дуальною формою здобуття освіти : розпорядження Кабінету Міністрів України від 03.04.2019 № 214-р. *Верховна рада України : Законодавство України*. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/214-2019-%D1%80#Text> (дата звернення: 30.10.2022).

452. Про затвердження плану заходів з реалізації Концепції підготовки фахівців за дуальною формою здобуття освіти : розпорядження

Кабінету Міністрів України від 03 квітня 2019 р. № 214-р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/214-2019-%D1%80#Text>

453. Про затвердження плану заходів з реалізації Концепції реформування державної політики в інноваційній сфері на 2015 – 2019 роки : розпорядження Кабінету Міністрів України від 04 червня 2015 р. № 575-р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/575-2015-%D1%80#Text> (дата звернення : 20.04.2021).

454. Про затвердження плану заходів з реалізації Концепції розвитку штучного інтелекту в Україні на 2021-2024 роки : розпорядження Кабінету Міністрів України від 12.05.2021 № 438-р. *Верховна рада України : Законодавство України*. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/438-2021-%D1%80#Text> (дата звернення: 30.10.2022).

455. Про затвердження плану заходів з реалізації Концепції розвитку штучного інтелекту в Україні на 2021 – 2024 роки : розпорядження Кабінету Міністрів України від 12 травня 2021 р. № 438-р. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/438-2021-%D1%80#Text> (дата звернення : 20.04.2021).

456. Про затвердження плану заходів Міністерства освіти і науки України на 2020 рік щодо реалізації Концепції вдосконалення інформування громадськості з питань євроатлантичної інтеграції України на 2017 – 2020 роки : Наказ МОН України від 10.11.2020 р. № 1393. URL : <https://mon.gov.ua/storage/app/uploads/public/5fb/e65/4a5/5fbe654a5c058792705409.pdf> (дата звернення : 13.08.2021).

457. Про затвердження плану заходів МОН на 2019 рік щодо реалізації Концепції вдосконалення інформування громадськості з питань євроатлантичної інтеграції України на 2017 – 2020 роки : Наказ МОН України від 25 березня 2019 р. № 390. URL : <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-zatverdzhennya-planu-zahodiv-mon-na-2019-rik-shodo-realizaciyi-konceptsiyi->

vdoskonalennya-informuvannya-gromadskosti-z-pitan-yevroatlantichnoyi-integraciyi-ukrayini-na-2017-2020-roki (дата звернення : 16.07.2021).

458. Про затвердження плану заходів на 2017 – 2029 роки із запровадженням Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» : розпорядження Кабінету Міністрів України від 13.12.2017 № 903-р. URL : <http://oblosvita.com/nova-ukrayinska-shkola/24708-rozporyadzhennya-kmu-vd-13122017-903-r.html> (дата звернення : 16.07.2021).

459. Про затвердження плану заходів на 2020 – 2027 роки із запровадження Концепції реалізації державної політики у сфері професійної (професійно-технічної) освіти «Сучасна професійна (професійно-технічна) освіта» на період до 2027 року : розпорядження Кабінету Міністрів України від 29 квітня 2020 р. № 508-р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/508-2020-%D1%80#Text> (дата звернення : 12.04.2021).

460. Про затвердження плану заходів щодо реалізації Концепції профільного навчання у старшій школі : Наказ МОН України від 04 листопада 2013 р. № 1550. URL : <https://mon.gov.ua/storage/app/media/npa/5a1fe82a8c81f.pdf> (дата звернення : 12.04.2021).

461. Про затвердження плану заходів щодо реалізації Концепції розвитку природничо-математичної освіти (STEM-освіти) до 2027 року : розпорядження Кабінету Міністрів України від 13 січня 2021 р. № 131-р. URL : <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-zatverdzhennya-planu-zahodiv-sh-a131r> (дата звернення : 12.04.2021).

462. Про затвердження стандарту вищої освіти за спеціальністю 023 «Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація» для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти : Наказ Міністерства освіти і науки України від від 24.05.2019 р. № 725. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha->

osvita/zatverdzeni%20standarty/2021/07/28/023-

Obrazotv.mist.dekorat.mist.restavr-bakalavr.28.07.pdf

(дата звернення:

30.06.2021).

463. Про затвердження стандарту вищої освіти за спеціальністю «017 Фізична культура і спорт» для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти : Наказ Міністерства освіти і науки України від від 24.04.2019 р. № 567. URL:

[https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-](https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/zatverdzeni%20standarty/2021/07/28/017-Fizkultura.sport-bakalavr.28.07.pdf)

[osvita/zatverdzeni%20standarty/2021/07/28/017-Fizkultura.sport-](https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/zatverdzeni%20standarty/2021/07/28/017-Fizkultura.sport-bakalavr.28.07.pdf)

[bakalavr.28.07.pdf](https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/zatverdzeni%20standarty/2021/07/28/017-Fizkultura.sport-bakalavr.28.07.pdf) (дата звернення: 30.06.2021).

464. Про затвердження стандарту вищої освіти за спеціальністю «106 Географія» для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти : Наказ Міністерства освіти і науки України від від 16.06.2020 р. № 805. URL:

https://mon.gov.ua/storage/app/media/vyshcha/standarty/2020/07/10/106_Heohrafiya-bakalavry-1.pdf

(дата звернення: 30.06.2021).

465. Про затвердження стандарту вищої освіти за спеціальністю «111 Математика» для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти : Наказ Міністерства освіти і науки України від від 30.04.2020 р. № 577. URL:

[https://mon.gov.ua/storage/app/media/vyshcha/standarty/2020/05/111-](https://mon.gov.ua/storage/app/media/vyshcha/standarty/2020/05/111-Matematika.bakalavr-1.pdf)

[Matematika.bakalavr-1.pdf](https://mon.gov.ua/storage/app/media/vyshcha/standarty/2020/05/111-Matematika.bakalavr-1.pdf) (дата звернення: 30.06.2021).

466. Про затвердження стандарту вищої освіти за спеціальністю 013 Початкова освіта для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти : Наказ МОН України від 23.03.2021 № 357. Київ : МОН України, 2021. 22 с. URL :

[https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-](https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/zatverdzeni%20standarty/2021/07/28/013-Pochatk.osvita-bakalavr.28.07.pdf)

[osvita/zatverdzeni%20standarty/2021/07/28/013-Pochatk.osvita-](https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/zatverdzeni%20standarty/2021/07/28/013-Pochatk.osvita-bakalavr.28.07.pdf)

[bakalavr.28.07.pdf](https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/zatverdzeni%20standarty/2021/07/28/013-Pochatk.osvita-bakalavr.28.07.pdf) (дата звернення: 08.12.2021).

467. Про затвердження стандарту вищої освіти за спеціальністю 025 «Музичне мистецтво» для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти : Наказ Міністерства освіти і науки України від 24.05.2019 р. № 727. URL:

<https://cutt.ly/vY6U2eN> (дата звернення: 12.05.2021).

468. Про затвердження стандарту вищої освіти за спеціальністю 032 «Історія та археологія» для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти : Наказ Міністерства освіти і науки України від 31.05.2021 р. № 603. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/zatverdzeni%20standarty/2021/06/07/032-Istoriya.ta.arkheol-mah.21.10.22.pdf> (дата звернення: 30.06.2021).

469. Про затвердження стандарту вищої освіти за спеціальністю 035 «Філологія» для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти : Наказ Міністерства освіти і науки України від 20.06.2019 р. № 869. URL : <https://cutt.ly/xY6U2KQ> (дата звернення: 12.05.2021).

470. Про затвердження стандарту вищої освіти за спеціальністю 091 «Біологія» для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти : Наказ МОН України від 21.11.2019 № 1457. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/zatverdzeni%20standarty/2019/11/22/091-Biolohiya-1.pdf> (дата звернення: 12.05.2021).

471. Про затвердження типової освітньої програми організації і проведення підвищення кваліфікації керівних кадрів закладів загальної середньої освіти відповідно до вимог Концепції «Нова українська школа» : Наказ МОН України від 13 грудня 2018 р. № 1392. URL : <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-zatverdzhennya-tipovoyi-osvitnoyi-programi-organizaciyi-i-provedennya-pidvishennya-kvalifikaciyi-kerivnih-kadriv-zakladiv-zagalnoyi-serednoyi-osviti-vidpovidno-do-vimog-konceptsiyi-nova-ukrayinska-shkola> (дата звернення :27.06.2021).

472. Про затвердження типової програми підвищення кваліфікації педагогічних працівників для роботи в умовах інклюзивного навчання в закладах загальної середньої освіти відповідно до вимог Концепції «Нова українська школа» : Наказ МОН України від 18 жовтня 2019 р. № 1310. URL : <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-zatverdzhennya-tipovoyi-programi-pidvishennya->

kvalifikaciyi-pedagogichnih-pracivnikov-dlya-roboti-v-umovah-inklyuzivnogo-navchannya-v-zakladah-zagalnoyi-serednoyi-osviti-vidpovidno-do-vimog-koncepciyi-nova-ukrayinska-shkola (дата звернення :27.06.2021).

473. Про затвердження типової програми підвищення кваліфікації педагогічних працівників інклюзивно-ресурсних центрів відповідно до вимог Концепції «Нова українська школа» : Наказ МОН України від 13 січня 2020 р. № 32. <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-zatverdzhennya-tipovoyi-programi-pidvishennya-kvalifikaciyi-pedagogichnih-pracivnikov-inklyuzivno-resursnih-centriv-vidpovidno-do-vimog-koncepciyi-nova-ukrayinska-shkola> (дата звернення :27.06.2021).

474. Про інноваційну діяльність : Закон України. 2002. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/40-15#Text> (дата звернення: 24.08.2019).

475. Про наукову і науково-технічну діяльність : Закон України. 2016. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/848-19#Text> (дата звернення: 24.08.2019).

476. Про організаційні питання запровадження Концепції Нової української школи у загальноосвітніх навчальних закладах I ступеня : Наказ МОН України від 13.07.2017 № 1021. URL : <https://imzo.gov.ua/2017/07/17/nakaz-mon-ukrajiny-vid-13-07-2017-1021-pro-orhanizatsijni-pytannya-zaprovadzhennya-kontseptsiji-novoji-ukrajinskoji-shkoly-u-znz-i-stupenya/> (дата звернення : 15.08.2020).

477. Про організацію та проведення підготовки вчителів іноземних мов, які навчатимуть учнів перших класів у 2018/2019 навчальному році, закладами післядипломної педагогічної освіти до викладання іноземних мов (англійської, німецької та французької) відповідно до Концепції «Нова українська школа» : Наказ МОН України від 27 лютого 2018 р. № 208. URL : <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-organizaciyu-ta-provedennya-pidgotovki-vchiteliv-inozemnih-mov> (дата звернення :27.06.2021).

478. Про освіту : Закон України від 05.09.2017 № 2145-VIII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (дата звернення: 17.03.2021).

479. Про проведення загальнодержавного дослідження процесу запровадження Концепції Нової української школи в закладах загальної середньої освіти : Наказ МОН України від 09 липня 2019 р. № 943. URL : <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-provedennya-zagalnoderzhavnogo-doslidzhennya-procesu-zaprovadzhennya-koncepciyi-novoyi-ukrayinskoji-shkoli-v-zakladah-zagalnoyi-serednoyi-osviti> (дата звернення :27.06.2021).

480. Про професійну (професійно-технічну) освіту : Закон України. 1998. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/103/98-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 24.08.2019).

481. Про стимулювання розвитку цифрової економіки в Україні : проект Закону України від 22.07.2021. URL : <http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc34?id=&pf3511=70298&pf35401=551721> (дата звернення: 20.12.2021).

482. Про схвалення Концепції комунікації у сфері гендерної рівності : розпорядження Кабінету Міністрів України від 16 вересня 2020 р. № 1128-р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1128-2020-%D1%80#Text> (дата звернення: 01.06.2021).

483. Про схвалення Концепції підготовки фахівців за дуальною формою здобуття освіти : розпорядження Кабінету Міністрів України від 19 вересня 2018 р. № 660-р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/660-2018-%D1%80#Text> (дата звернення: 01.06.2021).

484. Про схвалення Концепції підготовки фахівців за дуальною формою здобуття освіти : розпорядження Кабінету Міністрів України від 19 вересня 2018 р. № 660-р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/660-2018-%D1%80#Text> (дата звернення : 17.05.2020).

485. Про схвалення Концепції реалізації державної політики у сфері професійної (професійно-технічної) освіти «Сучасна професійна

(професійно-технічна) освіта» на період до 2027 року : розпорядження Кабінету Міністрів України від 12 червня 2019 р. № 419-р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/419-2019-%D1%80#Text> (дата звернення : 08.11.2020).

486. Про схвалення Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року : розпорядження Кабінету Міністрів України від 14 грудня 2016 р. № 988-р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/988-2016-%D1%80#Text> (дата звернення : 29.01.2021).

487. Про схвалення Концепції розвитку громадянської освіти в Україні : розпорядження Кабінету Міністрів України від 03 жовтня 2018 р. № 710-р. URL : <http://education-ua.org/ua/tsifri-i-fakti/1256-kontseptsiya-rozvitku-gromadyanskoji-osviti-v-ukrajini> (дата звернення : 29.01.2021).

488. Про схвалення Концепції розвитку природничо-математичної освіти (STEM-освіти) : розпорядження Кабінету Міністрів України від 5 серпня 2020 р. № 960-р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/960-2020-%D1%80#Text> (дата звернення: 01.06.2021).

489. Про схвалення Концепції розвитку цифрових компетентностей та затвердження плану заходів з її реалізації : розпорядження Кабінету Міністрів України від 3 березня 2021 р. № 167-р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/167-2021-%D1%80#Text> (дата звернення: 01.06.2021).

490. Про схвалення Концепції розвитку цифрових компетентностей та затвердження плану заходів її реалізації : розпорядження Кабінету Міністрів України від 03 березня 2021 р. № 167-р. URL : <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-shvalennya-koncepciyi-rozvitku-cifrovih-kompetentnostej-ta-zatverdzhennya-planu-zahodiv-z-yiyi-realizaciyi-167-030321> (дата звернення : 07.12.2020).

491. Про схвалення Концепції розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018–2020 роки та затвердження плану заходів щодо її реалізації : розпорядження Кабінету Міністрів України від 17 січня 2018 р. № 67-р. Київ. 2018. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/67-2018-%D1%80#Text> (дата звернення: 24.08.2019).

492. Про схвалення Концепції розвитку штучного інтелекту в Україні : розпорядження Кабінету Міністрів України від 2 грудня 2020 р. № 1556-р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-2020-%D1%80#Text> (дата звернення: 01.06.2021).

493. Про фахову передвищу освіту : Закон України від 06.06.2019 № 2745-VIII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2745-19#Text> (дата звернення: 24.08.2019).

494. Про схвалення Стратегії розвитку сфери інноваційної діяльності на період до 2030 року : розпорядження Кабінету Міністрів України від 10 липня 2019 р. № 526-р. Київ. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/526-2019-%D1%80#Text> (дата звернення: 21.10.2020).

495. Проект Концепції розвитку педагогічної освіти. URL : <https://view.officeapps.live.com/op/view.aspx?src=https%3A%2F%2Fbase%2Ekristti%2Ecom%2Eua%3A443%2Fwp%2Dcontent%2Fuploads%2F2018%2F01%2Fproekt%2Dkontsepts%2Ddrozv%2Dped%2Dosvit%2D12%2D17%2Edoc&wdAccPdf=0> (дата звернення: 05.07.2021).

496. Проект Концепції цифрової трансформації освіти і науки на період до 2026 року : МОН України. 2021. URL : <https://mon.gov.ua/ua/news/koncepciya-cifrovoyi-transformaciyi-osviti-i-nauki-mon-zaproshuye-do-gromadskogo-obgovorennya> (дата звернення: 14.11.2021).

497. Проект програми реалізації Концепції розвитку педагогічної освіти у Харківському національному педагогічному університеті імені Г.С. Сковороди. URL :

http://hnpu.edu.ua/sites/default/files/files/Normat_dokum/Proekt/PROJECT.pdf

(дата звернення : 15.09.2021).

498. Проєкт розпорядження «Про схвалення Концепції Державної цільової соціальної програми розвитку професійної (професійно-технічної) освіти на 2022 – 2027 роки». 2021. URL : <http://employers.org.ua/discussions/id483> (дата звернення : 23.05.2021).

499. Прокопенко А. О. Теоретичні та методологічні засади едукації майбутніх учителів в умовах діджиталізації освіти : монографія / Комун. закл. «Харків. гуманітар.-пед. акад.» Харків. облради. Харків : ФОП Бровін О. В., 2022. 324 с.

500. Прокопенко А. О. Теорія та методика діджиталізації едукації майбутніх учителів : навч.-метод. посіб. Харків: ФОП Бровін О. В., 2022. 274 с.

501. Прокопенко А. О. Застосування web-ресурсів у процесі підвищення кваліфікації науково-педагогічних працівників. *Вісник Кременчуцького національного університету імені Михайла Остроградського*. Кременчук : КрНУ, 2020. Вип. 3(122), 2020. С. 18–23.

502. Прокопенко А. О. Основні функції багаторівневого навчання інформатики та математики майбутніх учителів у процесі вирішення завдань виховання. *Педагогічна освіта: теорія і практика* : зб. наук. праць / Кам'янець-Подільського нац. ун-т імені Івана Огієнка, Ін-т пед. НАПН України, Кам'янець-Подільський. 2020. Вип. 28(1-2020), С. 351–360.

503. Прокопенко А. О. Система багаторівневого навчання майбутніх учителів в Україні. *Гірська школа українських Карпат*. Івано-Франківськ, 2020. № 22. С. 126–128.

504. Прокопенко А. О. Сучасні проблеми едукації майбутніх учителів в умовах діджиталізації освіти в теорії та практиці педагогічної науки. *Вісник Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького. Сер. : Педагогічні науки*. 2021. № 3. С. 68–73.

505. Прокопенко А. О. Застосування хмарних і туманних технологій в освітньому процесі закладу вищої освіти. *Проблеми інженерно-педагогічної освіти* : зб. наук. пр. Харків : УПА, 2020. Вип. 68. С. 113–120.
506. Прокопенко А. О. Сутність понять «концепція», «педагогічна концепція» та «едукація». *Проблеми інженерно-педагогічної освіти*. Харків: УПА, 2021. Вип. 72. С. 60–68.
507. Прокопенко А. О. Понятійно-термінологічний апарат дослідження педагогічної концепції едукації майбутніх учителів в умовах діджиталізації освіти. *Проблеми інженерно-педагогічної освіти*. Харків: УПА, 2021. Вип. 73. С. 126–137.
508. Прокопенко А. О. Філософський та загальнонауковий рівні методологічних засад едукації майбутніх учителів в умовах діджиталізації освіти. *Науковий журнал Хортицької національної академії*. 2021. Вип. 1(4). С. 47–59.
509. Прокопенко А. О. Методологічні підходи до дослідження педагогічної концепції едукації майбутніх учителів в умовах діджиталізації освіти. *Науковий журнал Хортицької національної академії*. Вип. 2(5). 2021. С. 45–54.
510. Прокопенко А. О. Основні аспекти розвитку діджиталізації освіти в теорії та практиці педагогіки. *Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка : Педагогічні науки*; ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка», 2021. Вип. 8(346). С. 302–311.
511. Прокопенко А. О. Особливості розробки фрейму педагогічної концепції едукації майбутніх учителів в умовах діджиталізації освіти *Освітні Обрії* : часоп. / Івано-Франків. обл. ін-т післядиплом. освіти пед. працівників. Івано-Франківськ : 2022. Вип. 1(54), С. 8–14.
512. Прокопенко А. О. Особливості розробки методологічно-цільового та організаційно-управлінського компонентів концептуальної моделі системи управління едукацією майбутніх учителів в умовах

діджиталізації освіти. *Наукові інновації та передові технології*. 2022. Вип. 11 (13). С.351-362.

513. Прокопенко А. О. Теоретичне обґрунтування концептуальної моделі системи управління едукацією майбутніх учителів в умовах діджиталізації освіти. *Проблеми інженерно-педагогічної освіти*. Харків: УПА, 2022. Вип.74. С. 49-56.

514. Прокопенко А. О. Сучасні тенденції розвитку вищої педагогічної освіти України в умовах діджиталізації освіти. *Наука і техніка сьогодні*. 2022. Вип.7 (7). С. 270–281.

515. Прокопенко А. О. Organizational and pedagogical conditions of management of the education of future teachers in the conditions of digitalization of education. *Наукове видання «Гірська школа українських Карпат»*. Івано-Франківськ, 2022. № 26. С. 152–155.

516. Прокопенко А. О. Створення інтегрованого освітнього простору закладів вищої педагогічної освіти. *Передові освітні практики: Україна, Європа, Світ*: зб. тез Міжнар. наук.-практ. конф. (Київ, 16-17 листоп. 2019 р.). Київ : Педагогічна думка, 2019. С. 399–401.

517. Прокопенко А. О. Аналіз поняття «цифровізація освіти». *Реформування системи освіти України*: матеріали усеукр. наук.-практ. конф (Дніпро, 28 листопада 2019 р.), Дніпро, 2019. С. 22.

518. Прокопенко А. О. Особливості використання аксіологічного підходу при розробці педагогічної концепції едукації майбутніх учителів в умовах діджиталізації освіти. *Створення інклюзивного простору закладу освіти в контексті розбудови суспільства рівних можливостей в Україні* : матеріали усеукр. наук.-практ. конф. (Харків, 21 листопада 2019 р.), КЗ «ХГПА»; Харків, 2019. С. 212-215.

519. Прокопенко А. О. Теоретичні основи ефективного управління закладами освіти за сучасних умов *Наукові розробки, передові технології, інновації*: зб. наук. праць та тез наук. доп. за матеріалами VI Міжнар. наук.-

практ. конф. (Прага, 06-08.10.2020 р.) Прага : Nemoros s.r.o., 2020. С. 175–177.

520. Прокопенко А. О. Сутність та особливості діджиталізації освіти. *Формування творчої особистості в системі освіти й соціальному середовищі: сучасні виклики та інновації*: матеріали регіон. наук.-практ. конф (Харків, 22 квітня 2020 р.), КЗ «ХГПА»; Харків, 2020. С. 224-226.

521. Прокопенко А. О. Педагогічна концепція – сильна та слабка версія науки. *Розвиток національної педагогічної освіти у подіях і персоналіях: особливості, здобутки та перспективи* : матеріали усеукр. наук.-практ. конф. (Харків, 19 листопада 2020 р.), КЗ «ХГПА»; Харків, 2020. С. 299-302.

522. Прокопенко А. О. Фреймовий та діяльнісний підходи до дослідження педагогічної концепції педагогічної едукації в умовах діджиталізації освіти. *Наукові дослідження та інновації в галузі суспільно-гуманітарних наук* : зб. матеріалів І Всеукр. наук.-практ. інтернет конф. (Мелітополь, 24 листоп. 2021 р.) / ТДАТУ: ред. кол. О. П. Ломейко та ін. Мелітополь : ТДАТУ, 2021. Ч. 1. С. 260–262.

523. Прокопенко А. О. Межі застосування педагогічної концепції едукації майбутніх учителів в умовах діджиталізації освіти. *Від науки до практики: науково-методичні аспекти якості освіти*: матеріали регіон. наук.-практ. конф (Харків, 29 квітня 2021 р.), КЗ «ХГПА»; Харків, 2021. С. 163-166.

524. Прокопенко А. О. Аналіз сучасних концепцій педагогічного спрямування. *Проблеми, досвід та вдосконалення методичної роботи у закладах освіти*: матеріали усеукр. наук.-практ. конф. (Харків, 24 листопада 2021 р.), КЗ «ХГПА»; Харків, 2021. С. 366-368.

525. Прокопенко А. О. Особливості едукації здобувачів освіти в умовах діджиталізації. *Розвиток професійної освіти регіону: інновації та перспективи*: матеріали Усеукр. наук.-практ. конф. (Запоріжжя, 21 березня

2022 р.). Запоріжжя: Наук.-метод. центр проф.-техн. освіти у Запорізькій області, 2022. С. 221–225.

526. Прокопенко А. О. Кіберсоціалізація особистості майбутнього учителя. *Підвищення якості національної освіти у контексті викликів сьогодення*: матеріали регіон. наук.-практ. конф. (Харків, 26 травня 2022 р.), КЗ «ХГПА»; Харків, 2022. С. 222-224.

527. Прокопенко А. О. Організаційно-управлінський компонент концептуальної моделі системи управління едукацією майбутніх учителів в умовах діджиталізації освіти: теоретичне обґрунтування. *Актуальні проблеми формування творчої особистості педагога в контексті наступності дошкільної та початкової освіти*: зб. матеріалів VI Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф. (Вінниця, 6-7 лип. 2022 р.) / за ред. Н. О. Пахальчук; Вінниц. держ. пед. ун-т імені Михайла Коцюбинського. Вінниця: ТОВ «Меркьюрі-Поділля, 2022. Вип. 11. С. 617–620.

528. Прокопенко А. О. Етапи дослідження рівня едукації майбутніх учителів в умовах діджиталізації освіти. *Жовтневі наукові читання*: матер. СХІ міжнар. наук-практ. інтернет-конф.(Івано-Франківськ Черкаси, 28 жовтня 2022р.), Івано-Франківськ, 2022. С. 255-256.

529. Прокопенко А. О. Сучасний стан едукації майбутніх учителів в умовах діджиталізації освіти. *Priority Areas of Science Innovations During Martial Law: 40th International scientific and practical conference* (Washington, November 7-8, 2022), Primedia E-launch LLC, USA, Washington, 2022. С. 98-101.

530. Прокопенко А. О. Бенчмаркінг діджитал ресурсів едукації суб'єктів освітнього процесу : довідник / А. О. Прокопенко; КЗ «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради. Харків: ФОП Бровін О. В., 2022. 90 с.

531. Прокопенко А. І. Система педагогічних принципів перспективного управління процесом навчання у вищій школі. Наукові

записки. Педагогічні науки : зб. наук. пр. Кіровоград, 2003. Вип. 52. Ч. 1. С. 202–205.

532. Професійна освіта. Словник : навч. пос. / уклад. С. У. Гончаренко та ін. ; за ред. Н. Г. Никало. Київ : Вища школа, 2000. 149 с.

533. Прошкін В. В. Педагогічна система як предмет наукового дослідження. *Неперервна професійна освіта: теорія і практика*. 2015. Вип. 4. С. 7–12.

534. Психолого-педагогічна діагностика якості освіти у педагогічних закладах вищої освіти : практично-метод. посіб. : у 3 ч. / Г. Ф. Пономарьова, А. О. Кравченя та ін. ; Комунал. закл. «Харків. гуманітар.-пед. акад.» Харків. облради. Харків : ФОП Бровін О.В., 2019. Ч. 3 : Діагностика фізичного розвитку та фізичної підготовленості особистості. 368 с.

535. Психолого-педагогічна діагностика якості освіти у педагогічних закладах вищої освіти: практ-метод. посіб. : у 3 ч. Ч. 1: Комплексне оцінювання якості освіти у педагогічних закладах вищої освіти / Г. Пономарьова, А., Харківська, Л. Петриченко та ін.; Комунал. закл. «Харків. гуманітар.-пед. акад.» Харків. облради. Харків: ФОП Бровін О.В., 2019.

536. Психолого-педагогічна діагностика якості освіти у педагогічному ВНЗ.: навч. посіб. : у 3 ч. / за заг. ред. Г. Ф. Пономарьової. Харків, 2015. Ч. 1. 380 с.

537. Пундик И. Я. Фасилитирующая функция педагогических технологий в деятельности преподавателя вуза. *Ярославский педагогический вестник: сб. науч. трудов*. 2009. № 2(59). С. 119–124.

538. Пурышева Н. С., Гурина Р. В. Структура образовательной концепции в педагогических исследованиях. *Образование и наука*. 2006. № 4 (40). С. 12–20.

539. Пуховська Л. П. Проблеми інтеграції педагогічної освіти України в загальноєвропейський освітній простір. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка*. 1999. № 3. С. 67–71.

540. Радионов В. Е. Теоретические основы педагогического проектирования : дис. ... д-ра пед. наук. СПб, 1996. 352 с.

541. Радкевич В. О. Підготовка педагога професійної школи до розробки засобів науково-методичного забезпечення процесу професійного навчання. *Педагог професійної школи* : зб. наук. праць / редкол. : Н. Г. Ничкало (голова), І. А. Зязюн, О. І. Щербак та ін. Київ : Науковий світ, 2003. Вип. V. С. 250–260.

542. Реформа та розвиток вищої освіти: програмний документ (Париж, 1995). *Вища освіта у ХХІ столітті. Заключна доповідь*. Париж : ЮНЕСКО, 1998. С. 19–33.

543. Реформування освіти в Україні: державно-управлінський аспект : навч.-наук. вид. / Н.Г. Протасова та ін. ; Нац. акад. держ. упр. при Президентові України. Київ ; Львів : НАДУ, 2012. 456 с.

544. Рибалкіна Н. В. Відкритий простір освіти: способи представлення і побудови: матеріали VIII Всерос. наук.-практ. тьюторської конф. Томськ, 2004.

545. Рижко В. А. Концепція: Енциклопедія Сучасної України : електронна версія / гол. редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк та ін.; НАН України, НТШ. Київ : Ін-т енциклопедичних досліджень НАН України, 2006. URL : https://esu.com.ua/search_articles.php?id=3256 (дата звернення: 10.02.2021).

546. Різник Н. М. Принципи цифровізації економіки України. *Інновації: аспекти управління, виробництва, сфери обслуговування* : матеріали VIII-ої Всеукр. наук.-практ. конф. пам'яті почесного професора ТНТУ, академіка НАН України М. Г. Чумаченка / ТНТУ імені Івана Пулюя, (Тернопіль, 28 берез. 2019 р.). Тернопіль : ПП Паляниця ВА, 2019. С. 70.

547. Роганова М. В. Теорія і практика виховання духовної культури у студентів вищих навчальних закладів засобами культурологічних дисциплін :

дис ... д-ра пед. наук : 13.00.07 / Східноукр. нац. ун-т ім. В. Даля. Луганськ, 2011. 469 с.

548. Рогульська О. О. Концепція підготовки майбутніх учителів іноземних мов в умовах інформаційно-освітнього середовища закладів вищої освіти. *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського*. Сер. : Педагогіка і психологія : зб. наук. пр. Вінниця : ТОВ «Твори», 2019. Вип. 58. С. 31–37.

549. Роджерс К. Клиентоцентрированный / человекоцентрированный подход в психотерапии. URL: [http:// www.trialog /library/scipabl/rogers01.htm](http://www.trialog/library/scipabl/rogers01.htm) (дата звернення: 24.08.2019).

550. Роджерс К. Р., Фрейберг Дж. Свобода учиться. Москва: Смысл, 2002. 527 с.

551. Рожі І. Компетентнісний підхід у педагогічній теорії та практиці. Збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету. 2016. № 2. С. 298–306.

552. Романова С. М. Коучинг як нова технологія в професійній освіті. *Вісник Національного авіаційного університету*. Сер.: Педагогіка. Психологія. 2010. № 3. С. 83–87.

553. Ромашина С. Я., Майер А. А. Педагогическая фасилитация: сущность и пути реализации в образовании : учеб. пособ. Москва : Вита-Пресс, 2010. 63 с.

554. Рощенюк А. М. Підготовка майбутніх фахівців з інформаційних технологій до творчої самореалізації в адаптаційний період : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Рівненський держ. гуманітар. ун-т. Рівне, 2019. 297 с.

555. Рурик Г. Л. Формування професійної компетентності майбутнього вчителя в умовах вищого навчального закладу : науковий посібник / за заг. ред. професора С. І. Якименко. Київ : Видавничий Дім «Слово», 2011. 464 с.

556. Русь-Україна: виникнення Київської держави. *ЗНО-онлайн. Завдання за темою з історії України* : сайт. URL : https://zno.osvita.ua/ukraine-history/tag-vynyknennja_kyyivskoyi_derzhavy/ (дата звернення: 29.12.2019).

557. Русь-Україна: культура IX–XIV століть. *ЗНО-онлайн. Завдання за темою з історії України* : сайт. URL : (https://zno.osvita.ua/ukraine-history/tag-kultura_ixxiv_stolit/) (дата звернення: 29.12.2019).

558. Русь-Україна: розквіт Київської держави. *ЗНО-онлайн. Завдання за темою з історії України* : сайт. URL : (https://zno.osvita.ua/ukraine-history/tag-rozkvit_kyyivskoyi_derzhavy/) (дата звернення: 29.12.2019).

559. Савельєв М. Г. Наступність у професійній підготовці майбутніх вчителів технологій в умовах навчально-наукового комплексу «коледж-університет» : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / МОН України ; Рівненський держ. гуманітар. ун-т. Рівне, 2018. 321 с.

560. Савченко В. А. Про всі поняття «компетентність», «компетенція» та «професійна придатність». Формування ринкової економіки : зб. наук. праць. спец. вип. : у 3 т. Київ: КНЕУ, 2010. Т. 2 : Соціально-трудові відносини: теорія і практика. С. 314–322.

561. Сагач О. М. Організаційно-педагогічні умови неперервного професійного зростання майбутнього вчителя. *Вісник Національного університету «Чернігівський колегіум» ім. Т. Г. Шевченка* : Науковий часопис / Нац. ун-т «Черн. колегіум» ім. Т. Г. Шевченка ; голов. ред. М. О. Носко. Чернігів : НУЧК, 2019. Вип. 4(160). С. 202–206. URL : <https://visnyk.chnpu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/05/Sahach-O.pdf> (дата звернення: 27.11.2021).

562. Саєнко Н. С. Фреймовий підхід у навчанні іноземних мов для професійного спілкування : матеріали конференції. *Іношомовна освіта у вищій технічній школі: методи, підходи, технології* : II Міжнар. наук. конф., 22.11.2012 / Нац. техн. ун-т України «КПІ». 2012.

563. Самойленко О. А. Інформальна освіта у системі особистісного та професійного розвитку дорослого. URL : <https://visnyk.chnpu.edu.ua/download/vs157/38.pdf> (дата звернення: 10.12.2019).

564. Сафронова С. А. Особенности формирования дивергентного мышления старших подростков. *Концепт* : научно-метод. электронный журнал. 2016. № 7. URL : <https://article/n/osobennosti-formirovaniya-divergentnogo-myshleniya-starshih-podrostkov> (дата звернення: 29.08.2019).

565. Сбруєва А. Порядок денний ЄС у сфері вищої освіти: пріоритети програми «освіта та професійна підготовка 2020». *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології* : наук. журнал. Суми : СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2016. № 10 (64). С. 110–123.

566. Сельський А. Концепція стратегічного управління в управлінській діяльності. *Вісник Національної академії державного управління при Президенті України*. 2012. Вип. 1. С. 57–65. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnadu_2012_1_8 (дата звернення: 10.12.2019).

567. Семеніхіна О. Методологічні підходи до формування професійної готовності вчителя математики до використання засобів комп'ютерної візуалізації математичних знань. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. 2017. № 2. С. 129–138.

568. Сенько Ю. В. Гуманитарные основы педагогического образования. Курс лекций : учеб.пособие для студ. высш. пед. учеб. заведений. Москва : Академия, 2000. 240 с.

569. Сергієнко Н. Ф. Професійна компетентність сучасного вчителя. URL : http://umo.edu.ua/images/content/nashi_vydanya/metod_upr_osvit/v_5/24.pdf (дата звернення: 13.12.2021).

570. Серебрянська І. М. Словник-довідник лексики сфери освіти: національноєвропейська ідентичність : навч. посіб. Суми : Сумський держ. ун-т, 2018. 341 с.

571. Сериков В. В. Образование и личность. *Теория и практика проектирования образовательных систем*. Москва : Логос, 1999. 315 с.
572. Сидоренко В. В. Безперервний професійний розвиток педагога Нової української школи в умовах формальної і неформальної освіти. *Психолого-педагогічний супровід професійної підготовки та підвищення кваліфікації фахівців в умовах трансформації освіти* : зб. матеріалів III Всеукр. наук.-практ. конф. (з міжнародною участю). Київ : ЦППО ДВНЗ «Університет менеджменту освіти», 2018. URL : <https://cutt.ly/LKG0aoX> (дата звернення: 10.02.2019).
573. Симодейко С. Коучинг як інноваційний метод навчання студентів. *Науковий вісник Ужгородського нац. ун-ту*. 2011. Вип. 20. С. 131–133.
574. Сироткин С.Ф., Гребёнкина Д. Ю. Тьюторство как практика субъективации. Ижевск : ERGO, 2012. 40 с.
575. Система внутрішнього забезпечення якості на основі європейських стандартів : навч.-метод. посібник / Т. А. Сафранов та ін. Одеса : НУ «ОМА», 2017. 66 с.
576. Сич Т. В. Розвиток методології дослідження проблем управління освітою в історії вітчизняної педагогічної науки (друга половина ХХ–початок ХХІ століття) : дис.. ... д-ра пед. наук : 13.00.06 / Держ. закл. «Луганський нац. ун-т імені Тараса Шевченка» Харків, 2020. 761 с.
577. Скульський Р. П., Стельмахович М. Г. Методика викладання народознавства в школі. Івано-Франківськ, 1995. 154 с.
578. Словник термінів з професійної освіти / за заг. ред. О. І. Шапран ; Держ. вищ. навч. закл. «Переяслав-Хмельницьк. держ. пед. ун-т ім. Г. Сковороди». Переяслав-Хмельницький : КСВ, 2013. 275 с
579. Словник термінів і понять сучасної освіти / за заг. ред. Л. М. Михайлової. Сєверодонецьк, 2020. 194 с.

580. Словник української мови : в 11 т. / АН УРСР. Ін-т мовознав. імені О. О. Потебні ; за ред. І. К. Білодіда. Київ : Наукова думка, 1976. Т. 7 : Поїхати-Приробляти. 723 с.
581. Словник-довідник з професійної педагогіки / за ред. А. В. Семенової. Одеса: Пальміра, 2006. 221 с.
582. Словник з педагогіки / за ред. А. О. Кронсбург. Харків : Дельта, 2000. 237 с.
583. Слово року – 2019. *МуСлово*. 2019. URL : <http://myslovo.com/wp-content/uploads/2021/11/%d0%a1%d0%bb%d0%be%d0%b2%d0%be-%d1%80%d0%be%d0%ba%d1%83-2019.pdf> (дата звернення: 01.06.2020).
584. Смолюк А. І. Професійний саморозвиток майбутніх учителів початкової школи в освітньому середовищі педагогічного коледжу : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Східноєвропейкий нац. ун-т імені Л. Українки, Нац. пед. ун-т імені М. П. Драгоманова. Луцьк, 2018. 240 с. URL : https://npu.edu.ua/images/file/vidil_aspirant/dicer/D_26.053.01/dis_Smoliuk.pdf (дата звернення: 18.09.2021).
585. Смыковская Т. К. Теоретико-методологические основы проектирования методической системы учителя математики и информатики : дис. ... д-ра пед. наук. Москва, 2000. 383 с.
586. Соколова Е. И. Анализ терминологического ряда «коуч», «ментор», «тьютор», «фасилитатор», «эдвайзер» в контексте непрерывного образования. *Непрерывное образование: XXI век*. 2013. Вып. 4.
587. Соколова Ю. І. Проект «Prometheus» у розвитку дистанційної освіти України. URL : https://fitu.kubg.edu.ua/images/stories/Departments/kitmd/Internet_conf_17.05.18/s1/1_Sokolova.pdf (дата звернення: 17.03.2021).
588. Соколюк О. В. Моніторинг розвитку оздоровчої рухової активності майбутніх учителів фізичного виховання : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.06 / КЗ «Харківська гуманітарно-педагогічна академія», ДЗ

«Луганський національний університет імені Тараса Шевченка». Харків, 2018. 254 с.

589. Сорочан Т. М. Підготовка керівників шкіл до управлінської діяльності: теорія та практика : монографія. Луганськ : Знання, 2005. 384 с.

590. Сорочан Т. М. Безперервна освіта педагогів: управлінський аспект. *Післядипломна освіта в Україні*. 2010. № 2. С. 73–75.

591. Сорочан Т. М., Цимбал І. І. Стратегія розвитку навчального закладу: розробка, планування, реалізація. Луганськ : СПД Резніков В. С. 2011. 152 с.

592. Сотніков Д. В. Значення масових відкритих онлайн-курсів при вивченні економічних дисциплін у системі неформальної освіти дорослих. *Освіта дорослих: світові тенденції, українські реалії та перспективи* : монографія / за заг. ред. акад. Н. Г. Ничкало, акад. І. Ф. Прокопенка ; Ін-т пед. освіти та освіти дорослих ім. І. Зязюна НАПН України, Харків. нац. пед. ун-т ім. Г. С. Сковороди. Харків : ФОП Бровін О.В., 2020. С. 177–183. URL : <https://cutt.ly/DTT145D> (дата звернення: 12.09.2018).

593. Співакова І. Б. Інноваційний розвиток вчителя в системі методичної роботи закладу загальної середньої освіти : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Київський ун-т імені Бориса Грінченка. Київ. 2020. 275 с.

594. Співаковський О. В., Кравцов Г. М. Цілі, задачі та забезпечення стратегічного плану впровадження інформаційних технологій в концепції розвитку університету. *Інформаційні технології в освіті*. Херсон. 2012. Вип. 13. С. 9–22.

595. Старєва А. М. Регіональний соціокультурний освітній кластер як організаційна умова вирішення проблеми оптимізації навчальних закладів. URL : https://www.narodnaosvita.kiev.ua/Narodna_osvita/vupysku/17/statti/stareva.htm (дата звернення: 25.11.2021).

596. Стародавня історія України. *ЗНО-онлайн. Завдання за темою з історії України* : сайт. URL : (https://zno.osvita.ua/ukraine-history/tag-starodavnya_istoriya_ukrayini/) (дата звернення: 29.12.2019).

597. Стасів О. Революція продовжується! Долучайтеся! *ВУМ online*. 2021. URL : <https://vumonline.ua/blog/revolyutsiya-prodovzhuyetsya-doluchajtesya/> (дата звернення: 11.12.2021).

598. Сухомлинська О. В. Історико-педагогічний процес : нові підходи до загальних проблем. Київ : А.П.Н., 2003. 68 с.

599. Сухонос В. В., Гаруст Ю. В., Шевцов Я. А. Діджиталізація освіти в Україні: зарубіжний досвід та вітчизняна перспектива впровадження. *Правові горизонти*. 2019. Вип. 19 (32). С. 79–86.

600. Сучану А. Тенденції розвитку системи вищої освіти в Україні і за кордоном: основні напрями. 2013. URL: <http://oldconf.neasmo.org.ua/node/1298> (дата звернення: 17.09.2018).

601. Сучасна українська мова : силабус курсу спеціальність 014 Середня освіта ; рік підготовки перший. URL : <https://drive.google.com/file/d/15CaU5BshR91HZ9z-Vzn0oJRaJDPXTyGN/view> (дата звернення 05.05.2022).

602. Тадаєва А. В. Кіберсоціалізація як складова соціалізації дітей молодшого шкільного віку в умовах інформаційного суспільства. *Вісник Харків. держ. акад. культури*. 2014. Вип. 42. С. 242–249.

603. Тадеєв П. О., Рощенко А. М. Модель підготовки майбутніх фахівців з інформаційних технологій до творчої самореалізації в адаптаційний період. *Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти* : зб. наук. пр. Рівне : РДГУ, 2017. Вип. 16(59). С. 1–34.

604. Тенденції розвитку вищої освіти України на сучасному етапі. *Слово про вчителя* : сайт. URL: http://vstupproperechny.blogspot.com/p/blog-page_5128.html (дата звернення: 27.10.2018).

605. Терентьєва Н. О. Тенденції розвитку університетської освіти в Україні (друга половина ХХ початок ХХІ століття) : дис... д-ра пед. наук : 13.00.01 / Ін-т вищої освіти НАПН України. Київ, 2016. 567 с.
606. Тетерєв В. О. Основні підґрунтя використання технологій e-learning в парадигмі сучасної освіти. *Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка*. 2019. № 6(329). Ч. II. С. 118–124.
607. Ткачов А. С. Система формування ключових компетентностей інтелектуально здібних учнів основної школи у процесі навчання суспільствознавчих предметів: дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.09 / Харків. нац. пед. ун-т імені Г. С. Сковороди, М-во освіти і науки України, Харків, 2018. 608 с.
608. Ткачова Н. О. Аксиологічні засади педагогічного процесу в сучасних загальноосвітніх навчальних закладах : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.01. Луганськ, 2006. 513 с.
609. Товажнянський Л. Л., Романовський О. Г., Пономарьов О. С., Бондаренко В. В., Черваньова З. О. Основи педагогіки вищої школи : навч. посіб. Харків : НТУ «ХП», 2005. 600 с.
610. Товканець Г. В. Закономірності і принципи стратегії формування педагогічної культури майбутнього вчителя. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Сер. : Педагогіка. Соціальна робота*. 2017. Вип. 1(40). С. 291–294. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvuuped_2017_1_80 (дата звернення: 21.10.2020).
611. Трегобчук В. Концепція сталого розвитку для України. *Вісник Національної академії наук України*. 2002. № 2. С. 31–40. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/vnanu_2002_2_7 (дата звернення: 18.11.2018).
612. Тренажер № 1 для ЗНО з історії України з теми «Стародавня історія України». *Кабінет історії онлайн* : сайт. URL : https://kabinet-istorii.at.ua/load/trenazheri_dlja_pidgotovki_do_zno/starodavnja_istorija_ukrajini/t

renazher_1_dlja_zno_z_temi_starodavnja_istorija_ukrajini/7-1-0-4 (дата звернення: 18.11.2020).

613. Тренажер № 2 для ЗНО з історії України з теми «Стародавня історія України». *Кабінет історії онлайн* : сайт. URL : https://kabinet-istorii.at.ua/load/trenazheri_dlja_pidgotovki_do_zno/starodavnja_istorija_ukrajini/trenazher_2_dlja_zno_z_istoriji_ukrajini_z_temi_starodavnja_istorija_ukrajini/7-1-0-5 (дата звернення: 18.11.2020).

614. Трофимов О. Є. Підготовка майбутніх учителів до використання аудіовізуальних і комп'ютерних технологій навчання : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Харків. держ. пед. ун-т імені Г. С. Сковороди. Харків, 2001. 225 с.

615. Тур О. М. Теоретичні і методичні засади формування комунікативної компетентності майбутніх фахівців із документознавства та інформаційної діяльності в процесі професійної підготовки : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04 / МОН України ; Харків. нац. пед. ун-т ім. Г. С. Сковороди. Харків, 2019. 511 с.

616. Тьютор. *Вікіпедія. Вільна енциклопедія* : сайт. URL : <https://cutt.ly/МрX1jYe> (дата звернення: 14.07.2019).

617. Українські землі у складі Речі Посполитої в другій половині XVI ст. : вебінар. URL : <https://www.youtube.com/watch?app=desktop&v=y1nYrQV8rLY> (дата звернення : 25.10.2020).

618. Ульянова В. С. Теоретичні і методичні засади адаптивного управління якістю музичної освіти у вищому педагогічному навчальному закладі : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.06 / Укр. інж.-пед. акад. Харків, 2016. 504 с.

619. Ульянова В. С. Теоретичні і методичні засади адаптивного управління якістю музичної освіти у вищому педагогічному навчальному

закладі : автореф. дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.06 / ДЗ «Луганський нац. ун-т імені Тараса Шевченка». Старобільськ, 2016. 43 с.

620. Упатова І. П. Теорія і практика методичної підготовки майбутніх учителів початкової школи : дис. ... д-ра пед. наук : 015 – професійна освіта (за спеціальностями), 13.00.04, 01 Освіта/педагогіка / Комунал. закл. «Харків. гуманітар.-пед. акад.» Харків. облради, Харків. нац. пед. ун-т імені Г. С. Сковороди. Харків, 2018. 541 с.

621. Управлінський кластер. *Відділ освіти, молоді, спорту та культури* : сайт. URL : <http://kucurubaska.osv.org.ua/upravlinskij-klaster-11-56-19-29-12-2017/> (дата звернення: 05.04.2020).

622. Устенко М. О., Руських А. О. Діджиталізація: основа конкурентоспроможності підприємства в реаліях цифрової економіки. *Вісник економіки транспорту і промисловості*. 2019. Вип. № 68. С. 181–192.

623. Ушинський К. Вибрані педагогічні твори. Київ : у 2 т. 1983. Т. 1. 488 с.

624. Фасилітація. *Вікіпедія. Вільна енциклопедія* : сайт. URL: <https://cutt.ly/4pC8zHR> (дата звернення: 14.07.2019).

625. Федоренко В. Г. Основи менеджменту : підручник. Київ : Алерта, 2007. 420 с. URL: <https://ukrtextbook.com/osnovi-menedzhmentu-fedorenko-v-g/> (дата звернення: 29.01.2022).

626. Філософський словарь / под ред. И. Т. Фролова. 7-е изд. Перераб. и доп. Москва : Республика, 2001. 719 с.

627. Філософія : силабус курсу спеціальність 014 Середня освіта ; рік підготовки перший. URL : <https://drive.google.com/file/d/16IzueT9uun3gXC0kA28jC-5Nff79A6zT/view> (дата звернення 05.05.2022).

628. Філософський енциклопедичний словник : енциклопедія / НАН України, Ін-т філософії ім. Г. С. Сковороди ; голов. ред. В. І. Шинкарук. Київ : Абрис, 2002. 742 с.

629. Філософсько-етична концепція виховання Сергія Гессена. *Теоретичні питання освіти та виховання* : зб. наук. пр. / Київ. держ. лінгв. ун-т. Київ, 2000. Вип.13. С. 87–91.
630. Фінін Г. І. Специфіка розробки курикулуму в сучасній освіті та інноваційний потенціал курикулярних пропозицій. *Філософія*. 2019. С. 86–95.
631. Фісун О. В. Реалізація ідей фасилітації в діяльності вчителя. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальній школі*. 2009. № 2. С. 385–391.
632. Флеммінг Фанч Преобразующие диалоги : учеб. по практ. техникам для содействия личностным изменениям / пер. с англ. Д. А. Ивахненко. Киев : Новейшая психология, 1997. 400 с.
633. Формальна, неформальна та інформальна освіта: що вибрати та як поєднати? *TEACHHUB. Незалежна Освітня Корпорація* : сайт. URL : <http://teach-hub.com/formalna-neformalna-ta-informalna-osvita-vchitelya/> (дата звернення : 12.05.2021).
634. Фрейм (знання). *Вікіпедія. Вільна енциклопедія* : сайт. URL : https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%A4%D1%80%D0%B5%D0%B9%D0%BC_%D0%B7%D0%BD%D0%B0%D0%BD%D0%BD%D1%8F (дата звернення: 10.02.2019).
635. Фурдуй С. Управлінська культура як складова підготовки майбутнього вихователя дошкільного закладу. *Дунайські наукові читання: духовно-творча константа особистості* : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., присвяченої 60-річчю пед. факультету Ізмаїльського держ. гуманітар. Ун-ту (23 верес. 2016 р.). Ізмаїл, 2016. С. 50–52. URL : <http://idgu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/02/dunajski-chytannja-t-1.pdf> (дата звернення: 10.02.2019).
636. Фуштей О. В. Формування професійної компетентності майбутніх учителів фізики засобами мультимедіа : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України, Вінницький держ. пед. ун-т імені Михайла Коцюбинського. Вінниця, 2012. 286 с.

637. Халабузар О. А. Імплементация синергетичного підходу у підготовці майбутніх філологів. *Педагогічні науки* : зб. наук. пр. Бердянськ : ФО-П Ткачук О.В., 2016. Вип. 1. С. 285–290.

638. Халапсіс О. В. Сучасна цивілізаційна ситуація і метрико-онтологічні параметри історичного буття. *Науковий вісник Чернівецького університету. Філософія*. 2006. Вип. 301-302. С. 95–99.

639. Харківська А. А. Аналітичний огляд он-лайн платформи «Prometheus» для підвищення кваліфікації педагогів. *Науковий тезаурус навчальних видань як структурний елемент контенту управління освітнім процесом* : матеріали XLIX наук.-практ. конф. (НПК) наук.-пед. прац., наук., аспірантів та співробітників академії, листопад, 2015 р. Харків, 2016. Ч. 3. С. 36–37.

640. Харківська А. А. Демократизація управління освітою в контексті сучасних тенденцій розвитку вищої освіти. *Проблеми інженерно-педагогічної освіти*: зб. наук. пр. / Укр. інж.-пед. акад. Харків: УПА, 2016. № 52-53. С. 130–135.

641. Харківська А. А. Інтегральна модель професійної компетентності педагога. *Педагогічні науки : Вісник Луганського нац. ун-ту імені Тараса Шевченка* / Луган. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. Луганськ : ЛНУ ім. Тараса Шевченка, 2009. № 23(186). Ч. 3. С. 277–281.

642. Харківська А. А. Мотивація майбутніх учителів фізичного виховання до професійної діяльності та саморозвитку освіти. *Серія : Педагогічні науки* : зб. наук. пр. / ЛНУ ім. Т. Шевченка, 2017. № 153. С. 150–155.

643. Харківська А. А. Реалізація положень Болонської декларації: компетентнісний підхід та модульні технології на сучасному етапі. *Професійно-художня освіта України* : зб. наук. пр. Київ; Ялта : Принт-Издат, 2009. С. 139–145.

644. Харківська А. А. Саморозвиток цифрової компетентності вчителів у процесі їх підвищення кваліфікації.. *Інформаційне суспільство: сучасні трансформації* : монографія / за ред. У. Лешко ; Вінницький держ. пед. ун-т імені Михайла Коцюбинського. Вінниця : ФОП Корзун Д. Ю., 2020. С. 363–369.

645. Харківська А. А. Системний підхід та інновації в сучасній педагогічній науці. *Міжнародний науковий вісник* : зб. наук. ст. за матеріалами XXVII Міжнар. наук.-практ. конф., Ужгород ; Будапешт, 26-29 листоп. 2013 р. Ужгород : ДВНЗ «УжНУ», 2014. Вип. 8 (27). С. 31–35.

646. Харківська А. А. Стратегічне управління системою науково-методичної роботи ВНЗ. *Проблеми інженерно-педагогічної освіти* : зб. наук. пр. / Укр. інж.-пед. акад. Харків : УІПА, 2017. № 54–55. С. 47–55.

647. Харківська А. А. Теоретичні основи розвитку фахової компетентності майбутніх педагогів. *Сучасні наукові дослідження та розробки: теоретична цінність та практичні результати – 2016* : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (Братислава, 15-18 берез. 2016 р.). Київ : ТОВ «НВП «Інтерсервіс», 2016. С. 172–173.

648. Харківська А. А. Теоретичні та методичні засади управління інноваційним розвитком вищого навчального педагогічного закладу : автореф. дис. ... д-ра. пед. наук : 13.00.06 / ДЗ «Луганський нац. ун-т імені Т. Шевченка». Луганськ, 2012. 42 с.

649. Харківська А. А. Формування та розвиток цифрової компетентності педагога в системі навчання впродовж життя – вимога часу. *Проблеми інженерно-педагогічної освіти* : зб. наук. пр. / Укр. інж.-пед. акад. Харків : УІПА, 2020. № 66. С. 98–105.

650. Харківська А. А., Мудрик В. І., Школа О. М. Компетентність як фактор підвищення професійної діяльності майбутніх фахівців фізичної культури і спорту : монографія. Харків : ФОП О. В. Бровін, 2020. 185 с.

651. Харківська А. І. Дитиноцентристський підхід як основа педагогічного проектування під час професійної підготовки майбутніх

вихователів дітей дошкільного віку. *Наукова діяльність як шлях формування професійних компетентностей майбутнього фахівця* : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Суми, 7–8 грудня 2017 р.). Суми : ФОП Цьома, 2017. Ч. 1. С. 83–85.

652. Харківська А. І. Розвиток комунікативної культури майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти в умовах магістратури : дис. ... д-ра філос. : 015 Професійна освіта (за спеціалізаціями); 01 Освіта / Укр. інженерно-пед. акад. Харків, 2021. 282 с

653. Харківська А. А. Розвиток інформаційної та технічної компетентностей майбутніх учителів як педагогічна проблема. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова*. Сер. № 13 : Проблеми трудової та професійної підготовки : зб. наук. праць / відпов. ред. Г. Є. Гребенюк. Київ : НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2009. Вип. 4. С. 171–177.

654. Харківська А. А., Молчанюк О. В. Значення педагогічної практики для виховання соціальних цінностей у майбутніх педагогів дошкільної освіти. *Проблеми інженерно-педагогічної освіти* : зб. наук. праць / Укр. інж.-пед. акад. Харків : Вид-во УПА, 2020. № 68. С. 98–105.

655. Харківська А. А. Life long learning – сучасні проблеми та шляхи їх вирішення. *Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту* : зб. наук. пр. / Харків. держ. акад. дизайну і мистец. Харків : ХПІ, 2008. № 9. С. 145–151.

656. Харківська А. А. Імплементация європейських стандартів вищої освіти у закладах вищої освіти. *Актуальні питання освіти і науки*: VI Міжнар. наук.-практ. конф. 18-19 трав. 2018 р. / Харків. нац. економ. ун-т імені Семена Кузнеця. Харків: ХОГОКЗ, 2018. 20 с.

657. Харківська А. А. Інформаційно-цифрова компетентність сучасного вчителя – вимога сучасності. *Психологія та педагогіка сучасності: проблеми та стан розвитку науки і практики в Україні* : зб. тез наук. робіт

учасників Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Львів, 27-28 серп. 2021 р.). Львів : ГО «Львівська педагогічна спільнота», 2021. С. 46–49.

658. Харківська А. А. Теоретичні та методичні засади управління інноваційним розвитком вищого навчального педагогічного закладу : дис. ... д-ра. пед. наук : 13.00.06 / ДЗ «Луганський нац. ун-т імені Т. Шевченка». Луганск, 2012. 596 с.

659. Харківська А. А. Управління інноваційним розвитком ВНЗ в умовах формування загальноєвропейського простору вищої освіти. *Теорія та методика управління освітою* : електрон. наук. фах. вид. / ДВНЗ «Ун-т менедж. освіти» НАПН України. 2013. Вип. 13. URL : <http://tme.uuo.edu.ua/docs/13/10.pdf> (дата звернення: 10.02.2019).

660. Харківська А. А. Формування та розвиток цифрової компетентності педагога в системі навчання впродовж життя – вимога часу. *Проблеми інженерно-педагогічної освіти* : зб. наук. праць. 2020. № 66. С. 98–105.

661. Харківська, А. А. Формування інформативної компетентності майбутнього вчителя-інформатики у педагогічному ВНЗ. *Проблеми інженерно-педагогічної освіти* : зб. наук. пр. / за ред. Н. О. Брюханова. Харків : УПА. 2009. С. 411–420.

662. Хорошайло О. С., Яковенко Ю. Л. Використання дидактичних ігор у вищій школі як інтерактивного методу едукації. *Наукові записки Бердянського державного педагогічного університету*. Сер. : Педагогічні науки. Бердянськ : БДПУ, 2016. Вип. 3. С. 170–175.

663. Хриков Є. М. *Методологія педагогічного дослідження* : монографія. Харків : ТОВ «ДІСА ПЛЮС», 2018. 298 с.

664. Хриков Є. М. *Методологія педагогічного дослідження* : монографія. 2-ге вид., допов. Харків : ДІСА ПЛЮС, 2018. 294 с. URL : <http://dspace.luguniv.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/4827/1/khrikov.pdf> (дата звернення: 05.06.2021).

665. Хриков Є. М. Управління навчальним закладом : навч. посіб. Київ : Знання, 2006. 365 с.
666. Хриков Є. М. Управління навчальним закладом : навч. посіб. Київ : Знання, 2016. Ч. 1. 360 с.
667. Хриков Є. М. Управління навчальним закладом : навч. посіб. Київ : Знання, 2016. Ч. 2. 338 с.
668. Цветкова Л. Тьюторство як форма педагогічного супроводу руху учня за індивідуальною освітньою траєкторією. *Освітня політика. Портал громадських експертів*. URL: <http://education-ua.org/ua/articles/1289-tyutorstvo-yak-forma-pedagogichnogo-suprovodu-rukhu-uchnya-za-individualnoyu-osvitnoyu-traektorieyu> (дата звернення: 14.07.2019).
669. Цифрова адженда України – 2020 : концептуальні засади. 2016. 90 с. <https://ucci.org.ua/uploads/files/58e78ee3c3922.pdf> (дата звернення: 01.01.2022)
670. Цюпак І. М. Сутність дефініції «тьютор» у сучасному просторі дошкільної освіти. *Підготовка сучасного педагога дошкільної та початкової освіти в умовах розбудови Нової української школи*: зб. матеріалів Всеукр. з Міжнар. участю наук.-практ. конф. Херсон: ТОВ «Борисфен-про», 2018. 393 с.
671. Чаговець А. І. Наукові підходи до проблеми взаємодії фізичного, морального й естетичного у вихованні дітей дошкільного віку. *Педагогічні науки* : зб. наук. праць. 2017. Вип. 76. Т. 2. С. 35–40.
672. Чала А. Г. Управління розвитком мовленнєво-комунікативної культури майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.06 / Черкас. нац. ун-т ім. Богдана Хмельницького. Черкаси, 2014. 20 с.
673. Чижевський Б. Г. Організаційно-педагогічні умови становлення ліцеїв в Україні. Київ : Ін-т педагогіки АПН України, 1996. 249 с.

674. Човган І. В. Перспективи глобалізації вищої освіти України. *Наукові праці. Сер. : Політологія. / Чорноморський держ. ун-т ім. П. Могили.* 2011. Т. 162. Вип. 150. С. 88–91.

675. Черноус В. Основні критерії та показники сформованості професійної компетентності студентів педагогічних спеціальностей. *Педагогіка. Актуальні питання гуманітарних наук.* 2020. Вип. 31. Т. 4. С. 232–237. URL : http://www.aphn-journal.in.ua/archive/31_2020/part_4/40.pdf (дата звернення: 27.03.2021).

676. Чувасова Н. О. Теоретичні та методичні засади розвитку творчого потенціалу майбутніх учителів хімії та біології у вищих навчальних закладах : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04 / Черкаський нац. ун-т імені Богдана Хмельницького. Черкаси, 2017. 531 с.

677. Чупахіна С. Концепція підготовки майбутніх учителів до використання інформаційних технологій в інклюзивному навчанні дітей з інтелектуальними порушеннями. *Збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету.*: зб. наук. праць. 2019. Вип. 3. С. 169–178.

678. Шарата Н. Г. Теорія і методика управління інноваційно-педагогічною діяльністю у вищих навчальних закладах : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.06 / ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка». Старобільськ, 2016. 596 с.

679. Шевченко Г. П. Духовно-культурні цінності виховання Людини: монографія. Луганськ: НОУЛДЖ, 2013. 332 с.

680. Шейко В. М., Кушнарєнко Н. М. Організація та методика науково-дослідницької діяльності : підручник. 5-те вид., стер. Київ : Знання. 2006. 307 с.

681. Шехавцова С. О. Оновлення змісту фахової підготовки майбутніх учителів у контексті формування суб'єктності. *Освіта та педагогічна наука /*

ред. В. С. Курило ; ДЗ «Луганський нац. ун-т імені Тараса Шевченка». 2017. № 2(167). С. 77–84.

682. Шехавцова С. О. Теоретичні і методичні засади формування суб'єктності майбутніх учителів у процесі фахової підготовки: автореф. дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04 / ДЗ «Луганський нац. ун-т імені Тараса Шевченка». Старобільськ, 2017. 47 с.

683. Шехавцова С. Поняття суб'єктності в сучасному психолого-педагогічному дискурсі. Гуманізація навчально-виховного процесу : зб. наук. праць / за заг. ред. проф. В.І. Сипченка. Слов'янськ : СДПУ, 2012. Вип. ЛІХ. С. 290–297.

684. Шипилина Л. А. Методология и методы психолого-педагогических исследований : учебное пособие. Москва, 2011. 204 с.

685. Шишкіна М. П. Формування і розвиток засобів ІКТ освітньо-наукового середовища вищого навчального закладу на базі концепції хмарних обчислень. *Вища освіта України у контексті інтеграції до європейського освітнього простору* : тематичний випуск / Гуманітарний вісник ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди». Київ : Гнозис, 2014. Додаток 1 до Вип. 5. Том III (54). С. 302–309.

686. Шквир. О. Л. Теоретичні і методичні засади ступеневої підготовки майбутніх учителів початкової школи до проведення педагогічних досліджень : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04 / МОН України, Житомирський державний університет імені Івана Франка. Житомир, 2018. 572 с.

687. Шкерина Л. В. Обновление системы качества подготовки будущего учителя в педагогическом вузе : монография. Красноярск, 2005. 274 с.

688. Шнирков О. ЄС: Від єдиного цифрового ринку до цифрового союзу країн-членів. *International relations, part*

«*Economic sciences*». 2019. Vol. 2. № 20. URL : http://journals.iir.kiev.ua/index.php/ec_n/article/download/3790/3454 (Last accessed: 01.06.2020).

689. Шугайло Г. В. Диференційований підхід до навчання комп'ютерних технологій майбутніх учителів інформатики : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Мелітополь. держ. пед. уні-т. Мелітополь, 2003. 231 с.

690. Шукатка О. В. Цифровізація професійної підготовки майбутніх фахівців фізичної культури і спорту як закономірність інформатизації суспільства. *Фізико-математична освіта*. 2020. Вип. 4(26). С. 141–147.

691. Шульга А. Дистанційна освіта не менш ефективна, ніж традиційна. *Накิปіло*. 2018. URL : <https://nakipelo.ua/distantnijna-osvita-ne-mensh-efektivna-nizh-traditsijna/> (дата звернення: 10.03.2019).

692. Шупінська О. Загальне і особливе у співвідношенні категорій правової та юридичної культури. *Право України*. 1998. № 11. С. 131–135.

693. Щерба Н. С. Концепція підготовки майбутнього вчителя іноземної мови до навчання учнів з інвалідністю: стан розробленості проблеми. *Наукові записки*. Сер. : Педагогічні науки. Кропивницький : РВВ ЦДПУ ім. В. Винниченка, 2020. Вип. 190. С. 169–172.

694. Щербань П. М., Бех І. Д., Буяльська Т. Б. Концепція виховання особистості. *Радянська школа*. 1991. № 5. С. 40–47.

695. Юдин Э. Г. Системный подход и принцип деятельности : Методологические проблемы современной науки : монография. Москва: Наука, 1978. 391 с.

696. Яворська Т. М. Формування професійних компетентностей майбутніх управлінців персоналом та економіки праці в освітньому середовищі вищого навчального закладу: дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / МОН; Уманський держ. пед. ун-т ім. П. Тичини. Умань. 2017. URL : <https://nauka.udpu.edu.ua/dysertatsiya-20/> (дата звернення : 14.03.2021).

697. Ягупов В. В. Педагогіка : навч. пос. Київ : Либідь, 2002. 560 с.

698. Якиманська І. С. Розробка технологій особистісно орієнтованого навчання. *Питання психології*. 1995. № 2. С. 31–54.
699. Якименко С. І. Формування професійної компетентності майбутніх вчителів як педагогічна проблема. Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах. 2019. № 66. Т. 2. С. 177–180.
700. Яковлев Е. В., Яковлева Н. О. Педагогическое исследование: содержание и представление результатов. Челябинск. : РБИУ, 2010. 317 с.
701. Яковлева А. М., Афонська Т. М. Сучасний тлумачний словник української мови. Харків : ТОРСІНГ ПЛЮС, 2007. 672 с.
702. Ярова О. Б. Тенденції розвитку початкової освіти в країнах Європейського Союзу (кінець ХХ – початок ХХІ ст.) : монографія. 2018. 434 с. URL : <https://sno.udpu.edu.ua/index.php/naukovo-metodychna-robota/91-tendentsiyi-suchasnoyi-pidhotovky-maybutnikh-uchyteliv-pochatkovoyi-shkoly/301-tendentsiji-pidgotovki-vchiteliv-pochatkovoji-shkoli-v-krajnakh-evropejskogo-soyuzu> (дата звернення: 10.03.2019).
703. Ястремська С. А. Аналіз термінологічного ряду «коуч», «ментор», «тьютор», «фасилітатор», «едвайзер» в контексті дистанційної освіти. *Актуальные проблемы современной науки : XXIV Междунар. науч.-практ. конф., 29.11.2017* (Совместная конференция с Междунар. науч. центром). URL : <https://www.inter-nauka.com/issues/conf-2017/november/3147/> (дата звернення: 27.05.2021).
704. Яцик М. Р. Формування професійної компетентності майбутніх магістрів з менеджменту економічної безпеки у процесі фахової підготовки: дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Хмельницький нац. ун-т, 2016
705. Ячменик М. Педагогічні умови формування готовності майбутніх учителів-словесників до використання засобів медіаосвіти у професійній діяльності. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. Суми : СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2018. № 4 (78). С. 237–249.

706. A Digital Agenda for Europe. Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions. Brussels, 19.5.2010, COM (2010) 245 final. PP. 42. URL : [http://eurlex.europa.eu/legalcontent/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52010DC0245R\(01\)&from=EN](http://eurlex.europa.eu/legalcontent/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52010DC0245R(01)&from=EN) (Last accessed: 22.06.2020).

707. Abell S. K. Twenty years later: Does pedagogical content knowledge remain a useful idea? *International Journal of Science Education*, 2008. № 30 P. 1405–1416.

708. Andersson P., Mattsson L-G. Future digitalization of education after covid-19. The edtech market was already complicated, and covid-19 did not make things easier. 16 p. URL : <https://www.hhs.se/contentassets/419c7b2f06a94ee183bf52ca748c98b5/a54.pdf> (Last accessed: 21.10.2020).

709. Annacone A. The 4 Types of Digital Transformation. URL : <https://www.linkedin.com/pulse/4-types-digital-transformation-andrewannacone> (date of application: 15.12.2020).

710. Antikainen M., Uusitalo T., & Kivikytö-Reponen P. Digitalisation as an enabler of circular economy. *Procedia CIRP*. 2018. № 73. P. 45–49.

711. Banerjee P. M., & Nelson G. Digital Education 2.0: From content to connections. *Deloitte Review*. 2015. Issue 16. January 16th. URL : <http://dupress.com/articles/future-digital-education-technology/> (date of application: 15.12.2020).

712. Barker P. On being an online tutor. *Innovations in Education and Teaching International*. 2002. № 39(1). P. 3–13.

713. Baron R. J. Digital Literacy. *The international al encyclopedia of communication theory and philosophy*. 2019. P. 1–10.

714. Ben-Peretz M. Curriculum Development. *Encyclopedia of Educational Research* / editor in Chief Marvin C. Alkin. Sixth edition. NY : Macmillan Publishing Company, 1992. Vol. 1. P. 256–266.

715. Berry A., Loughran J., & van Driel J. H. Revisiting the roots of pedagogical content knowledge. *International Journal of Science Education*, 2008. № 30, P. 1271–1279.

716. Bersin J. The Disruption of Digital Learning: Ten Things We Have Learned. URL: <https://joshbersin.com/2017/03/the-disruption-of-digital-learning-tenthings-we-have-learned/2017> (date of application: 11.06.2020).

717. Bloom E. 7 key factors of successful digital transformation in the enterprise. 2018. URL : <https://www.cio.com/article/3249245/7-key-factors-of-successful-digitaltransformation-in-the-enterprise.html> (date of application: 07.11.2020).

718. Bloomberg J. Digitization, digitalization, and digital transformation: confuse them at your peril. *Forbes*. 2018. URL : <https://www.forbes.com/sites/jasonbloomberg/2018/04/29/digitizationdigitalizationand-digitalization> (date of application: 15.12.2020).

719. Bond M., Marín V. I., Dolch C., Bedenlier S., & Zawacki-Richter O. Digital transformation in German higher education: student and teacher perceptions and usage of digital media. *International Journal of Educational Technology in Higher Education*. 2018. № 15. P. 48.

720. Boulton C. What is digital transformation? A necessary disruption. 2020. URL : <https://www.cio.com/article/3211428/what-is-digital-transformation-anecessary-disruption.html> (date of application: 07.11.2020).

721. Braslavski S. Kurrikulum : Curriculum. Parizh : Mezhdunarodnoe Buro Obrazovaniya, 2003. 5 p.

722. Brennan J. Study on innovation in higher education: final report. *European Commission Directorate for Education and Training Study on Innovation in Higher Education*. Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2014. 334 p. URL : <https://www.lse.ac.uk/business/consulting/assets/documents/study-on-innovation-in-higher-education.pdf> (Last accessed: 02.10.2018).

723. Brennen S., Kreiss D. Digitalization and Digitization. *Culture digitally*. 2014. Vol. 8. URL: <http://culturedigitally.org/2014/09/digitalization-and-digitization/> (дата звернення: 01.06.2020).

724. Brennen S., Kreiss D. Digitalization. *The international al encyclopedia of communication theory and philosophy*. 2016. P. 1–11.

725. Caena F. Teacher competence frameworks in Europe: policy-discourse and policy-as-competence. *European Journal of Education*. 2014. № 49(3). P. 311–331.

726. Camilleri A. F., Ehlers U. D., Pawlowski J. State of the Art Review of Quality Issues related to Open Educational Resources (OER) / European Commission, Joint Research Centre, Institute for Prospective Technological Studies. Luxembourg : Publications Office of the European Union, 2014. 57 p. URL : https://www.pedocs.de/volltexte/2014/9101/pdf/European_Commission_2014_OER.pdf (Last accessed: 20.09.2018).

727. Castano E., Yzerbyt V. Bourguignon D. We are one and I like it: The impact of ingroup entitativity on ingroup identification. *European Journal of Social Psychology*. 2003. № 33. P. 735–754.

728. Celika B., Uzunboylua H. High School Students 'Attitudes towards Distance Education: Comparative Study. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*. 2015. № 197. P. 292–297.

729. Church A. H., Waclawski J., Burke W. W. Practitioners as Facilitators of Change. *Group & Organisation Management*. 1996. № 21(1). P. 22–66.

730. Cochran K. F., DeRuiter J. A., & King R. A. Pedagogical content knowing: An integrative model for teacher preparation. *Journal of Teacher Education*. 1993. № 44. P. 263–272.

731. Collins English Dictionary. URL: <https://www.collinsdictionary.com/us/dictionary/english/positioning> (Last accessed: 11.06.2020).

732. Council Conclusions on the Global Dimension of European Higher Education. *Official Journal of the European Union*. 2014. URL : [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex:52014XG0131\(01\)](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex:52014XG0131(01)) (Last accessed: 12.09.2018).

733. Crawley J. 'Mapping backward' and 'looking forward' by the 'invisible educators' – reimagining research seeking 'common features of effective teacher preparation'. *Research in Post-Compulsory Education*. 2018. № 23(1). P. 23–34.

734. Davis L. Digital Learning: What to Know in 2019. *Evolving Ed*. January 25, 2019. URL: <https://www.schoolology.com/blog/digital-learning-whatknow-2019> (Last accessed: 02.02.2022).

735. De Corte E. Constructive, self-regulated, situated, and collaborative learning: An approach for the acquisition of adaptive competence. *Journal of Education*. 2013. № 192(2/3). P. 33–47.

736. DeClerck J.-P. Digitization, digitalization and digitaltrans formation: the differences. URL : <https://www.i-scoop.eu/digitization-digitalization-digitaltransformation-disruption/> (Last accessed: 09.06.2020).

737. Depaepe F., Verschaffel L., & Kelchtermans G. Pedagogical content knowledge: A systematic review of the way in which the concept has pervaded mathematics educational research. *Teaching and Teacher Education*, 2013. № 34. P. 12–25.

738. Digital Agenda for Europe. URL : <http://ec.europa.eu/digitalagenda> (Last accessed: 01.12.2020).

739. Digital Technologies in Education. URL : <https://ec.europa.eu/jrc/en/digitaleducation-policies> (Last accessed: 28.12.2020).

740. Digital trans formation: online guide todigital business trans formation URL : <https://www.i-scoop.eu/digital-transformation> (Last accessed: 28.12.2020).

741. Digitalization. Gartner IT Glossary. Available at. URL : <https://www.gartner.com/itglossary/digitalization/> (Last accessed: 13.01.2021).

742. Directive (EU) 2019/790 of the European Parliament and of the Council of 17 April 2019 on copyright and related rights in the Digital Single Market and amending Directives 96/9/EC and 2001/29/EC (Text with EEA relevance). PE/51/2019/REV/1. *EUR-Lex* : web-site. URL : <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2019/790/oj> (Last accessed: 21.10.2020).

743. Dougherty D. Dunne D. D. Digital Science and Knowledge Boundaries in Complex Innovation. Organization Science. *The international al encyclopedia of communication theory and philosophy*. 2012. № 23(5). P. 1467–1484.

744. Downey M. Effective Coaching (Orion business toolkit). California : Texere Publishing, 1999. 224 p.

745. Driensky D., Melezinek A. Neue Aufgaben der Padagogik und Psychologie in der Ausbildung an der Slowakischen Technischen Universitat in Bratislava. Der Ingenieur im vereinten Europa. Leuchtturm Verlag (LTV): Alsbach/Bergstra, 1992. 245 p.

746. Efimov V. S., Lapteva A. V. The future of universities: is digitalization the priority? (expert view). *Journal of Siberian Federal University. Humanities & Social Sciences*. 2018. № 12. P. 1925–1946. URL : <http://elib.sfu-kras./bitstream/handle/2311/109227/Efimov.pdf?sequence=1&isAllowed=y> (Last accessed: 17.11.2021).

747. Eliahoo R. Going global. In Crawley, J. Ed. Post compulsory teacher educators: Connecting professionals. *United Kingdom: Critical Publishing*. 2016. P. 50–59.

748. Erturguta R., Soysekercib S. Ethic dimension and social consequences of distance education applications. *Procedia Social and Behavioral Sciences*. 2010. № 2. P. 1229–1232.

749. Eurostat regional yearbook. 2019 edition. *Publications Office of the European Union*. 2019. P. 131–143.

750. Evans L. Professionalism, professionalism and the development of education professionals. *British Journal of Educational Studies*. 2008. № 56(1). P. 20–38.

751. Evans L. What is Teacher Development? *Oxford Review of Education*. 2002. № 28(1). P. 123–137.

752. Evetts J. The sociological analysis of professionalism: occupational change in the modern world. *International Sociology*. 2003. № 18(2). P. 395–415.

753. Fernández-Balboa J.-M., & Stiehl J. The generic nature of pedagogical content knowledge among college professors. *Teaching and Teacher Education*. 1995. № 11. P. 293–306.

754. Forge S., Blackman C., Bohlin E., Cave M. A Green Knowledge Society. An ICT policy agenda to 2015 for Europe's future knowledge society. *Final Report. A study for the Ministry of Enterprise, Energy and Communications, Government Offices of Sweden by SCF Associates Ltd*. 2009. P. 64. URL : <https://ifap/library/book444.pdf> (Last accessed: 22.06.2020).

755. Françoise Delamare Le Deist & Jonathan Winterton What Is Competence? *Human Resource Development International*. 2005. Vol. 8. Issue 1. P. 27–46. URL : <https://doi.org/10.1080/1367886042000338227> (Last accessed: 17.08.2021).

756. Fraser, S. P. Pedagogical content knowledge (PCK): Exploring its usefulness for science lecturers in higher education. *Research in Science Education*. 2016. № 46. P. 141–161.

757. Gaebel M., Kupriyanova V., Morais R., Colucci E. E-learning in European higher education institutions / Results of a mapping survey conducted in October-December 2013. Brussels : European University Association, 2014. 92 p. URL : <https://eua.eu/downloads/publications/e-learning%20in%20european%20higher%20education%20institutions%20results%20of%20a%20mapping%20survey.pdf> (Last accessed: 12.09.2018).

758. Gartner Glossary URL: <https://www.gartner.com/en/information-technology/glossary/digitalization> (Last accessed: 11.06.2020).

759. Gess-Newsome J. Pedagogical content knowledge: An introduction and orientation. *Examining pedagogical content knowledge: PCK and science education*. Dordrecht, The Netherlands: Kluwer, 1999. P. 3–17.

760. Gilch H., Beise A., Krempkow R., Müller M., Stratmann F., Wannemacher K. Survey on the Status of Digitization at German HEI. URL : https://www.eunis.org/eunis2020/wp-content/uploads/sites/16/2020/05/12_Gilch2020-06-10_Digitization_German-HE_HIS-HE.pdf (Last accessed: 29.09.2020).

761. Gleeson D., Davies J. and Wheeler E. On the making and taking of professionalism in the further education workplace. *British Journal of Sociology of Education*. 2005. № 26(4). P. 445–460.

762. Goncharenko T. L. Criteria, indicators and levels of readiness of teachers in Physics to design the educational process. *Bulletin of the Altai State Pedagogical Academy*. 2012. Vol. 13. P. 33–40.

763. González J., Wagenaar R. Tuning Educational Structures in Europe. Bilbao and Groningen, December 2003. URL : http://www.ehea.info/media.ehea.info/file/Tuning_project/89/3/Tuning-Educational-Structures-Europe-executive-summary_575893.pdf (Last accessed: 24.08.2020).

764. Gover A., Loukkola T. EUREQA moments! Top tips for internal quality assurance. Brussels, European University Association, 2015. 52 p. URL : <https://eua.eu/downloads/publications/eureqa%20moments%20top%20tips%20for%20internal%20quality%20assurance.pdf> (Last accessed: 20.09.2018).

765. Gudmundsdottir S., & Shulman L. Pedagogical content knowledge in social studies. *Scandinavian Journal of Educational Research*. 1987. № 31. P. 59–70.

766. Guilford J. The nature of human intelligence. New York : GrawHill. 1968. 334 p.
767. Hager P. & Gonczi A. What is competence? *Medical Teacher*. 1996. Vol. 18, No. 1.
768. Hargreaves D. H The new professionalism: the synthesis of professional and institutional development. *Teaching and Teacher Education*. 1994. № 10(4). P. 423–438.
769. Hargreaves D. The Challenge for the Comprehensive School : Culture, Curriculum and Community. London : Routledge, 1982. 243 p.
770. Hesse-Biber, S. (). The problems and prospects in the teaching of mixed methods research. *International Journal of Social Research Methodology*, 2015. № 18. P. 463–477.
771. Hinings B. Gegenhuber T. Greenwood R. Digital innovation and transformation: An institutional perspective. Information and Organization. *The international al encyclopedia of communication theory and philosophy*. 2018. № 28(1). P. 52–61.
772. Hoidn S. The Pedagogical Concept of Student-Centred Learning in the Context of European Higher Education Reforms. *European Scientific Journal*. 2016. № 12(28), P. 439. URL : <https://doi.org/10.19044/esj.2016.v12n28p439> (Last accessed: 25.02.2021).
773. Hoyle E. and Wallace M. Educational reform: an ironic perspective. *Educational Management, Administration & Leadership*. 2007. № 35(1). P. 9–25.
774. International Coach Federation (ICF). URL: <http://www.coachfederation.org/ICF71> (Last accessed: 21.07.2019).
775. Investing in education and training to boost employability. *EYR-Lex. Access to European Union law*. 2014. URL : [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/LSU/?uri=CELEX:52013XG0305\(01\)](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/LSU/?uri=CELEX:52013XG0305(01)) (Last accessed: 20.09.2018).
776. Ivankova N. V., & Plano Clark V. L. Teaching mixed methods research: Using a socio-ecological framework as a pedagogical approach for

addressing the complexity of the field. *International Journal of Social Research Methodology*. 2018. № 21. P. 409–424.

777. Izglītības likums : Saeima ir pieņēmusi un Valsts prezidents izsludina šādu likumu 1998. gada 29.oktobrī. Atjaunināšanas datums: 01.12.2021. Rīgā, 1998. URL : <https://likumi.lv/ta/id/50759-izglitibas-likums> (Last accessed: 20.09.2018).

778. Jaakkola H., Aramo-Immonen H., Henno J., Mäkelä J. The digitalization push in universities. *39th International Convention on Information and Communication Technology, Electronics and Microelectronics (MIPRO)*. Opatija, 2016. P. 1025–1031.

779. Jason Bloomberg. Digitization, Digitalization, And Digital Transformation : ConfuseThemAtYourPeril. 2018. URL : <https://www.forbes.com/sites/jasonbloomberg/2018/04/29/digitization-digitalization-and-digital-transformation-confuse-them-at-your-peril/#3006887e2f2c> (Last accessed: 11.06.2020).

780. Jing-Jing H. A critical review of pedagogical content knowledge' components: Nature, principle and trend. *International Journal of Education and Research*. 2014. № 2, P. 411–424.

781. Kähkipuro P. IT Strategy in the Era of Digital Transformation: Case Higher Education. URL : <https://az659834.vo.msecnd.net/eventsairwesteuprod/production-ntnupublic/a53a5b89b4714589ae3380568a8a52a1> (Last accessed: 13.11.2020).

782. Kaminskyi O., Yereshko Y., Kyrychenko S. Digital transformation of university education in Ukraine: trajectories of development in the conditions of new technological and economic order. *Information Technologies and Learning Tools*. 2018. Vol. 64. № 2. P. 128–137.

783. Karpenko O., Namestnik V. Digital culture: social essence and communicational constituents. *Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв*. 2018. Вип. 2. С. 51–54.

784. Kelly A. V. Curriculum : Theory and Practice. fifth edition. London : Sage Publications, Incorporated, 2004. 269 p.

785. Kenney M. Zysman J. The Next Phase in the Digital Revolution: Abundant Computing, Platforms, Growth, and Employment. Communications of the ACM. *The international al encyclopedia of communication theory and philosophy*. 2018. № 61(2). P. 54–63.

786. Kergel D., Heidkamp B., Telléus P.K., Rachwal T., Nowakowski S. The Digital Turn in Higher Education: International Perspectives on Learning and Teaching in a Changing World. Hildesheim, 2018. 239 p.

787. Kharkivska A. A. Fundamentalization of future informatics teachers' vocational training. *Scientific Jornal Virtus*, Canada, 2017. № 18. P. 81–84.

788. Kharkivska A. A., Shtefan L. V., Alsadoon M, Uchitel A. D. Technology of forming future journalists' social information competence in Iraq based on the use of a dynamic pedagogical site. *Proceedings of the 7th Workshop on Cloud Technologies in Education (CTE 2019) : CEUR Workshop Proceedings*, Kryvyi Rih, Ukraine, December 20, 2019 / Edited by: Arnold E. Kiv, Mariya P. Shyshkina. 2019. Vol. 2643. P. 82–93.

789. Kharkivska A., Molchaniuk O, Prokopenko A., Palchyk O., Kadenko I., Borzyk O. Transformation of student-centred approach in the context of digitalisation of. *Apuntes Universitarios*. 2021. № 11(4), octubre-diciembre. URL : <https://doi.org/10.17162/au.v11i4.776> (Last accessed: 05.12.2021).

790. Kinach B. M. A cognitive strategy for developing pedagogical content knowledge in the secondary mathematics methods course: Toward a model of effective practice. *Teaching and Teacher Education*. 2002. № 18. P. 51–71.

791. Kind, V. (). Pedagogical content knowledge in science education: Perspectives and potential for progress. *Studies in Science Education*. 2009. № 45. P. 169–204.

792. Kremien W. G. Filozofia edukacji / red. nauk. H. Bednarchyk. Radom: Instytut Technologii Eksploatacji, Panstwowy Instytut Badawczy, 2008. 184 p.

793. Kuiper W., Akker J. Curriculum Development in (De)Centralized Policy Contexts : Emerging Dilemmas. *AERA 2005 Annual Meeting*, Montreal (Canada), April 11-15, 2005. Enschede : Netherlands Centre of Curriculum Studies (NECCS). 2008. 14 p.

794. Lewthwaite S., & Nind M. Teaching research methods in the social sciences: Expert perspectives on pedagogy and practice. *British Journal of Educational Studies*. 2016. № 64. P. 413–430.

795. Lewy A. National and School-Based Curriculum Development (Fundamentals of Educational Planning). Paris : UNESCO- International Institute for Educational Planning, 1991. 260 p.

796. Lidtke K.D., Moursund D.G. Computers in Schools : Past, Present, and How we can change the Future. *Communications of the ACM*. 1993. P. 84–87.

797. Logarajah Thambyrajah. Digital Transformation. 2019. URL : <https://www.kognifi.my/digital-transformation/> (Last accessed : 11.06.2020).

798. Machekhina O. N. Digitalization of education as a trend of its modernization and reforming. *ESPACIOS*. 2017. Vol. 38. № 40. URL : <https://www.revistaespacios.com/a17v38n40/a17v38n40p26.pdf> (Last accessed: 20.09.2018).

799. Magnusson S., Krajcik J., & Borko H. Nature, sources, and development of pedagogical content knowledge for science teaching. *Examining pedagogical content knowledge: The construct and its implications for science education* / J. Gess-Newsome & N. G. Lederman (Eds.). The Netherlands: Kluwer.1999. P. 95–132.

800. Marsapa A., Narinb M. The integration of distance learning via internet and face to face learning: *Why face to face learning is required*

in distance learning via internet? Procedia Social and Behavioral Sciences 1. 2009. P. 2871–2878.

801. Marshall G. Curriculum, Pedagogy and Teacher Ethos. *Pedagogy: Critical Approaches to Teaching Literature, Language, Composition and Culture.* Duke University Press, 2001. Vol. 1, N. 1. P. 69–89.

802. Martín E, Pozo J. I., Mateos M., Martín A., & Pérez-Echeverría M. Infant, primary and secondary teachers' conceptions of learning and teaching and their relation to educational variables. *Revista Latinoamericana de Psicología.* 2014. 46(3). P. 211–221.

803. Martišauskienė E., Studentų asmenybinio ugdymo(si) pedagoginių kompetencijų sklaida per pedagoginę praktiką. *Pedagogika: mokslo darbai.* 2007. T. 86. P. 14–22.

804. Mashhadi V. Z., & Kargozari M. R. Influences of digital classrooms on education. *Procedia Computer Science.* 2011. № 3. P. 1178–1183.

805. Matsunaga Y. Digital Learning Platform “Fisdome”. *Fujitsu : Scientific Technical Journal.* 2018. № 54(2). P. 16–21.

806. McNeill K. L., Gonzalez-Howard M., Katsh-Singer R., & Loper S. Pedagogical content knowledge of argumentation: Using classroom contexts to assess high-quality PCK rather than pseudoargumentation. *Journal of Research in Science Teaching.* 2016. № 53. P. 261–290.

807. Medical Teacher. 1996. Vol. 18. Issue 1. P. 15–18. URL : <https://doi.org/10.3109/01421599609040255> (Last accessed: 17.08.2021).

808. Menendez F. A., Maz-Machado A., Lopez-Esteban C. University Strategy and Digital Transformation in Higher Education Institutions. *A Documentary Analysis. International Journal of Advanced Research.* 2016. Vol. 4. № 10. P. 2284–2296.

809. Mergel I. Edelman N. Haug N. Defining digital transformation: Results from expert interviews. *Government Information Quarterly.* 2019. № 36(4). P. 376–385.

810. Mertens P. Wiener M. Riding the Digitalization Wave: Toward a Sustainable Nomenclature in Wirtschaftsinformatik. *Business & Information Systems Engineering*. 2018. № 60(4). P. 367–372.

811. Mikhaylova I. V. Pedagogical Concept of Technical and Tactical Training of Persons with Disabilities in Chess Sport. *Человек. Спорт. Медицина*. 2019. Т. 19, № 4. С. 111–116.

812. Mora H. L. Sánchez P. P. Digital Transformation in Higher Education Institutions with Business Process Management. *Robotic Process Automation mediation model: 15th Iberian Conference on Information Systems and Technologies (CISTI)*. Sevilla, Spain, 2020. P. 1–6.

813. Mulkeen D. HR Technology Market Disruption: 10 Top Trends for 2018. URL: <https://insights.learnlight.com/en/articles/hr-technology-10-top-trends-2018> (Last accessed: 02.02.2022).

814. Muroand M., Szell S. AdvancedIndustry, Digitalization, andInnovationPolicy. Unpublished PowerPoint. (Washington: Information Technology and Innovation Foundationand Metropolitan Policy Programat Brookings, 2017). URL : https://www.brookings.edu/wp-content/uploads/2017/11/mpp_2017nov15_digitalization_full_report.pdf#page=38 (Last accessed: 09.06.2020).

815. Nadkarni S., Prügl R. Digital transformation: a review, synthesis and opportunities for future research. *Management Review Quarterly*. 2020. URL : <https://link.springer.com/article/10.1007/s11301-020-00185-7> (date of application: 17.01.2021).

816. Neelen M., Kirschner P. A. Microlearning-A new old concept to put out to pasture. 2017. URL: <https://cutt.ly/BOEeShV> (Last accessed: 02.02.2022).

817. Neubert M. The impact of digitalization on the speed of internationalization of lean global startups. *Technology Innovation Management Review*, 2018. № 8 (5). P. 44–54.

818. Ng H. Y. Tan P. S. Lim Y. G. Methodology for Digitalization - A Conceptual Model. *IEEE International Conference on Industrial Engineering and Engineering Management (IEEM)*. 2018.

819. Nichifor B. Information technology and Romanian higher education – evidence on linked dynamic. *Studies and Scientific Researches. Economics Edition*. 2014. № 19. P. 171–179.

820. Nixon J. «Not without dust and heat»: the moral bases of the «new» academic professionalism. *British Journal of Educational Studies*. 2001. № 49(2). P. 173–186.

821. Noble D. F. Digital diploma mills: The automation of higher education. New York : Monthly Review Press. 2003. 128 p.

822. Nonaka J. Creating Organizational Order Out of Chaos: Yelt-Renawai in Japanese Firms. *California Management Review*. 1988. Vol. 30. Issue 3. P. 57–73.

823. Noteikumi par Latvijas izglītības klasifikāciju/Regulations on the Classification of Latvian Education (RCLE). 2017 (LV). URL : <https://likumi.lv/doc.php?id=291524> (Last accessed: 20.09.2018).

824. O’Leary M. Expansive and restrictive approaches to professionalism in FE colleges: the observation of teaching and learning as a case in point. *Research in Post Compulsory Education*. 2013. № 18(4). P. 348–364.

825. OECD. Trends Shaping Education 2016. Paris : OECD Publishing, 2016. 115 p.

826. Oleson A., & Hora M. T. Teaching the way they were taught? Revisiting the sources of teaching knowledge and the role of prior experience in shaping faculty practices. *Higher Education*. 2014. № 68. P. 29–45.

827. Opening up Education: Innovative teaching and learning for all through new Technologies and Open Educational Resources. Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions. 2015. *EUR-Lex* :

website. URL : <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A52013DC0654> (Last accessed: 20.09.2018).

828. Oxford English Dictionary. URL: <https://www.oxfordlearnersdictionaries.com/definition/english/digitalization?q=digitalization> (Last accessed: 09.06.2020).

829. Pagani M., Pardo C. The impact of digital technology on relationships in a business network. *Industrial Marketing Management*. 2017. № 67. P. 185–192.

830. Paradigm Shifts in Coordination Theory / P.C. van Fenema, B.Pentland, K. Kumar. New Orleans : the Academy of Management Annual Meeting, 2004. 33 p. URL : [http://www.academia.edu/3046826/Paradigm shifts in coordination theory](http://www.academia.edu/3046826/Paradigm_shifts_in_coordination_theory) (Last accessed: 12.05.2021).

831. Paris Communiqué, Ministerial Conference in Paris. 2018 (FR). URL : http://www.ehea.info/media.ehea.info/file/2018_Paris/ (Last accessed: 10.12.2019).

832. Parviainen P., Tihinen M., Kääriäinen J., & Teppola S. Tackling the digitalization challenge: how to benefit from digitalization in practice. *International Journal of Information Systems and Project Management*. 2017. № 5(1). P. 63–77.

833. Peters O. Distance education in a postindustrial society. *Routledge Studies in Distance Education*. New York, 1994. P. 220–240.

834. Pfadenhauer M. Crisis or decline? problems of legitimation and loss of trust in modern professionalism. *Current Sociology*. 2006. № 54(4). P. 565–578.

835. Ponomarova H., Kharkivska A., Petrichenko L., Shaparenko K., Aleksandrova O., Beskorsa V. Distance Education In Ukraine In The Context Of Modern Challenges: An Overview Of Platforms. *IJCSNS International Journal of Computer Science and Network Security*. 2021. Vol. 21. № 5. P. 39–42.

836. Prensky M. From Digital Natives to Digital Wisdom: Hopeful Essays to 21st Century Learning. Corwin Press, 2012. URL : <http://marcprensky.com/fromdigitalnatives-to-digital-wisdom> (Last accessed: 27.01.2021).

837. Prokopenko A.O. Activization of Cognitive Activity of Students in Higher Education Institutions. SRP. 2020. № 11(10). C. 144–146. doi:10.31838/srp.2020.10.24.URL:<https://www.ejmanager.com/mnstemps/196/196-1602442090.pdf?t=1602528555>. (Last accessed: 04.11.2022).

838. Prokopenko A.O. Methods Of Introducing Information Technologies Into The Educational Process Of Higher Education Institutions Of Ukraine IJCSNS International Journal of Computer Science and Network Security/ 2021/ Vol. 21. No. 5, May. P. 16–22. URL:http://paper.ijcsns.org/07_book/202105/20210503.pdf. (Last accessed: 04.01.2021).

839. Prokopenko A.O. Modelagem processual dos principais obstáculos à competência profissional dos futuros professores. *Laplage Em Revista*, 2021. .№ 7(3A). P. 470–479. URL : <https://doi.org/10.24115/S2446-6220202173A1441p.470-479>. (Last accessed: 04.01.2022).

840. Prokopenko A.O. Theoretical Aspects Of Innovation Processes In The Holistic Educational Process. *IJCSNS International Journal of Computer Science and Network Security*. 2022. Vol. 22 No. 6. June. URL : http://paper.ijcsns.org/07_book/202206/20220648.pdf. (Last accessed: 04.01.2022).

841. Prokopenko A.O. Theoretical foundations of management of the education system: optimization of the complex of organizational and pedagogical conditions for effective management. *AD ALTA: Journal Of Interdisciplinary Research* (12/01-XXVI.), 2022. URL : http://www.magnanimitas.cz/ADALTA/120126/papers/A_25.pdf. (Last accessed: 04.01.2022).

842. Prokopenko A. O. Modern aspects of the use of foggy technologies in the educational process of higher educational institutions. *Освітні Обрії* : часоп. / Івано-Франків. обл. ін-т післядиплом. освіти пед. працівників. Івано-Франківськ : 2020. Вип. 1(50), С. 98–101. URL: <https://scijournals.pnu.edu.ua/index.php/obrii/article/view/4084> (Last accessed: 04.01.2022).

843. Prokopenko A. O. Organizational and pedagogical conditions of management of the education of future teachers in the conditions of digitalization of education. *Наукове видання «Гірська школа українських Карпат»*. Івано-Франківськ, 2022. № 26. С. 76–80. (Last accessed: 04.01.2022).

844. Prometheus : офіційна веб-сторінка. URL : <https://prometheus.org.ua/> (Last accessed: 01.06.2020).

845. Prometheus. 2020. *Facebook*. URL : <https://cutt.ly/3T41Owa> (Last accessed: 21.10.2020).

846. Prometheus: революція в освіті. *Велика ідея : сайт*. URL : <https://biggggidea.com/project/prometheus-revolyuetsiya-v-osviti/> (дата звернення: 21.10.2020).

847. Rachinger M., Rauter R., Müller C., Vorraber W., & Schirgi E. Digitalization and its influence on business model innovation. *Journal of Manufacturing Technology Management*. 2018. URL : <https://www.emerald.com/insight/content/doi/10.1108/JMTM> (date of application: 27.01.2021).

848. Reck R., Jöns G. 13 Corporate Learning in Upheaval. *Digital Marketplaces Unleashed*. 2017. P. 105.

849. Reid K., Tanner H. An analysis of the changing shape of initial teacher education and training in Wales since devolution. *Educational Studies*. 2012. № 38:3. P. 309–325.

850. Ridkodubska H. A., Romanyshyna O. Ya., Karabin O. Y., Kazakova N. V., Tarasenko H. S. Pedagogical training system of future social workers in

Ukraine: experimental study. *International Journal of Learning, Teaching and Educational Research*. 2020. Vol. 19. № 5. P. 245–259.

851. Riverbed Technology: 95 % компаній не готові до цифрової трансформації. *Газета PC Week Ukrainian Edition*. 2018. URL : https://www.pcweek.ua/themes/detail.php?ID=156965&phrase_id=81091 (Last accessed: 10.02.2019).

852. Rogers C. Freedom to learn for the 80's; Columbus, Ohio, 1983.

853. Rogers C. R. The Interpersonal Relationship in the Facilitation of Learning. In *Humanizing Education*. / Ed. T. Leeper ; National Education Association, Association for Supervision and Curriculum Development. Boston: Houghton Mifflin, 1967. 118 p.

854. Rossi B. 5 factors driving digital transformation. 2016. URL : <https://www.information-age.com/5-factorsdriving-digital-transformation-123463707/> (Last accessed: 07.11.2020).

855. Sawyer D. B. Fundamental Aspects of Interpreter Education : Curriculum and Assessment. Philadelphia : John Benjamin's Publishing Company, 2004. 330 p.

856. Šereš L., Pavličević V., Tumbas P. Digital Transformation of Higher Education: Competing on Analytics. *12th International Technology, Education and Development Conference (INTED 2018)*, Valencia, Spain, 5-7 March, 2018. Valencia, 2018. P. 9491–9497.

857. Seymour J. R., & Lehrer R. Tracing the evolution of pedagogical content knowledge as the development of interanimated discourses. *Journal of the Learning Sciences*. 2006. № 15. P. 549–582.

858. Siemens G., Gašević D. & Dawson S. Preparing for the digital university: a review of the history and current state of distance, blended, and online learning. Athabasca University. 2015. URL : <http://linkresearchlab.org/PreparingDig> (Last accessed: 10.07.2020).

859. Smolyk A. I. The substantial characteristics of organizational and pedagogical conditions of future primary school teachers' professional selfdevelopment. *Journal of Vasyl Stefanyk Precarpathian National University*, 2017. № 4(1). P. 126–132.

860. Spear E. Digital Transformation in Higher Education: Trends, Tips, Examples & More. URL : <https://precisioncampus.com/blog/digital-transformation-highereducation> (Last accessed: 10.07.2020).

861. Strategic framework – Education & Training. *European Education Area*. 2020. URL : http://ec.europa.eu/education/policy/strategic-framework_en (Last accessed: 08.03.2021).

862. Supporting the Teaching Professions for Better Learning. Accompanying the document Communication from the Commission : Rethinking Education: Investing in skills for better socio-economic outcomes. Strasbourg, 2012. P. 13. URL : http://ec.europa.eu/education/news/rethinking/sw374_en.pdf (Last accessed: 02.02.2022).

863. Svensson L. G. New professionalism, trust and competence: some conceptual remarks and empirical data. *Current Sociology*. 2006. № 54(4). P. 579–593.

864. Tamir P. Subject matter and related pedagogical knowledge in teacher education. *Teaching and Teacher Education*. 1988. № 4(2), P. 99–110.

865. Teslia I., Yehorchenkova N., Khlevna I., Kataieva Y., Latysheva T., Yehorchenkov O., Khlevnyi A., Veretelnyk V. Development of systemotechnical concept of digitalization of higher education institutions. *Eastern European Journal of Enterprise Technologies*. 2020. № 6/2(108). P. 6–21.

866. The Global Information Technology Report. Growth and Jobs in a Hyperconnected World. 2013. URL : <https://ifap/library/book533.pdf> (Last accessed: 27.02.2021).

867. Thorne B. B. Model for Infusing a Global Perspective into the Curriculum. Paper presented at the annual meeting of the centre for critical thinking (August 1-4). Texas, 1993. 28 p

868. Tryggvason M. Perceptions of identity among Finnish university-based subject teacher educators. *European Journal of Teacher Education*. 2012. Vol. 35. №. 3. P. 289–303.

869. Turner-Bisset, R. Knowledge bases for teaching. *British Educational Research Journal*. 1999. № 25. P. 39–55.

870. University of Aberdeen : website. URL : <http://www.abdn.ac.uk/> (Last accessed: 25.09.2020).

871. Vial G. Understanding digital transformation: A review and a research agenda. *The Journal of Strategic Information Systems*. 2019. Vol. 28. Issue 2. P. 118–144. URL : <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0963868717302196?via%3Dihub#ab010> (Last accessed: 25.09.2020).

872. Wagenaar H., Cook S. D. N. Understanding policy practices: action, dialectic and deliberation in policy analysis. *Deliberative policy analysis: understanding governance in the network society*. Cambridge : Cambridge University Press, 2003. P. 139–171.

873. Wagner C., Garner M., & Kawulich B. The state of the art of teaching research methods in the social sciences: Towards a pedagogical culture. *Studies in Higher Education*. 2011. № 36. P. 75–88.

874. Weinberg D. B., Lusenhop W., Gittel J. H., Kautz C. Coordination between formal providers and informal caregivers. *Health Care Management Review*. 2007. Vol. 32. № 2. P. 140–150.

875. Whitty G. Changing modes of teacher professionalism: traditional, managerial, collaborative and democratic. *Exploring professionalism*. London : Bedford Way Papers, 2008. P. 28–49.

876. Whitty G. Teacher professionalism in new times. *Journal of in-service education*. 2000. № 26(2). P. 281–295.

877. Williamson A., Gunn C., Young A., Clear T. Winds of change in the sea of learning. *Proceedings of the 19th Annual Conference of the Australasian Society for Computers in Learning in Tertiary Education*. (ASCILITE). Auckland, New Zealand : UNITEC Institute of Technology, 2002. P. 17–26.

878. Youth and skills: Putting education to work. *EFA Global Monitoring Report*. Paris : UNESCO, 2012. 465 p.

879. Zanting A., Verloop N., & Vermunt J. D. (). Using interviews and concept maps to access mentor teachers' practical knowledge. *Higher Education*. 2003. № 46. P. 195–214.

Додатки

Додаток А

Перелік наукових публікацій

1. Прокопенко А. О. Теоретичні та методологічні засади едукації майбутніх учителів в умовах діджиталізації освіти : монографія / Комун. закл. «Харків. гуманітар.-пед. акад.» Харків. облради. Харків : ФОП Бровін О. В., 2022. 324 с.
2. Прокопенко А. О. Теорія та методика діджиталізації едукації майбутніх учителів : навч.-метод. посіб. Харків: ФОП Бровін О. В., 2022. 274 с.
3. Prokopenko A. Modern aspects of the use of foggy technologies in the educational process of higher educational institutions. *Освітні Обрії* : часопис / Івано-Франків. обл. ін-т післядиплом. освіти пед. працівників. Івано-Франківськ : 2020. Вип. 1(50). С. 98–101.
4. Прокопенко А. О. Застосування web-ресурсів у процесі підвищення кваліфікації науково-педагогічних працівників. *Вісник Кременчуцького національного університету імені Михайла Остроградського*. Кременчук : КрНУ, 2020. Вип. 3(122). С. 18–23.
5. Прокопенко А. О. Основні функції багаторівневого навчання інформатики та математики майбутніх учителів у процесі вирішення завдань виховання. *Педагогічна освіта: теорія і практика* : зб. наук. праць / Кам'янець-Подільського нац. ун-т імені Івана Огієнка, Ін-т пед. НАПН України, Кам'янець-Подільський, 2020. Вип. 28(1-2020). С. 351–360.
6. Кравченя А. О. Особливості атестації педагогічних працівників. *Теорія та методика професійної освіти* : елект. наук. фах. вид. 2018. Вип. № 14. URL: <https://ivetscienceipto.wixsite.com/tmpo/kopiya-13-2017>
7. Кравченя А. О. Професійне становлення майбутніх учителів інформатики в умовах освітнього простору. *Теорія та методика професійної*

освіти: елект. наук. фах. вид. 2018. Вип. 15. URL : <https://ivetscienceipto.wixsite.com/tmpo/kopiya-14-2018>.

8. Прокопенко А. О. Система багаторівневого навчання майбутніх учителів в Україні. *Гірська школа українських Карпат*. Івано-Франківськ, 2020. № 22. С. 126–128.

9. Прокопенко А. О. Сучасні проблеми едукації майбутніх учителів в умовах діджиталізації освіти в теорії та практиці педагогічної науки. *Вісник Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького*. Сер. : Педагогічні науки. 2021. № 3. С. 68–73.

10. Прокопенко А. О. Застосування хмарних і туманних технологій в освітньому процесі закладу вищої освіти. *Проблеми інженерно-педагогічної освіти* : зб. наук. пр. Харків : УПА, 2020. Вип. 68. С. 113–120.

11. Прокопенко А. О. Сутність понять «концепція», «педагогічна концепція» та «едукація». *Проблеми інженерно-педагогічної освіти*. Харків: УПА, 2021. Вип. 72. С. 60–68.

12. Прокопенко А. О. Понятійно-термінологічний апарат дослідження педагогічної концепції едукації майбутніх учителів в умовах діджиталізації освіти. *Проблеми інженерно-педагогічної освіти*. Харків: УПА, 2021. Вип. 73. С. 126–137.

13. Прокопенко А. О. Філософський та загальнонауковий рівні методологічних засад едукації майбутніх учителів в умовах діджиталізації освіти. *Науковий журнал Хортицької національної академії*. 2021. Вип. 1(4). С. 47–59.

14. Прокопенко А. О. Методологічні підходи до дослідження педагогічної концепції едукації майбутніх учителів в умовах діджиталізації освіти. *Науковий журнал Хортицької національної академії*. 2021. Вип. 2(5). С. 45–54.

15. Прокопенко А. О. Основні аспекти розвитку діджиталізації освіти в теорії та практиці педагогіки. *Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка : Педагогічні науки*. Полтава : ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка», 2021. Вип. 8(346). С. 302–311.

16. Прокопенко А. О. Особливості розробки фрейму педагогічної концепції едукації майбутніх учителів в умовах діджиталізації освіти *Освітні Обрії* : часоп. / Івано-Франків. обл. ін-т післядиплом. освіти пед. працівників. Івано-Франківськ : 2022. Вип. 1(54). С. 8–14.
17. Прокопенко А. О. Особливості розробки методологічно-цільового та організаційно-управлінського компонентів концептуальної моделі системи управління едукацією майбутніх учителів в умовах діджиталізації освіти. *Наукові інновації та передові технології*. 2022. Вип. 11(13). С. 351–362.
18. Прокопенко А. О. Теоретичне обґрунтування концептуальної моделі системи управління едукацією майбутніх учителів в умовах діджиталізації освіти. *Проблеми інженерно-педагогічної освіти*. Харків: УПА, 2022. Вип.74. С. 49–56.
19. Прокопенко А. О. Сучасні тенденції розвитку вищої педагогічної освіти України в умовах діджиталізації освіти. *Наука і техніка сьогодні*. 2022. Вип.7 (7). С. 270–281.
20. Прокопенко А. О. Organizational and pedagogical conditions of management of the education of future teachers in the conditions of digitalization of education. *Наукове видання «Гірська школа українських Карпат»*. Івано-Франківськ, 2022. № 26. С. 152–155.
21. Prokopenko A., Vozniuk A., Leshchenko H., Manchulenko L., Kramarenko A., Mondich O. Activization of Cognitive Activity of Students in Higher Education Institutions. *SRP*. 2020. 2020. № 11(10). P. 144–146. doi:10.31838/srp.2020.10.24.URL: <https://goo.su/GdyDY>.
22. Prokopenko A., Romanchenko I., Zaichko I., Rybalko P., Bobrovytska S., Kyselyova O. Methods Of Introducing Information Technologies Into The Educational Process Of Higher Education Institutions Of Ukraine. *International Journal of Computer Science and Network Security*. 2021. Vol. 21. No. 5, May. P. 16–22. URL:http://paper.ijcsns.org/07_book/202105/20210503.pdf.

23. Prokopenko A., Kharkivska A., Molchaniuk O., Palchyk O., Kadenko I., Borzyk O. Transformation of student-centred approach in the context of digitalisation of education. *Apuntes Universitarios*. 2021. № 11(4), octubre-diciembre. P. 323–341. URL : <https://doi.org/10.17162/au.v11i4.776>.

24. Prokopenko A., Havrylo O., Kharlamov M., Shapovalova O., Bilyk N., Zaskalieta S. Theoretical foundations of management of the education system: optimization of the complex of organizational and pedagogical conditions for effective management. *AD ALTA: Journal Of Interdisciplinary Research*. 2022. 12/01-XXVI. P. 146–150.

URL:http://www.magnanimitas.cz/ADALTA/120126/papers/A_25.pdf

25. Prokopenko A., Chukhrai L., Behal T., Pustovalov S., Kliuchko Y., Khimchuk L. Theoretical Aspects Of Innovation Processes In The Holistic Educational Process. *IJCSNS International Journal of Computer Science and Network Security*. 2022. Vol. 22 No. 6. June. P. 382–389. URL : http://paper.ijcsns.org/07_book/202206/20220648.pdf

26. Кравченя А. О. Використання інформаційного підходу для підвищення ефективності освітнього процесу в закладах вищої освіти. *Модернізація вищої освіти та проблеми управління якістю підготовки фахівців. Організація системи взаємодії «вища освіта – ринок праці»* : матеріали XV Всеукр. наук.-метод. конф. (Харків, 28 верес. 2018 р.) / редкол. О. І. Черевко та ін. Харків : ХДУХТ, 2018. С. 288–289.

27. Кравченя А. О. Інноваційні методи навчання у закладі вищої педагогічної освіти. *Конкурентоспроможність вищої освіти України в умовах інформаційного суспільства* : матеріали I Міжнар. наук.-практ. конф. (Чернігів, 9 листоп. 2018 р.) / Чернігів. нац. технол. ун-т. Чернігів, 2018. С. 789–790.

28. Кравченя А. О. Курикулум як парадигмальна основа розробки змісту освітньо-професійних програм. *Теорія і практика управління сучасними освітніми системами* : матеріали регіон. наук.-практ. конф.

(Харків, 25 квіт. 2018 р.) / Комун. закл. «Харків. гуманітар.-пед. акад.» Харків. облради. Харків, 2018. С. 98–100.

29. Кравченя А. О. Навчання протягом життя – запорука професійної компетентності майбутніх учителів. *Психолого-педагогічні та соціальні аспекти вдосконалення якості освіти* : матеріали Усеукр. наук.-практ. конф. (Харків, 22 листоп. 2018 р.) / Комун. закл. «Харків. гуманітар.-пед. акад.» Харків. облради. Харків, 2018. С. 150–152.

30. Кравченя А. О. Актуальні проблеми освітнього простору в Україні *Імплентація європейських стандартів в українські освітні дослідження* : матеріали III Міжнар. наук. конф. (Київ, Дрогобич, 21 черв. 2019 р.) / Укр. асоціація дослідників освіти; за ред. С. Щудло, О. Заболотної, Л. Загоруйко. Київ ; Дрогобич :ТзОВ «Трек-ЛТД», 2019. С. 89–90.

31. Прокопенко А. О. Створення інтегрованого освітнього простору закладів вищої педагогічної освіти. *Передові освітні практики: Україна, Європа, Світ*: зб. тез Міжнар. наук.-практ. конф. (Київ, 16-17 листоп. 2019 р.). Київ : Педагогічна думка, 2019. С. 399–401.

32. Кравченя А. О. Аналіз поняття «діджиталізація». *Формування ефективного освітнього середовища у контексті сучасних викликів реформування системи освіти України*: матеріали регіон. наук.-практ. конф (Харків, 24 квітня 2019 р.) / Комун. закл. «Харків. гуманітар.-пед. акад.» Харків. облради. Харків, 2019. С. 108–111.

33. Прокопенко А. О. Особливості використання аксіологічного підходу при розробці педагогічної концепції едукативної майбутніх учителів в умовах діджиталізації освіти. *Створення інклюзивного простору закладу освіти в контексті розбудови суспільства рівних можливостей в Україні* : матеріали усеукр. наук.-практ. конф. (Харків, 21 листоп. 2019 р.) / Комун. закл. «Харків. гуманітар.-пед. акад.» Харків. облради. Харків, 2019. С. 212–215.

34. Прокопенко А. О. Теоретичні основи ефективного управління закладами освіти за сучасних умов. *Наукові розробки, передові технології,*

інновації: зб. наук. праць та тез наук. доп. за матеріалами VI Міжнар. наук.-практ. конф. (Прага, 06-08.10.2020 р.). Прага : Nemoros s.r.o., 2020. С. 175–177.

35. Прокопенко А. О. Сутність та особливості діджиталізації освіти. *Формування творчої особистості в системі освіти й соціальному середовищі: сучасні виклики та інновації*: матеріали регіон. наук.-практ. конф (Харків, 22 квіт. 2020 р.) / Комунал. закл. «Харків. гуманітар.-пед. акад.» Харків. облради. Харків, 2020. С. 224–226.

36. Прокопенко А. О. Педагогічна концепція – сильна та слабка версія науки. *Розвиток національної педагогічної освіти у подіях і персоналіях: особливості, здобутки та перспективи* : матеріали усеукр. наук.-практ. конф. (Харків, 19 листоп. 2020 р.). / Комунал. закл. «Харків. гуманітар.-пед. акад.» Харків. облради. Харків, 2020. С. 299–302.

37. Прокопенко А. О. Фреймовий та діяльнісний підходи до дослідження педагогічної концепції педагогічної едукатії в умовах діджиталізації освіти. *Наукові дослідження та інновації в галузі суспільно-гуманітарних наук* : зб. матеріалів I Всеукр. наук.-практ. інтернет конф. (Мелітополь, 24 листоп. 2021 р.) / ТДАТУ: ред. кол. О. П. Ломейко та ін. Мелітополь : ТДАТУ, 2021. Ч. 1. С. 260–262.

38. Прокопенко А. О. Межі застосування педагогічної концепції едукатії майбутніх учителів в умовах діджиталізації освіти. *Від науки до практики: науково-методичні аспекти якості освіти*: матеріали регіон. наук.-практ. конф (Харків, 29 квітня 2021 р.) / Комунал. закл. «Харків. гуманітар.-пед. акад.» Харків. облради. Харків, 2021. С. 163–166.

39. Прокопенко А. О. Аналіз сучасних концепцій педагогічного спрямування. *Проблеми, досвід та вдосконалення методичної роботи у закладах освіти*: матеріали Усеукр. наук.-практ. конф. (Харків, 24 листоп. 2021 р.) / Комунал. закл. «Харків. гуманітар.-пед. акад.» Харків. облради. Харків, 2021. С. 366–368.

40. Прокопенко А. О. Особливості едукації здобувачів освіти в умовах діджиталізації. *Розвиток професійної освіти регіону: інновації та перспективи*: матеріали Усеукр. наук.-практ. конф. (Запоріжжя, 21 берез. 2022 р.). Запоріжжя: Наук.-метод. центр проф.-техн. освіти у Запорізькій області, 2022. С. 221–225.

41. Прокопенко А. О. Кіберсоціалізація особистості майбутнього учителя. *Підвищення якості національної освіти у контексті викликів сьогодення*: матеріали регіон. наук.-практ. конф. (Харків, 26 травня 2022 р.). / Комунал. закл. «Харків. гуманітар.-пед. акад.» Харків. облради. Харків, 2022. С. 222–224.

42. Прокопенко А. О. Організаційно-управлінський компонент концептуальної моделі системи управління едукацією майбутніх учителів в умовах діджиталізації освіти: теоретичне обґрунтування. *Актуальні проблеми формування творчої особистості педагога в контексті наступності дошкільної та початкової освіти*: зб. матеріалів VI Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф. (Вінниця, 6-7 лип. 2022 р.) / за ред. Н. О. Пахальчук; Вінниц. держ. пед. ун-т імені Михайла Коцюбинського. Вінниця: ТОВ «Меркьюрі-Поділля, 2022. Вип. 11. С. 617–620.

43. Прокопенко А. О. Етапи дослідження рівня едукації майбутніх учителів в умовах діджиталізації освіти. *Жовтневі наукові читання*: матеріали СХІ Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф. (Івано-Франківськ, Черкаси, 28 жовт. 2022р.). Івано-Франківськ, 2022. С. 255-256.

44. Прокопенко А. О. Сучасний стан едукації майбутніх учителів в умовах діджиталізації освіти. *Priority Areas of Science Innovations During Martial Law: 40th International scientific and practical conference* (Washington, November 7-8, 2022). Primedia E-launch LLC, USA. Washington, 2022. С. 98–101.

45. Прокопенко А. О. Бенчмаркінг діджитал ресурсів едукації суб'єктів освітнього процесу : довідник. / Комунал. закл. «Харків. гуманітар.-пед. акад.» Харків. облради. Харків: ФОП Бровін О. В., 2022. 90 с.

Додаток Б

Визначення понять «компетентність» та «компетенція»

з поглядів різних авторів

№ з/п	Автор, джерело	Визначення поняття «компетентність»	Визначення поняття «компетенція»
1	2	3	4
1	Національний освітній глосарій: вища освіта (за ред. В. Кременя) [339, с.28–29]	Компетентність (Competence) – динамічна комбінація знань, вмінь і практичних навичок, способів мислення, професійних, Національний освітній глосарій: вища освіта 29 світоглядних і громадянських якостей, морально-етичних цінностей, яка визначає здатність особи успішно здійснювати професійну та подальшу навчальну діяльність і є результатом навчання на певному рівні вищої освіти. Компетентності лежать в основі кваліфікації випускника. Компетентність (компетентності) як набуті реалізаційні здатності особи до ефективної діяльності не слід плутати з компетенцією (компетенціями) як наданими особі повноваженнями.	Компетенція/компетенції (Competence) – надані (наприклад, нормативноправовим актом) особі (іншому суб'єкту діяльності) повноваження, коло її (його) службових й інших прав і обов'язків. Слід відрізняти поняття компетенції / компетенцій від компетентності / компетентностей як набутих реалізаційних здатностей особи.
2	Л. Банашко, О. Севастьянова, Б. Кришук, С. Тафінцева [26]	Компетентність визначаємо як володіння відповідними компетенціями.	Компетенція – сукупність взаємозалежних якостей особистості (знання, уміння, навички, способи діяльності), необхідних для якісної продуктивної діяльності.
3	О. Березюк [40, с. 11]	Компетентність — це оцінка досягнення (або недосягнення) цієї норми.	Компетенція – це певна норма, досягнення якої може свідчити про можливість правильного вирішення якого-небудь завдання.
4	Великий тлумачний словник сучасної української мови (уклад. В. Бусел)	Компетентність – властивість за знач. компетентний. Поінформованість, обізнаність, авторитетність.	Компетенція: 1. Добра обізнаність із чим-небудь. 2. Коло поноважень якої-небудь організації,

	[72 с. 560]		установи або особи.
5	М. Волікова [82, с. 41]	Компетентність – це поняття, пов'язане з людиною, і розкриває її сутнісні характеристики. Людина володіє розумом, постійно сама себе оцінює й удосконалює, а відтак забезпечує якісне виконання посадових обов'язків і реалізує свій трудовий потенціал.	Компетенція – це обізнаність особистості, яка володіє наявними знаннями, уміннями та навичками, зокрема, новачками, професійним та життєвим досвідом і направлена на вирішення складних завдань у будь-якій сфері діяльності. Це поняття багатоаспектне та багатозначне, й у різних виробничих відносинах має різний науково формалізований зміст та сутність.
6	М. Головань [101, с. 29]	Компетентність – це володіння компетенцією, що виявляється в ефективній діяльності і включає особисте ставлення до предмету і продукту діяльності; компетентність – це інтегративне утворення особистості, що інтегрує в собі знання, уміння, навички, досвід і особистісні властивості, які обумовлюють прагнення, здатність і готовність розв'язувати проблеми і завдання, що виникають в реальних життєвих ситуаціях, усвідомлюючи при цьому значущість предмету і результату діяльності.	Компетенція – деяка відчужена, наперед задана вимога до підготовки особи (властивості або якості, потенційні здатності особи), наперед задана вимога щодо знань та досвіду діяльності у певній сфері.
7	Г. Єльнікова [142, с. 3]	Компетентність – це поняття, яке стосується людини, розкриває аспекти її поведінки і забезпечує професійно якісне виконання роботи.	Компетенція – це поняття, яке стосується роботи, і характеризує сферу професійної діяльності.
8	Ю. Задунайська [160, с. 3–4]	Компетентність є фундаментом професійної майстерності, яка формується в процесі конкретної діяльності. Компетентність – це також здатність суб'єкта приймати конкретні рішення у певній галузі діяльності і нести відповідальність за їхні наслідки.	Компетенція – це наявність відповідних знань та навичок.
9	І. Зошій [173, с. 22]	Компетентність – сформоване особистісне новоутворення; характеристика особи. Компетентність характеризує те, чого людина досягла, міру	Компетенція позначає наперед задані вимоги щодо виконання суб'єктом певної діяльності.

		засвоєння компетенції та визначається здатністю розв'язувати завдання, що відповідають конкретній соціальній ролі.	
10	В. Лапіна [288, с. 3]	Компетентність як сукупність особистісних якостей, сформованість відповідних навичок і вмінь та мінімальний досвід, які дозволяють кваліфіковано діяти, виконувати необхідні завдання або роботу в конкретній галузі, успішно задовольняти свої індивідуальні та соціальні потреби.	Компетенція – більш вузьке поняття, що характеризує добру обізнаність в одному напрямку діяльності окремої галузі, яка дозволяє успішно виконувати певні дії.
11	С. Лейко [290, с. 133]	Компетентність – якість особистості, її певне надбання, що ґрунтується на знаннях, досвіді, моральних засадах і проявляється в критичний момент за рахунок вміння знаходити зв'язок між ситуацією та знаннями, у прийнятті адекватних рішень нагальної проблеми.	Під компетенцією слід розуміти певну сферу, коло діяльності, наперед визначену систему питань щодо яких особистість повинна бути добре обізнана, тобто володіти певним набором знань, умінь, навичок та власного до них ставлення.
12	Л. Овсієнко [352, с.10]	Компетентність є комплексною характеристикою особистості, яка має конкретні знання в певній галузі.	Компетенції – це сума знань, умінь та характерних рис, що дозволяє особистості виконувати певні дії.
13	Ю. Поскрипко, О. Данченко [427, с.121]	Компетентність – це наявність специфічних фахових компетенцій, неспецифічних особистісних компетенцій, установок, досвіду і досягнень з певного фаху та вміння правильно і своєчасно їх використовувати у процесі фахової діяльності з метою досягнення фахових цілей, вирішення фахових задач та розуміння і прогнозування перспектив.	Поняття «компетенція» за визначенням є науковою категорією поведінкової економіки (та, відповідно, економічної психології) та поведінкового менеджменту (та, відповідно, складової психології управління).
14	І. Рожі [551, с. 303]	Компетентність – (характеризує) сферу професійної діяльності особистості та певний рівень здобутого нею досвіду в цій діяльності.	Компетенція характеризує освітній результат.
15	В. Савченко [560, с. 317–318]	Компетентність — це здатність працівника ефективно виконувати свої трудові обов'язки в організації завдяки наявності в нього необхідних знань, умінь,	Компетенція має безпосереднє відношення до посади, робочого місця працівника в організації, зміст вимог яких до нього

		практичних навичок, досвіду роботи, індивідуальних здібностей, стану здоров'я, мотивації, трудової і соціально-комунікативної поведінки.	визначається положенням про структурний підрозділ, його посадовою інструкцією, профілем посади, сфери професійної діяльності. Відповідаючи зазначеним вимогам, людина є компетентною на конкретній посаді чи робочому місці, у сфері професійної діяльності.
16	Словник-довідник з професійної педагогіки (за ред. А. Семенової) [581, с. 85–86]	Компетентність (лат. <i>competens, competentis</i> – здібний, відповідний) – освічений у визначеній галузі; той, хто має право за власними знаннями чи повноваженнями виконувати або вирішувати «будь-що»; спеціальним шляхом структуровані (організовані) набори знань, умінь, навичок і ставлень, які набуваються у процесі навчання, що дозволяють людині визначати, тобто ідентифікувати і розв'язувати незалежно від контексту (від ситуації) проблеми, що є характерними для певної сфери діяльності (за А. Семеновою).	Компетенція – це внутрішні, потенційні, приховані психологічні новоутворення (знання, уявлення, програми (алгоритми) дій, системи цінностей і відношень), що потім виявляються у компетентностях людини як актуальні, діяльнісні прояви. Ці компетентності проявляючись у поведінці людини перетворюються у її особистісні якості, властивості та, відповідно, становляться компетентностями, які характеризуються і мотиваційними, і смисловими, і регуляторними складовими, поряд з когнітивними (знаннями) та досвідом (за А. Семеновою, А. Ващенко).
17	Словник термінів і понять сучасної освіти (за ред. Л. Михайлової) [579, с. 84, 86]	Компетентність – 1) знання, досвід у тій або іншій галузі; 2) інтегральний прояв професіоналізму, у якому об'єднуються елементи професійної та загальної культури, досвіду, стаж педагогічної діяльності й педагогічної творчості; 3) інтегрована характеристика якості особистості, результативний блок, сформований через досвід, знання, уміння, ставлення, поведінкові реакції. К. будується на комбінації взаємовідповідних пізнавальних відношень і практичних навичок, цінностей,	Компетенція – (з лат. <i>competentia</i> , від <i>competere</i> – відповідати) – 1) відчужена від суб'єкта, наперед задана соціальна норма (вимога) до професійної компетентності працівника, необхідна для його якісної продуктивної діяльності. Компетенції встановлюють набір системних характеристик для проектування ідеальних моделей та вимірників професійної компетентності працівників; визначають, що саме повинні вміти робити

		емоцій, поведінкових компонентів, знань та вмінь, усього того, що можна мобілізувати для активної дії.	працівники відповідно до конкретних посад, і встановлюють стандарти, яким мають відповідати набуті працівниками професійні компетентності; 2) сукупність завдань, повноважень, функцій, прав та обов'язків державного органу або посадової особи, що визначаються нормативно-правовими державними актами чи локальними актами організації.
18	А. Ткачов [607, с. 141]	Компетентність сприймаємо як особистісне утворення, яке являє собою інтегративне поєднання теоретичних знань, практичних умінь і навичок, відповідних мотивів, особистісних цінностей і якостей людини та забезпечує її спроможність до виконання певної діяльності	Компетенція є інституційним поняттям, що визначає галузь і межі діяльності, а також нормативно закріплені функції, обов'язки, повноваження людини, яка її виконує.
19	Т. Яворська [696]	Компетентність — це здатність особистості використовувати на практиці свої знання і досвід.	Компетенція — це певна сфера її (особистості) діяльності та повноважень.
20	С. Якименко [699, с. 178]	Компетентність – здатність (уміння) діяти на основі одержаних знань.	Компетенція – особистісні якості, необхідні для виконання певних функцій, розв'язання певних задач саме в певній галузі.
21	М. Яцик [704, с. 19]	Компетентність – інтегральна характеристика людини, що складається із системи компетенцій, які забезпечують якісне виконання професійних функцій.	Компетенція – складова компетентності, що розуміється як інтегративна якість особистості професіонала, яка включає не тільки уявлення про кваліфікацію, а й освоєння соціально-комунікативних та індивідуальних здібностей, що забезпечують самостійність професійної діяльності.

Додаток В

Відповідність загальних компетентностей та Освітньо-професійних програм закладів вищої педагогічної освіти методичним рекомендаціям Міністерства освіти і науки України

№ з/п	Методичні рекомендації щодо розроблення стандартів вищої освіти	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19
1.	Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.		+	+			+	+	+	+	+	+	+			+		+	+	
2.	Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.	+		+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+				+		+
3.	Здатність планувати та управляти часом.			+	+		+		+						+					+
4.	Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.	+	+	+			±							±		+				
5.	Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+		+	+	+
6.	Здатність спілкуватися іноземною мовою.	+	+	+	+	+				+	+	+	+	+	+	+		+	+	+
7.	Здатність використовувати інформаційні та комунікаційні технології	+			+	+		+	+	+	+	+		+	+	±				+
8.	Здатність проводити дослідження на відповідному рівні.								+	+	+	+							+	
9.	Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.	+	+	+		+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	±		+		+
10.	Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.	+	+	+				+	+	+	+	+	+	+		+	+	+	+	
11.	Здатність бути критичним і самокритичним.		+	+				+	+	+	+	+				+			+	+
12.	Здатність генерувати нові ідеї (креативність).							+	+	+	+	+			+	+	±		+	
13.	Здатність виявляти, ставити та			±	+		±			+	+	+					+		+	

	вирішувати проблеми.																		
14.	Здатність приймати обґрунтовані рішення.		+																
15.	Здатність працювати в команді.	+				+		+		+	+	+	+			+	+	+	+
16.	Здатність до міжособистісної взаємодії.		+					+	+	+	+	+	+		+		+		+
17.	Здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня.						+	+	+	+	+	+				+		+	
18.	Цінування та повага різноманітності та мультикультурності.		+					+	+		+	+	+	+	+				
19.	Здатність працювати в міжнародному контексті.																		
20.	Здатність працювати автономно.				+	+		+	+	+	+	+			+	+			+
21.	Здатність здійснювати безпечну діяльність.																		
22.	Здатність виявляти ініціативу та підприємливість.							+	+	+	+	+							
23.	Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів).	+	+			+									+	+			+
24.	Здатність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт.						+	+	+	+	+				+	+			
25.	Визначеність і наполегливість щодо поставлених завдань і взятих обов'язків.																		
26.	Прагнення до збереження навколишнього середовища.						+											+	
27.	Здатність діяти соціально відповідально та свідомо.					+											+	+	
28.	Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства; усвідомлення цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідності його сталого розвитку,			+	+		+	+	+	+	+	+			+	+	+		+

	верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні																			
29.	Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.			+			+	+	+	+	+				+	+	+			+
Кількість компетентностей		9	11	12	8	9	11	17	18	19	19	20	9	8	9	16	11	10	11	12

Примітка: 1.Житомирський державний університет імені Івана Франка (спеціальність Середня освіта: Інформатика); 2.Житомирський державний університет імені Івана Франка (спеціальність Середня освіта: Історія); 3.Житомирський державний університет імені Івана Франка (спеціальність Середня освіта: Українська мова і література); 4.Сумський державний педагогічний університет імені А.С.Макаренка (спеціальність Фізична культура); 5.Сумський державний педагогічний університет імені А.С.Макаренка (спеціальність Біологія та здоров'я людини); 6.Сумський державний педагогічний університет імені А.С.Макаренка (спеціальність Початкова освіта); 7.Криворізьський державний педагогічний університет (спеціальність Музичне мистецтво); 8.Криворізьський державний педагогічний університет (спеціальність Образотворче мистецтво); 9.Криворізьський державний педагогічний університет (спеціальність Англійська мова і література); 10.Криворізьський державний педагогічний університет (спеціальність Філологія); 11.Криворізьський державний педагогічний університет (спеціальність Початкова освіта. Психологія); 12.ДВНЗ "Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника (спеціальність Середня освіта: Географія); 13.Комунальний заклад «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради (спеціальність Музичне мистецтво); 14. Комунальний заклад «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради (спеціальність Англійська мова); 15. Комунальний заклад «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради (спеціальність Інформатика); 16. Комунальний заклад «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради (спеціальність Початкова освіта); 17. Комунальний заклад «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради (спеціальність Біологія); 18. Комунальний заклад «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради (спеціальність Філологія. Польська мова та література. Англійська мова та література); 19. Комунальний заклад «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради (спеціальність Фізична культура).

Додаток Г

**Математичний розрахунок достовірності отриманих результатів
ефективності едукції майбутніх учителів в умовах діджиталізації освіти
за критерієм χ^2**

Для перевірки вірогідності отриманих результатів використовувався критерій, який застосовується для порівняння розподілу об'єктів двох сукупностей за станом певних ознак у двох вибірках із сукупностей, що розглядаються.

Перевірка гіпотези дослідження за допомогою критерію χ^2 дозволяє підрахувати значення статистики критерію T за такою формулою:

$$T = \frac{1}{n_1 \cdot n_2} \sum_{i=1}^c \frac{(n_1 O_{2i} - n_2 O_{1i})^2}{O_{1i} + O_{2i}},$$

де n_1 та n_2 - обсяги двох вибірок із двох сукупностей;

$O_{1i(i=1,2,...C)}$ кількість об'єктів першої вибірки;

$O_{2i(i=1,2,...C)}$ кількість об'єктів другої вибірки;

C – кількість результатів досліджуваних властивостей.

Нехай α - прийнятий рівень значущості. Для педагогічних досліджень приймають п'ятивідсотковий рівень значущості, тобто $\alpha = 0,05$. Тоді значення T, отримане на підставі експериментальних даних, порівнювалося з критичним значенням статистики, яке було визначене за таблицею «Критичних значень статистик», що мають розподіл χ^2 з кількістю ступенів свободи ν , для рівнів значущості α^* з урахуванням вибраного значення α .

При виконанні нерівності $T > \chi_{1-\alpha}$ нульова гіпотеза відхиляється на рівні α та застосовується альтернативна. У педагогічних дослідженнях під нульовою гіпотезою (H_0) розуміють відмінність у результатах виконання двома групами одних і тих же завдань, яка викликана випадковими причинами, а насправді рівень виконання цієї роботи для обох груп

однаковий. Перевірка нульової гіпотези здійснювалася шляхом порівняння її з іншою гіпотезою, яка називається альтернативною (H_1).

Для критерію χ^2 нульова гіпотеза матиме вигляд: $H_0 : p_{1i} = p_{2i}$, а альтернативна - $H_1 : p_{1i} \neq p_{2i}$.

Розподіл об'єкту на C категорій за станом властивостей, що вивчалися, різний у двох досліджуваних сукупностях. Якщо виконується нерівність $T \leq \chi_{1-\alpha}$, то немає достатніх підстав вважати стан властивостей, що визначалися, різними в обох сукупностях.

Для застосування критерію χ^2 необхідне виконання таких вимог:

Обидві вибірки випадкові.

Вибірки незалежні.

Шкала вимірювань може бути найпростішою шкалою найменувань з декількома (C) категоріями.

Для розрахунків вірогідності результатів, отриманих в ході експериментальної роботи, використовувалися не відсоткові, а кількісні дані (табл. Г.1, Г.2, Г.3, Г.4).

Таблиця Г.1

**Комплексне оцінювання рівня прояву едукції майбутніх учителів
в умовах діджиталізації освіти за когнітивним критерієм**

№	Рівні	Експериментальна група (ЕГ1) (1250)		Контрольна група (КГ1) (1250)	
		початкові дані	контрольний зріз	початкові дані	контрольний зріз
1	Високий	953	1198	954	997
2	Середній	246	65	251	150
3	Достатній	51	15	45	127

Таблиця Г.2

**Комплексне оцінювання рівня прояву едукації майбутніх учителів
в умовах діджиталізації освіти за виховним критерієм**

№	Рівні	Експериментальна група (ЕГ2) (1250)		Контрольна група(КГ2) (1250)	
		початкові дані	контрольний зріз	початкові дані	контрольний зріз
1	Високий	1055	1204	1056	1084
2	Середній	148	37	149	123
3	Достатній	47	9	45	45

Таблиця Г.3

**Комплексне оцінювання рівня прояву едукації майбутніх учителів
в умовах діджиталізації освіти за праксеологічним критерієм**

№	Рівні	Експериментальна група (ЕГ3) (1250)		Контрольна група (КГ3) (1250)	
		початкові дані	контрольний зріз	початкові дані	контрольний зріз
1	Високий	946	1206	949	992
2	Середній	240	39	245	233
3	Достатній	64	5	56	25

Таблиця Г.4

**Комплексне оцінювання рівня прояву едукації майбутніх учителів
в умовах діджиталізації освіти за провесно-результативним критерієм**

№	Рівні	Експериментальна група (ЕГ4) (1250)		Контрольна група (КГ4) (1250)	
		початкові дані	контрольний зріз	початкові дані	контрольний зріз
1	Високий	1090	1209	1093	1104
2	Середній	126	37	125	139
3	Достатній	34	4	32	7

Для перевірки вірогідності даних експерименту було проведено математичний аналіз кожного критерію ефективності управління формуванням професійної компетентності майбутніх учителів в процесі фахової підготовки з використанням середніх значень усіх показників відповідних критеріїв.

Наявні кількісні значення всіх трьох рівнів для кожного критерію ефективності управління формуванням професійної компетентності майбутніх учителів в процесі фахової підготовки згідно з таблицею “Критичні значення статистик, що мають розподіл χ^2 з кількістю ступенів свободи ν , для рівнів залежності, для рівнів значущості α^* де $\nu = C - 1 = 3 - 1 = 2$, критичне значення $T_k = 5,991$.

Таблиця Г.5

Розподіл показників за когнітивним критерієм (експериментальної (ЕГ1) та контрольної (КГ1) груп)

Групи	Високий рівень	Середній рівень	Достатній рівень
ЕГ1, $n_1 = 1250$	$O_{11} = 1198$	$O_{12} = 65$	$O_{13} = 15$
КГ1, $n_2 = 1250$	$O_{21} = 997$	$O_{22} = 150$	$O_{23} = 127$

$$T = \frac{1}{n_1 \cdot n_2} \sum_{i=1}^c \frac{(n_1 O_{2i} - n_2 O_{1i})^2}{O_{1i} + O_{2i}} = \frac{1}{n_1 \cdot n_2} \left[\frac{(n_1 O_{21} - n_2 O_{11})^2}{O_{11} + O_{21}} + \frac{(n_1 O_{22} - n_2 O_{12})^2}{O_{12} + O_{22}} + \frac{(n_1 O_{23} - n_2 O_{13})^2}{O_{13} + O_{23}} \right]$$

$$T = \frac{1}{1250 \cdot 1250} \left[\frac{(1250 \cdot 1198 - 1250 \cdot 997)^2}{1198 + 997} + \frac{(1250 \cdot 65 - 1250 \cdot 150)^2}{65 + 150} + \frac{(1250 \cdot 15 - 1250 \cdot 127)^2}{15 + 127} \right] = 980,9$$

Тобто $T_H > T_k$, $980,9 > 5,99$ – результат вірогідний.

Таблиця Г.6

**Розподіл показників за виховним критерієм (експериментальної (ЕГ2)
та контрольної (КГ2) груп)**

Групи	Високий рівень	Середній рівень	Достатній рівень
ЕГ2, $n_1 = 1250$	$O_{11} = 1204$	$O_{12} = 37$	$O_{13} = 9$
КГ2, $n_2 = 1250$	$O_{21} = 1084$	$O_{22} = 123$	$O_{23} = 45$

$$T = \frac{1}{n_1 \cdot n_2} \sum_{i=1}^c \frac{(n_1 O_{2i} - n_2 O_{1i})^2}{O_{1i} + O_{2i}} = \frac{1}{n_1 \cdot n_2} \left[\frac{(n_1 O_{21} - n_2 O_{11})^2}{O_{11} + O_{21}} + \frac{(n_1 O_{22} - n_2 O_{12})^2}{O_{12} + O_{22}} + \frac{(n_1 O_{23} - n_2 O_{13})^2}{O_{13} + O_{23}} \right]$$

$$T = \frac{1}{1250 \cdot 1250} \left[\frac{(1250 \cdot 1204 - 1250 \cdot 1084)^2}{1204 + 1084} + \frac{(1250 \cdot 37 - 1250 \cdot 123)^2}{37 + 123} + \frac{(1250 \cdot 9 - 1250 \cdot 45)^2}{9 + 45} \right] = 356,3$$

Тобто $T_H > T_K$, $356,3 > 5,99$ – результат вірогідний.

Таблиця Г.7

**Розподіл показників за праксеологічним критерієм
(експериментальної (ЕГ3) та контрольної (КГ3) груп)**

Групи	Високий рівень	Середній рівень	Достатній рівень
ЕГ3, $n_1 = 1250$	$O_{11} = 1206$	$O_{12} = 39$	$O_{13} = 5$
КГ3, $n_2 = 1250$	$O_{21} = 992$	$O_{22} = 233$	$O_{23} = 25$

$$T = \frac{1}{n_1 \cdot n_2} \sum_{i=1}^c \frac{(n_1 O_{2i} - n_2 O_{1i})^2}{O_{1i} + O_{2i}} = \frac{1}{n_1 \cdot n_2} \left[\frac{(n_1 O_{21} - n_2 O_{11})^2}{O_{11} + O_{21}} + \frac{(n_1 O_{22} - n_2 O_{12})^2}{O_{12} + O_{22}} + \frac{(n_1 O_{23} - n_2 O_{13})^2}{O_{13} + O_{23}} \right]$$

$$T = \frac{1}{1250 \cdot 1250} \left[\frac{(1250 \cdot 1206 - 1250 \cdot 992)^2}{1206 + 992} + \frac{(1250 \cdot 39 - 1250 \cdot 233)^2}{39 + 233} + \frac{(1250 \cdot 5 - 1250 \cdot 25)^2}{5 + 25} \right] = 1083$$

Тобто $T_H > T_K$, $1083 > 5,99$ – результат вірогідний.

Таблиця Г.8

**Розподіл показників за провесно-результативним критерієм
(експериментальної (ЕГ4) та контрольної (КГ4) груп)**

Групи	Високий рівень	Середній рівень	Достатній рівень
ЕГ4, $n_1 = 1250$	$O_{11} = 1209$	$O_{12} = 37$	$O_{13} = 4$
КГ4, $n_2 = 1250$	$O_{21} = 1104$	$O_{22} = 139$	$O_{23} = 7$

$$T = \frac{1}{n_1 \cdot n_2} \sum_{i=1}^c \frac{(n_1 O_{2i} - n_2 O_{1i})^2}{O_{1i} + O_{2i}} = \frac{1}{n_1 \cdot n_2} \left[\frac{(n_1 O_{21} - n_2 O_{11})^2}{O_{11} + O_{21}} + \frac{(n_1 O_{22} - n_2 O_{12})^2}{O_{12} + O_{22}} + \frac{(n_1 O_{23} - n_2 O_{13})^2}{O_{13} + O_{23}} \right]$$

$$T = \frac{1}{1250 \cdot 1250} \left[\frac{(1250 \cdot 1209 - 1250 \cdot 1104)^2}{1209 + 1104} + \frac{(1250 \cdot 37 - 1250 \cdot 139)^2}{37 + 139} + \frac{(1250 \cdot 4 - 1250 \cdot 7)^2}{4 + 7} \right] = 292,6$$

Тобто $T_H > T_K$, $980,9 > 5,99$ – результат вірогідний.

Висновки. В цілому, у результаті розрахунку отримані такі дані.

Порівнюючи показники груп Е1 та К1, отримали, що $T_H = 11,3$.

Тобто $T_H > T_K$, $980,9 > 5,99$ – результат вірогідний (при $p < 0,05$).

Порівнюючи показники груп Е2 та К2, отримали, що $T_H = 10,8$.

Тобто $T_H > T_K$, $356,3 > 5,99$ – результат вірогідний (при $p < 0,001$).

Порівнюючи показники груп Е3 та К3, отримали, що $T_H = 11,7$.

Тобто $T_H > T_K$, $1083 > 5,99$ – результат вірогідний (при $p < 0,001$).

Порівнюючи показники груп Е4 та К4, отримали, що $T_H = 11,7$.

Тобто $T_H > T_K$, $292,6 > 5,99$ – результат вірогідний (при $p < 0,001$).

Додаток Д

Анкета «Рівень обізнаності світовими цінностями»

1. У якому році набула чинності Конституція США?
А) 1787
Б) 1878
В) 1887
2. У якому місті відбулося прийняття Конституції США?
А) Вашингтон
Б) Філадельфія
В) Чикаго
3. Хто був першим президентом США?
А) Джордж Вашингтон
Б) Авраам Лінкольн
В) Теодор Рузвельт
4. Якого року Болонський процес було започатковано на рівні держав?
А) 1899
Б) 1999
В) 2012
5. Як називається документ, підписаний міністрами освіти країн-учасників на рівні держав?
А) «Болонська декларація»
Б) «Болонський процес»
В) «Болонський альянс»
6. У якому році Україна долучилась до Болонського процесу?
А) 2000
Б) 2005
В) 2013
7. Як розшифровується аббревіатура ООН?
А) Організація Об'єднаних Націй
Б) Організація Освітніх Новацій
В) Організація Охорони Націй
8. Якого року була заснована ООН?
А) 1918
Б) 1945
В) 1999
9. Яка країна із перерахованих є однією із країн-засновниць ООН?

- А) Ватикан
- Б) Швейцарія
- В) Україна

10. Хто став першими лауреатами Нобелівської премії миру 1901 року?

- А) Жан Анрі Дюнан, Фредерік Пассі
- Б) Ернесто Монета, Джордж Маршалл
- В) Михайло Горбачов, Малала Юсафзай

11. Визначте мету діяльності ЮНЕСКО?

А) зміцнення миру та безпеки шляхом розширення співпраці народів у галузі освіти, науки та культури в інтересах забезпечення прав та свобод людини незалежно від релігії, статі, мови та раси.

Б) зміцненні миру, демократичних цінностей та добробут громадян країн-членів.

В) запобігання та полегшення людських страждань під час збройного конфлікту, стихійних лих, катастроф та аварій, надання допомоги медичній службі Збройних Сил та органам охорони здоров'я, сприяння органам державної влади в їхній гуманітарній діяльності.

12. Яка міжнародна організація має свою абетку?

- А) НАТО
- Б) ЄС
- В) ООН

13. Як називається міжнародна інституція, яка координує діяльність українських діаспорних громадських організацій у світі?

- А) Українське світове представництво
- Б) Світовий Конгрес Українців
- В) Єдиний український союз

14. Укажіть спеціальну міжнародну організацію, засновником і членом якої є Україна.

- А) Міжнародне агентство з атомної енергії (МАГАТЕ)
- Б) Організація Північноатлантичного договору (НАТО)
- В) Асоціація країн-експортерів бокситів (ІБА)

15. Регіональною міжнародною організацією є:

- А) Міжнародний валютний фонд (МВФ)
- Б) Організація країн-експортерів нафти (ОПЕК)
- В) Співдружність Незалежних Держав (СНД)

Додаток Е

Анкета «Рівень обізнаності європейськими цінностями»

1. Яка найстарша міжнародна організація в Європі?
А) Рада Європи
Б) НАТО
В) ЄС
2. Яка європейська організація створена з метою забезпечення дотримання прав людини, принципів демократії, верховенства права?
А) Рада міністрів ЄС
Б) Європейське співтовариство з атомної енергетики
В) Рада Європи
3. У якому місті знаходиться штаб-квартира Ради Європи?
А) Брюссель
Б) Гаага
В) Страсбург
4. Що означає кількість зірок на прапорі ЄС?
А) Кількість держав-засновниць
Б) Кількість законів, яким повинні слідувати країни-учасниці
В) Досконалість та повноту
5. Який гімн Європейського союзу?
А) «Ода до радості» - Л. Бетховен
Б) Симфонія №40 Соль мінор - В.Моцарт
В) «We Are The Champions» - Queen
6. Чому повинна відповідати країна-кандидатка для вступу до ЄС?
А) Європейським критеріям
Б) Копенгагенським критеріям
В) Паризьким критеріям
7. Яка цінність серед запропонованих не відповідає цінностям Європейського Союзу?
А) демократія
Б) економічна незалежність
В) рівність
8. Якого року був заснований Міжнародний комітет Червоного Хреста?
А) 1845
Б) 1863
В) 1899

9. Визначте мету діяльності Міжнародного комітету Червоного Хреста (МКЧХ).

А) захищати життя й гідність людей, які постраждали через збройні конфлікти та інші ситуації насильства, і надавати їм допомогу

Б) сприяти забезпеченню охорони здоров'я населення усіх країн світу

В) розширити територію миру, безпеки та добробуту

10. Визначте перелік країн-учасниць Організації за демократію та економічний розвиток (ГУАМ).

А) Україна, Польща, Білорусь, Узбекистан

Б) Росія, Білорусь, Україна, Узбекистан

В) Грузія, Україна, Азербайджан, Молдова

11. Яка організація була створена з метою тісного економічного співробітництва країн-учасниць, вільного пересування товарів, капіталів, послуг і робочої сили і інтеграція економік цих країн в світову економічну систему?

А) Організація Чорноморського економічного співробітництва (ОЧЕС)

Б) Організація за демократію та економічний розвиток (ГУАМ)

В) Європейський союз (ЄС)

12. Метою Європейського економічного співтовариства не було:

А) Проведення скоординованої аграрної політики

Б) Створення вільного ринку

В) Боротьба з поширенням комунізму

13. Україна отримала безвізовий режим з Європейським Союзом у якому році?

А) 2014

Б) 2017

В) 2019

14. Шенгенська зона – це?

А) зона вільної торгівлі

Б) зона використання євро за угодою

В) безвізова зона

15. Скільки держав входять до Шенгенської зони?

А) 12

Б) 26

В) 28

Додаток Ж

Анкета «Літературна спадщина України»

1. Визначте найдавнішу писемну історію України.
 - А) «Повість минулих літ»
 - Б) «Енеїда»
 - В) Остромирове Євангеліє
2. Чим визначний 1798 рік в історії української культури?
 - А) друк першого твору нової української літератури
 - Б) відкриття пам'ятника І. Котляревському
 - В) постановка першої україномовної опери
3. Хто засновник нової української літератури?
 - А) І. Франко
 - Б) І. Котляревський
 - В) П. Гулак-Артемівський
4. Які псевдоніми мав Т. Шевченко?
 - А) Кобзар, Правда, Віщун
 - Б) Кобзар, Дармограй, Перебендя
 - В) Кобзар, Пророк, Шевчук
5. Яка назва першої книги поетичних творів Т. Шевченка?
 - А) «Кобзар»
 - Б) «Тополя»
 - В) «Думи мої, думи»
6. Який жанр заснував Павло Губенко?
 - А) соціально-побутова комедія
 - Б) історичний роман-хроніка
 - В) усмішка
7. У якому найвідомішому запозиченому образі Леся Українка змінила полюси?
 - А) Дон Жуан
 - Б) Мавка
 - В) Кассандра
8. Яким терміном позначають ранню лірику П. Тичини?
 - А) кларнетизм
 - Б) новелістика
 - В) символізм
9. Оберіть поезії І. Драча.

- А) «Балада про усмішку», «Причинна»
Б) «Балада про соняшник», «Крила»
В) «Любіть Україну», «Каменярі»
10. Як називають період 1925-1928 рр. в історії української літератури?
А) Літературна дискусія
Б) Література української діаспори
В) Розстріляне відродження
11. Хто є автором памфлетів «Україна чи Малоросія», «Про сатану в бочці»?
А) М. Хвильовий
Б) В. Еллан-Блакитний
В) Остап Вишня
12. Хто має псевдонім «Марко Вовчок»?
А) Марія Вілінська
Б) Опанас Маркович
В) Освальд Бургардт
13. Що не є ознаками постмодернізму?
А) алюзії, запозичення, іронічність, стильове переплетення
Б) суміш жанрових різновидів, поєднання багатьох культур, культ незалежної особистості
В) внутрішній світ людини, пошук ідеалу в житті, культ героя із незвичайними випробуваннями
14. Одним із помітних літературних угруповань постмодерністів є:
А) «Нова генерація»
Б) «Бу-Ба-Бу»
В) «Пропала грамота»
15. Хто є автором слів до сучасної пісні «Човен» Один в каное?
А) Т. Шевченко
Б) І. Франко
В) С. Жадан

Додаток К

Анкета «Демократичні надбання українського народу»

1. Коли була ухвалена Конституція П. Орлика?

А) 1710

Б) 1717

В) 1721

2. Оберіть положення, яке не стосувалося Конституції П. Орлика

А) проголошувала незалежну козацьку державу

Б) заклала принцип поділу влади на законодавчу, виконавчу, судову

В) закріплювала необмежену владу гетьмана

3. Держава – це:

А) частина земної поверхні, яка заселена постійним населенням і має певну культурно-історичну та суспільно-географічну цілісність.

Б) країна (територія), що має широкі права внутрішнього самоуправління, водночас її зовнішню політику визначають здебільшого держави, яким вона підпорядкована.

В) незалежна країна з політичною владою і певною правовою системою

4. Яка дата проголошення незалежності України?

А) 28 червня 1996 р.

Б) 24 серпня 1991 р.

В) 28 липня 1991 р.

5. Хто став першим президентом в історії незалежної України?

А) Л. Кравчук

Б) Л. Кучма

В) Микита Хрущов

6. Яка подія в історії України відбулась 28 червня 1996 року?

А) День хрещення України-Русі

Б) ухвалення Конституції України

В) День Соборності України

7. Важливими умовами ефективності демократії є

А) посилення правових основ у взаєминах держави і громадян

Б) тотальний контроль держави над усіма сферами життя

В) допуск легальних можливостей через представницькі органи відстоювати інтереси деяких верств населення

8. У якому віці громадянам України надається право голосу на виборах і референдумах?

А) з 18 років

Б) з 25 років

В) з 30 років

9. Які із переліку засади виборчого права в Україні: не дійсні?

А) таємність голосування

Б) брати участь у виборах-це обов'язок громадян України

В) усезагальність виборів

10. Які громадянські права гарантує Конституція кожному громадянину України?

А) обирати та бути обраним на виборах

Б) доступ до відкритої законодавчої бази в Інтернеті

В) мати абсолютну владу в країні

11. Що таке рівноправність?

А) поділ влади

Б) рівний розподіл доходів серед населення

В) рівність перед законом

12. Що таке «Суверенність»?

А) Незалежність народу і держави

Б) Поділ влади для забезпечення незалежності її членів між собою

В) Здатність відстоювати думку та права

13. Роль президента України?

А) бути гарантом державного суверенітету, територіальної цілісності, прав та свобод громадян

Б) бути єдиним органом влади, без якого жодний документ не набуває чинності

В) слідкувати за дотриманням конституційних прав та свобод громадян

14. Який президент України здобув більше 70 % голосів на виборах?

А) Л. Кравчук

Б) П. Порошенко

В) В. Зеленський

15. Яка назва національно-патріотичних акцій протесту в Україні 2013-2014 рр.?

А) Революція Гідності

Б) Помаранчева революція

В) Студентська революція на Граніті

16. Новообраний президент України повинен проголосити присягу вірності українському народові поклавши руку на що?

- А) Пересопницьке Євангеліє
- Б) Конституцію України
- В) Булаву президента України

Додаток Л

Анкета «Національна символіка України»

1. Що відноситься до державної символіки України?
А) державні прапор, герб, гімн
Б) державні Конституція, прапор та герб
В) державні гімн, прапор та герб та національний одяг
2. Який документ визначає державні символи України?
А) Податковий кодекс України
Б) ПДР
В) Конституція
3. Що таке державний прапор України?
А) стяг, що складається з двох горизонтальних смуг блакитного і жовтого кольорів
Б) стяг, що складається з двох вертикальних смуг блакитного і жовтого кольорів
В) стяг, що складається з двох діагональних смуг блакитного і жовтого кольорів.
4. Який головний елемент Державного герба України?
А) запорозький козак
Б) лев
В) тризуб
5. Хто є авторами гімну «Ще не вмерла України»?
А) О. Чужбинський, М. Вербицький
Б) П. Чубинський, М. Вербицький
В) П. Чайковський, М. Вербицький
6. Який народний одяг українців є національним символом:
А) вишиванка, шаровари, кожух, вінок
Б) вишиванка, сукман, шаровари, вінок
В) вишиванка, шаровари, сарафан, хустка
7. Який кущ є символом України?
А) калина
Б) смородина
В) черемшина
8. Які рослини є символами України?
А) троянда, калина, чорнобривці
Б) калина, верба, соняшник
В) волошка, ромашка, калина

9. Що символізує синій колір прапора України?
- А) синій барвінок
 - Б) синій туман
 - В) синє небо
10. Жовтий колір державного прапора України символізує:
- А) сонячне світло
 - Б) пшеничне поле
 - В) квіти соняшника
11. Який народний символ захищає дівчат?
- А) хустка
 - Б) стрічки
 - В) вінок
12. Які птахи є символами України?
- А) лелека, ластівка, соловей
 - Б) чайка, снігур, сорока
 - В) черногуз, сорока, соловей
13. Який символ України вважають найпершим та найсильнішим оберегом людини?
- А) вишиванка
 - Б) українська хата
 - В) хрестик
14. Яка українська народна пісня стала світовим надбанням та стала всесвітньою завдяки перекладу англійською мовою?
- А) «Щедрик»
 - Б) «Ти ж мене підманула»
 - В) «Ой у вишневому садку»
15. Оберіть народні інструменти України.
- А) трембіта, сопілка, бандура, кобза
 - Б) тулубас, гармошка, дудка, цимбали
 - В) волинка, свистунець, торбан, скрипка
16. Визначте рядок, у якому зазначені різновиди українських народних пісень.
- А) календарно-обрядові, історичні, життєві пісні
 - Б) побутово-ліричні, епічні, обрядові пісні
 - В) ліричні, побутові, патріотичні пісні

Додаток М

Анкета «Історіографія України»

1. Хто був першим народом на території України?
 - А) кіммерійці
 - Б) скіфи
 - В) сармати
2. На якій території проживали слов'яни?
 - А) між Дніпром та Віслою
 - Б) між Дніпром та Одером
 - В) між Віслою та Доном
3. Що покладено в основу археологічної періодизації стародавньої історії України?
 - А) заняття первісних людей
 - Б) зміни антропологічного типу людини
 - В) матеріал, із якого виготовляли знаряддя праці
4. Утвердженню Київської Русі як могутньої та впливової держави середньовіччя сприяло:
 - А) поглиблення феодалної роздробленості в країнах Західної Європи
 - Б) запровадження християнства як державної релігії Русі
 - В) зростання могутності руських удільних князівств
5. Як називалися срібні злитки, які відігравали функцію грошей на Русі?
 - А) гривні
 - Б) колти
 - В) златники
6. Що відображає літопис «Повість минулих літ»?
 - А) норманську теорію походження державності Русі
 - Б) процес формування державності Русі під вирішальним впливом кочових народів
 - В) теорію автохтонного формування державності Русі
7. Оберіть рядок із Гетьманами Війська Запорізького:
 - А) Д. Вишневецький, К. Острозький, Н. Махно
 - Б) Б. Хмельницький, І. Мазепа, П. Скоропадський
 - В) П. Сагайдачний, І. Виговський, П. Орлик
8. Скасування кріпосного права, наділення селян земельними ділянками за викуп, переведення їх у стан тимчасовозобов'язаних – це основні положення:
 - А) аграрної реформи Франца-Йосифа 1848 року

- Б) селянської реформи Олександра II 1861 року
В) земельної реформи П. Столипіна 1906 року
9. Яке гасло українського національно-визвольного руху відповідає змісту Четвертого Універсалу Української Центральної Ради (УЦР)?
- А) «Хай живе самостійна Україна!»
Б) «Україна для українців!»
В) «Геть Тимчасовий уряд!»
10. У якому році Українська СРР стала складовою СРСР?
- А) 1920
Б) 1921
В) 1922
11. Якою була головна причина Голодомору 1921-1923 рр., 1932-1933 рр., 1946-1947 рр.?
- А) посуха та неврожай
Б) конфіскація продуктів харчування
В) руйнування звичаїв та традицій господарювання на землі
12. У «Законі про п'ять колосків» мова йшла про:
- А) покарання та заборону крадіжки державного майна
Б) соціалістичні змагання на селі
В) покарання за крадіжку в млинах
13. Коли відбулося визволення всієї території України від німецьких окупантів та їхніх союзників?
- А) 6 листопада 1943 року
Б) 28 жовтня 1944 року
В) 9 травня 1945 року
14. Вкажіть прізвище лідера Радянського Союзу на момент ухвалення Указу Президії Верховної Ради СРСР «Про передачу Кримської області зі складу РРФСР до складу УРСР».
- А) М. Хрущов
Б) Й. Сталін
В) М. Горбачов
15. На всеукраїнський референдум 1 грудня 1991 р. було винесене питання:
- А) Чи вважаєте Ви необхідним збереження СРСР як оновленої федерації республік?
Б) Чи схвалюєте Ви Угоду про створення Співдружності Незалежних Держав?

В) Чи підтверджуєте Ви Акт проголошення незалежності України?

16. Коли було запроваджено національну валюту України?

А) 1991

Б) 1994

В) 1996

17. З якою країною не межує кордон сучасної України?

А) Угорщина

Б) Румунія

В) Болгарія

18. Що спричинило Помаранчеву революцію в Україні?

А) незадоволення правлінням В. Януковича

Б) масова фальсифікація голосів на виборах

В) підписання угоди про асоціацію України з ЄС

Додаток Н

Анкета «Рівень сформованості патріотичних поглядів»

1. Патріот – це:

А) людина, яка живе в сучасному суспільстві любить свою Батьківщину, поважає її звичаї та традиції

Б) виконує тільки всі закони своєї Батьківщини

В) людина яка живе на території певної країни

2. Батьківщина- це:

А) це місцевість де я народився, де живе моя родина, де я досягнув цінності свого життя

Б) рідне село, пригород де мешкають мої односельці

В) це країна, в яку я мрію поїхати, вивчити всі закони та правила життя

3. Визначте патріотичні якості.

А) мій характер, моє відношення до друзів

Б) різні положення, постановлення, закони України

В) традиції, звичаї, обряди

4. Хто перший президент незалежної України?

А) Л. Кучма

Б) Л. Кравчук

В) В. Зеленський

5. Оберіть українські обереги.

А) тинок, пісок, земля, глина

Б) сарафан, торбина, мішок, цеглина, кожух

В) вінок, намисто, лялька-мотанка, рушник

6. Які риси патріотичності?

А) любов до Батьківщини, самовідданість, почуття обов'язку

Б) ненависть, приниження, злобу

В) працьовитість, незалежність характеру, акуратність

7. Яка державна мова в Україні?

А) українська

Б) українська та російська

В) російська

8. Обери перелік українських письменників.

А) Агата Крісті, Артур Конан Дойль, Жюль Верн, Даніель Дефо

Б) Леся Українка, І. Котляревський, В. Сосюра, М. Йогансен

- В) М. Хвильовий, Г. Сковорода, Л. Костенко, О. Пушкін,
9. У якому віці в Україні отримують паспорт?
А) 14 років
Б) 16 років
В) 18 років
10. Що таке «Суверенність»?
А) Незалежність народу і держави
Б) Поділ влади для забезпечення незалежності її членів між собою
В) Здатність відстоювати думку та права
11. Новообраний президент України повинен проголосити присягу вірності українському народові поклавши руку на що?
А) Пересопницьке Євангеліє
Б) Конституцію України
В) Булаву президента України
12. Хто здобув першу перемогу у пісенному конкурсі «Євробачення» від України?
А) «Wild Dances» Руслана
Б) «1944» Джамала
В) «Стефанія» Kalush Orchestra
13. Кого вважають легендарним українським спортсменом, який здобув 36 світових рекордів?
А) Я. Клочкова
Б) В. Кличко
В) С. Бубка
14. Хто став першим в історії незалежної України володарем «Золотого м'яча»?
А) В. Олійник
Б) А. Шевченко
В) Р. Пономарьов
15. Коли в Україні відзначають День Соборності?
А) 22 січня
Б) 28 червня
В) 24 серпня

Додаток П

Опитувальник «Сімейні цінності»

1. Група людей, яких об'єднує кровна спорідненість, родинні зв'язки або укладення шлюбу – це

- А) нація
- Б) родина
- В) друзі

2. Укажіть чинники міцної родини

- А) виконання наказів голови сім'ї
- Б) не бажання йти назустріч у вирішенні проблем
- В) любов та взаєморозуміння

3. Що свідчить про психологічну готовність до сімейного життя?

- А) набридло ходити на побачення
- Б) розуміння того, що стосунки треба будувати
- В) прагнення бути економічно незалежними від батьків

4. Які духовні потреби людини задовольняються у родині?

- А) самореалізація та самовираження
- Б) спілкування та турбота

В) економічна стабільність та безпека

5. Які соціальні потреби людини задовольняються в сім'ї?

- А) спілкування, увага та прив'язаність
- Б) тепле житло та смачна їжа
- В) творча діяльність

6. Сімейні цінності – це:

А) цілісна система когнітивних утворень, що закріплює підпорядковану певній особистісній логіці сукупність переконань, ідеалів, заборон, які особа прийняла як власні внутрішні орієнтири

Б) система, яка позначає культурно значущі життєві орієнтири особистості у пошуках сенсу та самореалізації, що підносить людину на вищий рівень самоствердження та свободи.

В) моральні та етичні ідеали, спрямовані на пропагування інституту сім'ї, подружньої вірності, відповідального ставлення до родини, народження та виховання дітей, ставлення з повагою до батьків, людей старшого покоління.

7. Що є найбільшою цінністю для людини?

- А) здоров'я

Б) життя

В) сім'я

8. На якому етапі формування життєвих цінностей найважливішим буде вплив родини?

А) дитинство

Б) підлітковий вік

В) молодь

9. Коли наша країна відзначає День родини?

А) 8 липня

Б) 28 червня

В) 1 травня

10. Оберіть серед поданих фактів ознаку гендеру:

А) Жінки народжують дітей, а чоловіки - ні

Б) У чоловіків росте борода, а в жінок - ні

В) У багатьох країнах жінкам за однакову роботу платять менше, ніж

чоловікам

11. Яке міжнародне свято ООН встановила 15 травня?

А) Міжнародний день матері

Б) Міжнародний день дитини

В) Міжнародний день сім'ї

12. Оберіть рядок, у якому порушено сімейні цінності:

А) взаєморозуміння, відповідальність, вірність

Б) довіра, спільне хобі, впевненість у партнері

В) оптимізм, патріотизм, незалежність

13. Який шлюбний вік встановлено в Україні?

А) 18 років для чоловіків та жінок

Б) 18 років для чоловіків, 16 років для жінок

В) 18 років для чоловіків, 17 років для жінок

14. Яку сім'ю вважають повною?

А) наявність обох членів подружжя, незалежно від кількості дітей

Б) наявність двох батьків та хоча б однієї спільної дитини

В) наявність двох батьків та двох дітей

15. Оформлення в органах державної влади шлюбу без участі церкви

називають:

А) цивільний шлюб

Б) антицерковний шлюб

В) фактичний шлюб

Анкета «Творчі здібності»

1. Чи вважаєте Ви свою професійну діяльність корисною для суспільства?

- А) так
- Б) ні
- В) іноді

2. Коли плануєте щось зробити, чи укладаєте план дій?

- А) так
- Б) ні
- В) іноді

3. Якщо не виходить вирішити проблему традиційним способом, чи будете шукати нові шляхи вирішення?

- А) так
- Б) ні
- В) іноді

4. Чи часто захопившись якоюсь ідеєю, прагнете її реалізувати?

- А) так
- Б) ні
- В) іноді

5. Чи відстоюєте свою думку, якщо вона суперечить іншим?

- А) так
- Б) ні
- В) іноді

6. Чи виникає у Вас бажання оригінально вдосконалити хорошу річ?

- А) так
- Б) ні
- В) іноді

7. Чи мрієте Ви стати знаменитим, створивши щось нове?

- А) так
- Б) ні
- В) іноді

8. Пізнання нового перестає бути цікавим для Вас, якщо воно пов'язане з ризиком?

- А) так
- Б) ні

В) іноді

9. У екстремальних ситуаціях Ви частіше прислухаєтеся до голосу розуму, ніж до інтуїції?

А) так

Б) ні

В) іноді

10. Чи замислюєтеся Ви, які причини змушують Вас створювати щонебудь нове?

А) так

Б) ні

В) іноді

11. Якщо випаде нагода, Ви поміняєте роботу на більш оплачувану, але менш творчу?

А) так

Б) ні

В) іноді

12. Чи буває так, що коли Ви розповідаєте про якому-небудь справжньому випадку, то вдаєтеся до вигаданих подробиць?

А) так

Б) ні

В) іноді

13. Переглядаючи фільми чи читаючи книги, чи уявляєте Ви замість одного героя себе?

А) так

Б) ні

В) іноді

14. Чи ставите Ви запитання, про які інші люди не замислювались?

А) так

Б) ні

В) іноді

15. Чи любите Ви братися за щось нове, аби отримати нові знання чи враження?

А) так

Б) ні

В) іноді

16. Чи фантазуєте Ви про минулі або майбутні події?

А) так

- Б) ні
- В) іноді

17. Чи застосовуєте під час планування занять вправи на розвиток креативності дітей?

- А) так
- Б) ні
- В) іноді

18. Чи здійснюєте ви саморозвиток та самоосвіту для розвитку своїх творчих здібностей?

- А) так
- Б) ні
- В) іноді

19. Чи можете ви спланувати кілька варіантів розвитку подій?

- А) так
- Б) ні
- В) іноді

Додаток С

**Перелік нормативно-правових документів щодо впровадження
концепцій пов'язаних із освітньою галуззю**

№ з/п	Назва документа	Рівень прийняття	Дата затвердження, номер
1.	Розпорядження «Про затвердження Концепції соціальної адаптації осіб з розумовою відсталістю» [447]	Кабінет Міністрів України	25.08.2004 № 619
2.	Наказ «Про затвердження Концепції розвитку інклюзивної освіти» [444]	МОН України	01.10.2010 № 912
3.	Наказ «Про затвердження Концепції літературної освіти» [441]	МОН України	26.01.2011 № 58
4.	Наказ «Про затвердження галузевої Концепції розвитку неперервної педагогічної освіти» (<i>втратив чинність на підставі Наказу МОН України № 1103 від 12.10.2018</i>) [439]	МОН України	14.08.2013 № 1176
5.	Наказ «Про затвердження Концепції профільного навчання у старшій школі» [443]	МОН України	21.10.2013 № 1456
6.	Наказ «Про затвердження плану заходів щодо реалізації Концепції профільного навчання у старшій школі» [460]	МОН України	04.11.2013 № 1550
7.	Розпорядження «Про затвердження плану заходів з реалізації Концепції реформування державної політики в інноваційній сфері на 2015 – 2019 роки» [453]	Кабінет Міністрів України	04.06.2015 № 575-р
8.	Наказ «Про затвердження Концепції національно-патріотичного виховання дітей і молоді, Заходів щодо реалізації Концепції національно-патріотичного виховання дітей і молоді та методичних рекомендацій щодо національно-патріотичного виховання у загальноосвітніх навчальних закладах» [442]	МОН України	16.06.2015 № 641
9.	Концепція Нової української школи [347]	Колегія МОН України	27.10.2016

10.	Розпорядження «Про схвалення Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року» [486]	Кабінет Міністрів України	14.12.2016 № 988-р
11.	Концепція розвитку Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії на 2016 – 2021 роки [237]	Ректор Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії	22.02.2017 № 3
12.	Наказ «Про організаційні питання запровадження Концепції Нової української школи у загальноосвітніх навчальних закладах I ступеня» [476]	МОН України	13.07.2017 № 1021
13.	Розпорядження «Про затвердження плану заходів на 2017 – 2029 роки із запровадженням Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа»» [458]	Кабінет Міністрів України	13.12.2017 № 903-р
14.	Наказ «Про організацію та проведення підготовки вчителів іноземних мов, які навчатимуть учнів перших класів у 2018/2019 навчальному році, закладами післядипломної педагогічної освіти до викладання іноземних мов (англійської, німецької та французької) відповідно до Концепції «Нова українська школа»» [477]	МОН України	27.02.2018 № 208
15.	Розпорядження «Про затвердження плану заходів з реалізації Концепції державної системи професійної орієнтації населення» [450]	Кабінет Міністрів України	04.07.2018 № 469-р
16.	Наказ «Про затвердження Концепції розвитку педагогічної освіти» (пункт III) [445]	МОН України	16.07.2018 № 776
17.	Розпорядження «Про схвалення Концепції підготовки фахівців за дуальною формою здобуття освіти» [483]	Кабінет Міністрів України	19.09.2018 № 660-р
18.	Розпорядження «Про схвалення Концепції розвитку громадянської освіти в Україні» [487]	Кабінет Міністрів України	03.10.2018 № 710-р
19.	Наказ «Про затвердження типової	МОН України	13.12.2018

	освітньої програми організації і проведення підвищення кваліфікації керівних кадрів закладів загальної середньої освіти відповідно до вимог Концепції «Нова українська школа» [471]		№ 1392
20.	Наказ «Про затвердження плану впровадження Концепції розвитку педагогічної освіти» [449]	МОН України	03.01.2019 № 7
21.	Наказ «Про затвердження плану заходів МОН на 2019 рік щодо реалізації Концепції вдосконалення інформування громадськості з питань євроатлантичної інтеграції України на 2017 – 2020 роки» [457]	МОН України	25.03.2019 № 390
22.	Наказ «Про деякі питання організації у 2019 році підвищення кваліфікації педагогічних працівників у зв'язку із запровадженням Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» [438]	МОН України	01.04.2019 № 415
23.	Розпорядження «Про затвердження плану заходів з реалізації Концепції підготовки фахівців за дуальною формою здобуття освіти» [451]	Кабінет Міністрів України	03.04.2019 № 214-р
24.	Розпорядження «Про схвалення Концепції реалізації державної політики у сфері професійної (професійно-технічної) освіти «Сучасна професійна (професійно-технічна) освіта» на період до 2027 року» [485]	Кабінет Міністрів України	12.06.2019 № 419-р
25.	Наказ «Про проведення загальнодержавного дослідження процесу запровадження Концепції Нової української школи в закладах загальної середньої освіти» [479]	МОН України	09.07.2019 № 943
26.	Концепція розвитку Комунального закладу вищої освіти «Дніпровська академія неперервної освіти» Дніпропетровської обласної ради» на 2020 – 2030 роки [233]	Ректор КЗВО «Дніпровська академія неперервної освіти» ДОР»	27.09.2019
27.	Наказ «Про затвердження типової	МОН України	18.10.2019

	програми підвищення кваліфікації педагогічних працівників для роботи в умовах інклюзивного навчання в закладах загальної середньої освіти відповідно до вимог Концепції «Нова українська школа»» [472]		№ 1310
28.	Наказ «Про затвердження переліків тренерів для підготовки тренерів-педагогів з підвищення кваліфікації педагогічних працівників відповідно до Концепції «Нова українська школа»» [448]	МОН України	23.10.2019 № 1330
29.	Наказ «Про затвердження типової програми підвищення кваліфікації педагогічних працівників інклюзивно-ресурсних центрів відповідно до вимог Концепції «Нова українська школа»» [473]	МОН України	13.01.2020 № 32
30.	Концепція інтернаціоналізації Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини на 2020 – 2025 роки [227]	Вчена рада УДПУ	27.01.2020 № 8
31.	Розпорядження «Про затвердження плану заходів на 2020 – 2027 роки із запровадження Концепції реалізації державної політики у сфері професійної (професійно-технічної) освіти «Сучасна професійна (професійно-технічна) освіта» на період до 2027 року» [459]	Кабінет Міністрів України	29.04.2020 № 508-р
32.	Розпорядження «Про схвалення Концепції розвитку природничо-математичної освіти (STEM-освіти)» [488]	Кабінет Міністрів України	05.08.2020 № 960-р
33.	Наказ «Про затвердження плану заходів Міністерства освіти і науки України на 2020 рік щодо реалізації Концепції вдосконалення інформування громадськості з питань євроатлантичної інтеграції України на 2017 – 2020 роки» [456]	МОН України	10.11.2020 № 1393
34.	Розпорядження «Про схвалення Концепції розвитку штучного інтелекту в Україні» [240]	Кабінет Міністрів України	02.12.2020 № 1556-р

35.	Концепція розвитку Державного вищого навчального закладу «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди» на 2021 – 2025 роки [236]	Вчена рада Державного вищого навчального закладу «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди»	16.12.2020
36.	Розпорядження «Про затвердження плану заходів щодо реалізації Концепції розвитку природничо-математичної освіти (STEM-освіти) до 2027 року» [461]	Кабінет Міністрів України	13.01.2021 № 131-р
37.	Розпорядження «Про схвалення Концепції розвитку цифрових компетентностей та затвердження плану заходів її реалізації» [490]	Кабінет Міністрів України	03.03.2021 № 167-р
38.	Розпорядження «Про затвердження плану заходів з реалізації Концепції розвитку штучного інтелекту в Україні на 2021 – 2024 роки» [454]	Кабінет Міністрів України	12.05.2021 № 438-р

Додаток Т**Перелік сервісів для самоосвіти та саморозвитку фахівців
педагогічної галузі****Онлайн-платформи**

1. Всеосвіта
2. ВУМ
3. Дія. Цифрова освіта
4. На Урок
5. Освітній Хаб
6. Brain Basket Foundation
7. Campster
8. Canvas
9. Creative Practice
10. Codecademy
11. Coursers
12. Datacamp
13. Domestika
14. Doulingo
15. EdEra (Educational Era)
16. ED words
17. edX
18. Future Learn
19. Google Digital Workshop
20. Imarticus Learning
21. ITVDN
22. Iversity
23. Khan Academy
24. Laba
25. LingQ
26. Lingva Deuts
27. Lingva Skills
28. Linkedin Learning
29. MasterClass
30. OpenupED
31. PRJCTR

32. Prometheus
33. Simplilearn
34. Skill Share
35. Stanford: online
36. TED
37. Udacity
38. UdeMy
39. WiseCow
40. Zrozumilo!

Онлайн-сервіси

1. Розвиток дитини
2. Canva
3. Classtime
4. Kahoot!
5. LearningApps.org
6. Online Test Pad
7. Prezi
8. Quizlet
9. Rebus1.com
10. StoryboardThat
11. Flippity
12. WordArt

Подкасти

1. Акустика тіней
2. Байки програміста
3. Держспецкомс
4. Доступ
5. Інше інтерв'ю
6. Історія на ніч
7. Кіншт
8. Простими словами
9. Розумних люблять
10. СоріТелінг
11. Хтозна як
12. Чим дихаєш, брате?

13. Шит ай ноу лайв
14. Що це було
15. Astronomy Cast
16. BBC Sounds
17. Dan Carlin
18. Kmbs
19. Made in Ukraine Tech Startup Edition
20. 99 % invisible
21. Planet Money
22. The skeptics' guide to the universe
23. Super Soul
24. TED Talks Daily
25. Tony Robbins
26. Ukraine World
27. Yakaboo
28. You arenot so smart

Додаток У

План роботи факультативу «Історія від минулого до сьогодення»

Тема	Анотація	Платформи	Термін
Давня історія України (від кам'яного віку до епохи «Великого переселення народів»). Давньоруська доба (IX ст.- XIII ст.)	Слов'яни під час Великого переселення народів. Венеди, анти і склавини: розселення, спосіб життя, заняття. Поглиблене вивчення теорій походження держави у давніх слов'ян. Заснування перших міст. Етнічні і державотворчі процеси на теренах України до часу утворення Київської Русі. Визначення характерних особливостей сусідів східнослов'янських племінних союзів: киммерійці, скіфи, сармати, гуни, хозари. Історія українського державотворення. Князювання Кия. Аналіз зовнішньої політики Аскольда та Діра. Аналіз політичної діяльності князів: Олега, Ігоря,	1. Тест «Стародавня історія України» (https://ukrerudyt.com/test.php?test=286). 2. ЗНО-онлайн. Стародавня історія України (https://zno.osvita.ua/ukraine-history/tag-starodavnaya_istoriya_ukrayini/). 3. ЗНО-онлайн. Королівство Руське. Монгольська навала (https://zno.osvita.ua/ukraine-history/tag-korolivstvo_ruske_mongolska_navala/). 4. ЗНО-онлайн. Русь-Україна: виникнення Київської держави (https://zno.osvita.ua/ukraine-history/tag-vynykennja_kyyivskoyi_derzhavy/). 5. ЗНО-онлайн. Русь-Україна: розквіт Київської держави (https://zno.osvita.ua/ukraine-history/tag-rozkvit_kyyivskoyi_derzhavy/). 6. ЗНО-онлайн. Русь-Україна: культура IX–XIV століть (https://zno.osvita.ua/ukraine-history/tag-kultura_ixxiv_stolit/). 7. Тренажер №1 для ЗНО з історії України з теми «Стародавня історія	Вересень

	<p>Ольги, Святослава, Володимира, Ярополка, Олега Святославовича. Хрещення Русі. Розквіт Київського Великого князівства. Початок князівських міжусобиць і занепаду. Розпад Русі: причини та наслідки. Діяльність Володимира Мономаха та Мстислава.</p>	<p>України» (https://kabinet-istorii.at.ua/load/trenazheri_dlja_pidgotovki_do_zno/starodavnja_istorija_ukrajini/trenazher_1_dlja_zno_z_temi_starodavnja_istorija_ukrajini/7-1-0-4). 8. Тренажер №2 для ЗНО з історії України з теми «Стародавня історія України» (https://kabinet-istorii.at.ua/load/trenazheri_dlja_pidgotovki_do_zno/starodavnja_istorija_ukrajini/trenazher_2_dlja_zno_z_istoriji_ukrajini_z_temi_starodavnja_istorija_ukrajini/7-1-0-5). 9. Завдання «Давня історія України» LearningApps.org (https://learningapps.org/view108804/) 10. Тест «Київська Русь». Online Test Pad (https://onlinetestpad.com/ua/testview/45989-kiivska-rus).</p>	
<p>Українські землі у складі Галицько-Волинського князівства та після його занепаду (XIII ст. - XVI ст.)</p>	<p>Висвітлення передумов утворення Галицького та Волинського князівств. Політична діяльність князя Романа Мстиславовича. Утворення Галицько-Волинського князівства. Визначення ролі Данила Галицького у процесі українського</p>	<p>1. Тест «Галицько-Волинська держава». Online Test Pad (https://onlinetestpad.com/ua/testview/46655-galicko-volinska-derzhava0). 2. Курс «Історія України. Повний курс підготовки до ЗНО». Prometheus (https://courses.prometheus.org.ua/courses/course-v1:ZNO+HISTORY101+2017_T1/about). 3. Курс «Історія України в історіях: Модуль 1. Від найдавніших часів до першої половини XVI ст.» (https://znohistory.ed</p>	<p>Жовтень</p>

	<p>державотворення. Боротьба із монголо-татарськими загарбниками. Династія Романовичів: Василька, Володимира, Лева I, Юрія I, Андрія, Лева II. Їх роль у зовнішній політиці та культурному розвитку держави (школи, іконопис, архітектура). Занепад Галицько-Волинського князівства. Поділ українських земель (Великим князівством Литовське).</p>	<p>era.com/m1). 4. Вебінар «Королівство Руське (Галицько-Волинська держава)» (https://www.youtube.com/watch?v=o74zTU90E2E).</p>	
<p>Нова історія України. Козацька доба (XVI ст. – сер. XVII ст.)</p>	<p>Систематизація знань щодо походження козацтва: причини, перші згадки в історичних джерелах. Версії щодо появи перших Січей. Запорізька Січ. Поглиблення знань щодо життя та побуту козаків. Козаки як воїни та політики. Утворення та занепад Речі Посполитої. Роль реєстрового</p>	<p>1. ЗНО-онлайн. Козацька Україна наприкінці 50 – 80-х рр. XVII ст. (https://zno.osvita.ua/ukraine-history/tag-kozacka-ukrayina-v-xvii-st/) . 2. Курс «Історія України. Повний курс підготовки до ЗНО». Prometheus (https://courses.prometheus.org.ua/courses/course-v1:ZNO+HISTORY101+2017_T1/about). 3. Вебінар «Козацька Україна наприкінці 50-80 рр. XVII ст.» (https://www.youtube.com/watch?v=gICMAayTUA).</p>	<p>Листопад</p>

	<p>козацтва в обороні кордонів Речі Посполитої. Військове мистецтво запоріжців. Козацтво як явище світової історії. Узагальнення політичної діяльності історичних персоналій (Д. Вишневецький, С. Наливайко, П. Сагайдачний, Б. Хмельницький, І. Богут, І. Вигоцький).</p>	<p>4. Вебінар «Українські землі у складі Речі Посполитої в другій половині XVI ст.» (https://www.youtube.com/watch?app=desktop&v=y1nYrQV8rLY).</p> <p>5. Завдання «Діячі другої половини XVI ст.» Learning.ua (https://learning.ua/zno/kursy-zno/kursy-zno-z-istorii-ukrainy/diiachi-druhoi-polovyny-xvi-st).</p>	
<p>Національно-визвольна війна та культурно-патріотичний розвиток</p>	<p>Передумови та причини Національно-визвольної війни (1648–1657 рр.). Аналіз битв: в урочищі Жовті Води, під Корсунем тощо. Переяславська рада. Берестейська унія, її вплив на церковне і політичне життя в Україні. Доба «Руїни». Конотопська битва. Розкол України на Лівобережну та Правобережну Україну. Персоналії (П. Тетеря,</p>	<p>1. ЗНО-онлайн. Національно-визвольна війна українського народу середини XVII ст. (https://zno.osvita.ua/ukraine-history/tag-vizvolna-vijna-ukrayinskogo-narodu-xvii-st/).</p> <p>2. Курс «Історія України в історіях: Модуль 2. Друга половина XVI ст. – XVIII ст.» (https://znohistory.edu.com/m2).</p> <p>3. Вебінар «Національно-визвольна війна українського народу середини XVII ст.» (https://www.youtube.com/watch?v=jY3yXxKxTb0).</p> <p>4. Вебінар «Козацька Україна наприкінці 50-80 рр. XVII ст. (Доба Руїни)» (https://www.youtube.com/watch?v=3mFK0G2_uww).</p>	<p>Грудень</p>

	<p>І. Сірко, Ю. Хмельницький, І. Брюховецький та ін.). П. Дорошенко – гетьман усієї України. Діяльність Яреми Вишневецького. Розвиток культури та освіти (Києво- Могилянська академія). Культурно- просвітницька діяльність гетьмана Івана Мазепи. Історичні постаті (І. Мазепа, І. Скоропадський). П. Орлик та його конституція. Визначення головних постулатів Першої Конституції. Повстання та заворушення на Лівобережжі, Галичині.</p>	<p>5. Тест «Козацька Україна наприкінці 50-х років XVII - на початку XVIII ст.» Online Test Pad (https://onlinetestpad.com/ua/testview/90513-iu-8-klas-rozdil-4-test-2-kozacka-ukraina-naprikinci-50-kh-rokiv-khvii-na).</p>	
<p>Нова історія України. Українське національне відродження</p>	<p>Про українські землі в складі Російської та Австрійської імперій (кін. XVIII - перша пол. XIX ст.). Реформи. Греко-католицька церква у процесі національного відродження Галичини. Роль митрополита</p>	<p>1. Вебінар «Українські землі у складі Австрійської імперії кін. XVIII - перша пол. XIX ст.» (https://www.youtube.com/watch?v=1Upk6BmUoik). 2. Курс «Історія України. Повний курс підготовки до ЗНО». Prometheus (https://courses.prometheus.org.ua/courses/course-v1:ZNO+HISTORY101+2017_T1/about).</p>	<p>Січень</p>

	М. Левицького в розвитку української системи шкільництва.	3. Вебінар «Українське національне відродження 19 століття» (https://www.youtube.com/watch?v=HaPS_V6rC5E).	
Просвітництво	Систематизація культурно-освітніх процесів у Західній Україні на поч. XIX ст.. Визначення загальних рис діяльності громадсько-культурного об'єднання «Руська трійця» (М. Шашкевич, І. Вагилевич, Я. Головацький). Їх боротьба за відродження рідної мови і літератури. Поява альманаху «Русалка Дністрова».	1. Вебінар «Руська трійця» (https://www.youtube.com/watch?v=LYNjiKAdj0). 2. Курс «Історія України в історіях: Модуль 3. Довге XIX століття» (https://znohistory.ed-era.com/m3).	Січень
Центральна Рада	Діяльність Центральної Ради. Універсали: зміст, сприйняття, наслідки. Поглиблений аналіз їх змісту. Створення Української Народної Республіки. Гетьманський переворот. Внутрішня і зовнішня політика Української Держави.	1. Вебінар «Дія перша. Весна: Центральна рада, українська революція, лютнева революція в Росії» (https://www.youtube.com/watch?v=aQ82R1M0j7s). 2. Вебінар «Дія друга. Літо: Другий універсал Центральної ради» (https://www.youtube.com/watch?v=2GnWJZyYX28). 3. Вебінар «Дія третя. Осінь: Третій універсал і УНР» (https://www.youtube.com/watch?v=N6KOCfLpiY4). 4. Вебінар «Дія четверта.	Лютий

	<p>Визначення моделі гетьманського державного устрою.</p> <p>Положення про створення регулярних збройних сил.</p> <p>Відкриття Української Академії Наук.</p> <p>Антигетьманський державний переворот.</p> <p>Персоналії історичного періоду (М. Грушевський, П. Скоропадський та інші).</p>	<p>Зима: Конституція УНР 1918 року» (https://www.youtube.com/watch?v=BaT33-rxYeE).</p> <p>5. Тест «Універсали» Online Test Pad (https://onlinetestpad.com/ua/testview/33371-tema-un%D1%96versali).</p> <p>6. Тест «Україна в боротьбі за збереження державної незалежності (1918—1920 рр.)» Online Test Pad (https://onlinetestpad.com/ua/test/143948-ukraina-v-borotb%D1%96-za-zberezhennya-derzhavnoi-nezalezhnost%D1%96-1918-1920-rr).</p>	
Український національно-визвольний рух	<p>Україна в умовах Першої світової війни. Особливості національно-визвольного руху на західноукраїнських землях. Боротьба за збереження державності.</p> <p>Утворення Української Національної Ради у Львові. Проголошення Західно-Української Народної Республіки. Основні етапи її державотворення.</p> <p>Злука ЗУНР і УНР.</p> <p>Персоналії</p>	<p>1. Курс «Історія України в історіях: Модуль 4. ХХ століття» (https://znohistory.ed-era.com/m4).</p> <p>2. ЗНО-онлайн. Україна в роки Першої світової війни (https://zno.osvita.ua/ukraine-history/tag-ukrayina_v_roki_pershoyi_svitovoyi_vijni/).</p> <p>3. ЗНО-онлайн. Встановлення комуністичного тоталітарного режиму в Україні</p> <p>4. (https://zno.osvita.ua/ukraine-history/tag-vstanovlennya_komunistichnogo_rezhimu_v_ukrayini/).</p> <p>5. ЗНО-онлайн. Західноукраїнські землі в міжвоєнний період</p>	Березень

	історичного періоду (С. Петлюра, В. Винниченко).	<p>(https://zno.osvita.ua/ukraine-history/tag-zahidnoukrayinski_zemli_v_m_izhvoyennij_period/).</p> <p>6. Лекція «Злука УНР та ЗУНР: передумови та наслідки» (https://www.youtube.com/watch?v=DIGf1I0D-7A).</p> <p>7. Вправа «Історія України». Learningapps.org (https://learningapps.org/watch?v=p6uibt9k516).</p> <p>8. Тест «Культура України на початку 20 ст.» Online Test Pad (https://onlinetestpad.com/ua/test/79925-kultura-ukraini-na-poch20-st).</p>	
Україна і Друга світова війна	Радянсько-німецький пакт про ненапад від 23 серпня 1939 р. Геополітичні інтереси А. Гітлера і Й. Сталіна щодо українських земель. Втілення в життя плану «Ост». Рух Опору. Розгортання радянського партизанського руху. Внесок УПА в боротьбу з гітлерівською армією. України у першому повоєнному десятиріччі (1945–1955 рр.). Доба «відлиги». Соціально-	<p>1. Курс «Історія України в історіях: Модуль 5. Утворення СРСР, тоталітарний режим і Друга світова війна» (https://znohistory.ed-era.com/m5).</p> <p>2. ЗНО-онлайн. Початок Другої світової війни (1939–1941) (https://zno.osvita.ua/ukraine-history/tag-pochatok_drughoyi_svitovoyi_vijny_1939_1941/).</p> <p>3. ЗНО-онлайн. Друга світова війна: Рух Опору (1941–1943) (https://zno.osvita.ua/ukraine-history/tag-rukhn_oporu_1941_1943/).</p> <p>4. ЗНО-онлайн. Друга світова війна: воєнні дії на теренах України (1943–1945)</p>	Квітень

	<p>економічне та політичне становище на Україні у другій половині 1960-х – першій половині 1980-х рр. Україна в добу «перебудови». Дисидентський рух у СРСР: мета, ідеї, представники. «Шістдесятники». Персоналії історичного періоду (І. Дзюба, Л. Костенко, М. Вінграновський, В. Стус, І. Драч, В. Симоненко та інші).</p>	<p>(https://zno.osvita.ua/ukraine-history/tag-voyenni-diyi-na-terenakh-ukrayiny-1943-1945/).</p> <p>5. Лекція «Хрущовська відлига 1953-1964» (https://www.youtube.com/watch?v=fYzj4yMHimE).</p> <p>6. Пошукове завдання «Історія України» Learningapps.org (https://learningapps.org/watch?v=pv6432eot16)</p> <p>7. Збірник завдань «Друга світова війна. Шістдесятники та Дисидентський рух в Україні» (https://learningapps.org/watch?v=pw0vo8ort17).</p>	
<p>Новітня історія України. Розбудова незалежної Української держави</p>	<p>Державний переворот в СРСР. Акт проголошення Незалежності України. Адміністративно-територіальний розподіл держави. Президентство Л. Кравчука та Л. Кучми. Вхід України до Ради Європи. Помаранчева революція: причини, наслідки. Президентство В. Ющенка та В. Януковича. Революція Гідності. Анексія Криму. Боротьба</p>	<p>1. Курс «Історія України в історіях: Модуль 6. Україна від повоєнних років до незалежності, 50-ті роки ХХ ст. - ХХІ ст. (https://znohistory.ed-era.com/m6).</p> <p>2. ЗНО-онлайн. Україна в період загострення кризи радянської системи (https://zno.osvita.ua/ukraine-history/tag-ukrayina-v-period-zagostrennya-krizi-radyanskoyi-sistemi/).</p> <p>3. ЗНО-онлайн. Становлення України як незалежної держави (https://zno.osvita.ua/ukraine-history/tag-stanovlennya-ukrayini-yak-nezalezhnoyi-derzhavi/).</p>	<p>Травень</p>

	<p>за територію Донбасу. Президентська діяльність П. Порошенка. Стратегічний курс на членство України в Європейському Союзі та НАТО. Президентство В. Зеленського. «Асоціативне тріо» співпраці в рамках Східного партнерства та зобов'язання щодо приєднання до Європейського Союзу.</p>	<p>4. ЗНО-онлайн. Творення нової України (https://zno.osvita.ua/ukraine-history/tag-tvorennya-novoyi-ukrayini/)</p> <p>5. Курс «Історія України. Повний курс підготовки до ЗНО». Prometheus (https://courses.prometheus.org.ua/courses/course-v1:ZNO+HISTORY101+2017_T1/about).</p> <p>6. Історія України в історіях: тест «Яка ти історична постать?» (https://znohistory.ed-era.com/test).</p> <p>7. Політично-історичний тест «Україна в 21 сторіччі». Online Test Pad (https://onlinetestpad.com/ua/test/78684-pol%D1%96tichno-%D1%96storichnij-test-ukraina-v-21-stor%D1%96chch%D1%96).</p> <p>8. Перегляд фільмів: - «Захар Беркут» (2019), реж. Ахтем Шевкетович Сеїтаблаєв, Джон Винн (https://megogo.net/ua/view/14792-zahar-berkut.html); - «Крути 1918» (2019), реж. Олексій Шапарєв (https://planetakino.ua/movies/kruti_1918/).</p> <p>9. Прочитання історично-художньої літератури: - «Справа Василя Стуса» (2019), Кіпіані Вахтанг Теймуразович; - «Криваві землі: Європа між Гітлером і Сталіним» (2010), Тімоті Снайдер;</p>	
--	---	---	--

		- «Історія з грифом «Секретно» (2014), В'ятрович Володимир Михайлович.	
--	--	--	--

План роботи факультативу «Я громадянин України»

Тема	Анотація	Платформи	Термін
Права та обов'язки людини в суспільстві	<p>Поглиблення розуміння змісту поняття «право».</p> <p>Права і свободи людини та відповідальність держави за їх дотримання, гарантування та захист. Визначення ролі права у житті людини. Види прав. Поняття прав дитини. Нормативне регулювання прав дитини. Поняття механізму захисту прав людини. Структура механізму захисту прав людини.</p> <p>Опрацювання основних міжнародних нормативних документів у галузі прав людини. Обов'язки громадян, їх дотримання.</p>	<p>1. Конституція України. Верховна Рада України; Конституція України, Конституція, Закон від 28.06.1996 № 254к/96-ВР (https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text).</p> <p>2. Конвенція про боротьбу з дискримінацією в галузі освіти. ООН; Конвенція, Міжнародний документ від 14.12.1960 (https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_174#Text).</p> <p>3. Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права. ООН; Пакт, Міжнародний документ від 16.12.1966 (https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_042#Text).</p> <p>4. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права. ООН; Пакт, Міжнародний документ від 16.12.1966 (https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_043#Text).</p> <p>5. Міжнародна конвенція про ліквідацію</p>	Вересень

		<p>всіх форм расової дискримінації. ООН; Конвенція, Міжнародний документ, Заява від 21.12.1965 (https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_105#Text).</p> <p>6. Конвенція Організації Об'єднаних Націй про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок. ООН; Конвенція, Міжнародний документ від 18.12.1979 (https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_207#Text).</p> <p>7. Конвенція про права дитини. ООН; Конвенція, Міжнародний документ від 20.11.1989 (https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_021#Text).</p> <p>8. Конвенція про охорону та заохочення різноманітності форм культурного самовираження. ЮНЕСКО; Конвенція, Міжнародний документ від 20.10.2005 (https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/952_008#Text).</p> <p>9. Конвенція про права осіб з інвалідністю (Конвенція про права інвалідів). ООН; Конвенція від 13.12.2006 (https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_g71#Text).</p> <p>10. Загальна декларація прав людини (рос/укр). ООН; Декларація, Міжнародний документ</p>	
--	--	---	--

		<p>від 10.12.1948 (https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015#Text).</p> <p>11. Завдання «Класифікація прав людини». LearningApps.org (https://learningapps.org/9734143).</p> <p>12. Вправа «Чи знаю я свої права та обов'язки?» LearningApps.org (https://learningapps.org/15646745).</p> <p>13. Вправа «Вибираємо права людини». Learning.ua (https://learning.ua/mova/desiatyi-klas/vybyraiemo-prava-liudyny).</p>	
<p>Основи теорії держави і права</p>	<p>Поняття держави та її ознаки. Поглиблене вивчення теорій походження держави. Визначення функцій та форм держави. Характеристика внутрішніх і зовнішніх функцій держави. Поняття та ознаки правової держави. Систематизація структури правової норми. Визначення видів правової норми. Поняття та ознаки громадянського суспільства і правової держави.</p>	<p>1. Тест «Основи теорії держави і права». Online Test Pad (https://onlinetestpad.com/ua/test/135941-pravo-9-klas-rozd%D1%96l-1test-1-osnovi-teor%D1%96i-derzhavi-%D1%96-prava).</p> <p>2. Курс «Права людини в освітньому просторі». Edera (https://courses.edera.com/courses/course-v1:EDERA_OSCE+HRE101+2019/about).</p> <p>3. Тест «Взаємозв'язок людини і держави». Online Test Pad (https://onlinetestpad.com/ua/testview/140795-pravo-9-klas-rozdil-3-test-1-vzaemozvyazok-lyudini-i-derzhavi).</p>	<p>Вересень</p>

	Механізм та апарат держави.	<p>4. Курс «Демократія: від теорії до практики. Інтерактивний курс із громадянської освіти для студентів закладів вищої освіти» (https://demcourse.theworkademy.com/uk/#intros).</p> <p>5. Тест «Основи теорії держави і права». НаУрок: освітній проект (https://naurok.com.ua/test/osnovi-teori-derzhavi-i-prava-324168.html).</p>	
Конституційне право України	<p>Джерела конституційного права. Визначення системи конституційного права в Україні. Способи формування вищих органів влади в теорії та практиці конституційного права.</p> <p>Конституційно-правові відносини. Виборчі системи та їх застосування в Україні.</p> <p>Систематизація знань про відповідальність у системі конституційного права: поняття, види, підстави.</p>	<p>1. Конституція України. Верховна Рада України; Конституція України, Конституція, Закон від 28.06.1996 № 254к/96-ВР (https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text).</p> <p>2. Конституційне право в Україні. LearningApps.org (https://learningapps.org/display?v=pmscc3ke521).</p> <p>3. Конституційні права людини і громадянина. LearningApps.org (https://learningapps.org/21969814).</p> <p>4. Тест «Правознавство. Конституційне право». Український Ерудит. (https://ukrerudyt.com/test.php?test=10).</p> <p>5. Тест «Конституційне право</p>	Жовтень

		України». НаУрок: освітній проект (https://naurok.com.ua/test/konstituciynne-pravo-ukra-ni-21476.html). 6. Вправа «Виконавча влада в Україні». LearningApps.org (https://learningapps.org/19184553).	
Цивільне право. Трудове право	Цивільне законодавство. Визначення поняття «цивільне право». Цивільно-правові відносини та їх елементи. Суб'єкти та об'єкти цивільно-правових відносин. Здійснення цивільних прав та виконання юридичних обов'язків. Право власності. Цивільно-правова відповідальність. Трудові правовідносини. Систематизація видів трудових правовідносин. Структура трудових правовідносин та її елементи. Правове регулювання зайнятості та працевлаштування. Поглиблене вивчення трудового договору, визначення робочого часу, оплати праці.	1. Умови укладення трудового договору. Міністерство юстиції (https://minjust.gov.ua/mstr_9252). 2. Цивільний кодекс України. Кодекс України; Закон, Кодекс від 16.01.2003 № 435-IV (https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text). 3. Тест з охорони праці. Online Test Pad (https://onlinetestpad.com/ua/testview/23431-test-z-okhoroni-prac%D1%96). 4. Вправа «Трудове право». LearningApps.org (https://learningapps.org/8280https://learningapps.org/19184553156). 5. Вебінар М. Карпа «Трудове право. Лайфхаки: як правомірно жити». Безоплатна правова допомога (https://www.legalaid.gov.ua/publikatsiyi/mariya-karpa-trudove-pravo-lajfhaky-yak-pravomirno-zhyty/). 6. Вебінар «Дискримінація в	Листопад

	Контроль та відповідальність у трудовому праві.	<p>трудових відносинах: мобінг». PRAVOKATOR: безоплатна правова допомога (https://www.youtube.com/watch?v=CcnsAKUaTx0).</p> <p>7. Вебінар «Цивільні права та способи їх захисту. Види цивільних проваджень». Edera (https://www.youtube.com/watch?v=t9eetBe6b2U).</p>	
Аграрне, земельне та екологічне право. Адміністративне право	<p>Поглиблене вивчення змісту аграрних, земельних та екологічних правовідносин. Класифікація аграрного, земельного та екологічного прав. Правове регулювання здійснення сільськогосподарської діяльності та використання та охорони природних ресурсів. Визначення прав земельної власності та землекористування. Систематизація правових засад реалізації екологічного права. Відповідальність за порушення аграрного, земельного та екологічного законодавства. Детальне вивчення</p>	<p>1. Тест «Правознавство. Адміністративне право». Український Ерудит (https://ukrerudyt.com/test.php?test=11).</p> <p>2. Завдання «Екологічне право». LearningApps.org (https://learningapps.org/4658754).</p> <p>3. Тест «Загальна характеристика адміністративного права». Всеосвіта (https://vseosvita.ua/library/testovi-zavdanna-z-temi-zagalna-harakteristika-administrativnogo-prava-administrativni-pravovidnosini-vidi-administrativnih-pravoporusen-administrativ-297027.html).</p> <p>4. Вебінар «Все про адміністративне право: онлайн-зустріч із вченим» (https://www.youtube.com/watch?v=4NXdnNdDtOQ).</p>	Грудень

	<p>етапів формування та джерел адміністративного права. Визначення системи адміністративного права. Адміністративно-правові відносини, їх види. Адміністративне правопорушення та відповідальність.</p>	<p>5. Вебінар «Адміністративне та господарське судочинство». Edera (https://www.youtube.com/watch?v=gH9kncEx9n0).</p>	
Кримінальне право	<p>Джерела кримінального права України. Поглиблене вивчення системи кримінального права України. Поняття, структура і види кримінально-правових норм. Кримінальний закон як джерело кримінального права. Чинність кримінального закону. Поглиблення розуміння про підстави кримінальної відповідальності. Поняття злочину та його види. Визначення відмінності злочину від інших правопорушень, замаху від підготовки до злочину. Аналізування складу</p>	<p>1. Вправа «Кримінальне право». LearningApps.org (https://learningapps.org/1293830).</p> <p>2. Тест онлайн з кримінального права України для підготовки до ЗНО в магістратуру 2020. Тести на державну службу (https://testderz.com/zno-pravo/crime/).</p> <p>3. Тест «Кримінальне право». НаУрок: освітній проект (https://naurok.com.ua/test/kriminalne-pravo-854836.html).</p> <p>4. Відео-презентація «Кримінальне право» (https://www.youtube.com/watch?v=h1n98YXcSlA).</p> <p>5. Лекції «Кримінальне право». НЮУ ім. Ярослава Мудрого (https://www.youtube.com/playlist?list=PLOioSlXejQ9jFihRBDcsu6skUcz6TRU</p>	Січень

	злочину: об'єкт (об'єктивна сторона), суб'єкт (суб'єктивна сторона) та співучасть.	Ve). 6. Лекції «Кримінальне право України». НЮУ ім. Ярослава Мудрого (https://www.youtube.com/playlist?list=PL0ioSIXejQ9hD9occ6LfluEBGbcYJ-1Q).	
Міжнародне право.	Поняття про сучасне міжнародне право. Норми та джерела міжнародного права. Основні принципи міжнародного права. Суб'єкти міжнародного права. Аналіз міжнародних договорів щодо регулювання діяльності держав та міжнародних організацій. Міжнародно-правова відповідальність. Основні галузі міжнародного права (гуманітарне, морське, повітряне та космічне право, економічне, кримінальне право).	1. Про міжнародні договори України. Закон України від 29.06.2004 № 1906-IV (https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1906-15#Text). 2. Конвенція про міжнародне право спростування. ООН; Конвенція, Міжнародний документ від 16.12.1952 (https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_319#Text). 3. Курс «Європейський механізм захисту прав людини». Edera (https://courses.edera.com/courses/course-v1:EdEra+HR101+hr101/about). 4. Кросворд «Міжнародне право». LearningApps.org (https://learningapps.org/1980103). 5. Вебінар А. Кориневича «Про міжнародні злочини» (https://youtu.be/o1sFsme0R8M). 6. Тест онлайн з міжнародного захисту прав людини для підготовки до ЗНО в	Лютий

		магістратуру 2020. Тести на державну службу(https://testderz.com/zno-pravo/humanrights/).	
Фінансове право. Банківське право	Система та джерела фінансового права. Фінансово-правові норми та фінансові правовідносини. Відповідальність за порушення фінансового законодавства. Поняття бюджету. Бюджетна система України. Правові основи оподаткування. Правове регулювання страхування. Правові основи грошового обігу. Фінансово-правові основи банківської діяльності. Банківське право України: поняття, система, джерела. Правовий статус банків в Україні. Правові засади здійснення банками платежів і розрахунків. Правове регулювання валютних відносин та ціноутворення.	1. Про банки і банківську діяльність. Закон України від 07.12.2000 № 2121-III (https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2121-14#Text). 2. Про Національний банк України. Закон України від 20.05.1999 № 679-XIV (https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/679-14#Text). 3. Про платіжні системи та переказ коштів в Україні. Закон України від 05.04.2001 № 2346-III (https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2346-14#Text). 4. Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг. Закон України від 12.07.2001 № 2664-III (https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2664-14#Text). 5. Про страхування. Закон України від 07.03.1996 № 85/96-ВР (https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/85/96-%D0%B2%D1%80#Text). 6. Про захист персональних даних. Закон України від 01.06.2010 № 2297-VI (https://zakon.rada.gov.ua/l	Березень

		<p>aws/show/2297-17#Text).</p> <p>7. Тест «Податки. Що ви знаєте про них?» Український Ерудит (https://ukrerudyt.com/test.php?test=142).</p> <p>8. Тест «Податок на нерухомість». Український Ерудит (https://ukrerudyt.com/test.php?test=143).</p> <p>9. Тест «Спрощена система оподаткування» (https://ukrerudyt.com/test.php?test=156).</p> <p>10. Курси фінансової грамотності. Vlasnifinansy.info (https://vlasnifinansy.info/kursy.html).</p> <p>11. Курс «Фінансовий менеджмент». Prometheus (https://courses.prometheus.org.ua/courses/NAUKMA/101/2014_T2/about).</p>	
Судові та правоохоронні органи України	Правоохоронні органи, їх завдання, принципи організації та діяльності. Судова система України, конституційні принципи її побудови. Професійні судді, порядок їх призначення та обрання на посаду. Органи суддівського самоврядування. Конституційний Суд України, його характеристика як єдиного суду	<p>1. Конституція України. Верховна Рада України; Конституція України, Конституція, Закон від 28.06.1996 № 254к/96-ВР (https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text).</p> <p>2. Про судоустрій і статус суддів. Закон України від 02.06.2016 № 1402-VIII (https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19#Text).</p> <p>3. Про затвердження Порядку взаємодії</p>	Квітень

	<p>конституційної юрисдикції. Вища Рада Юстиції України, її конституційний статус, склад, завдання. Система органів прокуратури. Органи внутрішніх справ України, їх місце у системі правоохоронних органів, система та структура побудови. Кримінальна міліція та міліція громадської безпеки, їх основні завдання. Органи досудового розслідування. Служба безпеки України, її правова основа та принципи діяльності. Органи юстиції України..</p>	<p>органів державної контрольно-ревізійної служби, органів прокуратури, внутрішніх справ, Служби безпеки України. Головки КРУ, МВС України, Служба безпеки України, Генеральна прокуратура України; Наказ від 19.10.2006 № 346/1025/685/53 (https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1166-06#Text).</p> <p>4. Завдання «Механізми захисту прав людини». LearningApps.org (https://learningapps.org/14882052).</p> <p>5. Тест «Правоохоронні органи». НаУрок: освітній проект (https://naurok.com.ua/test/pravoohoronni-organi-290830.html).</p>	
<p>Правопорядний громадянин України</p>	<p>Систематизація та узагальнення знань про права, свободи, обов'язки людини як громадянина України. Формування свідомого ставлення щодо дотримання конституційного законодавства.</p>	<p>1. Конституція України. Верховна Рада України; Конституція України, Конституція, Закон від 28.06.1996 № 254к/96-ВР (https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text).</p> <p>2. Завдання «Поєднай права-обов'язки». LearningApps.org (https://learningapps.org/21763509).</p> <p>3. Цифрові права та безпека для дітей.</p>	<p>Травень</p>

		<p>Мінзмін (http://minzmin.org.ua/digital).</p> <p>4. Онлайн-курс «Усе, що треба знати для забезпечення прав підлітків в Україні». Edera (https://courses.edera.com/courses/course-v1:AFEW+1+2020/about).</p> <p>5. Онлайн-курс «Людина та держава. Правила гри». Edera (https://courses.edera.com/courses/course-v1:EdEra+LAW101+law101/about).</p> <p>6. ЗНО-онлайн. Всі запитання з права (https://zno.osvita.ua/master/pravo/all/90/).</p> <p>7. Фільм «Адвокат на Лінкольні» (2011), реж. Б. Фурман (https://uafilm.tv/6278-advokat-na-lnkoln-lnkoln-dlya-advokata.html).</p> <p>8. Фільм «Нюрнберзький процес» (1961), реж. С. Трейсі (https://ua.kinorium.com/51747/).</p> <p>9. Фільм «Ангели із залізними щелепами» (2004), реж. К. Гарнієр (https://ua.kinorium.com/266073/).</p> <p>10. Фільм «Зима у вогні» (2015), реж. Є. Афінеєвський (https://ukrfilmy.com/550-zima-u-vogni-2015.html).</p>	
--	--	--	--

**План роботи факультативу «Знання мови – мовна компетентність
майбутнього вчителя»**

Тема	Анотація	Платформи	Термін
Сходинки орфоепії та орфографії	Формування орфоепічних норм. Поглиблене розкриття фонетичних та фонологічних особливостей української орфоепії. Практичне вправлення у транскрибуванні слів (фонематичне та фонологічне). Практикування у дотриманні норм милозвучності української мови. Систематизація видів орфограм. Орфографічні вправлення (правопис ненаголошених голосних; правопис префіксів, суфіксів; чергування голосних та приголосних; правопис знака м'якшення та апострофа тощо).	1. Орфографія. Мова ДНК нації (https://ukr-mova.in.ua/library/orfografiya/). 2. Наголос. Мова ДНК нації (https://ukr-mova.in.ua/library/nagolos/). 3. Інше. Мова ДНК нації (https://ukr-mova.in.ua/library/inshe/). 4. Вправа «Складні випадки наголошення». LearningApps.org (https://learningapps.org/3207284; https://learningapps.org/3252136). 5. Вправа «Наголос у словах». LearningApps.org (https://learningapps.org/12419147). 6. Генератори мовних завдань (https://childdevelop.com.ua/generator/letters/). 7. Завдання з теми «Орфографія». Learning.ua (https://learning.ua/mova/orfohrafia/).	Вересень
Лексичне розмаїття мови	Лексичне та фразеологічне багатство української мови. Багатозначність слів. Формування навичок розрізняти види	1. М. Волощак. Неправильно – правильно: довідник з українського слововживання (http://nepravylno-pravylny.wikidot.com/).	Жовтень

	<p>омонімії: повні (лексичні) та неповні (граматичні: омоформи, омографи, омофони). Міжмовна омонімія та паронімія. Неологізми в діловому мовленні. Фразеологізми та фразеологічні вирази: класифікація, значення, застосування.</p>	<p>2.Синоніми. Мова ДНК нації (https://ukr-mova.in.ua/library/sunonimu/).</p> <p>3.Пароніми. Мова ДНК нації (https://ukr-mova.in.ua/library/paronimu/).</p> <p>4. Фразеологізми. Мова ДНК нації (https://ukr-mova.in.ua/library/frazeologizmu/).</p> <p>5. Вправа «Фразеологічні антоніми». LearningApps.org (https://learningapps.org/3034798).</p>	
<p>Особливості словотвору</p>	<p>Поглиблене вивчення способів словотворення в сучасній українській мові. Утворення слів за словотвірними моделями за допомогою морфем та словотворчих засобів. Лексичні та графічні скорочення слів. Дотримання правил переносу слів.</p>	<p>1. Вправа «Написання префіксів, співзвучних з прийменниками» LearningApps.org (https://learningapps.org/21723211).</p> <p>2. Вправа «Словотвір». LearningApps.org (https://learningapps.org/3171478).</p> <p>3. Завдання з теми «Будова слова. Словотвір». Classtime (https://www.classtime.com/curriculum/qs/зно-українська-мова-i-література-завдання-за-темами-14-будова-слова-словотвір-будова-слова-словотвір/59b76653-4edd-4c75-97bb-0e193a9c9e56).</p> <p>4. Завдання з теми «Словотвір». Learning.ua (https://learning.ua/mova/slovotvir/).</p> <p>5. Завдання з теми</p>	<p>Листопад</p>

		«Будова слова». Learning.ua (https://learning.ua/zno/kursy-zno-z-ukrainskoi-movy/budova-slova).	
Правопис іменних частин мови	Розкриття історичної класифікації частин мови. Використання іменників, числівників та займенників у професійному мовленні. Вправлятися у редагуванні та перекладі словосполучень. Поділ іменників на відміни та групи. Особливості правопису відмінкових закінчень іменників. Визначення категорії роду іменників. Орфографічне вправляння в утворенні та відмінюванні прізвищ, імен та по батькові. Систематизація ступенів порівняння прикметників, їх правопис. Особливості запису чисел. Зв'язок числівника з іменником. Формування навичок розрізняти види займенників.	1. Правопис 2019. Мова ДНК нації (https://ukr-mova.in.ua/library/pravopis-2019/). 2. Завдання «Правопис складних слів». LearningApps.org (https://learningapps.org/3134336). 3. Завдання з теми «Частини мови». Learning.ua (https://learning.ua/mova/chastiny-movy/). 4. ЗНО-онлайн. Морфологія. Класифікація частин мови. (https://zno.osvita.ua/ukrainian/tag-klasifikaciya-chastin-movi/). 5. Розрізнення прийменників і префіксів. Тренажер з правопису української мови (https://webpen.com.ua/pages/Morphology_constant_learning_parts/preposition_versus_prefix.html). 6. М. Волощак Неправильно – правильно: довідник з українського слововживання (http://nepravylno-pravylno.wikidot.com/).	Грудень

<p>Неіменні та службові частини мови</p> <p>Формування навичок правопису дієслова, прислівника та службових частин мови.</p> <p>Систематизація правопису закінчень дієслів у дієвідмінах.</p> <p>Вправлення у розрізненні форм та видів дієслів.</p> <p>Переклад та редагування дієприкметникових і дієприслівникових конструкцій.</p> <p>Визначення способів творення прислівників, особливості їх правопису. Службові частини мови та вигук.</p> <p>Систематизація прийменників та часток за їх походженням.</p> <p>Практичне вправлення у вживанні прийменників, часток, сполучників.</p> <p>Види вигуків.</p> <p>Уживання вигуків та звуконаслідувальних слів в діловому мовленні. написання не з різними частинами мови.</p>	<p>1. Завдання з теми «Частини мови». Learning.ua (https://learning.ua/mova/c-hastyny-movy/).</p> <p>2. Завдання з теми «Прислівник». Classtime (https://www.classtime.com/curriculum/qs/зно-українська-мова-і-література-завдання-за-темами-15-морфологія-прислівник/97cefc00-a9c3-4c23-8012-28b896aa25fd).</p> <p>3. Вправа «Вигук». LearningApps.org (https://learningapps.org/18988267).</p> <p>4. Морфологічний практикум «Службові частини мови. Вигук». LearningApps.org (https://learningapps.org/10091334).</p> <p>5. ЗНО-онлайн. Морфологія. Класифікація частин мови. (https://zno.osvita.ua/ukrainian/tag-klasifikaciya-chastin-movi/).</p> <p>6. М. Волощак – Неправильно – правильно: довідник з українського слововживання (http://nepravylno-pravylno.wikidot.com/).</p>	<p>1. Завдання з теми «Частини мови». Learning.ua (https://learning.ua/mova/c-hastyny-movy/).</p> <p>2. Завдання з теми «Прислівник». Classtime (https://www.classtime.com/curriculum/qs/зно-українська-мова-і-література-завдання-за-темами-15-морфологія-прислівник/97cefc00-a9c3-4c23-8012-28b896aa25fd).</p> <p>3. Вправа «Вигук». LearningApps.org (https://learningapps.org/1898267).</p> <p>4. Морфологічний практикум «Службові частини мови. Вигук». LearningApps.org (https://learningapps.org/10091334).</p> <p>5. ЗНО-онлайн. Морфологія. Класифікація частин мови. (https://zno.osvita.ua/ukrainian/tag-klasifikaciya-chastin-movi/).</p> <p>6. М. Волощак – Неправильно – правильно: довідник з українського слововживання (http://nepravylno-pravylno.wikidot.com/).</p>	<p>Січень</p>
<p>Правопис слів іншомовно</p>	<p>Класифікація слів іншомовного походження.</p>	<p>1.Словник іншомовних слів (URL: https://www.jnsm.com.ua/</p>	<p>Лютий</p>

<p>го походження</p>	<p>Вправління у вживанні подвоєння, знака м'якшення та апострофа в словах іншомовного походження. Визначення правильного українського відповідника до слів іншомовного походження.</p>	<p>sis/index.shtml).</p> <p>2. Майданчик для перекладів запозичених слів. Словотвір (https://slovotvir.org.ua/).</p> <p>3. М.Волощак Неправильно – правильно: довідник з українського слововживання (http://nepravylno-pravylno.wikidot.com/).</p> <p>4. Антисуржик. Мова ДНК нації (https://ukr-mova.in.ua/library/antusurz huk/).</p> <p>5. Завдання з теми «Написання слів іншомовного походження». Classtime (https://www.classtime.com/curriculum/qs/зно-українська-мова-і-література-завдання-за-темами-12-орфографія-написання-слів-іншомовного-походження/a7732c61-678a-440d-86fc-bc5cd5e9443d).</p> <p>6. Вправа «Написання слів іншомовного походження». LearningApps.org (https://learningapps.org/2291079).</p> <p>7. Завдання «Добери до слів іншомовного походження українські відповідники». Learning.ua (https://learning.ua/mova/piatyi-klas/dobyrαιο-do-</p>	
----------------------	--	---	--

		<p>sliv-inshomovnoho-pokhodzhennia-ukrainski-vidpovid).</p> <p>8. Завдання «Рід невідмінюваних іменників іншомовного походження». Learning.ua (https://learning.ua/zno/kursy-zno/kursy-zno-z-ukrainskoi-movy/rid-nevidminiuvanykh-imennykiv-inshomovnoho-pokhodzhennia).</p> <p>9. Завдання «Написання слів іншомовного походження». Learning.ua (https://learning.ua/zno/kursy-zno-z-ukrainskoi-movy/napysannia-sliv-inshomovnoho-pokhodzhennia).</p>	
Просто про складні речення	Речення як одиниця синтаксису. Односкладні та двоскладні речення. Типи та стилістичні функції односкладних речень. Поняття про просте ускладнене речення. Формування навичок ускладнення речень різними видами ускладнень. Здійснення синтаксичного аналізу простого речення. Поглиблене вивчення видів складного речення. Складносурядне	<p>1.Завдання «Складнопірядне речення. Види складнопірядних речень». LearningApps.org (https://learningapps.org/2994819).</p> <p>2. Вставні та вставлені конструкції (слова, словосполучення, речення). Тренажер з правопису української мови (https://webpen.com.ua/pages/Syntax_and_punctuation/embedded_and_inserted_parts_of_the_sentence.html).</p> <p>3. Інші розділові знаки в складносурядних, складнопірядних і</p>	Березень

	<p>речення. Складнопідрядне речення та його види. Безсполучникове складне речення. Речення з різними видами зв'язку. Пунктуація складного речення. Уживання авторських розділових знаків. Пунктуаційне оформлення прямої мови та цитати.</p>	<p>безсполучникових складних реченнях. Тренажер з правопису української мови (https://webpen.com.ua/pages/Syntax_and_punctuation/other_punctuation_marks_in_sentences.html). 4. Пряма мова і цитати. Тренажер з правопису української мови (https://webpen.com.ua/pages/Syntax_and_punctuation/direct_speech.html). 5. Завдання з теми «Присудок у простому двоскладному реченні». Learning.ua (https://learning.ua/zno/kursy-zno-z-ukrainskoi-movy/prysudok-u-prostomu-dvoskladnomu-rechenni). 6. Завдання з теми «Розставляємо розділові знаки в реченнях зі вставними словами, словосполученнями, реченнями». Learning.ua (https://learning.ua/zno/kursy-zno/kursy-zno-z-ukrainskoi-movy/rozstavliaiemo-rozdilovi-znaky-v-rechenniakh-zi-vstavnymyslovam).</p>	
Лабораторія стилістики	<p>Поняття про текст. Визначення структури та принципи побудови тексту. Поділ тексту на абзаци, змістові лінії. Розширення</p>	<p>1.Завдання «Розрізняємо стилі мовлення». Learning.ua (https://learning.ua/zno/kursy-zno/kursy-zno-z-ukrainskoi-movy/rozrizniaiemo-styli</p>	Квітень

	<p>поняття про стиль та стилістичну норму. Формування навичок розрізняти стилі за їх характерними особливостями. Створення текстів різного стилю мовлення.</p>	<p>movlennia).</p> <p>2. Завдання «Визначаємо стилі мовлення». Learning.ua (https://learning.ua/zno/kursy-zno-z-ukrainskoi-movy/vyznachaiemo-styli-movlennia).</p> <p>3. ЗНО-онлайн. Стилїстика. Текст. Розвиток мовлення (https://zno.osvita.ua/ukrainian/tag-analiz_synye_jabluko_dlja_ilonky/).</p> <p>4. Завдання «Виділяємо речення, які не відповідають стилю уривка». Learning.ua (https://learning.ua/mova/deviatyi-klas/vydiliaiemo-rechennia-iaki-ne-vidpovidaiut-styliu-uryvka).</p> <p>5. Теоретична вікторина «Стилї мовлення». Learning.ua (https://learning.ua/mova/deviatyi-klas/povtorennia-teorii-styli-movlennia).</p> <p>6. Вправа «Розбираємо інтерв'ю за типами мовлення». Learning.ua (https://learning.ua/mova/deviatyi-klas/rozbir-interviu-na-typu-movlennia).</p> <p>7. Вправа «Жанри стилів мовлення». LearningApps.org (https://learningapps.org/6479216).</p>	
--	--	---	--

<p>Елементи риторики</p>	<p>Риторика як наука публічного мовлення. Культура та етика мовлення сучасного оратора. Загальні правила підготовки промови. Формування навичок розрізняти роди та жанри риторики. Структура і функції усного й писемного мовлення. Стилїстика діалогів і монологів. Усне та розмовне мовлення. Створення різних жанрів публічних виступів.</p>	<p>1.Завдання «Формулюємо промову і характеризуємо аргументи». Learning.ua (https://learning.ua/mova/desiatyi-klas/formuliuiemo-promovu-i-kharakteryzuiemo-arhumenty).</p> <p>2. Завдання «Розрізняємо полемічні прийоми». Learning.ua (https://learning.ua/mova/desiatyi-klas/rozrizniuiemo-polemichni-priyomy).</p> <p>3. Створення публікацій, плакатів, дописів, коміксів тощо. Canva (https://www.canva.com/)</p> <p>4. Доповнюємо документ ділового стилю. Learning.ua (https://learning.ua/mova/deviatyi-klas/dopovniuiemo-dokument-dilovoho-styliu).</p> <p>5. Мистецтво педагогічної риторики: секрети та прийоми. НаУрок (https://naurok.com.ua/post/mistectvo-pedagogichno-ritoriki-sekrety-ta-priyomi).</p> <p>6. Вебінар «Риторика педагога: антикризове реагування під час взаємодії з батьками». НаУрок (https://naurok.com.ua/webinar/ritorika-pedagoga-antikrizove-reaguvannya-pid-chas-vzaemodi-z-batkami).</p>	<p>Травень</p>
--------------------------	---	--	----------------

<p>Культура ділового мовлення</p>	<p>Поняття про норми та принципи ділового мовлення. Мовний етикет. Лексика ділового мовлення. Сталі мовні звороти, професіоналізми та їх активне вживання у мовленні.</p>	<p>1. Курс «Сучасна українська мова» (https://eduhub.in.ua/course/suchasna-ukrajinska-mova).</p> <p>6. Вправа «Знаходимо професіоналізми в діалозі». Learning.ua (https://learning.ua/mova/v-osmyi-klas/znakhodymo-profesionalizmy-v-dialozi).</p> <p>7. Вправа «Знаходимо професійну лексику». Learning.ua (https://learning.ua/mova/s-hostyi-klas/znakhodymo-profesiinu-leksyku).</p> <p>8. Вправа «Розрізняємо професійну та офіційно-ділову лексику». Learning.ua (https://learning.ua/mova/s-hostyi-klas/rozrizniaiemo-profesiinu-ta-ofitsiino-dilovu-leksyku).</p> <p>9. Завдання «Готуємося до ЗНО. Культура мовлення». LearningApps.org (https://learningapps.org/3455141).</p> <p>10. Тест «Ділова етика і культура спілкування». НаУрок: освітній проект (https://naurok.com.ua/test/dilova-etika-i-kultura-spilkuvannya-602382.html).</p>	<p>Травень</p>
-----------------------------------	---	---	----------------

Додаток Ф

Перелік тем для щорічного конкурсу есе

НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНЕ ВИХОВАННЯ

1. Формування в людини високої національно-патріотичної свідомості, почуття відданості своїй державі в умовах діджиталізації.
2. Особливості становлення самодостатнього громадянина-патріота України як гуманіста і демократа, готового до виконання громадянських і конституційних обов'язків.
3. Особливості становлення свідомого громадянина-патріота своєї держави, готового до успадкування духовних і культурних надбань українського народу, досягнення високої культури взаємин через вплив онлайн простору.
4. Єднання українського народу, зміцнення соціально-економічних, духовних, культурних основ розвитку українського суспільства і держави в умовах діджиталізації.
5. Національно-патріотичне виховання молоді в умовах діджиталізації як один із пріоритетних напрямів.
6. Вплив масштабної діджиталізації на національно-патріотичне виховання молоді.
7. Особливості віртуальної подорожі визначними пам'ятками Харкова.
8. Віртуальний 3-D тур по Києво-Печерській Лаврі: переваги, недоліки, особливості.
9. Сучасний погляд на національно-патріотичне виховання.
10. Патріотизм – щира любов до рідного краю чи обов'язок перед державою?
11. Вплив діджиталізації та цифрових технологій на рідну мову – найважливішого засобу патріотичного виховання.

12. День захисників України: як організувати та привітати героїв за допомогою цифрових засобів?

13. Онлайн-заходи із належного вшанування пам'яті захисників України, які загинули в боротьбі за незалежність, суверенітет і територіальну цілісність України: як Ви їх бачите?

14. Віртуальний 3-D тур по місцях пам'яті української революції 1917 – 1921 років.

15. Як ви уявляєте Всеукраїнську акцію «Запали свічку» до Дня пам'яті жертв голодомору та Дня пам'яті жертв політичних репресій в Україні в онлайн-режимі?

16. У чому різниця між національно-патріотичним та громадянсько-правовим вихованням?

ІНТЕЛЕКТУАЛЬНО-ДУХОВНЕ ВИХОВАННЯ

1. Формування особистісного світогляду як узагальненого світосприймання за допомогою цифрових технологій.

2. Як онлайн простір впливає на виховання здатності формувати та відстоювати власну позицію?

3. Розвиток креативності майбутнього фахівця як важливого інструментарію для роботи з обдарованими дітьми.

4. Особливості духовної та ментальної сфери українського народу в умовах діджиталізації.

5. Культура спілкування та управління конфліктами в групі в умовах дистанційної освіти.

6. Як організувати творчі та літературні вечори як одного із чинників духовної культури здобувачів вищої освіти в онлайн-режимі?

ГРОМАДЯНСЬКО-ПРАВОВЕ ВИХОВАННЯ

1. Виховання громадянського обов'язку перед Україною в умовах діджиталізації.

2. Особливості формування і розвитку у громадян України громадянських компетентностей, спрямованих на утвердження і захист державності та демократії, за допомогою цифрових технологій.

3. Онлайн-зустріч з видатною людиною рідного краю (не сучасність). Як ви її уявляєте?

4. Я маю право / у мене є право.

5. Сучасний погляд на громадянсько-правове виховання в умовах діджиталізації.

6. Турбота про благо народу онлайн: переваги та особливості.

7. Чи існує ідеальна конституція?

8. Участь громадян у конституційному процесі.

9. Конституція як «біблія правопорядку» для суспільства. Як Ви це розумієте?

МОРАЛЬНЕ ВИХОВАННЯ

1. Як Інтернет впливає на формування моральної культури особистості, засвоєння нею моральних норм, принципів, категорій, ідеалів суспільства?

2. Як ви розумієте поняття «культура міжнаціональних стосунків»?

3. Онлайн-екскурсія видатними місцями Слобожанщини з метою вивчення Слобожанських народних традицій, звичаїв, обрядів: де порадите побувати і чому саме там?

4. Гідність як фундамент взаємодії викладача та здобувача вищої освіти.

5. Особливості формування культури мовлення здобувачів вищої освіти в умовах дистанційної освіти.

6. Культурне мовлення здобувача вищої освіти як головний чинник формування особистості.

7. Особливості морального виховання в умовах діджиталізації.

ЕСТЕТИЧНЕ ВИХОВАННЯ

1. Розвиток естетичних потреб і почуттів, художніх здібностей і творчої діяльності здобувачів вищої освіти в умовах дистанційної освіти.
2. Як забезпечити реалізацію творчих ідей здобувачів вищої освіти в умовах дистанційної освіти?
3. Естетичне виховання здобувачів вищої освіти в умовах діджиталізації.
4. Естетичне виховання сучасної молоді засобами орнаментального мистецтва.
5. Естетичні засади розвитку педагогічної майстерності майбутніх учителів в умовах діджиталізації освіти.
6. Важливість формування естетичного світосприйняття сучасної молоді та його реалізація в онлайн просторі.
7. Чи вбачаєте Ви естетику в дистанційній освіті.
8. Музичне мистецтво в системі підготовки майбутніх учителів.

ТРУДОВЕ ВИХОВАННЯ

1. Організація онлайн-зустрічей із кращими педагогами дошкільних та загальноосвітніх закладів: переваги та недоліки.
2. Особливості формування особистості, яка свідомо та творчо ставиться до праці в умовах ринкової економіки.
3. Організація тайм-менеджменту задля розвитку умінь самостійно та ефективно працювати.
4. Чи готові Ви до творчої праці на благо людей та процвітання держави?
5. Всесвітнього день прибирання в Україні – об'єднуємось, хоч і на відстані.
6. Онлайн-бесіди про збереження майна та обладнання освітнього закладу: на що необхідно звернути увагу?
7. Ефективні прийоми самоаналізу власної діяльності.

8. Роль творчої діяльності молодого покоління як перспектива процвітання держави.

ЕКОЛОГІЧНЕ ВИХОВАННЯ

1. Проблеми екології мовно-культурного простору в соціальних мережах.

2. Екологічне виховання в умовах діджиталізації.

3. Від екології душі до екології простору.

4. Формування екологічної культури в умовах діджиталізації.

5. Ставлення до екології природи як універсальної, унікальної цінності.

6. «Спостерігаю, виявляю, дію» – гасло для спасіння природи.

7. Чому потрібно сортувати сміття?

8. Особливості сучасної екологічної освіти в умовах дистанційного навчання.

9. Який вплив соціальних мереж на розвиток екологічної культури молодого покоління?

ФІЗИЧНЕ ВИХОВАННЯ

1. Формування гармонійно розвиненої особистості, здатної до творчої напруженої праці і соціально прийняттого відпочинку в умовах діджиталізації.

2. Протидія засобами фізичної культури і спорту чинникам негативного впливу на здоров'я членів університетського колективу.

3. Здорова молодь – здорова нація.

4. Сучасні здоров'язберігаючі технології в освіті.

5. Роль фізичного виховання в житті людини.

6. Основні правила дотримання санітарно-гігієнічних норм.

7. Актуальні проблеми дотримання здорового способу життя в умовах сьогодення.

Приклад есе на тему «Національно-патріотичне виховання в умовах діджиталізації»

Не є дивиною, що діджиталізація торкнулась усіх сфер життєдіяльності людини, включаючи й національно-патріотичне виховання особистості, яке передбачає формування загальнолюдських та національних цінностей. А в умовах діджиталізації формування національно-патріотичного виховання «наповнилось новими барвами», що вплинуло на всебічне становлення особистості як відданого патріота та гідного громадянина своєї держави.

Особливим у формуванні національно-патріотичного виховання в умовах діджиталізації є безсумнівно використання оцифрованої інформації, яка може бути доступною у будь-якому куточку світу й у будь-який час. Це можуть бути й онлайн-зустрічі з представниками суспільних інтересів, чи знавцями прав, чи, можливо, з військовими людьми тощо; онлайн-квести на патріотичну тематику, які розвиватимуть не лише логічне мислення, творчі здібності, культурні компетентності учасників, а й допоможуть популяризувати українську історію, її культуру, звичаї і традиції тощо; фільми, мультфільми, різноманітні відеоролики чи аудіозаписи на відповідну тематику тощо. Так, перегляд фільмів на військову тематику чи національно-патріотичного спрямування був доступний ще у 20 столітті, однак не кожен мав таку змогу, оскільки технології в радянські часи були малорозвинені й малодоступні. Проте, завдяки динамічному прогресу у сфері інформаційно-комунікаційних технологій та, відповідно, динамічній цифрофізації суспільства, що впливає на всі сфери життєдіяльності людини, на сьогодні спостерігаємо масштабність розвитку інновацій, що передбачає розширення можливостей людства загалом і забезпечує перегляд фільмів національно-патріотичного спрямування у вільному доступі зокрема. Звідси й випливає, що завдяки розвитку діджиталізації в Україні розширюються межі виховання особистості, зокрема це стосується і національно-патріотичного виховання.

У сучасних умовах онлайн можна навіть відвідувати виставки різних напрямів (літературні, наукові, публіцистичні, мистецькі тощо), музеї та картинні галереї. А реалізувати це можна завдяки сучасним 3D-

технологіям, де кожен може, не виходячи з дому, відвідати ті цікаві музеї, помилуватись картинами в галереї, здійснити екскурсію містом, у якому давно мріяв побувати. У цьому навіть є деякі переваги: немає черг (роздивлятися пам'ятки можна без поспіху та натовпів туристів, зі зручного крісла, загорнувшись в улюблену ковдру із горнятком запашної кави); екскурсії можна повторювати безліч разів, а після екскурсії не втомлюються ноги. Це може бути цікавим навіть дітям.

Також існує чимало розвивальних каналів для всіх охочих на YouTube, де можна переглянути відео патріотичного характеру, навіть спробувати «подорожувати вдома», тобто пізнавати Україну не виходячи на вулицю чи не їдучи в інше місто. Поки звичайне життя на вулицях більшості міст, містечок та сіл світу майже завмерло, воно як ніколи раніше вирує в онлайн просторі. Окрім того, що в Інтернеті ми працюємо, спілкуємось, вчимось, ми навіть подорожуємо. Після закриття популярних пам'яток та відомих курортів через карантинні обмеження (пандемія COVID-19) туриндустрія змушена була підлаштовуватись під нові реалії і переводити екскурсії та тури в онлайн простір.

Так, можливо, це здасться не практично, однак для більшості українців – зручно, цікаво, пізнавально й по-новому. Так і відбувається формування національно-патріотичного виховання в умовах діджиталізації, оскільки вся потрібна інформація для цього процесу – оцифрована і щодня удосконалюється, доповнюється, модернізується, осучаснюється. Навіть прослуховування музики, як і раніше, може популяризувати українську культуру, оскільки в піснях можуть оспівуватися як минуле, так і сьогодення.

Нині досить актуальними є соціальні мережі, без яких уже складно уявити людство, оскільки кожен з цим зіштовхувався. Усім добре відомо, якою популярною стала професія блогера. Наразі, щоб не поглиблюватись у її детальний аналіз, скажімо одне, що більшість із блогерів має на меті популяризувати українську мову, культуру, звичаї і традиції, намагаються

представити Україну з іншого боку, з неймовірним національним колоритом та вражаючою природою, архітектурою, мистецтвом тощо. За блогерами слідкує/спостерігає нереальна кількість молодого покоління, які швидко запам'ятовують подібну інформацію, набувають досвіду, розширюю кругозір тощо. Також необхідно зазначити, що в соцмережах розміщується неймовірна кількість інформації, зокрема й політичного характеру. Досить зручно стало переглядати новини різної тематики, однак вона також стосується нашої держави. При перечитуванні новин в Інтернет-ресурсах чи ознайомленні з ними у соціальних мережах, можна не тільки дізнаватись, що відбувається в Україні, а й порівнювати ситуацію в інших країнах. Більшість громадян це може наштовхнути і змотивувати щось змінити в нашій країні, наприклад, взяти участь у національних акціях і встановити нові рекорди: посадити рекордну кількість саджанців по всій Україні, при цьому об'єднавши між собою величезну кількість людей і забезпечивши збільшення озелення країни. Таких прикладів безліч, які наштовхують людей творити добро і при цьому формувати навіть національно-патріотичне виховання, оскільки це забезпечить добробут і розвиток української держави.

А відтак, питання національно-патріотичного виховання в умовах діджиталізації на сучасному етапі становлення української держави залишається актуальним, оскільки, якщо говорити про молоде покоління, яке швидко «всмоктує» інформацію, яка їх оточує, то в умовах діджиталізації формування національно-патріотичного виховання буде цікавим, змістовним, корисним і безсумнівним. Це має пробуджувати в них любов до батьківщини, її культурного й духовного надбання тощо.

Додаток Х

КОМУНАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«ХАРКІВСЬКА ГУМАНІТАРНО-ПЕДАГОГІЧНА АКАДЕМІЯ»
ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ РАДИ

НАКАЗ
м. Харків

11.01.2019

№ 6-с

**Про організацію педагогічної
практики студентів та доповнення
базових закладів освіти м. Харкова
у 2 семестрі 2018-2019 н.р.**

Відповідно до навчальних планів та на підставі наскрізних програм педагогічної практики, Положення про проведення педагогічної практики студентів Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради

НАКАЗУЮ:

1. Організувати проходження педагогічної практики студентами та визначити викладачів-керівників практики від кафедр за розкладом (Додаток).
2. Доповнити у 2 семестрі 2018-2019 н.р. такі бази педагогічної практики:

спеціальність Дошкільна освіта:

Шевченківський р-н – ДНЗ № 158; ДНЗ № 279;
Слобідський р-н – ДНЗ № 296;
Новобаварський р-н – ДНЗ № 18; ДНЗ № 38; ДНЗ № 156;
Основ'янський р-н – ДНЗ № 420; ДНЗ № 441;

спеціальність Початкова освіта:

Київський р-н – ХГ № 55;

спеціальність Середня освіта (Фізична культура):

Основ'янський р-н – ХЗОШ № 41;
Шевченківський р-н – ХГ № 47;
Московський р-н – ХЗОШ № 142; ХГ № 144;

Слобідський р-н – ХНВК № 112;

Немишлянський р-н – ХЗОШ № 74;

спеціальність **Соціальна робота:**

Комунальний заклад «Харківський спеціальний навчально-виховний комплекс імені В.Г. Короленка» Харківської обласної ради;

Комунальний заклад «Харківський санаторний навчально-виховний комплекс № 13» Харківської обласної ради;

Комунальний заклад «Харківська загальноосвітня санаторна школа-інтернат I-III ступенів № 9» Харківської обласної ради;

Харківський міський центр соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді «Довіра»;

Територіальний центр надання соціальних послуг Немишлянського району м. Харкова;

Територіальний центр надання соціальних послуг Індустріального району м. Харкова;

Територіальний центр надання соціальних послуг Московського району м. Харкова;

спеціальність **Соціальна педагогіка:**

Київський р-н – ХТЛ № 9; ХЗОШ № 36;

Комунальний заклад «Міський центр ранньої, загальної соціально-педагогічної та трудової реабілітації дітей-інвалідів та інвалідів дитинства «Промінь»;

Центр соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді Немишлянського району;

Територіальний центр надання соціальних послуг Київського району м. Харкова;

Територіальний центр надання соціальних послуг Московського району м. Харкова;

спеціальність **Філологія:**

Основ'янський р-н – ХСШ № 66;

спеціальність **Середня освіта (Інформатика):**

Основ'янський р-н – ХСШ № 66;

спеціальність **Історія та археологія:**

Холодногірський р-н – ХЗОШ № 126;

спеціальність **Середня освіта (Музичне мистецтво):**

Московський р-н – ХЗОШ № 122;

Шевченківський р-н – ДНЗ № 416; ХСШ № 29;

Новобаварський р-н – ХСШ № 162;

Основ'янський р-н – ДНЗ № 50; ХГ № 12;

- Немишлянський р-н – ДНЗ № 361;
 Київський р-н – ХСШ № 17; ХГ № 55;
 спеціальність **Культурологія:**
 Основ'янський р-н – ХСШ № 66;
 спеціальність **Спеціальна освіта:**
 Київський р-н – ДНЗ № 374;
 Слобідський р-н – ДНЗ № 458;
 Московський р-н – ДНЗ № 182;
 Комунальний заклад «Спеціальна загальноосвітня школа-інтернат I-II ступенів № 55 Харківської обласної ради»;
 спеціальність **Середня освіта (Англійська мова):**
 Основ'янський р-н – ХСШ № 66;
 Немишлянський р-н – ХЗОШ № 74.

3. Завідувачу виробничої практики Лисак А.Ф. розробити графіки проходження педагогічної практики студентів.
4. Головному бухгалтеру Кузнецовій Н.М. здійснювати оплату працівникам базових закладів освіти за керівництво педагогічною практикою згідно з чинним законодавством за фактичну кількість виконаних навчальних годин за ставками заробітної плати на основному місці роботи.
5. Контроль за виконанням даного наказу покласти на проректора з науково-педагогічної роботи Харківську А.А.

Перший проректор

Л.О. Петриченко

Ваші:
 головний бухгалтер
 юрист-консульт
 завідувач виробничої практики

 Н.М. Кузнецова 11 01 19
 В.О. Шкарбан 11 01 19
 А.Ф. Лисак 11 01 19

КОМУНАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«ХАРКІВСЬКА ГУМАНІТАРНО-ПЕДАГОГІЧНА АКАДЕМІЯ»
ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ РАДИ

Н А К А З
м. Харків

02.09.2019

№ 261-с

Про організацію педагогічної практики студентів та визначення базових закладів освіти м. Харкова у 1 семестрі 2019-2020 н.р.

Відповідно до навчальних планів та на підставі наскрізних програм педагогічної практики, Положення про проведення педагогічної практики студентів Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради

НАКАЗУЮ:

1. Організувати проходження педагогічної практики студентами та визначити викладачів-керівників практики від кафедр за розкладом (Додаток).

2. Визначити у 1 семестрі 2019-2020 н. р. такі бази педагогічної практики: спеціальність **Дошкільна освіта:**

Шевченківський р-н – ДНЗ № 158; ДНЗ № 323; ДНЗ № 411;

Новобаварський р-н – ДНЗ № 15; ДНЗ № 18; ДНЗ № 38; ДНЗ № 156;

Слобідський р-н – ДНЗ № 146; ДНЗ № 266; ДНЗ № 337; ХГ № 82;

Київський р-н – ДНЗ № 119; ДНЗ № 464;

Немишлянський р-н – ДНЗ № 311; НВК № 180;

Основ'янський р-н – ДНЗ № 50; ДНЗ № 349; ДНЗ № 420; ДНЗ № 441;

Холодногірський р-н – ДНЗ № 78; ДНЗ № 142;

Індустріальний р-н – ДНЗ № 307;

Комунальний заклад «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради;

спеціальність **Початкова освіта:**

Шевченківський р-н – ХЗОШ № 147;
 Київський р-н – ХЛ № 107;
 Московський р-н – ХЗОШ № 142;
 Основ'янський р-н – ХГ № 12; ХСШ № 66;
 Немишлянський р-н – ХГ № 14; ХЗОШ № 38; ХЗОШ № 74;
 Комунальний заклад «Харківська гуманітарно-педагогічна академія»
 Харківської обласної ради;

спеціальність **Менеджмент:**

Комунальний заклад «Харківська гуманітарно-педагогічна академія»
 Харківської обласної ради;

спеціальність **Середня освіта (Англійська мова):**

Київський р-н – ХСШ № 17; ХГ № 55;
 Основ'янський р-н – ХГ № 12;
 Московський р-н – ХЗОШ № 122; ХЗОШ № 142;
 Шевченківський р-н – ХСШ № 50;
 Слобідський р-н – ХЗОШ № 78;
 Комунальний заклад «Харківська гуманітарно-педагогічна академія»
 Харківської обласної ради;

спеціальність **Середня освіта (Фізична культура):**

Московський р-н – ХЗОШ № 58; ХЗОШ № 124;
 Основ'янський р-н – ХЗОШ № 10; ХГ № 12; ХЗОШ № 35;
 Холодногірський р-н – ХЗОШ № 57; ХГ № 152;
 Слобідський р-н – ХГ № 83; ХНВК № 112; ХЗОШ № 151;
 Шевченківський р-н – ХГ № 47; ХЗОШ № 147;
 Комунальний заклад «Харківська гуманітарно-педагогічна академія»
 Харківської обласної ради;
 Харківський національний технічний університет сільського господарства
 ім. Петра Василенка;

спеціальність **Історія та археологія:**

Слобідський р-н – ХЗОШ № 78;
 Московський р-н – ХЗОШ № 58;
 Холодногірський р-н – ХЗОШ № 126;

спеціальність **Філологія:**

Слобідський р-н – ХГ № 46;
 Московський р-н – ХЗОШ № 58;

спеціальність **Середня освіта (Інформатика):**

Слобідський р-н – ХГ № 83;
 Київський р-н – ХГ № 55;
 Немишлянський р-н – ХЗОШ № 38;

спеціальність **122 Комп'ютерні науки**

Харківський коледж Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради;

Комунальний заклад «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради;

спеціальність **Середня освіта (Музичне мистецтво):**

Новобаварський р-н – ХСШ № 162;
 Слобідський р-н – ХСШ № 77;
 Московський р-н – ДНЗ № 454; ХЗОШ № 58; ХЗОШ № 122;
 Немишлянський р-н – ХГ № 14; ХЗОШ № 74;
 Основ'янський р-н – ХЗОШ № 10;
 Комунальний заклад «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради;

спеціальність **Культурологія:**

Московський р-н – ХЗОШ № 138;
 Основ'янський р-н – ХСШ № 66;

спеціальність **Біологія:**

Московський р-н – ХЗОШ № 138;

спеціальність **Психологія:**

Комунальний заклад «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради;

спеціальність **Спеціальна освіта:**

Московський р-н – ДНЗ № 33; ДНЗ № 182; ХЗОШ № 124;

Київський р-н – ДНЗ № 374;

Шевченківський р-н – ДНЗ № 238;

Комунальний заклад «Харківський спеціальний навчально-виховний комплекс імені В. Г. Короленка» Харківської обласної ради;

Комунальний заклад «Харківська спеціальна загальноосвітня школа-інтернат № 3» Харківської обласної ради;

Комунальний заклад «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради.

спеціальність **Соціальна робота:**

Основ'янський р-н – ХСПШ № 66;

Московський р-н – ХЗОШ № 140;

Новобаварський р-н ХСПШ № 93;

Комунальний заклад «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради;

3. Завідувачу виробничої практики Лисак А.Ф. розробити графіки проходження педагогічної практики студентів.

4. Оплату праці вчителів та інших працівників закладів освіти за керівництво педагогічною практикою здійснювати згідно з чинним законодавством за фактичну кількість виконаних навчальних годин за ставками заробітної плати на основному місці роботи.

5. Головному бухгалтеру Кузнецовій Н.М. здійснювати оплату працівникам базових закладів освіти відповідно до чинного законодавства.

6. Контроль за виконанням даного наказу покласти на проректора з науково-педагогічної роботи Харківську А.А.

Перший проректор

Л.О. Петриченко

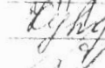
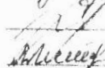
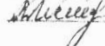
Візи:

проректор з науково-педагогічної роботи

головний бухгалтер

юрисконсульт

завідувач виробничої практики

	А.А. Харківська	22.09.19
	Н.М. Кузнецова	22.09.19
	Н.І. Шкода	22.09.19
	А.Ф. Лисак	22.09.19

КОМУНАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«ХАРКІВСЬКА ГУМАНІТАРНО-ПЕДАГОГІЧНА АКАДЕМІЯ»
ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ РАДИ

Н А К А З
м. Харків

10.01.2020

№ 6-с

**Про організацію педагогічної
практики студентів та доповнення
базових закладів освіти м. Харкова
у 2 семестрі 2019-2020 н.р.**

Відповідно до навчальних планів та на підставі наскрізних програм педагогічної практики, Положення про проведення педагогічної практики студентів Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради

н а к а з у ю:

1. Організувати проходження педагогічної практики студентами та визначити викладачів-керівників практики від кафедр за розкладом (Додаток).
2. Доповнити у 2 семестрі 2019-2020 н.р. такі бази педагогічної практики:

спеціальність Дошкільна освіта:

Новобаварський р-н – ДНЗ № 38; ДНЗ № 82;

Основ'янський р-н – ДНЗ № 50;

Московський р-н – ДНЗ № 28; ДНЗ № 55;

Немишлянський р-н – ДНЗ № 265;

спеціальність Середня освіта (Фізична культура):

Основ'янський р-н – ХСШ № 66;

Московський р-н – ХЗОШ № 58;

спеціальність Соціальна робота:

Комунальний заклад «Харківська загальноосвітня санаторна школа-інтернат І-ІІІ ступенів № 9» Харківської обласної ради;

Харківський міський центр соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді «Довіра»;

Територіальний центр надання соціальних послуг Немишлянського району м. Харкова;

Територіальний центр надання соціальних послуг Індустріального району м. Харкова;

спеціальність **Біологія:**

Оснoв'янський р-н – ХГ № 12;

спеціальність **Філологія:**

Московський р-н – ХЗОШ № 19;

спеціальність **Історія та археологія:**

Холодногірський р-н – ХГ № 152;

спеціальність **Середня освіта (Музичне мистецтво):**

Московський р-н – ДНЗ № 28;

Шевченківський р-н – ДНЗ № 416;

спеціальність **Культурологія:**

Московський р-н – ХЗОШ № 30;

Слобідський р-н – ХЗОШ № 78;

спеціальність **Спеціальна освіта:**

Шевченківський р-н – ДНЗ № 158;

спеціальність **Середня освіта (Англійська мова):**

Новобаварський р-н – ХСШ № 162;

Немишлянський р-н – ХСШ № 11; ХЗОШ № 74.

3. Завідувачу виробничої практики Анні ЛИСАК розробити графіки проходження педагогічної практики студентів.

4. Головному бухгалтеру Ніні КУЗНЕЦОВІЙ здійснювати оплату працівникам базових закладів освіти за керівництво педагогічною практикою згідно з чинним законодавством за фактичну кількість виконаних навчальних годин за ставками заробітної плати на основному місці роботи.

5. Контроль за виконанням даного наказу покласти на проректора з науково-педагогічної роботи Аллу ХАРКІВСЬКУ.

Перший проректор

Лариса ПЕТРИЧЕНКО

КОМУНАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«ХАРКІВСЬКА ГУМАНІТАРНО-ПЕДАГОГІЧНА АКАДЕМІЯ»
ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ РАДИ

Н А К А З
м. Харків

31.08.2020

№ 148-с

**Про організацію практики здобувачів освіти
та визначення базових закладів
м. Харкова у 1 семестрі 2020-2021 н.р.**

Відповідно до навчальних планів та на підставі наскрізних програм практики, Положення про проведення практики здобувачів вищої освіти КОМУНАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ «ХАРКІВСЬКА ГУМАНІТАРНО-ПЕДАГОГІЧНА АКАДЕМІЯ» ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ РАДИ

н а к а з у ю:

1. Організувати проходження практики здобувачами вищої освіти та визначити викладачів-керівників практики від кафедр за розкладом (Додаток).

2. Визначити у 1 семестрі 2020-2021 н. р. такі бази практики:
спеціальність **Дошкільна освіта:**

Шевченківський р-н – ДНЗ № 158;

Новобаварський р-н – ДНЗ № 15; ДНЗ № 18; ДНЗ № 38; ДНЗ № 82;
ХЗОШ № 28; ХЗОШ № 54;

Слобідський р-н – ДНЗ № 296; ДНЗ № 337;

Київський р-н – ДНЗ № 119;

Немишлянський р-н – ДНЗ № 311;

Основ'янський р-н – ДНЗ № 50; ДНЗ № 349; ДНЗ № 420; ДНЗ № 441;

Холодногірський р-н – ДНЗ № 78; ДНЗ № 142;

спеціальність **Початкова освіта:**

- Шевченківський р-н – ХЗОШ № 147;
 Київський р-н – ХЗОШ № 100; ХЛ № 107;
 Московський р-н – ХЗОШ № 142;
 Основ'янський р-н – ХГ № 12; ХСШ № 66;
 Новобаварський р-н – ХЗОШ № 54;

спеціальність **Менеджмент:**

ХАРКІВСЬКИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ ФАХОВИЙ КОЛЕДЖ КЗ «ХГПА»;
 КЗ «ХГПА»;

спеціальність **Середня освіта (Мова і література (англійська)):**

- Основ'янський р-н – ХЗОШ № 10;
 Московський р-н – ХГ № 43; ХЗОШ № 122; ХЗОШ № 142;
 Немишлянський р-н – ХЗОШ № 74;
 Шевченківський р-н – ХСШ № 50; ХЗОШ № 147;
 Слобідський р-н – ХЗОШ № 78;
 ХАРКІВСЬКИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ ФАХОВИЙ КОЛЕДЖ КЗ «ХГПА»;
 КЗ «ХГПА»;

спеціальність **Середня освіта (Фізична культура):**

- Московський р-н – ХЗОШ № 19; ХЗОШ № 58; ХЗОШ № 124;
 Основ'янський р-н – ХГ № 12; ХЗОШ № 35;
 Холодногірський р-н – ХЗОШ № 136;
 Слобідський р-н – ХЗОШ № 151;
 Шевченківський р-н – ХГ № 47;

спеціальність **Фізична культура і спорт:**

- Московський р-н – ХЗОШ № 124;

спеціальність **Історія та археологія:**

- Основ'янський р-н – ХЗОШ № 10;
 Московський р-н – ХЗОШ № 58;
 Холодногірський р-н – ХЗОШ № 126;

спеціальність **Філологія:**

- Київський р-н – ХЛ № 107;
 Основ'янський р-н – ХГ № 12; ХСШ № 66;

спеціальність **Середня освіта (Інформатика):**

- Слобідський р-н – ХГ № 83;
 Немишлянський р-н – ХЗОШ № 38;

спеціальність **Комп'ютерні науки**

ХАРКІВСЬКИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ ФАХОВИЙ КОЛЕДЖ КЗ «ХГПА»;
КЗ «ХГПА»;

спеціальність **Середня освіта (Музичне мистецтво):**

Слобідський р-н – ХЗОШ № 78;

Шевченківський р-н – ДНЗ № 416;

Московський р-н – ХЗОШ № 58;

Немишлянський р-н – ХГ № 14; ХЛ № 161;

спеціальність **Культурологія:**

Основ'янський р-н – ХГ № 12; ХСШ № 66;

Слобідський р-н – ХЗОШ № 78;

КЗ «ЦДЮТ № 3 ХМР»;

КЗ «ЦДЮТ № 7 ХМР»;

спеціальність **Біологія:**

Київський р-н – ХЗОШ № 5;

спеціальність **Психологія:**

Шевченківський р-н – ДНЗ № 323; ХЗОШ № 51;

Київський р-н – ДНЗ № 374;

Основ'янський р-н – ХЗОШ № 53;

ХМЦСС «ДОВІРА»;

ЦСС ХОЛОДНОГІРСЬКОГО РАЙОНУ М. ХАРКОВА;

ЦСС НЕМИШЛЯНСЬКОГО РАЙОНУ М. ХАРКОВА;

спеціальність **Спеціальна освіта:**

Московський р-н – ДНЗ № 33; ДНЗ № 182; ХЗОШ № 124;

Київський р-н – ДНЗ № 374;

Шевченківський р-н – ДНЗ № 238;

КЗ «ХГПА»;

спеціальність **Соціальна робота:**

Основ'янський р-н – ХЗОШ № 53;

Шевченківський р-н – ХЗОШ № 146;

КОМУНАЛЬНИЙ ЗАКЛАД «ХАРКІВСЬКИЙ МІСЬКИЙ ЦЕНТР
КОМПЛЕКСНОЇ РЕАБІЛІТАЦІЇ ДЛЯ ОСІБ З ІНВАЛІДНІСТЮ «ПРОМІНЬ»;

ТЕРИТОРІАЛЬНИЙ ЦЕНТР НАДАННЯ СОЦІАЛЬНИХ ПОСЛУГ
НЕМИШЛЯНСЬКОГО РАЙОНУ МІСТА ХАРКОВА;

ХМЦСС «ДОВІРА»;

ЦСС ХОЛОДНОГІРСЬКОГО РАЙОНУ М. ХАРКОВА;

ЦСС НЕМИШЛЯНСЬКОГО РАЙОНУ М. ХАРКОВА.

3. У зв'язку зі значним поширенням гострої респіраторної хвороби COVID-19, практику для здобувачів освіти проводити у змішаній формі згідно із затвердженим розкладом на осінній семестр 2020-2021 навчального року.
4. Завідувачу виробничої практики Анні ЛИСАК розробити графіки проходження педагогічної практики здобувачів освіти.
5. Оплату праці вчителів та інших працівників закладів освіти за керівництво педагогічною практикою здійснювати згідно з чинним законодавством за фактичну кількість виконаних навчальних годин за ставками заробітної плати на основному місці роботи.
6. Заступнику головного бухгалтера Юлії МЕЛЬНИКОВІЙ здійснювати оплату працівникам базових закладів освіти відповідно до чинного законодавства.
7. Контроль за виконанням даного наказу покласти на проректора з науково-педагогічної роботи Аллу ХАРКІВСЬКУ.

Перший проректор

Лариса ПЕТРИЧЕНКО

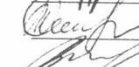
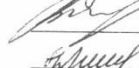
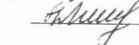
Візи:

проректор з науково-педагогічної роботи

заступник головного бухгалтера

юрисконсульт

завідувач виробничої практики

	Алла ХАРКІВСЬКА	<u>31.08.2020</u>
	Юлія МЕЛЬНИКОВА	<u>31.08.2020</u>
	Віталій ШКАРБАН	<u>31.08.2020</u>
	Анна ЛИСАК	<u>31.08.2020</u>

КОМУНАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«ХАРКІВСЬКА ГУМАНІТАРНО-ПЕДАГОГІЧНА АКАДЕМІЯ»
ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ РАДИ

Н А К А З
м. Харків

15.09.2020

№ 220-с

**Про організацію практики здобувачів
вищої освіти та визначення базових закладів
м. Харкова у 1 семестрі 2020-2021 н.р.**

Відповідно до навчальних планів та на підставі наскрізних програм практики, Положення про проведення практики здобувачів вищої освіти КОМУНАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ «ХАРКІВСЬКА ГУМАНІТАРНО-ПЕДАГОГІЧНА АКАДЕМІЯ» ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ РАДИ, затвердженого на засіданні Вченої ради академії від 31.08.2020, протокол № 1.

н а к а з у ю:

1. Організувати проходження практики здобувачами освіти та визначити викладачів-керівників практики від кафедр за розкладом (Додаток).

2. Визначити у 1 семестрі 2020-2021 н. р. такі бази педагогічної практики:
спеціальність **Дошкільна освіта:**

Новобаварський р-н – ДНЗ № 38;

Київський р-н – ДНЗ № 119;

Основ'янський р-н – ДНЗ № 420;

Холодногірський р-н – ДНЗ № 142;

спеціальність **Початкова освіта:**

Основ'янський р-н – ХСШ № 66;

Немишлянський р-н – ХЗОШ № 38;

спеціальність **Менеджмент:**

ХАРКІВСЬКИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ ФАХОВИЙ КОЛЕДЖ КЗ «ХГПА»;
КЗ «ХГПА»;

спеціальність **Середня освіта (Англійська мова):**

ХАРКІВСЬКИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ ФАХОВИЙ КОЛЕДЖ КЗ «ХГПА»;
КЗ «ХГПА»;

спеціальність **Середня освіта (Фізична культура):**

Осно́в'янський р-н – ХГ № 12; ХСШ № 66;

Холодногірський р-н – ХЗОШ № 57;

спеціальність **Фізична культура і спорт:**

ХАРКІВСЬКИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ ФАХОВИЙ КОЛЕДЖ КЗ «ХГПА»;
КЗ «ХГПА»;

спеціальність **Середня освіта (Музичне мистецтво):**

Слобідський р-н – ХГ № 46;

Новобаварський р-н – ХСШ № 162;

Московський р-н – ХЗОШ № 122;

Немишлянський р-н – ХГ № 14;

спеціальність **Психологія:**

КОМУНАЛЬНИЙ ЗАКЛАД «ХАРКІВСЬКИЙ МІСЬКИЙ ЦЕНТР
КОМПЛЕКСНОЇ РЕАБІЛІТАЦІЇ ДЛЯ ОСІБ З ІНВАЛІДНІСТЮ «ПРОМІНЬ»;

спеціальність **Спеціальна освіта:**

КЗ «ХСШ ІМ. В.Г. КОРОЛЕНКА»

КЗ «ХСШ № 3» ХОР

КЗ «ХГПА»;

спеціальність **Соціальна робота:**

Немишлянський р-н – ХЗОШ № 74;

Новобаварський р-н – ХСШ № 93;

Московський р-н – ХЗОШ № 140;

ЦСС ХОЛОДНОГІРСЬКОГО РАЙОНУ М. ХАРКОВА.

3. У зв'язку зі значним поширенням гострої респіраторної хвороби COVID-19 практику для здобувачів освіти проводити у змішаній формі згідно із затвердженим розкладом на осінній семестр 2020-2021 навчального року.

4. Завідувачу виробничої практики Анні ЛИСАК розробити графіки проходження практики здобувачів освіти.
5. Оплату праці вчителів та інших працівників закладів освіти за керівництво практикою здійснювати згідно з чинним законодавством за фактичну кількість виконаних навчальних годин за ставками заробітної плати на основному місці роботи.
6. Головному бухгалтеру Ніні КУЗНЕЦОВІЙ здійснювати оплату працівникам базових закладів освіти відповідно до чинного законодавства.
7. Контроль за виконанням даного наказу покласти на проректора з науково-педагогічної роботи Аллу ХАРКІВСЬКУ.

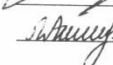

Перший проректор

Лариса ПЕТРИЧЕНКО

Візи:

проректор з науково-педагогічної роботи
 головний бухгалтер
 юрисконсульт
 завідувач виробничої практики

	Алла ХАРКІВСЬКА	<u>15.09.2020</u>
	Ніна КУЗНЕЦОВА	<u>15.09.2020</u>
	Віталій ШКАРБАН	<u>15.09.2020</u>
	Анна ЛИСАК	<u>15.09.2020</u>

КОМУНАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«ХАРКІВСЬКА ГУМАНІТАРНО-ПЕДАГОГІЧНА АКАДЕМІЯ»
ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ РАДИ

Н А К А З

м. Харків

23.02.2021

№ 51-с

**Про визначення базових закладів м. Харкова
у 2 семестрі 2020-2021 н.р.**

Відповідно до навчальних планів та на підставі наскрізних програм практики, Положення про проведення практики здобувачів вищої освіти КОМУНАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ «ХАРКІВСЬКА ГУМАНІТАРНО-ПЕДАГОГІЧНА АКАДЕМІЯ» ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ РАДИ та у зв'язку з листом Міністерства освіти і науки України від 22 лютого 2021 р. № 1/9-93

н а к а з у ю:

1. Анні ЛИСАК, завідувачу виробничої практики:
 - 1.1. Організувати проходження практики здобувачами вищої освіти згідно із затвердженим розкладом на 2020-2021 навчальний рік на базах практики;
 - 1.2. Визначити у 2 семестрі 2020-2021 н. р. такі бази практики:

спеціальність 012 Дошкільна освіта:

Київський р-н –	ДНЗ № 119;
Новобаварський р-н –	ДНЗ № 15; ДНЗ № 38; ДНЗ № 82;
Немишлянський р-н –	ДНЗ № 265; ДНЗ № 266; ДНЗ № 311;
Основ'янський р-н –	ДНЗ № 24; ДНЗ № 50;
Слобідський р-н –	ДНЗ № 146; ДНЗ № 335; ДНЗ № 337;
Шевченківський р-н –	ДНЗ № 158;
Холодногірський р-н –	ДНЗ № 78; ДНЗ № 142; ДНЗ № 320;

спеціальність **013 Початкова освіта:**

Київський р-н – ХЛ № 107;

Основ'янський р-н – ХСШ № 66;

Немишлянський р-н – ХЗОШ № 38;

ХАРКІВСЬКИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ ФАХОВИЙ КОЛЕДЖ КЗ «ХГПА»;
КЗ «ХГПА»;

спеціальність **014.11 Середня освіта (Фізична культура):**

Немишлянський р-н – ХЗОШ № 74;

Основ'янський р-н – ХСШ № 66;

Слобідський р-н – ХЗОШ № 151;

спеціальність **014.09 Середня освіта (Інформатика):**

Слобідський р-н – ХГ № 83;

Немишлянський р-н – ХЗОШ № 38;

спеціальність **014.13 Середня освіта (Музичне мистецтво):**

Немишлянський р-н – ДНЗ № 361;

Новобаварський р-н – ХСШ № 162;

Шевченківський р-н – ДНЗ № 411; ДНЗ № 416;

ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ МИСТЕЦТВ ІМЕНІ
І. П. КОТЛЯРЕВСЬКОГО;

ХАРКІВСЬКА ДЕРЖАВНА АКАДЕМІЯ КУЛЬТУРИ;

спеціальність **014 Середня освіта (Англійська мова):**

Немишлянський р-н – ХЗОШ № 74

Основ'янський р-н – ХЗОШ № 10

Слобідський р-н – ДНЗ № 78;

Шевченківський р-н – ХСШ № 50

ХАРКІВСЬКИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ ФАХОВИЙ КОЛЕДЖ КЗ «ХГПА»;
КЗ «ХГПА»;

спеціальність **016 Спеціальна освіта:**

Київський р-н – ДНЗ № 374; ХЗОШ № 100;

Новобаварський р-н – ДНЗ № 143;

Шевченківський р-н – ДНЗ № 354; ХЗОШ № 105;

КОМУНАЛЬНИЙ ЗАКЛАД «ХАРКІВСЬКА СПЕЦІАЛЬНА ШКОЛА № 3»
ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ РАДИ

спеціальність **017 Фізична культура і спорт:**

Основ'янський р-н – ХСШ № 66;

КОМУНАЛЬНИЙ ЗАКЛАД «КОМПЛЕКСНА ДИТЯЧО-ЮНАЦЬКА СПОРТИВНА ШКОЛА № 9» ХАРКІВСЬКОЇ МІСЬКОЇ РАДИ;
ХАРКІВСЬКИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ ФАХОВИЙ КОЛЕДЖ КЗ «ХГПА»;
КЗ «ХГПА»;

спеціальність **032 Історія та археологія:**

Холодногірський р-н – ХЗОШ № 126; ХГ № 152;

Основ'янський р-н – ХЗОШ № 10;

спеціальність **034 Культурологія**

Немишлянський р-н – ХЗОШ № 78;

Основ'янський р-н – ХСШ № 66;

спеціальність **035 Філологія:**

Новобаварський р-н – ХСШ № 162;

Основ'янський р-н – ХСШ № 66;

спеціальність **053 Психологія:**

Шевченківський р-н – ХЗОШ № 51; ХСШ № 109; ХГ № 169;

Київський р-н – ХГ № 17;

ХАРКІВСЬКА ДЕРЖАВНА АКАДЕМІЯ КУЛЬТУРИ;

спеціальність **073 Менеджмент:**

ХАРКІВСЬКИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ ФАХОВИЙ КОЛЕДЖ КЗ «ХГПА»;
КЗ «ХГПА»;

спеціальність **091 Біологія:**

Шевченківський р-н – ХЗОШ № 131;

спеціальність **231 Соціальна робота:**

КОМУНАЛЬНИЙ ЗАКЛАД «ХАРКІВСЬКА СПЕЦІАЛЬНА ШКОЛА ІМ. В. Г. КОРОЛЕНКА» ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ РАДИ;

КОМУНАЛЬНИЙ ЗАКЛАД «ХАРКІВСЬКА САНАТОРНА ШКОЛА № 9» ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ РАДИ;

ХАРКІВСЬКИЙ МІСЬКИЙ ЦЕНТР СОЦІАЛЬНИХ СЛУЖБ «ДОВІРА»;

ТЕРИТОРІАЛЬНИЙ ЦЕНТР НАДАННЯ СОЦІАЛЬНИХ ПОСЛУГ НЕМИШЛЯНСЬКОГО РАЙОНУ МІСТА ХАРКОВА.

2. Ніні КУЗНЕЦОВІЙ, головному бухгалтеру, здійснювати оплату працівникам базових закладів освіти за керівництво практикою відповідно до Положення про проведення практики здобувачів вищої освіти КОМУНАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ «ХАРКІВСЬКА ГУМАНІТАРНО-ПЕДАГОГІЧНА АКАДЕМІЯ» ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ РАДИ.

3. Контроль за виконанням даного наказу покласти на проректора з науково-педагогічної роботи Аллу ХАРКІВСЬКУ.

Перший проректор

Лариса ПЕТРИЧЕНКО

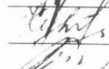
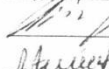
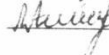
Візи:

проректор з науково-педагогічної роботи

головний бухгалтер

юрисконсульт

завідувач виробничої практики

	Алла ХАРКІВСЬКА	<u>23.02.2021</u>
	Ніна КУЗНЕЦОВА	<u>23.02.2021</u>
	Віталій ШКАРБАН	<u>23.02.2021</u>
	Анна ЛИСАК	<u>23.02.2021</u>

КОМУНАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«ХАРКІВСЬКА ГУМАНІТАРНО-ПЕДАГОГІЧНА АКАДЕМІЯ»
ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ РАДИ

НАКАЗ
м. Харків

31.08.2021

№ 213-с

**Про організацію практики здобувачів
вищої освіти та визначення базових закладів
м. Харкова у 1 семестрі 2021-2022 н.р.**

Відповідно до навчальних планів та на підставі Положення про проведення практики здобувачів вищої освіти КОМУНАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ «ХАРКІВСЬКА ГУМАНІТАРНО-ПЕДАГОГІЧНА АКАДЕМІЯ» ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ РАДИ, затвердженого на засіданні Вченої ради академії від 31.08.2020 року, протокол № 1.

н а к а з у ю:

1. Ашні ЛИСАК, завідувачу виробничої практики:

1.1. Організувати проходження практики здобувачами вищої освіти згідно із затвердженим розкладом на 2021-2022 н.р. (Додаток);

1.2. Визначити у 1 семестрі 2021-2022 н. р. такі бази практики:

спеціальність **012 Дошкільна освіта:**

Шевченківський р-н – КЗ «ДНЗ № 158»; КЗ «ДНЗ № 354»;

Новобаварський р-н – КЗ «ДНЗ № 15»; КЗ «ДНЗ № 82»; ХЗОП № 54;

Слобідський р-н – ДНЗ № 146; ДНЗ № 266; ДНЗ № 335; КЗ «ЗДО № 352»;
ХГ № 82;

Київський р-н – ДНЗ № 119;

Немишлянський р-н – КЗ «ДНЗ № 311»;

Основ'янський р-н – КЗ «ДНЗ № 50»; КЗ «ДНЗ № 349»; КЗ «ДНЗ № 420»;
КЗ «ДНЗ № 441»;

Холодногірський р-н – КЗ «ДНЗ № 78»; КЗ «ДНЗ № 142»;

спеціальність **013 Початкова освіта:**

Основ'янський р-н – ХСП № 66;

Немишлянський р-н – ХЗОШ № 38;

Київський р-н – ХЛ № 107;

Слобідський р-н – ХЗОШ № 20;

спеціальність **014 Середня освіта (Англійська мова):**

Основ'янський р-н – ХАРКІВСЬКИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ ФАХОВИЙ
КОЛЕДЖ КЗ «ХГПА»; КЗ «ХГПА»;

спеціальність **014 Середня освіта (Музичне мистецтво):**

Основ'янський р-н – КЗ «ЦДЮТ № 7»;

Слобідський р-н – ХЗОШ № 102;

спеціальність **014.09 Середня освіта (Інформатика):**

Немишлянський р-н – ХЗОШ № 38;

спеціальність **014.11 Середня освіта (Фізична культура):**

Основ'янський р-н – ХЗОШ № 10; ХЗОШ № 35; ХСП № 66;

Московський р-н – КЗ «ХСП № 33»;

Слобідський р-н – ХЗОШ № 78;

спеціальність **014.13 Середня освіта (Музичне мистецтво):**

Слобідський р-н – ДНЗ № 146; ХЗОШ № 102; ХЗОШ № 78;

Шевченківський р-н – КЗ «ДНЗ № 411»; КЗ «ДНЗ № 416»;

Московський р-н – ХЗОШ № 58;

Немишлянський р-н – КЗ «ДНЗ № 361»;

Основ'янський р-н – ХСП № 66;

спеціальність **014.021 Середня освіта (Мова і література (англійська)):**

Московський р-н – ХГ № 43; ХЗОШ № 122;

Немишлянський р-н – ХСП № 11; ХЗОШ № 74;

Шевченківський р-н – ХСП № 50;

Слобідський р-н – ХСШ № 114;

спеціальність 016 Спеціальна освіта:

Московський р-н – ДНЗ № 33; ДНЗ № 182;

Київський р-н – ХЗОШ № 100;

Шевченківський р-н – ДНЗ № 158; КЗ «ХСШ ІМ. В.Г. КОРОЛЕНКА»

Основ'янський р-н – КЗ «ХГПА»;

спеціальність 017 Фізична культура і спорт:

Основ'янський р-н – ХЗОШ № 10; КЗ «КДЮСШ № 9»; КЗ «ХГПА»;

спеціальність 032 Історія та археологія:

Основ'янський р-н – ХЗОШ № 10;

Холодногірський р-н – ХЗОШ № 126;

Шевченківський р-н – ДЕПАРТАМЕНТ КУЛЬТУРИ І ТУРИЗМУ
ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ ДЕРЖАВНОЇ
АДМІНІСТРАЦІЇ; ОКЗ «ХІМЦОКС»; КЗ «ХІМ
ІМЕНІ М. Ф. СУМЦОВА»;

спеціальність 034 Культурологія:

Московський р-н – ХЗОШ № 58;

Основ'янський р-н – ХСШ № 66; КЗ «ІЦЮТ № 7»;

Слобідський р-н – ХЗОШ № 78;

спеціальність 035 Філологія:

Основ'янський р-н – ХСШ № 66;

спеціальність 053 Психологія:

Шевченківський р-н – КЗ «ДНЗ № 416»; ХЗОШ № 51; ХСШ № 109;
МІСЬКИЙ ЦЕНТР «Промінь»;

Київський р-н – ХСШ № 17; ГО «ОСОБЛИВА МАЙСТЕРНЯ
МИСТЕЦТВО ДЛЯ АУТИЗМУ»;

Основ'янський р-н – КЗ «ДНЗ № 50»;

Немишлянський р-н – КЗ «ДНЗ № 361»;

спеціальність 073 Менеджмент:

Основ'янський р-н – КЗ «ХГПА»;

спеціальність **091 Біологія:**

Шевченківський р-н – ХЗОШ № 51;

Слобідський р-н – ХГ № 46;

спеціальність **231 Соціальна робота:**

Основ'янський р-н – ХЗОШ № 53;

Московський р-н – ХЗОШ № 140;

Київський р-н – ХЗОШ № 36;

Новобаварський р-н КЗ «ХСШ № 93»;

Шевченківський р-н – МІСЬКИЙ ЦЕНТР «Промінь»; ХМЦСС «ДОВІРА»;

Новобаварський р-н – КЗСЗД «ЦЕНТР СПРД» МХ»;

Немишлянський р-н– ТЕРЦЕНТР НЕМИШЛЯНСЬКОГО РАЙОНУ.

1.3. Розробити графіки проходження практики здобувачів вищої освіти.

2. Аллі ХАРКІВСЬКІЙ, проректору з науково-педагогічної роботи, здійснювати контроль за виконанням даного наказу.

Перший проректор

Лариса ПЕТРИЧЕНКО

КОМУНАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«ХАРКІВСЬКА ГУМАНІТАРНО-ПЕДАГОГІЧНА АКАДЕМІЯ»
ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ РАДИ

Н А К А З
м. Харків

11.01.2022

№ 5-од

**Про організацію практики здобувачів
вищої освіти та визначення базових закладів
м. Харкова у 2 семестрі 2021-2022 н.р.**

Відповідно до навчальних планів та на підставі Положення про проведення практики здобувачів вищої освіти КОМУНАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ «ХАРКІВСЬКА ГУМАНІТАРНО-ПЕДАГОГІЧНА АКАДЕМІЯ» ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ РАДИ, затвердженого на засіданні Вченої ради академії від 31.08.2020 року, протокол № 1.

НАКАЗУЮ:

1. Завідувачу виробничої практики Анні ЛИСАК:

1.1. Організувати проходження практики здобувачами вищої освіти згідно із затвердженим розкладом на 2021-2022 н.р. (Додаток);

1.2. Визначити у 2 семестрі 2021-2022 н. р. такі бази практики:

спеціальність 012 Дошкільна освіта:

Шевченківський р-н – КЗ «ДНЗ № 158»; КЗ «ДНЗ № 238»;

Новобаварський р-н – КЗ «ДНЗ № 38»; КЗ «ДНЗ № 82»;

Слобідський р-н – ДНЗ № 146; ДНЗ № 266; ДНЗ № 296; ДНЗ № 335;

Київський р-н – ДНЗ № 119;

Немишлянський р-н – КЗ «ДНЗ № 311»;

Основ'янський р-н – КЗ «ДНЗ № 24»; КЗ «ДНЗ № 50»; КЗ «ДНЗ № 349»;

КЗ «ДНЗ № 420»; КЗ «ДНЗ № 441»;

Холодногірський р-н – КЗ «ДНЗ № 78»; КЗ «ДНЗ № 142»;

спеціальність **013 Початкова освіта:**

Основ'янський р-н – ХСШ № 66;

Немишлянський р-н – ХЗОШ № 38;

Київський р-н – ХЛ № 107;

спеціальність **014 Середня освіта (Англійська мова):**

Основ'янський р-н – ХАРКІВСЬКИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ ФАХОВИЙ
КОЛЕДЖ КЗ «ХГПА»; КЗ «ХГПА»;

спеціальність **014 Середня освіта (Музичне мистецтво):**

Основ'янський р-н – ХАРКІВСЬКИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ ФАХОВИЙ
КОЛЕДЖ КЗ «ХГПА»; КЗ «ХГПА»;

спеціальність **014.09 Середня освіта (Інформатика):**

Немишлянський р-н – ХЗОШ № 38;

спеціальність **014.11 Середня освіта (Фізична культура):**

Основ'янський р-н – ХЗОШ № 10; ХЗОШ № 35;

Московський р-н – ХЗОШ № 142;

Слобідський р-н – ХГ № 83;

спеціальність **014.13 Середня освіта (Музичне мистецтво):**

Слобідський р-н – ХЗОШ № 78;

Шевченківський р-н – ХЗОШ № 147;

Московський р-н – ДНЗ № 137; ДНЗ № 454; ХЗОШ № 58;

Основ'янський р-н – ХСШ № 66;

спеціальність **014.021 Середня освіта (Мова і література (англійська)):**

Московський р-н – ХГ № 43; ХЗОШ № 122;

Немишлянський р-н – ХСШ № 11; КЗ «ХНВК № 24»; ХЗОШ № 74;

Шевченківський р-н – ХСШ № 50;

Новобаварський р-н – ХЗОШ № 153;

Слобідський р-н – ХЗОШ № 78;

спеціальність **016 Спеціальна освіта:**

Московський р-н – ДНЗ № 33; ДНЗ № 182; ХЗОШ № 19;

Київський р-н – ХЗОШ № 100;

- Шевченківський р-н – КЗ «ХСШ ім. В.Г. Короленка»; КЗ «ДЦЗ №354»;
КЗ «ДНЗ №158»; ХБОБДХОЛГ;
- Основ'янський р-н – КЗ «ХДБ «РОДИНА»;
- спеціальність 017 Фізична культура і спорт:**
- Основ'янський р-н – ХЗОШ №10; КЗ «КДЮСШ №9»; ХАРКІВСЬКИЙ
ПЕДАГОГІЧНИЙ ФАХОВИЙ КОЛЕДЖ КЗ «ХГПА»;
КЗ «ХГПА»;
- спеціальність 032 Історія та археологія:**
- Основ'янський р-н – ХЗОШ №10;
- Новобаварський р-н – ХЗОШ №153;
- Шевченківський р-н – ДЕПАРТАМЕНТ КУЛЬТУРИ І ТУРИЗМУ
ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ ДЕРЖАВНОЇ
АДМІНІСТРАЦІЇ; ОКЗ «ХНМЦОКС»;
- спеціальність 034 Культурологія:**
- Московський р-н – ХЗОШ №19;
- Основ'янський р-н – ХСШ №66; КЗ «ЦЦЮТ №7»;
- Шевченківський р-н – КЗ «ХІМ ІМЕНІ М. Ф. СУМЦОВА»;
- Київський р-н – ХГ №55;
- спеціальність 035 Філологія:**
- Основ'янський р-н – ХСШ №66;
- Слобідський р-н – ХЗОШ №20;
- спеціальність 053 Психологія:**
- Шевченківський р-н – ХЗОШ №51; КЗ «ХСШ ім. В.Г. Короленка»; ХДАК;
- Київський р-н – КЗ «ХСШ №7»ХОР; НТУ «ХП»;
- Слобідський р-н – ХЗОШ №20;
- Московський р-н – ХЗОШ №58;
- спеціальність 073 Менеджмент:**
- Основ'янський р-н – ХАРКІВСЬКИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ ФАХОВИЙ
КОЛЕДЖ КЗ «ХГПА»; КЗ «ХГПА»;
- спеціальність 091 Біологія:**
- Шевченківський р-н – ХГ №116;

спеціальність **231 Соціальна робота:**

Основ'янський р-н – КЗ «ХГПА»;
 Новобаварський р-н – Харківська санаторна школа № 9;
 Шевченківський р-н – ХМЦСС «ДОВІРА»;
 Немишлянський р-н – ТЕРЦЕНТР НЕМИШЛЯНСЬКОГО РАЙОНУ.

1.3. Розробити графіки проходження практики здобувачів вищої освіти.

2. Проректору з науково-педагогічної роботи Аллі ХАРКІВСЬКІЙ здійснювати контроль за виконанням даного наказу.

Перший проректор

Лариса ПЕТРИЧЕНКО

Візи:

проректор з науково-педагогічної роботи
 юристконсульт
 керівник навчального відділу
 завідувач виробничої практики
 декан психолого-педагогічного факультету
 декан факультету соціально-педагогічних наук
 та іноземної філології
 декан факультету дошкільної
 і спеціальної освіти та історії

Алла ХАРКІВСЬКА
 Віталій ШКАРБАН
 Інна ДАВИДЧЕНКО
 Анна ЛИСАК
 Оксана БАБАКІНА

Тамара ОТРОШКО

Христина ШАПАРЕНКО

11.01.2022

11.01.2022

11.01.2022

11.01.2022

11.01.2022

11.01.2022

11.01.2022

КОМУНАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«ХАРКІВСЬКА ГУМАНІТАРНО-ПЕДАГОГІЧНА АКАДЕМІЯ»
ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ РАДИ

НАКАЗ
м. Харків

12.08.2022

№ 89-од

**Про організацію практики здобувачів
вищої освіти та визначення базових
закладів у 1 семестрі 2022-2023 н.р.**

Відповідно до навчальних планів та на підставі Положення про проведення практики здобувачів вищої освіти КОМУНАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ «ХАРКІВСЬКА ГУМАНІТАРНО-ПЕДАГОГІЧНА АКАДЕМІЯ» ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ РАДИ, затвердженого на засіданні Вченої ради академії від 08.07.2022 року, протокол № 12.

НАКАЗУЮ:

1. Завідувачу виробничої практики Анні ЛИСАК:

1.1. Організувати проходження практики здобувачами вищої освіти згідно із затвердженим розкладом на 2022-2023 н.р. (Додаток);

1.2. Визначити у 1 семестрі 2022-2023 н.р. такі бази практики:

– спеціальність **012 Дошкільна освіта**: КОМУНАЛЬНИЙ ЗАКЛАД «ПЕРВОМАЙСЬКИЙ ЗАКЛАД ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ (ЯСЛА-САДОК) № 17 «КАЗКА» ПЕРВОМАЙСЬКОЇ МІСЬКОЇ РАДИ ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ, КОМУНАЛЬНИЙ ЗАКЛАД «ДОШКІЛЬНИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД (ЯСЛА-САДОК) № 119 ХАРКІВСЬКОЇ МІСЬКОЇ РАДИ», ХАРКІВСЬКА ПРИВАТНА ПОЧАТКОВА ШКОЛА «МАРМЕЛАНДІЯ» ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ, ХАРКІВСЬКА ЗАГАЛЬНООСВІТНЯ ШКОЛА I-III СТУПЕНІВ № 20 ХАРКІВСЬКОЇ МІСЬКОЇ РАДИ ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ, ХАРКІВСЬКА ЗАГАЛЬНООСВІТНЯ

ШКОЛА I-III СТУПЕНІВ № 54 ХАРКІВСЬКОЇ МІСЬКОЇ РАДИ ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ, ХАРКІВСЬКА ГІМНАЗІЯ № 82 ХАРКІВСЬКОЇ МІСЬКОЇ РАДИ ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ;

– спеціальність **013 Початкова освіта**: ХАРКІВСЬКА ЗАГАЛЬНООСВІТНЯ ШКОЛА I-III СТУПЕНІВ № 38 ХАРКІВСЬКОЇ МІСЬКОЇ РАДИ ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ, ХАРКІВСЬКА СПЕЦІАЛІЗОВАНА ШКОЛА I-III СТУПЕНІВ № 50 ХАРКІВСЬКОЇ МІСЬКОЇ РАДИ ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ, ХАРКІВСЬКА ЗАГАЛЬНООСВІТНЯ ШКОЛА I-III СТУПЕНІВ № 54 ХАРКІВСЬКОЇ МІСЬКОЇ РАДИ ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ, ХАРКІВСЬКА ЗАГАЛЬНООСВІТНЯ ШКОЛА I-III СТУПЕНІВ № 100 ІМ. А.С. МАКАРЕНКА ХАРКІВСЬКОЇ МІСЬКОЇ РАДИ ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ;

– спеціальність **014.021 Середня освіта (Мова і література (англійська))**: КОМУНАЛЬНИЙ ЗАКЛАД «ХАРКІВСЬКА СПЕЦІАЛІЗОВАНА ШКОЛА I-III СТУПЕНІВ № 11 З ПОГЛИБЛЕНИМ ВИВЧЕННЯМ ОКРЕМИХ ПРЕДМЕТІВ ХАРКІВСЬКОЇ МІСЬКОЇ РАДИ ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ», ХАРКІВСЬКА ЗАГАЛЬНООСВІТНЯ ШКОЛА I-III СТУПЕНІВ № 20 ХАРКІВСЬКОЇ МІСЬКОЇ РАДИ ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ, ХАРКІВСЬКА ГІМНАЗІЯ № 43 ХАРКІВСЬКОЇ МІСЬКОЇ РАДИ ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ, ХАРКІВСЬКА СПЕЦІАЛІЗОВАНА ШКОЛА I-III СТУПЕНІВ № 50 ХАРКІВСЬКОЇ МІСЬКОЇ РАДИ ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ, ХАРКІВСЬКА ЗАГАЛЬНООСВІТНЯ ШКОЛА I-III СТУПЕНІВ № 78 ХАРКІВСЬКОЇ МІСЬКОЇ РАДИ ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ;

– спеціальність **014 Середня освіта (Музичне мистецтво)**: КОМУНАЛЬНИЙ ЗАКЛАД «ЦЕНТР ДИТЯЧОЇ ТА ЮНАЦЬКОЇ ТВОРЧОСТІ № 7 ХАРКІВСЬКОЇ МІСЬКОЇ РАДИ»;

– спеціальність **014.09 Середня освіта (Інформатика)**: ХАРКІВСЬКА ЗАГАЛЬНООСВІТНЯ ШКОЛА I-III СТУПЕНІВ № 38 ХАРКІВСЬКОЇ МІСЬКОЇ РАДИ ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ, ХАРКІВСЬКА ГІМНАЗІЯ № 83 ХАРКІВСЬКОЇ МІСЬКОЇ РАДИ ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ;

– спеціальність **014.11 Середня освіта (Фізична культура)**: ХАРКІВСЬКА ЗАГАЛЬНООСВІТНЯ ШКОЛА I-III СТУПЕНІВ № 35 ХАРКІВСЬКОЇ МІСЬКОЇ РАДИ ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ, ХАРКІВСЬКА СПЕЦІАЛІЗОВАНА ШКОЛА I-III

СТУПЕНІВ № 66 ХАРКІВСЬКОЇ МІСЬКОЇ РАДИ ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ, КОМУНАЛЬНИЙ ЗАКЛАД «БІРКІВСЬКИЙ ЛІЦЕЙ» ЗМІЇВСЬКОЇ МІСЬКОЇ РАДИ ЧУГУЇВСЬКОГО РАЙОНУ ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ;

– спеціальність **014.13 Середня освіта (Музичне мистецтво):** ХАРКІВСЬКА СПЕЦІАЛІЗОВАНА ШКОЛА І-ІІІ СТУПЕНІВ № 29 ХАРКІВСЬКОЇ МІСЬКОЇ РАДИ ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ, ХАРКІВСЬКА ЗАГАЛЬНООСВІТНЯ ШКОЛА І-ІІІ СТУПЕНІВ № 58 ХАРКІВСЬКОЇ МІСЬКОЇ РАДИ ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ, КОМУНАЛЬНИЙ ЗАКЛАД «ХАРКІВСЬКА ЗАГАЛЬНООСВІТНЯ ШКОЛА І-ІІІ СТУПЕНІВ № 74 ХАРКІВСЬКОЇ МІСЬКОЇ РАДИ ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ», ЗАКЛАД ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ «ЗІРОЧКА» ГАДЯЦЬКОЇ МІСЬКОЇ РАДИ (С. ХАРКІВЦІ), КОМУНАЛЬНИЙ ЗАКЛАД «ПЕРВОМАЙСЬКИЙ ЗАКЛАД ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ (ЯСЛА-САДОК) № 17 «КАЗКА» ПЕРВОМАЙСЬКОЇ МІСЬКОЇ РАДИ ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ;

– спеціальність **016.02 Спеціальна освіта (Олігофренопедагогіка):** КОМУНАЛЬНИЙ ЗАКЛАД «ХАРКІВСЬКА СПЕЦІАЛЬНА ШКОЛА № 2» ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ РАДИ, ХАРКІВСЬКА ЗАГАЛЬНООСВІТНЯ ШКОЛА І-ІІІ СТУПЕНІВ № 19 ХАРКІВСЬКОЇ МІСЬКОЇ РАДИ ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ, БЛАГОДІЙНИЙ ФОНД «ІНСТИТУТ РАНЬОГО ВТРУЧАННЯ» ДЛЯ ДІТЕЙ З ПОРУШЕННЯМИ РОЗВИТКУ ТА ДІТЕЙ-ІНВАЛІДІВ, КОМУНАЛЬНИЙ ЗАКЛАД «ХАРКІВСЬКИЙ ІНКЛЮЗИВНО-РЕСУРСНИЙ ЦЕНТР ХАРКІВСЬКОЇ МІСЬКОЇ РАДИ»;

– спеціальність **017 Фізична культура і спорт:** КОМУНАЛЬНИЙ ЗАКЛАД «ХАРКІВСЬКА СПЕЦІАЛІЗОВАНА ШКОЛА І СТУПЕНЯ № 33 ХАРКІВСЬКОЇ МІСЬКОЇ РАДИ ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ», КОМУНАЛЬНИЙ ЗАКЛАД ПОЗАШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ «ЖИТОМИРСЬКА ДИТЯЧО-ЮНАЦЬКА СПОРТИВНА ШКОЛА «АВАНГАРД» ЖИТОМИРСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ РАДИ;

– спеціальність **032 Історія та археологія:** ХАРКІВСЬКА ЗАГАЛЬНООСВІТНЯ ШКОЛА І-ІІІ СТУПЕНІВ № 10 ХАРКІВСЬКОЇ МІСЬКОЇ РАДИ ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ, ХАРКІВСЬКА ЗАГАЛЬНООСВІТНЯ ШКОЛА І-ІІІ СТУПЕНІВ № 126 ХАРКІВСЬКОЇ МІСЬКОЇ РАДИ ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ;

– спеціальність **034 Культурологія:** ХАРКІВСЬКА ЗАГАЛЬНООСВІТНЯ ШКОЛА І-ІІІ СТУПЕНІВ № 58 ХАРКІВСЬКОЇ МІСЬКОЇ РАДИ ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ, ХАРКІВСЬКА СПЕЦІАЛІЗОВАНА ШКОЛА І-ІІІ СТУПЕНІВ № 66

ХАРКІВСЬКОЇ МІСЬКОЇ РАДИ ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ. КОМУНАЛЬНИЙ ЗАКЛАД «ЦЕНТР ДИТЯЧОЇ ТА ЮНАЦЬКОЇ ТВОРЧОСТІ № 7 ХАРКІВСЬКОЇ МІСЬКОЇ РАДИ», КОМУНАЛЬНИЙ ЗАКЛАД «ОБЛАСНИЙ ОРГАНІЗАЦІЙНО-МЕТОДИЧНИЙ ЦЕНТР КУЛЬТУРИ І МИСТЕЦТВА»;

– спеціальність **035 Філологія:** ХАРКІВСЬКА ЗАГАЛЬНООСВІТНЯ ШКОЛА І-ІІІ СТУПЕНІВ № 19 ХАРКІВСЬКОЇ МІСЬКОЇ РАДИ ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ, ХАРКІВСЬКА СПЕЦІАЛІЗОВАНА ШКОЛА І-ІІІ СТУПЕНІВ № 66 ХАРКІВСЬКОЇ МІСЬКОЇ РАДИ ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ;

– спеціальність **053 Психологія:** ЗАКЛАД ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ «ЗІРОЧКА» ГАДЯЦЬКОЇ МІСЬКОЇ РАДИ (С. ХАРКІВЦІ), КОМУНАЛЬНИЙ ЗАКЛАД «ПЕРВОМАЙСЬКИЙ ЗАКЛАД ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ (ЯСЛА-САДОК) № 17 «КАЗКА» ПЕРВОМАЙСЬКОЇ МІСЬКОЇ РАДИ ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ, КОМУНАЛЬНИЙ ЗАКЛАД «ГУБАРІВСЬКА ГІМНАЗІЯ» БОГОДУХІВСЬКОЇ МІСЬКОЇ РАДИ БОГОДУХІВСЬКОГО РАЙОНУ ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ, ХАРКІВСЬКА ЗАГАЛЬНООСВІТНЯ ШКОЛА І-ІІІ СТУПЕНІВ № 20 ХАРКІВСЬКОЇ МІСЬКОЇ РАДИ ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ, ХАРКІВСЬКА ЗАГАЛЬНООСВІТНЯ ШКОЛА І-ІІІ СТУПЕНІВ № 51 ХАРКІВСЬКОЇ МІСЬКОЇ РАДИ ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ, КОМУНАЛЬНИЙ ЗАКЛАД «ХАРКІВСЬКА ГІМНАЗІЯ № 169 ХАРКІВСЬКОЇ МІСЬКОЇ РАДИ ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ», ХАРКІВСЬКИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ ФАХОВИЙ КОЛЕДЖ КОМУНАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ «ХАРКІВСЬКА ГУМАНІТАРНО-ПЕДАГОГІЧНА АКАДЕМІЯ» ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ РАДИ, КОМУНАЛЬНИЙ ЗАКЛАД «ХАРКІВСЬКА ГУМАНІТАРНО-ПЕДАГОГІЧНА АКАДЕМІЯ» ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ РАДИ, КОМУНАЛЬНИЙ ЗАКЛАД СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ ДЛЯ ДІТЕЙ «ЦЕНТР СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНОЇ РЕАБІЛІТАЦІЇ ДІТЕЙ» МІСТА ХАРКОВА»;

– спеціальність **091 Біологія:** КОМУНАЛЬНИЙ ЗАКЛАД «ХАРКІВСЬКА ЗАГАЛЬНООСВІТНЯ ШКОЛА І-ІІІ СТУПЕНІВ № 74 ХАРКІВСЬКОЇ МІСЬКОЇ РАДИ ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ»;

– спеціальність **231 Соціальна робота:** ХАРКІВСЬКА ЗАГАЛЬНООСВІТНЯ ШКОЛА І-ІІІ СТУПЕНІВ № 36 ХАРКІВСЬКОЇ МІСЬКОЇ РАДИ ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ, ХАРКІВСЬКА ЗАГАЛЬНООСВІТНЯ ШКОЛА І-ІІІ СТУПЕНІВ № 140 ХАРКІВСЬКОЇ МІСЬКОЇ РАДИ ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ, ХАРКІВСЬКА

ЗАГАЛЬНООСВІТНЯ ШКОЛА I-III СТУПЕНІВ № 147 ХАРКІВСЬКОЇ МІСЬКОЇ РАДИ ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ, КОМУНАЛЬНИЙ ЗАКЛАД СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ ДЛЯ ДІТЕЙ «ЦЕНТР СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНОЇ РЕАБІЛІТАЦІЇ ДІТЕЙ» МІСТА ХАРКОВА», ТЕРИТОРІАЛЬНИЙ ЦЕНТР НАДАННЯ СОЦІАЛЬНИХ ПОСЛУГ НЕМИШЛЯНСЬКОГО РАЙОНУ МІСТА ХАРКОВА, МУРОВАНСЬКА СІЛЬСЬКА РАДА ТЕРИТОРІАЛЬНА ГРОМАДА ЛЬВІВСЬКОГО РАЙОНУ ЛЬВІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ.

1.3. Через збройну агресію російської федерації та оголошення в Україні воєнного стану відповідно до Указу Президента України від 24 лютого 2022 року № 64/2022 «Про введення воєнного стану в Україні», затвердженим Законом України від 24 лютого 2022 року № 2102-IX «Про затвердження Указу Президента України «Про введення воєнного стану в Україні», листа Міністерства освіти і науки України від 06 березня 2022 року № 1/3371-22 «Про організацію освітнього процесу» та постанови Кабінету Міністрів України від 24 червня 2022 року № 711 «Про початок навчального року під час дії правового режиму воєнного стану в Україні» організувати проходження практики за допомогою використання технологій дистанційного навчання до завершення воєнного стану.

1.4. Розробити графіки проходження практики здобувачів вищої освіти.

1.5. Перенести організацію навчальних практик «Перші дні дитини в школі» для здобувачів вищої освіти 411 д, 512 д, 411 по груп та «Ознайомча практика» 211 ан групи на 01 вересня 2022 року відповідно до початку освітнього процесу в закладах загальної середньої освіти.

2. Керівнику навчального відділу Інні ДАВИДЧЕНКО організувати заняття в 411 д, 512 д, 411 по та 211 ан групах згідно з розкладом.

• 3. Проректору з науково-педагогічної роботи Аллі ХАРКІВСЬКІЙ здійснювати контроль за виконанням даного наказу.

Проректор з наукової роботи

Іван СТЕПАНЕЦЬ

КОМУНАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«ХАРКІВСЬКА ГУМАНІТАРНО-ПЕДАГОГІЧНА АКАДЕМІЯ»
ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ РАДИ

Н А К А З
м. Харків

14.09.2022

№ 117-од

**Про організацію практики здобувачів
вищої освіти та визначення базових
закладів у 1 семестрі 2022-2023 н.р.**

Відповідно до навчальних планів та на підставі Положення про проведення практики здобувачів вищої освіти КОМУНАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ «ХАРКІВСЬКА ГУМАНІТАРНО-ПЕДАГОГІЧНА АКАДЕМІЯ» ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ РАДИ, затвердженого на засіданні Вченої ради академії від 08.07.2022 року, протокол № 12.

НАКАЗУЮ:

1. Завідувачу виробничої практики Анні ЛИСАК:

1.1. Організувати проходження практики здобувачами вищої освіти згідно із затвердженим розкладом на 2022-2023 н.р. (Додаток 1);

1.2. Визначити у 1 семестрі 2022-2023 н.р. такі бази практики:

– спеціальність **012 Дошкільна освіта**: КОМУНАЛЬНИЙ ЗАКЛАД «ДОШКІЛЬНИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД (ЯСЛА-САДОК) № 376 ХАРКІВСЬКОЇ МІСЬКОЇ РАДИ»;

– спеціальність **013 Початкова освіта**: ХАРКІВСЬКА ЗАГАЛЬНООСВІТНЯ ШКОЛА І-ІІІ СТУПЕНІВ № 20 ХАРКІВСЬКОЇ МІСЬКОЇ РАДИ ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ;

– спеціальність **014.11 Середня освіта (Фізична культура)**: КОМУНАЛЬНИЙ ЗАКЛАД «БІРКІВСЬКИЙ ЛІЦЕЙ» ЗМІЙВСЬКОЇ МІСЬКОЇ РАДИ ЧУГУЇВСЬКОГО РАЙОНУ ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ;

- спеціальність **014.13 Середня освіта (Музичне мистецтво):** ЯКОВЕНКІВСЬКА ГІМНАЗІЯ БАЛАКЛІЙСЬКОЇ МІСЬКОЇ РАДИ ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ;
- спеціальність **016.01 Спеціальна освіта (Логопедія):** ГРОМАДСЬКА ОРГАНІЗАЦІЯ ХАРКІВСЬКИЙ ЦЕНТР РЕАБІЛІТАЦІЇ МОЛОДИХ ІНВАЛІДІВ ТА ЧЛЕНІВ ЇХ СІМЕЙ «ПРАВО ВИБОРУ»;
- спеціальність **016.02 Спеціальна освіта (Олігофренопедагогіка):** ГРОМАДСЬКА ОРГАНІЗАЦІЯ ХАРКІВСЬКИЙ ЦЕНТР РЕАБІЛІТАЦІЇ МОЛОДИХ ІНВАЛІДІВ ТА ЧЛЕНІВ ЇХ СІМЕЙ «ПРАВО ВИБОРУ»;
- спеціальність **231 Соціальна робота:** КОМУНАЛЬНИЙ ЗАКЛАД «ХАРКІВСЬКА СПЕЦІАЛІЗОВАНА ШКОЛА І-ІІІ СТУПЕНІВ № 93 ХАРКІВСЬКОЇ МІСЬКОЇ РАДИ ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ ІМЕНІ В.В. БОНДАРЕНКА»;

1.3. Організувати проходження асистентської практики здобувачами вищої освіти 611 по (Додаток 2) та 611 пп (Додаток 3) груп із 26.09.2022 р. до 07.10.2022 р.;

1.4. Через збройну агресію російської федерації та оголошення в Україні воєнного стану відповідно до Указу Президента України від 24 лютого 2022 року № 64/2022 «Про введення воєнного стану в Україні», затвердженням Законом України від 24 лютого 2022 року № 2102-ІХ «Про затвердження Указу Президента України «Про введення воєнного стану в Україні», листа Міністерства освіти, і науки України від 06 березня 2022 року № 1/3371-22 «Про організацію освітнього процесу» та постанови Кабінету Міністрів України від 24 червня 2022 року № 711 «Про початок навчального року під час дії правового режиму воєнного стану в Україні», рішення Ради оборони Харківської області від 15.08.2022 (протокол № 10), організувати проходження практики за допомогою використання технологій дистанційного навчання до завершення воєнного стану;

1.5. Розробити графіки проходження практики здобувачів вищої освіти.

2. Проректору з науково-педагогічної роботи Аллі ХАРКІВСЬКІЙ здійснювати контроль за виконанням даного наказу.

Перший проректор

Лариса ПЕТРИЧЕНКО

КОМУНАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«ХАРКІВСЬКА ГУМАНІТАРНО-ПЕДАГОГІЧНА АКАДЕМІЯ»
ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ РАДИ

НАКАЗ
м. Харків

30.09.2022

№ 146-од

**Про організацію практики здобувачів
вищої освіти та визначення базових
закладів у 1 семестрі 2022-2023 н.р.**

Відповідно до навчальних планів та на підставі Положення про проведення практики здобувачів вищої освіти КОМУНАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ «ХАРКІВСЬКА ГУМАНІТАРНО-ПЕДАГОГІЧНА АКАДЕМІЯ» ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ РАДИ, затвердженого на засіданні Вченої ради академії від 08.07.2022 року, протокол № 12.

НАКАЗУЮ:

1. Завідувачу виробничої практики Анні ЛИСАК:
 - 1.1. Організувати проходження практики здобувачами вищої освіти згідно із затвердженим розкладом на 2022-2023 н.р. (Додаток 1);
 - 1.2. Визначити у 1 семестрі 2022-2023 н.р. такі бази практики:
 - спеціальність **011 Освітні, педагогічні науки**: ХАРКІВСЬКИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ ФАХОВИЙ КОЛЕДЖ КОМУНАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ «ХАРКІВСЬКА ГУМАНІТАРНО-ПЕДАГОГІЧНА АКАДЕМІЯ» ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ РАДИ, КОМУНАЛЬНИЙ ЗАКЛАД «ХАРКІВСЬКА ГУМАНІТАРНО-ПЕДАГОГІЧНА АКАДЕМІЯ» ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ РАДИ;
 - спеціальність **012 Дошкільна освіта**: КОМУНАЛЬНИЙ ЗАКЛАД «ДОШКІЛЬНИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД (ЯСЛА-САДОК) № 232 КОМБІНОВАНОГО ТИПУ ХАРКІВСЬКОЇ МІСЬКОЇ РАДИ», КОМУНАЛЬНИЙ

ЗАКЛАД «ДОШКІЛЬНИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД (ЯСЛА-САДОК) № 376 ХАРКІВСЬКОЇ МІСЬКОЇ РАДИ», ХАРКІВСЬКА ПРИВАТНА ПОЧАТКОВА ШКОЛА «МАРМЕЛАНДІЯ» ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ;

– спеціальність **013 Початкова освіта**: ХАРКІВСЬКА СПЕЦІАЛІЗОВАНА ШКОЛА І-ІІІ СТУПЕНІВ № 66 ХАРКІВСЬКОЇ МІСЬКОЇ РАДИ ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ;

– спеціальність **014 Середня освіта (Музичне мистецтво)**: КОМУНАЛЬНИЙ ЗАКЛАД «ХАРКІВСЬКА ЗАГАЛЬНООСВІТНЯ ШКОЛА І-ІІІ СТУПЕНІВ № 74 ХАРКІВСЬКОЇ МІСЬКОЇ РАДИ ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ»;

– спеціальність **014 Середня освіта (Інформатика)**: ХАРКІВСЬКА ЗАГАЛЬНООСВІТНЯ ШКОЛА І-ІІІ СТУПЕНІВ № 20 ХАРКІВСЬКОЇ МІСЬКОЇ РАДИ ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ, ХАРКІВСЬКА ЗАГАЛЬНООСВІТНЯ ШКОЛА І-ІІІ СТУПЕНІВ № 38 ХАРКІВСЬКОЇ МІСЬКОЇ РАДИ ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ, ХАРКІВСЬКА СПЕЦІАЛІЗОВАНА ШКОЛА І-ІІІ СТУПЕНІВ № 66 ХАРКІВСЬКОЇ МІСЬКОЇ РАДИ ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ, КОМУНАЛЬНИЙ ЗАКЛАД «ХАРКІВСЬКА ЗАГАЛЬНООСВІТНЯ ШКОЛА І-ІІІ СТУПЕНІВ № 74 ХАРКІВСЬКОЇ МІСЬКОЇ РАДИ ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ»;

– спеціальність **014.021 Середня освіта (Мова і література (англійська))**: ХАРКІВСЬКА ЗАГАЛЬНООСВІТНЯ ШКОЛА І-ІІІ СТУПЕНІВ № 20 ХАРКІВСЬКОЇ МІСЬКОЇ РАДИ ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ, КОМУНАЛЬНИЙ ЗАКЛАД «ХАРКІВСЬКА СПЕЦІАЛІЗОВАНА ШКОЛА І-ІІІ СТУПЕНІВ № 11 З ПОГЛИБЛЕНИМ ВИВЧЕННЯМ ОКРЕМИХ ПРЕДМЕТІВ ХАРКІВСЬКОЇ МІСЬКОЇ РАДИ ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ», ХАРКІВСЬКИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ ФАХОВИЙ КОЛЕДЖ КОМУНАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ «ХАРКІВСЬКА ГУМАНІТАРНО-ПЕДАГОГІЧНА АКАДЕМІЯ» ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ РАДИ;

– спеціальність **016.01 Спеціальна освіта (Логопедія)**: КОМУНАЛЬНИЙ ЗАКЛАД «ХАРКІВСЬКА СПЕЦІАЛЬНА ШКОЛА № 3» ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ РАДИ; ГРОМАДСЬКА ОРГАНІЗАЦІЯ ХАРКІВСЬКИЙ ЦЕНТР РЕАБІЛІТАЦІЇ МОЛОДИХ ІНВАЛІДІВ ТА ЧЛЕНІВ ЇХ СІМЕЙ «ПРАВО ВИБОРУ»;

- спеціальність **016.02 Спеціальна освіта (Олігофренопедагогіка):** КОМУНАЛЬНИЙ ЗАКЛАД «ХАРКІВСЬКА СПЕЦІАЛЬНА ШКОЛА № 2» ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ РАДИ, ХАРКІВСЬКА ЗАГАЛЬНООСВІТНЯ ШКОЛА I-III СТУПЕНІВ № 19 ХАРКІВСЬКОЇ МІСЬКОЇ РАДИ ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ, КОМУНАЛЬНИЙ ЗАКЛАД «ХАРКІВСЬКИЙ ІНКЛЮЗИВНО-РЕСУРСНИЙ ЦЕНТР ХАРКІВСЬКОЇ МІСЬКОЇ РАДИ»;
- спеціальність **017 Фізична культура і спорт:** ХАРКІВСЬКИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ ФАХОВИЙ КОЛЕДЖ КОМУНАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ «ХАРКІВСЬКА ГУМАНІТАРНО-ПЕДАГОГІЧНА АКАДЕМІЯ» ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ РАДИ, КОМУНАЛЬНИЙ ЗАКЛАД «ХАРКІВСЬКА ГУМАНІТАРНО-ПЕДАГОГІЧНА АКАДЕМІЯ» ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ РАДИ;
- спеціальність **032 Історія та археологія:** КОМУНАЛЬНИЙ ЗАКЛАД «ХАРКІВСЬКА ГУМАНІТАРНО-ПЕДАГОГІЧНА АКАДЕМІЯ» ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ РАДИ;
- спеціальність **053 Психологія:** ГРОМАДСЬКА ОРГАНІЗАЦІЯ «ОСОБЛИВА МАЙСТЕРНЯ – МИСТЕЦТВО ДЛЯ АУТИЗМУ», БЛАГОДІЙНИЙ ФОНД «ІНСТИТУТ РАНЬОГО ВТРУЧАННЯ» ДЛЯ ДІТЕЙ З ПОРУШЕННЯМИ РОЗВИТКУ ТА ДІТЕЙ-ІНВАЛІДІВ;
- спеціальність **073 Менеджмент:** ХАРКІВСЬКИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ ФАХОВИЙ КОЛЕДЖ КОМУНАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ «ХАРКІВСЬКА ГУМАНІТАРНО-ПЕДАГОГІЧНА АКАДЕМІЯ» ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ РАДИ, КОМУНАЛЬНИЙ ЗАКЛАД «ХАРКІВСЬКА ГУМАНІТАРНО-ПЕДАГОГІЧНА АКАДЕМІЯ» ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ РАДИ;
- спеціальність **231 Соціальна робота:** ХАРКІВСЬКИЙ МІСЬКИЙ ЦЕНТР СОЦІАЛЬНИХ СЛУЖБ «ДОВІРА»;

1.3. Організувати проходження виробничої (асистентської, переддипломної) практики здобувачами вищої освіти в такі строки:

- 611 со групи з 03.10.2022 р. до 28.10.2022 р. (Додаток 2);
- 611 мд групи з 10.10.2022 р. до 21.10.2022 р. (Додаток 3);
- 611 ан групи з 10.10.2022 р. до 04.11.2022 р. (Додаток 4);
- 611 ср групи з 10.10.2022 р. до 04.11.2022 р. (Додаток 5);

- 611 м групи з 17.10.2022 р. до 28.10.2022 р. (Додаток 6);
- 611 ф групи з 17.10.2022 р. до 04.11.2022 р. (Додаток 7);
- 611 д групи з 24.10.2022 р. до 04.11.2022 р. (Додаток 8);

1.4. Через збройну агресію російської федерації та оголошення в Україні воєнного стану відповідно до Указу Президента України від 24 лютого 2022 року № 64/2022 «Про введення воєнного стану в Україні», затвердженим Законом України від 24 лютого 2022 року № 2102-IX «Про затвердження Указу Президента України «Про введення воєнного стану в Україні», листа Міністерства освіти і науки України від 06 березня 2022 року № 1/3371-22 «Про організацію освітнього процесу» та постанови Кабінету Міністрів України від 24 червня 2022 року № 711 «Про початок навчального року під час дії правового режиму воєнного стану в Україні», рішення Ради оборони Харківської області від 15.08.2022 (протокол № 10), організувати проходження практики за допомогою використання технологій дистанційного навчання до завершення воєнного стану;

1.5. Розробити графіки проходження практики здобувачів вищої освіти.

2. Проректору з науково-педагогічної роботи Аллі ХАРКІВСЬКІЙ здійснювати контроль за виконанням даного наказу.

Перший проректор

Лариса ШЕТРИЧЕНКО

Наказ про створення репозиторію академії – eKhNPAR

КОМУНАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«ХАРКІВСЬКА ГУМАНІТАРНО-ПЕДАГОГІЧНА АКАДЕМІЯ»
ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ РАДИ

НАКАЗ
м. Харків

30 серпня 2019 р.

№ 381-к

**Про створення
репозиторію Комунального закладу
«Харківська гуманітарно-педагогічна академія»
Харківської обласної ради**

Із метою накопичення, систематизації, зберігання інтелектуальних продуктів наукового, освітнього та методичного призначення, створених академічною спільнотою та забезпечення довготривалого, постійного і надійного безкоштовного відкритого доступу до них засобами Інтернет-технологій, поширення цих матеріалів у середовищі світового науково-освітнього товариства

НАКАЗУЮ:

1. Розробити репозиторій Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради.
2. Створити робочу групу у складі: проректора з науково-педагогічної роботи Харківської Алли Анатоліївни, директора бібліотеки Самойлової Світлани Борисівни, інженера технічних засобів навчання Фоменка Вячеслава Миколайовича, провідного бібліотекаря Чернишенко Наталії Павлівни, адміністратора автоматизованої інформаційно-бібліотечної системи Збітневої Майї Вячеславівни, голови студентської ради академії Білоус Катерини Олександрівни, представника стейкхолдерів директора ХЗОШ I-III ступенів № 41 Гонського Євгенія Володимировича.
3. Призначити координатором роботи репозиторію та відповідальною за збереження електронних документів Самойлову С. Б., директора бібліотеки.

4. Координаторами від кафедр академії призначити: кафедри математики та фізики Роганова Максима Львовича, кафедри інформатики Щербак Ірину В'ячеславівну, кафедри соціальної роботи Волкову Катерину Сергіївну, кафедри іноземної філології Бахмат Людмилу Володимирівну, кафедри педагогіки, психології, початкової освіти та освітнього менеджменту Пилипенко Наталію Володимирівну, кафедри української лінгвістики, літератури та методики навчання Міняйла Романа Вікторовича, кафедри природничих дисциплін Дехтярьову Олену Олександрівну, кафедри теорії та методики дошкільної освіти Колосову Світлану Вікторівну, кафедри корекційної освіти та спеціальної психології Яцинік Аллу Вікторівну, кафедри історії та суспільно-економічних дисциплін Башлая Віталія Михайловича, кафедри фізичного виховання Фоменко Олену Валеріївну, кафедри теорії і методики фізичного виховання Ніжевську Тетяну Вікторівну, кафедри музично-інструментальної підготовки вчителя Жогу Руслана Анатолійовича, кафедри вокально-хорової підготовки вчителя Мальцеву Олену Григорівну, кафедри фортепіано Лозенко Катерину Олександрівну, кафедри культурологічних дисциплін і образотворчого мистецтва Калініну Ольгу Сергіївну.

4. Контроль за програмну підтримку, функціонування програмних засобів та наповнення репозиторію покласти на Збітневу М. В., адміністратора автоматизованої інформаційно-бібліотечної системи.

5. Контроль за технічним станом обладнання покласти на Фоменка В. М., інженера технічних засобів навчання.

6. Контроль за виконанням наказу покласти на Харківську А. А., проректора з науково-педагогічної роботи.

РЕКТОР

Г.Ф. ПОНОМАРЬОВА

Положення про репозиторій

Міністерство освіти і науки України
 Департамент науки і освіти
 Харківської обласної державної адміністрації
 Комунальний заклад
 «Харківська гуманітарно-педагогічна академія»
 Харківської обласної ради

ЗАТВЕРДЖЕНО

Ректор КОМУНАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ

«ХАРКІВСЬКА ГУМАНІТАРНО-ПЕДАГОГІЧНА АКАДЕМІЯ»

ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ РАДИ

«30» серпня 2019 р.

Таліна ПОНОМАРЬОВА

**ПОЛОЖЕННЯ
 ПРО РЕПОЗИТОРІЙ
 КОМУНАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ
 «ХАРКІВСЬКА ГУМАНІТАРНО-ПЕДАГОГІЧНА АКАДЕМІЯ»
 ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ РАДИ**

СХВАЛЕНО

Рішенням Вченої ради

КОМУНАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ

«ХАРКІВСЬКА ГУМАНІТАРНО-ПЕДАГОГІЧНА АКАДЕМІЯ»

ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ РАДИ

«30» серпня 2019 р. Протокол № 1

Харків, 2019 р.

2

**«ХАРКІВСЬКА ГУМАНІТАРНО-ПЕДАГОГІЧНА АКАДЕМІЯ»
ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ РАДИ»** – Харків: ХГПА, 2019 – 18 с.

Укладачі: А. А. Харківська, С. Б. Самойлова, А. О. Кравченя,
М. В. Збітнева

Положення «Про репозиторій КОМУНАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ
«ХАРКІВСЬКА ГУМАНІТАРНО-ПЕДАГОГІЧНА АКАДЕМІЯ»
ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ РАДИ» набирає чинності з моменту підписання,
однак за потреби можуть бути внесені зміни, розглянуті й затверджені
на засіданні Вченої ради академії.

1. Загальні положення

1.1 Положенням про репозиторій КОМУНАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ «ХАРКІВСЬКА ГУМАНІТАРНО-ПЕДАГОГІЧНА АКАДЕМІЯ» ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ РАДИ (далі – КЗ «ХГПА» ХОР) (далі — Положення) визначаються основні поняття, призначення, склад і структура академічного репозиторію, регламентуються основні засади організації й управління репозиторієм КЗ «ХГПА» ХОР.

1.2 Академічний репозиторій КЗ «ХГПА» ХОР (далі – РЕПОЗИТОРІЙ) – це електронний архів, що є накопиченням, систематизацією, зберіганням інтелектуальних продуктів наукового, освітнього та методичного призначення, створених академічною спільнотою КОМУНАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ «ХАРКІВСЬКА ГУМАНІТАРНО-ПЕДАГОГІЧНА АКАДЕМІЯ» ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ РАДИ, та забезпечує довготривалий, постійний і надійний безкоштовний відкритий доступ до них засобами Інтернет-технологій, поширення цих матеріалів у середовищі світового науково-освітнього товариства. Електронний архів КОМУНАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ «ХАРКІВСЬКА ГУМАНІТАРНО-ПЕДАГОГІЧНА АКАДЕМІЯ» ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ РАДИ є складовою електронних ресурсів бібліотеки.

1.3 Назва репозиторію eKhNPAR є скороченням повної назви електронного академічного репозиторію КОМУНАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ «ХАРКІВСЬКА ГУМАНІТАРНО-ПЕДАГОГІЧНА АКАДЕМІЯ» ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ РАДИ англійською мовою (Electronic “Kharkiv Humanitarian-Pedagogical Academy” Repository). Адреса репозиторію в Інтернеті: [http: // repository.khpa.edu.ua](http://repository.khpa.edu.ua).

1.4 Репозиторій формується та функціонує відповідно до чинної міжнародної, загальнодержавної законодавчої та внутрішньо академічної нормативної бази та цього Положення. (Додаток А). До Положення в мотивованих випадках за рішенням робочої групи можуть вноситися зміни.

1.5 Глосарій:

Автор – фізична особа, яка самостійно створила твір, і їй належить виключне право щодо цього твору відповідно до Цивільного кодексу України, Закону України «Про авторське право і суміжні права» чи договору;

автор електронного документа – фізична або юридична особа, яка створила електронний документ відповідно до Закону України «Про електронні документи та електронний документообіг»;

архівна колекція – це сукупність окремих архівних документів різного походження, що мають наукову, історико-культурну цінність та об'єднані за однією або кількома ознаками (тематичною, авторською, хронологічною, номінальною тощо);

виключне право – майнове право особи, яка має щодо твору авторське право і (або) суміжні права на послуговування цими об'єктами лише нею, і на дозвіл чи заборону послуговування ними іншим особам у межах терміну відповідно Закону України «Про авторське право і суміжні права»;

виняткове право – це майнове право. Виняткове право може належати одному або кільком фізичним чи юридичним особам (правовласникам). Правовласник може на свій розсуд дозволяти або забороняти іншим особам послуговуватися результатом інтелектуальної діяльності;

відкритий доступ (ВД) – розміщення в мережі Інтернет матеріалів, доступ до яких дозволено правовласниками всім охочим без обмежень та будь-коли;

відтворення – виготовлення одного або більше примірників твору, відеограми, фонограми в будь-якій матеріальній формі, а також їх запис для тимчасового чи постійного зберігання в електронній (у тому числі цифровій), оптичній або іншій формі, яку може зчитувати комп'ютер;

власник інформації – фізична або юридична особа, якій належить право власності на інформацію відповідно до Закону України «Про захист інформації»;

депозитор – особа, яка здійснює архівування матеріалів у депозитарії;

договір приєднання (далі – Договір) – договір, умови якого визначені Академією, і який може бути укладений лише після приєднання автора до запропонованого договору в цілому. Автор не може запропонувати своїх умов договору (ч.1 ст. 634 Цивільного кодексу України);

доступ до інформації в системі – отримання можливості користувачем обробляти інформацію в системі (Закон України «Про захист інформації»);

електронний архів КЗ «ХІПА» – це відкритий електронний архів матеріалів наукового та навчально-методичного призначення, створених науковцями, науково-педагогічними працівниками, аспірантами та студентами;

ім'я автора – сукупність слів чи знаків, що ідентифікують автора: прізвище та ім'я автора; прізвище, ім'я та по батькові автора; ініціали автора; псевдонім автора; прийнятий автором знак (сукупність знаків) тощо;

академічний репозиторій відкритого доступу – мережевий сервіс зі зберігання, систематизації та поширення творів у цифровому форматі, що надається установою її працівникам та іншим зацікавленим особам;

інтелектуальні права на твір – це виняткове право й особисті немайнові права;

майнові права інтелектуальної власності – право на користування, дозвіл на послуговування, перешкоджання й заборону неправомірного використання об'єкта права інтелектуальної власності;

наукове видання – видання, що містить результати теоретичних та експериментальних досліджень, а також науково підготовлені до публікації пам'ятки культури та історичні документи;

невиключне право – власник авторського права на твір передає іншій особі право користуватися твором певним способом і у визначених межах. При цьому за особою, яка передає невиключне право, зберігається право на користування твором і на передачу невиключного права на користування твором іншими особами;

оприлюднення (розкриття публіці) твору здійснена за згодою автора чи іншого суб'єкта авторського права і (або) суміжних прав дія, за якої твір

уперше стає доступним для широкого загалу завдяки опублікуванню, публічному виконанню, публічній демонстрації, публічного сповіщення тощо;

опублікування твору, фонограми, відеограми – випуск в обіг за згодою автора чи іншого суб'єкта авторського права і (або) суміжних прав на надання доступу до них через електронні системи інформації так, що будь-яка особа може його отримати з будь-якого місця й будь-коли за власним вибором;

організація управління репозиторієм – організація, що управляє на колективній основі майновими правами суб'єктів авторського права і (або) суміжних прав і не має на меті одержання прибутку;

особисті немайнові права автора є право визнання людини творцем (автором, виконавцем, винахідником тощо) об'єкта права інтелектуальної власності; авторства, право на ім'я, на недоторканість твору, на оприлюднення твору, перешкоджання будь-якому зазіханню на право інтелектуальної власності, здатному завдати шкоди честі чи репутації творця об'єкта права інтелектуальної власності (ст. 423 «Цивільного кодексу України»), заборона згадування свого імені, якщо автор твору бажає залишитись анонімом; обрання псевдоніма, зазначення і вимога зазначення псевдоніма замість справжнього імені автора на творі (ст. 14 Закону України «Про авторське право і суміжні права»);

право власності – це врегульовані законом суспільні відносини щодо володіння, користування й розпорядження майном. Об'єктами права власності громадян є твори науки, літератури та мистецтва, відкриття, винаходи, корисні моделі, промислові зразки, раціоналізаторські пропозиції, знаки для товарів і послуг та інші результати інтелектуальної праці (Закон України «Про власність»);

примірник твору – копія твору, виконана в будь-якій матеріальній формі;

публікуванням твору, фонограми, відеограми вважається також депонування рукопису твору, фонограми, відеограми у сховищі (депозитарії)

з відкритим доступом та можливістю одержання в ньому примірника (копії) твору, фонограми, відеограми;

репозиторій (електронний архів) – це місце, де зберігаються, накопичуються, систематизуються в електронному форматі продукти інтелектуальної діяльності наукового, освітнього та методичного призначення, та забезпечується довготривалий, постійний і надійний відкритий доступ до них засобами Інтернет-технологій;

розповсюдження об'єктів авторського права і (або) суміжних прав – будь-яка дія, завдяки якій об'єкти авторського права і (або) суміжних прав безпосередньо чи опосередковано пропонуються публіці, у тому числі доведення цих об'єктів до відома публіки так, що її представники можуть здійснити доступ до цих об'єктів із будь-якого місця й будь-коли за власним вибором;

службовий твір – твір, створений автором у порядку виконання службових обов'язків відповідно до службового завдання чи трудового договору (контракту) між ним і роботодавцем;

співавтори – особи, спільною творчою працею яких створено твір;

суб'єктами права інтелектуальної власності є: творець (творці) об'єкта права інтелектуальної власності (автор, виконавець, винахідник тощо) та інші особи, яким належать особисті немайнові та (або) майнові права інтелектуальної власності відповідно до Цивільного кодексу, іншого закону чи договору (ст. 421 «Цивільного кодексу України»);

твори – це інтелектуальні продукти, створені авторами в результаті творчої діяльності за особистої ініціативи, на замовлення чи в порядку виконання службових обов'язків:

- літературно письмові твори – книги, брошури, статті, конспекти лекцій, аналітичні огляди, звіти, презентації тощо;
- ілюстрації, карти, плани, ескізи та пластичні твори, що стосуються географії, топографії, архітектури або науки;
- аудіовізуальні твори;

- твори образотворчого мистецтва;
- фотографічні твори;
- інші твори, представлені в електронній (у тому числі цифровій) формі, яку може зчитувати комп'ютер (ст. 433 Цивільного кодексу України, ст. 8 Закону України «Про авторське право і суміжні права»);

частина твору – нею можна користуватися самостійно, у тому числі й оригінальною назвою твору, розглядається як твір й охороняється відповідно до Закону «Про авторське право і суміжні права».

2. Мета та завдання, функції репозиторію:

2.1 Метою функціонування eKhNPAR є накопичення, систематизація та зберігання в електронному форматі інтелектуальних продуктів академічної спільноти, надання відкритого доступу до них засобами Інтернет-технологій, поширення цих матеріалів у світовому науково-освітньому середовищі та збільшення індексу цитування наукових публікацій учених КЗ «ХГПА».

2.2 Завдання eKhNPAR:

- забезпечити місце та спосіб централізованого й довготривалого зберігання в електронній формі повних текстів творів;
- сприяти поширенню популярності академії завдяки представленню її наукової продукції в глобальній мережі. Збільшити цитованість наукових публікацій працівників КОМУНАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ «ХАРКІВСЬКА ГУМАНІТАРНО-ПЕДАГОГІЧНА АКАДЕМІЯ» ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ РАДИ завдяки забезпеченню вільного доступу до них за допомогою Інтернету;
- створити надійну й доступну систему обліку публікацій наукових робіт колективів кафедр та окремих працівників.

2.3 Репозиторій eKhNPAR орієнтований на науковців, викладачів, аспірантів і студентів, виконує такі функції:

- навчальну, спрямовану на забезпечення освітнього процесу;
- наукову – на сприяння науково-дослідницькому процесу;

- довідково-інформаційну – на задоволення інформаційних запитів із різних галузей знань;
- поповнення бібліотечного фонду оригінальними електронними документами та електронними копіями друкованих видань та їх зберігання.

3. Управління репозиторієм

3.1 Загальне управління eKhNPAR здійснює робоча група у складі: проректора з науково-педагогічної роботи, директора бібліотеки, провідного бібліотекаря, адміністратора автоматизованої бібліотечно-інформатизованої системи, голови студентської ради академії, представника стейкхолдерів.

3.2 Бібліотека академії виступає координатором процесу створення репозиторію. Технічну та програмну підтримку, функціонування програмних засобів забезпечує адміністратор автоматизованої бібліотечно-інформатизованої системи. За зберігання електронних документів репозиторію відповідає бібліотека академії.

3.3 Усі суперечливі питання щодо поповнення або вилучення документів із репозиторію, уведення кола осіб, які можуть розміщувати свої документи, переліку документів і порядку їх розміщення вирішує робоча група.

3.5 За потреби до роботи з репозиторієм долучаються працівники бібліотеки, відповідальні особи від кафедр.

4. Склад репозиторію

4.1 Репозиторій eKhNPAR є універсальним за змістом науковим і навчальним зібранням. Структура академічного репозиторію складається з фондів кафедр академії в кореновому каталозі. Кожний фонд може мати колекції: «Наукові роботи», «Навчальні видання», «Наукові роботи студентів» тощо. За потреби — за рішенням робочої групи можуть створюватись інші колекції.

4.2 Тематичний склад репозиторію визначається кафедрами та бібліотекою відповідно до освітнього процесу академії. До репозиторію мають бути залучені:

- монографії, автореферати дисертацій, статті наукового фахового видання, матеріали конференцій КЗ «ХГПА», анотації дипломних і курсових робіт студентів;
- статті, тези науково-педагогічних, педагогічних працівників і співпрацівників КЗ «ХГПА», надруковані іншими видавництвами, якщо немає заборони на їх розміщення в репозиторії інших видавництв;
- інші матеріали наукового, освітнього або методичного призначення за бажанням їх автора.

4.3 За видами електронних ресурсів репозиторій не має обмеження. Це можуть бути будь-які електронні текстові дані, електронні числові дані, електронні картографічні дані, електронні зображення (відео, презентації), електронні інтерактивні мультимедіа.

4.4 Хронологічні рамки для репозиторію – останні 3 роки.

4.5 За рівнем доступності документи в репозиторії можуть бути у відкритому доступі або за бажанням автора в авторизованому доступі.

5. Принципи створення та функціонування репозиторію

5.1 eKhNPAR є веб орієнтована, кумулятивна та постійна база даних (цифрових копій документів), затверджених робочою групою КОМУНАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ «ХАРКІВСЬКА ГУМАНІТАРНО-ПЕДАГОГІЧНА АКАДЕМІЯ» ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ РАДИ.

5.2 Репозиторій створюється за допомогою програмного забезпечення відкритого доступу DSpace, розробки Массачусетського технологічного інституту, що підтримує протокол обміну метаданими OAI-PMH (Open Archives Protocol for Metadata Harvesting), дозволяючи тим самим інтегрувати електронний репозиторій у міжнародні реєстри ROAR OpenDOAR тощо.

5.3 Репозиторій поповнюється документами завдяки самоархівуванню твору автором або шляхом передачі документа до робочої групи. Для отримання можливості самоархівування автори повинні зареєструватися та отримати відповідні права для роботи. Адміністратор репозиторію реєструє авторів, надаючи їм права депозитора.

5.4 Депозитором може бути як автор, так і уповноважений працівник бібліотеки або іншого підрозділу. За бажанням автора його роботу може розміщувати в репозиторії відповідальна особа. При цьому автор подає до робочої групи електронну версію роботи в будь-якому форматі, що читається машиною, бібліографічний опис матеріалу, анотацію та набір ключових слів трьома мовами: українською, російською та англійською.

5.5 Підтримуються всі файлові формати, у яких створені ресурси. Однак, рекомендуються для користування певні формати в кожному з видів:

Формати, що рекомендуються для застосування при розміщенні матеріалів		
Матеріал	Назва формату	Розширення
Текст	Adobe Reader, Microsoft Word	pdf, doc
Презентація	Microsoft PowerPoint	pdf, ppt
Таблиці	Microsoft Excel	xls
Зображення	JPEG, GIF	jpg, gif
Аудіо	MP3, MP4	mp3, mp4
Відео	AVI	avi

5.6 Титульний аркуш і зміст анотації робіт аспірантів і студентів розміщуються за наявності рекомендації наукового керівника, який реєструється в репозиторії й підтверджує свою рекомендацію.

5.7 На прохання автора електронна публікація вилучається з відкритого доступу або змінюється прихованою формою повного тексту, що здійснює уповноважений працівник бібліотеки академії.

5.8 Публікації, що передаються в репозиторій, забезпечуються заголовками, прізвищами авторів, анотацією (якщо вона є) мовою оригіналу та ключовими словами українською, російською та англійською мовами.

6. Авторський договір

6.1 Відкритим доступом не скасовується авторське право. Особисті немайнові права автора не відчужувані та зберігаються за ним незалежно від способу публікації. Виняткове право на твір автор реалізує, добровільно ухвалюючи рішення про представлення своєї публікації в Інтернет і підтверджуючи це в Авторському договорі в електронному або паперовому форматі.

6.2 Твір не може бути розміщений у eKhNPAR, якщо ним порушуються права людини на таємницю її особистого та сімейного життя, завдається шкода громадському порядку, здоров'ю та моральному стану особистості, міститься інформація, що охороняється державою.

6.3 Підписуючи Авторський договір (Додаток Б) автор передає академії на безоплатній основі невиняткові права на користування твором:

- на внесення твору в базу даних репозиторію;
- на відтворення твору чи його частин в електронній формі, не змінюючи її змісту;
- на виготовлення електронних копій твору для постійного архівного зберігання;
- на користування твором без одержання прибутку та на виготовлення його копій для некомерційного розповсюдження;
- на надання електронних копій твору для відкритого доступу в Інтернеті.

6.4 В Авторському договорі автор підтверджує, що, розміщуючи роботу в репозиторії, він не порушує прав третіх осіб (інших авторів або видавництва).

6.5 Авторським договором автор підтверджує, що на момент розміщення твору в репозиторії лише йому належать виняткові майнові права на твір і що вони ні повністю, ні частково нікому не передані (не відчужені), що майнові права на твір ні повністю, ні в частині не є предметом застави, судового спору або претензій третіх осіб.

6.6 Автор несе всі види відповідальності перед третіми особами, які заявили свої права на твір, відшкодовує академії всі витрати, спричинені позовами третіх осіб про порушення авторських та інших прав на твір.

6.7 У випадку, коли твір написано у співавторстві, кожний із авторів погоджується з умовами цього договору, розміщуючи такий твір у репозиторії.

6.8 Автор зберігає за собою право самостійно чи передавати аналогічні права на користування твором третім особам.

6.9 Авторський договір може бути розірваний на вимогу автора, якщо він позбавляється майнових прав на твір, які мав на момент розміщення твору в репозиторії, а також якщо договір містить інші умови, обтяжливі для автора. У такому разі він сам або за допомогою уповноваженого працівника бібліотеки вилучає роботу з репозиторію.

7. Прикінцеві положення

7.1 Усі зміни та доповнення до Положення обговорюються Вченою радою та затверджуються наказом ректора.

7.2 При затвердженні нової редакції попереднє Положення втрачає чинність.

**ПЕРЕЛІК ДОКУМЕНТІВ ЗАКОНОДАВЧОЇ ТА
ВНУТРІШНЬОАКАДЕМІЧНОЇ НОРМАТИВНОЇ БАЗИ
ДЛЯ ФОРМУВАННЯ ТА ФУНКЦІОНУВАННЯ РЕПОЗИТОРІЮ**

- Цивільний кодекс України;
- Закон України «Про бібліотеки і бібліотечну справу» (№ 32/95-ВР від 27.01.1995);
 - Закон України «Про видавничу справу» (№ 318/97-ВР від 5.06.1997 р.);
 - Законом України «Про авторське право і суміжні права» (№ 3792-12 від 23.12.1993) установлюється авторське право на комп'ютерні програми для ЕОМ, електронні видання, бази даних, літературні письмові твори);
 - Законом України «Про Національну програму інформатизації» (№ 74/98-ВР від 04.02.1998) зі змінами й доповненнями та Законом України «Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007-2015 роки» (№ 537-V від 09.01.2007) визначається стратегія розв'язання проблеми забезпечення інформаційних потреб та інформаційної підтримки соціально-економічної, екологічної, науково-технічної, національно-культурної та іншої діяльності;
 - Закони України «Про кінематографію», «Про телебачення і радіомовлення», «Про розповсюдження примірників аудіовізуальних творів та фонограм»;
 - Законом України «Про електронні документи та електронний документообіг» регулюються відносини, що виникають у процесі створення, відправлення, передавання, одержання, зберігання, використання електронних документів;
 - Законом України «Про захист інформації в автоматизованих системах» визначаються основи регулювання правових відносин щодо захисту інформації в автоматизованих системах за умови дотримання права власності

громадян України на інформацію та права доступу до неї (№ 80/94-ВР від 05.07.1994);

- Статут КОМУНАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ “ХАРКІВСЬКА ГУМАНІТАРНО-ПЕДАГОГІЧНА АКАДЕМІЯ” ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ РАДИ;

- Положення про бібліотеку КОМУНАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ “ХАРКІВСЬКА ГУМАНІТАРНО-ПЕДАГОГІЧНА АКАДЕМІЯ” ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ РАДИ;

- Положення про репозиторій КОМУНАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ “ХАРКІВСЬКА ГУМАНІТАРНО-ПЕДАГОГІЧНА АКАДЕМІЯ” ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ РАДИ;

- ДСТУ ГОСТ 7.1.2006 «Бібліографічний запис. Бібліографічний опис. Загальні вимоги та правила складання»;

- ДСТУ 8302:2015 «Бібліографічне посилання загальні положення та правила складання»;

- Інші нормативні документи, якими регулюються питання авторського та інформаційного права.

АВТОРСЬКИЙ ДОГОВІР ПРИЄДНАННЯ
про передачу невиключних прав на використання твору
в репозиторії eKhNPAR
КОМУНАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ «ХАРКІВСЬКА ГУМАНІТАРНО-ПЕДАГОГІЧНА
АКАДЕМІЯ» ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ РАДИ

м. Харків “ _____ ” _____ 20 ____ року

(прізвище, ім'я та по батькові Автора (ів) твору)

(далі – Автор) з одної сторони, та **КОМУНАЛЬНИЙ ЗАКЛАД «ХАРКІВСЬКА ГУМАНІТАРНО-ПЕДАГОГІЧНА АКАДЕМІЯ» ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ РАДИ** (далі – Академія), в особі ректора Пономарьової Галини Федорівни, яка діє на підставі Статуту, з іншої сторони, беручи до уваги мету створення репозиторію **eKhNPAR** – забезпечити місце та спосіб централізованого й довготривалого зберігання в електронному форматі повних текстів творів та створення надійної та доступної системи обліку публікацій наукових робіт викладачів, співробітників, студентів факультетів і окремих працівників академії, уклали цей Договір про таке:

1. ВИЗНАЧЕННЯ ТЕРМІНІВ

- **Автор** – фізична особа, яка самостійно створила твір, і її належать права інтелектуальної власності на нього.
- **Договір приєднання** – договір, умови якого визначені академією, і який може бути укладений лише завдяки приєднання Автора до договору в цілому. Автор не може запропонувати своїх умов договору (п.1 ст.634 Цивільного кодексу України).
- **Твори** – створені авторами в результаті творчої діяльності за особистої ініціативи, на замовлення чи в порядку виконання службових обов'язків: літературні письмові твори – книги, брошури, статті, конспекти лекцій, аналітичні огляди, звіти, презентації тощо; ілюстрації, карти, плани, ескізи та пластичні твори, що стосуються географії, топографії, архітектури або науки; аудіовізуальні твори; твори образотворчого мистецтва; фотографічні твори; інші твори, представлені в електронній (у тому числі цифровій) формі, яку може читувати комп'ютер (ст. 433 Цивільного кодексу України, ст. 8 Закону України «Про авторське право і суміжні права»).
- **електронний академічний репозиторій eKhNPAR** – це ресурс відкритого доступу, який розміщений на сервері бібліотеки КЗ «ХГПА» ХОР в мережі Інтернет.

2. ПРЕДМЕТ ДОГОВОРУ

2.1. Автор (власник авторських прав) надає Академії невиключні права на використання твору (*науки, літератури, мистецтва; вказати вид, форму, назву та інші характеристики*)

(назва, характер документа, видавництво, рік, кількість сторінок)

в обумовлених цим договором межах і на термін від _____ до _____

Під використанням в цьому договорі розуміється розміщення примірника твору в «Репозиторії КЗ «ХГПА» **eKhNPAR**» (далі - РЕПОЗИТОРІЙ).

2.2. Автор гарантує, що на момент розміщення твору в **eKhNPAR** лише йому належать авторські права на твір, що вони не відчужені, не є предметом застави судового спору або претензій третіх осіб.

2.3. Автор підтверджує що:

- твір наукового або навчально-методичного спрямування;
- треті особи не мають права на цей твір;
- він є істинним автором цього твору.

3. ПРАВА ТА ОБОВ'ЯЗКИ СТОРІН

- 3.1. Розміщуючи свій твір в **eKhhPAR**, Автор приймає умови цього договору. У випадку, коли твір створено у співавторстві, кожний із Авторів приймає умови цього договору.
- 3.2. Автор передає Академії на безоплатній основі невиключні права на використання твору:
- a) на внесення твору в базу даних **eKhhPAR**;
 - b) на відтворення твору чи його частин в електронній формі, не змінюючи її змісту;
 - c) на виготовлення електронних копій твору для постійного архівного зберігання;
 - d) на використання твору без одержання прибутку та на виготовлення його копій для некомерційного розповсюдження;
 - e) на надання електронних копій твору для відкритого доступу в мережі «Інтернет».
- 3.3. Автор зберігає за собою право послуговуватись самостійно чи передавати аналогічні права на користування твором третіми особами.
- 3.4. Автор має право вимагати збереження цілісності твору та протидіяти будь-якому перекрученню, спотворенню чи іншій зміні твору або будь-якому іншому зазіханню на твір, що може зашкодити честі й репутації автора. (Ст. 14 Закону України «Про авторське право і суміжні права»).
- 3.5. Академія в електронному архіві **eKhhPAR** чітко визначає ім'я Автора твору і не вносить ніяких змін до твору, гарантуючи цілісність і недоторканість твору.

4. ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ СТОРІН

- 4.1. Автор та Академія зобов'язуються належним чином виконувати умови цього договору.
- 4.2. Автор несе всі види відповідальності перед третіми особами, які заявили свої права на твір, відшкодовує Академії всі витрати, спричинені позовами третіх осіб про порушення авторських та інших прав на твір.

5. УМОВИ ДОСТРОКОВОГО РОЗІРВАННЯ ДОГОВОРУ

- 5.1. Авторський договір може бути розірваний на вимогу Автора, якщо він позбавляється прав інтелектуальної власності на твір, які мав на момент розміщення твору в репозиторії відкритого доступу, а також якщо договір містить інші умови, обтяжливі для Автора.
- 5.2. Авторський договір розривається за ініціативи Академії, якщо автор:
- позбавляється авторських прав на твір, що розміщений у репозиторії;
 - визнається не автором твору в судовому порядку.
- 5.3. Усі спори, що виникають при достроковому розірванні договору розглядаються в судовому порядку.

6. ТЕРМІН ДІЇ ДОГОВОРУ

- 6.1. Цей договір набирає чинності з моменту його підписання Сторонами.
- 6.2. Умови Договору щодо майнових прав інтелектуальної власності зберігають чинність упродовж усього терміну чинності цих прав.
- 6.3. У випадку реорганізації Академії, його права та обов'язки переходять до його правонаступника.

7. ЗАКЛЮЧНІ ПОЛОЖЕННЯ

- 7.1. Будь-які зміни й доповнення до цього договору чинні, за умови, якщо вони зафіксовані в письмовій формі та підписані сторонами або належним чином уповноваженими на те представниками сторін.
- 7.2. Усі повідомлення повинні надсилатися в письмовій формі.
- 7.3. Договір складено у двох оригінальних примірниках, які мають однакову юридичну силу, із яких один зберігається в Автора, другий – в Академії.
- 7.4. Усі спори між сторонами розглядаються в судовому порядку.

АДРЕСА ТА РЕКВІЗИТИ СТОРІН:

**КОМУНАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«ХАРКІВСЬКА ГУМАНІТАРНО-
ПЕДАГОГІЧНА АКАДЕМІЯ»
ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ РАДИ**

Автор:

ПІБ

Посада

Паспорт:

Серія _____ №

Виданий

Адреса

Ректор _____ Галина ПОНОМАРЬОВА

_____ Дата _____

_____ Підпис

Додаток Ш

Наказ про створення відділу міжнародних зв'язків та академічної мобільності

КОМУНАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«ХАРКІВСЬКА ГУМАНІТАРНО-ПЕДАГОГІЧНА АКАДЕМІЯ»
ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ РАДИ

НАКАЗ
м. Харків

15.01.2020

№ 31-к

**Про створення відділу
міжнародних зв'язків
та академічної мобільності
КОМУНАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ
«ХАРКІВСЬКА ГУМАНІТАРНО-ПЕДАГОГІЧНА АКАДЕМІЯ»
ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ РАДИ**

Із метою координації міжнародного співробітництва академії із зарубіжними закладами вищої освіти, науковими установами, дослідницькими центрами, міжнародними й іноземними організаціями шляхом розбудови стратегічного партнерства, укладання договорів, меморандумів про міжнародну співпрацю; долучення до роботи та партнерства у міжнародних асоціаціях, мережах закладів вищої освіти, реалізації міжнародних проєктів та програм обміну досвідом із організаціями-партнерами, організації роботи щодо участі науково-педагогічних, педагогічних працівників, співпрацівників та здобувачів вищої освіти в міжнародних програмах у галузі науки та освіти, розробки стратегії перспективного розвитку та діджиталізації бекграунду академії для подальшої інтеграції та позиціонування закладу у світовому науково-освітньому просторі

н а к а з у ю:

1. СТВОРИТИ відділ міжнародних зв'язків та академічної мобільності КОМУНАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ «ХАРКІВСЬКА ГУМАНІТАРНО-ПЕДАГОГІЧНА АКАДЕМІЯ» ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ РАДИ.

2. ПРИЗНАЧИТИ керівником відділу міжнародних зв'язків та академічної мобільності Юліану ДЬОМІНУ.

3. ОРГАНІЗУВАТИ мережу координаторів міжнародного співробітництва та академічної мобільності КОМУНАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ «ХАРКІВСЬКА ГУМАНІТАРНО-ПЕДАГОГІЧНА АКАДЕМІЯ» ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ РАДИ в такому складі:

БЕСКОРСА Вікторія Миколаївна –	кандидат мистецтвознавства, доцент, професор кафедри культурологічних дисциплін та образотворчого мистецтва;
БІЛОСТОЦЬКА Ольга В'ячеславівна –	кандидат педагогічних наук, доцент кафедри музично-інструментальної підготовки вчителя;
БІЛОУС Катерина Олександрівна –	голова Студентської ради академії;
БОРЗИК Олена Богданівна –	викладач кафедри природничих дисциплін;
БРОСЛАВСЬКА Галина Михайлівна –	кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри математики та фізики;
ГЕЙДЕЛ Алла Михайлівна –	викладач кафедри української лінгвістики, літератури та методики навчання;
ДОРОШ Тетяна Леонідівна –	кандидат наук з державного управління, професор кафедри фортепіано;
ІБРАГІМ Юлія Сергіївна –	кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри соціальної роботи;
ІВАШУРА Наталія Сергіївна –	викладач кафедри корекційної освіти та спеціальної психології;
КВІТКОВСЬКИЙ Віктор Ігорович –	кандидат історичних наук, викладач кафедри історії та суспільно-економічних дисциплін;
КИСЕЛЬОВА Олеся Борисівна –	кандидат педагогічних наук, доцент кафедри інформатики;
ОДАРЧЕНКО Вероніка Ігорівна –	кандидат педагогічних наук, доцент, професор кафедри педагогіки, психології, початкової освіти та освітнього менеджменту;

ПАНЧЕНКО Віолетта Володимирівна –	викладач кафедри іноземної філології;
ХРИСТЕНКО Дмитро Олександрович –	викладач кафедри теорії та методики фізичного виховання;
ЦЕХМІСТРО Ольга Валентинівна –	кандидат мистецтвознавства, старший викладач кафедри вокально-хорової підготовки вчителя;
ЧАГОВЕЦЬ Алла Іванівна –	доктор педагогічних наук, доцент, професор кафедри теорії та методики дошкільної освіти;
ШКОЛА Олена Миколаївна –	кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри фізичного виховання.

4. Контроль за виконанням наказу покласти на проректора з науково-педагогічної роботи Аллу ХАРКІВСЬКУ.

Ректор

Галина ПОНОМАРЬОВА

Положення про відділ міжнародних зв'язків та академічної мобільності

Міністерство освіти і науки України
Департамент науки і освіти
Харківської обласної державної адміністрації
Комунальний заклад
«Харківська гуманітарно-педагогічна академія»
Харківської обласної ради

ЗАТВЕРДЖЕНО

Ректор КОМУНАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ

«ХАРКІВСЬКА ГУМАНІТАРНО-ПЕДАГОГІЧНА АКАДЕМІЯ»

ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ РАДИ

«14» січня 2020 р.

Галина ПОНОМАРЬОВА

ПОЛОЖЕННЯ ПРО ВІДДІЛ МІЖНАРОДНИХ ЗВ'ЯЗКІВ ТА АКАДЕМІЧНОЇ МОБІЛЬНОСТІ КОМУНАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ «ХАРКІВСЬКА ГУМАНІТАРНО-ПЕДАГОГІЧНА АКАДЕМІЯ» ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ РАДИ

СХВАЛЕНО

Рішенням Вченої ради

КОМУНАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ

«ХАРКІВСЬКА ГУМАНІТАРНО-ПЕДАГОГІЧНА АКАДЕМІЯ»

ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ РАДИ

«14» січня 2020 р. Протокол № 6

Харків, 2020 р.

1. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

1.1. Відділ міжнародних зв'язків та академічної мобільності КОМУНАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ «ХАРКІВСЬКА ГУМАНІТАРНО-ПЕДАГОГІЧНА АКАДЕМІЯ» ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ РАДИ (далі – Відділ) є самостійним структурним підрозділом КОМУНАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ «ХАРКІВСЬКА ГУМАНІТАРНО-ПЕДАГОГІЧНА АКАДЕМІЯ» ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ РАДИ (далі – Академія), який підпорядковується безпосередньо ректору. Діяльність Відділу спрямована на розвиток, розширення та зміцнення міжнародної співпраці Академії із зарубіжними закладами вищої освіти, науковими установами та фондами в контексті інтернаціоналізації вищої освіти України.

1.2. Положення про Відділ міжнародних зв'язків та академічної мобільності КОМУНАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ «ХАРКІВСЬКА ГУМАНІТАРНО-ПЕДАГОГІЧНА АКАДЕМІЯ» ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ РАДИ (далі – Положення) розроблено відповідно до Конституції України та законів України, зокрема Законів України “Про освіту”, “Про вищу освіту”, постанов Верховної Ради України, актів Президента України, Кабінету Міністрів України, Міністерства освіти і науки України, Статуту Академії та інших нормативно-правових документів закладу, наказів ректора та розпоряджень проректорів.

1.3. Структура і штат Відділу затверджуються ректором Академії. Відділ організовує свою діяльність згідно з цим Положенням. Працівники Відділу діють відповідно до затверджених ректором Академії посадових інструкцій.

1.4. Начальник та працівники Відділу призначаються на посади та звільняються з посад наказом ректора Академії в установленому законодавством порядку.

1.5. Повна назва Відділу українською мовою – Відділ міжнародних зв'язків та академічної мобільності КОМУНАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ «ХАРКІВСЬКА ГУМАНІТАРНО-ПЕДАГОГІЧНА АКАДЕМІЯ» ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ РАДИ; скорочена назва Відділу українською мовою – ВМЗАМ; повна назва Відділу англійською мовою – Department of International Relations and Academic Mobility.

1.6. Відділ співпрацює з науково-педагогічними, педагогічними працівниками та співпрацівниками структурних підрозділів Академії: деканатами, кафедрами,

навчальним відділом, навчально-методичним відділом, відділом практики, відділом сприяння працевлаштуванню, бухгалтерією, Студентською радою академії та ін.

2. МЕТА ТА ОСНОВНІ ВИДИ ДІЯЛЬНОСТІ ВІДДІЛУ

2.1. Головною метою діяльності Відділу є координація міжнародного співробітництва Академії із зарубіжними закладами вищої освіти, науковими установами, дослідницькими центрами, міжнародними й іноземними організаціями шляхом розбудови стратегічного партнерства, укладання договорів, меморандумів про міжнародну співпрацю; долучення Академії до роботи та партнерства у міжнародних асоціаціях, мережах закладів вищої освіти; реалізації міжнародних проєктів та програм обміну досвідом із організаціями-партнерами; організації роботи щодо участі Академії в міжнародних програмах у галузі науки та освіти; розробки стратегії перспективного розвитку та діджиталізації бекграунду Академії для подальшої інтеграції та позиціонування закладу у світовому науково-освітньому просторі.

2.2. Основними видами діяльності Відділу є:

2.2.1. Організаційно-координаційна діяльність (організація міжнародної діяльності Академії, розробка стратегічних планів, програм, проєктів її здійснення, підготовка угод (договорів, меморандумів) й інших документів із реалізації завдань Академії в сфері міжнародних зв'язків; координація технічного й інформаційно-методичного супроводу міжнародної діяльності закладу; здійснення координації програм міжнародної академічної мобільності та проходження стажувань і практик за кордоном);

2.2.2. Фандрайзингова діяльність (пошук зовнішніх джерел фінансування; встановлення прямих контактів між виконавцями проєктів – науково-педагогічними, педагогічними працівниками та співпрацівниками Академії – і потенційними іноземними та міжнародними грантодавцями);

2.2.3. Інформаційна діяльність (бенчмаркінг діяльності зарубіжних закладів вищої освіти, наукових установ, дослідницьких центрів, міжнародних й іноземних організацій з метою оптимізації процесу доєднання Академії до світової наукової спільноти, до міжнародних асоціацій закладів вищої освіти та інтернаціональних мереж з питань освіти і науки);

2.2.4. Консультативна діяльність (проведення навчально-ознайомчих панелей міжнародної співпраці, прес-релізів міжнародних програм, дистанційних експрес-лекцій для науково-педагогічних, педагогічних працівників, співпрацівників та здобувачів вищої освіти Академії; консультаційна допомога на початкових етапах реалізації потенційних грантових проєктів).

3. ЗМІСТ РОБОТИ ВІДДІЛУ

3.1. Складання мапи стратегічного міжнародного партнерства Академії із закладами вищої освіти Європи та світу.

3.2. Розроблення планів стратегічної взаємодії Академії з науковими установами, дослідницькими центрами, міжнародними й іноземними організаціями.

3.3. За дорученням керівництва Академії укладання договорів (меморандумів, угод тощо) про міжнародну співпрацю із закордонними закладами вищої освіти, міжнародними організаціями, донорськими організаціями, фондами тощо. Реєстрація та зберігання відповідної документації.

3.4. Адміністрування та координація програм академічної мобільності в рамках договірної співпраці з іноземними закладами вищої освіти (передусім у межах міжнародних програм Erasmus Mundus, Erasmus+, TEMPUS, стипендіальних програм, програм обміну тощо).

3.5. За дорученням керівництва Академії в межах своєї компетенції проводити зустрічі та переговори з представниками інституцій зарубіжних країн, міжнародних організацій, до компетенції яких віднесені питання освіти, науки та культури, для обговорення поточних питань співробітництва.

3.6. Створення та координація перспективного плану дій щодо доєднання Академії до міжнародних асоціацій закладів вищої освіти та інтернаціональних мереж із питань освіти і науки.

3.7. Здійснення контактів із закладами освіти інших країн із питань підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників різних категорій.

3.8. Створення спільних із іноземними партнерами центрів, лабораторій, проведення спільних наукових-педагогічних досліджень, організація спільної видавничої діяльності тощо.

3.9. Ведення та облік усіх видів кореспонденції з іноземними науковими та

освітніми закладами, організаціями, установами тощо. Реєстрація та зберігання відповідної документації.

3.10. Взаємодія з державними органами з питань перебування іноземних громадян на території України в рамках візитів представників міжнародних організацій-партнерів Академії.

3.11. Підготовка візитів керівництва Академії до закордонних організацій-партнерів і потенційних об'єктів та суб'єктів співпраці.

3.12. Підготовка програм зустрічей із іноземними та міжнародними делегаціями на території Академії.

3.13. Координація, аналіз та контроль виконання зобов'язань відповідно до міжнародних договорів про співпрацю та інших міжнародних договірно-правових документів, стороною яких є Академія.

3.14. Діджиталізація англomовного профілю Академії, розміщення інформації про заклад вищої освіти на національних і міжнародних електронних платформах для пошуку партнерів.

3.15. Організація та координація роботи щодо конкурсного відбору кандидатів для участі у міжнародних заходах, проектах, програмах міжнародної академічної мобільності, що проводяться у сфері освіти і науки та віднесені до компетентності Академії; організація та проведення засідань комісій із відбору потенційних кандидатів.

3.16. Ознайомлення науково-педагогічних, педагогічних працівників, співпрацівників та здобувачів вищої освіти з умовами участі у міжнародному стажуванні, професійних практиках, що регламентуються договірними умовами із закордонними партнерами Академії.

3.17. Здійснення координації програм міжнародної академічної мобільності.

3.18. Надання інформаційно-протокольної, консультативної допомоги в організації проходження закордонного стажування.

3.19. Організація презентацій існуючих та пошук потенційних місць для проходження закордонного стажування.

3.20. Надання інформації та консультативної підтримки здобувачам вищої освіти щодо можливостей участі у проходженні закордонних професійних практик,

проектів студентського обміну досвідом, конкурсах та культурних програмах студентської співпраці.

3.21. Методичне консультування щодо оформлення проектів та апікаційних документів для участі у конкурсах, програмах тощо з метою отримання грантової підтримки.

3.22. Надання інформаційно-методичної допомоги науково-педагогічним, педагогічним працівникам та співпрацівникам в організації міжнародних програм/заходів щодо індивідуального обміну досвідом.

3.23. Створення та адміністрування Мережі координаторів міжнародного співробітництва та академічної мобільності з числа представників науково-педагогічних, педагогічних працівників, співпрацівників та здобувачів вищої освіти Академії.

3.24. Ведення документації з обліку участі науково-педагогічних, педагогічних працівників, співпрацівників та здобувачів вищої освіти у програмах академічної мобільності, міжнародному стажуванні, професійних практиках, проектах студентського обміну досвідом, конкурсах та культурних програмах студентської співпраці тощо.

3.25. Спільно з іншими структурними підрозділами організація міжнародних конференцій, симпозіумів, конгресів, семінарів тощо.

3.26. Спільно з іншими структурними підрозділами організація та проведення наукових, освітніх і культурних заходів з метою популяризації та підвищення рівня володіння здобувачами вищої освіти, науково-педагогічними, педагогічними працівниками та співпрацівниками Академії іноземними мовами.

3.27. Збір та розповсюдження інформації про передові освітні технології у зарубіжних країнах.

3.28. Фандрайзинг зовнішніх джерел фінансування, встановлення прямих контактів із грантодавцями.

3.29. Консультативна допомога при розробці проектних пропозицій, пошук і підбір партнерів для проектів, імплементація результатів проектів.

3.30. Інформаційна підтримка веб-сайту Академії та повна розробка інтерфейсу сайту Відділу.

3.31. Підготовка та узгодження внутрішньої документації (наказів, розпоряджень) щодо регулювання процесів міжнародної співпраці Академії.

3.32. Працівники Відділу можуть проводити іншу, передбачену статутом Академії та незаборонену законодавством України, діяльність.

4. ПРАВА ПРАЦІВНИКІВ ВІДДІЛУ

4.1. Права та обов'язки працівників Відділу визначаються посадовими інструкціями і правилами внутрішнього розпорядку Академії.

4.2. Працівники Відділу мають право:

- вносити пропозиції керівництву Академії з питань покращення планування та організації роботи Відділу;
- отримувати від структурних підрозділів Академії інформацію, яка необхідна для реалізації визначених цим Положення завдань;
- проводити контроль щодо своєчасного виконання наказів, розпоряджень та рішень, які стосуються міжнародної діяльності Академії;
- представляти інтереси Академії в межах своїх повноважень в Україні та за кордоном.

5. ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ПРАЦІВНИКІВ ВІДДІЛУ

5.1. На начальника Відділу покладається персональна відповідальність за:

- своєчасне та якісне виконання в повному обсязі завдань, регламентованих посадовими інструкціями та цим Положенням;
- організацію діяльності Відділу щодо виконання завдань і функцій, покладених на Відділ;
- контроль ведення діловодства відповідно до чинних правил та інструкцій;
- дотримання співробітниками Відділу Правил внутрішнього трудового розпорядку;
- забезпечення цілісності та збереження майна, що знаходиться у Відділі, дотримання нормативних вимог із охорони праці;
- відповідність чинному законодавству всіх форм договорів, угод, меморандумів, звітності тощо.

5.2. Співпрацівники Відділу несуть відповідальність за:

- своєчасне та якісне виконання в повному обсязі завдань, регламентованих посадовими інструкціями та цим Положенням;

- виконання правил внутрішнього розпорядку та дотримання трудової дисципліни.

6. ПОРЯДОК ЗАТВЕРДЖЕННЯ ТА ВНЕСЕННЯ ЗМІН ДО ПОЛОЖЕННЯ

6.1. Зміни та доповнення до цього Положення обговорюються на Вченій раді Академії та вводяться в дію наказом ректора.

6.2. Рішення про реорганізацію або ліквідацію Відділу ухвалює Вчена рада Академії за поданням ректора.

6.3. Положення набирає чинності з моменту його затвердження і може доповнюватися та змінюватися на підставі рішення Вченої ради Академії.

Додаток Ш**Кількість запитів до репозиторію eKhNPAR**

Всього матеріалів : 2405.

Словники:

- Кількість переглядів за всі роки: 15

- Всього відвідувань на місяць:

Лютий 2022-1

Березень 2022

Квітень 2022

Травень 2022

Червень 2022-1

Липень 2022

Серпень 2022-1

- Найбільше переглядів за країнами за всі роки:

Україна-10

Сполучені Штати-2

Німеччина-1

Польща-1

- Найбільше переглядів за містами за всі роки:

Kharkiv-8

Krakow-1

Тестові завдання:

- Кількість переглядів за всі роки: 13

- Всього відвідувань на місяць:

Лютий 2022-2

Березень 2022

Квітень 2022

Травень 2022

Червень 2022

Липень 2022

Серпень 2022-1

- Найбільше переглядів за країнами за всі роки:

Україна-7

Сполучені Штати-2

Німеччина-1

Польща-1

- Найбільше переглядів за містами за всі роки:

Kharkiv-7

Krakow-1

Методичні рекомендації:

- Кількість переглядів за всі роки: 265

- Всього відвідувань на місяць:

Лютий 2022-14

Березень 2022

Квітень 2022

Травень 2022-1

Червень 2022-3

Липень 2022-3

Серпень 2022 -14

- Найбільше переглядів за країнами за всі роки:

Україна – 222

Польща – 14

Німечина – 8

- Найбільше переглядів за містами за всі роки:

Харків – 196

Краков – 14

Київ-11

Круви Ріх-2

Odessa – 2

Vyshneve-2

Zaporizhzhya-1

Balakliya-4

Odessa -1

Poltava-1

Dolynska-1

Навчально-методичні матеріали/праці:

- Кількість переглядів за всі роки: 248

- Всього відвідувань на місяць:

Лютий 2022 – 14

Березень 2022

Квітень 2022

Травень 2022

Червень 2022-3

Липень 2022-3

Серпень 2022 -8

Найбільше переглядів за країнами за всі роки:

Україна – 212

Німеччина – 6

Польща – 8

Сполучені Штати-3

• Найбільше переглядів за містами за всі роки:

Kharkiv - 192

Krakow - 8

Lutsk - 1

Kyiv-5

Council Bluffs-2

Derhachi-1

Nadyach-1

Zhytomyr-1

Balakliya-3

Odessa-1

Chuhuyiv-1

Mykolayiv-1

Podilsk-1

Vovchans'k-1

Kyvyi Rih-2

Навчальні посібники:

• Кількість переглядів за всі роки: 332

• Всього відвідувань на місяць:

Лютий 2022 – 30

Березень 2022

Квітень 2022

Травень 2022-1

Червень 2022-7

Липень 2022 – 11

Серпень 2022 – 13

• Найбільше переглядів за країнами за всі роки:

Україна – 292

Польща – 11

Німеччина -4

Франція -2

Сполучені Штати – 5

Румунія -1

- Найбільше переглядів за містами за всі роки:

Kharkiv – 211

Krakow – 9

Lutsk – 3

Cherkasy-1

Nadyach-6

Kyiv-26

Balakliya-6

Derhachi-3

Kherson-1

Kuzyl-Ya-1

Odessa -4

Zhytomyr-5

Merefa -4

Washington-2

Bucharest-1

Chuhuyiv-1

Council Bluffs-2

Mykolayiv-2

Статті:

- Кількість переглядів за всі роки: 862

- Всього відвідувань на місяць:

Лютий 2022-40

Березень 2022

Квітень 2022

Травень 2022-1

Червень 2022-5

Липень 2022-1

Серпень 2022 – 16

- Найбільше переглядів за країнами за всі роки:

Україна – 700

Німеччина – 17

Польща – 16

Малайзія -3
Іспанія -1
Туречина-2
Сполучені Штати-4
Франція-10
Канада-1
Філіпіни -2
Південно-Африканська Республіка-1
Македонія -1

• Найбільше переглядів за містами за всі роки:

Kharkiv – 628
Krakow – 16
Cherkasy-1
Kupiansk-1
Odessa -3
Johor Bahru-3
Kyiv-17
Lviv-3
Madrid-1
Lyubotyn-1
Vechta-2
Istanbul-2
Council Bluffs-2
Merefa -17
Zhytomyr-4
Balakliya-2
Irpın-1
Khmelnyskyy-1
Kramatorsk-1
Kyzyl-Yar-1
Lebedyn-1
Rivne-1
Quezon City-1
Skopje-1
Mykolayiv-2
Chuhuyiv-1
Pokrovsk-1

Pustomyty-1

Podilsk-1

Vovchans'k-1

Тези:

- Кількість переглядів за всі роки: 427

- Всього відвідувань на місяць:

Лютий 2022-26

Березень 2022

Квітень 2022

Травень 2022

Червень 2022-3

Липень 2022-2

Серпень 2022 -16

- Найбільше переглядів за країнами за всі роки:

Німеччина – 13

Польща – 15

Україна – 351

Франція – 6

Іспанія -2

Сполучені Штати-3

Нідерланди-3

- Найбільше переглядів за містами за всі роки:

Kharkiv – 305

Krakow – 16

Grigny -2

Zaporizhzhya 1

Madrid-2

Kyiv-13

Zhmerynka-1

Merefa 10

Verkhni Stanivtsi-2

Zhytomyr-2

Council Bluffs-2

Kyzyl-Yar-1

Lviv-1

Sumy-1+1

Uzhhorod-1

Vechta -
 Bohodukhiv-1
 Amsterdam-3
 Balakliya-1
 Varash 1

Автореферати:

- Кількість переглядів за всі роки: 242
- Всього відвідувань на місяць:
 - Лютий 2022-6
 - Березень 2022
 - Квітень 2022
 - Травень 2022-1
 - Червень 2022-5
 - Липень 2022 - 1
 - Серпень 2022 – 17
- Найбільше переглядів за країнами за всі роки:
 - Україна- 205
 - Польща-151
 - Німеччина-12
 - Іспанія -1
 - Румунія -1
 - Сполучені Штати-2
- Найбільше переглядів за містами за всі роки:
 - Kharkiv -151
 - Krakow-15
 - Kyiv-16
 - Odessa-1
 - Madrid-1
 - Irpin-2
 - Pavlivka-1
 - Kuzyl-Yar-6
 - Mukacheve-2
 - Zhytomyr-2
 - Bucharest-1
 - Dnipropetrovsk-1
 - Kupiansk-1
 - Merefa -1

Khmelnytskyu-2

Lyubotyn-1

Ternopil-1

Uman-1

Council Bluffs-1

Sumy-3

Chuhuiv-1

Mykolayiv-1

Анотації до дипломних робіт:

- Кількість переглядів за всі роки 328

- Всього відвідувань на місяць:

Лютий 2022-8

Березень 2022

Квітень 2022

Травень 2022

Червень 2022-2

Липень 2022-2

Серпень 2022-8

- Найбільше переглядів за країнами за всі роки:

Україна-232

Німеччина-7

Польща-9

Іспанія – 1

Франція-1

Сполучені Штати -1

- Найбільше переглядів за містами за всі роки:

Kharkiv-174

Kyiv-19

Chernivtsi-2

Rivne-3

Krakow-9

Madrid -1

Pervomays'kyu-2

Starobil's'k-2

Odessa -1

Pavlivka-1

Sofiyivka-1

Sokal'-1
Zhytomyr-2
Kupiansk-1
Kyzyl-Yar-1
Merefa -1
Sharhorod-1
Uman-2
Council Bluffs-1
Eskhar-1
Lyubotyn-1
Velyka Kardashynka-1
Warsaw-1
Kramatorsk-1
Kryvyi Rih-1
Mariupol-1

Монографії:

- Кількість переглядів за всі роки: 120

- Всього відвідувань на місяць:

Лютий 2022-6

Березень 2022

Квітень 2022

Травень 2022

Червень 2022-6

Липень 2022

Серпень 2022-10

- Найбільше переглядів за країнами за всі роки:

Україна-82

Німеччина-9

Польща-10

Іспанія-1

- Найбільше переглядів за містами за всі роки:

Kharkiv-69

Krakow-71

Rivne-1

Kyiv-4

Madrid-1

Derhachi-2

Pavlivka-1
Kryvyi Rih-1
Kyiv-2
Drohobych-1
Lyubotyn-1
Romny-1
Chuhuyiv-1
Mykolayiv-1

Курси лекцій:

- Кількість переглядів за всі роки: 23
- Всього відвідувань на місяць:

Лютий 2022-2

Березень 2022

Квітень 2022

Травень 2022

Червень 2022

Липень 2022-1

Серпень 2022-1

- Найбільше переглядів за країнами за всі роки:

Україна-21

Польща-1

- Найбільше переглядів за містами за всі роки:

Kharkiv-17

Derhachi-1

Nadyach-1

Khmelnyskyu-1

Krakow-1

Orikhiv-1

Хрестоматії:

- Кількість переглядів за всі роки: 16
- Всього відвідувань на місяць:

Лютий 2022-3

Березень 2022

Квітень 2022

Травень 2022

Червень 2022

Липень 2022-1

Серпень 2022-3

- Найбільше переглядів за країнами за всі роки:

Україна-8

Польща-3

Німеччина -1

Сполучені штати-1

- Найбільше переглядів за містами за всі роки:

Kharkiv-7

Nadyach-1

Krakow-3

Council Bluffs-1

Конференції:

- Кількість переглядів за всі роки: 71

- Всього відвідувань на місяць:

Лютий 2022-4

Березень 2022

Квітень 2022

Травень 2022

Червень 2022-3

Липень 2022

Серпень 2022-4

- Найбільше переглядів за країнами за всі роки:

Україна-58

Німеччина-4

Польща-4

Сполучені Штати-1

- Найбільше переглядів за містами за всі роки:

Kharkiv-50

Krakow-4

Rivne-1

Kyiv-6

Hlobyne-1

Довідники:

- Кількість переглядів за всі роки: 39

- Всього відвідувань на місяць:

Лютий 2022-3

Березень 2022

Квітень 2022

Травень 2022

Червень 2022

Липень 2022-1

Серпень 2022-2

- Найбільше переглядів за країнами за всі роки:

Україна-33

Польща-2

Німеччина-1

Сполучені Штати-1

- Найбільше переглядів за містами за всі роки:

Kharkiv-23

Krakow-2

Derhachi-4

Kyiv-2

Nadyach-1

Kuzyl-Yar-1

Merefa -1

Washington-1

Zhytomyr-1

Патенти:

- Кількість переглядів за всі роки: 13

- Всього відвідувань на місяць:

Лютий 2022

Березень 2022

Квітень 2022

Травень 2022

Червень 2022

Липень 2022

Серпень 2022-1

- Найбільше переглядів за країнами за всі роки:

Україна-11

Польща-1

- Найбільше переглядів за містами за всі роки:

Kharkiv-11

Krakow-1

Методичні матеріали:

- Кількість переглядів за всі роки: 163

- Всього відвідувань на місяць:

Лютий 2022-5

Березень 2022

Квітень 2022

Травень 2022

Червень 2022

Липень 2022-3

Серпень 2022-2

- Найбільше переглядів за країнами за всі роки:

Україна-150

Сполучені Штати-3

Німеччина-1

Польща-2

Румунія-1

- Найбільше переглядів за містами за всі роки:

Kharkiv-108

Kyiv-9

Zhytomyr-7

Washington-3

Nadyach-2

Merefa-2

Balakliya-1

Bila Tserkva-1

Bucharest-1

Chuhuyiv-1

Chernivtsi-1

Derhachi-1

Dnipropetrovsk-1

Krakow-1

Sambir-1

Zaporizhzhya-1

Практичні справи:

- Кількість переглядів за всі роки: 59

- Всього відвідувань на місяць:

Лютий 2022

Березень 2022

Квітень 2022

Травень 2022

Червень 2022

Липень 2022

Серпень 2022-1

- Найбільше переглядів за країнами за всі роки:

Україна-53

Німеччина-1

Польща-1

- Найбільше переглядів за містами за всі роки:

Kharkiv-37

Kyiv-3

Chuhuyiv-2

Zhytomyr-2

Balakliya-1

Derhachi-1

Dmytrivka-1

Krakow-1

Kramatorsk-1

Kryvyi Rih-1

Додаток Ю

Гуртки кафедри інформатики Комунального закладу «Хаківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради

ГУРТОК

«ІНФОРМАЦІЙНИЙ ПРОСТІР САМООСВІТИ»

Керівник гуртка: к.п.н. Кисельова О.Б.

Час роботи: третій вівторок місяця

Місце: кабінет 27

Мета роботи гуртка корелюється з метою наукової роботи кафедри інформатики – сформувати загальні компетентності у галузі інформаційних технологій, зокрема здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями, здатність до пошуку, оброблення, узагальнення та критичної оцінки інформації з різних джерел, здатність планувати та управляти часом, що є складовими компетентності самоосвіти майбутнього фахівця, а також залучення студентів до науково-дослідної діяльності кафедри, що дозволить здобувачам освіти ефективно вирішувати професійні задачі.

План роботи на 2020-2021 навчальний рік

№	Тема	Дата	Примітка
1	Сутність самоосвіти здобувача вищої освіти	15.09.2020	
2	Особливості самоосвіти в умовах сучасного інформаційно-освітнього середовища	20.10.2020	
3	Сучасні інформаційні технології дистанційного навчання	17.11.2020	
4	Основи пошуку ресурсів в мережі Інтернет	15.12.2020	
5	ВЕБ 2.0 для самоосвіти здобувача вищої освіти	19.01.2021	
6	Онлайн-платформи для самоосвіти здобувача вищої освіти (Prometheus, EdEra тощо)	16.02.2021	
7	Стилі навчання. Як досягти успіху у самонавчанні	16.03.2021	
8	Інформаційні технології для цілепокладання та планування самоосвіти	20.04.2021	
9	Тайм-менеджмент самоосвіти	18.05.2021	

Список здобувачів вищої освіти - членів гуртка «Інформаційний простір самоосвіти»

1. Дрогваленко Альона 111ін
2. Козлов Владислав 111ін
3. Осьмуха Владислава 211ін
4. Белєвцова Ірина 211ін
5. Леонтєва Катерина 211ін
6. Калініна Юлія 311ін
7. Олійникова Ілона 411ін
8. Заїка Олена 411ін
9. Данилюк Ольга 411ін
10. Баркова Юлія 511ін

Результати учасників гуртка

- Публікація тез та участь у Міжнародній конференції:
Кисельова О.Б., Заїка О.С. Критерії якості електронних навчальних курсів на платформах дистанційного навчання. Світовий розвиток науки та техніки : матеріали LVI Міжнар. інтернет-конф. (Запоріжжя, 7 грудня 2020 р.). Запоріжжя, 2020, С 173-177.
- 23.09.2020 р. В рамках гуртка здобувачі приєдналися до Європейських днів досліджень та інновацій 2020, відвідали Інтернет-виставку «Наука чудова»!
- 16.10.2020 року члени гуртка прийняли участь у міжнародному заході Erasmus Days 2020 та взяли участь у розробці електронний інтерактивний довідник "Країни-члени Еразмус+: цікаво знати" (**Баркова Юлія, Дрогваленко Альона, Козлов Владислав**)
- У жовтні-листопаді 2020 року здобувачка вищої освіти першого (бакалаврського) Заїка О., другого (магістерського) (Баркова Ю.) успішно прослухали Інтегрований курс онлайн-лекцій «Інклюзивна освіта» із залученням іноземних фахівців Istituto Don Calabria, Italia.
- Учасниками гуртка підготовлено доповіді для виступу на кафедральній науково-практичній конференції «Інтенсифікація освітнього процесу засобами сучасних інформаційних технологій», присвячена 100-річчю КЗ «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» ХОР:

- **Заїка Олена** «Методика оцінювання електронних навчальних курсів»
- **Данилюк Ольга** «Використання інтерактивних електронних плакатів при вивченні базового курсу інформатики»
- **Олійникова Ілона** «Особливості самоосвіти в умовах сучасного інформаційно-освітнього середовища»
- **Осьмуха Владислава** «Позакласна виховна робота: сучасні реалії»
- **Калініна Юлія** «Сучасні ІТ-інструменти самоосвітньої діяльності майбутнього педагога»

ГУРТОК

«СУЧАСНІ ТЕХНОЛОГІЇ ПРОГРАМУВАННЯ»

Керівник гуртка: к.т.н., доцент Нікольський С.Б..

Час роботи: перший та кінцевий четвер місяця 14:50

Місце: кабінет 26

Мета роботи гуртка погоджується з метою освітньо-професійної програми Середня освіта (Інформатика) – сформувати компетентності у галузі знань 01 Освіта / Педагогіка за спеціальністю 014 Середня освіта, предметної спеціалізації: 014.09 Інформатика, що дозволить здобувачам вищої освіти ефективно вирішувати задачі проектування та забезпечення якості програмного продукту, а також сформувати навички дослідника, достатні для успішного завершення наукового дослідження.

Осінній семестр

№ п/п	Тема	Дата	Примітка
1	Еволюція та класифікація мов програмування. Порівняльний аналіз математично-орієнтованої мови Python з архітектурно-орієнтованими мовами Java, C++, Pascal.	17.09.2020	
2	Методології проектування програмного забезпечення (ПЗ).	24.09.2020	
3	Методологія структурного аналізу та розробки ПЗ.	1.10.2020	
4	Методологія об'єктно-орієнтованої розробки ПЗ.	29.10.20	

5	Принципи програмування в інтегрованому середовищі розробки IDLE	5.11.2020	
6	Графічні бібліотеки мови програмування Python	26.11.2020	
7	Графічна бібліотека Turtle	4.12.2020	
8	Програмування графічних примітивів	17.12.2020	

Весняний семестр

№ п/п	Тема	Дата	Примітка
1	Створення кольорових малюнків.	28.01.20	
2	Програмування графічних зображень з використанням генератора випадкових чисел.	4.02.2021	
3	Графічна бібліотека Tkinter.	25.02.2021	
4	Принципи програмування віджетів.	4.03.2021	
5	Програмування віджетів для введення-виведення даних.	25.03.21	
6	Одновимірні масиви.	1.04.21	
7	Алгоритми опрацювання одновимірних масивів.	29.04.21	
8	Алгоритми сортування.	6.05 21	
	Алгоритм швидкого сортування	27.05.21	

Список здобувачів вищої освіти - членів гуртка «Сучасні технології програмування»

1. Сирчина С.В. 21 іт
2. Пристинська А.Ю. 21 іт
3. Давидова О.О. 21 іт
4. Баркова Ю.Г. 511 іт
5. Хміль А.М. 511 іт
6. Фоменков В.П. 211 ін
7. Пархоменко Б.В. 211 ін
8. Козлов В.В. 111 ін
9. Дрогваленко О.С. 111 ін
10. Шупенко П.О. 111 ін

Участь, опублікування тезисів та отримання сертифікату Всеукраїнської науково-методичної конференції

1. Пристинська А.Ю. Використання графічних бібліотек Python змістової лінії основи алгоритмізації та програмування. *Теорія і практика реалізації сучасних педагогічних методик та технологій* : матеріали Всеукр. наук.-метод. конф. універ. ім. В.Н. Каразіна (Харків, 19-20 листопада 2020 р.). Харків, 2020.

2. Давидова О.О. Мультимедійний сайт підтримки дистанційного навчання програмування PYTHON для учнів в умовах карантину *Теорія і практика реалізації сучасних педагогічних методик та технологій* : матеріали Всеукр. наук.-метод. конф. універ. ім. В.Н. Каразіна (Харків, 19-20 листопада 2020 р.). Харків, 2020.

Написання та опублікування наукової статті у фаховому виданні

Сирчина С. В. Особливості використання цифрових засобів навчання при викладанні майбутнім учителям інформатики дисципліни «Мови

програмування» Збірник наукових праць, випуск № 45. Харківський національний університет ім. В. Н. Каразіна. 2020.

Доповіді на кафедральній науково-практичній конференції «Інтенсифікація освітнього процесу засобами сучасних інформаційних технологій» (3 грудня 2020 р.)

1. Створення графічних кольорових малюнків для здобувачів освіти (Козлов Володимир).

2. Рекурсивні алгоритми в середовищі Turtle під час вивчення інформатики (Фоменков Володимир).

3. Розробка мультимедійного сайту підтримки дистанційного навчання програмування здобувачів вищої освіти (Давидова Оксана).

**ГУРТОК
«СВІТ КОМП'ЮТЕРНИХ КОМУНІКАЦІЙ»**

Керівник гуртка: к.п.н., доцент Хміль Н.А.

Час роботи: 2-й, 4-й четвер місяця.

Місце: кабінет 23

Мета роботи гуртка: формування компетентностей особистості у процесі опанування сучасними цифровими технологіями.

№ п/п	Тема	Дата	Примітка
1	Проекти в соціально-педагогічній діяльності. Принципи розробки та представлення. Огляд прикладів проєктів	10.09.2020	
2	Обрання теми індивідуальних проєктів. Принципи пошуку інформації в Інтернет	24.09.2020	
3	Види презентацій. Вимоги до їх створення та оформлення. Створення студентських відеофільмів	8.10.2020	
4	Створення буклетів в Publisher із застосуванням технології BYOD	22.10.20	
5	Створення колажу в графічних редакторах	12.11.2020	
6	Можливості соціальних сервісів web 2.0. Шляхи їх застосування в соціально-педагогічній діяльності	26.11.2020	
7	Демонстрація та доопрацювання	17.12.2020	

	створених проєктів		
8	Знайомство з прикладами мережних проєктів. Визначення їх особливостей	28.01.2021	
9	Робота над створенням інформаційного середовища мережного проєкту	11.02.2021	
10	Розробка складових частин обраного проєкту	25.02.2021	
11	Знайомство з принципами роботи у мережному проєкті. Перший етап. Визначення теми спільного проєкту	11.03.2021	
12	Другий етап. Оформлення розроблених матеріалів у сервісах	25.03.2021	
13	Третій етап. Представлення попереднього вигляду спільного проєкту та його доопрацювання	08.04.2021	
14	Представлення результатів роботи у проєкті	22.04.2021	

Список здобувачів вищої освіти - членів гуртка «Світ комп'ютерних комунікацій»

1. Заїка Олена, 411 ін
2. Данилюк Ольга, 411 ін
3. Костенко Ірина, 411 ін
4. Ліхно Катерина 111 ін
5. Глущенко Людмила 611 іт

Досягнення роботи членів гуртка.

2019-2020 навчальний рік

- Заїка О.С., Хміль Н.А. Візуалізація навчальної інформації засобами хмарного сервісу Canva. *Наука та освіта в дослідженнях молодих учених* [Електронне видання] : матеріали Всеукр.наук.-практ. конф. для студентів, аспірантів, докторантів, молод. учених, Харків, 14 трав. 2020р. / Харків. нац. пед. ун-т ім.Г.С.Сковороди ; [редкол.: Ю.Д.Бойчук (голов. ред) та ін.]. Харків, 2020. 427с. – С.107-108.
- Дипломи третього ступеня у номінації «Растрова графіка» Міжнародного конкурсу з комп'ютерної графіки та веб-дизайну «CreDiCo-2020» (Галізів Д., 2020)

2018-2019

Участь у міжнародному конкурсі з комп'ютерної графіки та веб-дизайну «CreDiCo» (2018-2019) (Брілліантов А. О., Кислий А.В., Глущенко Л. (дипломи за призові місця).

2017-2018 навчальний рік

Данилюк О. А., Хміль Н.А. Використання блогів у навчальній діяльності студентів. *Інформаційні технології – 2018*: зб. тез V Всеукраїнської науково-практичної конференції молодих науковців, 17 трав. 2018 р., м. Київ / Київ. ун-т ім. Б. Грінченка; Відповід. за вип.: М.М. Астаф'єва, Д.М. Бодненко, О.М. Глушак, О.С. Литвин, В.В. Прошкін, С.М. Рижко-Семенюк.– К. : Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2018. – 266 с. – С. 47-48.

**ГУРТОК
«ТЕХНОЛОГІЇ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ»**

Керівник гуртка: к.т.н., доцент Русскін В.М.

Час роботи: другий понеділок місяця.

Місце: кабінет 23

Мета роботи гуртка: ознайомити здобувачів із сучасними технологіями штучного інтелекту; надати практичні поради для наукової роботи здобувачів.

№ п/п	Тема	Дата	Примітка
1	Що таке штучний інтелект	14.09.2020	
2	Мови програмування для штучного інтелекту	12.10.2020	
3	Що таке експертна система	09.11.2020	
4	Огляд видів експертних систем та їх класифікація	14.12.20	
5	Створення експертних систем	08.02.2021	
6	Експертна система пошуку смартфонів, створена як web-додаток	09.03.2021	
7	Оболонка Clips – інструмент для ЕС	12.04.2021	
8	Моделі створення бази знань експертної системи з вибору спеціальності для абітурієнтів вищого навчального закладу	11.05.2021	

Список членів гуртка

1. Логутова Вікторія 411 ін
2. Мотря Тетяна 411 ін
3. Данилюк Анна 311 ін
4. Калініна Юлія 311 ін
5. Пархоменко Богдан 211 ін
6. Шупенко Павло 111 ін
7. Кобзар Елеонора 111 ін
8. Мазуркевич Юрій 111 ін
9. Ліхно Катерина 111 ін
10. Хміль Анастасія 511 ін

Учасниками гуртка підготовлено доповіді для виступу на кафедральній науково-практичній конференції **«ІНТЕНСИФІКАЦІЯ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ ЗАСОБАМИ СУЧАСНИХ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ»**, присвяченій 100-річчю КЗ «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» ХОР, яка відбулася 3 грудня 2020 р.

1. Основні поняття мови логічного програмування Prolog (*Логутова Вікторія*).
2. Оцінювання знань здобувачів освіти за допомогою експертних систем (*Кобзар Елеонора*).
3. Використання експертних систем в освітньому процесі (*Данилюк Анна*).
4. Моделювання знань в штучному інтелекті (*Мотря Тетяна*).

ГУРТОК

«Методика використання лепбуків в освітньому процесі»

Керівник гуртка: к.п.н., ст. викладач Рикова Л.Л., к.п.н., доц. Кисельова О.Б.

Час роботи: 1-й понеділок місяця

Місце: кабінет 24

Мета гуртка: опанування здобувачами освіти технологією створення лепбуку з використанням інформаційних технологій, а також його застосування в освітньому процесі.

№ з/п	Дата, час проведення, аудиторія	Тематика занять	Примітка
1.	5.10	Лепбук як засіб систематизації знань. Види лепбуків.	
2.	2.11	Проектування лепбука. Створення макету.	
3.	7.12	Дизайн лепбука. Інструменти і матеріали. Оформлення обкладинки.	
4.	1.02	Елементи лепбука та їх функціональне призначення.	
5.	1.03	Виготовлення елементів власного лепбука.	
6.	5.04	Лепбук як інструмент STEAM освіти	
7.	3.05	Презентація робіт членів гуртка.	

Список членів гуртка

1. Осьмуха Влада 211 ін
2. Пархоменко Богдан 211 ін
3. Белєвцова Ірина 211 ін
4. Калініна Юлія 311 ін
5. Медведська Олена 411 ін
6. Іщенко Тетяна 311 ін
7. Леонтєва Катерина 211 ін
8. Іщенко Тетяна 311 ін
9. Олійникова Ілона 411 ін
10. Ільченко Юлія 411 ін

Результати роботи гуртка

Доповіді на кафедральній науково-практичній конференції «Інтенсифікація освітнього процесу засобами сучасних інформаційних технологій» (3 грудня 2020 р.)

1. Алгоритм розробки лепбуку з інформатики (Леонтєва Катерина)
2. Лепбук як засіб систематизації знань (Белєвцова Ірина)

Членами гуртка виготовлено лепбуки з різних тем інформатики, зокрема «Комп'ютерні мережі», «Інформація та інформаційні процеси», «Пристрої комп'ютера», «Інтернет».

У весняному та осінньому семестрах 2020 р. було проведено дві *виставки робіт* членів гуртка. Фото додаються.

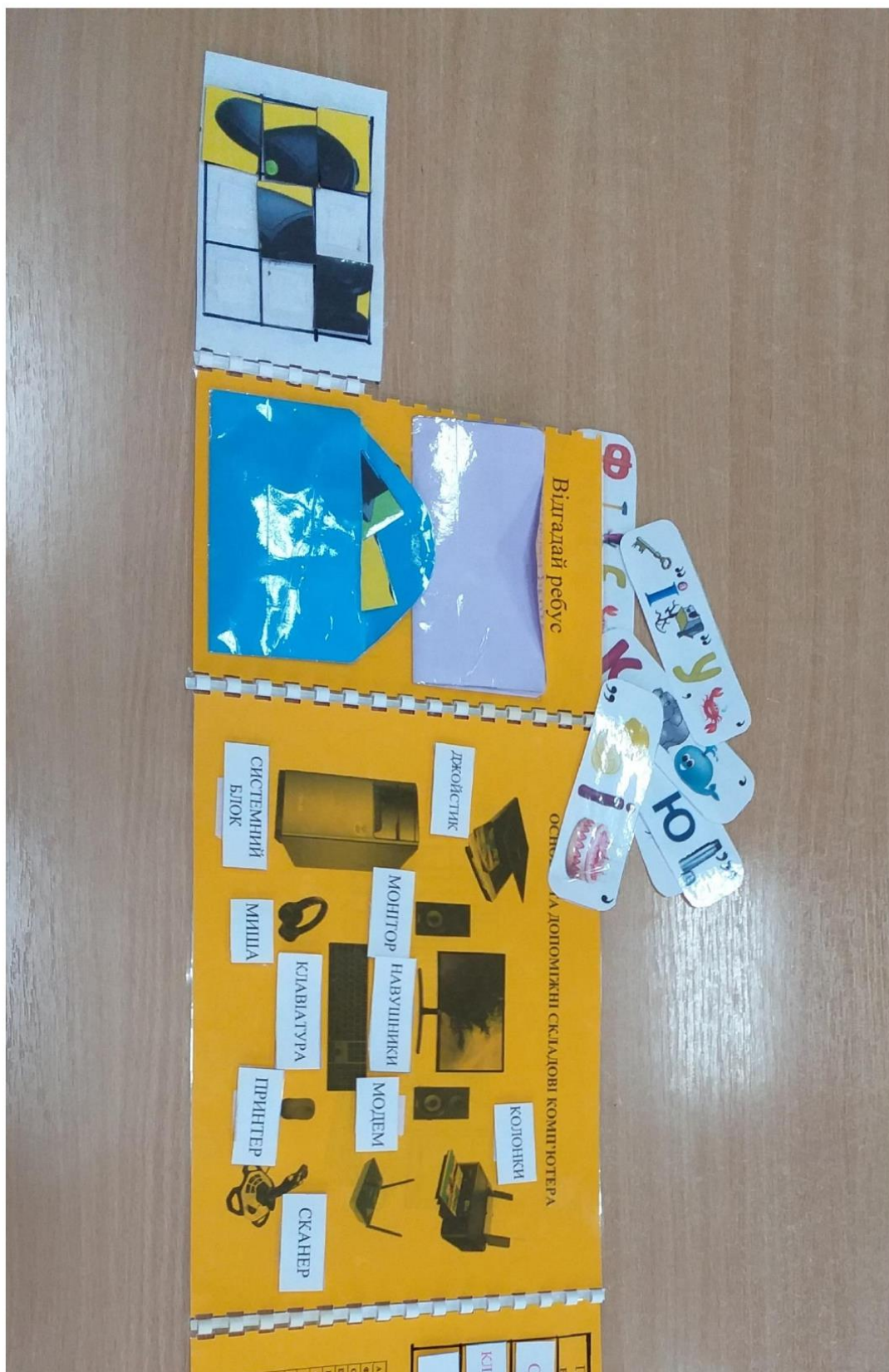

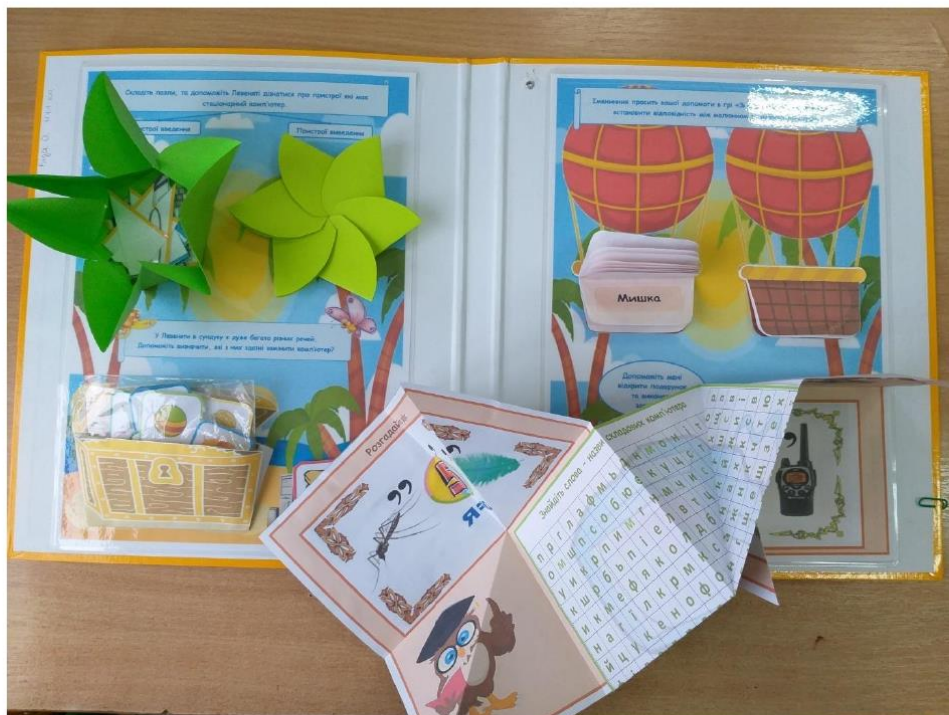

Додаток Я

Квест «Саморозвиток загальних компетентностей майбутніх учителі»

1. Завдання: відредагуйте правильно словосполучення, де це потрібно. Кожен номер виправлених речень відповідає літері за порядком в українському алфавіті. Складіть із визначених літер слово-ключ.

1 - гарний подсолнух (гарний сонях / соняшник)

3 - брати участь

6 - здати іспит (скласти)

7 - гадання 13 грудня (ворожіння)

9 - фатальна помилка

10 - люблю морковний сік (морквяний)

12 - відпочиваємо просто неба

15 - оксамитовий сезон

19 - переводити гроші (переказувати)

20 - зірвав ландиші (конвалію)

21 - працюю по п'ятницям (щоп'ятниці)

24 - приватний бізнес

27 - говорити українською

33 - купити домашнього сиру

10	19	21	7	20	1	6
з	о	р	е	п	а	д

КЛЮЧ:

2. Завдання: знайдіть помилки у словах. Складіть із правильних літер слово-ключ.

Англійська:

Childrin – childrEn

Lessan – lessOn

Stady – stUdy

Dichionary – dicTionary

Worbs – worDs

Communecation – communIcation

Teecher - teAcher

Tekhology – teChNology

Ключ: education

Німецька:

Schule – schAle

Kimder – kiNder

Lekteon – lektIon

Wörtzchatz – wörtSchatz

	<p>Л- Перший космонавт незалежної України.</p>
	<p>Б - Перший український артист, який отримав звання «Артист ЮНЕСКО в ім'я миру».</p>
	<p>Т - Чотирикратна олімпійська чемпіонка.</p>
	<p>У - Понад 100 театральних ролей та 100 знятих фільмів з його участю.</p>
	<p>Р- Визнана найвидатнішою оперною співачкою світу.</p>
	<p>А - Українська прима-балерина.</p>

КЛЮЧ: культура

5. Завдання для групи: створити спільний малюнок на тему «Будинок мрії», за умови що кожен може додати лише один елемент.

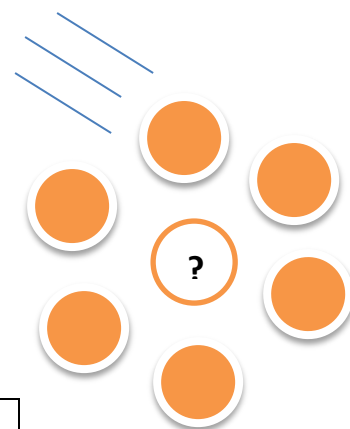
Інструкція: кожен учасник по черзі зображує один елемент на малюнку. Результат – цілісне зображення задуму. Перед виконанням є дві хвилини на обговорення. Саме виконання малюнку варто здійснювати без будь-яких підказок.

6. Завдання: створіть кластер, використовуючи подані нижче слова. У центрі «галактики» розмістіть слово-ключ, яке об'єднує всі ці поняття.

- казка
- мрія
- друзі
- машинка
- лялька
- кубик
- іграшки
- фантазія
- наївність

КЛЮЧ:

Д	И	Т	И	Н	С	Т	В	О
---	---	---	---	---	---	---	---	---

7. Завдання: утворіть логічні пари слів. Друга літера другого стовпчика слів – ключ.

- яйця - оМлет
- карнавал – мАска
- пігулка - аНальгін
- сукня – оДяг
- підтримка – дРузі
- зорі – нІч
- молоток – цВях
- пляж – оКеан
- злива – пАрасоля

Ключ: мандрівка

ДЕРЖАВНИЙ ЗАКЛАД ВИЩОЇ ОСВІТИ
«УНІВЕРСИТЕТ МЕНЕДЖМЕНТУ ОСВІТИ»
(ДЗВО «УМО»)

НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ
МЕНЕДЖМЕНТУ ТА ПСИХОЛОГІЇ

вул. Січових Стрільців, 52-а, м. Київ, 04053; тел. (044) 482-23-68
e-mail: rector@umo.edu.ua; web: umo.edu.ua

big 16.06.2022 № 20-05/902

ДОВІДКА

про впровадження результатів дисертаційної роботи
Прокопенко Альони Олександрівни
за темою «Теоретико-методологічні засади педагогічної концепції едукції майбутніх
учителів в умовах діджиталізації освіти», поданої на здобуття наукового ступеня
доктора педагогічних наук
із галузі знань 01 Освіта /Педагогіка за спеціальностями
13.00.04 – теорія та методика професійної освіти
13.00.06 – теорія та методика управління освітою

Матеріали докторської дисертації Прокопенко Альони Олександрівни на тему «Теоретико-методологічні засади педагогічної концепції едукції майбутніх учителів в умовах діджиталізації освіти» було впроваджено в освітній процес Навчально-наукового інституту менеджменту та психології ДЗВО «Університет менеджменту освіти» НАПН України впродовж 2019-2022 н.р..

Запропонований авторкою та впроваджений в освітній процес діагностичний інструментарій (авторські та адаптовані методики) для визначення рівня управління едукцією майбутніх учителів в умовах діджиталізації освіти дозволив перевірити ефективність педагогічної концепції едукції майбутніх учителів в умовах діджиталізації освіти за концептами – настановчим, управлінським, системним та практико-утилітарним.

Уважаємо, що результати дисертаційної роботи є актуальними, інноваційними, значущими для розвитку професійної освіти та управління освітнім процесом.

Результати теоретичних і методологічних положень дисертації Прокопенко Альони Олександрівни на тему «Теоретико-методологічні засади педагогічної концепції едукції майбутніх учителів в умовах діджиталізації освіти» були розглянуті на засіданні вченої ради Навчально-наукового інституту менеджменту та психології ДЗВО «Університет менеджменту освіти» НАПН України (протокол № 6 від 16 червня 2022 р.) й оцінені як такі, що заслуговують на впровадження в освітній процес закладів вищої педагогічної освіти.

Директор Навчально-наукового інституту
менеджменту та психології
ДЗВО «Університет менеджменту освіти»
НАПН України
ЗАСВІДЧУЮ:
Тетяна РОЖНОВА

Міністерство освіти і науки України
ЖИТОМИРСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ІВАНА ФРАНКА
(ЖДУ)

вул. В. Бердичівська, 40, м. Житомир, 10008 /факс (0412) 43-14-17
 E-mail: zu@zu.edu.ua Web: www.zu.edu.ua
 код ЄДРПОУ 02125208

21.06.2022 № 469/01

№ _____

ДОВІДКА

про впровадження результатів дисертаційної роботи

Прокопенко Альони Олександрівни

за темою «Теоретико-методологічні засади педагогічної концепції едукції майбутніх учителів в умовах діджиталізації освіти», поданої на здобуття наукового ступеня доктора педагогічних наук із галузі знань 01 Освіта /Педагогіка за спеціальностями 13.00.04 – теорія та методика професійної освіти 13.00.06 – теорія та методика управління освітою

Результати дисертаційної роботи Прокопенко Альони Олександрівни «Теоретико-методологічні засади педагогічної концепції едукції майбутніх учителів в умовах діджиталізації освіти» протягом 2021–2022 років упроваджено в освітній процес Житомирського державного університету імені Івана Франка. Матеріали дослідження використано в процесі модернізації освітнього процесу на основі розробленої педагогічної концепції едукції майбутніх учителів в умовах діджиталізації освіти. Уперше автором розроблено фрейм педагогічної концепції едукції майбутніх учителів в умовах діджиталізації, що складається із чотирьох концептів: настановчого, управлінського, системного та практико-утилітарного.

Обґрунтований теоретико-методологічний базис едукції майбутніх учителів в умовах діджиталізації освіти було використано під час оновлення змістового наповнення науково-методичного забезпечення освітніх компонентів, як загальної так і професійної підготовки. Особливу увагу приділено розробленому діагностичному інструментарію, який направлений не лише на виявлення рівня едукції майбутніх учителів в умовах діджиталізації освіти, а й з'ясування ефективності управління цим процесом.

Результати впровадження матеріалів дослідження Прокопенко А.О. отримали позитивну оцінку адміністрації, науково-педагогічних та педагогічних працівників.

Довідку про впровадження результатів дослідження Прокопенко Альони Олександрівни на тему «Теоретико-методологічні засади педагогічної концепції едукції майбутніх учителів в умовах діджиталізації освіти» обговорено та затверджено на засіданні кафедри комп'ютерних наук та інформаційних технологій (протокол № 18 від 08 червня 2022 року).

Завідувач кафедри комп'ютерних наук та інформаційних технологій,
 кандидат педагогічних наук, доцент

Проректор з наукової діяльності,
 кандидат економічних наук, доцент

Ярослава СІКОРА

Тетяна БОЦЯН

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КРИВОРІЗЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
 (КДПУ)

пр. Гагаріна, 54, м. Кривий Ріг, Дніпропетровська область, 50086, тел. (056) 470-13-34
 E-mail : kdpu@kdpu.edu.ua. Код ЄДРПОУ 40787802

14 чер 2022

№ 09/1-221/3

На № _____

ДОВІДКА

про впровадження результатів дисертаційної роботи
Прокопенко Альони Олександрівни
за темою «Теоретико-методологічні засади педагогічної концепції освіти
майбутніх учителів в умовах діджиталізації освіти», поданої на здобуття
наукового ступеня доктора педагогічних наук
із галузі знань 01 Освіта/Педагогіка за спеціальностями
13.00.04 – теорія та методика професійної освіти
13.00.06 – теорія та методика управління освітою

Наукові здобутки Прокопенко Альони Олександрівни, у яких проаналізовано освіту майбутніх учителів в умовах діджиталізації освіти як предмет педагогічного дослідження мали практичне застосування в Криворізькому державному педагогічному університеті. Зокрема, Альоною Олександрівною розроблено теоретичні та методологічні основи педагогічної концепції освіти майбутніх учителів в умовах діджиталізації освіти, концептуальну модель системи управління освітою майбутніх учителів в умовах діджиталізації освіти; досліджено і схарактеризовано сучасні тенденції розвитку вищої педагогічної освіти України в умовах діджиталізації освіти.

В освітньому процесі використовувалися розроблені Прокопенко А.О. методики, методи та форми удосконалення процесу освіти майбутніх учителів в умовах діджиталізації освіти та матеріали наукових статей. Теоретичні результати й висновки доповнили зміст освітніх компонентів, факультативів, тренінгів тощо.

Матеріали дослідження використано в освітній практиці, у процесі самоосвіти науково-педагогічних, педагогічних працівників, при укладанні навчальних і навчально-методичних посібників тощо.

Довідку про впровадження результатів дослідження Прокопенко Альони Олександрівни на тему «Теоретико-методологічні засади педагогічної концепції освіти майбутніх учителів в умовах діджиталізації освіти» обговорено та затверджено на засіданні кафедри педагогіки та методики технологічної освіти (протокол № 11 від 14 червня 2022 року).

000614

В. О. РЕКТОР

Оксана ОСТРОУШКО

Міністерство освіти і науки України

Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника

вул. Шевченка, 57, м. Івано-Франківськ, 76018, тел. (0342) 75-23-51, факс (0342) 53-15-74
імейл office@pnu.edu.ua, сайт https://pnu.edu.ua, код ЄДРПОУ 02125266

24.06.2022 № *01-23/90*

На № _____ від _____

ДОВІДКА

про впровадження результатів дисертаційної роботи
Прокопенко Альони Олександрівни
за темою «Теоретико-методологічні засади педагогічної концепції освіти
майбутніх учителів в умовах діджиталізації освіти»,
поданої на здобуття наукового ступеня доктора педагогічних наук
із галузі знань 01 Освіта /Педагогіка за спеціальностями
13.00.04 – теорія та методика професійної освіти
13.00.06 – теорія та методика управління освітою

В освітньому процесі Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника упродовж 2019–2022 років упроваджувалися результати наукового дослідження Прокопенко Альони Олександрівни, що сприяли теоретичному осмисленню та практичному впровадженню розробленої педагогічної концепції освіти майбутніх педагогів в умовах діджиталізації освіти.

Матеріали дослідження використовувалися в освітньому процесі під час проведення круглих столів, вебінарів, тренінгів, курсів підвищення кваліфікації фахівців у сфері освіти тощо, а також при удосконаленні змістового наповнення освітніх компонентів за відповідними спеціальностями.

Зокрема, матеріали дисертаційної роботи було використано при модернізації діяльності управлінського кластеру, який сприяв поєднанню та посиленню співпраці освітніх установ, стейкхолдерів із метою накопичення й популяризації досвіду для підвищення рівня конкурентоспроможності майбутніх педагогів на ринку освітніх послуг; забезпеченні ефективності функціонування студентоцентричного середовища, що сприяло освіті майбутніх фахівців і створенню належних умов щодо задоволення їх освітніх, особистісних та духовних потреб тощо.

Довідку про апробацію та впровадження результатів дисертаційної роботи Прокопенко Альони Олександрівни на тему «Теоретико-методологічні засади педагогічної концепції освіти майбутніх учителів в умовах діджиталізації освіти» обговорено та затверджено на засіданні кафедри професійної освіти та інноваційних технологій (протокол №10 від 25 травня 2022 року).

Проректор з наукової роботи

Валентина ЯКУБІВ

Завідувач кафедри професійної освіти та інноваційних технологій

Оксана ДЖУС

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені А.С. МАКАРЕНКА

вул. Роменська, 87, м. Суми, 40002, факс (0542) 22-15-17, тел. (0542) 68-59-02
E-mail: rector@sspu.edu.ua Код ЄДРПОУ 02125510

20.06.2022 № 945 На № _____ від _____

ДОВІДКА

**про впровадження результатів дисертаційної роботи
Прокопенко Альони Олександрівни
за темою «Теоретико-методологічні засади педагогічної концепції освіти
майбутніх учителів в умовах діджиталізації освіти»,
поданої на здобуття наукового ступеня доктора педагогічних наук
із галузі знань 01 Освіта /Педагогіка за спеціальностями
13.00.04 – теорія та методика професійної освіти
13.00.06 – теорія та методика управління освітою**

Упродовж 2019-2022 навчальних років на базі Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка було здійснено практичну апробацію ключових результатів докторської дисертації Прокопенко А.О. за темою «Теоретико-методологічні засади педагогічної концепції освіти майбутніх учителів в умовах діджиталізації освіти».

Експертній оцінці провідних викладачів кафедри інформатики піддано ефективність розроблених авторкою спеціалізованих завдань, факультативів, підібраних курсів, вебінарів, тренінгів, що орієновані на підвищення рівня освіти майбутніх учителів в умовах діджиталізації освіти. За результатами аналізу зафіксовано потенційний вплив на здатність майбутніх учителів: оволодівати загальними, фаховими та предметними компетентностями; успішно усвідомлювати важливість знань про національну та світову культури, духовність, патріотичні почуття, почуття власної гідності, моральної культури особистості, позитивне відношення до розвитку фізичних здібностей, готовність до трудової діяльності тощо; здійснювати самоосвітню діяльність завдяки проходженню відповідних тренінгів, вебінарів, семінарів, курсів підвищення кваліфікації тощо.

Результати експертної оцінки обговорено на засіданні інформатики (протокол № 10 від 31.05.2022 р.). Уважаємо, що одержані Прокопенко А.О. результати значимі для педагогічної науки та практики, а розроблена педагогічна концепція освіти майбутніх учителів в умовах діджиталізації освіти заслуговує на впровадження в освітній процес закладів вищої педагогічної освіти та може бути використана у процесі професійної підготовки здобувачів вищої освіти різних спеціальностей.

Проректор з науково-педагогічної роботи
Доктор економічних наук, професор

Ольга КУДРИНА

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КОМУНАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«ХАРКІВСЬКА ГУМАНІТАРНО-ПЕДАГОГІЧНА АКАДЕМІЯ»
ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ РАДИ

61001, м. Харків, провулок Руставелі, 7, тел/ факс (057) 732-46-30, e-mail hgpa@kharkov.com
 Розрахунковий рахунок UA42820172034420004000032413, UA828201720344291004200032413,
 UA858201720344201004300032413 Держказначейська служба України м.Київ
 МФО 820172, Код 02125591

09.06.2022 № 01-13/179

на № _____ від _____

ДОВІДКА

про впровадження результатів дисертаційної роботи
Прокопенко Альони Олександрівни
за темою «Теоретико-методологічні засади педагогічної концепції едукції майбутніх
учителів в умовах діджиталізації освіти», поданої на здобуття наукового ступеня
доктора педагогічних наук за спеціальностями
13.00.04 – теорія та методика професійної освіти
13.00.06 – теорія та методика управління освітою

Кафедра педагогіки, психології, початкової освіти та освітнього менеджменту Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради протягом 2019–2022 років здійснювала впровадження результатів дисертаційної роботи Прокопенко Альони Олександрівни у процесі підвищення рівня едукції майбутніх учителів в умовах діджиталізації освіти.

Обговорення основних теоретичних положень та практичних рекомендацій щодо подальшого розвитку едукції майбутніх учителів в умовах діджиталізації освіти здійснювалися під час виступів на міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференціях, науково-методичних семінарах, засіданнях кафедри педагогіки, психології, початкової освіти та освітнього менеджменту.

Реалізація авторської педагогічної концепції едукції майбутніх учителів в умовах діджиталізації освіти за відповідними концептами сприяла модернізації освітньої діяльності академії та уніфікації педагогічних систем відповідних досліджуваних феноменів.

Матеріали дослідження використовувалися при проведенні лекційних, практичних, семінарських занять із нормативних освітніх компонентів та із освітніх компонентів професійної підготовки, а також у процесі організації виховних заходів та самоосвітньої діяльності.

Зроблені на засіданні кафедри педагогіки, психології, початкової освіти та освітнього менеджменту висновки підтверджують актуальність дисертаційної роботи Прокопенко Альони Олександрівни на тему «Теоретико-методологічні засади педагогічної концепції едукції майбутніх учителів в умовах діджиталізації освіти», доцільність упровадження результатів у практику вищої освіти (протокол № 11 від 02 червня 2022 року).

Проректор з науково-педагогічної роботи

Іван СТЕПАНЕЦЬ